This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

KF
18819(1)
NEDL TRANSFER
HN 4VWC X

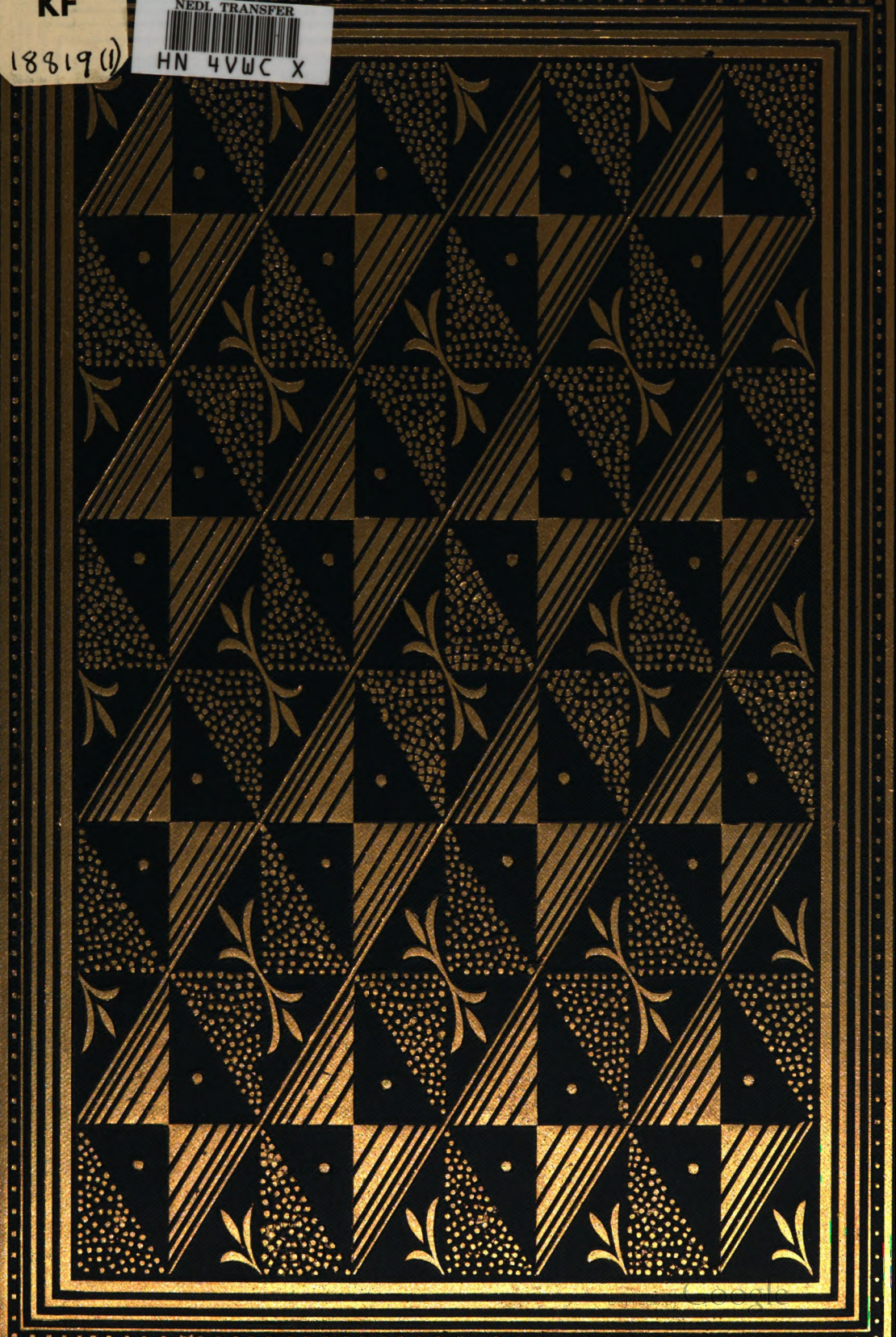

KF18819(1)

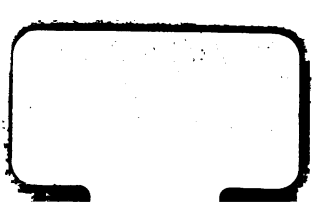

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

deluxuria

Corea

Digitized by Google

MISTRA

JANA HUSI

SEBRANÉ SPISY.

SVAZEK I.

ŘADA PRVNÍ.

SPISY LATINSKÉ.

DÍL I.

Z LATINY PŘELOŽIL
MILAN SVOBODA

ÚVODY A VYSVĚTLIVKAMI OPATŘIL
DR. V. FLÁJŠHANS

V PRAZE 1904.
NÁKLADEM JAROSLAVA BURSÍKA.

Digitized by Google

KF18819 (1)

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY

Tiskem »Unie« v Praze.

Digitized by Google

ÚVOD.

Čím povinen jest celý národ velikému mučeníku Kostnickému, o tom bývá ne vždy stejný u všech soud; ale že literatura česká děkuje mu za vše, o tom jest mínění u všech stejné a souhlasné. Od něho dostala nový pravopis, on jí utvořil nový jazyk, pro ni on za vzor sepsal díla klassická. Jest čestnou povinností literatury naší velikého svého tvůrce nezapomínati.

Také nemůžeme říci, že by se toto vědomí povinnosti v literatuře necítilo. Vydání děl Husových bylo z prvních plodů českého knihtisku, vzkříšená literatura pojila se hned k Husovi, jaro národů r. 1848 u nás přineslo první vydání jeho listů, nový ústavní život po r. 1861 označují vydání Erbenova a Palackého. Ale přece nemůžeme říci, že by ten veliký dluh byl těmi splátkami splacen nebo aspoň umenšen; tato vydání, kusá a částečná, nevnikla do lidu, jen v malé jedné knížečce před 33 lety stal se pokus díla Husova popularisovati.

A zejména zůstávala téměř zapomenuta Husova díla latinská; menší jeho traktaty některé a listy přeloženy sice, ale díla hlavní a největší zůstala buď vůbec anebo aspoň naší literatuře naprosto neznáma. Nebylo tak u Němců: tito přeložili si z Husa řadu jeho traktatů, všechny listy, celou Postillu, vybraná kázaní... k veliké hanbě naší literatury domácí, tak jako napsali největší a nejlepší Husovy životopisy.

Podnik náš chce tento dluh naší literatury splatiti; chce přeložiti podle dosavadních vydání a podle rukopisných textů veškera díla Husova latinská, chce také veškera díla česká, z nichž veliká část dosud nebyla vydána, v novém jazyce učiniti obecenstvu přístupnými. Při tom ovšem předem bude si hleděti děl Husových dosud neznámých a nevydaných, a bude zároveň podávati překlady těch textů, jejichž latinská vydání nově vycházejí podporou zvláštního fondu.

V tomto prvním svazku obsaženy jsou texty a traktaty, jež zhruba obsahují ukázky trojí hlavní činnosti Husovy: professora universitního, kazatele betlemského a reformatora církve. Z nejstarší doby

Digitized by Google

jeho činnosti pocházejí řeči akademické, ve vydání našem dílo začínající; z posledních dní jeho života jsou odpovědi k žalobám, jež za nimi následují. Ohromný kontrast obou těch sbírek (úvody k nim obsahují potřebné vysvětlivky, stručné poučení o osobách nalezne čtenář v ukazateli jmen vzadu) charakterisuje nejlépe veliký duševní vývoj, jehož výmluvnými svědky jsou. A jak důležity jsou historicky i psychologicky! Jak důrazně mluví ještě dnes k čtenáři Čechu slova Husových obran, jak krásně zní jeho slova poslední, jimiž se brání proti křivým žalobám, jak lehce plynou jeho řeči, jak vlídně a přece důtklivě mluví k mladým duším tento veliký muž!

Na rozhraní dvou těch dob stojí zde poprve uveřejněný výklad Desatera; ještě nerozhodl se Hus k boji, ale že se k němu chystá, je z něho patrno. Rozvoj však celý vidíme zřetelně na sbírce kázaní, podle prvních tří nazývaných synodálními, z nichž jedno zde jeví se vůbec nově, jiné pak (rovněž jako jedna obrana shora uvedená) teprve nově bylo nalezeno. Mohutným ohněm mravní snahy planou zvláště kázaní III. a VII.; vřelou láskou k vlasti a velikým předchůdcům naplněno jest kázaní IV. a V. Všechna dohromady skvěle dosvědčují Husovu sílu řečnickou.

Na rozhraní od kázaní k traktatům je následující jeho dílko o těle Kristově. Přeloženo jest dle textu nově upraveného ve vydání akademickém a dosvědčuje zejména, jaká křivda stala se jednou částí žalob Husovi v Kostnici a jak pravdivě Hus ve svých hořejších obranách tvrdil svou pravověrnost. Veliký traktat o církvi, Husovo dílo nejslavnější, díl prvý zavírá.

Překlady vesměs zjevují se u nás poprvé; překlad textů středověkých vůbec a Husa zvláště zavaluje obtíže přemnohé, třebas že někde užito překladů starších (zejména biblické citáty uváděny vesměs podle bible kralické), arci jen na málo místech. Překladatel snažil se svědomitě, aby překlad jeho nejen věrně tlumočil slova originálu, nýbrž aby i učinil výklad pochopitelnějším a snadnějším. Není-li všude práce jeho šťastna, vlídný čtenář promine i omluví.

Hus jest náš národní klassik, v nejlepším toho slova smyslu. Kéž podaří se, aby jeho díla — tak jako všechna díla klassická — vnikla také skutečně do celého národa!

V Praze, v listopadu 1903.

Digitized by Google

ŘEČI AKADEMICKÉ.

Digitized by Google

Digitized by Google

Jako pohled do zach[illegible] Prahy nebo Prachatic mžikem uvádí na paměť [illegible] středověku, týmž dojmem působí pohled na [illegible] a desetum vůbec. Jako každý stav hleděl se ohraditi [illegible] a stát a svět pro sebe, tak i učenci a žáci středověku organ[illegible] se samostatně a žárlivě bděli nad svými svobodami a výsadami, tu [illegible] na úkor měst, státu, církve rozšiřovali, tu bránice se vsahování kterékoli vrchnosti do své jurisdikce.

Věky trvalo, než ze stavu kn[illegible], vždy ceněného a v XII až XIII. věku na vrchol moci dospělého, vydělil se samostatný stav učených a university zarýnské a zaalpské vedly tuhé boje s církví, jejichž výsledkem byl kompromis mezi oběma tak blízkými stavy. K nám Karel 1348 přesadil organisaci již vyvinutou a odlišenou a koncem XIV. věku vžily se u nás řády a ústavy akademické úplně.

Co byla středověká universita? Nikoli nejvyšší gymnasium, na něž klesá v některých státech despotických, nikoli výrobna úředníků, jíž se stává v některých zemích konstitučních, nikoli uzavřená společnost, jež se doplňuje protekcí nebo příbuzenstvím, nýbrž vskutku a v pravdě s[illegible] [illegible] obec učených, stát ve státě, tak samostatná, jako města královská nebo říšské municipium. ‚Universita', česky ‚obec učení', jest tedy z[illegible] u nás — soubor všech učitelů a posluchačů, řízený vlastní [illegible] rektorem s úředníky ostatními, vlastními zákony [illegible] privilejemi mocnářovými i papežovými proti moci [illegible] mocný i bohatý. Všichni profesoři i stud[illegible] na shromážděních celé university, úřady [illegible] bez rozdílu. Bližší nežli nejbližší úřad [illegible] [illegible] i ve učení [illegible] s nimi stále [illegible] domácích i cizích vrchností.

Zřízení její jest [illegible] a dá se immatrikulovat — [illegible] chrání. Má svůj jazyk — latin[illegible] své jmění a své cechy.

Neboť, nechává-li [illegible] nma neučí a nepředpisuje [illegible] rozpadá se v cechy, jež [illegible] universita dává privilej [illegible]

Digitized by Google

Digitized by Google

Jako pohled do zachovaných středověkých částí Prahy nebo Prachatic mžikem uvádí na pamět složitou členitost společnosti středověké, týmž dojmem působí pohled na její život kulturní a duševní vůbec. Jako každý stav hleděl se ohraditi privilejemi a tvořil stát a svět pro sebe, tak i učenci a žáci středověku organisovali se samostatně a žárlivě bděli nad svými svobodami a výsadami, tu hledíce je na úkor měst, státu, církve rozšiřovali, tu bráníce se vsahování kterékoli vrchnosti do své jurisdikce.

Věky trvalo, než ze stavu kněžského, vždy ceněného a v XII. až XIII. věku na vrchol moci dospělého, vydělil se samostatný stav učených a university zarýnské a záalpské měly tuhé boje s církví, jejichž výsledkem byl kompromis mezi oběma tak blízkými stavy. K nám Karel 1348 přesadil organisaci již vyvinutou a odlišenou a koncem XIV. věku vžily se u nás řády a ústavy akademické úplně.

Co byla středověká universita? Nikoli nejvyšší gymnasium, na něž klesá v některých státech despotických, nikoli výrobna úředníků, jíž se stává v některých zemích konstitučních, nikoli uzavřená společnost, jež se doplňuje protekcí nebo příbuzenstvím, nýbrž vskutku a v pravdě svobodná obec učených, stát ve státě, tak samostatná, jako města královská nebo říšské municipium. ‚Universita', česky ‚obec učení', jest tedy — zvláště u nás — soubor všech učitelů a posluchačů, řízený vlastní vládou — r e k t o r e m s úředníky ostatními, vlastními zákony — s t a t u t y, chráněný privilejemi mocnářovými i papežovými proti moci státní i církevní, vážený i obávaný, mocný i bohatý. Všichni profesoři i studenti mají stejný hlas na shromážděních celé university, úřady střídají se půlletně, statuta váží všechny bez rozdílu. Bližší nežli nejbližší úřady církevní i státní jsou naší ‚obci učení' sesterské ústavy francouzské, italské, anglické a německé; udržuje s nimi stálé spojení, tvoří s nimi kartel proti moci církevní a chrání navzájem příslušníky své i jejich proti kterýmkoli přehmatům domácích i cizích vrchností.

Zřízení její jest čistě demokratické; přijímá každého, kdo jest katolík a dá se immatrikulovati — všem dává stejná práva, všechny stejně chrání. Má svůj jazyk — latinu; svůj oděv — hábit kleriků; své úřady, své jmění a své cechy.

Neboť, nechává-li universita každému volnost učiti a učiti se, přec sama neučí a nepředpisuje; nýbrž, jako tehdejší svobodná obec městská rozpadá se v cechy, jež zabývají se každý svým řemeslem, tak naše universita dává privilej učiti f a k u l t á m.

Digitized by Google

Čtyři jsou tyto cechy učených: fakulta právnická, theologická, medicinská a filosofická (nebo, jak této poslední tehdy obecně říkali, ‚sedmera svobodných umění' ‚artium liberalium' nebo krátce ‚artistů'). Z nich poslední, fakulta artistů (dnes obyčejně filosofická), má posluchačů (tehdy ‚žáky' zvaných) nejvíce, ale má nejméně vážnosti, a bývá jen průpravou pro fakulty vyšší, theologickou nebo právnickou. Poněvadž však má nejvíce členů ve shromážděních veškeré obce university, může při volbě úřadů a sjednání statut lehce ostatní majorisovati; zajisté se tak dálo, ač stará statuta universitní opatrnými předpisy tomu zabraňovala, a proto koncem XIV. století pyšná fakulta právnická (juristů) odtrhla se od ostatní university, zřídila si universitu svou a tak v Praze od r. 1372 jsou dvě university: juristů a třífakultní, každá se svým rektorem, úřady a statuty.

Fakulta artistská od té doby při universitě třífakultní hraje první úlohu. Artisté mohou dle libosti (mediků bývalo beztoho málo a theologové byli skoro všichni bývalí artisté) voliti si úřady universitní a na venek záhy splývá skoro universita s fakultou artistskou.

Ve shromážděních universitních byli si všichni členové rovni; ne tak bylo uvnitř fakulty. Členem fakulty mohl býti jen ten, kdo dostoupil nejvyššího stupně hodnosti, gradu, to jest mistrovství nebo doktorství. (Mistr ‚magister' nazýval se obyčejně graduovaný fakulty artistské a theologické, ‚doktorem' zval se graduovaný fakulty právnické a medicinské; jiného rozdílu mezi oběma hodnostmi nebylo a často se oba názvy zaměňovaly).

Právo ve schůzích fakultních jednati, grady udíleti, úřady fakultní voliti, statuta měniti... měli tedy jenom mistři. A fakulta brzy rozeznávala dvojí mistry, mladé, do dvou let po doktorátu, a starší. Dvě léta po doktorátě každý mistr podléhal ještě předpisům určitým, musil konati určitá čtení, dostavovati se k hádáním atd. a teprve po dvou letech měl úplnou rovnoprávnost s mistry ostatními. Jestliže i potom zůstal členem fakulty (neodešel-li za nějakého kanovníka nebo na nějaký úřad světský) a přednášel-li dále, slul potom ‚actu regens', úřad svůj ‚skutečně vykonávající'. A tito ‚mistři regenti' byli voliteli úřadů fakultních a pouze oni byli volitelní. Původně všichni ‚regenti' byli zároveň radou fakulty; když časem počet jich vzrostl, ustanovila kolem r. 1380 universita, že do rad fakultních mohou přicházeti jen ti mistři, kteří jsou již aspoň dvě léta regenty (tedy v pátém roce po doktorátu). Ti pak měli voličské právo aktivní i passivní. Ostatní mistři měli pak stále právo účastniti se schůzí celého sboru fakulty, kteréž však čím dále tím řídčeji byly svolávány; mistři regenti v radě fakulty zasedající vyřizovali čím dále tím pravidelněji všechna jednání sami.

Tito mistři regenti vedli všechna jednání fakulty, ustanovovali statuta (na jejichž zachovávání dohlížela zvláštní komise) a volili fakultní úřady. Čtyřikrát do roka volili examinatory (zkoušející) ke zkouškám bakalářským, vždy po čtyřech. Dvakrát do roka byli voleni členové ostatních komisí: čtyři dispensatoři, kteří spolu s děkanem prohlíželi listy fakultou vydávané, čtyři dozorci na správné plnění

Digitized by Google

statut, čtyři pokladníci (z nichž dva, kollektoři nazvaní, peníze vybírali a vydávali, druzí dva, assessoři, účty přehlíželi) — a konečně náčelník fakulty, předseda sboru mistrů, rady regentů, examinatorů bakalářských i všech komisí, děkan. V rukou děkanových soustředila se (jako podnes) všechna správa jmění, statut i učení fakulty. Děkan zejména — v čele zmíněných komisí — určoval čtení a platy za ně, osvobozoval a sečkával, zkoušel a zapisoval výsledky, vydával vysvědčení, udílel grady, předsedal při slavných disputacích. Náš Hus stal se děkanem fakulty v době zákonné: jsa pět let mistrem (jím byl od ledna 1396), dvě léta regentem (přednášky jeho z letního semestru 1398 máme zachovány) byl zvolen 15. října 1401 děkanem (termín svatohavelský) a zastával — dle zvyku doby půl roku — úřad svůj do 22. dubna 1402 (termín svatojirský); jeho kollega, spolu s ním promovaný, Walther Harrasser z národa bavorského, stal se děkanem teprve rok po něm, mnohem starší Křišťan z Prachatic teprve r. 1403—1404.

Karel IV. podle vzoru university pařížské, aby také cizinci mohli se účastniti práv i svobod universitních, rozdělil příslušníky university (fakulty nesměly nikoho přijmouti, kdo nebyl zapsán do matriky universitní, immatrikulován) dle původu na čtyři národy: český, polský, bavorský a saský. Bývaly proto všechny komise universitní a fakultní buď čtyřčlenné (anebo tolikrát čtyřčlenné), aby každý národ mohl jednoho svého příslušníka (anebo více jich) do ní vyslati. Rektor a děkan bývali pak voleni střídavě, ve dvouletém turnu, po jednom z příslušníků každého národa.

Hlavním právem fakult bylo arci udílení gradu, hodnosti akademické. Dálo se po vykonání zkoušek (examin) a ke zkouškám*) nebyl připuštěn nikdo, kdo po určitý čas neslyšel určitých čtení (lekcí). Grady byly dva — bakalářský a mistrský. Nestačilo však vykonati zkoušky, bylo potřebí slavného uvedení v novou hodnost. Toto slavné uvedení ‚promoce' bylo (a jest podnes) dosti drahé; zejména ‚promoce' mistrská. Mladý mistr musil vystrojiti hostinu, platiti veliké taxy — a mnozí na to neměli peněz; ti pak se spokojovali vysvědčením o zkouškách, jímž se jim udílelo právo ‚licence' čísti o knihách mistrských, a sluli dle toho licenciáti. Tito mohli sice čísti na fakultě, ale zasedati v radě fakulty a vůbec užívati ostatních práv mistrských nemohli až po promoci — a tak se vyvinul jakýsi neúřední grad, licenciátství, mezi gradem bakalářským a magisterským.

První a nejnižší grad, jejž fakulta udílela, bylo bakalářství. Bakalářem se stal (po 2—3letém studiu) takový student, který řádně slyšel knihy předepsané — byly to hlavně lehčí knihy Aristotelovy, pak skladby Boethiovy — a vykonal examen: ten pak komisí čtyř examinatorů ‚byl připuštěn' ke gradu. Všichni tito kandidáti bakalářství, baka-

*) Podrobnější výklad o zkouškách a disputacích bakalářských i mistrovských bude podán při díle II., kde při výkladu o Lombardovi bude podán obraz celého tehdejšího života školského. Tam také odložena jedna řeč Husova akademická, která činí celek s jeho kvestií o pravém štěstí.

Digitized by Google

lariandi' byli podle prospěchu zkoušky seřaděni a dle této lokace počítalo se stáří jejich bakalářství.

Tyto zkoušky, připuštění a lokace dály se čtyřikrát do roka, vždy o suchých dnech, za předsednictví děkanova. Ke skutečnému však ‚nastoupení' na grad bakalářský bylo potřebí slavné ‚promoce' nebo — jak se jmenovala podle podstatné své části — ‚determinace'. Každý bakalariand vybral si nějakého mistra — obyčejně téhož národa, jako byl on sám — u něhož hlavní přednášky slyšel nebo jenž ho ke zkoušce připravoval, za ‚promotora' nebo ‚předsedu'. Ten pak s ním v ustanovenou dobu předstoupil do schůze fakulty; musilo se to státi do nejbližšího čtvrtstoletí zkušebního (tedy do nejbližších suchých dnů), nechtěl-li bakalariand tratiti lokaci, jaké nabyl při zkoušce. Mistr ho fakultě představil a když ta svolila k promoci, dal mu napřed vykonati přísahu na statuta bakalářská. Pak přišla první část promoce; mistr předložil bakalariandovi sofisma, větu dvojího smyslu, již bakalář luštil ještě v pláštíku studentském; jakmile však ji rozřešil, oblekl habit bakalářský a sedl mezi bakaláře. Tu pak nastala druhá, hlavní část promoce: mistr, ‚determinator' uložil mladému bakaláři kvestii (‚otázku'), na niž tázaný ‚determinant' musil odpověděti určitým vymezením kladným ‚determinací'. Mnohé takové kvestie vypracoval mistr mnohdy již se svým determinantem napřed, takže determinace šla hladce; statuta fakultní ostatně zakazovala determinaci čísti. Podle této hlavní, parádní části, nazývala se pak často bakalářská promoce pouze determinací a determinovali pod tím neb oním mistrem. Potom pak mistr vybídl ho, aby přislíbil, že bude a) dvě léta čísti na universitě, b) že jinde gradu bakalářského znovu nepřijme a c) že bude státi o dobro university a fakulty: a na konec promluvil k němu kratší nebo delší řeč pochvalnou — rekommendaci, — usadil ho na místě vlastním a udělil ve jménu Páně grad bakalářský.

Tyto rekommendační řeči máme od Husa zachovány; níže jsou otištěny čtyři ze dvou rukopisů knihovny klementinské. Poněvadž forma jejich byla tradiční, nemůžeme v nich hledati zvláštního nějakého výrazu osobnosti. Jsou někdy čistě formální, někdy přimykají se k thematu, o jakém právě bakalář hovořil.

Když pak bakalář po dvě léta řádně četl a disputací se účastnil, mohl se přihlásiti ke zkoušce mistrské. Zkoušky mistrské konaly se jednou do roka (obyčejně v únoru), předsedati měl při nich kancléř university, arcibiskup pražský. Tento však obyčejně jmenoval nějakého kanovníka nebo probošta, často také rektora nebo děkana fakulty svým zástupcem při nich, a k němu jako předsedovi, čtyři zkušební komisaře. Tito zkoušeli podobně jako při zkouškách bakalářských (předmětem zkoušky byly těžší knihy Aristotelovy, něco z musiky a arithmetiky) a udíleli pak rovněž určitou lokací těm, kteří prospěli, licenci, dovolení čísti.

A tito licenciati — podobně jako bakaláři — do roka musili se přihlásiti k slavné promoci, nebo jak se dle hlavní části jmenovala incepci. Zvolili si opět staršího mistra, jenž mladého inceptora nebo magistranda uvedl do slavného sezení fakulty. Vše dálo se podobně: mladý

Digitized by Google

mistr rozřešil opět k v e s t i i, dostal pak od svého mistra hedvábný baret mistrský, rukavice, prsten, knihu a políbení — vykonal opět přísahu podobnou jako bakalář a byl napomenut od svého promotora podobnou řečí jako mladý bakalář. Pouze nádhera a učenost (totiž počet citatů) byla větší; jinak forma byla táž jako při bakalářství.

Rekommendace mistrská jest níže otištěna jedna. Není ovšem pochyby, že jich bylo daleko více; v době květu university, v posledních desítiletích XIV. věku, připadalo průměrně na rok přes 150 determinací bakalářských a přes 30 incepcí mistrských — skorem 200 promocí. A počet ten nebyl příliš menší v oněch 13 letech, ve kterých Husa vidíme působiti jako mistra regenta. Ale ovšem nejsou nám všechny řeči dochovány a mnohé z nich, jak je máme zachovány ve třech rukopisech klementinských a ve dvou kapitulních, jsou tak čistě šablonovité, že naprosto nelze uhodnouti autora.

Jen jedna z těch rekommendac, jež — nepochází-li přímo od Husa, — jistě není ho daleka, povznáší se vlasteneckým duchem nad ostatní; proto doplňkem k ostatním otiskuje se tuto oslavení bakaláře Jana z Prahy:

„Z Prahy jsi a tak z druhé Paříže! Neboť, co jest lepšího nad Prahu? Ó, Praho, král tvůj jest zrcadlo, v němž zrcadlíc se shlížíš, hvězda, jejíž leskem se třpytíš, sloup, jímž opřena stojíš, blesk, jejž ssíláš na nepřátely, sláva, jíž téměř vrcholku nebes se dotýkáš. Skončím jednotlivostí: nad něho příroda nemohla učiniti přednějšího aniž dovedla rovného. Neboť kdo chce slávu jeho hlásati, čadící pochodní chce ozařovati slunce. A co mám říci o tobě (Praho)? Dobře to mohu pověděti, že Praha jako do nebes mne přenesla a z vesnice do Prahy jako ze země do ráje. A právem: jsi zajisté naplněna davem mistrů, jako množstvím hvězd, blýštících celému světu. Ty plodná jsi sličností žen, honosíš se moudrostí občanů, jimž připisuji to, co kdysi připisoval Římanům Cicero, řka: „Národ římský velikostí ducha nejvíce nad ostatní předčí"; já však pravím: „nejvíce však pražský lid velikostí ducha předčí nad ostatní". Ty jsi druhá Paříž, živící lačné umění; ty jsi druhá Bononie, rozkládající chléb síly silným; ty jsi Salernum, zahánějící nemoci výtečností lékařství, ty jsi vládou nejmocnější Řím, t o b ě n e n í r o v n o m ě s t o ž á d n é.

Co ti mám říci? Přišla jsi na vrchol, jak praví Horacius — vždyť o tobě právem může se říci:

„Jak Praha vskutku je mocná a vskutku jak krásná a moudrá!
Vždyť lidi rovny bohům zahrada tahle rodí!"

Ó, š ť a s t n é Č e c h y, které jste zrodily tak sladkou dceru, jejíž chvála jest rozšířena až k nebesům! A ježto ty z Prahy jsi, proto tě všichni chválou budou vynášeti.

A to byla slova za thema vzatá, v kterýchž slovích nejprve se namítá zvlášť osoba naše bakalaureanda líbezná, ježto se praví:

ono všichni chválou budou vznášeti.

Odtud praví Persius:

„Všakť krásné, když okazují prstem tě, pravíce: ‚Toť on jest'!"

Digitized by Google

I.

Rekommendace bakaláře Václava.

Mladý mistr-regent záhy zjednal si na universitě přední místo v řadách českého národa a již následujícího roku (1399) potom, co zasedl ve sboru fakulty, vidíme ho předsedati při determinacích bakalářů Čechův a Polákův. 9. března 1399 determinoval pod ním Matěj z Knína, v září téhož roku Hus předsedá determinaci Matěje z Újezda. Třetí, nám známé, předsednictví vykonává 22. ledna 1400 při determinaci Václava ze Sušice.

Mladý mistr, tehdy ještě ne kněz, spokojuje se napomenouti krajana svého Václava několika slovy. Jest to stručná parafrase veršů Katonových, pocházejících asi ze čtvrtého století po Kristu, jichž tehdy v nejnižších třídách škol partikularních užíváno k tomu, aby mladí žáci naučili se dobrým mravům a trochu též slušným způsobům. Veršíčkům těm — podobně jako mravoučným bajkám našich čítanek — učívali se žáci nazpamět, a tak nepřekvapuje, že Hus s lehkostí cituje a takřka skládá svou řeč jen z těchto mravoučných naučení. Dvě naučení Hus tu dává (v první své veřejné práci, kterou vůbec známe): „pravdy braň", „za vlast život dáti", jichž možná že poslechl bakalář Václav (nevíme však o něm dále nic), jimiž však věrně se řídil rodák Husinecký sám — na konec položil, bráně pravdy, i život za vlast.

*

Ježto unaven jsa dnes neustálými křiky nemohu dlouho mluviti, chci zkrátiti slovy sloh rozvleklosti a našeho determinanta maličko napomenouti pro budoucí příhody ne nadarmo, ale aby překonával neřesti, ctnosti na se bral a tak mezi ctnostnými lidmi správně žil; pročež ho napomínaje, co nejstručněji mluvím.

Správně žij, jsou slova mravného Katona, jenž jakoby polnicí Ducha svatého, Václave, hlaholí tobě zvuče: *„správně žij!"* Neb kdo správně žije, dobře žije, kdo dobře, žije tak, že nikdy nezahyne. *Žij* tedy *správně,* Václave, po cizím nebaž, smíchu rozpustilého hleď se vystříhati, slov neužitečných ukrať, pravdy braň, snaž se konati, co jest

Digitized by Google

dobré a tak *správně žij!* Počestně vystupuj, starším se neposmívej, nikoho nespravedlivě nepopuzuj a tak *správně žij.* Na zlé buď pozoren, pečuj o budoucí, abys *správně žil.* Jiné za lepší sebe měj, ústrky snášej pro spravedlnost, abys *správně žil;* vyhýbej se ženám, vyhledávej umění, cvič se ve ctnostech, abys *správně žil.* Vyhledávej dobré mravy, poněvadž vyhledáváš-li je, nalézáš, pakli nevyhledáváš, ztratíš i ty, které zdáš se míti: neztrácej tedy nečinně, co jsi nalezl, ale vyhledávej mravy dobré, abys *správně žil.*

„Jen co je nutno spi!
Bdíti se víc vždy snaž, neb spánku se oddati hřích jest.
Vždyť je nečinnost jen dlouhá všech příčina hříchů"

praví moudrý Kato. Tak *správně žij!* Věz, že stoupenci a společníci Katonovi měli pravidlem:

„Ve všem zachovávati míru.
Přírody následovat', za vlast i život třeba dáti.
Neb nerodíme se jen pro sebe, však lidstvu celému."

Tímto-li pravidlem budeš se říditi, budeš moci správně žíti. *Správně žij!* Jak? Dí filosof Sextus, buď věrným mužem! Neboť dí: „Věrný muž, jest muž vyvolený, vyvolený muž muž boží jest... jenž Boha hoden jest; Boha hoden jest, kdo nic nehodného nečiní, snaže se býti věren Bohu! Hle jak správně učí tě tenhle filosof, abys byl věren. A tak *správně žij,* lituj spáchaných hříchů, střez se jich v budoucnosti, měj na mysli věčnou radost a věčný trest.

„Hříšníků hlasu nedbej!
Vůli naší pravidlem nesmí býti kdo co řekne."

Žij tedy *správně* dosáhnuv hodnosti bakaláře.

Ve jménu Pána našeho Ježíše Krista.

Digitized by Google

II.

Rekommendace pana Zdislava.

Po r. 1400 rychle dostupuje mistr Hus dalších hodností akademických; vidíme ho krátce za sebou děkanem fakulty artistů (1401—1402) a rektorem university třífakultní (1402—1403). Stal se také r. 1401 knězem, 1402 jmenován kazatelem betlemským.

Širší rozhled a vyšší stanovisko toto jeví se také v této řeči akademické. Mladý pán český, Zdislav ze Zvířetic, záhy přilnul k osobě a učení Husovu. Hus 11. března 1410 měl potěšení uvésti mladého mistra v nejvyšší hodnost akademickou a ještě téhož roku mladý mistr po boku svého učitele a nyní kollegy hájil knih Viklefových. A po smrti svého drahého mistra mocný pán i jako probošt litoměřický vstoupil mezi bojovníky Páně — věren slovům, která mu při prvním kroku na dráze akademické vštěpoval Hus: ‚buď vždy příklad muže ctného'. První ten krok učinil na samém počátku r. 1405, kdy Hus ho uváděl v hodnost bakalářskou. Klade mu na srdce verš Lukanův (Hus omylem připisuje jej Vergilovi), dokazuje slovy slavné tehdy Gualtherovy Alexandreidy, zbožňované Aeneidy Vergilovy, úvahami Boëciovými a skladbou Alana z Rysselu — nezapomíná však ani tehdejších cvičebnic a čítanek: ‚Nového básnictví' Ganefredova, ‚Distich' Katonových a známé skladby XII. věku ‚Chudý Jindřich (dle básníka Jindřicha Septimellenského). Že napomíná mladého šlechtice, aby nezakládal si na rodu, ale hleděl raději nabýti šlechtictví duševního, že ukazuje na nestálost slávy světské a doporučuje hledati statků věčných — to působí tím milejším dojmem, když z celého vidíme, že Hus byl patrně také doma mladému pánu učitelem a vychovatelem. Vychovatel vypěstil Čechám skutečně ‚vzor muže čestného' — a jak to činil, ukazuje řeč tato velmi výmluvně.

*

Ježto náš determinant dotkl se při své determinaci stručně dvojího stavu, totiž stavu člověka ctnostného, kterého ctnost následuje, a stavu člověka neřestného, kterého pohana provází, proto každému jistě záleží na tom, aby svou pověst ctnostmi rozmnožil, aby upadnuv

Digitized by Google

v neřest pověst dobrou nepokazil a nezanedbal později nejlepší konec, v němž snaží se vlastní pověst chvályhodně rozmnožiti. Kterýkoli pak člověk řídí svůj život dle správného řádu mravního, snaže se opravdovým úsilím nejvyššímu dobrému, nejkrásnějšímu a nejlíbeznějšímu se zalíbiti, ten dobrou pověst miluje, která velebná, čestná a trvalá, vynikající nad povýšenost světskou, před nejmocnějším, nejdůstojnějším a nejvznešenějším králem knížat, v rytířstvu podivuhodném a v sídlech nebeských zaznívá, utišuje se a rozšiřuje. Kdokoli však byl by způsobu opačného, že by totiž život svůj neřídil správným řádem mravním a nevedl k nejvyššímu dobrému, nejkrásnějšímu a nejlíbeznějšímu, ten svou vlastní pověst hyzdí.

Ježto pak dle rozjímání Boeciova celá země jest bod u porovnání s nebem, povrch pak zemský po úzkém cípu jest obyvatelný a pro místa pustá a špatná jen skromná část tohoto cípu jest obývána a nad to po celé zemi obývané, kdokoliv horlivý a urozený nestačí uhájiti své pověsti: pak zjevna jest pověsti tohoto světa váha, síla a moc, pověsti světské za marnost se počítá, ježto jak podstata chvály, tak osoby chválící směšností zavánějí i vzhledem k trvání, ježto celá doba nebo čas tohoto světa jest doba okamžiku, vzhledem k životu věčnému. A sláva člověka rychle se vyhlazuje, ježto dle Facetia:

„Zlého pověst skutku vždy na křídlech větru se šíří"

spíše se naznačuje nepatrnost pověsti světské, avšak pověst z ctností pocházející jest způsobu zcela opačného. Neboť praví Walter v Alexandreidě:

„Útěchu dává nám vědomí toho, nikdy že sláva
zhouby nedoznává, že zkázy pověst nepocítí.
Tvá-li pověst slavná i činům se i zásluze rovná,
žádné jí věky pak nebudou s to v zkázu uvésti.

Pročež abych jako šašek nevynášel pověst světskou, chci přítomného našeho pána v krátkosti vybídnouti k pověsti chvályhodné; a k tomuto napomenutí několik málo následujících slov mi připadlo:

„Pátrej co ctnost jest, buď ctného muže vždy příklad."

Důstojní otcové, ctihodní mistři a páni! Slova svrchu řečená píše nejlepší z básníků Vergilius v Aeneidě, chtěje zvláště každého k tomu přivésti, aby poznal ctnost a byl v konání jí příkladem, neboť praví:

„Pátrej co ctnost jest, buď ctného muže vždy příklad."

A proto i tobě, pane Zdislave, se ukládá: *Pátrej* atd. Chceš-li býti dobrý, *pátrej* atd. Neboť ctnost hledáme, ne abychom ji znali, nýbrž abychom stali se dobří, neboť ona sama toho, kdo ji má, zdokonaluje a činy jeho dobré činí. Proto *pátrej* atd. Ale řekneš snad často odpovídaje k řečenému: „Mistře, *pátrej!*" Táži se tedy, rci, co je ctnost? Poslyš, pane Zdislave, že ctnost jest neřesti se vyhýbati a dobře činiti. Slyšel-lis, co je ctnost? *Buď* tedy *ctného muže vždy příklad.* Ale otážeš se, jaký příklad; musíš zajisté dávati příklad dobrého života.

Buď sobě žák a jiným učitel; mimo to vždy i uvnitř
Buď svůj, však na venek zas cele ať jsi jiný!

Digitized by Google

Starších následuj, sobě rovných važ si a mladší
Uč — čili starců šetř, mládeže však nešetřiž!

Tak radí slavný Chudý Jindřich. Dříve tedy *pátrej, co ctnost jest, a pak buď ctného muže příklad. Ale tážeš* se snad, co jest ctnost, abych ji lépe poznal? A jistě správně činíš; dej pozor: Ctnost jest svrchovaná moc. Tak dí Vergilius, nejlepší z básníků. Neboť ten, koho ctnost povznáší, má co by nad zlato vážil; pročež *pátrej* atd. Ale díš: Kde jest ctnost? Zda v kráse, bohatství, urozenosti lidské nebo ve vědomosti učitelské? Ó, Zdislave, slyš Waltera, an praví v Alexandreidě:

„Ctnost vně nadarmo hledal bys.
Tenť je i zevně bohat, kdo mravy v svém nitru oplývá.
Toť jediná vznešenost, jež mravností ducha krášlí.“

Proto *pátrej co ctnost jest* v tobě, neboť *ctnost vně nadarmo hledal bys,* tak budeš sloužiti za příklad muže ctného. Jsi-li urozený rodem, *buď ctného muže vždy příklad,* neboť *toť jediná vznešenost, jež mravností ducha krášlí.* Proto hledej dobré mravy, vniterné to poklady.

Spisovatel díla „O potupení světa“, radí takto: „Nečiniž tě pyšným krev tvá.“ Poslyš Boëcia „O útěše“ v II. knize, metru 6.: „Veškeré plémě lidské na zemi z podobného pochází počátku, jeden všem jest otec, jeden, jenž vše řídí“. A proto *buď ctného muže vždy příklad,* jevě pokoru, abys neupadl snáze v opovržení, zdaje se ostatním domýšlivým. Jsi-li ze starého rodu, střez se, abys tím větší zkázy neutrpěl. Jestliže slovem se pyšníš, rod činem tupíš. Slyš Boëcia, kde svrchu praví: „Co se rodem a pradědy holedbáte? Pohlížíte-li na Boha, jako svůj počátek a původce svého, nikdo nejeví se hodným. Hle, všichni jsou urození synové nejvyššího krále, nespustí-li se někdo sám vlastním žločinem svého původu; ježto tedy jsi urozený, *pátrej co ctnost jest* atd., kteráž slova byla na počátku položena.

Ve slovech těch dvě věci v krátkosti na rozum se dávají. Předně předběžné navedení k životu chvályhodnému. Po druhé skutečné provedení k dokonání jeho, ve slovech *buď ctného muže vždy příklad.* První pobádá k dobrému konání, druhé oslavuje život na příklad ostatním. Řekl jsem po prvé, že ve slovech vytčených obsaženo jest předběžné navedení k životu chvályhodnému, jenž ducha nabádá k dobrému konání. Neboť ducha, ježto sama v sobě jest dobrá, zvábí ctnost, které ovšem nikdo nemůže zneužiti, podle filosofa, a která nedopouští, aby ctnostný v lenivosti meškal, pro kteroužto věc, pane Zdislave, *pátrej co ctnost jest* atd. a odpovím ti, že jakost, která ducha pobádá, aby se neválel v lenivosti. Slyš tedy tuto podmínku, neb praví slavný Chudý Jindřich:

„Nechť tebe nezdržují lenivost nebo odklady dlouhé“.

Neboť vidí ctnost v tobě, ve mně majíc oči, že lenivost, nepřítelkyně to ctnosti, příliš často v bezvědomý spánek tě uvedla. Protož slyš učitele moudrosti Katona an dí:

Digitized by Google

„Střez se vždycky lenosti, neboť životu škodlivá jest.
Neb když duch tvůj spí, nečinnost též tvé tělo trávi.“

Nebuď onen lenoch, o němž dí Ganifredus v „Poëtrii“:

„Líného když ráno voláš, nedoslýchati zdá se.
Bdí-li, tu zívá jen, jazyk líně jen ústy ovládá.“

„Nemyslíš-li, že Zdislav takový jest?“ Zajisté, řekl bych, kdybych ho častěji nepobádal, a slyším Katona říkoucího:

„Co stud jiného budí, to v tajnosti vždy chovejte.“

Protož mlčky to pomíjeje k tobě se obracím důvěrně tě napomínaje:

Pátrej atd. a řeknu, že ctnost jest jakost málo slibující a přemnoho splňující. Hledej to, abys nic nesliboval, aniž bys co dal. Neboť často ruka dnavá činí dnavý jazyk, jak praví Chudý Jindřich. Ruka, jež neplní slíbeného, jazyk lhavým činí; proto hledej ctnost, abys málo sliboval, ale mnoho udílel. *Neboť to má býti podstatou šlechetných,* jak vykládá filosof v ethice; *a netrav mnoho času na věci tělesné,* ale měj na mysli, abys nehledal více útěchy tělesné než duševní, a *nehýři příliš* neboť

„střední cestou blažení jdou“.

To káže ctnost, která činí, že jest předběžným navedením k životu chvályhodnému, jež pobádá ducha k mravnému konání. A tolik o prvním.

Řekl jsem po druhé, že ve slovech thematu dotčeno jest skutečné provedení k dokonání (t. života chvályhodného), když se praví: *Buď muže ctného vždy příklad!* Vskutku nejen poznání ctnosti činí život chvályhodný; to postačí k ctnostnému jednání potají; ale jde o to, jiným kráčeti příkladem ctnosti. A poněvadž tím lépe se stkví každý, čím více jsa vyššího stavu, ctnostmi září, patrno, že třeba sloužiti za příklad muže ctného. A proto Walter v Alexandreidě dává naučení:

„Příklad dávejtež mocní své síly na důkaz.
Za příklad lidu služ vládce k hvězdám-li dojít má.“

Proto tedy, pane, Zdislave, *buď ctného muže vždy příklad.* Neboť krátký život tvůj ostaví původ; a proto *buď ctného muže vždy příklad.* Slyš co praví Vergilius v Aeneidě:

„Každý má svůj den již i čas svůj nezměnitelný,
má každý životem dobrým si pověst zvelebit však·
Toť jest dílo ctnosti.“

Protož *buď ctného muže vždy příklad* a příklad počestného konání, poněvadž vše ostatní bez pomoci ctnosti se ničí. Chceš-li tedy býti urozený, *buď ctného muže vždy příklad.* Slyš Antiklaudiana:

„Ne vznešený původ, ne krásná tvář, tělo sličné,
ne mrzká lakomost, ni světská sláva a marnost,
nádhera bezcenná, ni tělesná síla, udatnost,
leč jediné ctnostný duch, stálost mysli a věrnost
a vznešenost dobytá, ne rodu, však v ctnosti ležící,

Digitized by Google

skromnost snoubící se s ctnostmi a čistota mravní,
jen chudoba, světskou slávou marnou pohrdání.“

činí člověka vskutku vznešeným a urozeným duchem; a proto služ za příklad ctnostného konání, poněvadž svítí ostatním světlem ctnosti; tak prospěješ v životě a objevíš se vznešený nejmocnější vznešeností. Abys to pak stáleji plnil, skládám na tebe hodnost bakaláře svobodných umění. Buď zdráv atd.

Digitized by Google

III.

Rekommendace kněze Pavla.

Kdy Hus rekommendaci tuto pronesl, není známo. Taktéž nevíme, kdo byl onen kněz Pavel, farář podle slov Husových a tedy starší již muž, jejž tak uvádí na nejnižší stupeň akademických hodností.

Že však rekommendace tato vhodně jest volena, není pochyby. Největší části kněžstva tehdejšího bylo potřebí stále připomínati ‚vyuč naukám ducha' a stále vyžadovati život mravný a evangelický. Hus omezuje se na citáty z knih školních (Faceta, Alana, Katona atd.) — jediný citát Persia vzat je taktéž ze školního výboru, nikoli z originálu, aby patrně faráři-bakaláři spíše usnadnil pochopení řeči. Také vykládá proto hodně ze široka. Leč naučení jeho nečiní ještě dojmu naučení doby pozdější: nenapomíná ještě hlásati evangelium, nevaruje před svatokupectvím. Řeč pochází tedy jistě z doby před r. 1408, možná že i z doby před r. 1403.

*

Poněvadž determinant již ukázal, že dobře mluviti jest chvályhodno, ale že mlčeti nesnadnější jest, jak vaše důstojnost uslyšela, protož k obojímu jsem puzen; ale více se strachem jsem nabádán, abych nepobloudil v mluvení, pokud kraťoučkým napomenutím mohl bych determinantovi prospěti a ducha jeho k odměně štěstí nakloniti. Neboť myslím, že on jest člověk a tak, jinak řečeno, nejušlechtilejší a nejvyšší tvor, ježto dle filosofa (v 1. knize o živočiších) nejušlechtilejší a nejvyšší, a nám známější a stálejší tvor jest člověk, protož nelze nalézti krásnější tváře než lidská, jak dí filosof tamtéž a ježto dle filosofa (v 1. knize ethik) člověk jest vůdce, totiž rozumný a zvířecí.

Zvířecí jest ten, jenž zvířata následuje ve vášních, tyto podle rozumu neudržuje na uzdě, pročež praví v 7. knize ethik: „Nazývám pak zvířecím toho člověka, o němž praví, že těhotné rozsápává, děti požírá nebo z jakékoliv zvířeckosti se těší."

Jest tedy takový člověk zvířecí. jenž smyslně se řídí chtíčem a jako nerozumné zvíře hrouží se v kal hříchů, člověk pak rozumný ten jest,

Digitized by Google

který žije dle rozkazu rozumu. A tento opět ve dvojí se dělí, neboť jiný nazývá se rozumný nebo andělský, jiný božský.

Andělský ten jest, kdo život pozemský opouští a trávě na zemi, jako anděl žije. Člověk božský pak jest ten, jenž cele rozjímáním i láskou v Boha se přenese a veda život hrdinský, stav se Bohu podobným, nemyslí na věci pozemské.

Aby tedy náš determinant stal se člověkem ne zvířecím, ale andělským nebo božským, zbývá duši jeho radou povzbuditi a k ctnostnému konání vybídnouti. K tomuto pak způsobu rady vybral jsem následující slova moudrého Katona, výborného filosofa, rádce mravů:

„Hleď vyučit naukám ducha!“

Ctihodní mistři a páni! Vaší důstojnosti dobře jest známo, že veškeré přičinění lidské děje se pro vědění, dle filosofa (v 1. knize fysiky), a veškerá vědomost má býti k vůli ctnosti a veškerá ctnost k tomu jest, abychom dobrými se stali, následujíce ctnosti, ne abychom ji znali, ale abychom dobrými se stali (v 2. knize ethik) a ctnostnými, abychom oblaženi byli a tak konečně v kráse odpočinuli nejrozkošněji, nejdokonaleji a nejlépe, když-tě blaženost či štěstí jest něco nejkrásnějšího a nejrozkošnějšího.

A ježto nemožno jest oné (t. blaženosti) dosíci bez předchozího přičinění ctnosti, neboť bez této nikdo nemůže býti blažen (v 1. knize ethik), a poněvadž blaženu býti jest podle Seneky míti, cokoli možno chtíti a nechtíti nic zlého, a nemoci míti v něčem nedostatek, patrno jest, že tak vynikající nadbytek není dáván nedostatečným, tak krásný lesk zatemnělým aniž nejvyšší rozkoš těm, kdož tělesné vyhledávají. Neboť ku hvězdám nejde se cestou rozkoše, ale třeba utrpení za utrpením snášeti, jak dí Ganefredus v „Nové Poëtrii“: „A jasného poznání nedostává se mrzkým.“

Kdo chceš tedy oním nadbytkem oplývati, ctností oplývej, ctností se stkvěj. Střez se temnoty zločinu, prospívej ctností a věděním, o nekonečnou odměnu pečuj, statečně pracuj.

„Uč se konečnému, když chceš poznať nekonečné.
Hleď vyučit naukám ducha; neb k hvězdám to je cesta.“

Protož abys nebyl člověkem zvířecím, o němž svrchu bylo promluveno, *hleď vyučit naukám ducha!* Abys pak byl člověkem rozumným, jenž řídí rozum k lepším věcem, *hleď vyučit naukám ducha!* A abys byl člověkem andělským, jenž opouští život pozemský a žije jako anděl: *Hleď vyučit naukám ducha!* A abys byl člověkem božským, jenž rozjímáním i láskou v Boha se přenáší, vede život hrdinský, Bohu podobným učiněn jest a věcmi pozemskými pohrdá: *Hleď!*

„Neb neučíš-li se nic, podoben smrti tvůj je život pak“,

jak dí učený Kato.

Ale řekneš snad: „Často opakuješ slova: *Hleď vyučit* a jak mám vyučit, o tom mne nepoučuješ.“ Pavle! Dím s Katonem:

„Zisk tobě dá hojný učení, když však je zanedbáš,
sám jediný pykati vždy budeš, ne já učitel tvůj.“

Digitized by Google

Ty pak tahle má poučení čítej, abys jim porozuměl a porozuměv skutkem plň. Jsi knězem. Protož k Bohu se modli, rodiče miluj, zachovávej stud, buď čist, v ničem nelži, střez se nevěstky, čti knihy, a které jsi přečetl, si pamatuj, kostek se chraň, ctnosti konej. Jsi farářem, spravedlivě suď, buď pilen, pečuj o své stádo, stále dávej, zdarma komu dáš — jistě chudému; věz co dosti jest a co ne.

„Bdíti se víc vždy snaž neb spánku se oddati hřích jest."

Neboť:

„Spánku není třeba lákadel míť, aby moh' těla náhle se zmocnit'; sebe ostražitější dá se omámit."

Buď laskav, neb jsi farářem, nehněvej se pro věc, nižším nepohrdej, snášej zákon, který jsi navrhl, buď pamětliv přijatého dobrodiní, měj stálou lásku k Bohu a svěřencům svým, snaž se konati, co jest spravedlivo a *hleď vyučit naukám ducha,* kteráž slova na počátku byla položena. Ve slovech těch pak tři věci na rozum se dávají:

Předně užitečné poukázání k učení, když se praví: *„hleď vyučit!"* Po druhé cenná zběhlost ve vědění, když se připojuje: *„Naukám".* Po třetí ctnostné zdokonalení života, když se dodává: *„Ducha".*

Hleď tedy *vyučit naukám ducha,* abys byl cenný zběhlostí ve vědění, užitečný ostatním učením, duševně dokonalý životem ctnostným. *Naukám* tedy *hleď vyučit,* aby nauky byly tvým věděním; *hleď vyučit naukám,* aby byly tvou vědou; *hleď vyučit naukám ducha,* aby z nauky život tvůj dobrý byl. Jsa knězem a nejenom knězem, nýbrž knězem-farářem, tří věcí zajisté potřebuješ, které už ve slovech thematu jsou vytčeny, totiž:

Vědění, učení a života.

Vědění, abys se zdržoval od zlého, abys rozumně k dobrému se klonil. *Učení,* abys jím svěřencům svým prospíval a učil je dovolenému. *Života,* abys sám v sobě dokonalý jsa, ostatním zářil jako příklad. Protož *hleď vyučit naukám ducha,* abys byl vědomý, schopný učiti a dokonalý. Neboť učení bez schopnosti vyučovati jest zcela neužitečno.

Proto dí Persius:

„Nic vědění tvé neznamená, nezná-li je nikdo."

Učení bez vědění veliká hloupost jest, kterouž hloupost obdivuje Alan v Problematech, pravě:

„Zdá se mi bláznovstvím, když dáti se vést' se obává ten, kdož sám nezná cesty, po níž je mu jít."

A proto praví:

„Bláznovství jest dáť oslepléhо slepému za vůdce, neb ve propasti oba v krátkosti se jistě ocitnou."

Po třetí vědění a učení bez života velice marné jest. A proto Alan hledě k této marnosti dí obrazně a výhradně ke kněžím učícím jiné:

„Nutno, aby vždy ruka kněžská, jež nádoby mýti má božské, sama dřív úplně čista byla.
Neb ruka, jež čistá, myje čistě i nádobu každou, poskvrněná však jen nádobu poskvrňuje."

Digitized by Google

A dodává:

„Kdo pln jesti vředů, nechť nejprve jich se zbaví sám,
pak nechť z mých bradavic posměchy též si tropí."

A proto i Ovidius posmívaje se marnosti učícího, ale nekonajícího, praví v první knize „O umění milovati":

„Hle, chce jiným zpívat, ač sobě sám neumí."

Avšak po čtvrté život s věděním a učením velmi dobrý jest dle slov filosofa (v 8. knize ethik): „Ten jest nejlepší, kdo ctnosti nejen pro sebe ale i pro jiné užívá, t. j. vědomě učí ctnostem a nejhorší onen jest, kdo užívá špatnosti nejen pro sebe, ale i pro jiné."

Ty tedy, Pavle, *hleď vyučit naukám ducha*, abys byl vědomý, schopen učiti a dobře živ, v životě bezúhonný, v učení opravdový, věděním zářící, předně sám pro sebe, neboť dí Seneka ve 4. knize Deklamací: „Kněz bez těla bezúhonného a ve špatnosti a hříchu jsoucí, budiž zavržen!" Podle jiných, aby neužitečnost a marnost, jak bylo řečeno, se na tobě neobjevila, upouštíš-li od pravdivého učení; hlavně vnitřní způsobu kněžství podržuj, která jest ctnostně žíti, jíž kněžství se zdobí, neboť široká koruna, dosti stkvostný háv ani okrouhlá mitra netvoří kněze, ale mysl hříchů prostá. Slyš Faceta, jenž dí o knězi:

„Buď moudrý vždy a ostražitý, světské moci nedbej,
vážně chodit se snaž, všech potulek se varuj!
Tak jen sestárneš vždy pro vážnost úcty hoden jsa.
Ovce své k tomu veď, v ctnosti by stále žily.
Svým životem střídmým služ skromnosti vždy za příklad,
bys prost byl viny sám, i svěřený tobě lid."

Hleď vyučit těmto *naukám ducha!* Abys však činil tak s větší vroucností, pro nějaké povzbuzení skládám na tebe hodnost bakaláře svobodných umění, abys *vyučen naukami v duchu svém* prospíval *věděním, učením a životem.*

Digitized by Google

IV.

Rekommendace Mikuláše a Matouše.

Častěji Hus ode dvou determinantů byl žádán za předsedu; zápisní kniha děkanská uvádí 11. března 1401, že tak uváděl v bakalářství své později věrné soudruhy Mikuláše z Jistebnice a Mikuláše z Miličína.

V této starší době asi uvedl také bakaláře Mikuláše a Matouše; přednášku předepsanou měl m. Jeronym (snad známý později mnich Jan Sylvan, v Benátkách v pověsti světce zemřelý) a přednáška jeho měla thematem ‚pohyb, došed konce, ustává'. Na slova přítelova — Hus s tímto Jeronymem i druhým, pozdějším mučeníkem Kostnickým, bydlili jako studenti společně — navazuje Hus a stručně oba determinanty vybízí slovy Bernardovými ‚k mravnému životu, vnitřnímu pokladu, zlata dražšímu'. Výklad jest prostičký, doklady čerpány ze školních knih — Alexandreis Gualtherova, Ovidius a Aristoteles k nim náležely — oba determinanti dle toho náleželi asi k obyčejným studentům, jež tak často nalézáme v zápisech děkanských.

*

Ctihodní mistři a páni! Již vašim důstojnostem jasně ve známost přišlo, jak důstojný mistr Jeronym předložil a dovodil, že s dosažením konce ustává pohyb, pročež sluší našeho determinanta napomenutím navésti k onomu konci, po jehož dosažení ustává pohyb; a ježto kdo konec hledá, dobré hledá, a kdo lepší konec hledá, lepší dobré hledá a kdo nejlepší konec hledá, nejlepší dobré hledá a to čím ochotněji tím lépe, proto nejlepší dobré dle svobodného úsudku jest hledati. Ježto pak náš determinant zakládaje se na svrchu řečená svého nejmilejšího druha slova *„svobodný úsudek kterémukoli člověku"* přikládá a sám jest člověk, chce-li připustiti, proto od sebe samého svobodný úsudek nemá odmítati. Ale že předmět svobodného úsudku jest dobré i zlé, jak oba determinanti souhlasně vyznali, proto, chce-li přítomný náš determinant nejlepšího konce, s jehož dosažením ustává pohyb, dosíci, musí svobodný (svůj) úsudek v dobrých mravech cvičiti. Neboť tak kráčí se ke konci, s jehož dosažením ustává

Digitized by Google

pohyb, dím, násilný, tahání, vožení, poháněnì a točení. Ustávání tohle dobré jest, neb jistě klid to jest. Ale klid věčný předem vyhledává pohyb ne násilný, ale dobrovolný pohyb libovolného úsudku, před kterýmž položeno jest dobré a zlé, ctnost a neřest, život a smrt. Kdo užíváš svobodného úsudku, ustupuj od zlého, obracej se k dobrému, pohrdej neřestí, vol si ctnost, unikneš smrti a život nalezneš; pakli neučiníš, ztratíš život, smrt nalezneš, půjdeš, kam nechceš. Kdos moudrý, rozuměj, chceš-li. Komukoliv pravím, na sebe vztahuji a k tobě, Mikuláši, pro krátké napomenutí těmito krátkými slovy se obracím:

„Mrav dobrý si hledej."

Důstojní otcové a pánové ctihodní. Slova svrchu položená píše Bernard, spisovatel knihy „O potupě světa", hlavní učitel maličkých řka: *Mrav dobrý si hledej.* Opíraje se tedy o jeho naučení a o úřad fakulty svobodných umění, jež každého svého chovance k mravům a ctnosti vybízí, takto přítomného našeho determinanta oslovuji: *Mrav dobrý si hledej,* ježto hledáš-li, nalézáš a nehledáš-li, i ten, jejž máš, ztrácíš; neztrácej tedy liknavostí, co jsi nalezl, ale ***mrav dobrý si hledej,*** otvírej oči, víčka udržuj (otevřená),

„Jen co je nutno spi!
Bdíti se víc vždy snaž, neb spánku se oddati hřích jest.
Odpočinek dlouhý všech hříchů příčina jesti,"

praví přemoudrý Kato. Neoddávej se tedy dlouhému odpočinku, ale *mrav dobrý si hledej.* Hněv rychle ukrať, taktéž potírej nečinnost, neboť potíráš-li nečinnost

„i tělesné chtíče tlumíš tak.
zlých náklonností žár ničivý překonáš,"

praví Ovidius ve spise o „Lécích lásky".

Mrav dobrý si hledej tedy. Ale díš snad: *„Kde* mám hledati? *Co* mám hledati? A *proč* mám hledati?

Matouši odpovídám ti: Hledej *v sobě!* Hle — *kde! Mrav dobrý* si hledej! Hle — *co! Proč pro sebe?* Proto abys sebe spasil, hle *proč!* Tedy *mrav dobrý si hledej,* ježto *„ctnost vně nadarmo hledal bys";* ctnost jest ozdoba ducha, a tedy *vně nadarmo hledal bys* ji. Ctnost jest poklad vnitřní, a tedy *vně nadarmo hledal bys* ji. Slyš thema a co připojeno jest k thematu, že jest (mrav) *poklad vnitřní.* Neb tak dí původce Bernard.

„Mrav dobrý si hledej, neboť on vnitřním pokladem jest."

Ne tedy zlato, ani peníze, ne hojnost věcí. Neb tyto spíš ctností uberou, než by je zvětšily.

To dosvědčuje Walter v 1. knize Alexandreidy, řka:

„umenší ctnost majetek vždy
spíš, než aby zvelebil ji."

Nehledej tedy peníze, ale spíše *mrav* atd. Neboť:

„Mrav koho v hojnosti krášlí,
ctnost koho povznáší, ten má, což nad zlato váží.
Tenť je i zevně bohat, kdo v nitru ctnostmi oplývá."

Digitized by Google

Proto:

Mrav dobrý si hledej, neboť on vnitřním pokladem jest."

Překonávej klenoty, pohrdej zlatem. Neboť tak shromáždíš pravý poklad. Slyš spisovatele, jenž v thematu napomíná:

„*Hleď získať si poklad, jenž dražší jest klenotů všech.*"

Mrav dobrý si hledej, hledej uvnitř sebe, pozoruj sebe, zbavuj se ohavného, krášli se krásným. Nebo tak hledati budeš dobrý mrav a nalezneš vnitřní poklad. Hle — *co* a *kde* nalezneš; ježto *v sobě* mrav dobrý nalezneš, proto *hledej si* atd. Máš-li jej, hledej dále dobrý mrav, abys stal se z jinocha mužem. Tehdy totiž dožiješ se polovičních let mravnosti, ježto k mužnému věku ctností dospěješ, k němuž nikdy nedospěli, kdo ve vědění a v mravech růsti nepočínají. Ty však ve vědění počal jsi růsti, proto také *hledej si* atd. Chceš-li ku konci let dospěti, spěš, abys k mužnému věku ctností, jakožto k polovici let dospěl. Léta mužná, pravím, od ctnosti nazvána jsou, léta zásluh ne času. Kolik ve ctnosti prospíváš, tolik rosteš, a proto *mrav dobrý si hledej.* Kdo totiž k vrcholu ctností dospěl, polovici let naplnil, ježto jaksi k silným létům zásluh došel; *mrav dobrý si* tedy *hledej.* Ale věz, že dorůstajícím úklady se kladou nedbalostí, dospělé uchvacuje pýcha. Střez se tedy nedbalosti a *hledej si* atd., oškliv si pýchu. Neboť na kolik jsi nedbalý, o tolik rosteš dolů a jaksi nazpět kráčíš. Neboť kdo nedbalostí dává se uchvátiti, zpět daleko pochybností odvoláván jest. A ježto mysl rychle se vyšine k pýše, které se zdá, že dorostla k vrcholu ctnosti a důstojnosti, ježto však čím kdo se výše pro pýchu vynáší, tím níže pod sebe se hroutí, když Bůh ho opustil, proto, abys tomuhle se vyhnul, *hledej si* atd., střez se nedbalosti, oškliv si pýchu

„*míru hleď zachovať, pokoren buď a bezpečně půjdeš;*

ctnost pak věc nesnadná, uprostřed zůstává a sama řídí mravy. Proto *hledej si* atd. Díš-li: „Jakým způsobem," hle, zde viz způsoby: Buď člověk přívětivý, ochotný k útrpnosti, hotový ku pomoci, soudě dle filosofa: „Větší blaženost jest dávati než přijímati." Buď povolný k odpuštění, nepovolný hněvu, nijak nedovoluj si mstíti se a na všecky záležitosti svých přátel jako na vlastní potřeby se ohlížej, buď mezi bojujícími strůjcem míru, mezi nerozumnými spořádaný, nerozumné plísni, plísněním vzpurné vybízej, líné pobádej, mír zachovávej se všemi, pokud na tobě jest, a ruší-li bezbožní mír, ty jej zachovávej, miluj je, měj však v nenávisti jejich neřesti, neboť jestliže mír tvůj v srdcích zlých způsobuje neklid pro napomínání k míru, třeba, aby mír tvůj zachován byl neporušený. Ale řekneš snad, kážeš mi nesnadné, těžké práce mi ukládáš, řka, *hledej si* atd., zachovávaje mír s těmi, již ho nezachovávají a jichž počet nekonečný jest, kdežto dobrých jest počet dosti skrovný, málo těch, kdo hledají si dobrý mrav, ještě méně těch, kdo jiné k dobrému vedou, mnoho oněch, již zlé činíce, dobrým v konání dobrého překážejí. Matouši, díš pravdu, ctnost jest nejnesnadnější, ježto nejlepší z věcí jest, nejhorší věc pak jesti neřest; proto střez se neřesti a *hledej si* atd., nečiň zlého, nechť ti zlí v dobrém nepřekážejí, jichž chválou

Digitized by Google

musíš zhrdati, utrhání jejich velké váhy nepřikládati, spíše chtěj v nenávisti býti u špatných než v úctě. Neboť tak hledati si budeš dobrý mrav, jenž tě dovede k hodnostem, nyní k důstojnosti bakaláře, později k mistrovství a hlavně ke království nebeskému.

Ve jménu atd.

Digitized by Google

V.

Rekommendace inceptora Jana.

Od r. 1402 již také mladí mistři volili si Husa předsedou při svých incepcích; poslední v zápiscích se vzpomíná 29. února 1412 Jan z Krumlova.

Je velice pravděpodobno, že právě tento Jan z Krumlova jest inceptorem, jejž Hus touto řečí vede k nejvyšší důstojnosti akademické. V prvé polovici své řeči stručně rekapituluje obsah kandidátovy orace, jenž přednášel — látka byla velmi oblíbená — o dvojí člověka přirozenosti, hmotné a duchovní, v druhé dává mu naučení z knížete filosofů Aristotela, že jen ten jest mužem, kdo stojí stále před jinými, že ‚prvenství okazuje muže'. Obě polovice jsou vhodně spojeny a přičleněny, řeč je krátká, ale bohatá myšlenkami. Středověká scholastika, hrající pojmy jako míči, rozlišující a shrnující, slova urgující a pojmy vymezující, obráží se v řeči této — poslední Husově, správně-li soudíme — jako v zrcadle.

*

Slyšeli jste, ctihodní mistři a páni, moudrost našeho inceptora, jíž tvrdil, že člověk dvojí přirozenosti jest, totiž tělesné a duševní, dle nichž člověk rozličně, ba protivně k věcem pomíjejícím se kloní, ježto dle přirozenosti tělesné k nejnižším a dle duševní k nejvyšším věcem jest povznášen; z přirozeností těch jedna, totiž duševní má nižší přemáhati a její zálibu nad vše pomíjející k lásce svého Stvořitele nejúčinněji povznášeti, aby tak neřesti zanechávaje, starost o věci dočasné zaplašuje, člověk, veden jsa pravou stezkou ctnosti, mohl k odměně blaženosti konečně dojíti, jež dle Seneky (v „Listech") jest poslední konec, v němž člověk odpočívaje má cokoliv chce a nechce nic zlého; v oné zajisté blaženosti člověk božským se stává a následovně tedy učiněn jest účastným jednoty, pravdy, dobroty, moci, moudrosti, laskavosti, rozkoše a radosti nekonečné, poznává vrozeně a přeje si co nejsrdečněji, aby v něm, mimo něho, ano vůbec všude bylo přítomno stále světlo nekonečně zářící, ojasňující a oblažující moc veškerého vidění a dobrotou oslazující nejlíbeznější a nejrozkošněji touhu. Zdaž nějaká radost bude scházeti v přebývání, držení a ve věčném panství tak velkého dobra?

Digitized by Google

Aby tedy náš inceptor, tak velkého a přeslavného dobra, o němž v otázkách, které rozřešil, zmínku učinil, nebyl neúčasten, chci maličko téhož inceptora k tak znamenitému dobru vzpružiti a bude dovoleno ducha jeho k dosažení onoho obojího povzbuditi. Neboť nadarmo dosahoval by mistrovství a ostatního, kdyby nedocházel ke konci blaženosti, ježto všecky věci toho druhu (t. jako mistrovství) mají býti prostředky ke konečnému dosažení blaženosti; kdyby však byly překážkou, muselo by bez pochyby od nich býti upuštěno. K jeho napomenutí tedy napadají mi kraťoučká slova knížete filosofů Aristotela, který píše v 5. knize ethik, řka takto: *Prvenství muže ukazuje.* Proč filosof nepraví: *muž ukazuje prvenství,* arci lze pochopiti, ježto prvenství, t. j. vynikání ctnostmi, ukazuje vskutku, že člověk sobě a jiným vládnoucí, ne žena nestálá, ani slabý hoch, ani nevázaný mladík, ani nezkušený jinoch, ani stařec sešlým duchem zdětinštělý, ale muž kvetoucí ctností a statečností z prvenství se ukazuje. A ježto ke králi a ke komukoliv vysoce postavenému se vztahuje, aby především sám sebe ovládal, jak dí filosof v 1. knize „O řízení vládců", že největší moudrost při králi jest sebe sama obezřetně a počestně ovládati; toho důvod na jevo dává Seneka v 2. knize „O dobrodiních", řka: Snáze jest kmeny barbarské, nepovolné cizí vládě, říditi, než ducha svého od lakadel zdržeti. Neboť kdo svou duši, jež jediná jest, nemůže ovlásti, jak bude vladařem lidí mnoha? Jak mocný jest, jak moudrý ten, kdo nemá moci krotiti smysly, nerozumně miluje zlé a zlovolně neřesti následuje? Proto není hoden státi se vladařem jiných, kdo není s to lakadla vášní ukrotiti a ve ctnosti v skutku stálosti nabýti. Jak bude moci býti ukázán takový člověk jako muž, jenž v nejmenším svého těla nepřemáhá; pročež není mužem, nemá prvenství, neboť *prvenství muže ukazuje.* Hle slyšíš, Jene, ježto *prvenství muže ukazuje,* buď prvním, ba spíše králem. Sebe-li ovládati budeš, v pravdě králem budeš, opravuj minulé, pořádej přítomné, starej se o budoucí; rozum nechť vládne, vůle nechť poslouchá, paměť dřívější zlé i dobré, jež Bůh dal, nech opět rozjímá, neboť tak sebe ovládaje, králem budeš; tohle-li učiníš, kralovati budeš v sobě, prvenstvím svým budeš sám a *prvenství ukáže tě mužem.* Buď spokojen málem, neboť střední cestou půjdeš nejbezpečněji a *prvenství tě* atd. Hledej majetek pevný — ctnost duše, neboť tak tě *prvenství* atd. Jaký chceš býti před Bohem, takový buď nyní, neboť tak tě *prvenství* atd. Rozum, jenž v tobě jest, buď sám zákonem tvého života, neboť tak tě *prvenství* atd. Raději dávej se přemáhati mluvě pravdu, než bys chtěl vítěziti lha, neboť tak přemoženého tě *prvenství* atd., ježto lépe jest býti přemoženu pravdu mluvě než zvítěziti lha. Vše snášej, abys dle Boha žil, neboť tak *prvenství* atd. Užívej sebe sama jako chrámu božího, pro to, co Bohu podobno jest v tobě, totiž svobodné rozhodování, dle něhož živ jsa povinně panuj nad vášněmi duše svojí, neboť tak tě *prvenství mužem ukáže;* zlým vždy pohrdej, dobré miluj, Boha nade všecko cti, nebo tak tě *prvenství mužem ukáže.*

Digitized by Google

ODPOVĚDI K ŽALOBÁM.

Digitized by Google

Digitized by Google

Ku porozumění následujícím obžalobám třeba jest se stručně zmíniti o obecné tehdejší zkáze mravní, jak mezi laiky tak mezi duchovenstvem. Zkáza ta za nynějších dob přísného řádu státního i rigorosní disciplíny duchovenstva zdá se téměř neuvěřitelná, ale bezpečné prameny historické mluví o ní v barvách nejživějších. Bude tak patrno, proč Hus dostal se s tehdejším duchovenstvem do sporu a proč spory přiostřily se tak, že musily skončiti záhubou mravokárce.

O zkáze církve a jejího kněžstva v Čechách a na Moravě kolem r. 1400 těžko jest si dnes učiniti náležitý pojem; nutno si představiti především anarchii vůbec, v jakou země naše nečinnou vládou Václavovou a periodickými válkami jeho s bratřími a panstvem upadly, kdy platilo vůbec jenom zlato a železo, jen měšec a pěst, nutno si představiti dále, jak kázeň v lidu obecném a ve vrstvách vládnoucích klesla, a nutno si vzpomenouti konečně, jak volné a výhodné bylo postavení kněžstva v tehdejší době vůbec a jak četné lidi nehodné tehdy k sobě vábilo. Pohodlné bydlo, bezmezná svoboda, veliká prázdeň a — poměry časové dodělaly pak ostatek.

Nebylo hříchu, z něhož by nebylo bývalo kněžstvo viněno; a sotva jaká žaloba byla nesprávná. Moc svádí k zneužívání; přílišná svoboda ke zvůli a neřestem: a když takový příslušník duchovního stavu věděl, že každý jeho čin zůstane bez trestu — neboť pokutu dvou grošů nebo přeložení na výnosnější faru nelze trestem nazývati, jest vůbec divno, že se dopouštěl neřestí všech a to bez zardění a studu? Theorie o zatracování kajícníků, vyvýšenosti kněze nad svaté hlásaly tehdy příručnice obecně rozšířené, nejznámější z nich knížka „Hvězda kněží" — a nikdo se proti nim nestavěl... tyto knihy a knížky vycházely se svolením a schválením vyšších, biskupové, arcibiskupové, kardinálové, papežové předcházeli tu příkladem. Staročeská báseň ‚Podkoní a žák' líčí výmluvnými slovy takového kandidáta stavu duchovního, na němž nalezneme sice všechny chyby, žádné však ctnosti — a tato báseň není snad psána s úmyslem nenávistným.

Tyto poměry by se nám zdály neuvěřitelné, kdybychom zapomínali, jak hrubá a surová byla doba okolní. Neřesti tyto byly staré a obecné: takřka již ani nevzbuzovaly pohoršení. Aspoň faráře poříčského, známého kostkáře a opilce, pokládali vrstevníci a osadníci za kněze dobrého; dlouho prý takového neměli; Hus vypráví, jak v mládí s jinými žáky

Digitized by Google

v kostele nejhrubším způsobem se rouhal mešním obřadům — ke spokojenosti diváků. A právě i hry dramatické z té doby nám zachované svědčí, že jejich skladatelům věci přirozené nejsou neslušné: jsou takové, že i ve vědeckých vydáních musí vydavatel celé řádky prostě vytečkovati. Kdo prostě žil s jinými, vyl s vlky: bylo potřebí upozornění, aby si tohoto života všiml — sic ani osadník na svém faráři chyby neviděl.

Leč — jedna neřest byla přec patrna — a všímali si jí i ti, kteří kostkářství, opilství a jiných hříchů si nevšímali, připisujíce je křehkosti lidského těla. Byla to ona žízeň zlata, ta neustálá lakota a hrabivost, jež měla kořeny ve zlé vůli, mysli zkažené, kterou dobře vycítil chudák, jenž musil ze šátku vyvázati poslední halíř, aby tehdejší kněžstvo kupilo větší a větší poklady. A lid viděl, jak všechny hříchy z tohoto hlavního temení — dvojpapežství první — a nemravný život církve poslední.

A tímto hříchem vzrůstala v srdcích lidu, vždy víc a víc otročeného, nenávist, tupá a temná. Byla hrozná: „máš-li co s knězem dělati, neraň ho, ale zabí" radí přísloví staročeské; tak veliká byla nenávist — ale zároveň také strach před církví.

Dvě strašné zbraně měla tehdy církev: klatbu proti neposlušným, inkvisici proti kacířům. První štvala stíhaného z města na ves, z vesnice do samot, ze samot do lesů a skal; druhá vedla k soudu, do mučírny a na hranici. Druhá byla bezpečná a neomylná proti jednotlivcům; nepůsobila sice rychle, ale jistě a trvale; první byla bezpečná a neomylná proti massám, nebyla sice trvalá, ale za to okamžitá a pohodlná. S oběma měl se Hus seznámiti.

Hus vyrostl mezi ostatními — i jemu byl cílem kněžský život, poněvadž bylo v něm lehké a dobré živobytí. I on — sám na to naříká — rád se účastnil hostin, klaněl se boháčům a kupoval odpustky. Leč když seznámil se s knihami Viklefovými a když na kazatelně betlemské počal vykládati lidu slovo Boží, dál se v nitru jeho pomalu převrat — a na konec Hus prohlédl.

Nesmíme si představovati, že nauky Viklefovy zajaly mysl jeho v tom, co bylo jejich předností: v onom smělém a sebevědomém rozporu s dosavadními dogmaty, v onom pevném a tuhém boji proti mnišstvu a kurii, v oné mohutné koncepci Nového křesťanství, jak o něm sní všichni horliví čtenáři evangelií. K tomu pochopení Hus dosud nestačil: jeho mysl byla ještě obrněna naukami středověké scholastiky, místo slov evangelií jemu tanuly na mysli výklady těchto slov od sv. Řehoře, Jeronyma, Augustina, Jana Zlatoústého atd. A vrcholný kámen nauky Viklefovy — výklad Svátosti Oltářní za pouhý chléb a víno — zdál se mu dokonce bludem.

Leč z učení Viklefova poznal dobře neslučnost života kněžského s předpisy evangelií, i výklady svatých otců. Není pochybnosti — a bývá proto též Husovi vytýkáno — že i lid obecný, panstvo, měšťané, král... hřešili a žili velmi neřestně; a že Hus ve svých spisech nekárá jich tou měrou, jakou by byli zasluhovali. Popravčí kniha Rožmberská, městské zápisy staroměstské, desky zemské podávají o zpupnosti, ukrutnosti a lakotě vyšších stavů příklady až hrozné. A bylo tak zajisté i v An-

Digitized by Google

glii — králové Richard II. a Jindřich IV. dávali věšeti sedláky, páliti kacíře, stínati arcibiskupy... a především vydírali peníze, jako Achabové starozákonní. A přece Viklef i Hus šetří jich — a nešetří kněží; a právem. Neboť hříchy všech laiků spadají na kněžstvo, hříchy poddaných na pány, šlechty na krále... představení mají poddané učiti a vésti v zákoně Božím, kněží jsou jeho hlasatelé, kněží mají vésti živým slovem i vlastním příkladem lid za Kristem. A když kněží z lenosti a nevědomosti lidu vůbec neučili, a když ještě dále zřejmě žili proti naučením Kristovým, svým životem jiné pohoršujíce a kazíce, jak tu možno nedávati vinu hlavní jim, jak možno jich nekárati a proti nim nekázati?

A tak Hus obrátil se cestou Viklefovou. A z prvu jako on, kázal na synodách kněžských proti kněžstvu, jazykem latinským, v kruhu uzavřeném, se svolením a schválením církevních vrchností. Jeho kázání synodní jsou vzácným příkladem jeho učenosti, výmluvnosti— i ducha evangelického. Ale skutečný jejich výsledek byl roven nule.

I odhodlal se tedy Hus užiti za tribunu řečnickou své kazatelny betlemské. Podle příkladu Viklefova bral si právo k tomu ze známých slov Kristových, jimiž nařizuje učenníkům, aby kázali evangelium všem národům. A s kazatelny betlemské hlásal pak nápravu mravů, velebil příklad Viklefův, káral nezřízený tehdejší život kněžský a hřímal proti hříchu hlavnímu, svatokupectví.

Roku 1407 měl poslední kázání synodní a již r. 1408 pozvedlo proti němu kněžstvo pražské boj. Toto uvědomilo si hned, že zde má nepřítele nejnebezpečnějšího: a vědělo také jediný prostředek bezpečný, zameziti Husovi totiž další kázání.

Pražské kněžstvo nepochybovalo, že konečně zákaz kázání betlemských vymůže; když ne osobním nátlakem u arcibiskupa, jemuž nespokojenost veškerého kněžstva světského zajisté musila vážiti mnohem více nežli nespokojenost jednoho kazatele v kapli soukromé, tedy jistě penězi u papeže, jehož pokladna, stále prázdná, vždy byla přístupna takovým důvodům a jemuž arci na Husově osobě záleželo nekonečně méně nežli arcibiskupovi, který vždy musil míti nějaký ohled na krále a královnu, Husovi přející. A jak věci stály, bylo nepochybno, že kněžstvo zvítězí.

Zatím bylo by snad kněžstvo se spokojilo zákazem kázání betlemských. Neboť, kdyby Hus byl neposlechl, mohlo býti proti němu užito první zbraně církevní — klatby, a tato bezpečně a hned musila Husovi zavříti dvéře Betléma, ano vyhostiti ho z Prahy vůbec. Při výkladu o polemických spisích Husových (v díle III.) bude vyloženo, jak došlo k tomu, že tato první zbraň selhala, a jak kněžstvo, i když Hus konečně odešel do exilu, poznalo, že se svého odpůrce nezbaví nežli smrtí a úplným zničením. Hus na venkově kázal — přes všechny censury církevní; a nemoha se svými pražskými posluchači mluviti osobně, počal psáti česky díla, která se rozletovala dále a hloub, nežli kdy dříve pronikalo jeho slovo mluvené.

Proto bylo potřebí, užiti zbraně druhé, neomylné a drtící. Zbývala inkvisice, kanonický proces kacířský.

K a c í ř e m, haeretikem, bludařem nazývá církev toho křesťana, který zastává nějaký názor nebo učení, nesrovnávající se s obsahem učení

Digitized by Google

církevního. Není-li si kacíř svého kacířství vědom nebo není-li jeho názor a učení od církve veřejně odsouzeno, jest kacířem pouze materiálním a také jeho blud nebo kacířství čili haerese jest pouze materiální; kdo však vědomě, dobrovolně a zatvrzele blud i po církevním zavržení držel a zastával, byl kacíř formální. První původce pak nového učení, svůdce jiných, zakladatel nové haerese byl arcikacíř, náčelník nešlechetnosti. Na kacířství každé byla církevní censura exkommunikace, klatba.

Avšak když v XIII. století dostoupila církev na vrchol své moci, začala do svých služeb bráti i moc světskou a stíhati kacíře vězením, konfiskací a smrtí. Roku 1215 papež Innocenc III. na koncilu lateranském zřídil inkvisici biskupskou, roku 1248 Innocenc IV. odevzdal tuto inkvisisi dominikánům, nejhorlivějším slídičům po bludařích. V každé dioecesi byl zřízen zvláštní soud kacířský; v jeho čele byl inkvisitor kacířské nešlechetnosti (inquisitor haereticae pravitatis), jenž na učiněné udání dal zatknouti podezřelého z bludů a dle předpisů kanonického procesu souditi. Obžalovanému byly přečteny protokoly svědků, ale jména jejich zamlčena jakož i všechny okolnosti, jež by ho mohly vésti na stopu jejich osobě. Směl se hájiti, i obhájce si voliti, oznámiti své svědky... to vše v tom případě, bylo-li učení nové. Směl býti jen jednou mučen — ale mučení nemusilo býti najednou ukončeno, tak že potom mohlo se druhé třetí... mučení vykládati za pouhé pokračování mučení prvního. Rozsudek musil býti potvrzen velikým inkvisitorem každé země — a byl pak mocí světskou vykonán.

V Čechách tehdy inkvisitorem kacířské nešlechetnosti byl mistr Mařík, zvaný Rvačka, profesor theologie, úhlavní nepřítel Husův, jeden ze svědků proti němu na koncilu Kostnickém; ale nový arcibiskup jmenoval inkvisitorem nového muže, Mikuláše, biskupa Nazaretského (1414). Tento všímal si všeho jiného, nežli stíhání kacířů; s Husem byl dobře znám, stýkali se často na hostinách — a pražští udavači neměli k němu důvěry. Ostatně i kdyby byl inkvisitor pražský chtěl, není pochybnosti, že by moc světská se byla postavila na odpor.

Proto pražský klerus obrátil se do Kostnice. Kostnice sama bylo svobodné říšské město, kolem obklíčená územím biskupa kostnického — nad to císař výslovně zaručil, že po čas koncilu bude míti právo církevní volný průchod. Nebylo tedy pochybnosti, že tu proces kanonický proti Husovi nalezne ku pomoci rameno světské.

A tak kněžstvo české, nezapomínajíc nikterak na Husovu neposlušnost vrchností církevních, pro niž byl po dvě léta v klatbě arcibiskupově i papežské, položilo hlavní váhu na provedení kanonického procesu z kacířství. Mělo v něm zároveň výbornou zbraň i proti papeži, kdyby snad na protekci královu s Husa klatbu pro neposlušenství sňal. A šlo nyní o to, žalobu z kacířství sestaviti tak pevně, aby jednání šlo co možná nejrychleji a aby shromážděnému koncilu byla vina Husova dokázána dříve, než soudní jednání vůbec začne.

A tu se hodila odpůrcům Husovým znamenitě žaloba z viklefství. Hlavní bludy Viklefovy — o tom, že svátost oltářní zůstává podstatně pouhým chlebem, že církev skládá se jen z těch, kteří jsou od Boha

Digitized by Google

předurčeni k věčnému spasení, že smrtelný hříšník není v pravdě knězem, králem, papežem atd. — byly již formulovány několikrát a několikrát za kacířské odsouzeny. 21 článků odsoudila synoda londýnská, pražská universita zavrhla jich 45, koncil římský r. 1412 prohlásil celé jeho učení za kacířské... tu bylo tedy jisté kacířství, o němž nebylo pochybnosti, že bude opět zavrženo i většinou koncilu.

Šlo nyní o to, dokázati, že Hus se ho držel. Tu šli protivníci dvojí cestou: jednak sehnali velikým nákladem množství přísežných svědků, ke 200, kteří dosvědčili, že Hus tak a tak učil, jednak předložili jeho spisy, v nichž označili celou řadu článků bludných a kacířských; obojí důkaz doplňoval se dohromady a nešlo vlastně již ani o bludy Husovy, nýbrž o bludy Viklefovy, Husem kázané a hájené. V tom spočívala ona vědomost a zatvrzelost,' jak ji žádaly předpisy procesu kanonického — a tu byla dosvědčena vskutku měrou dokonalou.

Protivníci šli ovšem dále — zbytečně, poněvadž stačil k odsouzení článek jediný — než podle spisů Husových můžeme uznati za správné. Chtěli představiti ho jako dokonalého viklefistu a proto vedli důkaz, že drží i učení o remanenci. Viklef totiž učil, že ve svátosti oltářní zůstává (latinsky remanet) podstata chleba, kdežto církev hlásala, že se chléb přepodstatňuje v tělo Kristovo. Této nauky Viklefovy o zůstávání chleba, remanenci, Hus nedržel, aspoň ne v době, z níž máme zachovány jeho spisy. Leč odpůrci vedli svědky ze starších dob, mnohé a hodnověrné, aby tak žalobu učinili ještě těžší a ještě pádnější.

Všechno jejich úsilí šlo pak k tomu, aby koncil dříve Viklefovu nauku zavrhl, než s Husem začne jednati. Pak Husovi nezbývalo již než se pokořiti nebo zemříti. To se podařilo; koncil v květnu 1415 Viklefovu nauku zavrhl, ano nařídil, aby kosti jeho byly vykopány a spáleny. Věc Husova byla ztracena již předem.

Tyto všechny snahy protivníků a zároveň předpisy procesu kanonického, jenž končil hranicí, Hus dobře znal a též přijímal. Spoléhal však na pomoc Zikmundovu, jenž mu zaručil veřejné slyšení, a na sílu Písma, jež dle jeho mínění svědčilo celé ve prospěch Viklefa. Viděl také dobře, jak obratně protivníci z nepohodlného kazatele učinili zatvrzelého kacíře — a viděl také, že na koncilu jest již poslední místo obrany a boje. Odhodlal se tedy k tomuto boji rozhodnému. Jak jej vedl, o tom podávají svědectví obrany níže položené.

*

Digitized by Google

I.

Žaloby z r. 1408.

Ještě roku 1407 kázal Hus na synodě shromážděnému kněžstvu ke spokojenosti arcibiskupově; zatím však již vznikala proti němu nelibost, živená zvláště jeho usilováním, aby arcibiskup přiznal se k poslušenství pisanského papeže.

Nelibost kněžstva pražského, jež pocházela již z prvních dob Husova kazatelství, teprve nyní, kdy také arcibiskup počal se odvraceti, mohla se projeviti veřejně. A tak zjevila se první žaloba kleru pražského r. 1408, vytýkající Husovi, p ř e d n ě, že v kázání svém 17. července 1407 obrátil se proti (trpěnému sice, ale kanony i synodami zakazovanému) svatokupčení, p o d r u h é, že v témž kázání o známém, tehdy zemřelém, mnohoobročníku Petrovi ze Všerub vyjádřil se dosti zřetelně s pokáráním, a že naopak, rovněž dosti zřetelně, chválil Viklefa, jehož učení o svátosti oltářní bylo již odsouzeno za blud, k o n e č n ě pak že 16. června 1408 veřejně na kázání obrátil se s přísným pokáráním proti kněžstvu pražskému.

Odpověď Husova jest vzor klidného, někde až sofisticky přibroušeného, právnického rozboru všech tří námitek; vyvrácení jest u prvního artikulu co nejobšírnější, u druhé části druhého artikulu — ze všech nejnebezpečnější — co nejopatrnější — u všech mistrné využití každé slabosti protivníkovy a dokonalé vyvrácení. Žaloba také vskutku neměla úspěchu; byla jednak slabá, jednak anonymní, jednak neobratně stilisovaná.

*

První články od kněžstva předložené arcibiskupu pražskému r. 1408.

(Stížnost kněžstva arcibiskupu pražskému proti M. Janu Husovi.)

Nejdůstojnější otče! K naléhavým prosbám kněžstva vaší obce a diecese pražské račtež po způsobu svatého otce dle svého úřadu pomoci a o to se postarati, aby pohoršení nepovstalo. Neboť nedlouho tomu, co povstalo k vůli svátosti těla Kristova pohoršení, že

Digitized by Google

v kurii římské i mimo ni národ český pro bludaře a Viklefisty nazván byl kacířským, tak že dobří pro zlé ve špatnou pověst jsou uváděni a uvedeni za našich časů. K tomuto zlu, než ještě potlačeno a vyhlazeno, přistoupila pohoršlivá a nenávistná kázání, která zbožné mysli rozdírají, lásku vyhlazují a kněžstvo v nenávist lidu uvrhají; jenom reptání v lidu trvá, a kněžstvu vašemu, jinak zkormoucenému, ničí se ve skutečnosti veškerá láska k chvalitebnému obyčeji pohoršlivými, polovičatými kázáními. A nepostarala-li by se Vaše Otcovská Důstojnost o své kněžstvo, zahlaďic *ohníček* pohoršlivého kazatelství, bylo by se báti, aby knězstvo, činíc přítrž takovémuto napadání, neučinilo z něho *oheň* mnohoplamenný. Neboť ne z kořene lásky, ale z nenávistné a lživé zlomyslnosti jest káráno kněžstvo proti mravu, takže dobří a nevinní pro špatné a vinné jsou tupeni neustálým káráním. Protož nejdůstojnější otče, předkládají se Vaší Otcovské Milosti nesprávnosti níže položené se stížností.

Předně to, že M. Jan Hus, kazatel kaple Svatých Mladátek v Betlémě starého města Pražského, léta Páně 1407 a 17. dne měsíce července, o hodině třetí, před veškerým množstvím lidu a obého pohlaví mezi jiným řekl nebo říci se neostýchal, — proti určení svaté matky církve a proti nařízením svatých otců, na bezpráví a nesnáz, pohanu a urážku, škodu a pohoršení celého kněžstva i lidu prostého, — že kdokoliv by vymáhal plat od svých osadníků farních, zvláště od chudých, za zpověď, podávání a za církevní svátosti, totiž svátost oltářní a posvátná vína, za křest, zvonění, pohřeb atd., nevyjadřuje tehdy a nerozeznávaje,*) zda děje se to vymáháním peněz *před* nebo *po* vykonání posvátných obřadů, pravil, že ten, kdo nemá úmyslu od takovéhoto vymáhání ustati, jest kacíř; (řekl to) prohlašuje, že všichni faráři jsou dle toho kacíři, křivdu (svoji) jen zlomyslně objasňuje, ale opak zatajuje, proti ustanovením posvátných kanonů, kde se praví: „S druhé strany však někteří laikové chvalitebný zvyk vůči církvi, zavedený zbožným zaslíbením, zlobou ničemnosti kacířské usilují zlomiti pod záminkou kanonické zbožnosti." A dále: „Pročež zakazujeme, aby se na těchto nedělo mrzké vymáhání peněz a nařizujeme zachovávati zbožné zvyky, ustanovujíce, aby svobodně byly udíleny církevní svátosti, ale biskupem místním, aby byli káráni po poznání pravdy ti, kdo zlomyslně usilují chvalitebný zvyk zjinačiti," jak hlásá kapitola „K apoštolské" o svatokupectví.

Po druhé předkládá se Vám též, otče nejdůstojnější, že dne a hodiny svrchu řečené dříve jmenovaný M. Jan Hus v témže veřejném svém kázání prý řekl, jak M. Petr Všerubský, blahé paměti, zemřel a že modlitby zaň se konají, řka mezi jiným ne všeobecně, ale se vztahem k jednotlivému: „Dle mého mínění, dle zdravého rozsouzení božího, já nevzal bych celý svět, abych chtěl zemříti s tolika a tak velkými obročími." Uvažte, nejdůstojnější otče, zda dobře bylo to káráno, a zda takové kázání povznáší lid, nebo spíše se tento řečmi tako-

*) Totiž M. Jan Hus. Pozn. překl.

Digitized by Google

vými oddaluje od kněžstva? Ježto přece známo nám, že svrchu zmíněný M. Petr dobrý křesťan byl a věrný horlitel pro víru, že nerozsával bludy, a že ve Vaší přítomnosti před časem řekl dříve jmenovaný M. Jan Hus, že by chtěl, aby duše jeho tam byla, kde jest duše Viklefova, jenž přece, jak známo, prohlásil známý blud o svátosti oltářní proti určení svaté matky církve, pročež remanence dosud trvají u mnohých v této obci.

Po třetí podobně předkládá se Vám, nejdůstojnější otče, že ačkoliv synodálně všem jest zakázáno kázati výstupně proti kněžstvu, svrchu zmíněný M. Hus běžného roku, toho dne po svátku sv. Víta, neznámo jakou nebo s jakou drzostí to činí, že veškeré shora řečené kněžstvo ostouzí, ačkoliv byli a jsou v této obci mnozí dobří kazatelé, kteří přece nevystoupili ani nevystupují jako on. Tímto pak výstupným a utrhačným kázáním, které činí proti kněžstvu, vrhá veškeré kněžstvo u lidu v nenávist, v jaké nebylo nikdy před tím. Protož, nejdůstojnější otče, ježto patrně takovýmito kázáními my a církve naše, vy a církve vaše jsou poškozovány a pro osoby naše v pověst uváděny, račiž se Vaše Otcovská Milost dle úřadu o nás postarati. O to snažně prosíme.

*

Odpověď M. Husi k článkům.

Ježto, nejdůstojnější otče, před Vaší Milostí Otcovskou jako pohoršovatel, bludař a kazatel protivný svaté matce církvi a tak ve víře zboudilý byl jsem svými protivníky obžalován, ale (s pomocí Páně) svévolně a lživě: proto chci k vyvrácení svévolné obžaloby nepřátel mých Vaší nejmilostivější Otcovské Milosti dle ustanovení svatého apoštola Petra pokorně a věrně podati zprávu o své víře a naději a o výtkách před Vaší Otcovskou Milostí mně učiněných.

Neboť praví Kristův bezprostřední nástupce v 1. listu svém, kap. 3.: „Pána Boha posvěcujte v srdcích svých. Hotovi pak buďte vždycky k vydání počtu všelikému, kdož by od vás požádal zprávy z naděje té, kteráž jest ve vás, a to s tichostí a bázní, majíce dobré svědomí, aby za to, že utrhají vám jako zločincům, zahanbeni byli ti, kteříž hanějí vaše ctné v Kristu obcování."

K vyvrácení tedy a k ztroskotání převráceného o mně soudu mých protivníků, předně všeobecně vyznávám, že, cokoliv chce Pán Ježíš Kristus a jeho obecná církev, aby se věřilo, to pevně věřím a o čemkoli zvláště, že věřiti jest, budu poučen, (že) chci pevně věřiti a držeti to, ježto nejenom Vaší nejdůstojnější Otcovské Milosti, ale komukoliv, kdož by toho ode mne požádal, jsem hotov vydati zprávu, aby ti, kdož mně utrhají jako zločinci, byli zahanbeni.

Digitized by Google

Odpověď k prvnímu článku.

První odpověď.

K prvnímu tedy článku, jenž dí: „M. Jan Hus před veškerým množstvím lidu a obojího pohlaví řekl a říci se nestyděl, proti určení svaté matky církve a proti nařízením otců, že“ atd., podávám výklad, popíraje to a řka, že jest to lživé, *předně* proto, že nic před *veškerým* množstvím lidu jsem neřekl, ježto toho dne, kdy jsem kázal, nebylo *veškeré* množství lidu v Praze. Neboť nic jsem neřekl před množstvím obého pohlaví, jež tehdy bylo v Římě, aniž před množstvím, jež bylo v Jerusalemě, jsem co řekl: pročež atd.

Druhá odpověď k prvnímu článku.

Po druhé tvrdím, že článek tenhle lživý jest, ježto nic jsem neřekl *proti určení* svaté matky církve, ale spíše jsem řekl *určení* svaté matky církve, odvolávaje se na tohle naučení z koncilu Tribursk ého, jež uloženo jest v 1. části, kvestii 2.: „Řečeno bylo, že v některých místech bývají dávány peníze za přijímání křižma a podobně za křest a přijímání. Toto proklela svatá synoda, jakožto kacířství svatokupecké a v kletbu uvrhla, aby ostatně ani za vykonávání úřadu, ani za křižmo nebo křest, pohřeb neb přijímání nic nebylo žádáno, ale aby dary Kristovy bezplatnou správou zadarmo byly udíleny.“ A tehdy řekl jsem, že kdokoliv vymáhá za svátosti peníze a nemá úmyslu od vymáhání ustati, a zvláště vymáhá-li je na chudých a nešetrně je k placení nutí, že kdokoliv takový jest a všichni, kdož tací jsou, jsou falešní proroci, svatokupci, a následovně kacíři.

Třetí odpověď k témuž článku.

Po třetí tvrdím, že tenhle článek proti mně položený jest lživý proto, že dí, že v tom mluvil jsem proti určení svaté matky církve, že jsem řekl, *nevyslovuje tehdy a nerozeznávaje,* zda děje se to vymáháním *před* nebo *po* vykonání posvátných obřadů, že ten, kdo nemá úmyslu od takového vymáhání ustati, jest kacíř atd. Hle, pravím, že oznamuje svrchu zmíněné určení svaté matky církve, a nevyslovuje *před* nebo *po,* nemluvil jsem proti určení svaté matky církve, neboť tehdy byla by svatá synoda Tribursk á mluvila proti určení svaté matky církve v tom, co tehdy řekla, *nevyslovujíc* a *nerozeznávajíc,* zda *před* či *po,* a následovně byla by kacířskou. A kdyby tenhle důvod žalobníků mých postoupil dále, byl by Pán Ježíš špatným kazatelem, ježto řka, přijav chléb, jejž přepodstatnil, „totoť jest tělo mé,“ a *nevyslovuje* tehdy a *nerozeznávaje,* že *po* posvěcení nezůstává chléb hmotný, byl by to mluvil proti určení svaté matky církve, což tvrditi jest ovšem strašně pošetilé; podobně někdo, řka „otec starší mne jest,“ a *nevyslovuje,* že *dnes,* mluvil by proti určení svaté matky církve, jež dí:

Digitized by Google

„V této trojici nic není dřívějšího ani pozdějšího, nic staršího, nebo mladšího.“ Ba kdyby jejich pošetilý důvod v podstatě záporně dokazuje dále postoupil aneb platil, mnohé kapitoly v právu církevním by obviňoval, neboť kterákoli kapitola *nevyslovovala* by a *nerozeznávala* všecky důsledky, mluvila by tak proti určení svaté matky církve, která v jiných kapitolách úplněji věc určuje; tak by kapitola „Když v církve . . .“ a kapitola „Nejvyšší nám . . .“ mluvily proti určení svaté matky církve; a tak i Innocenc byl by s kapitolami v tomtéž obvinění, v kterém já jsem, ježto v oněch zakazuje nešetrné vymáhání peněz, *nevyslovuje před* nebo *po* v kapitolách těch, a přece pravdivé jsou kapitoly ony. A já řekl jsem, co říkají ony kapitoly, a tedy pravdu jsem řekl; a ježto žádná pravda není na odpor svaté matce církvi, tedy žalobníky důvod tento klame. Kdyby totiž byli slyšeli ve školách, že důvod v podstatě záporně neplatí, nenásleduje-li toto: Kristus neřekl v evangeliu výslovně, „větší blaženost jest dávati, než přijímati,“ proto není to pravda, buď tedy špatně, nebo proti určení svaté matky církve mluvil: a přece pod autoritou sv. Pavla praví 2. kapitola „Skutkův“: „Větší blaho jest dávati, než přijímati.“

Vyvrácení proti *před* nebo *po*.

A nemohou provésti ti, kdož peníze za svátosti vymáhají, že bylo by jim dovoleno vymáhati plat za svátosti *po*, neboť praví autorita církve pod autoritou papeže Innocence v první, třetí a poslední kapitole: „Jestliže by někdo obročí, nebo důstojnosti, nebo děkanátu, nebo nějakého církevního úřadu, nebo jakékoli svátosti církevní, jako jsou křižmo nebo svatý olej a svěcení oltářů nebo chrámů pro zlořečenou rozpálenost lakoty penězi získal, ten ať nemá cti, špatně jí nabyv; kupec, prodávač i sprostředkovatel známkou bezecti postiženi buďtež, a ani pro užitek, ani pod záminkou nějakého zvyku *před* nebo *po* ať nic se nevymáhá, ani sám nikdo předem nedává, neboť svatokupectví to jest.“ Hle tři věci dává na rozum: Předně, že „pod záminkou žádného zvyku za svátosti nic nemá se vymáhati“; po druhé, že „ani *před* ani *po* nemá se vymáhati,“ a po třetí důvod se připojuje, „protože jest to svatokupectví.“ Protož kdo *napřed* za svátosti vymáhají nebo podávají, nazývají se vlastně *Šimoněnci*, po *Šimonovi* magu, jenž dle 8. kapitoly „Skutků apoštolských“ přinesl jim (apoštolům) peníze, řka: „Dejte i mně tu moc, ať, na kohož bych koli vložil ruce, přijme Ducha svatého.“ I řekl jemu Petr: „Peníze tvé buďtež s tebou na zatracení, protože jsi se domníval, že by dar boží mohl býti zjednán za peníze.“ *Gezity* pak nazývají se vlastně ti, kdo vymáhají *po*, dle *Geza*, jenž po uzdravení Námana, hejtmana syrského prorokem Elizeem, od tohoto knížete darů požádal, pročež psáno jest v 2. Knize Královské, kap. 5.: „Protož běžel Gézi za Námanem a řekl: Pán můj poslal mne, abych řekl: „Aj teď, nyní přišli ke mně dva mládenci s hory Efraim, z synů prorockých; dej jim medle centnéř stříbra a dvoje roucho proměnné.“ A následuje trest Gezův prorokem určený:

Digitized by Google

‚Pročež malomocenství Námanovo přichytí se tebe i semene tvého na věky.' I vyšel od tváři jeho malomocný jako sníh." I je patrno, že kacíři Šimonovi jsou vlastně kupci darů božích, a Gezité nebo sémě Gezovo ti vlastně jsou, kdož za svátosti plat vymáhají, ačkoliv společným jménem oboje za Šimoněnce jest pokládati, protože Šimon nejprvé chtěl koupiti dar boží a pak po způsobě Gezově chtěl zaň plat vymáhati. Tohle rozeznávání patrno jest dle mistra, ve 4. knize „Přísloví", rozdílu 25., kde praví tak: „Šimoněnci vlastně buďtež nazýváni ti, kdož jako Šimon mag nedocenitelné milosti za mzdu dosíci chtějí; a kdo za posvátný obřad mzdu přijímají po způsobu Gezově, Gezity buďtež zváni; ale všichni, i dávající i berouci, Šimoněnci se nazývají a obojí tímtéž výrokem jsou potíráni. A zvláště o svatokupectví, v kapitole „Když v církve . . .", se praví: „Přesněji zakazujeme, aby za svátosti nic nebylo vymáháno; jestliže by pak někdo se opovážil proti tomuto postupovati, ten by poznal, že s Gezem podíl míti bude."

Čtvrtá odpověď k prvnímu článku.

Po čtvrté dím, že článek ten lživý jest, ježto v něm praví protivníci, že jsem prohlásil slovy svými, že všichni faráři podle toho jsou kacíři. Neboť tento jejich přílišný závěr, — budiž mi svědkem soudce, jenž i mne i ty, kteří mi onen připisují, strašně bude souditi — nikdy v srdce mé a následovně ani na má ústa v řeči mé nevstoupil. Neboť znám mnohé faráře, jimž nejsem hoden obuv sníti a jichž nohy velmi rád chtěl bych pro svaté jejich obcování políbiti. Jestliže však protivníci moji po položení onoho hořejšího výroku, totiž tohohle: „Kdokoliv za svátosti vymáhají peníze a od vymáhání nechtějí ustati, jsou svatokupci a kacíři," pokládají tenhle dolejší výrok: „Ale všichni faráři vymáhají peníze za svátosti a nechtějí ustati od vymáhání," a chtějí-li sami onen dolejší připustiti, pak následuje formálně, že všichni faráři jsou kacíři. Avšak já popírám onen dolejší, ježto znám mnohé faráře, kteří nikdy nevymáhají, ale když nutno jest, z vlastního majetku opatřují, slyšíce onen hlas kapitoly „Nejvyšší nám . . ." jenž dí: „Jestliže kněz, jenž dle svého úřadu k tomu je vázán a jenž má živobytí, povinen jest na svůj náklad obstarávati duchovní správu."

Pátá odpověď k prvnímu článku žalobníků.

Po páté pravím, že článek ten lživý jest, protože praví, že chvalitebné zvyky ruším, když-tě přece já mrzké vymáhání v řeči své jsem zakazoval ve shodě s oním výrokem kapitoly „K apoštolské", kde se praví: „Zakazujeme, aby se nedělo mrzké vymáhání." Neboť, který zvyk jest hanebnější, než ten, jenž jest zakázán od svatých otců a od církve, rozuměj nešetrné vymáhání za svátosti, kterýžto zvyk nemůže se obrátiti v dobrý. jsa sám v sobě zlý? Proto pro tohle mluví kapitola „Když v církve . . .": „Avšak většina myslí, že proto jest to dovoleno,

Digitized by Google

ježto se domnívají, že zákon smrti pro dlouhý zvyk vešel v platnost, nedbajíce toho, že tím těžší jsou zločiny, čím déle drží nešťastnou duši ve svých poutech." Hle nazývají vymáhání zákonem smrti, jež nemůže se státi dovoleným pro dlouhý zvyk, ale čím déle potrvá, tím těžší vinou zatíží (své) vymahatele.

Že pak vymáhání ono jest špatný zvyk, toť patrno z 13. části, kvestie 2. z „Registru" blaženého Řehoře, jenž dí: „Stěžovala si nám Nercis, přeslavná žena, že Vaše Bratrská Milost ráčí od ní peněz požadovati za pohřeb její dcery: To však jest hřích a my, jakmile jsme z vůle boží cti biskupské dostoupili, v obci naší všeobecně jsme to zakázali a nikterak jsme nedovolili, aby se to skrze špatný zvyk konalo." Hle, tenhle přesvatý papež vymáhání platu za pohřeb nazývá hříchem všeobecně zakázaným a následovně vůbec nedovoleným a žádným způsobem skrze špatný zvyk nekonatelným. Shoduji se v kázání také s kapitolou „K apoštolské", v oné části: „Zbožné zvyky kážeme zachovávati," ježto velice často jsem kázal, že farní osadníci vázáni jsou pod trestem smrtelného hříchu kněžím s nimi pracujícím v slově božím a ve svátostech postarati se zdarma o životní potřeby. Dále v prvním oddělení kvestie 1. z koncilu Kabilonenského se praví: „Ustanovujeme, že jako za svěcení chrámů a vykonávání úřadů nic nesmí se přijímati, tak i za balsám nebo za koupi svící kněží nic nemají přijímati; proto biskupové z jmění své obce nechť kupují balsám i svíce, jednotliví ve svých obcích. Rovněž z koncilu Bracarského se káže: „Po druhé se usneslo, aby žádný z biskupů za míru balsámu, jenž požehnaný k svátosti křtu po okresích se rozdává, ježto někteří tremissu*) zaň vymáhají, nadále ničeho nevymáhal, abychom snad, když vzýváním ducha svatého pro spásu duší se světí, my nedávali škodlivě daru božího na prodej tak, jako Šimon mag jej za peníze chtěl koupiti." Taktéž dle kapitoly „o simonii"; rovněž v šesté knize z „Dekretálu" Innocence III. atd.

Odpovědi Mistra Husi k druhému článku.

První odpověď.

K druhému článku pravím, že protivníci komolí jej, ježto jsem řekl po jmenování mnohých zemřelých mistrů, chtěje pohnouti lid k pomnění smrti, aby nehřešili: „Hle, Mistr Petr Všerubský také zemřel, pročež modlete se k Bohu za duši jeho; neboť mám naději s milostí boží, že jest spasen, a bojím se také, aby nebyl odsouzen; neboť stojí na soudě božím." Proto chtěje množství kněžstva, které bylo tehdy na kázání, odvrátiti od lakomého hromadění úřadů, pravil jsem: „Dle mého mínění, dle zdravého rozsouzení božího, já nevzal bych

*) Peníz, třetina solidu. Pozn. překl.

Digitized by Google

celý svět, abych chtěl zemříti s tolika a tak velkými obročími.“ A neřekl jsem to pro svoji chválu, ale pro napomenutí kněží s dobrým úmyslem — Bůh mi svědkem! A učinil jsem dle slov svatého Řehoře, jenž dí, že kazatelé ke chvále boží mohou klásti lidu sebe za příklad, říkajíce, že nenávidí hříchy a milují ctnosti, jako učinil přední kazatel Kristus, i také nádoba vyvolení, pravíc v 20. kapitole „Skutků“: „Stříbra neb zlata neb roucha nežádal jsem od žádného, sami víte.“ Podobně dí Samuel v 1. knize královské; a v 2. epištole ke Korintským kap. 11., praví (sv. Pavel): „Darmo jsem evangelium boží kázal vám. Jiné jsem církve loupil, bera od nich žold, abych vám sloužil. A byv u vás, i jsa potřeben, nezahálel jsem s obtížením žádného,“ a mnoho jiného praví tamtéž, čině závěr: „Kdo umdlévá, ježto bych já nemdlel? Kdo se uráží, abych já se nespálil?“

Jestliže tedy apoštol, chtěje lakomý lid obrátiti řekl, „stříbra neb zlata neb roucha nežádal jsem od žádného“: Proč by mně nebylo volno pro potlačování lakoty říci, že nikterak nepřál bych si mnoho obročí míti a vůbec ne v nich zemříti? Neboť dosti má jedenkaždý na tom, aby z jednoho úřadu vydal povinný počet.

Řka pak ona slova netvrdil jsem, že Mistr Petr zbožné paměti nebyl dobrý křesťan a horlitel u víře, ale modle se zaň a řka „naději se, že jest spasen,“ tvrdil jsem nepřímo, že byl dobrý křesťan a věrný.

Druhá odpověď k druhému článku.

K druhé části článku, již tvrdí moji protivníci, že jsem před časem řekl, že bych si přál, aby má duše tam byla, kde jest duše Viklefova: Hle, po druhé komolí, a ne co říkají, ale že pouze říkají.

Vyznávám totiž, že jsem řekl, že bych si přál býti v naději, kde jest duše Viklefova; ježto kteréhokoliv člověka, o němž nevím, že byl odsouzen dle písma svatého neb zjevení, za neporovnatelně lepšího, než já jsem, pokládám, sedaje pozván jsa na hostinu Kristovu na místě posledním, aby přijda Kristus, kterýž mne i onoho pozval, neřekl mi: „Dej tomuto místo. A tehdy počal bych s hanbou na posledním místě seděti.“ (Lukáš, kap. 14.) Také nikoho, koho neodsuzuje písmo nebo církev zjevením poučena, neodvažuji se odsouditi, ježto dí pravda, čí jest soud odsuzování: „Nesuďte, a nebudete souzeni. Nepotupujte, a nebudete potupeni.“ (Lukáš, kap. 6.) Pročež pošetilý jest to důvod a důvod lidí nerozvážně proti zákonu Kristovu soudících: „Tenhle prohlásil blud, proto odsouzen jest.“ Podobně mohlo by se říci, tenhle byl Žid, pohan, lichevník, nebo publikán, proto odsouzen jest: Vždyť lotr utrhačný v okamžiku smrti (jsa) uslyšel slib Páně: „Ještě dnes budeš se mnou v ráji.“ (Lukáš, kap. 23.) Ať se učí tedy slepá mláďata a nerozvážní soudcové takto vésti důkaz: „Onen člověk prohlásil onen blud a *nelitoval ho* — proto odsouzen jest; tehdy totiž bude to dobrá důslednost. Ale druhý důvod tehdy schválí, až v den soudu přede všemi svatými budou vydávati o nerozvážném úsudku počet, kéž jen dobrý!

Digitized by Google

Ke konci tohoto článku, nejdůstojnější otče, kde se praví: „Remanence dosud trvají u mnohých v této obci," přál bych si, aby Vaše otcovská milost všimla si toho a rozkázala těm protivníkům označiti a ukázati ony remanence, ježto řkouce, že „dosud remanence trvají, žel u mnohých v této obci" mluví proti synodálnímu ediktu Vaší Otcovské Milosti, v němž bylo oznámeno, že Vaše Důstojnost po pečlivém vyšetření nemohla nalézti nikoho v bludu o nejsvětější svátosti; a oni praví, že ještě remanence trvají u mnohých. Ať je ukáží, jsou-li pravdomluvní, a uvěříme jim; a neukáží-li jich, upadnou v osidlo, jež naličili nohám mým — totiž do utrhání a zlé pověsti naší diecese a jmenovitě obce Pražské. A ježto sami jsou pastýři, kteří mají bloudící ovce přivésti zpět a k cestě pravdy dovésti, a *toto* činí, provaz, jímž od Pána chytáni jsou, sami na sebe vkládají.

Odpovědi M. Jana Husi k třetímu článku.

K třetímu článku, v němž dí protivníci, že ačkoli synodálně všem jest zakázáno kázati výstupně proti kněžstvu, roku přítomného atd. K tomu odpovídám krátce, popíraje to, neboť ani proti rozkazu jsem nejednal, ani proti kněžstvu výstupně jsem nekázal. Neboť kázati výstupně jest lživě, úlisně nebo se strachem kázati; avšak dle písma zákona božího a svatých zákonníků odhalovati hříchy kněžstva k povznesení kněžstva i lidu jest v pravdě kázati spravedlivě, ne úlisně a se strachem; ježto jinak Spasitel náš byl by kázal výstupně proti kněžstvu a následovně nespravedlivě, řka písařům, farizeům a knížatům kněžským: „Vy z otce ďábla jste," dle slov sv. Jana v kap. 8.; a dle sv. Matouše, v kap. 12., řka písařům a farizeům: „Pokolení zlé a cizoložné znamení hledá," a dle sv. Matouše v kap. 15. „Proč i vy přestupujete přikázání boží pro ustanovení svá?" A pohoršování zlých nezabránilo Kristu kázati proti špatnosti kněžské. Neboť učenníkům řkoucím (Matouš, kap. 15.): „Víš-li, že farizeové, slyševše tu řeč zhoršili se," odpověděl Pán: „Všeliké štípení, jehož neštípil Otec můj ten nebeský, vykořeněno bude. Nechte jich, vůdcovéť jsou slepí slepých." A u Matouše v kap. 23.: Káraje je, osminásobné „běda", zvolal nad nimi. A Lukáš, kap. 11.: Když pak káral je povstav jeden z zákonníků řekl jemu: „Mistře tyto věci mluvě, i nám také lehkost činíš." A když jim to mluvil, počali zákonníci a farizeové přísně na něj dotírati, a k mnohým řečem příčiny jemu dávati, úklady činíce jemu, a hledajíce popadnouti něco z úst jeho, aby jej obžalovali.

Hle, zákonníci, písaři a farizeové v zlou pověst uvedli kázání nejvyššího kazatele, Spasitele našeho, řkouce nejprve „lehkost nám činíš," po druhé, ježto „přísně naň dotírali", po třetí, ježto „počali příčiny jemu dávati k mnohým řečem", po čtvrté, ježto „úklady činili jemu", po páté, ježto chtěli „popadnouti něco z úst jeho, aby jej obžalovali". Ježto pak já hříšný nejsem nad onoho kazatele, poněvadž není žák nad učitele svého ani otrok nad pána svého, a jeho samého

Digitized by Google

pronásledovali: což divu, jestliže mne v řečech pronásledují? Neboť praví se v „Knize Moudrosti", v 7. kapitole: „Řekli bezbožní u sebe, neprávě přemýšlejíce: Obklíčíme spravedlivého, ježto neužitečný jest nám a protiví se dílům našim a kárá nás pro hříchy proti zákonu a ostouzí v nás hříchy kázně naší."

Hle, co praví bezbožní, ostouzejíce spravedlivého, že on sám je kárá a ostouzí v nich hříchy kázně jejich, jako mne ostouzí a lež mi připisujíce praví, že ostouzím kněžstvo samo. Ježto však já káži písmo svaté, ne já, ale především Duch svatý a pak Kristus prorok, nebo jeho apoštol ono mluví. Jako když pravím: „Lide můj! Kteříž tě vodí, svodí tě, a cestu stezek tvých ukrývají," praví to Isaiáš v 3. kapitole, a dím-li „neboť to praví Pán" praví to Isaiáš. Podobně když pravím: „kněz a prorok nevěděli pro opilství, pohlceni byli vínem, bloudíce v opilství." (Isaiáš, kap. 24.) Podobně když pravím: „(Ale to se stalo) pro hříchy proroků jeho, a nepravostí kněží jeho, vylévajících uprostřed něho krev spravedlivých."

A tak z jednotlivých proroků, Krista, apoštolů a jeho svatých kazatelů mluvím, kteří napravují kněžstvo ze hříchu. I patrno, že ani výstupné, ani utrhačné nekáži kázání, ale správné a dobré těm, kdož chtí, aby pravda byla ozdravena. Jestliže totiž někteří z kázané pravdy se pohoršují, bezpečnější jest (praví Řehoř, Na Ezechiela v 7. kap.), aby pohoršení vzniklo, než pravda byla opuštěna. A Spasitel věda, že písaři, zákonníci a farizeové pohoršují se z pravdy, přece neupustil od kázání pravdy, řka dle sv. Matouše v kap. 15.: „Nechte jich (totiž pohoršiti se) vůdcovéť jsou slepí slepých." Z toho jest patrno, že pravda svatého písma, jež veškerému lidu na pamět napsána jest, má býti veškerému lidu objasňována dle schopnosti posluchačů a dle doby.

Z řečeného jde na jevo, nejdůstojnější otče, že první článek jest lživý, druhý skomolený a třetí popřený. Avšak ačkoli protivníci moji — však Bůh mi svědkem, že je miluji — lehkomyslně mi připsali takové články, přece nežádám trestu na nich, ale svěřuji nejmocnějšímu, nejmoudřejšímu a nejlepšímu soudci, jenž dí v Deutoronomiu v kap. 32.: „Mát jest pomsta a já odplatím", a pak Vaší Nejdůstojnější Otcovské Milosti, poddávaje se pokorně Vašemu nejzbožnějšímu naučení, opravě a ochraně, jako poslušný syn, odhaluje při svou Pánu, Hospodinu zástupů, jenž spravedlivě soudí, zkoušeje ledví, i srdce, a uděluje každému vedle skutků jeho, odsuzuje bezbožné a konečně spasí spravedlivé. Jemu čest a sláva na věky věkův. Amen.

Digitized by Google

II.

Žaloby z r. 1409.

Neúspěchem prvního slepého výstřelu nedali se protivníci Husovi odstrašiti; sebrali nový materiál, postavili příseżné téměř výpovědi svědků a shrnuli již tehdy v podstatě veškeré výtky, jimiž později bojovali proti Husovi na koncilu. Hus musil na rozkaz arcibiskupův postaviti se před mistra Maříka Rvačku, papežského inkvisitora, kdę byl s ním zaveden protokol, stručný a přísný — měl odpověděti prostě jen *ano* či *ne*; obrany mu nebylo přáno.

Proto Hus podává obranu svou písemně: a z ní poznáváme, že předním žalobcem byl poříčský farář Jan Protiva, s nímž Hus, když ještě byl kazatelem betlemským, stýkal se často v domě bohatého pražského měšťana Václava češíře. Z této starší doby vytýkají se některé výroky o svátosti oltářní a o knězi smrtelně hřešícím — a také, že neschvaloval, když pro smrt známého Jana z Pomuka měl býti vyhlášen interdikt, z novější doby neposlušnost představených, chvála Viklefa, bouřlivá kázání a štvaní proti Němcům. Odpovědi Husovy jsou stručné a temperamentní; čtenář pozoruje, jak ponenáhlu z boje o svatokupčení pražských farářů přesunuje se těžiště zápasu do sporů o viklefství a odboj proti papežství; čtenář vidí, jako obratně Hus jest lákán pražskými žalobci na choulostivé pole církevní dogmatiky a disciplíny kněžské — a jak Hus, spoléhaje na své svaté přesvědčení, dává se od svých protivníků na toto kluzké náledí lákati čím dál tím ochotněji — až konečně vůbec na počátek sporu se zapomíná a z chváleného mravokárce v žalobách odpůrců vytváří se neposlušný bludař.

Články r. 1409. témuž biskupu předložené.

Léta Páně 1409 uvedené články položeny byly proti mně, k nimž odpověděl jsem P. Zbyňkovi, arcibiskupu Pražskému, bez přísahy.

Nejdůstojnější v Kristu otec a pán, P. Zbyněk, z milosti boží a stolice apoštolské arcibiskup svaté obce Pražské, legát stolice apoštolské, maje zřetel k oněm slovům z XVIII. kapitoly „Genesis“: „Sstoupím již a hledím, zdaliž podle křiku jejich, kterýž přišel ke

Digitized by Google

mně (totiž pověstí), učinili nepravosti dokonání," proti M. Janu Husovi, kazateli v kapli Betlemské, dává, klade a vyhlašuje ze svého úřadu články, k nimž pod přísahou káže, aby odpověděno bylo slovem *věří,* nebo *nevěří,* aneb jednoduše *popírá,* nebo *přisvědčuje,* před důstojným mužem M. Mauritiem, profesorem svatého písma, naším inkvisitorem.

Tenhle článek následující upravil P. Protiva, druhdy kazatel betlemský, nyní farář kostela sv. Klementa na Poříčí, a jak klade notář v jeho dosvědčení, praví, že před 15. lety jsem ono řekl.

Nejprve se klade a článkuje, že řečený M. Jan Hus na faře sv. Michala na Starém Městě pražském, před učiteli a kněžími důvěry hodnými proti určení svaté matky církve římské a obecné církve řekl a říci se nestyděl, že kněz, jsa ve smrtelném hříchu, nemůže přepodstatniti svátost svatého těla Kristova aniž jiné církevní svátosti uděleti.

Veškeren lid, jenž navštívil mé řeči, ví, že kázal jsem naopak, řka, že špatný kněz jako dobrý přepodstatňuje, a že od dobrého nestává se více posvátným než od špatného, ježto vlastnost božská děje se skrze dobrého i špatného kněze.

Dále se klade, že když vážnosti učených byly uvedeny v rozpor mezi sebou některými věcmi, a jmenovitě o svatém Řehoři, řekl a říci se nestyděl: „Co jest Řehoř? Onť byl prlenec*); nechť popatří na slova jeho, kdo chce, a shledá, že ve všem vždy prlencoval."*)

To jest pravda; často jsem řekl chvále ho, že sv. Řehoř, papež, jest nejlepší rýmovník, velký učenec, jehož řeč mezi výroky jiných svatých velmi líbá mi jest i způsobem dobrého výkladu i způsobem sladkosti slov, což ukládá v krásných rýmech.

Dále se klade, že po mnohých hádkách řekl, a říci se nestyděl: „Chcete věděti, co já tvrdím? Že kněz slouže mši, je-li v milosti boží, to činí, že chléb onen se posvěcuje a pod chlebem oním tělo Kristovo jest; jest-li však (bez) milosti boží, tehdy nic nečiní, ježto není tam ani tělo Kristovo, ani chléb posvěcený, ale zůstává po pronešení slov chlebem, jakým před tím byl."

Ona slova docela lživě P. Protiva položil, odpovídaje v dosvědčení svém notáři tážícímu se, kdy jsem to řekl, že myslí, že léta Páně 1399, nebo asi toho léta; byv pak tázán, na kterém místě, odpověděl, že na faře sv. Michala; a tehdy, řekl, kázal tento Jan v kostele sv. Michala. Ale i tam lže, neboť já toho roku nebyl jsem ještě knězem.

Dále se klade, že v domě Václava, češíře **) hned po snídaní, před jakýmsi mistrem a knězem a několika laiky říci se nestyděl a řekl, když stala se zmínka o utopení P. Jana, zbožné paměti, a o spoutání Puchníka a děkana pražského, o čemž mluviti bylo prý zakázáno, svrchu řečený M. Jan Hus pohoršlivě (řekl): „Veliká to věc, že oni

---

*) *prlenec* = komediant, kejklíř; odtud *prlencovati* = kejkle prováděti.
**) *češíř* = vyrabitel pohárů, číší. Pozn překl.

Digitized by Google

kněží spoutáni jsou! Rcete důvod, proč musilo by se ustati od chvály boží?"

Tahle slova zachoval Protiva od dlouhé doby, ale připojil k nim lež. Já jsem řekl, že není v písmě Kristově důvodu, že by k vůli mně, knězi nebo k vůli jinému, kdybych byl uvězněn nebo zabit, od chvály boží a od pobožností měli ustati po celém království; rcete písmo nebo důvod, řekl jsem k Protivovi; a soudím, že podnes nenašel v zákonu Kristově důvodu, že bylo by nutno pro spoutání kněze ustati od pobožností.

Dále se klade, že když mu bylo řečeno, že kanonisté a kanony to ustanovili a že toho se drží i římská církev, tehdy shora řečený M. Jan Hus řekl a říci se nestyděl, drze, udeřiv rukou na stůl odvážně: „Což římská církev? Tam Antikrist pevně zapustil nohu svou, jíž nesnadno lze hnouti."

Římské církve nikdy jsem nezavrhl, neboť nazývám římskou církví, jako sv. Jeroným, Augustin, a jiní, všecky křesťany, již víru Kristovu zachovávají, které učili svatí apoštolové Petr a Pavel v Římě. A jasno jest, jak svatí praví, že nejen Antikrist, t. j. člověk zlý, ale i hlava lidí špatných, pevně zapustila nohu svou t. j. snahu svou, aby mohla vyvraceti víru Ježíše Krista, a zvláště v kurii římské.

Dále se klade, že náš pan arcibiskup nejen svými otevřenými listy, ale i synodálně zapověděl, aby nebyly kázány věci pohoršlivé od nikoho, ale evangelium, epištoly a svaté písmo, kteréžto věci povznášejí ovce svěřené k spáse; to jest pravdivé, známé a zřejmé.

Líbí se mi, že tak P. arcibiskup učinil, neboť i Bůh ono zakázal.

Dále klade se ve článku, že dříve jmenovaný M. Jan Hus po zápovědi neustal, nepřestává a neupouští od pohoršlivých kázání, popuzuje lid výstupně a bludně proti kněžstvu, a kaze pověst jeho i jeho svěřenců a odvraceje tyto od poslušnosti, takže přebíhají k němu, kdežto by měli ve svých farnostech setrvati a býti vyučováni v zákoně Kristově a poslušnosti vyšších.

Zde pravím, že pohoršlivě, doufám v milost boží, nikdy jsem nekázal; proti zločinům kněžstva jsem kázal (a kázati budu, jak doufám, na koncilu), ne výstupně ani bludně, aniž kaze dobrou jejich pověst, avšak opravuje dobrou a kaze špatnou. Neboť kdo s dobrým úmyslem usiluje kaziti zločiny na bližních, ten hledí opraviti největší jejich pověst chvályhodnou. Ó jak slavné bude tomu, kdo následkem kázání, jež uslyšel proti zločinům svým, zanechá jich a potom dobře žije chvály boží i všech svatých si zaslouží! Pověsti svěřenců jejich ani těchto samých s boží milostí jsem nekazil, ani od s v a t é *poslušnosti neodvracel, ale od* n e d o v o l e n é, *aby totiž ve zlém neposlouchali prelátů nebo farářů.*

Dále po způsobu sestupném klade se a článkuje, že shora zmíněný M. Jan Hus ani kázati ani říci se nestyděl na kazatelně nerozeznávaje, zda *po* či *před* vykonáváním posvátných obřadů, že kdokoli plat vymáhá, jest kacíř, a tak svým bludným kázáním mluvil zlomyslně na pohanu, křivdu a potupu farářů, vysvětluje předcházející, ale následující

Digitized by Google

zatajuje, jak se praví v kapitole „K apoštolské“ o svatokupectví: „S druhé strany však někdo chvalitebný zvyk vůči svaté církvi, zbožným zaslíbením zavedený, zlobou ničemností kacířské usiluje zlomiti pod záminkou kanonické zbožnosti;“ a dále:„Pročež zakazujeme, aby se nedělo mrzké vymáhání a nařizujeme zachovávati zbožné zvyky, ustanovujíce, aby svobodně byly udíleny církevní svátosti, ale biskupem místním aby byli kroceni po poznání pravdy ti, kdo zlomyslně usilují chvalitebný zvyk zjinačiti.“

Ó jak starostlivě přijímají a prohlašují tahle slova svatého Innocence! Ale, že praví Innocenc v I., v kvestii 3.: „Jestliže by někdo obročí, nebo důstojnosti nebo děkanatu, nebo nějakého církevního úřadu, nebo jakékoli svátosti církevní, jako sv. křižmo, neb svatý olej a svěcení oltářů nebo kostelů, pro zlořečenou rozpálenost lakoty, peněz získal, ten ať nemá cti, špatně jí nabyv, a kupec i prodavač známkou bezecti postiženi buďtež, a ani pro užitek, ani pod záminkou nějakého zvyku p ř e d *nebo* p o *ať nic se nevymáhá, ani sám nikdo předem nedává, neboť svatokupectví to jest, ale svobodně a bez jakékoli újmy nechť užívá důstojnosti a úřadu naň vznešeného.“ Tolik Innocenc.*

Dále se klade a jest známo, že dříve zmíněný blud o vykonávání svatých obřadů a o vymáhání, bez rozeznávání, ale prostě, neostýchal se na konané synodě prohlásiti, oznamuje a tvrdě, že všichni ti jsou bludaři, kdo něco vymáhají za vykonávání posvátných obřadů; neboť třebaže jednání o tom nestačilo by někomu, přece úřadem soudce laikové mají býti drženi k zvykům v takových věcech zachovávaným, jako v řečené kapitole „K Apoštolské“.

Prohlásil-li jsem na synodě něco bludného, proč učený Adam, tehdy generální vikář, po mé řeči ihned povstav, učinil napomenutí, chvále veskrze mou řeč? A onu řeč měl jsem k P. Zbyňkovi, tehdejšímu arcibiskupu, jenž seděl slyše řeč, a nikdy mi slova neřekl, ani jeho oficiálové, ani žádný z prelátů.

Dále se klade, že se nestyděl veřejně kázati, že Viklef jest katolický doktor, a ‚chtěl bych, aby má duše byla tam, kde jeho jest‘; když přece mistři university národa Českého zavrhli jeho 45 článků, ba i stolice apoštolská články jeho zavrhla.

„Katolický“ v češtině nedovedu dobře vyjádřiti, leč dím-li, „obecný“; řeklo-li by se však „křesťanský“, tu pravím a pravil jsem, že Viklef, jak se naději, byl dobrý křesťan, a doufám, že jest v království nebeském. A řekl jsem v řeči své takto: „V naději chtěl bych, aby tu má duše byla, kdež jest mistrova Janova Viklef.“ Pročež i dnes doufám, jakkoli netvrdím, že jest jednou ze spasených (duší), neboť nechci nikoho odsuzovati, o kom nemám písma, neb zjevení, nebo smyslové známky, že jest odsouzen. Neboť praví Spasitel: „Nesuďte a nebudete souzeni.“.

Dále se klade, že káže epištolu svatého Petra: „Buďte poddáni,“ prý řekl: „Tohle jest vyobcování, zde jest pravda! Což vyobcování? Nemůžeť představený nihoko vyobcovati, leč by ho Bůh dříve vyobcoval.“

Digitized by Google

Řekl jsem a říkám, že nemůže představený nikoho vyobcovati spravedlivě tak, že by to bylo spravedlivé vyobcování, leč by Bůh napřed onoho vyobcoval. Jinak nepravil by prorok: „Zlořečiti budou oni, ty však blahořečiti budeš." A Bůh nepravil by: „Blahořečiti budou zlořečeními vašim."

Dále se klade, že řekl dále v kázání: „Onoho muže velebného, Jana Viklefa za kacíře prohlašují, jenž pravdu řekl: někomuť hlavu zvikle."

Nemyslím, že jsem řekl velebného, neboť v češtině nedobře se to přejímá, ale často jsem řekl, že mnozí z nenávisti prohlašují Viklefa za kacíře, neboť pravdu ukazuje, jakým způsobem kněžstvo má žíti dle zákona Kristova. A řekl jsem i napsal: „Ó, Viklef, Viklef, nejednomu ty hlavu zvikleš! an již mnohými vikle, a zvláště kněžími lakomými."

Dále se klade, že kázáním svým rozněcuje zápas mezi Němci a Čechy.

Popírám to, ač-li nepřátelé Němci a Češi neberou si příležitost z nespravedlivé příčiny, pak snad pravda to jest; neboť Kristus byl skalou pohoršení, kamenem úrazu nevěřícím; a ten Kristus ví, že více miluji dobrého Němce, než špatného Čecha, i kdyby byl bratr můj Němec atd.

Dále se klade, že kázáním svým popuzuje lid proti P. arcibiskupovi a kněžstvu, takže z jeho kázání přišli s velikým hlukem před dům biskupův se slovy buřičskými, a kdyby dříve jmenovaný P. arcibiskup nebyl je důmyslně odvrátil, byl by se onen snad postaral, aby něco zlého se stalo.

Tohle obvinění jest podobno obvinění Kristovu: Pobouřil celé Judsko, počínaje od Galileje až sem.

Z příčin svrchu řečených i přemnohých jiných zde nejmenovaných P. arcibiskup nařizuje a rozkazuje, aby dříve jmenovaný M. Jan Hus poučil o vzniku kaple řečené „Betlém", v níž káže lidu ne vlastnímu ale cizímu.

O vzniku „Betléma" poučuje potvrzení B. Jana arcibiskupa, jenž položil první kameny vlastníma rukama, osvobození královo a privilej papeže Řehoře; já pak mocí boží a arcibiskupovou povolán byv a ustanoven ke kázání slova božího, kázal jsem v oné kapli slovo boží, ježto nikdo není vázán, aby neslyšel slova božího jinde, leč ve své farnosti, neboť pak by bratři a mniši nesměli kázati, ani žádný farář, ani jeho vikář nesměl by připouštěti k slyšení slova božího osadníky jiné farnosti.

Dále pokud poučí, z čí moci konají se v řečené kapli jím, nebo jinými kněžími, kleriky a pomocníky, slavné a se zpěvem služby boží.

Odpovídá se, že z moci boží a z moci zřízení a potvrzení oné kaple.

Digitized by Google

III.

Články Michalovy.

K žalobám kněžstva pražského z r. 1409, podaným arcibiskupovi, Hus odpověděl rozhodně a obratně; arcibiskup umínil si — zatím přistoupil také sám k poslušenství Pisanského papeže Alexandra V. — na radu zapřísáhlého odpůrce Husova, učeného doktora Jiřího z Bora, obrátiti se o pomoc ke kurii papežské, hlavně ve příčině posledního článku žaloby — kazatelství v kapli betlemské. A 20. prosince 1409 stařičký Alexander naléhání arcibiskupovu vyhověl: udělil mu toho dne bullou plnou moc apoštolskou ke stíhání bludů, svolil, aby arcibiskup mohl od každého vyžádati si knihy Viklefovy a zakázal kázati jinde mimo v kostelích kathedrálních, kollegiátních, farních a klášterních.

Přímý důsledek této bully byly ostré kroky arcibiskupovy proti viklefistům, zákaz kázati v kapli betlemské, spálení knih Viklefových a klatba arcibiskupova na Husa, který proti zákazům jeho se postavil. Leč v Praze arcibiskup klateb a zákazů svých provésti nemohl; moc královská chránila kazatele betlemského. Za to obrátil se arcibiskup — a také král — o rozhodnutí k papeži, tehdy mladému a novému Janu XXIII., jenž vystřídal r. 1410 starého Alexandra — pověst pravila, že ho otrávil, aby se sám zmocnil tiary.

A zjednali si pražští hierarchové obratného advokáta. Michal z Německého Brodu, dříve farář u sv. Vojtěcha v Jirchářích (odtud mu říkáno česky „z Smradař"), později správce zlatých dolů jílovských, utekl i s penězi královskými po r. 1408 do Říma, kdež se živil advokátstvím (odtud mu říkáno latinsky „de Causis"). Byl to muž jako stvořený za odpůrce Husova — maje dobře zaplaceno od hierarchů pražských a nešetře sám také při dvoře papežském nijak zlata ani u kardinála de Brancatiis, v jehož rukou pře Husova ležela, ani u ostatních officiálů a hierarchů kurie, sestavil si obratně r. 1410 nebo 1411 nové články žalobní proti Husovi, upravené arci tak, aby působily co nejvíce na papeže. Na rozdíl od článků pražských je tu kladena hlavní váha na odboj Husův proti vrchnosti církevní, zejména proti papeži; na neuctivé mluvení proti Alexandru V. a jeho bulle ze dne 20. prosince 1409 (tato dostala se do Prahy teprve v březnu r. 1410), zejména jsou uvedeny vrcholné výroky

Digitized by Google

„papež jest Antikrist', ‚Římská kurie jest synagoga Satanova,' jichž Hus sice snad tak přímo neřekl, a možná že ještě častěji u nich užíval podmínky ‚činí-li papež to a ono, jest Antikristem' atd., ale jež nicméně v každé formě urážely tehdejšího papeže a tehdejší kurii římskou, poněvadž každou narážkou musil se nehodný Jan a skleslý dvůr cítiti trefen a také trefen cítil. Ostatní články jsou jen přídavkem a doplňkem těchto hlavních, poslední pak — o viklefismu — jest jen ‚jemným upozorněním', které zá-minky v případě potřeby může se kurie vhodně uchopiti.

Leč nežli žaloba Michalova — zprávu o ní donesl Husovi prokurátor jeho při dvoře papežském, mistr Jan z Jesenice — mohla míti úspěch, přišly z Prahy zprávy daleko vítanější Michalovi nežli všecky články uvedené. Došla zpráva o Husově odporu proti bulle papežské o odpustcích, v květnu 1412 — a výsledek těchto zpráv byla nejhroznější kletba, vlastně stížení a opětné stížení kletby papežské na Husa, jež Husa zastihlo někdy v srpnu t. r. v Praze. Výsledek byl exil Husův, do něhož na radu samého krále se za nedlouho odebral. Michal de Causis nemusil ani naléhati na vyřízení své žaloby a vzal své články žalobné k poslednímu zápasu s Husem s sebou do Kostnice.

❊

Články od Michaela de Causis poslané do Říma roku 1412.

»Artikulace Michaela de Causis, slídníka pře proti M. Janu Husovi na dvoře římském.«

Zde položil jsem články, jež položil Michael, druhdy farář u sv. Vojtěcha, Michael de Causis zvaný, v žalobě podané proti mně, Husovi; k článkům těm kladu odpovědi, aby nehřešili proti mně bližní, majíce za to, že bych byl oněm článkům učil.

Artikuloval *mezi jiným takto:*

Předně, že M. Jan Hus jak v měsíci červenci léta páně 1411 tak i před tím a potom, káže v kapli Betlemské lidu shromážděnému tehdy v počtu tří tisíc a více v řečené kapli a také na různých jiných místech obce pražské, několikrát mnohé bludy a kacířství jak z řečených kněh jmenovaného druhdy Jana Viklefa, tak ze své nestydatosti a lstivosti sestrojil, probíral, o nich rozjímal a hájil jich dle možnosti, zejména pak dole psaných.

Zde slídník odvážně lže, a tím méně jest mu věřiti, v čím více věcech lže, tento slídník.

Předně, že po posvěcení hostie na oltáři zůstává chléb hmotný.
Lže.

Dále, že kněz, jsa ve smrtelném hříchu, nepřepodstatňuje těla Kristova.
Lže.

Digitized by Google

Dále, že odpustky od papeže nebo biskupa povolené nic nepomáhají.

Lže. Neboť když papež nebo biskup litujícímu dá rozhřešení, sám dává mu odpuštění hříchů služebně; ale odpustky peněžné, které se prodávají, ty nemají místa v písmě, aby dle peněz se jich odměřovalo.

Dále, že papež je Antikrist.

Toho jsem neřekl, ale pravil jsem: „Prodává-li papež obročí, je-li pyšný, lakomý a jinak v mravech na odpor Kristu, pak jest Antikrist.“ Ale chraň Bůh, aby z tohoto následovalo, že každý papež jest Antikrist; neboť dobrý papež, jako sv. Řehoř, není Antikrist, a nikdy nebyl, jak míním.

Dále, že kurie římská jest synagoga Satanova.

Tohle neříkám s dotvrzením, ale tak uslyšel jsem od oněch, kteří přicházeli z římské kurie. A jsou-li tam ctižádostiví, lakomí a pyšní, jak praví svatý Bernard v knize „K Eugeniovi“, pak jest to pravda; ale z toho nenásleduje, že každý, kdo jest v kurii římské, jest zlý.

Dále, že svrchu zmíněný Jan Hus řečené již a různé jiné bludy častěji ústy poskvrněnými před množstvím lidu a na místech jak veřejných, tak soukromých a několikráte v řečené obci pražské tvrdil, držel a hájil.

Lže. A kdyby lid, který navštívil má kázání, tohle slyšel, řekl by, že lže.

Dále řekl, že lidé světští mají odníti kněžím vezdejší statky, a že to jest záslužné.

Lže. Ačkoliv jsem řekl, že když kněží nechtějí dobře žíti, ale žijí zjevně špatně, jako držíce si veřejně souložnice, hrajíce v kostky a k napomenutí patrona nebo farníků nechtějí se napraviti, pak jestliže by po obžalování u diecesána nepolepšili svůj život, mohou jim zadržeti desátky za tím účelem, aby polepšili svůj život. Kdyby však nechtěli jej polepšiti, nechť dají chudým a neživí zjevné nepřátele Pána našeho Ježíše Krista.

Dále, že jmenovaný Jan Hus ve svrchu řečené kapli k lidu, tehdy tam v převelikém počtu shromážděnému, v kázání mezi jiným z poskvrněných úst vypustil tato slova oslovuje lid: „Hle nedávno zesnulý papež (označuje tím dobré paměti Alexandra V.) píše v listě svém arcibiskupu pražskému za příčinou vykořenění bludů M. Janem Viklefem v Čechách a na Moravě a jinde knihami jeho rozšířených, jak jste slyšeli z listu jeho, jenž vám právě byl přečten, že jsou mnozí lidé, kteří se drží článků téhož Jana Viklefa proti víře, a srdce jejich jsou kacířstvím nakažena: A já pravím a Bohu děkuji, že jsem neviděl žádného Čecha kacířem.“

Mezi všemi články tenhle jest (jediný), jenž není lží nakažen. Neboť řekl jsem tak a dosud říkám, že papež Alexandr psal to z ná-

Digitized by Google

vodu Pražských a já dosud tvrdím a Bohu děkuji, že jsem neviděl žádného Čecha kacířem, o němž bych věděl, že jest kacíř, leč bych věděl, že vytrvale hájí blud protivný svatému písmu.

Dále že k takovýmto slovům toho Jana Husi veškeren lid ihned s křikem odpověděl: Lže, lže! — míně tím svrchu řečeného P. Alexandra.

Zde lže; neboť lid nevzkřikl „lže", ale když jsem já řekl: „Preláti naši přinesli nám bullu, v níž se píše, že srdce mnohých v obci pražské jsou nakažena kacířstvím," tehdy lid vzkřikl: „Lhou, lhou," totiž preláti, kteří obvinili nás a bully získali.

Dále řekl, že člověk nesmí býti dán do klatby, leč pro smrtelný hřích, ale on sám Jan Hus že takového hříchu na sobě nemá.

Zde lhář mísí pravdu se lží. Pravda jest totiž, že jsem řekl, že člověk nesmí býti dán do klatby, leč pro smrtelný hřích, jako praví svatí učitelé a kanon: Ale není pravda, že jsem řekl, že nemám žádného smrtelného hříchu; neboť já nevím, zda milosti neb nenávisti hoden jsem, a tak nevím, jsem-li ve smrtelném hříchu, čili nic; doufám však v milost boží, že nejsem ve smrtelném hříchu.

Dále praví, že ona klatba, naň vznesená, ani jemu ani nikomu jinému není na škodu, ale obrací se ve chválu; a že neposlušnost toho Jana Husi *(kterou jsem překážel nedovolenému nařízení)* jest dobrá.

Tvrdil jsem a tvrdím, že ani mně ani nikomu nevinnému neškodí nespravedlivá klatba, když ji trpělivě a pokorně snáší, a že ona sama obrací se ve chválu, dle oněch slov proroka v žalmu: „Zlořečiti budou, ty však dobrořečiti budeš," a dle toho proroctví, kde řekl Bůh: „Dobrořečiti budu zlořečením vašim," i dle oněch slov sv. Matouše, v kap. 5.: „Blahoslavení budete, když vám zlořečiti budou a protivenství činiti, a mluviti všecko zlé o vás lhouce, pro mne. Radujte se a veselte se; nebo odplata vaše hojná jest v nebesích."

Dále, že dříve jmenovaný Jan Hus, aby řečený lid zřejměji mohl navésti proti jmenovaným dvěma arcibiskupům, prelátům a kněžstvu, v kázání svém, aby bouře a pohoršení způsobil, vyložil lidu, tehdy v řečené kapli v převelikém množství shromážděnému, že král anglický odňal arcibiskupům, biskupům a jiným prelátům a kněžím svého království veškeré statky, a že mnohé z nich dal zabíti.

Tenhle článek celý jest nepravdivý a chybný. Ani bouři ani pohoršení nechtěl jsem způsobiti, ale vyhladiti. A co bych byl řekl o králi anglickém, jest vůbec lživé, ačkoliv jsem slyšel, že biskupové a mniši polem táhli proti králi a že tento, jsa vítězem, rozkázal jednoho biskupa stíti a některé mnichy oběsiti poručil.

Dále, že týž Jan Hus řekl a vyložil předeslané k tomu konci a účelu, aby pobouřil lid a navedl jej k pronásledování arcibiskupa a kněžstva, pokud se týče těla i majetku jejich, aby tak takovýmito bouřemi svoji špatnost a i své bludy v minulosti i přítomnosti mohl obarviti a dále provozovati.

Digitized by Google

Také tenhle celý článek jest pln lži, neboť lid nikdy jsem nepobuřoval ani nenaváděl k pronásledování arcibiskupa a kněžstva, ani jsem nikdy nechtěl, jako nechci a nechtěl bych, špatnost nebo bludy obarviti a dále provozovati.

Dále, že jmenovaný Jan Hus svrchu zmíněné věci, rozmanité bludy častěji v řečené kapli kázal a káže každodenně, odkudž a pročež vznikl a vzniká velký rozpor, nejprvé mezi mistry a žáky řečeného učení, a pak mezi arcibiskupem, preláty a kněžstvem s jedné a lidem jmenované obce Pražské s druhé strany, a velká pohoršení již povstala, takže jaksi veškeren lid se stal neposlušným rozkazů řečeného arcibiskupa a jiných svých prelátů a správců kostelů; a jest se báti, že stanou se pohoršení ta vážnějšími, nezakročí-li se rychle.

Na lži zakládá se tenhle dlouhý článek a jest celý klamný, ježto pro mé kázání není rozporu mezi mistry a žáky, aniž rozepře povstala pro ně, ani pohoršení nevzniklo, leč by se to dělo náhodou, jako pro kázání Kristovo a jeho apoštolů mnozí byli v rozporu a jiní pohoršeni, ba i sami učedníci jeho byli v Kristu pohoršeni.

Dále, že mimo uvedené, jmenovaný Jan Hus od jednoho nebo dvou posledních let byl přítelem, pěstitelem a obhájcem dříve zmíněných bludů a kacířství vypsaných v knihách kdysi Jana Viklefa jmenovaného arcikacíře, a že pro to vše v obci a diecesi pražské veřejně byl zostuzen. Pročež onen Jan Hus má býti pokládán nejen za kacíře, ale přímo za arcikacíře a jako takový a za takového má býti brán, držen, jmenován a počítán, jako držen, jmenován a počítán jest již dávno a veřejně ode všech z těchto krajin pravověrných a věřících. *(Zde silně lže.)*

Zde vyrabitel lží hromadí a vychrluje mnoho lží, ale vlastní nespravedlivost ho obelhala. Neboť nikdy — z milosti boží — nebyl jsem přítelem, pěstitelem a obhájcem bludů a kacířství, aniž jsem počítán za arcikacíře již dávno a veřejně ode všech z našich krajin pravověrných a věřících; ba přemnozí věřící, kdyby slyšeli tohle, co napsal lhář Michael, řekli by, že lže.

Svrchu řečený žádá tedy v protestu předeslaném, zde opakovaném, jménem, kterým shora, aby Vámi nejdůstojnějším otcem a Vaším určitým výrokem bylo prohlášeno, uznáno a oznámeno, že jmenovaný Jan Hus byl a jest kacířsky věřící a obhájce bludů proti víře katolické a kacíř i arcikacíř, odbojný a neposlušný rozkazů apoštolských a řečeného pana arcibiskupa, že mu nebylo a není dovoleno kázati a učiti svrchu řečeným věcem nebo něčemu z nich, a že jest s ním naložiti jako s pohoršovatelem a buřičem a že Vámi úřad kazatelský jest mu zadržeti; aby dále nekázal, ba aby musil vše svrchu řečené, ježto veřejně jím bylo to kázáno, veřejně před velkým množstvím v řečené obci pražské odpřisáhnouti a odvolati a aby musil veřejně potvrditi i stvrditi, že to vše bylo a jest proti víře katolické a kanonickým ustanovením a proti nařízením svatých otců, a že on jakožto kacířsky věřící a obhájce kacířů, sám kacíř a arcikacíř, buřič

Digitized by Google

a pohrdatel rozkazů apoštolských, za příčinou předeslaného a jinak dle kanonických ustanovení musí býti potrestán, a Vámi aby byl potrestán.

Tohle jsou nejdůležitější články lživě proti mně podané v žalobě od Michaela ze Smradař, kteréhož Michaela leč bude souditi nejspravedlivější soudce.

Digitized by Google

IV.

Výpovědi svědků 1414.

Proti žalobám prvním z r. 1408 obránil se Hus obratným perem sám; proti článkům z r. 1409, jichž následkem byla klatba arcibiskupova, uchránil Husa král; proti artikulům Michalovým z r. 1410, k nimž přidružily se události pražské v květnu 1412, jichž následkem byla klatba papežská, Husa nemohla obhájiti ani moc královská ani vlastní síla — Hus obrátil se k budoucímu koncilu a appellací k Ježíši Kristu, soudci nejspravedlivějšímu.

Dříve však, nežli mohl Hus čekati, zjevilo se nové koncilium: již roku 1414 pozval Zikmund, král uherský a volený král římský, Husa na nový koncil, nejslavnější a nejznamenitější ze všech, které znají dějiny — Kostnice na jezeře bodamském určena za jeho shromáždiště, těžiště sporů a bojiště přeneseno z Prahy a z Říma najednou na břehy Rýna.

Tu podávala se Husovi — to pochopil dobře Hus, jeho přátelé i jeho nepřátelé — poslední a nejvyšší instance pozemská. Jako appellant, jenž k němu appeloval, jako kněz, jehož byl nejvyšším představeným, jako žalovaný, jehož byl nejvyšším soudcem, jako křesťan, jemuž byl zástupcem církve, jako theolog, jemuž byl rozhodčím, Hus veřejným míněním byl nucen postaviti se koncilu. Nebylo sice moci, která by ho byla mohla vydati — tak pevně stál při něm lid a panstvo české, nebylo však také pochybnosti, že tu se naskytuje poslední příležitost ke smíru Husa s církví officielní, že tu podává se na foru celé Evropy, pod ochranou římského krále jediná možnost protivníky odzbrojiti a sebe obhájiti.

To poznali jasně a zřetelně protivníci; vyšší duchovenstvo české uložilo si dobrovolnou daň, aby jako vyslanec církve české mohl boj jejich vésti na koncilu proti Husovi bojovný biskup Litomyšlský, Jan Železný „kladivo Husitů"; k jeho podpoře přišel z vyhnanství svého do Kostnice Štěpán z Pálče, později arcijáhen kališský, z Říma pak známý již Michal de Causis. Ale kapitoly vyšehradská a svatovítská poslaly kromě peněz také důležitá svědectví: pod přísahou před notářem vypovídali staří a noví protivníci Husovi nová a stará svědectví; nalézáme v čele jich opět Protivu s výtkami již známými, nalézáme opět výtku o remanenci, již zvlášť dotvrzují Mikuláš, farář Všetatský, Beneš, kazatel svato-

Digitized by Google

vítský, mistr Mikuláš z Podviní a jiní; nalézáme opět výtku o tom, že štve Čechy proti Němcům, což dosvědčují notář Václav z Voděrad a mistr Ondřej z Broda, dávný kdysi přítel Husův a jeho 1409 spolubojovník, nalézáme opět výtku o porušení úcty proti papeži, což dosvědčují svatojilský kazatel Jan Peklo a Pavel, kazatel od sv. Haštala atd. Výtky jsou vybrány, ověřeny přísahou, hlavní výtka o remanenci téměř ode všech dosvědčena z rozmluv soukromých i kázání veřejných, vedle ní do popředí postavena ještě výtka o štvaní proti Němcům, určená zajisté k tomu, aby na koncilu štvala četný národ německý proti českému kazateli.

Opis artikulů těch, zbraň nejnebezpečnější ze všech, již nesli s sebou jeho protivníci, dostal se Husovi do rukou. Přidává k nim své vysvětlivky, vyvrací a osvětluje článek za článkem; mluví upřímně a s resignací. Zanechává vyvrácení toto Čechům v Praze zároveň se svou závětí; mohutně dojímají některé scény, o nichž Hus šíří se tu na žaloby protivníků — nejmohutněji snad místo, kde připomíná nynějšímu odpůrci, dřívějšímu spolubojovníku, Ondřeji z Broda, jak na smrtelném — dle svého mínění — loži zapřísahal přítele: „stůjte za právo a svobodu národa našeho!“ Arci, dojemné ono místo zůstalo na srdce Brodovo bez účinku; na koncilu kostnickém váhu svého písemného svědectví dotvrzoval ještě živým slovem. Leč po letech, když doléhala zvěst za zvěstí o porážkách křižáků do tiché pracovny Brodovy v jeho lipském exilu, musil sám vzdychnouti: „všechno, co jsi nám učinil Pane, spravedlivým soudem jsi učinil, poněvadž jsme hřešili před tebou a přikázání tvých nebyli jsme poslušni!“

*

Výpovědi svědecké proti M. Janu Husovi r. 1414.

Zde položil jsem odpovědi s přípisky k článkům a výpovědi svědků, předně proto, aby nedomnívali se lidé, že já tak jsem učil nebo toho se držel, jak tito lživě dosvědčují, něco přidávajíce, něco ubírajíce, po druhé proto, aby lháři zjevni se stali; a po třetí proto, aby poznali lidé víru mou v oněch bodech.

Výpovědi svědecké se jmény osob mám ty, jež sepsal notář, který svědky vyslýchal. Bůh mi usoudil, abych poznal nepřátele své a vyvrátil jejich lži.

Výpověď Protivova.

Pan Jan Protiva, farář kostela sv. Klimenta na Poříčí v Praze, vykonav přísahu a tázán jsa, byl-li přítomen, když M. Jan Hus řekl, že po posvěcení hostie zůstává chléb hmotný, odpověděl, že byl přítomen na faře P. Bernarda, tehdy faráře kostela sv. Michala na Starém Městě Pražském po snídaní, když mistr Jan Hus jal se rozmlouvati *(byla to disputace, neboť byli tam mistři a bakaláři)* o svátosti těla Páně, řka, že zůstává tam po posvěcení chléb hmotný, čili podstata chleba ve svátosti. A když jmenovaný pan Jan odporoval, odvolávaje se na výroky učenců a určení sv. římské církve, a zvláště na svatého

Digitized by Google

Řehoře, jmenovaný M. Jan Hus prý řekl: „Což Řehoř? Byl to prlenec *(řekl jsem)* t. j. kejklíř, *(není pravda)*, ježto dává své výroky do rýmů.“ K tomu pak řečený pan Protiva odpověděl, že sv. římská církev nemá ho za kejklíře, ale za nejsvětějšího učitele. Tehdy jmenovaný M. Jan Hus doložil: „Chcete věděti, pane Protivo, co to jest? A tak vězte, že jinak to není, než, že je-li kněz v milosti, t. j. bez smrtelného hříchu, tehdy slouže mši tolik koná, že chléb se posvěcuje a stává se tělem Kristovým *(pravda jest)*, ač zůstává tam podstata chleba *(lživě přidává)*; je-li však bez milosti, t. j. ve hříchu smrtelném, tehdy nic nekoná *(lže)*, ani chleba onoho neposvěcuje *(lže)*, ani nepovstává tam tělo Kristovo *(lže)*, ale chléb zůstává *(lže)* chlebem jako dříve byl.“ A řečené pravil vážně a tvrdil.

Byv otázán [Protiva, rozumí se], kdy to řekl [t. M. Jan Hus], odpověděl: „Myslím, že léta Páně 1399, nebo tak nějak; a toho času kázal v témže kostele sv. Michala.“

Ví veškeren věřící lid, který chodil na má kázání od počátku mého kazatelství, že jsem kázal opak, pravě, že jak dobrý tak špatný kněz přepodstatňuje hodně, jako praví svatí a sám Bůh. A tuhle lež Protivovu mohou pochopiti oni, kdo mají má kázání z prvního roku mého kazatelství, v nichž jsem napsal tahle slova svatého Augustina: „V církvi katolické tajemství těla a krve Páně nikterak od dobrého kněze více, od špatného méně se nevykonává.“ Po druhé překonávána jest lež jeho tím, že tehdy jsem ještě nebyl knězem. Po třetí v tom, že já zovu sv. Řehoře ‚prlenec‘ t. j. ‚rýmovník‘ nejlepší, a on vykládá to v ‚kejklíř‘.

Byv otázán na článek, že v domě Václava češiře M. Jan Hus mluvil slova bludná a pohoršlivá, — zda jemu o tom něco jest známo, odpověděl, že článek onen veskrze pravdivý jest.

Lhal, něco přidávaje a něco ubíraje. A proč, je-li, jak myslí, kazatelem pravdy, nevyplísnil mne bratrsky, nebo neobžaloval onoho roku, ale po tolik let mlče, lži připojil?

Byv otázán, kterého roku, odpověděl: „Léta Páně 1401, v domě, jak ve článku jest, a za přítomnosti M. Jeronýma Pražského, tehdy bakaláře svobodných umění, Václava, hostitele domu, Mikésky, zetě jeho a Kříže, kramáře a měšťana Starého Města Pražského.“ Ale že při řeči a kázání jeho k lidu v kapli Betlemské *(viděl jsem ho seděti na kazání, se sklopenou hlavou, v šedém pláštíku a s tváří zahalenou kuklí a věda z upozornění některých, že přišel ke zkoušení, řekl jsem po výkladu podobenství dobré pšenice a plevy: „Kuklíku! napiš to, a nes na onu stranu!“ I nesl jest, ale utrhl pravdy)* byl [t. Protiva] přítomen, když řečený Jan Hus řekl, že kazatelé jsou podobni volům *(pravda jest)*: „Neboť jako volové mlácením oddělují zrno od plevy, tak kazatelé ctnosti od neřestí *(pravda jest)*, a cenné od bezcenného; a jako lidé shromažďujíce zrno schovávají je, plevy pak odhazují, tak my činiti máme. Co jest zrno, než přikázání boží? *(pravda jest)*. A co plevy, než ustanovení lidská? *(Přidej, nespravedlivý svědku, ustanovení, jež nejsou založena v zákoně a jsou proti zákonu.)* Jako tedy

Digitized by Google

zrno se schovává a pleva zahazuje, tak my zachovávejme přikázání boží a zavrhněme *(nedovolená)* ustanovení lidská a nedbejme jich."

Byv otázán, kterého roku, odpověděl, že 1409 po neděli černé, jak myslí v úterý nebo ve středu. A jiných více článků *(kéž jen lásky a čistoty)* řekl, že má doma.

Dále slyšel [t. Protiva] povídati, že týž Hus řekl, že jakýsi Belial mezi jiným napsal *(to jsem řekl)*, že prý léta Páně 1409 povstane člověk, jenž chce zrušiti evangelium Kristovo, a to že jest sám papež Alexandr *(zde lže)*.

Dále o článku o pobuřování odpověděl, že slyšel, ale sám přítomen nebyl: „a slyšel jsem, že vše jiné v témž článku obsažené obecnou pověstí se povídá."

Buřičem s milostí boží, nikdy jsem nebyl, ale vždycky jsem kázal, aby mír zachovávali lidé navzájem a milovali se mezi sebou.

Dále o článku, kde řekl M. Hus, že Viklef jest katolický učitel, a že by chtěl, aby duše jeho byla tam, kde jest duše onoho, a to řekl na kazatelně — odpověděl [t. Protiva], že slyšel to mluviti obecnou pověstí, a že tam byla přítomna paní Barbora, manželka Petra z Meziříče, jež byla při slovech předeslaných a od té že to uslyšel.

Česky nedovedu říci „katolický" jinak, leč by se řeklo „obecný"; praví-li se však „křesťanský", tehdy říkám a řekl jsem, že Viklef jak doufám byl dobrý křesťan, a doufám, že jest v království nebeském. A takto řekl jsem ve své řeči: „V naději chtěl bych, aby tu byla má duše, kdež jest mistrova Janova Viklef." Pročež i dnes doufám, jakkoli netvrdím, že jest ze spasených, ježto nechci nikoho odsuzovati, o němž nemám písma, nebo zjevení, nebo smyslové známky, že jest odsouzen. Neboť dí Spasitel „Nesuďte a nebudete souzeni!"

Dále o článku onom: „Za kacíře důstojného Jana Viklefa prohlašují, jenž pravdu řekl: někomu hlavu zvikle" — odpověděl, že veřejně to slyšel mluviti obecnou pověstí.

Řekl jsem a napsal: „O Viklef, Viklef! nejednomu ty hlavu zvikleš! an již mnohými vikle, a zvláště kněžími lakomými."

Dále o článku, že Hus svým kázáním štve a štval Čechy proti Němcům, odpověděl [t. Protiva], že to slyšel, a že jde o tom veřejný hlas i pověst, že Hus řekl: „Čechové s této stránky jsou ubožší nežli psi nebo hadi, ježto pes hájí pelech, na němž leží, a kdyby ho chtěl jiný pes odehnati, bojoval by s ním, a podobně had: Avšak nás Němci utlačují a úřady v Čechách obsazují, a my mlčíme." A proto, jak bylo řečeno, studenti vypuzeni byli z vysokého učení.

Když vtrhli Bavoři a podobně Míšňané do království Českého a pálili vesnice a mučili a pobíjeli chudé Čechy, měl jsem bolest nad neštěstím a řekl jsem, že s této stránky jsou Čechové ubožší, než psi nebo hadi, ježto nehájí, ač mají spravedlivou příčinu, svého království. Podobně jsem řekl a říkám, že Čechové v království Českém dle zákonů, ba i dle zákona božího a dle vrozeného zákona přírody měli by býti první v úřadech v království Českém, jako i Francouzové v krá-

Digitized by Google

lovství Francouzském, a Němci ve svých zemích, aby Čech dovedl spravovati své poddané a Němec Němce; ale k čemu by bylo, aby Čech neznalý řeči německé byl farářem nebo biskupem v Německu? Ten zajisté tolik bude platen jako u stáda pes němý, nedovedoucí štěkati; tolik také nám Čechům platen jest Němec. Věda tedy, že toto jest protivné i zákonu božímu i kanonům, tvrdím, že jest to nedovolené. Němečtí studenti pak nebyli vypuzeni nějakým člověkem, ale vlastní přísaha je vypudila, kterou se zavázali pod trestem klatby, křivé přísahy, ztráty cti a pod trestem sta kop, že nikdo z nich nechce setrvati na vysokém učení pražském, leč by oni měli tři hlasy na universitě a národ Český toliko jeden. Ale vrchu nabylo nařízení královské, dle zakládací listiny university, kterou císař Karel svaté paměti potvrdil zlatou pečetí.

Svědectví Jana Pekla, druhdy kazatele svatojilského.

P. Jan, kazatel kostela sv. Jiljí v Praze, mezi jinými výpovědmi klade: Předně, že slyšel M. Jana Husa v řeči říci, že „můžeme dobře býti spaseni bez papeže" *(to jest pravda; neboť není možná, aby za časů Anežky, která na dvě léta a více zmocnila se papežství, aby tehdy nikdo nebyl mohl býti spasen, ačkoliv tehdy nebylo papeže)* a to že opakoval, a káže denně, ve svátek i jindy *(pouhá lež, ježto po mnoho dní svátečních papeže ani nejmenuji)*.

Dále klade, že slyšel od téhož (t. M. Jana Husi), že řekl, že kněz, jsa ve hříchu smrtelném, nedává rozhřešení, řka: Jak může svázaný svázaného uvolniti?

Toho bludu, jejž mi připisuje, vypovídaje více než jsem řekl, již ti se drží, kdo tvrdí, že kněží u sv. Michala, u sv. Mikuláše, u sv. Víta a sv. Martina nedávají rozhřešení a nemohou ho dávati, a aby ukázali onen blud skutkem, nechtí se ani zpovídati, ani těla Kristova ani jiných svátostí přijímati v oněch svých farách; a to činí z návodu pražských zpovědníků.

Dále klade po článcích, které mu byly přečteny z vlastního popudu, že slyšel z úst samého Husa, ležícího v nemoci na lůžku, že řekl, že všech 45 článků vyňatých z knih Viklefových jest správných, vyjma jediný článek o těle Kristově, a ten ještě položil na uváženou ne tvrdivě, podrobuje se opravě jiných.

Není pravda, neboť oněch 45 článků není všech Viklefových, kterých tento byl by se držel, ale jsou smyšleny M. Janem Hübnerem, jemuž ve shromáždění universitním řekl M. Mikuláš Litomyšlský svaté paměti: „Ty falešně, nespravedlivě a chybně vyňal jsi z knih články, které tam tak nestojí." A já jsem řekl, že „takoví padělatelé knih měli by býti upáleni hodněji, než tihle byli upáleni," míně tím Berlína a Vlašku dobré paměti, kteří onoho času pro falšování šafránu byli upáleni. Vyznávám pak, že jsem řekl, že v dobrém smysle mnohé články jsou správné, chtějí-li je lidé vykládati zbožně. Pročež ani později nechtěl jsem souhlasiti s tím, aby všechny ony články byly odsouzeny, abych neupadl v ono: „Běda, běda, těm, kdo nazývají

Digitized by Google

dobré zlé.“ Ale neříkám také, že všechny jsou správné, ježto několik článků Hübnerových jest falešných.

Beneš, kazatel hradu pražského.

Mezi jiným pod přísahou položil, že uslyšel od M. Ondřeje z Broda, že tento na Zelený čtvrtek se svým žákem uslyšel od jmenovaného Jana Husi, že kázal v kostele sv. Havla, že po posvěcení ve svátosti oltářní zůstává chléb, a že jiné bludy z kněh Viklefových kázal lidu.

Nikdy na Zelený čtvrtek nekázal jsem u sv. Havla, ba nikdy jsem nekázal č e s k y *u sv. Havla. Buď lže Beneš, předstíraje lež Brodovu a žáka jeho, nebo naopak lže onen vypravuje onu lež Benešovi. A nevím, jak by se česky řeklo „materialis“, aby to znělo jako slovo řečené. A když praví, že jiné bludy z kněh Viklefových jsem kázal lidu, lže, neboť nemohl by ukázati ani jeden blud, který bych byl kázal.*

Svědectví a výpovědi Pavla, kazatele svatohaštalského.

P. Pavel druhdy kazatel u sv. Haštala pod přísahou řekl mezi jiným, že uslyšel od M. Jana Husi v kázání k lidu, že kázal, že ve svátosti oltářní po posvěcení případek zůstává s podmětem, jako na př. člověk v plášti, a duše v těle, tak Bůh v chlebě.

Hle jak zapleteně tenhle lže. Předně, ježto ani „accidens“ ani „subjectum“ nedá se v češtině přibližně vyjádřiti, a když praví, jako na př. „člověk v plášti“, chce tento ničemný svědek říci, že člověk jest v plášti jako případek v podmětu, což bych já velmi pošetile byl řekl. Kéž by chápal a rozuměl, že pravil jsem to tak, že jako člověk halí se v plášť, tak tělo Kristovo halí se jaksi ve formu chleba; a jako duše skryta jest v těle, tak tělo Kristovo skryto jest ve formě chleba, dle oné církevní písně: „Čeho smysl nepojímá, toho právě víra přímá pokorou svou dosáhá.“ A dle slov Augustinových v kan. „O posvěcení“, rozdílu 2., kapitole „Kdo jí“: „Co vidíme, jest chléb a kalich, což také nám oči uvědomují; v čem však také žádá víra býti naučena, chléb jest tělo Kristovo, kalich krev.“ Tolik Augustin.

Dále, že M. Jan Hus řekl v kázání, že kdokoli jest svázán nemůže rozvázati t. j. dáti rozhřešení.

Tenhle blud v oněch jest, kteří praví o kněžích u sv. Mikuláše, sv. Michaele atd., že nemohou dávati rozhřešení a jinými svátostmi přisluhovati.

Dále, že M. Jan Hus káže o těle Kristově řekl: „Hle zde praví se, já jsem chléb a ne tělo Kristovo“, několikráte to opakuje, ale nepřipojil, že řekl [t. Kristus] „živý“; a tak i o jiných místech písma: „Pojďte, jezte chléb a ne tělo mé“, což řekl ubíraje a komole písmo.

V pravdě tenhle nespravedlivý svědek ubral a skomolil, jak lstivě chtěl. Neboť Kristus řekl: „Já jsem chléb a totoť jest tělo mé,“ a nečetl

Digitized by Google

jsem, že by byl řekl: „Já jsem tělo.“ A já tvrdím, že ve velebné svátosti jest chléb, jest i tělo Kristovo; neboť říkám v kanonu mešním: „Přijmu chléb nebeský,“ a přijímám tělo Kristovo.

Dále klade, že slyšel od téhož Jana Husi říkati a kázati, že nikdo není dáván do klatby, a nemůže do klatby býti dán, leč onen, koho Bůh dává do klatby, a zejména ne pro peníze.

Zde po druhé ubral. Já často jsem řekl, že nikdo není spravedlivě *dáván do klatby, a nemůže býti* spravedlivě *dán do klatby od svého představeného, leč koho Bůh do klatby dává, a že nikdo nemá býti dáván do klatby, leč pro smrtelný hřích; protože v XI., v kvestii 3. se praví: „Nikdo z biskupů nezbavuj nikoho bez určité a zřejmé příčiny církevního obcování pod klatbou; neboť klatba jest věčné odsouzení na smrt, a nemá býti ukládána, leč pro smrtelný hřích, a to jen na toho, kdo jinak nebude moci býti napraven.“ Toto praví kanon, a taktéž i sv. Augustin a sv. Tomáš.*

Dále klade, že řekl, že žena, nemá-li smrtelného hříchu, jest ve všem důstojnější, než papež.

Lže silně. Neboť žádná žena dle přírody, jak praví všichni filosofové, není důstojnější muže, a následovně žádná žena není ve všem důstojnější než papež. Připouštím však, že jsem řekl, že nejdůstojnější žena, matka Spasitelova, jest důstojnější po Kristu, než kterýkoli papež; a připouštím, že jsem řekl, že Rebeka (t. j. stařena), která blíže následuje Krista v životě a více ho miluje, než papež, že ona jest světější a následovně důstojnější u Boha než papež. Neboť Bůh nepřijímá osoby, ale každého dle zásluh odměňuje.

Výpovědi pod malou přísahou Mistra Ondřeje z Broda.

Mistr Ondřej z Broda, kanovník kostela pražského, mezi jiným pod malou přísahou řekl: Předně, že je mu známo, že M. Hus obstaral od krále a rady list proti třem národům k dosažení tří hlasů pro národ český proti řádu universitnímu a smlouvě učiněné mezi národy.

Zde mluví pravdu; já totiž ochotně postaral jsem se dle zakládací listiny university o list královský, který ještě má universita, a já učinil jsem tak na radu Brodovu; neboť zapřísáhl jsem ho, aby řekl, je-li to spravedlivo. A on řekl: „Ó Huse! Nemáme v téhle záležitosti nějakého osvoboditele?“ I řekl jsem mu: „Doufám, že budeme míti osvoboditele.“ A později leže v přetěžké nemoci, tázal jsem se ho, když ke mně přišel s M. Janem Eliášovým, když oba stáli u mého lůžka, bylo-li by spravedlivo, abychom měli tři hlasy. A oba řekli: „Kéž by Bůh dal! My však nikdy nebudeme moci toho dosíci.“ I pravil jsem jim: „Hle, přišel prvé posel od krále s listem universitě; hle, máte opis, čtěte jej!“ A oni přečetše jej a zaradovavše se oba, schválili to. Já pak pravil jsem jim: „Hle, já jsem téměř na prahu smrti; zemru-li tedy, prosím, usilujte o spravedlnost a osvobození našeho národa.“

Byv pak svědek tázán, jak ví svrchu řečené, odpověděl, že byl na Horách Kutných s jinými mistry jmenovaných tří národů. A na

Digitized by Google

veřejných poradách universitních to činil [t. Hus] a tak daleko to přivedl, že starší mistři pro hrozby a postrach *(O bázlivci! proč se neodvažovali vyznati pravdu?)* neodvážili se dáti svůj hlas; neboť řekl-li někdo z mistrů, aby řády přísahou stvrzené byly dodržovány, ihned Hus se svými spiklenci nazval ho zrádcem krále a království *(lže, nikdy žádného mistra nenazval jsem zrádcem)*, a (jak sám předpokládá vypovídající) králi zjevil porady. *(Zde mne sám, nebyv tázán od notáře, nazývá zrádcem porad; jeho samého zasahuje střela jeho.)* A proto prý věří, že článek ten jest správný.

Dále vypovídá, že když týž (t. Hus) skládal kázání, které v Betlémě po snídani na Zelený Čtvrtek hodlal kázati, klerik jeho jménem Václav, přišed řekl: „Hle již řekl!" Tehdy svědek pravil: „Kdo řekl a co řekl?" I odpověděl: „Hus řekl, že po posvěcení v eucharistii zůstává chléb." A svědek odpověděl: „Špatně, ba nejhůře řekl!"

Pravil jsem a pravím, že v hostii zůstává chléb, jenž dí: „Já jsem chléb života"; a apoštol praví: „Zkusiž sám sebe člověk a tak z toho chleba jez"; a o tom dí každý kněz při mši: „Přijmu chléb nebeský, a jméno Páně vzývati budu". Ale co tenhle říká, že jsem řekl: „Veucharistii zůstává chléb", to není pravda, že jsem řekl, ježto nevím, jak vlastně říci v češtině přibližně „eucharistie"; a kdybych řekl „in eucharistia, v dobré milosti neb v dobrém daru zůstává chléb." zda bylo by to řečeno vhodně anebo k pochopení lidu?

Dále uvádí, že M. Jan Hus přišed do jeho jizby v kolleji Karlově, ve které jmenovaný svědek tehdy bydlil, řekl mezi jiným: „Hle tihle kněží venkovští, *(kteříž, když jmenuje se chléb, ihned berou to o chlebě hmotném, uhněteném v hmotné dříži)* mne haní proto, že jsem kázal, že chléb zůstává v posvěcené hostii; a rád bych věděl *(ba mistr hlubokých smyslů rád by to věděl)*, co se tam láme, nezůstává-li tam chléb". Tehdy týž svědek pohlédl *(jako Jidáš)* na své druhy *(Řehoře a Mikuláše)* tehdy tam přítomné, upozorňuje je, aby dali pozor *(aby později obžalovali)*; a onen (t. Hus) pozoruje to, ihned odešel od něho. Později M. Mikuláš z Podviní po odchodu Husově řekl k svědkovi: „Proč jste mu nic neřekl?" I odpověděl: „Chtěl jsem více takových věcí od něho slyšeti."

O lstivý! Špatně-li jsem mluvil, proč chtěl jsi více slyšeti a nenapomenul jsi mne jako bratra? Byl jsi přítel v ústech a lstivý nepřítel v srdci; do tolika let nesl jsi lest v srdci svém!

Dále uvádí, že M. Hus píše svá kázání nazval papeže Bonifáce kacířem.

Ukaž, nespravedlivý svědku, ve kterých kázáních jsem napsal, že papež Bonifác je kacíř? Tohle dosvědčil bez vyšetření, a lhal aniž by byl nalezl to napsáno. Neboť nenalezneš v mých spisech, že bych některou osobu prohlašoval za kacíře, leč bych někoho tak nazýval dle mínění svatých, nebo řka povšechně: „Kdo svatokupectví provádí, ten jest kacíř", nebo: „Každý, kdo zatvrzele protiví se písmu svatému ať slovem či skutkem, ten jest kacíř."

Digitized by Google

M. Mikuláš z Podviní vypovídá.

M. Mikuláš z Podviní pod malou přísahou vypovídá mezi jiným: Předně, jak M. Jan Hus přišel do jizby M. Ondřeje z Broda v kolleji Karlově, a za přítomnosti jeho, svědka, tamtéž mezi jiným řekl: „Hle, důstojní mistři! Co tihle venkovští kněží mluví o mně, že jsem kázal, že ve svátosti oltářní zůstává podstata chleba? Rád bych od nich přece slyšel, co by mi řekli, co že se láme tam, nezůstává-li podstata chleba?" A tak tento svědek s jinými, totiž M. z Broda a M. Řehořem *(Lvovým)* z Prahy na se pohlédli, a on (Hus) pozoruje to odešel. A potom svědek řekl k oněm mistrům Ondřejovi a Řehořovi *(tři druhové lstivě se mnou mluvící!)*: „Hle mistři! Již uslyšeli jste to z úst jeho, a nic jste k tomu neřekli?" A oni odpověděli: „Chtěli jsme více slyšeti od něho" *(totiž, abychom ho zradili)*.

Hle tenhle s Brodem byl, ale jinak svědčí: neboť Brod řekl: „Zůstává chléb;" tenhle pak říká, že jsem řekl „zůstává podstata chleba." Tenhle lživě přidal toto slovo podstata.

Výpověď Mikuláše, faráře ve Všetatech.

Mikuláš, farář ve Všetatech vypovídá mezi jinými pod přísahou: Předně, že uslyšel od mistra Husi, že ve svátosti oltářní po posvěcení zůstává podstata chleba.

Lže.

Svědectví Václava z Voděrad, veřejného notáře.

Václav z Voděrad, veřejný notář, mezi jiným pod přísahou vypovídá: Předně, že slyšel z úst mistra Husi v kázání k lidu, an kázal a řekl: „Dítky! Buď pochválen Bůh všemohoucí, že jsme vytiskli Němce, a máme svůj cíl, oč jsme usilovali, a jsme vítězi: a zvláště díky vzdávejte panu Mikuláši Augustinovi, neboť on dokázal to u krále k našim prospěchu."

Dále vypovídá, že častěji uslyšel M. Jana Husi, jak říkal a kázal: „V pravdě, co vidíte? Častěji řekl jsem vám, že v í r o u vidíme tělo Kristovo v onom chlebě, jenž knězem jest povznášen," připojuje: „Nemyslete, že kněz pojí tolik z těchto způsob, aby se nasytil, a z kalichu tolik píti bude, aby se napojil."

Často jsem řekl, že vírou vidíme tělo Kristovo ve způsobě nebo podobě chleba, a tak tedy v chlebě, jako praví Apoštol v I. listu ke Korintským, 10 kapitole: „Chléb, kterýž lámeme, zdaliž není společnost těla Kristova?" A Augustin „O posvěcení" v rozdílu 2. praví: „Co vidíme, jest chléb." A kněz přijímaje svátost praví: „Chléb nebeský přijmu atd."

Dále, že častěji od něho uslyšel, že kněz, jsa ve smrtelném hříchu, nemůže jinému, jenž se mu zpovídá, dávati rozhřešení.

Lže zde v tomhle s jinými. Ale pravda jest, že jsem řekl a říkám, že nemůže kněz, jsa ve hříchu smrtelném, dáti rozhřešení jinému

Digitized by Google

hodně *nebo* **záslužně,** *ježto hřeší tak dávaje rozhřešení ve hříchu smrtelném.*

Dále pravil, že uslyšel od M. Jana Husi, když v Betlémě lidu kázal, že řekl, že nevzal by onu kapli plnou zlata, aby ustoupil od slov a cesty Viklefovy.

Zde lhář ten mísí leč s pravdou. Neboť řekl jsem, že nevzal bych kapli plnou zlata, abych ustoupil od pravdy, kterou jsem poznal ze slov Viklefových, ale neřekl jsem, od cesty Viklefovy. Neboť kolikkoliv pravdy řekl Viklef, to přijímám, ne že jest to pravda Viklefova, ale že jest to pravda Kristova. Neboť pravil Augustin ve spise proti Poecilianovi, a jest to obsaženo v I., kvestii 11., kapitole „Pán oznámil": „Jestliže tedy apoštol svědectví jakési cizinky, ježto správným je shledal, i sám dosvědčil, proč bychom nemohli u kohokoli nalézti něco, co jest Kristovo a pravdivé, byť byl i onen, u koho se to nalezlo, nespravedlivý a lhář.' Tolik Augustin.

Dále řekl, že lépe jest přísahati při Bohu živém, než na obraz nebo pergamen.

Tohle jsem řekl před inkvisitory kacířů, M. Maříkem a biskupem Jaroslavem a před generálním vikářem, když týrali kněze Abrahama, tvrdíce přede mnou, že nechtěl přísahati. I děl jsem k němu před nimi: „Ty nechceš přísahati?" A on odpověděl: „Přísahal jsem jim při Bohu živém, že chci pravdu říci, a oni nutili mne, abych přísahal na evangelium a obraz ukřižovaného." Já pak, Jan Hus, řekl jsem jim, že sv. Jan Zlatoústý takové nazývá pošetilými, kdo vyžadují přísahy na stvoření, jakoby lepší bylo přísahati skrze stvoření než skrze Boha. A ihned generální vikář jménem Kbel řekl zuřivě: „Ha, mistře! Vy jste sem přišel, abyste poslouchal, ne abyste dovozoval." A já pravil jsem mu: „Hle, vy chcete tohohle kněze odsouditi, řkouce, že drží se bludů Valdenských, a on přísahal vám při Bohu: Je-li to spravedlivo?" A mnoho jiného mluvil jsem k nim.

Digitized by Google

V.

Zlomek obrany.

Před tím ještě, nežli Husovi dostalo se možnosti odebrati se na koncil, a po vydání klatby papežské proti němu Hus pojal již úmysl sestaviti krátce klidný výčet všech neshod mezi sebou a církví úřední. Stručný náčrtek, neúplný, zachoval se v rukopise kapitulním.

Vykládá tu předně, že neposlechl bully papežské a následujícího po ní rozkazu arcibiskupova, aby nekázal v Betlémě; podruhé, že byl pohnán od kněžstva pražského — jsou tím míněny artikule z r. 1409, shora otištěné — před soud církevní pro články falešné a falešně připisované; po třetí, že odpíral hlásání odpustků (r. 1412) a válkám i klatbám papežovým; po čtvrté, že se stavěl na odpor podávání odpustků a pronajímání jednotlivých okršlků farských; po páté, že zamítal klatbu proti Řehoři XII. (papeži římskému, proti němuž papež pisánský, Jan XXIII., vydal klatbu a zdvihl válku); konečně že odepřel odsouditi 45 článků Viklefových (rukopis třikrát mylně píše 42), že jich sice výslovně všech neschvaluje, že se však neodvažuje jich odsouditi, zejména pak sedm, výslovně uvedených.

Obrana tato, psaná nejspíše r. 1413, klidně a věcně šíří se o sporných bodech, zjišťuje přesně odchylky a difference, stanoví dogmaticky jasně mínění Husovo. Nerozšířila se však, za krátko ji zatlačil obšírný a definitivní ‚Řád postupu'.

*

Koncept obrany Husovy.

1. Ježto jsem kázal v Betlémě, kapli to zbudované pro dobro církve ke kázání slova božího lidu, potvrzené od stolice apoštolské, a ježto se tam scházelo mnoho lidu, faráři pražští ze závisti žádali od pana Zbyňka, arcibiskupa pražského, aby zmíněnou kapli dal zbořiti. Ten pak, nemoha toho učiniti, s oněmi faráři vyžádal si bullu od papeže Alexandra, v níž tento kázal, aby slovo boží nebylo kázáno lidu nikde jinde, leč v kostelích kathedrálních, farních a klášterních,

Digitized by Google

a také ne ani v kaplích zvláště k tomu od stolice apoštolské ustanovených, zbudovaných a privilegovaných. Z kterézto bully odvolal jsem se k lepšímu zpravení onoho Alexandra a když za průběhu appellace Alexandr zemřel, Janovi, novému panu papeži, pře odvolací byla odevzdána. V té pak nikdy nemohl jsem dosíci dovolení, jak by se slušelo, atd.

2. Dále, ježto pobádán jsa Bohem a písmem a bolest maje nad pokleslostí církve kázal jsem proti lakomství, svatokupectví, zhýralství a pýše kněžstva, proto postarali se o předvolání mé (t. ke dvoru římskému) a připsali mi bludné články, kterých než bych chtěl se držeti a učiti jim, raději bych volil tisíckráte smrt.

3. Dále, ježto jsem nechtěl vykonávati bullu o vyzdvižení kříže, nechtěje kázati odpustky a osvobození od trestu a viny, které byly dávány všem, kdo by se opásali proti Ladislavovi, Řehoři XII. a jejich spojencům, k vyhlazení jich. Je totiž patrno, že bylo to proti zákonu božímu a proti pravidlu lásky, abych já a kterákoliv osoba, jakéhokoliv stavu nebo hodnosti, obojího pohlaví, připravovala se k vyhlazení veškerých Řehořových přívržencú. Neboť tehdy pro obdržení takových odpustků bylo by musilo celé království České se ozbrojiti a opásati se k vyhlazení jasných knížat bavorských s poddaným jich lidem a k vyhlazení arcibiskupa trevirského a jiných, kteří jsou v poslušnosti onoho Řehoře až dosud atd.

4. Dále vidělo se mi býti proti zákonu božímu, že legát papežský pronajímal za jistou cenu děkanáty, vsi a obce, dle toho, jak nejdráže mohl, kněžím nepořádným, kuběnářským a krčmářským, kteří jezdíce s oněmi odpustky, cenili lid jak chtěli.

5. Dále zdálo se (mi) bezdůvodným odsouzení Řehoře XII. se všemi jeho přívrženci, aby na věky neměli pohřbu.

6. Dále nechtěl jsem, jako ani universita pražská, souhlasiti s odsouzením 42 článků, které se připisují Viklefovi, kteréž odsouzení bylo takové, že žádný ze 42 článků není katolický, ale každý z nich že jest kacířský, nebo bludný, nebo pohoršlivý. Neboť dosti pošetilá troufalost byla odsouditi pro blud, nebo kacířství aneb pohoršení, bez písma, důvodu, zjevení nebo zkušenosti. Neschvaluji sice proto některý článek z oněch 42, ale bojím se odsouditi, abych nehřešil, odsuzuje je a tvrdě, že jsou kacířské, bludné nebo pohoršlivé atd.

První: Světští pánové mohou dle svého uznání odníti světské statky církevním osobám, habituálně se proviňujícím. Habituálně se proviňující osoby jsou pak kněží, kteří špatností jsou obtíženi a upevněni tak zatvrzele, že zjevně dopouštějí se smrtelných hříchů a po předchozím trojím napomenutí od veřejného hřešení neupouštějí.

Druhý: Tento článek neodvažuji se odsouditi: „Žádný představený nemá nikoho dávati do klatby, leč by dříve věděl, že od Boha jest v klatbu dán; a kdo takto v klatbu dává, totiž nevěda, že onen byl dán v klatbu (od Boha), ten stává se tím kacířem nebo prokletým."

Digitized by Google

Dále tenhle: „Kdo zanechávají kázání nebo slyšení slova božího pro klatbu, jsou prokleti a v den soudu budou pokládáni za zrádce Kristovy."

Dále tenhle: „Právě a hodně u Boha není v držení svém žádný pán občanský, žádný prelát ani biskup, když je ve smrtelném hříchu! Tenhle článek má mnoho z písem svatých pro sebe: Augustina, Jeronýma, Bernarda a Remigia."

Dále tenhle: „Papež Silvestr a císař Konstantin pobloudili obohacujíce církev. Tohohle článku se drží mnozí právníci, dokazujíce odvážně, že nebylo dovoleno císaři umenšovati panství svého následníka."

Dále tenhle: „Nedovolené jsou přísahy, které se dějí k utvrzení smluv lidských a obchodů občanských." Tenhle dokazován jest svým protikladem, neboť kdyby opak nebyl možný, totiž, že žádné přísahy nejsou dovoleny, které se dějí k utvrzení lidských smluv a obchodů občanských, pak... A patrno jest, že mnoho takových přísah jest nedovolených.

Dále tenhle: Desátky jsou čistě almužny.

Hle, tyhle články, které jsou z oněch 45, neodvažuji se odsouditi, abych neodporoval pravdě a nebyl lhářem před tváří Páně, jenž poskytuje svědectví veškeré pravdě.

Digitized by Google

VI.

Řád postupu.

Vedle výpovědí svědeckých spolu s jich vyvráceními, nejdůležitějšího aktu, jejž s sebou vzal Hus do Kostnice, sestavil si mistr již záhy soupis veškerého jednání právního, celý řád postupu soudního, jak z nepatrných differencí mezi ním a arcibiskupem rozvinul se rozsáhlý spor, sensační pře, která poutala k sobě již pozornost Německa, Italie a Francie. Věděl bezpečně, že protivníci jeho na koncilu budou otcům shromážděným líčiti celou jeho při od samého začátku a že budou ukazovati již od prvopočátku jeho neposlušnost a vzdorovitost, napřed k vrchnosti církevní domácí, pak nejvyšší autoritě křesťanské, a že budou rovněž tak vykládati jeho nestání před kurií jednak jeho zatvrzelostí, jednak bázní, aby nebyl překonán.

Těmto výtkám jeho dobrovolné dostavení před koncil mělo ulomiti hrot; a úplně je vyvrátiti měl nestranný a objektivní výklad celého postupu soudního, jak s ním bylo nakládáno. Vlastního obsahu žalob — kacířství a viklefství — spis tento se netýče a také neměl týkati. Obranu své víry a její výklad Hus zpracoval v přednáškách, které chtěl na koncilu přednésti nebo předložiti, diskussi pak o své pravověrnosti chtěl vésti ve veřejném slyšení na koncilu, jež mu Zikmund výslovně zaručil. Spis přítomný má tedy jaksi jen tyto přednášky a řeči uvésti, má informovati shromáždění nestranně o způsobu, jak s Husem nakládáno. Omezuje se proto na stručné vytčení fakt, někdy až příliš suché, doložené na konec výpisy z kanonů církevních a listem, jímž nebožtík arcibiskup Zbyněk osvědčoval, že spory mezi ním a Husem jsou vyrovnány.

Tento v úředním slohu sepsaný ‚řád postupu' podává velmi cenné a nanejvýš hodnověrné zprávy o celé při Husově až po příchod jeho na koncil, zachován je v několika rukopisech, několikrát vydán, a zatlačil úplně do pozadí starší náčrtek, jejž si Hus r. 1413 navrhl; podstatné jeho části vznikly zajisté ještě v září v Praze, vydán veřejně a rozšířen v říjnu r. 1414 na koncilu kostnickém.

*

Digitized by Google

M. Jan Hus probírá způsob, jakým bylo s ním jednáno ve při o víře před tím, než přišel do Kostnice.

(V Kostnici, měsíce listopadu r. 1414.)

Řád postupu ve při M. Jana Husi, jím samým znamenaný.

Nejprve P. Zbyněk, arcibiskup pražský, dal rozkaz mistrům, učitelům, bakalářům a studentům, aby vrátili knihy Viklefovy, aby ty, v nichž by se našly bludy, ve jménu Páně byly spáleny. Dále dal rozkaz všem farářům a kazatelům, aby lidu v kázání vyložili, že po pronesení slov od kněze při posvěcení velebné svátosti nic jiného tam nezůstává, leč tělo Kristovo a v kalichu nic jiného, leč krev Kristova.

A ježto první rozkaz byl bezdůvodný a proti svobodám a privilejím universitním — rozuměj o vrácení kněh k spálení — a ježto druhý rozkaz obsahoval nesnesitelný blud, ba přímo kacířství, poněvadž po posvěcení není jen tělo Kristovo ve svátosti oltářní, ani jen krev v kalichu — proto od oněch rozkazů bylo podáno odvolání k stolici apoštolské za času Řehoře XII.

Potom P. Zbyněk, nemoha v těchto věcech vůli svou prosaditi, vyložil témuž papeži Řehoři XII., a pak vrátiv se k poslušnosti, P. Alexandrovi V., jak v království Českém, v obci Pražské a markrabství Moravském vypučely bludy a kacířství z knih Viklefových z neopatrných kázání, jež se dějí v kaplích v obci a diecesi pražské. A P. Alexandr křivě a chybně byv zpraven, rozkázal reskriptem svým jmenovanému P. Zbyňkovi, aby vynaložil píli, a jsou-li jaké bludy a kacířství, je vykořenil; a rozkázal, aby nikde se nekázalo slovo boží lidu, leč v kostelích kathedrálních, kollegiátních, klášterních a farních, ale ne v kaplích, ani od stolice apoštolské k tomu potvrzených a privilegovaných.

A ježto jmenovaného reskriptu tohoto papeže Alexandra bylo dosaženo kradí, zamlčením pravdy a připojením lži, jelikož až po dnešní den od onoho času nebyl nalezen žádný Čech zatvrzelým kacířem, jak lživě předstíráno, dále také proto, že slovo boží nesmí býti vylučováno z kaplí, ježto nesmí býti vázáno, neboť mnohé kaple v království Českém jsou pro kázání slova božího lidu na věčné dobrodiní řádnými kněžími kanonicky založeny, vystavěny a nadány a stolicí apoštolskou potvrzeny; dále též proto, že P. Zbyněk dal knihy Viklefovy svým určitým výrokem, neříku-li nevyzkoušené, ale ani nepřečtené, ohněm spáliti — proto z těchto a jiných příčin bylo po druhé podáno odvolání k stolici apoštolské; a pře byla veřejně návěstím konsistoriálním svěřena jistému vyšetřujícímu soudci.

Dále pak, než ještě pře odvolací počala a když pan Alexandr zemřel, pan papež Jan XXIII. jmenovanou při svěřil čtyřem kardinálům, kteří, svolavše veškeré doktory theologie, kteří toho času v Bo-

Digitized by Google

nonii byli, knihy Viklefovy jim svěřili ke zkoumání; a tu mezi jiným většinou bylo rozhodnuto, že knihy Viklefovy nemají býti spáleny jmenovaným P. Zbyňkem.

Dále někteří protivníci oznámili papeži Janovi, že M. Jan Hus kázal mnohé bludy a kacířství, žádajíce proto, aby tento jakožto podezřelý z kacířství osobně ke dvoru římskému byl obeslán. Dále P. Jan, papež, svěřil řečenou při k vyšetření P. kardinálovi z Kolumny, aby, shledal-li by tak, jak bylo oznámeno, onoho M. Jana Husi osobně ke dvoru obeslal. Dále jmenovaný P. kardinál, krom té důstojnosti, nesprávně postupuje ve vyšetřování svědků za příčinou zjištění svrchu uvedeného oznámení, a nepřipouštěje jiných důkazů a utajuje volnost zmíněného osobního obeslání, která papežem mu byla dána, toho M. Jana Husa osobně ke dvoru římskému obeslal.

Dále za lhůty obeslání nejjasnější kníže a pán, P. Václav, král Římský a král Český i nejjasnější paní Žofie, královna Česká, páni, universita pražská a obec Starého i Nového Města pražského poslali jisté své vyslance P. papeži a řečenému P. kardinálovi, několikráte prosíce, aby povolili od takového osobního obeslání z té příčiny, že řečený M. Jan Hus nespravedlivě od protivníků byl obžalován, a že by týž Jan Hus nemohl dojíti a přijíti ke dvoru římskému, pro úhlavní nepřátelství, které mu na cestách bylo připraveno. Žádali také, aby ten P. papež nedopouštěl, aby království České bylo nespravedlivě známkou kacířství ostouzeno a aby dovolil slovo boží svobodně lidu v kaplích kázati.

Ba žádali, aby na jejich náklad a útraty P. papež poslal své legáty do království Českého, aby tehdy opravili, bylo-li by tam co opraviti, a týž pan král a obce chtěli jim poskytnouti pomoc, aby, jestliže by se nalezli někteří lidé bludaři, byli potrestáni.

Mimo to sám M. Jan Hus pro své obhájení a důkaz neviny, nemoha sám pro nepřátelství přijíti, poslal trojí své zákonné zástupce k onomu dvoru, kteříž častěji a několikráte, když nadešla lhůta, zvláště s pány obhájci a generálními zástupci onoho dvora, (totiž s pány Ardicinem, Markem de Caniculo, Augustem, Petrem z Ankoranu, a M. Janem Skribanem) dostavili se k jmenovanému P. kardinálovi osobně, dávajíce a kladouce před ním články a výpovědi k omluvení osobního se dostavení M. Jana Husi stačující, náležité a přípustné a postupující dle práva, hotovi jsouce vždy právu státi a odpovídati k jednotlivostem, které jmenovanému mistru byly vytknuty nebo pro budoucnost měly býti vytýkány. A ježto onen P. kardinál předeslaného pramálo dbal, bylo po druhé podáno odvolání k našemu panu papeži pro zmíněné stížnosti, a pře odvolací svěřena byla P. Janovi de Thomariis vyšetřujícímu soudci svatého dvora.

Potom P. kardinál, mezi pří odvolací a svěřenou jmenovanému panu vyšetřujícímu soudci, proti řádu práva vpočetl M. Jana Husi za zatvrzelého, ježto ve vyměřeném čase obeslání osobně se nedostavil,

Digitized by Google

a dal ho do klatby, a způsobil ničemným postupem, aby v kurii i mimo ni veřejně byl vyobcován.

Potom, když postup onen byl rozhlášen P. papež přijal při tu sám, jak od P. kardinála tak od řečeného pana vyšetřujícího soudce, a svěřil ji čtyřem kardinálům k prohlédnutí a ukončení, totiž P. Aquilejskému, P. de Brancatiis, P. de Veneficiis a P. Františkovi de Zabarellis. Pak, když P. Aquilejský zemřel, P. kardinál Florentský, jeden z komisařů, po vůli jiných komisařů řečenou při znovu přehlédl a články a výpovědi k omluvení z osobního se dostavení jmenovaného M. Jana Husi k P. kardinálovi z Kolumny náležité, přípustné a dle práva postupující, které sice byly uvedeny ale nepřipuštěny, připustil a ustanovil právní lhůtu k jich prozkoumání, jak jest zvykem.

Potom když zmíněné články dostatečně byly vyšetřeny vhodnými svědky a když rejstřík pře a akta její úplně a postačitelně byla sepsána a zhotovena, rozkázal P. papež, aby rejstřík byl předložen P. kardinálovi de Brancatiis; u tohoto pak téměř po půldruhého roku o jednotlivých bodech obsažených v řečeném rejstříku bylo rokováno a se hádáno a přece onen P. kardinál nechtěl postoupiti k dalšímu, ani zrušiti a uvolniti zmíněné osobní obeslání a klatbu, vyřčenou P. kardinálem z Kolumny, ačkoliv velmi často k tomu byl vybízen, o to prošen a žádán jmenovanými zástupci a obhájci dle pověření P. papeže, dle řádu práva a spravedlnosti.

Dále když zmínění zástupcové a obhájci přečasto doléhali na řečeného P. kardinála de Brancatiis, aby zjednal spravedlnost dle šetření, dle akt a jednání pře, kardinál ten proti veškeré spravedlnosti a řádu práva rozkázal jim, aby nadále již nebyli zástupci v oné při a nepřicházeli k němu od nynějška, ježto prý nechce jich více slyšeti, tvrdě, že prý to má v rozkazech od našeho pana papeže.

Potom, když tíž zástupci vždy ještě usilovali, aby byla zjednána spravedlnost a slyšení jim bylo poskytnuto, někteří z nich ukrutně jsou uvězněni a zbaveni různých věcí.

Potom, když zástupcové, jak předesláno, byli uvězněni a když pak pro dorážení ode dvora odjížděli, onen P. kardinál de Brancatiis na doléhání protivníků mých ve při dále postoupil a z rozkazu papežova (jak tvrdil), rozkázal postupy P. kardinála z Kolumny stížiti, z kteréhož stížení vznikly postupy neslýchané proti řádu práva a proti generálním koncilům: Předně, ježto pouzí vykonavatelé zmíněných postupů, první vykonání učinivše, ihned dali do klatby veškeré přívržence a přátele M. Jana Husi; dále dali do klatby příbuzné a žáky M. Jana Husi, dále ihned uvrhli církevní interdikt na obec pražskou a jiná místa království Českého za přítomnosti M. Jana Husi. Dále v řečených postupech zmíněného M. Jana Husi neslyšena a neusvědčena z nijakého bludu, výslovně nazvali arcikacířem a obce veliké kacěřovali.

Tohle všecko proti řádu práva a určení svaté matky církve nemělo se státi, byť i se řeklo, že P. papež rozkázal onomu kardinálovi

Digitized by Google

stížiti postupy. Z těchto pak všech stížení onen M. Jan Hus odvolal se k budoucímu koncilu, jenž se má odbývati.

A není tomu na odpor kapitola „Ježto zpurnost," ze VI. knihy „O kacířích", kde se praví: „Ježto zpurnost, zvláště v příčině víry, k podezření připojuje prudkou tvrdošíjnost, proto, jestliže někdo podezřelý z kacířství, byv povolán od vás, aby o víře odpovídal, vámi byl by uvržen v pouto klatby za to, že se vyhnul poslušnosti a zpurně se nedostavuje, a klatbu zatvrzelým duchem po jeden rok by snášel, tehdy ať odsouzen jest jako kacíř."

K tomu se odpovídá, že M. Jan Hus nevyhnul se dostavení ke dvoru římskému, ani zpurně se ho nevzdaloval, ale vším způsobem o to se snažil, aby se nevinným ukázal, posílaje ke kurii ke své omluvě mnoho zástupců s velikým nákladem, a sám rád by se byl dostavil, kdyby nebylo mu bránilo úhlavní nepřátelství, jak toto všecko vysvítá z akt pře, k nimž se odvolává. Nepohrdl tedy zpurně klatbou, ale pokorně a trpělivě ji snášel a odvolav se, pokládal se býti v dobré naději pokorně jako pokorný křesťan, a za průběhu odvolání vedl, předkládal a dokazoval důvodné, náležité a právem postupující pře jak před P. papežem veřejně v konsistoři, tak u pánů kardinálů. Ale neměl a nemohl dosáhnouti v žádné slyšení, aby dokázal svoji nevinu.

Dále svrchu zmíněný M. Jan Hus vždy byl hotov vydati počet ze své víry před pražským arcibiskupem P. Zbyňkem, jenž před nejjasnějším knížetem a pánem, P. Václavem, králem Římským a králem Českým, i před pány patriarchou Antiochenským a biskupem Olomouckým, před jasným a velmožným knížetem Bedřichem vévodou Saským, kurfirstem svaté říše, před velmožným pánem Ctiborem, knížetem Sedmihradským, jenž byl tehdy ve vyslanectvu nejjasnějšího knížete a pána P. Zikmunda, nyní krále Římského a Uherského i také před shromážděním mistrů a žáků pražských, které tehdy bylo k tomu svoláno, a před mnohými pány, rytíři a poddanými a před radami a měšťany obce Pražské, na dvoře P. krále onen P. Zbyněk doznal v přípise, který veřejně byl čten ve slyšení onoho zmíněného shromáždění, že nezná žádného bludu ani kacířství v království Českém, pročež jmenovaná již knížata světská i duchovní otiskla dle vůle onoho P. arcibiskupa své pečeti na onen přípis takto veřejně čtený a slyšený.

Dále jmenovaný M. Jan Hus úplně byl smířen řečenými knížaty a radou královskou se zmíněným P. Zbyňkem, který dle výroku oné rady a jmenovaných knížat měl napsati list P. papeži, jehož podoba nebo opis jest zde; v něm vyznává řečený P. Zbyněk, že neví žádné kacířství aniž jakého bludu o jmenovaném M. Janu Husovi, a že žádá, aby P. papež dal odpuštění osobního předvolání a osvobodil M. Jana; ale náhlou smrtí byv překvapen, poselství takového nevykonal.

Digitized by Google

List, který Zbyněk arcibiskup pražský z usnesení rad krále Václava k velekněz římskému poslati měl, ale přece neposlal.

(V září r. 1411.)

Nejblaženější svatý! Od svaté paměti pana Alexandra pátého nějaká bulla vyšla jest, kteráž držela jest, že v království Českém v městě Pražském a v markrabství Moravském někteří artikulové bludní, kteříž kacířstvím aneb rozštěpením u víře obecné vonějí, zvláště o svátosti těla božího, potupně vznikli jsú a mnohých srdce tak velmi zprznili jsú, že po těch veliké množství, kteříž těmi převrácenými artikuli a učeními jsú zprzněni, potřebí by bylo, aby více nevznikli a stáda božího neprznili, trestání a polepšení lékařství přiložiti. Pro kterúžto věc také v řečené bulle, řečené Svatosti Vaší náměstek mně o vyplení těch bludův vztázání učinil a přikázal, kteréžto porušení s plným vztázáním, přivzav k tomu svatého písma mistry, práva ustanoveného doktory i jiné v duchovních věcech mé náměstky, vskutku přiložil jsem. A bludův kacířských v království Českém, městě Pražském a v markrabství Moravském nevím, aniž kdo pro tu věc přemožen jest, pro kterú byl by, aniž byl jest obyčejem církvi svaté měl trestán býti. Já také a mistr Jan Hus a také obce učení Pražského, doktorové a mistři, ve všech nesvoleních a svářích mezi námi s obú stran vzešlých nejoslavenějším knížetem, vždy rozmnožitelem a Českým králem nejosvícenějším, pánem mým nejmilostivějším a jeho rádcemi jsme plně sjednáni. Protož nejblaženější otče! pověst řečeného království slavnú z pastýřského úřadu zachovati žádaje, k Vaší Svatosti milostivosti utíkám se, prose pokorně, aby nad nejkřestanějším královstvím Svatost Vaše dobrotivými ráčila se hnúti střevami, kletbu a súdy odtud pošlé zrušiti a zminúti, a počestného mistra Jana Husi, sv. písma bakaláře dokonalého, od stání osobného zprostiti, také z nestání zproštění dobroděnství nejmilostivější, jakož o těch věcech také dříve řečený pán náš Římský a Český král Svatosti Vaší posílá listy.

* *
*

Dále zmíněný M. Jan Hus nabídl se ochotně, že chce se dostaviti na generální synodu před nynějšího arcibiskupa pražského P. Konráda a viděti, zda tento nebo jiný kněz chtěl by mu vytknouti nějaké kacířství, ježto chce se pokorně prokázati nevinným. Podobně chtěl se jmenovaný mistr dostaviti k inkvisitorovi nepravosti kacířské, ustanovenému od stolice apoštolské. O tom pak má otevřené listy, v nichž inkvisitor připouští, jeho svědectví, a jak P. arcibisbup vyznal, že ani sám, ani žádný kněz z jeho diecese nevytýká onomu (Husovi) kacířství, ale aby jmenovaný M. Hus své obeslání vyřídil u papeže.

Digitized by Google

Dále jmenovaný M. Jan Hus již přišel k tomuhle všeobecnému koncilu, na němž chce ukázati svou víru, hotov jsa odpovídati veřejně, aby jako mnozí mají křivé mínění o něm, tak od něho uslyšeli správně jeho víru.

Papež Kliment V. ve spisu: O výrocích a věcech soudnických v Klementinách, „Pastorále" praví: „Neboť kdo by se odvažoval nebo jakým důvodem by byl nucen se odvážiti podstoupiti rozsudek takového shromáždění, totiž aby přišel do lůna nepřátel a dobrovolně se nabídl k smrti násilným bezprávím, ne provedené skrze spravedlivost? Toho zajisté právem se každý obává a dle obyčeje se tomu vyhýbá, tomu lidský rozum se vyhýbá, toho příroda se hrozí. Zpozdilý by byl tedy, kdo by takovémuto obeslání rozuměl tak, že obmezilo obeslaného; ani možnost obrany, která z práva přírody pochází, nesmí býti odnímána, ježto ani císaři není dovoleno rušiti to, co z práva přírody jest."

Dále papež Mikuláš císaři Michaelovi, v III., v kvestii 5, praví: „Že soudcové nemají býti podezřívaví a nepřátelští i sám rozum káže i mnoha příklady se dokazuje, neboť co může někdo více vhod dáti nepříteli, než svěří-li mu k obžalování toho, koho snad by chtěl uraziti; a známo jest, že to stejně synoda cařihradská uvádí ve známost v 6. ze svých kanonů. V té kapitole papež Gelasius velestatečný bojovník proti kacířům praví: „Táži se po soudu, který předstírají, zda-li může býti poháněn a zda u těch samých, aby titéž nepřátelé byli svědky i soudci, ale takovému soudu ani pře lidské nemají býti svěřovány, oč méně tedy božské, t. j. církevní"; kdos moudrý, rozuměj.

A vskutku známo jest, že odtud Justinian, zbožný císař v zákonech svých prohlásil řka: „Budiž dovoleno tomu, kdo pokládá soudce sobě za podezřelého, aby, dříve než pře počne, toho zamítl, aby k jinému bylo se odvoláno. Neboť jest jaksi přirozeno odkloniti nástrahy soudců a chtíti zniknouti soudu nepřátel." Tak sv. Jan Zlatoústý odmítl vejíti do kollegia koncilu proti sobě shromážděnému. Tolik tam. Z čehož činí Řehoř závěr: „Mimo území pak vinník nikterak nesmí býti předvoláván." A proto i papež Fabián v III., kvestii 6., praví: „Tam tedy vždy pře budiž vedena, kde se spáchá provinění a kdo by nedokázal toho, z čeho jiného obvinil, ten nechť sám snáší trest, který navrhl."

Dále papež Štěpán v III., kvestii 6., praví: „Volnost obžaloby nepostupuje za hranice území, ale veškeré žaloby uvnitř území slyšeny buďtež." To jest patrno z III., kvestie 6. Dále z římské synody, v kap.: „Nikoho," kde se praví: „Místo k němuž obviněný nemůže se dostaviti, možno zamítnouti." Zvláště pak ve spise „O úřadech a zákonech", s „Ustanovením". Praví se tedy zvláště, jakožto bez dosvědčení pře. Ti, jimž pře byla svěřena, nikdy nechtěli mu v místě nepřátel jeho ustanoviti místo a lhůtu, kamž se neodvažoval dojíti bez nebezpečí života. A třebaže neměl listu průvodního, který kdyby mu byl býval poslán, nebyl by musil vydávati se svým úhlavním nepřátelům a ani v tomto případě nemohla býti dostatečná záruka poskyt-

Digitized by Google

nuta. Na konec dle Ostijského: „A to pro křehkost záruky.“ A konečně: „Pročež jest soudce povinen obstarati místo bezpečné.“ Ve XXIII., kvestii 2. „Jestliže věcí“: „Kde chce, že tam má soudce rok ustanoviti, kam strany bezpečně mohou přijíti.“

Digitized by Google

VII.

Artikule Pálčovy.

Veškery obrany, rukojemství a opatrnosti Husovi neprospěly nic; ani glejt císaře Římského neochránil ho od zatčení; koncem listopadu 1414 byl uvězněn a zaveden s ním, hlavně na udání Michala de Causis a Štěpána z Pálče, proces kanonický z kacířství.

Je známo, s jakou přísností byl proces veden; komise koncilu nutila Husa, aby i v těžké nemoci byl přítomen výslechům svědků a uložila mu odpovídati k artikulům žalobním. 4. prosince 1414 jmenoval koncil komisaři soudními v procesu Husově Jana, patriarchu cařihradského, Bernarda, biskupa Castellského, a Jana, biskupa Lubeckého; tito uložili mu, aby odpověděl k článkům Michalovým a Pálčovým. Z těch ze všech akt dochovala se nás pouze odpověď Husova k článkům Pálčovým.

Štěpán z Pálče uchopil se tu zbraně nejnebezpečnější; z knihy Husovy nejbojovnější a nejotevřenější, ze spisu ‚o církvi' („de Ecclesia") vybral 42 artikulů kacířských, bludných a pohoršlivých. Prvních 13 artikulů týče se hlavně nauky o t. zv. praedestinaci, předzřízení totiž lidí spravedlivých k věčné blaženosti, dalších 5 útoků proti papeži a hierarchii, následující pak poslušnosti vrchnosti církevní, světských statků kněžstva, mravného života kněží atd. Posledních 8 artikulů (35—42) jest vlastně dodatek, týkající se Husova kázání proti bulle papežské, jeho některých spisů jiných, a domnělého jeho chování se v Čechách před odjezdem do Kostnice a v Kostnici před zatčením. Celkem (v prvních rozhodných 34 artikulích) snaží se Páleč provésti důkaz Husova viklefství z jeho vlastního spisu — a důkaz ten celkem se mu podařil.

Byl to útok nejostřejší, rána ze všech nejnebezpečnější. Proti výpovědem svědků konečně bylo vždy možno namítnouti a se brániti jednak tím, že přednášejí věci a události staré, jednak že nejsou dosti nepředpojatí, aby vypovídali pravdivě. Tuto však byly předloženy vlastní výroky Husovy a veřejné mínění koncilu bylo o spise ‚de Ecclesia' asi totožné s míněním Pálčovým. Již před cestou na koncil pařížská universita svým kancléřem Janem Gersonem předložila z téhož spisu podobných 20 artikulů k veřejnému zatracení; na koncilu samém učený Dětřich z Nieheimu nazýval spis ‚de Ecclesia' tak nepřátelským katolictví, jako koran křesťanství. A Angli-

Digitized by Google

čané na koncilu přítomní dobře viděli věc nyní obecně známou, že vlastně celý Husův spis ‚de Ecclesia' je doslovným namnoze výpisem ze spisů Viklefových, že tu jest Viklefství dokázáno nejen obsahem, ale i formou.

Tím těžší bylo tedy postavení Husovo a tím opatrnějšího žádalo postupu. Přátelé jeho předložili koncilu vlastní rukopis Husova díla, aby se ukázalo, že někde Páleč necitoval dosti přesně; Hus po této stránce výborně využil všech slabostí argumentace Pálčovy. V celku však, na nejhlavnějších místech, musí se spokojiti určitým omezením (pro koncil ovšem nerozhodujícím) a důkazem z Písma, svatých otců, kanonů a jednání členů koncilu samého. A v těch třebas jen několika artikulích, k nimž takto Hus přiznává se otevřeně, vězelo hlavní nebezpečenství. Že koncil uzná jeho důkazy ze svatého Augustina atd., o tom Hus sám v listech vyjadřuje pochybnost. Vskutku pak ani k důkazům dojíti již nemohlo; dříve než o artikulech tuto položených počalo jednati plenum koncilu, byly již nejhlavnější z nich v slavnostním sezení květnovém zavrženy ve stilisaci Viklefově jako bludné a kacířské; při slyšení Husově byla věc již rozhodnuta, šlo pouze o to, učil-li Hus těmto artikulům, již zavrženým, čili nic — a nešlo již o důkaz jejich správnosti či nesprávnosti.

V těchto okolnostech, sklíčen nemocí, v nezdravém žaláři psal počátkem ledna r. 1415 Hus řádky následující; vážnost situace zračí se patrně ve vážnosti a přesnosti celého díla. Jen na konec, kde žalobci falšují fakta a pronášejí lživé pomluvy, jsou slova Husova ostřejší a příkřejší; jinak klidně konstatuje „není toho artikulu v knížce", „není tak v knížce", „písař přehodil" atd. Odpověď také učinila mocný a příznivý dojem; dojem odpovědi Husovy jest patrný v konečné redakci artikulů, koncilem zavržených, mezi nimiž mnoho nalézáme opraveno a upraveno dle odpovědi Husovy. Jinak ovšem úspěchu míti nemohla, poněvadž koncil i Hus stáli na stanovisku zásadně různém. Co však ještě r. 1415 koncilu kostnickému zdálo se zřetelným bludem a kacířstvím, stalo se po stu letech skalou, na níž Luther vybudoval základy protestantství.

*

Odpověď M. Jana Husi k 42 článkům, od M. Stěpána z Pálče komisařům koncilia proti němu předloženým.

(V Kostnici 1415.)

Já Jan Hus, v naději kněz Ježíše Krista, třebas nehodný, mistr svobodných umění a zřízený bakalář svatého bohosloví na universitě pražské, vyznávám, že jsem napsal jakýsi spisek „O církvi", jehož exemplář byl mi před notáři předložen pány komisary, patriarchou cařihradským, biskupem kastelským a biskupem lubeckým; tito pak komisarové k pokárání zmíněného spisku předložili mi některé články, řkouce, že jsou vyňaty z onoho spisku a ve spisku tom napsány; z nich první v počtu jest tenhle:

Digitized by Google

1. *„Církev katolická čili všeobecná jest všech předzřízených, rozumí se."*

Odpovídám, že ne onen, ale tenhle jest můj výrok (v I. kap. traktatu): „Církev svatá katolická, t. j. všeobecná, jest veškerost všech předzřízených"; to jest patrno z knihy sv. Augustina „Na Jana", a z XXXII., kvestie 4., kap. „Recurrat". Dále z kap. 7. traktátu „Na počátku".

2. *„Nikdo poskvrněný smrtelným hříchem, rozumí se co do konečného setrvání, není z téhle církve."*

Tohle jde z 1. kapitoly, blízko konce, kde se praví dle blaženého Jeronýma: „Kdo tedy jest hříšník nebo nějakou špatností poskvrněný, nemůže se zváti jedním z církve Kristovy, t. j. z předzřízených." „O pokání" v rozdílu 1., kapitole „Církev".

3. *„Jako Kristus nebyl obklopen statky pozemskými ani apoštolé jeho, tak ani náměstkové a nástupci jejich nemají míti statků pozemských."*

Tohle nestojí v mé knize, ale tohle: „A jako oči a tvář nemají přikrývky při práci, aby nezohyzdily zakryté a nepřipravily ve zkázu, tak Kristus a apoštolové ze zápalu lásky a odvrácení chtivosti nebyli zahrnuti dočasně pozemskými statky; takovýma očima mají býti jejich náměstkové, všichni kněží," rozumí se, nespořádaně a nad míru neužívejteż statků vezdějších. (To jest v kap. 3., skoro uprostřed). Tenhle výrok jest patrn z 13. kap. Lukáše: „Varujte se vší lakomosti" a dle apoštola: „Žádný bojovník boží nezabývá se zaměstnáním tohoto světa." A ze sv. Řehoře „V kázání XVII." vesměs.

4. *„Žádná část církve nikdy nevypadá od těla, jako ani láska vížící."*

Tenhle výrok není v mé knize, ale jak zde níže se praví, tak tam stojí: „Tak zlořády církve, t. j. předzvědění vystoupí z ní, neboť nebyli částmi jejími, ježto konečně žádná její část od ní nevypadá, protože láska předzřízení, ji vížící, nevypadá, ovšem co do konečného setrvání, dle apoštola (I. list ke Korinthským, kap. 13.); a dále jest to dokázáno týmž apoštolem v listu k Římanům, kap. 8. (Tohle jest ve 3. kapitole za prostředkem).

5. *„Pavel dle přítomné nespravedlivosti byl rouhač a nebyl z církve a s tím zároveň byl v milosti podle předzřízení k životu věčnému."*

Tenhle výrok není v knize, ale tenhle níže napsaný: „Pročež zdá se možným, že jako Pavel byl zároveň rouhač dle přítomné nespravedlivosti, a spolu s tím byl z věrných svaté matky církve a v milosti dle předzřízení k životu věčnému, tak Iškariotský byl zároveň v milosti dle přítomné spravedlivosti, a přece nikdy nebyl ze svaté matky církve podle předzřízení k životu věčnému, ježto neměl onoho předzřízení, které uzavírá konečné setrvání. A tak Iškariotský, třebaže byl apoštol nebo biskup od Krista vyvolený, což jest jméno úřadu, přece nikdy nebyl částí všeobecné církve.

6. *„Pavel nikdy nebyl údem ďáblovým, co do konečného setrvání, ani Petr, když zapřel Krista, jako Pavel nebyl nikdy údem ďáblovým,*

Digitized by Google

třebaže učinil některé skutky podobné činům nepřátel církve, co do přítomné nespravedlivosti, a podobně Petr, jenž z dopuštění Páně upadl v těžký přečin, aby statečněji povstal."

Petr, ježto zhřešil, lásky neztratil. A rovněž ne David. Toto jest v kapitole 3. blízko konce, a dokazují se tato slova až do konce kapitoly.

7. „*Předurčený nemůže konečně vypadnouti.*"

Tenhle výrok jest ve smysle spojitém správný, ale pisatel jej přeměnil. Ke konci 3. kapitoly se praví takto: „A dále jest patrno, že dvojí jest milost, totiž předzřízení k životu věčnému, od něhož nemůže předzřízený konečně vypadnouti." Ve smysle spojitém jest to správné, ale pisatel to přeměnil, tak že to nedává smysl, nerozumí-li se tomu jinak, leč takto; neboť tak mluví často písmo a svatí vespolek.

8. „*Každého předzřízeného hříšníka více miluje Kristus, než někoho předzvěděného, ať by byl v jakékoli možné milosti.*"

V kap. 4., na listě 3. se praví: „Jest zjevno, že každého předzřízeného hříšníka Bůh více miluje, co do konečného setrvání, než někoho předzvěděného, byť byl v jakékoli dočasné milosti, ježto chce, aby předzřízený měl věčnou blaženost, předzvěděný pak věčný oheň." Tolik tam. Bůh tedy nekonečně ze strany své oba miluje, jakožto tvory své; více však miluje předzřízeného, protože větší milost nebo větší dar mu poskytuje, ježto život věčný mu dává, jenž předčí pouhou milost dle přítomné spravedlivosti.

9. „*Předzřízení mají posvěcující milost, od níž nemohou vypadnouti.* (Kap. 4., ke konci.)

Předzřízení vskutku, třebaže dočasně nemají milosti pomáhající, přece mají milost posvěcující, od níž nemohou vypadnouti. Tento výrok jest správný ve smysle spojitém.

10. V kap. 5., na listě 4. se praví: „Z čehož jde, že byla by příliš velká odvážlivost o někom bez zjevení nebo bez bázně tvrditi, že jest úd oné svaté všeobecné církve; neboť nikdo leč předzřízený svým časem beze skvrny a vrásky není údem oné církve." Nikdo bez bázně a beze zjevení nemohl by tvrditi, že jest předzřízený a svatý beze skvrny nebo vrásky, proto jest závěr ten správný. Tenhle závěr jde ze slov „Kazatele" v kap. 9.: „Nikdo neví zda milosti nebo nenávisti hoden jest." A ze slov Kristových (Lukáš, kap. 17.): „Když učiníte všecko, což vám přikázáno, rcete: Služebníci neužiteční jsme." A odtud praví apoštol: „Ničeho vědom si nejsem, a přece tím nejsem ospravedlněn." Neboť přece doufati má každý pocestný, že jest úd svaté matky církve katolické.

11. „*Jidáš nikdy nebyl pravý učedník Kristův*" (dle konečného setrvání).

V kap. 5., na listě 4. se praví: „Jidáš nikdy nebyl pravý učedník Kristův. Tento výrok jde ze slov sv. Augustina „O lítosti" v rozdíle 4., kde dí: „Neboť věděl od počátku, kdo byli věřící, a kdo ho zradí a řekl: „Protož jsem vám řekl, že žádný nemůže přijíti ke mně, leč by jemu bylo dáno od otce mého. A z toho mnozí učedníků jeho odešli

Digitized by Google

zpět, a nechodili s ním více." Zdaž i tihle nebyli nazváni „učedníky" dle slov evangelia, a přece nebyli v pravdě učedníky, ježto nesetrvali ve slově jeho, jak dí: „Setrváte-li ve slově mém, učedníci moji jste." Ježto tedy neměli vytrvalosti, jako nebyli učedníci Kristovi, nebyli ani synové boží, i když se jimi zdáli a se nazývali. My tedy zoveme vyvolenými, učedníky Kristovými a syny božími ty, kteří tak zváni býti mají a které vidíme, že hodlajíce se obroditi zbožně žijí; ale pak vskutku tím jsou, čím jsou zváni. Nemají-li však vytrvalosti, t. j. v něm, nezůstávají tím, čím počali býti, pročež se tak sice nazývají, ale nejsou; neboť nejsou tím u toho, komu jest známo, čím budou, t. j. špatnými z dobrých." Tolik Augustin; tohle celé stojí na 4. listě 4. kapitoly mého traktátu, kde v mezeře jest ručička. Také jest patrno, že Jidáš nebyl pravý učedník Kristův, ba nemohl jím býti pro svoji lakotu. Neboť řekl Spasitel, myslím, za přítomnosti samého Jidáše: „Neodřekl-li by se kdo všeho, co má, nemůže býti můj učedník." Ježto tedy Jidáš neodřekl se všeho dle vůle Pána v následování jeho, ježto zloděj byl (Jan, kap. 12.) a ďábel (Jan, kap. 6.), patrno ze slov Páně, že onen Jidáš nebyl pravý učedník jeho, ale líčený; odtud Augustin ve výkladu „na Jana" ukazuje, jak ovce slyšely hlas Kristův, praví: „Ale co myslíme, ti, kdo slyšeli, byli ovce? Hle, slyšel i Jidáš, a byl vlk; následoval Pána, ale ovčí kožíškryt, úklady činil pastýři." Tolik Augustin.

12. *„Církev předzřízených, ať jsou v milosti nebo ne dle přítomné spravedlivosti, jest článek víry; a jest to ona, jež nemá poskvrny ani vrásky, ale jest svatá a neposkvrněná a ona to jest, kterou Kristus nazývá svou."*

Tento výrok není v mém spise, ale jak níže jest psáno.

V kapitole 7. na 1. listě na konci, obrátíš-li list, se praví: „Ale třetím způsobem církev béře se za souhrn předzřízených, ať jsou v milosti dle přítomné spravedlnosti, čili nic, a tímhle způsobem církev jest článek víry, o němž mluví apoštol v listu k Efezským, kap. 5. řka: „Kristus miloval církev a vydal sebe samého za ni, aby ji posvětil, očistiv ji obmytím vody skrze slovo, aby ji sobě postavil slavnou církev, nemající poskvrny, ani vrásky neb cokoli takového; ale aby byla svatá a bez úhony." Kdo, táži se, věřící pochybuje, že tam naznačuje církví všechny předzřízené, o níž máme věřiti, že jest církev katolická, nevěsta Kristova, konečně svatá a neposkvrněná. Pročež ona svatá církev jest předmětně článek víry, který máme pevně věřiti dle slov vyznání víry: „Věřím v svatou církev obecnou." A o téhle mluví svatí Augustin, Jeroným, Řehoř a jiní, jichž slova stojí na počátku traktátu.

13. V kapitole 8. na 2. listě stojí: *„Všichni však hříšníci* (t. j. nevěrecky žijící, od víry, láskou potvrzené odpadávající) *dle přítomné spravedlivosti jsou nevěřící, ježto jest nemožno, aby někdo smrtelně hřešil, leč nakolik odpadá od víry."*

Neboť kdyby uvažovali o trestu, jenž uvalen má býti na lidi takto hřešící, a plně věřili a měli víru ve znalost boží, jak jasně všecko po-

Digitized by Google

znává a přítomna jest u takto hřešících, tehdy beze vší pochyby by tak nehřešili.

Tenhle výrok dovozuje se oněmi slovy Isaiáše: „Knížata tvá jsou zpurná a tovaryši zlodějův; jedenkaždý z nich miluje dary a dychtí po úplatcích.“ Hle, prorok zove knížata církve zpurnými pro zločiny! Neboť všichni tací jsou nevěrní sluhové, kteří nezachovávají věrnosti svrchovanému pánu, a nevěrní synové, kteří nezachovávají poslušnosti, bázně a lásky Bohu Otci.

Dále dokazován jest tenhle výrok oněmi slovy Apoštola v listě k Titovi, kap. 1.: „Vypravují o tom, že Boha znají, ale skutky svými toho zapírají.“ Neboť všichni zločinní skutky zapírají Boha. A ježto ti, kdož jsou v hříchu, odpadají od záslužných skutků blaženosti, proto odpadají od víry láskou potvrzené, ježto víra beze skutků mrtvá jest. (Jakubova epišt., kap. 2.) Pročež praví Pán v evangeliu: „Kdož tedy jest ten služebník věrný a opatrný, kteréhož ustanovil pán jeho nad čeledí svou, aby jim dával pokrm v čas slušný?“ A dále praví: „Jestliže by pak řekl zlý služebník ten v srdci svém: Prodlívá pán můj přijíti; i počal by býti spolusluţebníky atd.; přijdeť pán služebníka toho a díl jeho položí s pokrytci.“

Ale proč by řečený pán kladl s pokrytci díl trestu služebníka toho, kteréhož ustanovil nad čeledí svou, leč proto že byl nevěrný? A proto řekl předem: „Kdož tedy jest služebník věrný?“ Odkudž dekret svatého Řehoře praví: „Jediná poslušnost je ctnost, která má zásluhu víry; bez ní každý usvědčován jest z nevěry, byť i se zdál věrným.“ Tolik onen.

14. *„Slova Kristova řečená Petrovi: ‚Cokoliv svážeš atd.‘ z nedostatku porozumění působí strach mnoha křesťanům, takže se otrocky boji a jiní klamou se v oněch uvedených slovech, berouce je o plnosti moci.“*

V kapitole 10. na 2. listě se praví: „A tahle slova, totiž slova Matoušova v kap. 18.: „Cokoliv svážete atd.“ a Janova v kap. 20.: „Přijměte Ducha svatého. Kterýmkoli odpustili byste hříchy“ atd. a Matoušova v kap. 16.: „Což bys koli svázal“ —, tahle slova z nedostatku porozumění strach působí mnohým křesťanům, takže se otrocky bojí, a jiní klamou se v nich, berouce to o plnosti moci. Proto předpokládati jest předně, že slovo Spasitelovo jest nezbytno o pravdě řeči, protože není možno, aby Spasitel něco rozvázal nebo svázal, leč by ono rozvázání nebo svázání bylo v nebesích.

Z nedostatku porozumění oněm slovům Kristovým bojí se mnozí prostí křesťané myslíce, že, ať jsou spravedliví nebo nespravedliví, mohou kněží, kdykoliv by chtěli je svázati, tehdy je svázati a podobně zadržeti jejich hříchy. A kněží neznalí klamou se, honosíce se mocí a chtějíce svazovati nebo rozvazovati jak jim libo a kdy jim libo; neboť mnozí nepořádní a neznalí říkají, že mohou rozvázati každého člověka, který se jim zpovídá z jakýchkoli hříchů, ať lituje čili nic, nevědouce, že v mnohých těch hříších jest výkon jejich omezen, a že může se jim zpovídati pokrytec lživě, nebo nelituje

Digitized by Google

hříchů; a tohohle skutku mnoho důkazů se nalezlo. A znám jest výrok apoštolův, že litera zabíjí a duch oživuje.

15. *„Jestliže papež nebo jiný předstírá, že nějakým znamením rozvazuje nebo svazuje, tu tím jest rozvazován nebo svazován. Neboť připouštěje toto má následovně připustiti, že papeži nelze zhřešiti a tak jest Bůh; neboť jinak mohl by zblouditi a jednati nesrovnale s klíčem Kristovým.“*

V kapitole 2. na listě 4. praví se k 15. článku: „Svázání nebo rozvázání b o ž í jest jednoduše první, a je patrno, že rouháním byla by odvážlivost tvrditi, že člověk odpouští hřích spáchaný proti takovému Pánu bez schválení toho Pána; neboť nutno jest pro všemohoucnost tohoto Pána, aby sám nejprve rozvazoval nebo svazoval, činí-li tak některý náměstek, a žádný článek nemá nám býti běžnější, než že bylo by nemožno , aby někdo z církve bojující rozvazoval nebo svazoval, leč na kolik by se podobal hlavě církve, Pánu našemu Ježíši Kristu. Pročež sluší se, aby věřící střehl se těchto slov: „Jestliže papež nebo někdo jiný předstírá, že nějakým znamením rozvazuje nebo svazuje, tehdy tímtéž rozvazuje se nebo svazuje. Neboť připouštěje toto má následovně připustiti, že papeži nelze zhřešiti a tak jest Bůh; neboť jinak mohl by zblouditi a jednati nesrovnale s klíčem Kristovým.“ (Jestliže tomuto se rozumí s vyloučením pokání a částí pokání v případě, jak dole se popisuje v důkazech.)

Tahle slova dokazuje skutek P. papeže, jenž vždy v rozhřešení předpokládá lítost a zpověď, ba dá-li se rozhřešení někomu hříšnému, kdo zamlčel okolnosti hříchu, jež měl vysvětliti, praví se, že proto takovéto rozhřešení neplatí. Také z toho to jde, že mnozí kněží nerozhřešují zpovídající se , když tito těžší zločiny pro stud tají, nebo když se zpovídají a lítosti nemají. Neboť rozvázání má předcházeti 1. lítost, 2. vůle více nehřešiti, 3. pravá zpověď a 4. naděje v odpuštění. První je patrno z Ezechiele, kap. 18., kde praví Pán: „Pakli by se bezbožný odvrátil ode všech hříchů svých“; druhé jde ze slov Janových v 5. a 8. kap.: „Nehřeš více.“ Třetí ze 17. kap. evang. Lukášova: „Jděte, ukažte se kněžím.“ Čtvrté z Matouše, kap. 9.: „Doufej synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji.“ Jiné důvody zmíněného výroku následují tamtéž v kap. 10., dále ze svatých Jeronýma, Augustina, Richarda a z mistra hlubokých smyslů, jenž dle slov blaženého Jeronýma praví, řka: „Zde se zjevně ukazuje, že nenásleduje Bůh soudu církve, jež podvodně a nevědomě soudí,“ a připojuje: „Neboť mnohdy ten, kdo ven jest posílán, t. j. o kom kněz se domnívá, že jest mimo svatou církev, uvnitř jest; a kdo vně jest dle pravdy, ten zdá se býti zdržován uvnitř falešným soudem kněží.“ Tolik mistr. A opět praví: „Kněz, který jiné svazuje a rozvazuje, má býti opatrný a spravedlivý, neboť jinak usmrcuje často duše, které neumírají, a křísí ty, které nežijí, a tak upadá v soud zlořečení Malachiášova v 2. kap.: „Zlořečiti budu požehnáním vašim a zlořečením vašim dobrořečiti budu.“ Dále také jest to patrno z mnohých míst u svatého Řehoře, XI., kvestie 3. a j. v.

Digitized by Google

16. V kap. 11. na 2. listě se praví: *„Kněží veškerá slova písma a zvláště evangelia, která zdají se jim zníti v ten smysl, aby byli bohatí, smyslní, světsky slavní a žádnou potupu netrpěli pro Krista, ta (slova) přežvykují, rozhlašují a příliš široko vykládají; co však zní k následování Ježíše Krista, co do chudoby, vlídnosti, pokory, snášenlivosti, čistoty nebo trpělivosti, to potlačují nebo vykládají k své libosti, nebo výslovně zavrhují to, jakoby nenáležité k spasení.“*

Tenhle výrok dokazuje svatý Řehoř, v kázání 17. uváděje ona slova Kristova u Matouše v 9. kap.: „Žeň zajisté jest mnohá, ale dělníků málo“ a říka: „Bez těžkého zármutku nemůžeme mluviti; neboť ač jsou, kteří by dobré slyšeli, přece není těch, kteří by mluvili. Hle, kněží pln jest svět a přece na žni Páně zřídka nalezne se dělník; neboť kněžství jsme sice na se vzali, ale práci kněžskou nenaplnili.“ A níže praví: „K vnějšímu zaměstnání jsme poklesli; něco jiného dle svého úřadu na se jsme vzali a něco jiného osvědčujeme ve skutečném konání, od kázání upouštíme a — jak vidím — k trestu svému biskupy se zoveme, kteří máme sice jméno důstojnosti té, ale ne ctnost.“ A níže: „Žádnou péči nevedeme o duše stáda svého, je voláme k mzdě naší, po světských věcech bažíme a lidské slávy s úsilovnou myslí se chápeme, záležitosti boží opouštíme, k světskému zaměstnání pílíme, roucho svatosti na se bereme a světským zaměstnáním se oddáváme.“ Tolik Řehoř a mnoho jiného v témž kázání a často i jinde, v pastorálu, v moráliích a v rejstříku. Dále i svatý Bernard v „knize květů“ v kap. „Míním“ praví: „Co jest, to, že kněží jinými se zdáti, jinými býti chtějí?“ A v knize k papeži Eugenovi, i v kázání „na kanoniky“ 33. dí: „Všichni přátelé a všichni nepřátelé, všichni příbuzní a všichni protivníci, všichni domácí a žádní nejsou mírumilovní služebníci Kristovi a slouží Antikristovi, a kráčejí v poctách z úřadů Pána, jemuž pocty nevzdávají“ atd. Tolik Bernard.

17. *„Moci papeže, jenž nenapodobí života Kristova, není se báti.“*

Tenhle výrok není napsán ve spise mém, ale tento, onomu protivný: „Poddaní jsou povinni ochotně a rádi poslouchati ctnostných představených, ba i nepořádných.“ (Kap. 19., list 13.) Přece však jest pravda toto: „Kdyby papež zneužíval své moci, tehdy takovéhoto zneužívání nebo předstírání zneužité moci, nebylo by se báti otrocky. A tak páni kardinálové nebáli se, jak míním, moci Řehoře XII. před jeho sesazením, když se mu skutečně postavili na odpor, tvrdíce, že proti vlastní přísaze nadužívá své moci.

18. *„Důstojnost papežská má svůj původ od císaře římského.“*

Tenhle výrok nestojí v knize: Přece však pravda jest, že důstojnost papežská co do časného panství a co do výzdoby, i co do vlády nad jinými biskupy a poddanství jiných církví má původ z privilegia císaře Konstantina, jak jde z kvestie 6., rozdílu „Konstantin“, a později od císaře Foky. Neboť nicejská synoda toto privilegium udělila římskému velekněži, aby jako Augustus nad ostatními králi, tak římský velekněz nad ostatními biskupy knížetem byl zván. Přece

Digitized by Google

však, aniž tohle bylo tomu na odpor, má důstojnost papežská svůj původ bezprostředně od Pána Ježíše Krista.

19. *„U nikoho nemá se připustiti, aby byl kardinálem nějaké církve částečné nebo obecné, leč by v životě podobal se Kristu a apoštolům.“*

Tenhle výrok není v mém spisku.

20. *„Papež nepodobný životu svatého Petra, nemá se zváti papežem nebo náměstkem Petrovým, ale spíše Antikristovým.“*

Tenhle výrok není v mém spisku.

21. *„Papež v životě nepodobný (t. Kristu) není pravý představený, aniž kardinálové jsou nástupci apoštolů, ale Jidášové, zloději a lotři.“*

Tak nestojí ve spisku mém, ale takto (v kap. 14. na listě 3.): „Jest-li papež člověk velmi pokorný, málo si vážící ctí světských a zisku, je-li pastýř, jenž jméno to od pasení v slově božím odvozuje, o kterémžto pasení pravil Pán Petrovi: „Pasiž ovce mé!“ (Jan, kap. 21.); jestliže pase ovce slovem a příkladem ctností, stav se příkladem stáda duchem svým, jak učí Petr (v 1. listě svém kap. 5.); je-li mírný, trpělivý, čistý a ve službě církve úzkostlivě a pečlivě přičinlivý — tehdy beze vší pochyby jest pravý náměstek Ježíše Krista, zjevný Bohu i lidem, co do vnějšího smyslového posouzení. Kráčí-li však odporně proti těmhle ctnostem, pak, ježto není „společenství Krista s Belialem“ (2. list. ke Korintským, kap. 6.), a „kdož není se mnou, proti mně jest“ praví Kristus (Matouš, kap. 12.) — jak jest pravý a zjevný náměstek Kristův nebo Petrův, a ne spíše náměstek Antikristův, jenž jest na odpor Kristu v mravech a v životě? A toto rozumí se vzhledem k zásluhám a ne k úřadu. Pročež nazval Kristus Petra, když mu slovem odporoval ve vůli (Matouš, kap. 16.) slíbiv mu dáti klíče, satanem, t. j. odpůrcem, řka: „Jdi za mnou, satane! Ku pohoršení jsi mi; nebo nechápáš těch věcí, kteréž jsou boží, ale kteréž jsou lidské.“ Jestliže tedy Petr, první náměstek Kristův od něho vyvolený a pro církev zvláště určený, byl nazván od Krista satanem, on, který přece pohnut láskou zrazoval mu podstoupiti muka smrtelná, proč by jiný, daleko protivnější životem Kristu, nemohl býti nazván v pravdě satanem a následovně Antikristem nebo jeho náměstkem nebo popředním služebníkem Antikristovým? To se praví v kapitole 9. na listě 3. A tam dokazuje se to slovy svatého Bernarda, jenž praví: „Služebníci Kristovi jsou a Antikristovi slouží,“ a slovy svatého Augustina, který široce dovozuje, že tak v Petrovi označeni jsou dobří, v Jidášovi pak zlí označeni jsou, kteří náměstkové jeho jsou.

Taktéž sv. Ambrož v XXII., kvestii poslední praví: „Střezte se lži, bratři! Neboť lež jest praviti se křesťanem a skutků Kristových nekonati. Lež jest, vyznávati se biskupem, knězem nebo duchovním a jednati na odpor tomuto stavu.“

Dále též v II., kvestii 7. se praví: „Všichni preláti nejsou preláty jmíni; neboť jméno nečiní biskupa, ale život.“ Dále i Augustin

Digitized by Google

v „Otázkách Orosiových" dí: „Věziž, že není biskupem ten, kdo snaží se vládnouti, ne však prospívati" atd.

Dále v rozdíle 4. pod rubrikou: „Není v pravdě knězem, kdo se jmenuje kněz," praví Zlatoústý: „Mnoho kněží a málo kněží." Totéž dokazují svatí Jeroným, Řehoř, Remigius a Cyprián.

22. *„Papež jest ona šelma, o níž praví se ve zjevení sv. Jana: „Dáno jí i bojovati s svatými."*

Tenhle výrok není v mém spisku.

23. *„Kdo může volně kázati proti zákazu papežskému."*

Klade-li se jako otázka tento výrok, který přece ve spise mém tak se neklade, mohlo by se k němu odpověděti, že ten by mohl volně kázati proti zákazu papežovu, komu Bůh by přikázal kázati proti němu. Neboť tak kázali apoštolové proti zákazu biskupů v Jerusalémě. Kázal i sv. Hilarius proti zákazu papeže, který přál kacířství Ariánů. Dále dokázán jest tento výrok, totiž, že někdo může volně kázati proti zákazu papežskému, pány kardinály, kteří proti zákazu papeže Řehoře XII. před jeho sesazením navedli mistry ke kázání proti němu po královstvích, kteříž kázali proti němu, ještě než byl sesazen z papežství.

Dále může někdo kázati proti zákazu papežskému při odvolání.

24. V kapitole 9. na konci se praví: *„Papež ne proto, že jest náměstek Petrův, ale protože má velký důchod, proto jest nejsvětější."*

Tenhle výrok není v mém spisku, ale tenhle: „Neboť není (papež) proto, že jest náměstek Petrův a proto, že má velký důchod, nejsvětější (totiž co do zásluh, byť i co do moci a úřadu); ale následuje-li Krista v pokoře, mírnosti, trpělivosti a práci pro veliké pouto lásky, tehdy jest svatý co do obojího." I jest patrno, že otec lží, člověk nepřítel, i uprostřed i na konci pravé znění znešvařil.

25. V kap. 15. na listě 3. stojí: *„Papežova vláda a zřízení jeho vyplynulo z moci císařovy."*

Toto se vyrozumívá co do správy světských statků. Jest to správné co do vlády nad jinými církvemi, pročež v rozdílu 6. praví „Císař": „Udílíme mu moc, sílu a poctu císařskou, ustanovujíce, aby vládu měl tak nad čtyřmi stolicemi: Alexandrijskou, Antiochenskou, Jerusalemskou a Cařihradskou a aby byl povýšený a kníže nade všemi kněžími světa."

Dále i v rozdílu 63. praví „Dekret" takto: „Já Ludvík, císař římský, ustanovujeme a povolujeme způsobem potvrzení našeho tobě, svatému Petrovi, knížeti apoštolův a tobou náměstku P. Paskalovi, nejvyššímu knězi a jeho nástupcům na věky obec Římskou, jako od předchůdců našich až na naše časy v hodnosti, moci a panství jste ji drželi a spravovali." Hle, zde se ukazuje ustanovení papeže od císaře, vzhledem k jiným církvím, vzhledem k správě Říma a vzhledem k jiným kněžím; stejně dobře přece svatá římská církev obdržela prvenství ne od apoštolů nebo císaře, ale od samého Pána, a papež bezprostředně od samého Boha přijal duchovní panství a ne od císaře.

Digitized by Google

26. *„Běda těm, kdo, vidouce na papeži skutky přímo protivné Kristovi, nazývají ho nejsvětějším otcem"* (co do zásluh, byť i mohli ho takovým zváti pro moc a úřad).

Tenhle výrok dokazuje se tamtéž ihned oněmi slovy Isaiáše proroka v 5. kap.: „Běda těm, kteříž říkají zlému dobré." Pročež tvrdím, že o kterémkoli člověku by mi bylo známo, že činí skutky přímo protivné Kristu, kdybych viděl ho smilniti nebo jiný zločin páchati a zval bych ho nejsvětějším nebo svatým, tehdy bych lhal, buď říkaje to pochlebně, nebo ze strachu, aneb že zvyku, a spíše bych škodil člověku tomu, než kdybych řekl laskavě, maje s ním slitování: „Ó, nepříteli Kristův, proč to činíš?" Přece však tohle pravě nepopírám, ale potvrzuji, že důstojnost papežská jest služebná na zemi, nejsvětější mezi jinými důstojnostmi služebnými; ale ona, jak praví svatí Řehoř, Jeroným a jiní, nečiní člověka svatým, ale dobrý život.

27. *„Kristus poslechl ďábla."*

Tenhle výrok není v mém spisku; ale tohle se klade: „Přemlouvání ďábla Kristus přivolil," pročež v kap. 17. na listě 3. se praví takto: „Ďábel přemluvil Krista, aby s ním šel do svatého města a na horu vysokou velmi. A Kristus mu v tom nejctnostněji přivolil a vůli jeho naplnil." To jsou slova, která tam stojí. Chce-li někdo tedy tomu, že přivoliti přemlouvání jest poslechnouti, pak Kristus poslechl: ale takovým způsobem nevymezuje se tamtéž *napřed a potom* poslušnost.

28. *„Každý věřící katolík má hleděti k tomu, zda rozkaz papežův jest v učení evangelia nebo apoštolů, a je-li, má ho poslechnouti, není-li, nemá."*

Tohle není můj výrok, ale tenhle, v kap. 18. na listě 5.: „Uvážiti má věrný učedník Kristův, když od papeže vyjde rozkaz, zda výslovně jest to rozkaz některého apoštola nebo zákona Kristova, nebo rozkaz, mající základ v zákoně Kristově, a poznav to, ochotně a pokorně má poslechnouti takového rozkazu; pozná-li však pravdivě, že rozkaz papežův jest proti rozkazu nebo radě Kristově aneb že směřuje k nějakému zlu církve, tehdy má odvážně postaviti se na odpor, aby nebyl účasten zločinu ze souhlasu."

Tak i v kap. 17. na konci napsal jsem takto: „Kdo dle zákona božího rozkazuje a poslouchá, dle poslušnosti správně postupuje; a jak vzhledem k rozkazujícímu, tak i k poslouchajícímu praví se v Deuteronomiu, kap. 24.: „... (abys) činil všecko, jakž učiti budou vás kněží Levitové; jakož přikázal jsem jim ...", kde toho se dotýká, že rozkazující má rozkazovati jen to, co jest v souhlasu se zákonem, a poslouchající jen na tolik má toho poslouchati, a nikdy proti vůli Boha všemohoucího. Na dosvědčení tohohle uvedl jsem jinde Augustina, Řehoře, Jeronýma, Jana Zlatoústého, Isiodora, Bernarda, Bedu se svatým písmem a s kanony, čehož pomíjím, aby kratší bylo; jen slova Isiodorova v XI., kvestii 3. buďtež zde uvedena: „Ten, kdo vládne, jestliže zjevně proti vůli boží nebo proti něčemu v písmech

Digitized by Google

svatých rozkazuje, za falešného svědka božího nebo svatokrádce buď pokládán.“ Tolik tam.

29. *„Je-li člověk ctnostný, cokoliv koná, ctnostně koná.“*

30. *„Je-li člověk neřestný, cokoliv koná, neřestně koná.“*

V kap. 19. na listě 3. stojí takto: „Dále jest poznamenati, že bezprostřední rozdělení skutkův lidských (totiž od vůle vycházejících) jest takové, že jsou buď ctnostné nebo neřestné. Jest patrno, že je-li člověk neřestný a koná něco, tehdy koná to neřestně, a je-li ctnostný a koná něco, tehdy koná to ctnostně; neboť jako neřest, jakž nazývá se zločin čili smrtelný hřích, nakazí zúplna konání sobě oddaného, totiž člověka, tak ctnost oživuje veškeré konání člověka ctnostného na tolik, že jsa v milosti, získává prý si zásluh a modlí se ve spánku neb v jakékoliv činnosti, jak praví svatí Augustin, Řehoř a jiní.

Jako logik mluví grammatiku, ale ne grammaticky, tak neřestný člověk, nejsa v milosti, může konati dobrý skutek původem, ale ne dobře.

I zakládá se tento výrok na oněch slovech Spasitelových u Matouše v kap. 6.: „... protož jestliže by oko tvé sprostné bylo, všecko tělo tvé světlé bude,“ t. j. jestliže snažení bude dobré v milosti k dílu, celé tělo tvé, t. j. souhrn všech skutků tvých, světlé bude, ježto čisté před Bohem. Pakli oko tvé, t. j. snaha tvá, nešlechetná bude, zkřivená neřestí, všecko tělo tvé, totiž skutků tvých, tmavé a neřestné bude. Pročež dobře káže apoštol, řka: „Vše ku slávě boží čiňte,“ v 2. listě ke Korintským, kap. 10. a v 1. ke Korintským v poslední kap.: „Všecky věci vaše ať se dějí v lásce.“ Pročež veškeren způsob života lidského v lásce jest ctnostný, a veškeren způsob života lidského bez lásky jest neřestný.

Tolik v kap. 19. na listě 3.

Tenhle výrok lze dokázati ze slov božích v Deuteronomiu, kap. 28., kde mluví k lidu a ke kterémukoli člověku, že zachovává-li přikázání jeho, tehdy jest požehnaný v městě, požehnaný i na poli, požehnaný vcházeje, požehnaný i vycházeje, požehnaný léhaje, požehnaný i vstávaje. A naopak, kdo přikázání jeho nezachovává, zlořečený jest v městě, zlořečený i na poli, zlořečený vcházeje, zlořečený i vycházeje, zlořečený léhaje, zlořečený i vstávaje a jiné práce konaje, jak patrno tamtéž.

Svatý Augustin ve spise „O žalmech“ dovozuje, že člověk dobrý, cokoliv čině, chválí Boha: Pročež praví, že přicházeje na náměstí, ne aby klamal, chválí Boha, přicházeje na pole, aby pracoval, ne aby posunul mez sousedovu, chválí Boha, zpívaje na kůru, chválí Boha, přicházeje z kůru, aby žaludek občerstvil, ne aby se nacpal, chválí Boha, a tak i o jiných skutcích, které probírá. A ježto dle svatého Řehoře spánek svatých není bez zásluhy, jakž by jiná činnost, vycházející z vůle, byla bez zásluhy a následovně nebyla ctnostná? Podobně jest tomu s jednáním člověka, jenž jest ve hříchu, o kterém praví se v zákoně: „Čehokoliv dotkne se nečistý, nečisté bude.“ Pročež kněz, jenž jest ve smrtelném hříchu, jak praví doktoři, cokoli

Digitized by Google

činí, hřeší, konaje to. Proto se praví u Malachiáše: „Vám to mluví Hospodin zástupů, o kněží, kteříž sobě zlehčujete jméno mé; avšak říkáte: V čem zlehčujeme jméno tvé? Přinášíte na oltář můj oběť poskvrněnou. Anobrž kdo jest mezi vámi, aby zavřel dvéře, aneb zapálil na oltáři mém darmo? Nemámť v vás žádné líbosti, praví Hospodin zástupů, a oběti nepřijmu z ruky vaší." Ejhle, praví Pán, že špatní kněží zlehčují jméno jeho, přinášejíce na oltář jeho oběť poskvrněnou. Řehoř v I., kvestii 1., kapitole „Mnozí světských", praví: „Poskvrňujeme proto chléb, t. j. tělo Kristovo, když nehodni přistupujeme k oltáři a nečistí, poskvrněni pijeme krev."

Augustin na žalm 147., totiž „Chvalte Hospodina, nebo dobré jest", praví: „Jestliže přestupuješ povinnou míru přírody nemírností opilství a pitím se nalokáš, nechť jakýmikoliv chválami Boha zní tvůj jazyk, život se rouhá." Tolik tento.

31. *Žádného představeného netřeba poslouchati* (kap. 19., list 4.), *leč v radách nebo rozkazech Kristových.*

Tenhle výrok není v mém spisku, ale tenhle: „Žádného představeného po svatých apoštolech nejsme vázáni poslouchati, leč na kolik rozkazuje nebo radí Kristovy rady nebo rozkazy." Tenhle výrok se opravňuje předcházejícím, neboť před tím v téže kapitole se praví: „V ctnostných věcech tedy jest poslouchati představeného, v neřestných však odporovati mu." Dále tamtéž se praví: „Pročež jako přikázáno jest nám poslouchati představených ve věcech dovolených a počestných se zřetelem k okolnostem, tak přikázáno jest nám zřejmě odporovati jim, když kráčejí odporně božským radám nebo rozkazům." Tolik tam.

Pročež věděti jest, že kdykoliv káže představený poddanému něco dovoleného nebo počestného, jest to božská rada nebo rozkaz, obsažený v oněch slovích Kristových u Matouše v kap. 23.: „Na stolici Mojžíšově posadili se zákonníci a farizeové. Protož všecko, což by koli rozkázali vám zachovávati, zachovávejte a čiňte."

A o těchto slovech praví Augustin, ve výkladu na Jana: „Sedíce," vece, „na stolici Mojžíšově, zákonu božímu učí. Protož Bůh skrze ně učí; chtěli-li by však svému učiti, neslyšte jich, nečiňte toho." Tolik Augustin. Dále v onom výroku Kristově u Lukáše v kap. 10.: „Kdož vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá" obsaženo jest vše dovolené a počestné, co mohli apoštolové a nyní mohou náměstkové jejich rozkazovati nebo raditi. Kdykoliv tedy představený rozkazuje nebo radí něco dovoleného a počestného, jest to božská rada neb rozkaz dle slov u Matouše v kap. 10.: „Nebo ne vy jste, kteříž mluvíte, ale duch otce vašeho, jenž mluví v vás." Z toho následuje, že každý, poslouchaje představeného v dovoleném a počestném, poslouchá ho v božské radě neb rozkazu, ježto ono dovolené a počestné vnuká Bůh poslouchajícímu jako radu nebo rozkaz dříve, než onen představený. Pravím *dříve* v oněch slovech, ježto dí Deuteronomium v kap. 24.: „... (abys) činil všecko, jakž učiti budou vás kněží Levitové, jakož přikázal jsem jim." A v oněch slovech u Matouše v kap.

Digitized by Google

23., kde dí: „Protož všecko, což by koli rozkázali vám zachovávati, zachovávejte a čiňte, ale podle skutků jejich nečiňte;" a v oněch, „kdož vás slyší, mne slyší".

Nechť se tedy poučí moji pomluvači, že není jen dvanácte rad Kristových, které v evangeliu jsou vysvětleny, v nichž poddaní poslouchají Krista a jeho představených, ale že jest tolik rad božích, kolik jest dovolených a počestných skutků souhlasných s rozkazy božími, vížícími pod trestem smrtelného hříchu. Neboť všechno takové radí Bůh po vůli představeného naplniti na místě a v čas, s jinými okolnostmi.

32. *„Dovoleno jest kněžím i laikům souditi plnomocnou pravomocí o všem náležitém k spasení i o skutcích představených."*

Tenhle výrok, není v mém spisku, ale v kap. 19. na listě 5. psáno jest toto:

„Z toho, jakožto pravdivého, následuje dále, že jest dovoleno kněžím, poddaným, ba i laikům souditi o skutcích svých představených; z toho jde, že jiné jest rozsouzení opatrného a skrytého domnění na soudě svědomí, a jiné jest rozsouzení plnomocné pravomoci na soudě církevním. Nejprve poddaný má sebe sama souditi dle slov 1. listu ke Korintským v 11. kapitole: „Ježto, kdybychom se sami rozsuzovali, nebyli bychom souzeni;" a po druhé má souditi vše, co mu následovně k spáse náleží, dle slov 1. listu ke Korintským v 2. kap.: „Duchovní pak (člověk) rozsuzuje všecko." Hle, jak zde klade se to o soudu opatrného mínění, ne o soudu plnomocné pravomoci, jak ve článku tvrdí nepřítel můj; pročež se praví tamtéž, že sluší laikovi tak souditi skutky představeného, jako Apoštol soudil skutky Petrovy, káraje ho. (List ke Galatským, kap. 2.) Po druhé má laik souditi představeného, aby ho znikl; neboť u Matouše v kap. 7. dí Kristus: „Pilně se pak varujte falešných proroků, kteříž přicházejí k vám v rouše ovčím, ale vnitř jsou vlci hltaví." A po třetí má souditi k vůli prospěchu duševnímu a k vůli tělesné výživě nebo jinému dobrodiní; neboť jinak nikdy nebyli by voleni kněží od laiků za kaplany, zpovědníky nebo almužníky." Tolik tam.

Kdo z lidí tedy může zameziti soud rozumu poddaným, aby nemohli souditi dle lásky o skutcích představených, když praví Spasitel (Matouš, kap. 23.): „Na stolici Mojžíšově posadili se zákonníci a fariseové. Protož všecko, což by koli rozkázali vám zachovávati, zachovávejte a čiňte, ale podle skutků jejich nečiňte." Neboť sluší, aby poddaní rozsuzovali rozumem skutky představených, a jsou-li dobré, mají se radovati z nich a chváliti Boha i představené; jsou-li však špatné, mají míti útrpnost a bolest a nechtíti tak špatně jednati, aby s nimi (představenými) neupadli do propasti hříchu a věčného zatracení, ježto praví Pán (Matouš, kap. 15.): „Povedeť-li pak slepý slepého, oba v jámu upadnou."

33. *„Bůh sesazuje sám od sebe každého hříšného představeného s jeho úřadu neb služby, když jest skutečně činně v hříchu; neboť tím skutkem, pro nějž jest ve smrtelném hříchu, hřeší, ať učinil cokoliv,*

Digitized by Google

a následovně brání se mu, aby tak nečinil, a následovně sesazen jest s onoho úřadu vzhledem k sobě.“

Tenhle článek stojí v poslední kapitole na 2. listě a dokazován jest, co se týče sesazování s hodností, tímhle výrokem Ozeáše v kap. 4.: „Poněvadž jsi ty pohrdl uměním, i já tebou pohrdnu, abys mi kněžství nekonal.“ A slovy Isaiáše v 1. kap.: „Nepřinášejte více obětí nadarmo.“ A u Malachiáše v 1. kap.: „Nemámť v vás žádné líbeznosti, a oběti nepřijmu z ruky vaší.“ A zákon „Levitika“ praví: „Kněz, ať jest v jakékoli poskvrně, neobětuj chlebů Bohu svému;“ a apoštol, který v 1. listě ke Korintským, kap. 6., praví, že to přijal od Pána, zbraňuje všem hříšným požívání těla Páně a pití krve a následovně sesazuje veškeré hříšné kněze od sloužení mše nebo přisluhování velebnou svátostí a Bůh sesazuje hříšníka od vypravování jeho spravedlnosti a jeho zákona. Odtud v žalmu 50. praví prorok: „Sic jinak bezbožníku praví Bůh: Což tobě do toho, že ty vypravuješ ustanovení má, a béřeš smlouvu mou v ústa svá?“

Ježto tedy v předeslaném sesaditi značí úřad nebo nějaký statek pro hřích odníti, nebo, jak praví nová práva, do klatby dáti, jest zřejmé z uvedených písem, že Bůh brání hříšníkům v hříchu zastávati úřad, a tak je sesazuje s posvátného úřadu, který dle rozkazu božího mají bez hříchu vykonávati. Pročež praví skrze Isaiáše: „Očistěte se, kdož nesete nádoby Páně.“ A apoštol v 1. listě ke Kor. v poslední kap. praví: „Všecky věci vaše ať se dějí v lásce,“ a běda těm, kdo vědomě v hříchu vykonávají úřad Pána Ježíše Krista; neboť tehdy hřeší, prodlévajíce nedbáním pokání v hříchu, nehodně, nedovoleně a Bohu nelibě úřad konajíce. A zde uvedeno jest mnoho kanonů svatých, bránících, aby hříšníci svátostmi nepřisluhovali, dokud jsou ve veřejném hříchu, jak jsem dovodil ve spisku, kde jest tenhle článek o sesazování.

34. *„Kněžstvo k svému povýšení obecný lid sobě podrobuje, lakotu rozmnožuje, špatnost chrání a připravuje cestu Antikristovi.“*

Rozumí se to o kněžstvu špatném a jest to bohužel více než pravdivé; tak naopak kněžstvo dobré k svému spasitelnému povýšení lid obecný zvelebuje, lakotu potlačuje, špatnost zavrhuje, život Kristův oslavuje.

Tenhle článek stojí v poslední kapitole, a pokud se týče první části, totiž, že kněžstvo podrobuje si lid obecný, to jde předně ze zkušenosti, neboť kněžstvo s Petrem z Luny, který se Benedikt nazývá, podrobuje lid k jeho poddanství; podobně kněžstvo s Angelem Korariem, jenž se jmenuje Řehoř XII., obecný lid, pokud může, si podrobuje. Podobně kněžstvo s papežem Janem XXIII. si podrobuje lid k jeho poddanství. Jest to patrno také z Ezechiele, kap. 13., kde praví Pán: „Nebo zlehčujete mne u lidu mého, pro hrst ječmene a pro kus chleba, umrtvujíce duše, kteréž umříti neměly, a obživujíce duše, kteréž živé býti nemají.“ Jde to i z 34. kapitoly Ezechiela, kde Pán mluví mnoho o pastýřích, kteří pasou sebe samy, ale ovcí nepasou, ale rozsápávají je, což obšírně probírá Řehoř v „Pasto-

Digitized by Google

rálu". A v kázání 17. praví: „Uvažujte, co by se dělo se stády, když vlci pastýři jsou, když ti ostříhání stád na se berou, kdo se neobávají stádu úklady činiti." Patrno je to i z onoho místa Micheáše v 3. kap., kde se praví o kněžích: „Proti tomu, kdož by jim nic do úst nedal, válku vyzdvihují." Jde to i z Amosa, kap. 4., a ze Zachariáše, kap. 11., kde vesměs mluví se o kněžích, kteří násilí činí ovcím. Dále u Micheáše se praví: „Slyštež již vy přední v Jákobovi, a vůdcové domu Israelského, kteří sdíráte s lidu kůži jejich a maso jejich s kostí jejich; kteří jedí maso lidu mého a kůži jejich s nich svláčejí, i kosti jejich rozlamují a rozdělují jako do hrnce." Kterézto písmo proroků Linkolnský v kázání, které měl před papežem a kardinály, stručně tak shrnuje, že pastýřové špatní jsou vydavatelé podílů žádoucího Pána v pustotu samoty, mrhatelé veškeré země, rozptylovatelé stáda Páně, rozšiřovatelé a mrhatelé, spáscové a ničitelé vinice Páně. A opět praví: „Oni stali se plenitelí vinic, rozsapavači sirotků, hrubí zajisté zabiječi stáda, násilně sdírajíce se stáda kůži jejich a maso s kostí jejich i kosti jejich rozlamujíce a rozdělujíce jako do hrnce." Tolik Linkolnský biskup, kde svrchu řečeno.

Dále svatý Bernard „Na píseň písní" (v kázání 77., jak myslím) praví: „Nejsou všichni přátelé nevěsty, které vidíte při ní státi; někteří velmi jsou sliční, vyšňoření, kolem dokola nastrojeni pestrým šatem, jako nevěsta vystupující z ložnice své. Ale odkud myslíš, že jim přetéká tento nadbytek věcí, taková nádhera šatstva a množství nádob zlatých a stříbrných, než z bohatství nevěstina? A z toho jest, že ona zůstává chudá, nuzná, všeho prostá, s tváří žalostnou, neučesaná, neupravená a pobledlá. Proto není to ozdobovati nevěstu, ale olupovati, ne stříci, ale ničiti, ne hájiti, ale vydávati v šanc, ne poučovati, ale vystavovati, ne pásti stádo, ale usmrcovati, rozsápávati je, dle slov Páně: „Kteří rozsápávají lid můj jako pokrm chleba." Tolik praví Bernard, ukazuje, že pastýřové zlí nejen hojně si opatřují lid, ale loupí jej, ničí, vydávají v šanc a rozsápávají, a činí tak k svému povýšení, totiž aby mohli vystupovati slični, vyšňořeni a nastrojeni pestrým šatem.

Dále i blažený Remigius v kázání na ono evangelium: „Na stolici (Mojžíšově) posadili se zákonníci a fariseové" o slovech: „Svazujíť zajisté břemena těžká a nesnesitelná a vzkládají je na ramena lidská; ale prstem svým nechtí jimi ani pohnouti," praví: „Jejich, totiž zákonníků a fariseů podobu mají nyní biskupové a kněží v církvi, kteří zvláště těžké rozkazy ukládají svým podřízeným, sami však ani nejmenších plniti nehledí a hříšníkům všem také těžké pokání ukládají, kteří ani nejmenšího právem nestřehou." Tolik onen. A jest patrno dotvrzení z tohohle výroku Kristova: „Svazujíť zajisté břemena těžká a nesnesitelná a vzkládají je na ramena lidská; ale prstem svým nechtí jimi ani pohnouti."

Z uvedeného již jde na jevo i druhá část článku, totiž že kněžstvo lakotu rozmnožuje, a ze slov Jeremiáše v 8. kap.: „Nebo od nejmenšího až do největšího všichni napořád vydali se v lakomství;

Digitized by Google

od proroka až do kněze všichni napořád provodí faleš.“ A jde to i z výroku svatého Řehoře, jenž v 17. kázání praví; „A zejména, což těžší jest, kněží, ježto vlastní musili dáti, cizí rozchvacují.“ I ze slov svatého Bernarda „Na píseň písní“ v kázání 77.: „Kterého dáš mi z počtu představených, jenž by nebděl více nad vyprazdňováním váčků svých podřízených, než nad vykořeňováním neřestí?“ Dále i skrze tato slova téhož: „Posvátné důstojnosti vydány jsou na příležitost mrzkého zisku a zbožnost považují za výdělek.“ Dále z výroku Linkolnského v řeči Innocence IV. k papeži: „Naplněn jest hlas prorokův, jenž praví: ‚Jedenkaždý (uchyluje se) k lakomství svému, od nejvyššího až do nejposlednějšího; jedenkaždý následuje zisku lakoty, neznaje v tom sytosti.“

A nač třeba uváděti tolik písem a výroků svatých, když-tě lakomost kněžstva celému světu očividně zřejmá jest, pro niž rozdvojení jsou v církvi, války pro biskupství mnohé a hojné vraždění?

Třetí část článku tohohle, totiž: „Kněžstvo špatnost chrání,“ jest zřejmá. Neboť kdo chrání špatnost rozdvojení, ne-li kněžstvo, dokládajíc to písmy a kladouc důvody? Kdo vymlouvá svatokupecké kacířství, ne-li kněžstvo? Podobně i lakomství, jímž jeden nahromadí velmi mnoho obročí; a podobně tomu jest s přepychem; neboť, žel, mnozí kněží sprosté smilnění vymlouvají ze smrtelného hříchu, a brzy drze připojují ona slova písma: „Rostěte a množte se“, brzy říkají, že jest to přirozené, aby tak tělesně obcovali, brzy, že nemohou se zdržeti toho, a tak s mnohými výmluvami, o nichž praví spravedlivý v žalmu 140.: „Hospodine, nedopouštěj srdci mému uchýliti se ke zlé věci, k vymlouvání výmluv ve hříších.“

Z tohoto dokazuje se čtvrtá část článku, rozuměj tahle: „Kněžstvo připravuje cestu Antikristovi.“ Neboť cesta Antikristova nepravost jest, o čemž praví Apoštol v listě k Thessalonickým, že „již tajemství nepravosti působí“, totiž onen syn zatracení. Ale skrze koho působí, leč skrze ony, kdo působí nepravost? Pročež svatý Řehoř praví v Registru: „Král pýchy blízko jest, a co hanba jest říci, vojsko kněží se mu připravuje, neboť slouží tělesné pýše ti, kteří byli určeni, aby osvědčovali vůdcovství pokory.“ Tolik Řehoř; a Bernard „Na píseň písní“ praví v 33. kázání: „Služebníci Kristovi jsou a slouží Antikristovi.“ Proto i Jan v kanonice praví: „Antikrist přijíti má, a již jest nyní na světě.“ Pročež, ježto cesta Antikristova jest sváděti slovem nebo mrzkým příkladem od cesty Kristovy, jest zjevno, že tuhle cestu připravují Antikristovi špatní kněží. A proto praví Řehoř v „Pastorálu“ v 2. kapitole: „Pastýřové, převrácení ve mravech, co slovy káží, proti tomu skutky bojují, pročež se děje, že když pastýř kráčí po srázu do propasti, stádo ho následuje; neboť ač lid poznal slova prelátů, skutky jejich obracen jest. Proto psáno jest skrze proroka: „Příčina zkázy lidu jsou kněží špatní,“ o nichž praví Pán skrze proroka: „A učiněni jsou domu Israelskému v úraz nepravosti;“ nebo nikdo v církvi neškodí více, než kdo opačně jednaje má jméno nebo stav svatosti; neboť vinníka tohoto nikdo ne-

Digitized by Google

odvažuje se potrestati a vina rychle šíří se v příklad, když hříšník jest ctěn podle důstojnosti stavu." Tolik Řehoř v „Pastorálu" a v „Moraliích", mluvě o Behemothovi, ukazuje, jak mnohé má Antikrist, kdo mu připravují cestu a chrání jeho špatnost.

35. *„Dále že jmenovaný Jan Hus o uvedených závěrech a výrocích tvrdil a tvrdí, že jsou správny a je rozhlásil a rozhlašuje, dovozoval a dovozuje zjevně a veřejně."*

Odpověď k tomuto článku jde z odpovědí již napsaných; neboť některé výroky z oněch jsem napsal a rozhlásil a tvrdil, že jsou správné, některé však člověk nepřítel smyslil, tu přidávaje něco, tam ubíraje a onde celý výrok, jenž nestojí v mé knize, falešně připisuje; proto poznav lstivé smýšlení některých článků, ukázal jsem pánům komisařům, co mi jest na odpor v knize jimi předložené, kteříž řekli: „Nepřátelé tvoji učinili." Já pak jsem je tamtéž hned před notářem žádal a chtěl, aby oněm mým protivníkům dali jich díl a potrestali je za falešné vymýšlení článků a vytýkání bludů, které mně a mému spisku lživě vytýkali a vytýkají.

36. *„Dále, že uvedené závěry a výroky, nebo některé z nich jsou lživé, bludné, pohoršlivé, zbrklé, rozbrojné, rušící mír církve, oslabující pravomoc církevní, nesmyslné, proti svatému písmu a církvi obecné i proti určení svatých otců smyšlené a složené a jinak kacířské. A tak jest a bylo pravda."*

Popírám tento článek o výrocích, které v mém spisku stojí, s tím ohrazením, že byl-li by dokázán některý z nich takovým, t. j. lživým, bludným nebo kacířským, jsem hotov jej pokorně odvolati.

37. *„Dále, že o uvedených všech i jednotlivých byla a jest veřejná řeč a pověst."*

Není to pravda, neboť jsou některé výroky, které nově smyslili odpůrcové pravdy.

38. *„Dále klade a dokázati se snaží týž zástupce, že týž M. Jan Hus v ješitnosti své kráčeje a v převrácených dogmatech a bludech pokračuje a setrvávaje, jakési dílko sepsal a složil proti kterémusi spisu M. Štěpána Pálče, doktora theologie, kteréž dílko počíná: „Ježto M. Štěpán Páleč" atd., a nazval je přezdívkou „Quidamoni", v němž položil mnoho špatných a převrácených bludů. A tak bylo a jest pravda."*

Vyznávám, že jsem napsal dílko proti výroku M. Štěpána Pálče, a prosím pro Boha, aby bylo čteno ve veřejném slyšení koncilu; a budu-li poučen, že nějaký blud jest obsažen v onom spisku, dle dřívějšího ohrazení chci se podvoliti rozsudku koncilu.

39. *Dále učinil, složil, sestavil a uspořádal jiný jakýsi zločinný traktát proti spisu M. Stanislava, kterýž traktát začíná: „Odpověď" atd., v němž rozmanité ješitné, těžké a zvrácené věci napsal zjevně, veřejně a notoricky.*

Vyznávám, že jsem napsal, a pod prvním ohrazením chci se podrobiti soudu koncilu, žádaje pro Boha, aby onen traktát byl předložen veřejnému slyšení svatého koncilu.

Digitized by Google

40. *„Dále, že výrok, vynesený na generálním koncilu v Římě, který tamtéž naposled byl konán, proti učení a knihám Viklefovým, a rovněž bully odpustků a křížové výpravy, vyhlášené a povolené proti Ladislavovi, jenž tehdy tvrdil, že jest král Sicilie, opatřil poznámkami a přídavky zvráceně a bludně, a jakýsi spis proti bullám sepsal a pořídil, jenž počíná: „Mír Kristův" atd. A spis ten a zvrácené poznámky kázal a dokazoval častěji a několikrát k svedení lidu v pravdě, jak známo jest."*

Vyznávám, že jsem se postavil na odpor bullám křížové výpravy a že jsem psal proti ní pod tím ohrazením, že pobloudím-li v tom, byv poučen kteroukoli osobou o tom, chci se napraviti, a pod tím ohrazením, že strany Ladislava a jeho spojenců se nedržím a neschvaluji, ani strany Řehořovy a jeho poslušných, ale že se snažím o čest boží, spásu národa a prospěch království Českého; a to proto, že se mi zdálo, že byla proti řádu lásky křížová výprava, která všechny osoby i jednotlivé obojího pohlaví, jakékoli důstojnosti, stavu nebo hodnosti, napomínala a vybízela, aby se opásaly k vyhlazení Ladislava, Řehoře a jich spojenců, z nichž mnozí, jak myslím, byli dobří křesťané, ač se neodvažovali ze strachu, který může padnouti i na muže stálého, vyznati poslušnost pana papeže Jana XXIII., někteří pak z nich již bez donucení pokorně ji vyznávají. Po druhé zdálo se mi vymáhání této křížové výpravy legátem a komisařem mistrem Václavem Tiemem, tehdy děkanem církve passovské, velmi nepřislušným: Předně proto, že upravil některé články, které odevzdal kazatelům k rozhlášení, kteréž články i mně dal M. Štěpán Páleč řka, že v nich obsaženy jsou bludy makavé. Po druhé zdálo se mi provádění hrozné nebo nepřislušné proto, že řečený M. Václav najímal za určitou summu peněz arciděkanáty, děkanáty a církve, jako může najímati hospodář domy nebo hospody hostinským a číšníkům. A to se hodilo kněžím nevědomým, nepořádným, souložnickým a hráčským, kteří páchali mnoho pohoršení a cenili úžasně lid za zpověď, aby dosáhli nájemného a hojnějšího zisku nabyli. I dostali mnozí mnoho peněz a svatokupectvím nebo lakotou poskvrnili své duše.

Hle, to jsou pohnutky a více jiných, které mne pohnuly kázati proti oněm zlořádům. Nejspravedlivější soudce tedy, který dává odpustky a odpuštění hříchů bez stříbra a peněz, nechť mne navštíví trestem, soudě mou snahu v takovém konání, zhřešil-li jsem.

41. *„Dále řekl nebo kázal, že půjde k všeobecnému koncilu kostnickému, a že nemůže věděti, co se mu tam přihodí; a kdyby pro nějakou příhodu odvolal nebo popřel nauku, kterou jim v kázáních svých říkal a učil — čímž chtěl naznačiti čtyřicet pět článků, v Praze odsouzených, látku knihy „De ecclesia", kterou sepsal, a látku, obsaženou v jmenovaných jeho spisech, sdělaných jím proti řečeným mistrům, a jiné věci, o nichž právě svrchu byla řeč — kdyby to tedy učinil slovem (totiž, že by něco z učení svého odvolal), že nikdy neměl*

Digitized by Google

by vůle mysli to učiniti, a že jest to pravé a svaté učení Kristovo, a aby vždy v něm vytrvali a setrvali. A tak jest to pravda.“

Tenhle článek jest pln lží, o jejímž vytvoření praví, jak myslím, Bůh: „Celého dne nespravedlnost obmýšlel jazyk tvůj, jako břitva nabroušená učinil jsi lest. Zamiloval jsi zlost nad dobrotivost, nepravost více mluviti než pravost.“ Vyznávám zajisté, že jsem zanechal po sobě list lidu, aby jej četl, který obsahuje, aby na mysli majíce pečlivou mou práci, kterou jsem s nimi měl, modlili se za mne a stáli v učení Pána Ježíše Krista, vědouce, že nikdy nekázal jsem jim bludů, které mi nepřátelé připisují; a i kdybych byl přemožen falešnými svědky, aby se nedali másti, ale stáli pevni v pravdě. Ale že jsem chtěl to naznačiti o 45 článcích a o jiných, to lživě tvrdí tvůrce článku, falešně se stav zkoumatelem mého srdce. I je patrno, že tenhle článek obsahuje více lži než pravdy.

42. *„Dále, že jakmile přibyl a přišel do Kostnice, napsal nebo dal napsati do království Českého, že papež a císař poctili jej a s poctou přijali a že papež poslal k němu dva biskupy, aby si ho získal; a to patrně napsal proto, aby se utvrdil ve svých bludech a převrácených důkazech, které kázal a jimž učil v oné zemi. A tak bylo to a jest pravdivé, známé a zřejmé.“*

Tento článek od počátku klade lež. Neboť jak byl bych mohl napsati zřejmě lež, že papež a císař mne poctili, když jsem napsal několikrát, že dosud nevíme jistě, kde jest císař; a prve než přišel císař do Kostnice, já byl jsem již tři neděle v zajetí. Psáti pak o vězení, že mne poctili, té pocty by mi národ český nepokládal za velkou slávu; leda nepřátelé moji mohli by říci výsměšně, že jsem dle jich libosti byl poctěn. Proto článek ten falešný jest v hlavě, středu i ocase.

Digitized by Google

VIII.

Poslední obrana Husova.

Obrana Husova proti artikulům Pálčovým měla výsledek v tom směru, že koncil žalobní artikule zhustil a restringoval; a o ty bylo bojováno pak na Gottliebenu v těžkém žaláři v dubnu a v květnu, na konec v červnu ve veřejných audiencích koncilu (5. 7, a 8. června) i ve vězení kláštera Bosáků v Kostnici.

Byly pak tyto poslední články hlavně dvojí: jedny vybrané učenci evropského jména ze spisů jeho, hlavně ze slavného díla „de Ecclesia", druhé pak, sestavené od jeho nepřátel domácích (hlavně Michala de Causis) z výpovědí svědeckých o jeho učení a životě. První artikule, nejnebezpečnější (počtem 29) Hus celkem uznává za správné; mezi nimi jsou některé doslovně Viklefovy (článek 29. jest na př. totožný s 15. artikulem Viklefovým atd.) Hus brání se jen tím, že přidává mezi řádky výklad, jak svému textu rozumí, a dále tím, že platnost jejich určitým způsobem omezuje. Naproti tomu v druhé části shledáváme téměř napořád „není pravda" — články Michalovy byly vskutku z největší části falešné. Jsou to známé již žaloby o tom, jakoby byl Hus nesprávně učil o nejsvětější svátosti oltářní, o poslušenství papeže, o chvále Viklefa atd. Věci tyto — a ta okolnost byla pro koncil rozhodující — byly však dosvědčeny přísežnými ‚výpovědmi svědků', jež jsme již poznali; a koncil se stanoviska čistě soudního dal za pravdu souhlasným výpovědem svědků nežli tvrzení žalovaného, jenž již v prvé části artikulů vlastně byl z kacířství usvědčen.

Tato obrana jest poslední; Hus vlastně od 10. června již očekával smrt, vida, že koncilu nepřesvědčil. A toto vědomí posledního slova obranného k soudcům je také vtištěno těmto řádkům. Konciliantně až do krajnosti a přece pevně až do smrti hájí Hus své učení; věří, že jest správné — a proto vystříhá se i v druhé polovici obrany slov ostřejších, jež psal, když se chystal před třemi čtvrtmi roku do boje s odpůrci. Není tu nikde zapřeno vlastní přesvědčení; leč není tu také útoků na protivníky: ‚Bůh dá radu i sílu uniknouti osidlům Satanovým' píše Hus na konec. A konec to dosvědčil: Bůh dal mu sílu za učení své zemříti s modlitbou na rtech a vědomím pravdy v srdci.

*

Digitized by Google

Poslední odpověď M. Jana Husi k článkům vzatým z knihy „De ecclesia".

(V Kostnici, 18. čeryna 1415.)

A.

Články Jana Husi, vzaté z knihy „De ecclesia" a některých jiných menších traktátů.

1. Jediná jest svatá církev obecná *(řečeno v nejvlastnějším smysle dle Augustina)*, která jest veškerost předzřízených. A doleji následuje: Všeobecná svatá církev *(řečeno v nejvlastnějším smysle)* toliko jediná jest *(která není částí k jiné vlastně řečené)*, jako jest toliko jeden počet předzřízených.

2. Pavel nikdy nebyl údem ďáblovým *(předzvěděným co do konečného přilnutí)*, třebaže spáchal některé skutky, podobné skutkům škůdců církve.

3. Předzvědění nejsou částí církve *(katolické v nejvlastnějším smysle)*, ježto žádná část od ní konečně nevypadá, protože láska předzřízení, která ji víže, nevypadá.

4. Dvě přirozenosti, božská a lidská, jsou jeden Kristus *(srostitě, spojitě)*. A níže v kap. 10.: Každý člověk jest duch *(Tohle často jest řečeno od svatého Augustina ve výkladu „Na Jana.")*, ježto jest ze dvou přirozeností obojí.

5. Předzvěděný, třeba že byl někdy v milosti vedle přítomné spravedlivosti, přece nikdy není částí svaté církve *(katolické v nejvlastnějším smysle)*, a předzřízený vždy zůstává údem církve, byť i někdy vypadal od milosti přicházející, ne od milosti předzřízení.

6. Béřeme-li církev za shromáždění předzřízených, ať jsou v milosti čili nic dle přítomné spravedlnosti, jest tím způsobem církev článkem víry. *(To jest výrok svatého Augustina „Na Jana". Dále: „O Enchiridiu." Dále: „O žaltáři." Dále o nauce křesťanské v knize „O ovci".)*

7. Petr nebyl ani není hlava svaté církve katolické *(obecné v nejvlastnějším smysle)*.

8. Kněží, již žijí jakkoli zločinně, poskvrňují moc kněžskou, a jako synové nevěřící *(a v Deuteronomiu kap. 32. se praví: „Pokolení převrácené, synové nevěrní.")* smýšlejí nevěrně o sedmi svátostech církve, o klíčích, úřadech a posvátných věcech církve, obřadech, trestech, mravích, ctění ostatků, odpustcích a řádech.

K tomu praví se v 77. žalmu: „Ačkoli mu s pochlebenstvím mluvili ústy svými a jazykem svým lhali jemu, a srdce jejich nebylo upřímné před ním, aniž se věrně měli v smlouvě jeho."

9. Důstojnost papežská od císaře vyrostla a panování papežovo a vláda jeho vyplynuly z moci císařské.

Co do panství světského, z doby císařské a panování nad čtyřmi církvemi. To jde z rozd. 96. a 63.

Digitized by Google

10. Nikdo beze zjevení *(zvláštního, neboť v „Kazateli", kap. 9., se praví: „Žádný neví, zdali lásky neb nenávisti boží hoden jest.")* nemohl by tvrditi důvodně o sobě nebo o jiném, že jest hlava církve svaté částečné, ani velekněz římský že jest hlava církve římské.

11. Nesluší věřiti, že tento kterýkoli římský velekněz *(setrvávaje dle zásluh života)* jest hlava kterékoliv částečné svaté církve, leč by ho Bůh předzřídil.

12. Nikdo není náměstkem Kristovým nebo Petrovým *(úřadem a zásluhou)*, nenásleduje-li ho v mravech, ježto není jiné následování náležitější ani jinak *(pod jinou podmínkou)* nepřijal by od Boha náměstčí moc, ježto k onomu úřadu náměstčímu vyhledává se i podoba v mravech [t. s Kristem n. Petrem] *(o shodě)*, i vážnost ustanovujícího.

13. Papež není zjevný a pravý *(úřadem a zásluhou)* následník knížete apoštolů Petra, žije-li mravy protivnými Petrovi. A vyhledává-li lakomství, pak jest náměstek Jidáše Iškariotského dle napodobování lakomství. A stejně jasně kardinálové nejsou zjevní a praví následníci družiny jiných apoštolů Kristových, nežijí-li po způsobu apoštolů, zachovávajíce přikázání a rady Pána Ježíše Krista.

14. Doktoři pravící, že nechtěl-li by se napraviti někdo, kdo soudem církevním má býti napraven, má býti odevzdán soudu světskému, jistě následují v tom kněží, zákonníků a fariseů, kteří Krista, když jich nechtěl ve všem poslouchati, řkouce: „Nám nesluší zabiti někoho," vydali soudu světskému *(tam jest zpráva oněch, kteří Krista vydali Pilátovi, jak patrno tamtéž)*, a takoví jsou větší vrahové než Pilát.

Tam mluvil jsem o osmi doktořích pražských, kteří napsali, že kdo by neposlechl jejich příkazu, má býti odevzdán rameni světskému.

15. Poslušnost církevní jest poslušnost dle nálezu kněží církve, mimo výhradní autoritu písma.

Tohle popsání týká se poslušnosti, která se rozlišuje proti vyložené poslušnosti zákona Kristova, jak patrno tam, kde článek tento jest pojat; ale chraniž Bůh, aby veškerá poslušnost zákona božího byla taková, která se nazývá zároveň poslušnost církevní.

16. Bezprostřední rozdělení lidských skutků jest, že jsou buď ctnostné nebo neřestné. Neboť je-li člověk neřestný a koná něco, pak koná to neřestně; a je-li ctnostný a koná něco, pak koná to ctnostně, neboť jako neřest, jak zove se zločin nebo smrtelný hřích, nakazí úplně všecky činy člověka, tak ctnost oživuje všecky činy člověka ctnostně.

17. Kněz Kristův, který žije dle zákona jeho a má znalost písma a snahu povznésti lid, má kázati, aniž by mu překážela uvržená naň klatba *(nespravedlivá a nedovolená, vyhlášená ze špatnosti)*; a níže: Jestliže papež nebo jiný představený poroučí knězi takto rozhodnutému, aby nekázal, pak nemá poddaný poslechnouti.

Digitized by Google

Každý, kdo se stává knězem, přijímá úřad kazatelský z rozkazu *(toť jest výrok mnoha svatých: Augustina, Řehoře, Isidora atd.)*, a tento rozkaz má vykonávati, aniž by mu v tom bránila klatba naň uvržená *(nespravedlivá a nedovolená, vyhlášená ze špatnosti)*.

19. Církevními tresty, klatbou, sesazením *(běda, často se to děje zneužíváním oněch soudů, jež mohou se díti a často se dějí dovoleně)*, interdiktem, kněžstvo podrobuje si prostý lid k svému povýšení, rozmnožuje lakotu, vlastní zlobu chrání a cestu připravuje Antikristovi. Avšak zřejmé znamení jest, že vycházejí od Antikrista takovéto soudy, které nazývají ve svých postupech prohlášeními, jimiž kněžstvo postupuje zejména proti těm, kdo obnažují nepravost Antikristovu, který kněžstvo z největší části pro sebe urval.

20. Je-li papež špatný a zvláště je-li předzvěděný, pak jest jako apoštol Jidáš a ďábel, zloděj a syn zatracení a není hlavou církve bojující, ježto *(dle záslužnosti života setrvávaje konečně)* není ani údem jejím, protože milost předurčení jest pouto, jímž tělo církve a každý její úd pojí se nerozlučitelně k té hlavě.

21. Papež nebo prelát špatný a předzvěděný *(ježto není jím dle úřadu a zásluhy života, ale pouze dle úřadu)* jest dvojsmyslně pastýř, ale v pravdě zloděj a lupič.

22. Papež nemá býti zván nejsvětější ani dle úřadu *(neboť Bůh jediný jest nejsvětější)*, neboť jinak i král musil by se zváti nejsvětější dle úřadu, a kati i lupiči zvali by se svatými, ba i sám ďábel musil by býti zván svatým, ježto je úředník boží.

23. Žije-li papež protivně Kristu, i kdyby nastoupil řádnou a zákonitou volbou dle obecného ustanovení lidského, přece odjinud by nastoupil *(ježto by se pýchou nad Krista vynášel)*, než skrze Krista, byť i nastoupil volbou původně od Boha učiněnou; neboť Jidáš Iškariotský byl vyvolen řádně a zákonně od Boha Ježíše Krista na biskupství, a přece nastoupil odjinud do ovčince ovcí *(ježto nekráčí pokornými dveřmi, totiž Kristem, jenž praví: „Já jsem dvéře; skrze mne všel-li by kdo, spasen bude.")*.

Toh'e jsem řekl v rozpravě, očekávaje větší poučení.

24. Odsouzení 45 článků Viklefových skrze doktory jest bezdůvodné a bezprávné, a špatně byla smyšlena příčina jimi uvedená, totiž, že žádný z článků není katolický, ale každý z nich jest kacířský, nebo bludný, nebo pohoršlivý.

25. Ne tím právě, že volitelé nebo většina jich živým hlasem shodla by se dle řádu lidského na některé osobě *(naléhavost toho je patrna na Anežce, která od církve pokládána byla za zákonného papeže)*, tím právě ona osoba zákonitě byla zvolena, aniž tím právě jest pravým a zřejmým *(úřadem a zásluhou života)* následníkem nebo náměstkem apoštola Petra nebo jiného apoštola v úřadě církevním; pročež ať volitelé volili dobře nebo špatně, skutkům zvoleného máme věřiti, neboť tím právě, čím kdo hojněji záslužně jedná k prospěchu církve, má k tomu od Boha hojnější moc.

Digitized by Google

26. Není jiskřička patrnosti, že nutno, aby byla jedna hlava v duchovních věcech řídící církev, která by vždy s církví bojující dlela.

To jest patrno, neboť jest známo, že církev za dlouhý čas byla bez papeže, jako tomu jest již po odsouzení Jana XXIII.

27. Kristus bez takových hanebných hlav *(jako bez Anežky a Jana XXIII. a jiných, kteří byli kacířové nebo jinak zločinní)* skrze své pravé učedníky, rozptýlené po okrsku zemském, lépe by svou církev řídil.

28. Apoštolové a věrní kněží Páně zmužile řídili církev v potřebách k spáse, dříve než úřad papežský byl zaveden *(co do světského panství a vlády)*. Tak činili by bez papeže nanejvýš možně až do dne soudu.

29. Nikdo není pán světský, nikdo není prelát, nikdo není biskup, dokud jest v smrtelném hříchu.

Dle úřadu a zásluhy životní, jak i svatí pronášejí; u Ozeáše v kap. 8.: „Oniť ustanovují krále, ale beze mne; knížata vyzdvihují, k nimž já se neznám.“ To dovozují společně svatí Řehoř, Bernard atd.

B.

Články vzaté z postupu pře proti Janu Husovi, dostatečně dovozené a dokázané věrohodnými svědky.

A nejprve článek 4. a i 8., v nichž jest obsaženo, že Jan Hus zatvrzele kázal a hájil bludných článků Viklefových v obci pražské ve školách a veřejných kázáních.

Není pravda, že někdy takových věcí jsem hájil, neboť pod ohrazením položil jsem důvody pro některé články, které zdály se mi pravými.

Dále článek 9., v němž jest obsaženo, že pro vyložené následovalo v obci pražské velké vzbouření, způsobené lstí a vinou Jana Husi do té míry, že vznešení mužové a katolíci bohabojní byli donuceni vyjíti a skrývati se mimo jmenovanou obec, a vraždy, soudy, svatokrádeže a jiné hrozné zlořečené věci povstaly a následovaly, za přičinění a hájení jmenovaného M. Jana Husi a jeho spojenců.

Není pravda, že někdy takových věcí jsem hájil.

Dále článek 10., v němž jest obsaženo, že Jan Hus stále byl v jmenované obci pražské následovníkem, přítelem, pěstitelem a obhájcem bludů Jana Viklefa, kdysi arcikacíře, a jako takový a za takového byl držen, jmenován a pokládán v jmenované obci a v krajích sousedních.

Není pravda, ač někteří nepřátelé za takového mne pokládali.

Digitized by Google

Dále článek 15. a také 16., v nichž jest obsaženo, že pan arcibiskup pražský, vykonávaje rozkaz pana Alexandra V., papeže blahé paměti, kterým mu rozkázal a svěřil, aby od té chvíle na potom nikdo se neodvažoval na soukromých místech zmíněné obce, leč v kostelích kathedrálních, kollegiátních, farních a klášterních a na jich hřbitovech lidu kázati, že jmenovaný pan arcibiskup pokračuje ve vykonávání apoštolského listu, takové věci zakázal na generální synodě, která byla tehdy v Praze shromážděna. Avšak onen Jan Hus vykonávání zmíněného listu a výroku i zákazu takovému skutečně se postavil na odpor a po témž zákazu v měsíci červnu a zvláště 22. dne tohoto měsíce a později častěji a několikrát v jakési kapli, zvané „Betlém", lidu kázal a tamtéž četný lid svolal a o jeho svolání se postaral, proti řečenému zákazu.

To jest pravda, neboť odvolával jsem se k onomu Alexandrovi pro lepší zpravení jeho, jak jest patrno z postupu pře.

Dále článek 17., v němž jest obsaženo, že řečený Jan Hus jak řečeného měsíce června léta Páně 1410, tak i před tím a potom v uvedené kapli káže lidu tamtéž shromážděnému a též i na různých jiných místech obce pražské několikrát mnohé bludy a kacířství, jak ze zmíněných knih řečeného kdysi Jana Viklefa, tak ze své ničemnosti a lstivosti sestavil, jim učil, o nich rokoval a jich, jako možných, hájil, zejména níže uvedených, totiž, že po posvěcení hostie na oltáři zůstává chléb hmotný čili podstata chleba.

Není pravda.

Dále článek 18., v němž jest obsaženo, že kněz, jsa ve smrtelném hříchu, nepřepodstatňuje těla Kristova, nekoná obřadů, nekřtí.

Není pravda; neboť kázal jsem opak.

Dále článek 19., v němž jest obsaženo, že odpustky papežem neb biskupy povolené nic neprospívají.

Není pravda; avšak peněžité odpustky s ceněním a vyzdvižení kříže, učiněné proti křesťanům, jsem zavrhoval a napsal jsem o odpustcích, že kněží Kristovi mohou služebně dáti odpuštění hříchů, v pravdě litujícím a zpovídajícím se, od trestu a od viny.

Dále článek 21., v němž jest obsaženo, že římská církev jest synagoga Satanova.

Není pravda; neboť pravím v knize „De ecclesia", že jest svatá římská církev, kterou jsou, dle svatých, všichni věrní křesťané, náleží-li k poslušnosti římského velekněze dle zákona Kristova.

Dále článek 24., v němž jest obsaženo, že žádné kacířství nemá býti vyhlazováno mocí, ale hádáním ve školách.

Není pravda; ale řekl jsem, že nejprve písmem nebo rozumem má býti usvědčen kacíř, jak praví svatí Augustin a Bernard.

Dále článek 26., v němž jest obsaženo, že jmenovaný Jan Hus k svedení lidu a prostých s nerozvážnou drzostí řekl, že v Anglii mnozí mniši a jiní mistři sešli se v jakémsi kostele sv. Pavla proti M. Janu Viklefovi, a nemohli ho usvědčiti, ale že ihned hrom a blesk sjel s nebe na ně a rozrazil dvéře kostela, tak že mistři a mniši sotva

Digitized by Google

vyvázli do obce Londýnské. A to řekl k zjednání vážnosti řečenému Janu Viklefovi, pročež slovy vyraziv promluvil k lidu jak následuje: „Kéž by duše má byla tam, kde jest duše Jana Viklefa!“ A později jakýsi podvržený list s falešnou pečetí university Oxfordské častěji rozhlašoval, ve kterémž listě jest obsaženo, ovšem lživě, že Jan Viklef byl pravý katolík a doktor evangelický, dobré pověsti a chvályhodného obcování od věku své mladosti až do dne své smrti.

Tento článek není pravdivý v mnoha bodech a jest pln nahromaděných lží.

Dále článek 29., v němž jest obsaženo, že světští lidé mají odníti světské statky, *) ježto jest to záslužné.

Není pravda.

Dále články 32. a též 37., v nichž jest obsaženo, že Jan Hus, jsa v klatbě a přitížení, míchal se do služeb božích, kázal lidu a veřejně řekl, že nedbá klatby, ježto nemůže býti vyobcován někdo od člověka, leč by byl prve vyobcován od Boha.

Není pravda, ale řekl jsem, že za odvolání mohu kázati a že nespravedlivá klatba neškodí spravedlivému člověku, dokud ji pokorně snáší pro Boha.

Dále článek 38., v němž jest obsaženo, že Jan Hus kázal různé bludy, z nichž povstala pohoršení mezi preláty a lidem království Českého a mistry a žáky učení pražského.

Není pravda.

Dále článek 7., částečně, v příčině inkvisice daný a předložený před arcibiskupem pražským proti Janu Husovi, v němž jest obsaženo, jak Jan Hus pravil k lidu: „Hle, papež právě zemřelý, totiž papež Alexandr V., právě psal arcibiskupovi pražskému k vůli vykořenění bludů Jana Viklefa v Čechách i na Moravě, a že tam jsou mnozí lidé, domnění a bludů Viklefových proti víře se držící, jichž srdce jsou kacířstvím nakažena; a já tvrdím, a Bohu děkuji, že jsem neviděl žádného Čecha kacířem;“ a že k uvedeným slovům vzkřikl lid: „Lže, lže!“

Není pravda, co se tkne konce, že lid takto vzkřikl; neboť zvolali řkouce: „Lhou, kdo nás zvou kacíři;“ ale správný je článek co do začátku.

Dále článek 9., v němž jest obsaženo, že týž Jan Hus řekl česky k lidu: „Hle, naplnilo se proroctví, které vyřkl Jakub z Tharamu, že léta Páně 1409 povstane jeden, kdo evangelium a epištoly a víru Kristovu bude pronásledovati,“ označuje tím P. Alexandra, jenž ve svých bullách rozkázal spáliti knihy Viklefovy.

Není správné ve formě, ale něco jsem řekl; ani onen Alexandr nerozkázal v bulle spáliti knihy Viklefovy.

Dále článek 11., v němž jest obsaženo, že Jan Hus řekl, že papež Alexandr, právě zemřelý, „nevím však, je-li v nebi nebo v pekle,“

*) t. kněžím špatným. Pozn. překl.

Digitized by Google

píše na svých oslích kůžích, že má arcibiskup spáliti knihy Jana Viklefa, v nichž mnoho dobrého jest obsaženo.

Jest pravda co do prvního, že jsem to řekl, ale že by kázal spáliti, to jsem neřekl, ježto toho nenapsal v bullách.

Dále jiný článek o jeho odpovědi, v níž jest obsaženo, že jmenovaný Jan Hus odeslal po svém odchodu z Čech list lidu, aby jej četl, kterýž list obsahuje, aby, majíce na paměti jeho úsilnou práci, kterou s nimi měl.....

Hle, nenapsali více o tomto článku, k němuž, myslím, máte odpověď v opisu prvních článků v prvním vězení opsaných.

Na konci tak stálo psáno: Články čtené proti učení a osobě Jana Husi, v úterý, t. j. třetí den po sv. Vítu, 18. dne měsíce června, na veřejném shromáždění a odevzdané notáři.

A já, Jan Hus, vždy v naději sluha Ježíše Krista, napsal jsem odpovědi k článkům v jich opise, jakož i v tomto, dle svého svědomí, z něhož musím vydati počet Bohu všemohoucímu.

K článkům, vyňatým z mých spisků, nemohl jsem mínění svého připsati i pro krátkost času, i pro nedostatek papíru, i pro nebezpečí atd. A myslím, že v opisu prvních článků jsou k vyvrácení a dokázání jich položeny autority svatých.

Již zbývá mi, buď odvolati a odpřisáhnouti a podrobiti se podivuhodnému pokání, nebo býti spálenu. Otec i Syn i Duch svatý, jeden Bůh, v nějž věřím a důvěřuji, dá mi, na přímluvu všech svatých a lidí spravedlivých, ducha rady a síly, abych mohl zniknouti osidla satanova a až do konce vytrvati v milosti jeho, Amen.

Veškeré články ze spisů a z postupu pře jsou tak opatřeny poznámkami v odpovědi koncilu, jako zde krátce poznámkami opatřeny jsou, předloženy ve středu po sv. Vítu (18. června).

Dáno ve čtvrtek hned po svátku sv. Víta mučenníka (20. června), z vězení u bratří, řečených Menší čili Bosáci.

Digitized by Google

Digitized by Google

VÝKLAD DESATERA.

Digitized by Google

Digitized by Google

Výklad Desatera.

Po r. 1409—1410, kdy definitivně se rozešel s kněžstvem pražským i arcibiskupem, Hus počal víc a více šířiti své nauky mezi širými vrstvami obecného lidu, hlavně a předně ovšem mezi pražskými svými posluchači betlemskými, dále a později prostřednictvím svých přátel-kněží také na venku, zejména v Plzni. K tomu konci sestavoval stručné rukověti hlavních zásad křesťanských a hlavních hříchů tehdejšího kněžstva, napisoval je na stěny kaple betlemské, diktoval svým žákům kollejním a rozesílal po celých Čechách a Moravě.

Tak se staral i horlivě o rozšíření a výklad ‚Desatera'. Dal je napsati v kapli betlemské, radil posluchačům, aby si je napsali doma a vykládal stručně hlavní hříchy tehdejší církve proti těmto základním zákonům křesťanství. Tehdy ještě vězel v poutech latiny. Ještě nenalézal záliby v prosté mluvě lidové, ještě nevznikla v duchu jeho myšlenka nového pravopisu, ještě nevznikl plán nových, klassických děl českých, ještě se stále domníval, že jen latina dovede určité věci a pojmy správně pojmenovati a vykládati.

Ale planul v něm již duch opravy, reformy. Všechny překážky spíše zvyšovaly jeho činnost, nežli aby ji ochromovaly. A když kněží stavěli se na odpor kázání a výkladu Desatera, když nazývali jeho hlasatele Viklefisty a kacíři, Hus (někdy v letech 1410—1412) napsal na rychlo stručný výklad Desatera pro lid — totiž tak, jak si přál, aby lidu od jeho stoupenců bylo vykládáno.

Výkladů Desatera byla tehdy arci hojnost: Hus již r. 1409 musil ze své povinnosti universitní dle všech pravidel scholastiky vykládati Desatero při přednáškách o třetí knize Petra Lombarda. Středověká učenost bohoslovecká z několika příkazů a zákazů, jak se je v Desateru modlíme, sestavila velký systém paragrafů s celým bludištěm výjimek a dispensí — a Hus ani v této populární své knize nedovedl se docela těmto malicherným mnohdy distinkcím ubrániti.

Také rozdělení přijal od scholastiky. Podle příkladu legendistů rozvrhl si práci trojako; proto musil — už po příkladu Lombardově — stáhnouti 9. a 10. přikázání v jednu kapitolu, aby mohl i přikázání vůbec rozděliti po třech. Každé pak přikázání rozdělil na tři výklady; a výklady jednotlivé dělí dále — kde může nebo pamatuje, zase na tři díly. Ze

Digitized by Google

svého nedávného čtení o Lombardovi přejal do tohoto traktatu mnoho učenosti — tak zejména luštění ‚otázek' ‚kvestií', příliš podrobné rozlišování, odlehlé citáty atd.

Leč to jest již poslední stopa starého postavení Husova. V celku traktat již neklade váhy na přesné a úplné vyložení scholastických názorů a bezduché paragrafování, nýbrž hlavní váha traktatu leží v dlouhých citátech Chrysostoma, Arnošta z Pardubic a j., jež kárají zlořády v duchovenstvu obvyklé. Obšírnými citáty prvního arcipastýře dokazuje, že smrtelný hřích jest lichva, vydírání peněz a zvláště svatokupectví; ostře se obrací proti nucení k přísahám, nemravnému životu kněží — při tom mohl doslovně (na dvou stranách) užiti také části svého staršího kázání z 18. října 1407 jež došlo dokonce pochvaly arcibiskupovy. Arci horlení toto o čistotu mravní je tu ještě v počátcích: Hus spokojuje se z největší části citáty anebo vývody, jež leží na snadě, jež skoro slovně se přimykají k uvedeným právě citátům. Byla to opatrnost, nutná a nezbytná, která toto omezení z počátku ukládala.

Hus arci přišel časem k poznání, že tato cesta — psáti latinsky ku poučení lidu — jest neschůdná, že vede do slepé uličky. Že prostý lid třeba jest poučovati napřed a hlavně jeho jazykem rodným; a že každá snaha mravokárná tím méně pořídí, čím více ohledů béře na pravo i na levo. A r. 1412 tomuto svému lepšímu přesvědčení dal mohutný výraz svým velikým Výkladem českým, v němž již jen jako slabý akkord v mohutné symfonii zaznívá tu a tam některá reminiscence našeho Výkladu latinského. Výklad náš vykonal svou úlohu: zkypřil půdu mysli Husovy pro tvorbu novou a zahynul jako semínko horčičné, když přinesl stonásobný užitek.

Digitized by Google

I.

1. „I mluvil Bůh všecka slova tato" atd. Exodus, kap. 20. Při výkladu desatera prostému lidu říci jest to, co psáno jest v Exodu, kap. 19.: „Mojžíš pak vstoupil k Bohu na horu; a mluvil hlasem k němu Hospodin s té hory řka: ‚Takto díš domu Jakobovu a oznámíš synům Israelským: .... Jestliže skutečně poslouchati budete hlasu mého a ostříhati smlouvy mé, budete mi lid zvláštní mezi všecky lidi, ačkoli má jest všecka země. A vy budete mi království kněžské a národ svatý.' Taťjsou slova, kteráž mluviti budeš synům Israelským.' Protož přišed Mojžíš svolal starší lidu a předložil jim všecka slova ta, kteráž mu přikázal Hospodin. Odpověděl pak všecken lid společně a řekl: ‚Cokoli mluvil Hospodin, budeme činiti.' A oznámil zas Mojžíš Hospodinu slova lidu. I řekl Hospodin k Mojžíšovi: ‚Aj, já půjdu k tobě v hustém oblaku, aby slyšel lid, když mluviti budu s tebou, ano také, aby tobě věřil na věky;' nebo byl oznámil Mojžíš Hospodinu slova lidu. Řekl dále Hospodin k Mojžíšovi: ‚Jdi k lidu, a posvěť jich dnes a zítra; a nechť svá roucha zeperou. A ať jsou hotovi ke dni třetímu' atd., viz tam. A následuje: „I stalo se dne třetího, když bylo ráno, že bylo hřímání s blýskáním a oblak hustý na té hoře, zvuk také trouby velmi tuhý, až se zhrozil všecken lid, který byl v ležení." —

2. „I mluvil" tedy „Bůh všecka slova tato" — a, že Bůh je mluvil, proto pilně mají býti slyšena. — „Já jsem Hospodin Bůh tvůj, kterýž jsem tě vyvedl z země Egyptské, z domu služby" — „Já jsem Hospodin", tedy báti se, „Bůh", tedy ctíti, „tvůj", tedy milovati mne máš.

II.

První přikázání.

1. První přikázání: *„Nebudeš míti bohů jiných přede mnou; neučiníš sobě rytiny, ani jakého podobenství těch věcí, kteréž jsou na nebi svrchu, ani těch, kteréž na zemi dole, ani těch, kteréž u vodách pod zemí; nebudeš se jim klaněti, ani jich ctíti; nebo já jsem Hospodin Bůh tvůj, Bůh silný, horlivý, navštěvující nepravost otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kteříž nenávidí mne; a činící milosrdenství nad tisíci těmi, kteříž mne milují a ostříhají přikázání mých."*

Digitized by Google

2. Znamenej, že desatero přikázání božích, které lidu skrze Mojžíše bylo podáno, prstem božím na dvou kamenných deskách bylo napsáno. Na jedné desce byla napsána tři přikázání, která nás řídí v životě rozjímavém k Bohu, ježto první nese se k moci Otcově, druhé k moudrosti Synově, třetí k dobrotě Ducha svatého. Ostatních sedm bylo napsáno na druhé desce a ta nás řídí v životě činném vzhledem k bližnímu. A z toho snadno může býti patrna postačitelnost přikázání.

3. Znamenej, že prvním přikázáním zřejmě se vylučuje větší počet bohů a jednoho toliko Boha ctíti se káže. To jde z Deuteronomia, kap. 4.: „... abys věděl, že Hospodin jest Bůh, a že není jiného kromě něho.“ K tomu jest věděti, že jediného jen Boha pravého máme ctíti a klaněti se mu trojako. Předně: neporušenou věrou, po druhé: pevným konáním, po třetí: dokonalou láskou. A dle toho může býti trojí pochopení tohoto prvního přikázání.

První výklad.

4. První výklad: „Nebudeš míti bohů jiných přede mnou,“ tedy jednomu Bohu klaněti se budeš, klada veň víru neporušenou. Proti tomuto přikázání dle tohohle výkladu jednají čtyři druhy lidí, které jsou zatracovány.

První jsou oklamaní, sebe i jiné klamajíce, jako jsou čarodějníci a hadači atd., kteří pokládáni jsou za horší Židů a kacířů, jak jest patrno zvláště o hadačích v dekretu (Gratianově): „Není dovoleno křesťanu ctíti živly, ani pozorovati běh měsíce a hvězd při svazku manželském.“

5. K tomu jest pak věděti, že úkony hadačské může někdo trojím způsobem provozovati. Prvním způsobem, věří-li, že oním úkonem dosáhne skutečně toho, oč usiluje, rozuměj něčí lásky, nebo odhalení krádeže, nebo předem poznání budoucích příhod. A takový hřeší smrtelně; důvod jest, že odhalení skrytých věcí a předem poznání budoucích závisí od vůle boží a láska lidská od svobodné vůle lidské, jejíž hnutí jenom jest podrobeno moci božské. Po druhé může někdo provozovati úkony hadačské, byť i nevěřil, že tím skutečně dosáhne toho, oč usiluje, ale toliko chce zkoušeti, je-li to nějaké působnosti, čili nic. A takový hřeší smrtelně: a důvod jest, že takový jest pochybovačný a vrtkavý ve víře, chtěje zkoušeti proti víře a pevnosti víry takové věci, o nichž ví nebo má věděti, že jsou zakázány. Po třetí může provozovati to z pouhé lehkomyslnosti a sprostnosti, věře totiž, že není v tom žádné moci a působnosti. A toto může býti hřích všední laikům a nevzdělancům, ale duchovním a vzdělancům jest to větší hřích, totiž hřích neposlušnosti, ježto jest to od práva zakázáno.

6. K tomuto druhu také náleží pozorování dne egyptského a ostatních dob k provozování obchodu, sbírání rostlin a podobnému; k tomu náležejí i druhy všech kacířů, kteří písmo převráceně vykla-

Digitized by Google

dají a zvláště svatokupců, prvních a popředních to kacířů, jimiž nyní pokrytecky jsou tupeni Kristovi věrní v církvi přebývající mnohonásobně, ba i kacíři jsou zváni. Tito svatokupečtí kacíři proti neporušenosti víry křesťanské nejen slovem dovozují, ale i skutkem potvrzují a tresty snaží se hájiti to, že za svátosti církevní a přistupování jimi urputně jest vymáhati peníze i od chudých a že kněží kuběnářští, nevědomí a krčmářští mají pro pouhé kněžství nejen živeni býti, ale i obohacováni a časně nad světské pány vynášeni. Ti pak v pravdě více škodí církvi Kristově, než Židé nebo pohané atd.

7. Druhý druh lidí, kteří pro přestupování tohoto přikázání dle prvního výkladu jsou zatracováni, jest druh slabých u víře, kteří dočasně věří a v čas pokušení ustupují a prostě víru opouštějí. Takoví byli všichni apoštolové, kteří v době utrpení Kristova všichni utekli. Takoví jsou i oni, kdo chtějí víru pouze v srdci zachovávati a neodvažují se ústy ji vyznati. A takoví mají býti zatraceni, neboť dle Apoštola: „Srdcem se zajisté věří k spravedlnosti, ale ústy vyznání se děje k spasení." Proto totiž dává se svátost biřmování na čelo, aby se křesťan svobodně odvažoval vyznávati jméno Páně.

8. Třetí druh lidí, kteří jsou odsuzováni, jest druh ve víře nedbalých, kteří nedbají toho, naučiti se článkům víry, ač mohou a mají je znáti. K tomu patří všichni smrtelně hřešící, kteří nedbají toho, aby svou víru dobrými skutky doplnili, ježto k neporušenosti víry vyhledává se věřiti čistým srdcem, vyznávati jasným hlasem a naplňovati víru dobrými skutky.

9. Čtvrtý druh jest druh lidí, kteří se vynášejí a odvážně chtějí zkoumati víru, kteří nechtí ničemu věřiti, leč by se jim to dokazovalo jasným důkazem. A takoví nejvíce v bludy jsou sváděni. Příklad máme na svatém Augustinovi, který chtěl tajemství svaté Trojice pojmouti lidským rozumem. Takovým praví se dle sv. Řehoře, že „nemá zásluhy víra, které lidský rozum poskytuje důkaz".

Druhý výklad.

10. „Nebudeš míti bohů jiných." Druhý výklad tohoto přikázání jest takový: „Nebudeš míti" atd., totiž od nikoho jiného spásy nebudeš doufati, ale toliko od Hospodina, naději pevnou veň klada.

K tomu jest věděti, že dvojí jest naděje, totiž naděje ve spásu a naděje v přímluvu. Naději ve spásu jest klásti toliko v Boha, ježto pouze Bohu klaníme se klaněním, které se zove „latria". Ale naději v přímluvu jest klásti ve stvoření, jako jest zejména člověčenství Kristovo a Panna Maria, matka Kristova, a ostatní svatí na nebi nebo na zemi. A podle toho může se rozeznávati klanění; neboť jiné jest, kterým Bohu se klaníme (a toto „latria" se zove), jiné, jímž výbornému stvoření se klaníme, jako člověčenství Kristovu a Panně

Digitized by Google

Marii (a to nazývá se „hyperdulia"), jiné, kterým ostatním svatým a lidem se klaníme (a to se zove „dulia").

11. Přestupovatelé tohoto přikázání dle tohohle výkladu, kteříž zatracováni jsou, jsou ti, kdo naději ve spásu kladou prostě v utrpení Kristovo neb v přímluvu svaté Panny a svatých, Boha a přikázání jeho zanechávajíce, kteří k poctě svaté Panny a jiných svatých skutky dle původu dobré konají, neustále páchajíce hříchy smrtelné.

12. Druzí jsou ti, kteří nemají žádné naděje v přímluvu svatých a nechtí jich ctíti, uvádějíce, že jediný Bůh jest příčina a dárce milosti, což jest nesnesitelný blud. Neboť třeba že Bůh jediný jest skutkově příčinou milosti, přece svatá Panna a ostatní svatí záslužně mohou býti příčinou milosti způsobem přímluvy prosící.

13. Třetí jsou ti, kteří ani v Boha ani v přímluvu svatých nedoufají, nad svou spásou zoufajíce, a jen z jakéhosi zvyku chodíce do kostela ctí po způsobu pohanů dřevěné obrazy a kameny.

14. K tomu znamenej: Třebaže obrazům hmotným nemáme se klaněti klaněním latrie, aniž naději v ně skládati, ale pouze dle významu toho, co zobrazují, máme je ctiti, přece užívání jich v církvi jest zavedeno důvodně pro tři věci. Předně pro nevzdělanost prostého lidu, který neumí čísti v knihách, aby aspoň viděl na stěnách. Podruhé pro zdlouhavost hnutí mysli, aby ti, kdo k pobožnosti jsou vybízeni, nepohnou-li se tím, co slyší, alespoň tím, co vidí, dali se pohnouti. Po třetí pro vrátkost paměti, ježto slyšené snadno z mysli vypadá, aby alespoň spatřené rytiny neb obrazy v paměti byly zachovány.

Třetí výklad.

15. Třetí výklad tohoto přikázání jest takový: „Nebudeš míti bohů jiných", totiž žádnou věc nesmíš tolik nebo více milovati než Boha, neboť kteroukoliv věc člověk tolik miluje jako Boha nebo více, ta jest mu Bůh; to dosvědčuje svatý Jeroným vykládaje ona slova žalmu 80.: „A nebude mezi vámi boha jiného": „Komu bůh," vece, „břicho jest, ten má boha jiného; kterékoliv neřesti máme a kolikkoliv hříchů, tolik máme jiných bohů: jsem hněvivý — hněv mi jest bůh; požádal jsem ženy — vášeň mi bůh jest; neboť jedenkaždý, čeho žádá a ctí, to mu jest bůh." To jest patrno i skrze Augustina.

16. Znamenej, že dle tohoto třetího výkladu tři druhy lidí přestupují tohle přikázání: pyšní, žádostiví a obžerní. Neboť pyšný více než Boha miluje marnou slávu, lakomý peníze, obžerný žaludek, nebo obžerství žaludku a prostopášnost. O prvním mluví Isaiáš ve 14. kap.: „Jakžto, že jsi spadla s nebe, o, dennice v jitře vycházející." O druhém dí Apoštol v listě k Efezským: „... ani lakomec, jenž jest modloslužebník." O třetím pak sv. Pavel v listě k Filipenským v 3. kap.: „Jejichž bůh břicho jest."

17. Znamenej: Jest otázka, zda někdo v tomto životě může naplniti přikázání lásky k Bohu, totiž: „Milovati budeš Pána Boha

Digitized by Google

svého z celého srdce svého, ze vší duše své a ze vší mysli své.“ Jest říci, že přikázání lásky k Bohu může se bráti dvojako. Předně, že jest vylučováno veškeré konání vnější: tak nemůže býti v tomto životě naplněno, totiž aby člověk konáním vždy miloval Boha z celého srdce svého, t. j. porozuměním bez bludu, a ze vší duše své, totiž vůlí bez ustupování, a ze vší mysli své, bez zapomnění. Neboť toho nesnese křehkost života lidského. Po druhé béře se naplnění lásky v tom smysle, aby bylo vyloučeno veškeré konání lásce protivné; a tak může býti naplněno v tomto životě, neboť láska může býti tak dokonalá, že vylučuje veškeré konání smrtelného hříchu.

III.

Druhé přikázání.

1. *„Nevezmeš jména Hospodina Boha svého nadarmo; neboť nenechá bez pomsty Hospodin toho, kdož by bral jméno jeho nadarmo.“* Exodus, kde svrchu.

Druhé přikázání „nevezmeš jména Hospodina Boha svého nadarmo“. Znamenej, že jméno boží může býti bráno nadarmo trojako:

Předně, křivou přísahou; po druhé, přestupováním slibu Bohu učiněného; po třetí, zlořečením Bohu a rouháním se jemu. A dle toho může býti trojí výklad tohoto přikázání.

První výklad.

2. První výklad druhého přikázání: „Nevezmeš jména Hospodina Boha svého nadarmo“ křivou přísahou, nebo i marnou a proklínavou přísahou. K tomu znamenej, že špatná přísaha děje se trojako. Předně, když člověk neužitečně a bez příčiny přísahá jmenuje Boha, jako ti, kdo ze zvyku nemohou nic konati nebo říkati, aniž by řečené potvrdili přísahou; po druhé děje se špatná přísaha, když někdo se zaklínáním a neuctivě přísahá při útrobách božích nebo krvi boží a ranách Kristových, nebo při svaté Panně a podobně, jako zvyklí jsou lidé zlí; neboť vše takové má býti jmenováno s velkou úctou a ne bez velké nutnosti; po třetí děje se špatná přísaha, když někdo odpřísahá něco falešného nebo lživého, což jest vždy hřích smrtelný.

3. A toto může se díti třemi způsoby: Předně, když někdo vědomě odpřísahá lež; po druhé, když někdo přísahá o věci pochybné, tvrdě ji jako jistou; po třetí, když přestupuje přísahu.

Znamenej: U Matouše v kap. 5. praví Kristus: „Opět slyšeli jste, že řečeno jest starým: Nebudeš křivě přísahati, ale splníš Pánu přísahy své. Ale já ť pravím vám: Abyste nepřísahali všelijak, ani

Digitized by Google

skrze nebe" atd. O tom praví Zlatoústý: „Nezakázala-li by se přísaha, nemohou býti odstraněny přísahy křivé. Neboť křivá přísaha vzniká z přísahy. Neboť není nikoho, kdo by přísahal a nepřísahal někdy křivě. A proto napomíná Šalomoun: „Nepřivykejtež si na přísahu ústa svá; neboť mnohý pád jest v ní." Neboť jako ten, kdo si uvykl často rukou svou biti, nutně někdy uhodí nespravedlivě, tak, kdo si zvykne ve vhodných věcech často přísahati, také i ve zbytečných věcech nechtě, zvykem sváděn, přísahá křivě. A jaké jest mínění Boha proti přísahajícím, o tom učí Šalomoun: „Muž — vece — mnoho přísahající ..... nevyjde neštěstí z domu jeho." Neodstoupí-li tedy neštěstí od přísahajících, jak od křivě přísahajících někdy odstoupí?" A níže: „Ale řekneš snad: ‚Co mám činiti? Nevěří mi a nechce věřiti, leč budu-li přísahati.' Spíše spokoj se ztrátou peněz než spásy; vidiž se ti cennější duše tvá, než věc tvá. Ztratil-li bys nějakou věc, můžeš žíti; ztratil-li bys však duši, jak budeš žíti? Nevíš-li, co nerad nepřátelům platíš pro bázeň boží? Větší odměnu za to míti budeš, než kdybys byl dal almužnu, neboť co činíme s větší námahou, za to hodněji jsme korunováni. Hle, přátelsky tě napomínám, abys nenutil nějakého člověka k přísaze, ať se domníváš, že bude přísahati dobře nebo špatně; spíše ustup od toho, neboť byť i křivě přísahal, ty, vzhledem k svému svědomí, jsi příčinou oné křivé přísahy; neboť, s tím úmyslem ty nutíš ho přísahati, ne aby přísahal, ale aby křivě přísahal. Neboť kdybys se domníval, že dobře bude přísahati, ani bys ho nenutil k přísaze. Ó, nemoudrý, který druhého nutíš přísahati, nevíš, co činíš: onen, ač křivě bude přísahati, třeba i se ziskem křivě přísahá, ty však bez zisku shledáván jsi účastným oné přísahy; kdo se nerozpakuje lháti, ani křivě přísahati se nebojí." A níže: „Sám Bůh, který zakázal křivě přísahati, potom nepřísahati přikázal. Kdo tedy nebojí se přísahou zanedbávati přikázání boží, nebude se báti ani křivé přísahy. Co však chceš? Bojí se Boha, nebo se nebojí Boha. Bojí-li se, ani bez přísahy nelže. Nebojí-li se však, ani pod přísahou nemůže říci pravdu. Slyšte vy, kněží, kteří přísahajícím svatá evangelia přinášíte, jak můžete býti bezpečni od oné přísahy vy, kteříž svatou věc křivopřísežníkům dáváte? Zdaliž ten, kdo nese oheň, z něhož vzplane požár, jest cizím onomu požáru? Nebo ten, kdo poskytne meč, kterým spáchá se vražda, není společníkem oné vraždy? Tak i ten, kdo poskytuje příležitost ke křivé přísaze, stává se společníkem té křivé přísahy. Bylo-li přísahati správně spravedlivo, říkali jste: ‚Dali jsme jim evangelium, aby přísahali, ne aby přísahali křivě.' Nyní však, ježto víte, že i správně přísahati jest hřích, jak můžete býti prosti viny vy, kdo dáváte příležitost, z níž hřešilo by se proti Bohu? Nechť odstoupí plamen a nevznikne požár; odstraň meč a nespáchá se vražda; tak i zruš přísahu a nedojde ke křivé přísaze. Toto řečeno jest o těch, kdo přísahají skrze Boha. Avšak nepravost těch, kdo skrze živly přísahají, jest proklatější." Toto vše praví Zlatoústý ve výkladu na Matouše, tam, kde svrchu naznačeno.

Digitized by Google

4. Znamenej: Křivá přísaha v nevlastním smysle může býti spáchána trojím způsobem; vždy však jest to smrtelný hřích a přestupování tohoto přikázání. Prvním způsobem, když někdo jiného nutí k přísaze, jak patrno svrchu skrze Zlatoústého; druhým způsobem, když přísahá, že nikdy nechce konati dobré. A takový jest vázán přísahu zrušiti. Proto praví Isidor v XX., kvestii 4.: „Ve zlých slibech zruš věrnost, v zaslíbení mrzkém změň ustanovené; co neopatrně jsi přisáhl. nečiň; bezbožný jest slib, který zločinem se naplňuje." K tomu jest svatý Beda v kázání 43., jenž dí: „Stalo-li by se, že bychom příliš neopatrně přísahali něco, co zachováno bývši, schýlilo by se k horšímu výsledku, tu víme, že se to zdravější úvahou volně má změniti a že spíše, naléhá-li nutnost, jest nám zrušiti přísahu, než k vůli vyhnutí se křivé přísaze upadnouti v jiný těžší zločin." A to jde i z výkladu svatého Augustina na Markovu kap. 6.: „Zamnoutil se král pro přísahu", a ze svatého Ambrože v knize „o povinnostech". Mistr hlubokých smyslů v 3. knize, distinkci předposlední, z autority více svatých činí závěr pravě, že „přísahu, která jest proti víře nebo proti lásce, která, zachována bývši, k horšímu kloní se výsledku, spíše jest změniti než vyplniti; protož, kdo takto přísahá, prudce hřeší, ježto nespravedlivě přísahal a ježto činí, co nemá; změní-li ji však, dobře činí." Tolik onen. Glossa praví: „Ale proto má pokání činiti z pošetilé nebo záhubné přísahy a z přestupování tohoto přikázání." Třetím způsobem může býti spáchána, když někdo přísahá, že chce upustiti od zlého, jako od hry v kostky nebo přepychu a podobně: a přestoupí-li to, jest křivopřísežník.

5. Znamenej, že křivá přísaha, slavně vykonaná a rozmyšlená, jest nejtěžší hřích. Pročež praví kdosi: „Praví-li přísahající: ‚Tak mně pomáhej Bůh a všichni svatí,' prosí Boha, aby, jako jest falešné, co přísahá, tak mu Bůh žádné pomoci neposkytl. Zvedá-li pravici, prosí, aby ho Bůh od své pravice k levici zavrhl. Vztáhne-li tři prsty, označuje, že duši i tělo i věci své ďáblovi odevzdává" atd.

Druhý výklad.

6. Druhý výklad: „Nevezmeš jména Hospodina Boha svého nadarmo" atd. špatně zaslibuje a dobré zaslíbení překračuje. K tomu znamenej, že zaslíbení jest jakési osvědčení slibu, kterým dobrovolně se obětuje, co se k Bohu vztahuje a co božího jest, jak praví Hugo „O svátostech" v knize 2.: „Neb zaslíbení jest dobrovolný slib lepšího dobra, upevněný rozmyšlením a závazkem." Z toho jest patrno, že k zaslíbení tři věci se vyžadují. První jest rozhodnutí vůle, ježto má se dáti ze svobodného rozmyšlení, ne z nevyhnutelné nutnosti. Z toho jest patrno, že když někdo, padne-li strach na muže stálého, něco slíbí Bohu, není vázán, chce-li, zaslíbení vyplniti. Druhé jest rozmyšlení této vůle, neboť, umíní-li si někdo náhle něco dobrého, není vázán k zachování tohoto slibu z nutnosti, ale jen z jakési shody a sluš-

Digitized by Google

nosti pro božské vnuknutí. Třetí jest, aby zaslíbení bylo o věci dobré, neboť stalo-li by se o věci špatné, není závazné dle svědectví Isidorova: „Ve špatných slibech zruš věrnost“ atd. tam, kde svrchu bylo řečeno.

7. Znamenej, že zaslíbení (jak zde se praví) vždy víže, ježto jeho přestoupení jest smrtelný hřích, vyjma čtyři případy. První jest, zaslíbil-li někdo pod podmínkou; neboť pak, neuskuteční-li se podmínka, není vázán splniti slib. Jako zaslíbil-li kdo postiti se v sobotu, a to uzdraví-li se: takový, neuzdraví-li se do doby vytčené, není vázán. Druhý případ jest, nastala-li by mu nemožnost onoho zaslíbení: tento má žádati za prominutí, které však nikdy o zaslíbení díti se nemá, leč by se ve stejné dobré nebo lepší změnilo. Třetí případ jest, jestliže nemožnost později přistoupí; neboť cokoliv by bránilo učiniti zaslíbení, kdyby při něm bylo, totéž, nadejde-li po vykonání zaslíbení, ruší závaznost; ku příkladu, jestliže boháč chtěl vystavěti kostel, a nemohl by takový člověk pro nastalou chudobu toho vykonati, není vázán, dle té části, o kterou byl ochuzen; ale kolik může, tolik ať vykoná, a dosti to jest. Čtvrtý případ jest, není-li zaslibující svéprávný; neboť zaslíbení jest dobrovolný slib lepšího dobra, upevněný rozmyšlením, jak výše jest patrno. Z toho jde, že kdokoliv podléhá cizí vůli, nemůže zaslíbiti něco, co by překáželo tomu, komu podléhá co do povinnosti poddanství. Z toho následuje, že služebník, který podléhá pánu, nemůže slíbiti něco, co by mu překáželo ve službě pánovi. Tak i žena, která podléhá muži, nemůže zaslíbiti zdrželivosti, ani dlouhých poutí bez dovolení mužova; a podobně muž bez dovolení ženina. Tak rovněž mnich bez souhlasu svého představeného nemůže zaslíbiti pouti, aniž co proti pravidlu svého řádu.

Třetí výklad.

8. Třetí výklad: „Nevezmeš jména božího“ atd. slovy Bohu zlořeče. Proti tomu jednají tři druhy lidí: První jsou hráči, kteří nevyhrávají-li ve hře v kostky, Bohu zlořečí mrzkými slovy lajíce, kteří vinu svou a vnuknutí ďábelské obracejí proti boží nevinnosti, což i k poslechu jest strašné atd. Jejich spoluúčastníky jsou, kdo s nimi souhlasí, poskytujíce jim pohostinství, dávajíce jim nápoj, posluhujíce jim, pijíce s nimi přátelsky a berouce část zisku. Tento hřích přehrozný jest, ježto nejen stvořiteli svému, ale ani žádnému stvoření nemá se zlořečiti, ba ani ďáblu ne, ježto psáno jest: „Zlořečí-li bezbožný ďáblu, zlořečí sám své duši.“ Druzí jsou, kdo slovu božímu zlořečí, jemu se rouhajíce, posmívajíce a odporujíce, nebo i kazateli překážejíce, vysmívajíce se, křiky, posměch, pověsti a šašky si tropíce. Třetí jsou, kdo vůli boží odporují a zlořečí, jako deštivému povětří, větrům, nákazám atd. a své nemoci nebo i ztrátě věcí, pročež mnozí Bohu a sobě samým zlořečí. A ženy pro pláč dětí a opilost

Digitized by Google

manželů. Kdos prý jsa po čtyři léta nemocen řekl Bohu: „Ty odňal jsi mi život zdravý a já odejmu ti duši. Pojď, ďáble, a vezmi si mou duši!“ Což ihned rozsouzením božím se stalo.

IV.

Třetí přikázání.

Třetí přikázání jest: *„Pomni, abys den sváteční světil.“*

Tohle přikázání může se bráti trojako: Abychom den sváteční světili, upustíce od veškerých hříchů, po druhé, upustíce od prací tělesných, po třetí cele se oddávajíce zbožnému rozjímání. Prvnímu jest rozuměti všeobecně, druhému omezeněji, třetímu velmi omezeně. A dle toho může býti troji výklad tohoto přikázání.

První výklad.

2. Předně takto: „Pomni, abys den sváteční světil“ atd., totiž s nejvyšším úsilím vystříhej se hříchů, zejména smrtelných, neboť mnohem větší hřích jest proviniti se takového dne svatého, než jiného. Proto se vypravuje, že za časů svatého Řehoře jakási zákonná manželka, muže svého poznavši, průvodu se v neděli súčastnila a ihned ďábel ji uchvátiv přede všemi těžce ztýral. Jestliže tedy toto se stalo pro zákonnou povinnost, jaký trest jest jiným?

3. Znamenej: Tohle přikázání dle tohohle výkladu přestupují dva druhy lidí, totiž opilci a tanečníci. Znamenej: Opilství někdy jest smrtelný hřích, někdy ne. Jednak může býti opilství nazváno zatemněním mysli, nebo pouhým obtížením těla, a tak není hřích, ale spíše trest za hřích. Jinak jest opilství přílišné a časté pití zúmyslné a takové jest hřích smrtelný, ježto jím pouhá zábava se vyhledává, jež jest obžerství; jestliže by však náhle bez úmyslu se to stalo, jest hřích všední. Tanec sám v sobě není smrtelný hřích, ale z okolností, které mohou býti čtvery. Předně z okolnosti osoby, jako je-li osoba náboženská nebo církevní atd., po druhé z okolnosti času, jako dálo-li by se to v den sváteční nebo v čas služeb božích; po třetí způsobem místa, jako dálo-li by se to v kostele, neb na hřbitově, nebo v klášteře atd., po čtvrté způsobem konce nebo způsobu, jako byla-li by snaha po vášni nebo konaly-li by se nestoudné posunky nebo skákání nevázané, vybízející k vášni. Poznamenati jest, že se zdá, že přestupovatelé tohoto přikázání zvláště paměť ztratili, pročež význačně se jim praví: „Pomni, abys den sváteční světil.“ Tihle nejsou pamětlivi toho, co vidí v přírodě, jak jest patrno na některých zvířatech a rostlinách, které v létě pracují nošením plodů a v zimě, jako ve svém čase, odpočívají; a nejsou pamětlivi toho, co

Digitized by Google

čtou v písmě, že Bůh „odpočinul v den sedmý ode všeho díla, kteréž byl dělal". Těm tedy se praví: „Pomni." Oni však nepamatujíce toho pracují po celý týden pro výživu těla, ale v den sváteční pracují v opilství a tancích pro zatracení duše.

Druhý výklad.

4. Druhý výklad: „Pomni, abys den sváteční světil" atd., totiž onen den ctil, žádné tělesné práce veň nekonaje, která by mohla překážeti odpočinutí mysli v Bohu. K tomu jest věděti, že dle tohohle výkladu toto přikázání boží čtverým způsobem lidé přestupují. Předně rukama v den ten pracujíce, po druhé obchodem se zabývajíce, po třetí oblíbené světské věci konajíce, po čtvrté výkon soudní provozujíce, neboť v právu zakázáno jest, aby v ten den nedály se povyky soudní. Avšak může býti jednáno o mír atd. Znamenej, že někdo může rukama pracovati v den sváteční bez hříchu pro čtvero věcí: Předně pro mírnost práce, rozuměj, je-li práce tak mírná, že nemůže překážeti odpočinutí mysli v Bohu. Po druhé pro nutnost práce, která musí tak velká býti, že práce nemohla by se odložiti bez nebezpečí věci, jako se přihází ve žních pro vpád nepřátel a ve vinobraní pro mrazy a při chytání sleďů, které se děje jen v určený čas. V takovém omlouvá nutnost, která nezná zákona. Po třetí pro zbožnost srdce, protože po případě jest dovoleno chudým v den sváteční pracovati pro zbožnost, jen když se tím nezanedbávají služby boží a zbožné rozjímání. Po čtvrté pro obecný užitek, rozuměj pracovati o mostě nebo o cestě nebo o opravě kostela, jen když se to děje zadarmo.

Třetí výklad.

5. Třetí výklad: „Pomni, abys den sváteční světil", totiž v den ten oddal se nejspíše nejčistšímu rozjímání a dokonalému odpočinutí mysli, zdržuje se od všelikého zaměstnání světského a konáním vniterného rozjímání oddávaje se nejvolněji božské pravdě. Znamenej, že toto odpočinutí mysli v Bohu každá duše zaslíbená pevně držeti má pro trojí dobro, které z toho pochodí. První dobro jest vzejití semene božského uloženého v duši; to jest patrno, ježto mnoho semen ctností od přírody zasazených skryto jest v rozumové mysli a tam jakousi liknavostí a suchostí mysli hynou a vysušována jsou, kteráž všecka hojný plod by vydala, kdyby byla oplodněna světlem milosti boží, řečí zaslíbení a svatého rozjímání. Příkladem jest hmotné slunce, které, paprsky svého lesku a žáru pronikajíc zemi, sémě v zemi zaseté a skryté oživuje a zúrodňuje; tak světlem božské milosti a žárem zaslíbení, kterým mysl odpočívá v Bohu, semena ctností v rozumové mysli se skrývající se oplodňují. Druhé dobro jest volné pohrdání vším pozemským a zošklivení si tohoto života. Neboť

Digitized by Google

jest jisto, že sladkost, kterou mysl vnitřním žárem odpočívá v Bohu, způsobuje i tesknost i žal z tohoto života a přivádí mysl oddanou k jakési nechuti a ošklivosti ke všemu pozemskému. Toho důvodem jest, že jako oheň hmotný věcem žárem svým zapáleným odnímá veškerou krásu, čině je černými a ohyzdnými na pohled, tak žár vnitřního zaslíbení obrací sladkost tohoto života v tesknost a žalost a krásu věcí tělesných v jakousi ošklivost. Třetí dobro jest dokonalé obměkčení srdce chladného a tvrdého, odhodlané vykonávání božských vnuknutí. Neboť jako paprsky sluneční rozpouštějí led, tak žár vnitřního milování mysl chladnou od mrazu otupělosti a liknavosti tak uvolňuje, že v souhlase s božími vnuknutími cestou přikázání božských horlivě a rychle kráčí v úplném konání ctností atd.

6. Znamenej, že v textu se praví: „Pomni, abys den sváteční světil. Šest dní pracovati budeš a dělati všeliké dílo své; ale dne sedmého odpočinutí jest Hospodina Boha tvého; nebudeš dělati žádného díla, ty i syn tvůj i dcera tvá, služebník tvůj i děvka tvá, hovado tvé i příchozí, kterýž jest v branách tvých. Nebo v šesti dnech učinil Hospodin nebe a zemi, moře a všecko, což v nich jest, a odpočinul dne sedmého; protož požehnal Hospodin dne svátečního a posvětil ho.“ Exodus, kap. 20.

V.

Čtvrté přikázání.

1. Čtvrté přikázání: *„Cti otce svého i matku svou, ať se prodlejí dnové tvoji na zemi, kterouž Hospodin Bůh tvůj dá tobě“*, kde svrchu. Znamenej: Toto čtvrté přikázání může býti vykládáno trojako, dle toho, že jest trojí otec, totiž tělesný, duchovní a nadpřirozený.

2. *První výklad:* „Cti otce svého i matku svou“, totiž tělesnou. Znamenej, že ze tří příčin máme otce a matku tělesnou nebo přirozenou pilně ctíti. Předně, protože skrze ně máme jsoucnost tělesnou; po druhé výživu, a po třetí naučení. O prvním praví se v 7. kap. Ježíše Siracha: „Cti otce svého a na úpění matky své nezapomínej; pomni, že leč skrze ně ty bys se byl nenarodil.“ Znamenej, že filosof praví, že „bohům, rodičům a učitelům nemůže býti rovnoměrně splaceno“. Proto jest věděti, že z důvodu přirozené jsoucnosti, kterou vzali jsme od rodičů, vázáni jsme jim pokorně a uctivě sloužiti, a to trojako, totiž srdcem, ústy a skutky. Předně srdcem, totiž čistě je milujíce; naproti tomu někteří v srdci svém přejí si smrt rodičů svých, aby dostali dědictví nebo bez kárání dle vlastní zvůle mohli žíti. Po druhé: ústy, abychom ani neuctivými ani drsnými slovy zlomyslně nevystupovali proti nim, ale mírnými a laskavými slovy rozumně jim odpovídali a jejich rozumné pokárání trpělivě snášeli. Proti tomu pak jednají zejména ti, kdo zlořečí rodičům; těm se

Digitized by Google

praví v 20. kap. Levitika: „Kdož by koli zlořečil otci svému neb matce své, smrtí umře.“ Po třetí: skutky, totiž tělesně vlastními silami jim sloužíce, abychom, jsou-li slabí, rukama je podporovali a jiné potřebné věci jim vykonávali; naproti tomu někteří násilně na ně ruce vztahují a nutnou výživu jim ubírají. — Po druhé máme rodiče ctíti z důvodu druhého dobra, kterého se nám od nich dostalo, totiž výživy, opatřujíce jim, mají-li toho nedostatek, věci k živobytí potřebné, a po tomto životě vysvobozujíce je z očistce modlitbami, almužnami, posty a obětováním. Ale ani toto druhé dobro, jako ani první, nemůže jim býti splaceno rovnoměrně, ježto rodiče živí děti podstatou svého těla, děti však rodiče podstatou cizí. — Po třetí z důvodu učení a spasitelného poučování pokorně je poslouchajíce, čemuž nás Kristus svým příkladem naučil, jenž svých rodičů byl poslušen, dle 2. kap. evang. Lukášova. Proti tomu jednají, kdo rodičů svých neposlouchají, pročež řítí se v trest pomsty boží.

3. Znamenej, že přestupovatelé tohoto přikázání upadají ve trojí zlo, vzhledem k tomuhle prvnímu výkladu. První jest odnětí statků pozemských. Neboť dle rozsouzení božího hodně vznikají neštěstí řečená takovým, kteří svým rodičům proti přikázání božímu nepomáhají v potřebách jejich. Druhé jest ukrácení života tělesného nebo ztráta dobré pověsti. Neboť jako těch, kdo ctí rodiče, jest prodlení života na zemi, tak naopak těch, kdo nectí, jest krátkost života, ježto často náhle a nenadále umírají. Žalm praví: „V okamžení mizejí a hynou hrůzami.“ Třetí jest zatracení duše. Proto praví Glossa na ona slova 20. kap. Levitiku: „Kdož by koli zlořečil otci svému neb matce své, smrtí umře“, totiž smrtí věčného zatracení.

4. *Druhý výklad:* „Cti otce svého i matku svou“, t. duchovní. Znamenej, že otcem duchovním od některých míněn jest kněz, matkou pak církev. A tyhle duchovní rodiče trojako máme ctíti. Předně poslouchajíce dovolených jejich rozkazů, neboť jim praví Pán: „Kdož vás slyší, mne slyší“; — po druhé tělesnými potřebami jim přisluhujíce, neboť hoden jest mzdy dělník; — po třetí prokazujíce jim povinnou úctu a poctu. Proto dí se v 7. kap. Ježíše Siracha: „K kněžím uctivě se měj a dej jim díl, jakž jest přikázáno tobě.“ atd.

5. Znamenej: Kněze jest ctíti pro tři věci. Předně pro užitek, ježto kázáním a přisluhováním svátostmi očišťují od hříchů a v stavu milosti zachovávají; po druhé z důvodu důstojnosti, která tak veliká jest, protože Krista, syna božího, rukama svýma prostřednictvím svátosti se dotýkají a oběť spasení přepodstatňují a posvěcují; po třetí z důvodu moci, ježto hněv boží obětováním oběti usmiřují a klíčem církve království nebeské spravedlivým otvírají a nespravedlivým zavírají dle slov Páně: „Cožkoli svížete na zemi, budeť svázáno i na nebi, a cožkoli rozvížete na zemi, atd.“

6. *Třetí výklad:* „Cti otce svého i matku svou“, totiž nadpřirozeného, t. j. Boha, stvořitele svého. Znamenej, že Pána Boha máme

Digitized by Google

ctíti trojako. Předně, v něm samém; po druhé, v jeho synovi Ježíši Kristu; po třetí, v jeho matce, svaté Panně. Boha v něm samém vázáni jsme ctíti trojím způsobem: předně za vše, co od něho přijímáme, vždy mu díky vzdávajíce a neustále ho chválíce. Žalm praví: „Dobrořečiti budu Hospodinu každého času, vždycky chvála jeho v ústech mých"; po druhé veškeré konání, mluvení a myšlení své k slávě jeho řídíce. Proto dí Apoštol: „A všecko, cožkoli činíte v slovu neb v skutku, všecko čiňte ve jménu Pána Ježíše!" Po třetí láskou nade všecko. Neboť proto, že sám prve miloval nás a z lásky poslal syna svého na usmíření za hříchy naše, dle zásluhy ho máme nade vše milovati. Po druhé tohohle otce nebeského máme ctíti v jeho jednorozeném synu, pánu našem Ježíši Kristu, na svátosti těla a krve oddaně očima tělesnýma každého dne patříce a jemu čistě celým srdcem i tělem na kolenou se klaníce, a ve svůj čas, pilně připraveni, s oltáře přijímajíce. Proti tomu jednají ti, kdo nedbají obcovati službám božím a nepoklekají, vidí-li, že cestou neseno jest tělo Kristovo, a v povinný čas se nepřipravují k přijímání.

Znamenej, že hříšníkům užitečno jest oddaně na tělo Kristovo prostřednictvím svátosti patřiti, neboť z tohoto patření může nastati zkroušenost srdce. Příklad máme na Petrovi, který, když naň Pán pohlédl, ihned rozpomněl se a zaplakal hořce.

7. Po třetí vázáni jsme ctíti otce nebeského v matce Kristově, svaté Panně. Předně, poněvadž jest v Panně té moc dosáhnouti naší spásy. Proto v přirovnání v 3. knize Královské, kap. 2., pravil Šalomoun své matce: „Žádej, matko má, neboť neoslyším tebe." To mohou býti slova Kristova k matce. Proto pěje církev: „Vyslyš nás, neb tebe syn ctí, nic ti neupíraje." Po druhé, ježto v této matce jest čistota lásky, ježto jest matkou všech věřících křesťanů, na znamení čehož Kristus, umíraje na kříži, matku svou nám v osobě Janově doporučil řka: „Hle, matka tvá." Proto se pěje: „Maria, matko milosti, matko milosrdenství, ty nás" atd. A jako trojí jmenuje se otec, tak může býti jmenována trojí matka, totiž tělesná, duchovní a nebeská.

VI.

Páté přikázání.

1. Páté přikázání: *„Nezabiješ!"* Proto učitelé tímhle přikázáním zakazují zabíjení srdcem, jako jest hněv, závist, nenávist atd., zabíjení ústy, jako jest utrhání, pomluva atd., zabíjení skutkem, jako jest atd. Znamenej: Zabíjení jest jedno tělesné, jedno slovné, jedno duchovní. A dle toho může býti trojí výklad tohoto přikázání.

Digitized by Google

První výklad.

2. První výklad: „Nezabiješ!“, totiž tělesně, svou rukou někoho. Znamenej, že zabití tělesné, které se děje rukou nebo skutkem, páše se čtyřmi způsoby. Předně z rozkazu spravedlnosti, jako když soudce vinníka odsoudí a sluha soudcův zabije. Ale takové není hříchem samo v sobě, ale může jím býti z okolností; jako když soudce rozkáže nebo sluha vykoná to ne z lásky k spravedlnosti a pro ochránění obce, ale z horlivosti trestání nebo z rozkoše v prolévání lidské krve nebo pro nějaký zisk převážněji a bez zachování řádu práva. Takový hřeší smrtelně, ježto spravedlivý skutek nespravedlivě koná. Činil-li by to však z lásky k spravedlnosti a pro ochránění obce, zachovávaje povinně řád práva, nehřeší, ba i zásluhy získává.

Po druhé páše se zabití tělesné, když naléhá nutnost; k tomu znamenej, že dvojí jest ona nutnost. Buď totiž jest nevyhnutelná, rozuměj, když někdo by mohl vyváznouti nepříteli ho pronásledujícímu, a tehdy jest vinen zabitím; takový konejž pokání. Nebo jest nevyhnutelná, rozuměj, jestliže někdo nepřítele, jenž ho pronásleduje, ne z nenávisti, ale z bolesti ducha nerad zabije, protože jinak nemohl vyváznouti z nebezpečí smrti. Takový dle některých ani za vraha není pokládán, ani není mu třeba konati pokání, ježto dle řádu lásky jest vázán spíše vlastní, než cizí život zachovati. Já však neodvažuji se toto tvrditi výslovně, pro slovo Spasitelovo, jenž dí: „Udeří-li tě kdo v pravé líce tvé, nasaď jemu i druhého“, a ježto sám, ač byl by mohl své vrahy zabíti, spíše od nich zabíti se dal. Co však zde bylo by tvrditi, to ponechávám vyšším.

Znamenej však, že byť i dle právě řečeného bylo dovoleno pro zachránění vlastní osoby v nevyhnutelné nutnosti zabíti jiného, aby sám od něho zabit nebyl, přece to nikterak není dovoleno pro zachování statků pozemských; neboť životu bližního přednost jest dáti před věcmi štěstí, leč by snad odnětím takových věcí někdo upadl do krajní nouze. Jako kdyby někdo, jsa na poušti, měl toliko jeden chléb, po jehož odnětí by zahynul, pak patrně jedná za nutnost výživy jako za osobu. Ale o tomto druhém způsobu zabíjení chtěl bych slyšeti, aby lépe byl vyložen, spíše než o něm mluviti.

Třetí tělesné zabití páše se nešťastnou náhodou, a to děje se dvojako: buď když někdo pracuje o věci dovolené, nebo nedovolené. Jestliže o nedovolené, jako hází-li kamenem nebo holí při hře nebo tělesném cvičení na místech, kde lze lidem přecházeti, takový jest vinen zabitím; jestliže však pracuje o věci dovolené, jako když zvoní nebo poráží strom, a strom padaje náhodou někoho zabije, není vinen. To jest správné, bylo-li to na místě soukromém; konala-li by se však taková práce na místě veřejném a nedbalo-li by se plné opatrnosti, totiž ohlížením a hlasitým voláním, aby se lidé střehli, pak ulpí na takovém člověku hřích zabití.

Po čtvrté páše se zabití tělesné z popudu zlé vůle; jako kdyby někdo z nenávisti, hněvu nebo msty někoho zabil. Beze vší pochyby jest to vždy smrtelný hřích j. vražedníci dětí, traviči atd.

Digitized by Google

Druhý výklad.

3. Druhý výklad tohoto přikázání: „Nezabiješ!“, totiž slovem nebo jazykem někoho. Takové zabití může se spáchati třemi způsoby. Předně rozkazem, a tak Pilát zabil Krista; po druhé naváděním nebo radou, jako když někdo přemluví druhého k zabití dokládaje, že bude následovati užitek, nebo nažene někomu strachu, neučinil-li by tak (a tak Židé zabili Krista radíce Pilátovi, žádajíce ho a strach mu nahánějíce), nebo radí-li někdo jinému konati nějakou práci, které nelze snadno vykonati bez krveprolití, jako do pevného hradu vpadnouti atd. Po třetí pochlebnictvím, jako drží-li někdo pochlebnicky s někým, kdo chce spáchati zabití a neustoupí-li od něho; takový z důvodu přívrženství, byť i slovem zrazoval, stává se vrahem, ježto — kdyby onen neměl přívrženců — nenabyl by tak odvahy zabíjeti.

Třetí výklad.

4. Třetí výklad „Nezabiješ!“, totiž duchovně. Znamenej, že zabití duchovní páše se čtyřmi způsoby. Předně páše se v srdci nenávistí k bližnímu nebo záviděním jemu, o čemž praví se v 1. listě sv. Jana, kap. 3.: „Každý, kdož nenávidí bratra svého, vražedník jest;“ i praví Glosa: „Ačkoli živ jsa mezi svatými, zdá se žíti věrně, na věky s Kainem bude zatracen.“ A toto zabití o tolik těžší jest zabití tělesného, oč duše, která jest zabíjena, předčí tělo. Po druhé páše se udušením plodu duševního a předsevzetí dobré vůle. Neboť když někdo úmysl dobrého života Bohem vnuknutý nedbalostí a pohrdáním zkazí, tolikrát ubíjí plod milosti boží. To pak tím zločinnější jest, čím plod božský jest ušlechtilejší, dokonalejší a užitečnější než lidský. Po třetí páše se utrháním bližnímu slovy, ježto ten, komu se utrhá, jest zabíjen ve vědomí toho, kdo slyší utrhání, ve kterémž (vědomí) dříve žil v pověsti dobré. Znamenej: Čině výměr utrhání praví Anselm v knize o podobnostech takto: „Utrhání jest, když někdo lživě mluví něco o někom s tím úmyslem, aby tento proto méně mohl býti milován nebo ceněn.“ K tomu znamenej, že tři věci připojují se k tomuto, aby utrhání bylo smrtelný hřích. První jest, aby někdo mluvil lživě; druhé jest, aby mluvil s jasným rozmyšlením, a proto praví „s tím úmyslem“; třetí jest, aby mluvil s úmyslem škoditi buď na těle, nebo na duši, nebo na pověsti, a proto praví: „aby tento proto méně byl milován“ atd. A tak závist a utrhání jest vždy smrtelný hřích. Po čtvrté duchovní zabití se páše odpíráním výživy chudému v okamžiku nouze. Neboť kdo odpírá nutnou výživu chudému v čas nouze, páše duchovní zabití. Proto dí Ambrož: „Nasyť hladem umírajícího! Nenasytil-lis, zabil jsi.“

Digitized by Google

VII.

Šesté přikázání.

1. Šesté přikázání *„Nesesmilníš“*. Znamenej: Dle Augustina „tímhle přikázáním zakazuje se veškeré tělesné obcování kromě zákonitého manželského a veškeré tělesné svévolné poskvrnění, ať se děje jakýmkoli způsobem“. Dále veškeré nedovolené užívání pěti smyslů vnějších a všech jiných údů; dále veškerá žádost těla, která v souhlase s vnitřními smysly se páše. A dle toho může se tohle přikázání vykládati trojako.

První výklad.

2. První výklad tohoto přikázání „Nesesmilníš“, totiž s nikým mimo smlouvu manželskou nebudeš obcovati aniž se nějakou nečistotou poskvrníš. A tak vztahuje se k smilstvu tělesnému.

Znamenej: Vzhledem k tomuhle prvnímu výkladu osm druhů lidí přestupuje toto přikázání dle přestupování osmi zákonů. Neboť první přestupují zákon přirozeného oddělení, a ti jsou prostí smilníci a kuběnáři, kteří proti zákonu správného způsobu nezákonně obcují tělesně. Druzí jsou, kdo překračují zákon duchovní dokonalosti, kteří bludně dovozují, jako by člověk v tomto životě mohl takového stupně dokonalosti dosíci, že tělo tak bude poddáno rozumu, že by člověk mohl volně bez veškerého smrtelného hříchu konati, čehokoliv tělo žádá. Třetí překračují zákon přirozené svobody. A tihle jsou únoscové panen, kteří buď mocí nebo ošemetností proti svobodě vůle znásilňují panny prznením. Znamenej: Jest rozdíl mezi zprznením a únosem; zprznění jest znásilnění panny s jejím souhlasem, únos jest, když násilím únoscovým jest prznéna. Čtvrtí jsou, kdo přestupují zákon řádového slibu, kteří slib zdrženlivosti, kterým se zavázali, ruší; a takoví zovou se svatokrádci, jako jsou klášterníci a duchovní, ustanovení ve svatých řádech a ostatní, kteří učinili slib. A tento hřích jest těžší všech předešlých z důvodu, že větší křivda Bohu učiněna. Pátí jsou, kdo překračují slib stavu manželského, kteříž jsou cizoložníci, kteří přistupují k loži jiného. Šestí přestupují zákon přirozeného příbuzenství, jako krvesmilníci, kteří se svými příbuznými obcují. Sedmí přestupují zákon přirozené náchylnosti, proti přírodě hřešíce a přirozený zvyk obcování jakýmkoli ďábelským uměním neb vymyšlením převracejíce. A tento hřích dle Augustina jest těžší všech jiných, pročež němý nebo nepojmenovatelný se zove, protože jej v jeho druzích jmenovati jest nejohavnější. Osmí jsou, kdo přestupují zákon přirozené lásky, jako jsou sami manželé soulož manželskou s přílišnou vášní provozující. I takoví dle mistra hlubokých smyslů jsou cizoložníci; neboť praví také v textu: „Což jest cizoložník? Příliš prudký milovník své manželky.“ Znamenej: Prostopášnost jest bujný chtíč nebo žádost vášnivé vůle snažící se ukojiti

Digitized by Google

pohlavní rozkoš. Proti tomu mluví 6. kap. listu ke Galatským: „Duchem choďte, a žádosti těla nevykonáte. Nebo tělo žádá proti duchu."

3. Ale znamenej: Jest jakýsi chtíč vnější, pocházející z trestu za prvotní hřích, nepodléhající vládě nebo rozkazu rozumu, o němž stojí v 7. kap. listu k Římanům: „A vidím jiný zákon v údech svých, odporující zákonu mysli mé." Hugo od svatého Viktora dí: „Nikdy neškodí smysl, kde není souhlas, ale co odporujícího unavuje, vítězícího korunuje." Jiný jest chtíč vnitřní, podrobený rozumu a vůli, v jehož žádosti záleží hřích prostopášnosti, o čemž praví Genesis: „A pod mocí tvou bude žádost jeho a ty panovati budeš nad ním." Doplň: rozumem a svobodným rozhodnutím. O obou chtíčích praví Apoštol: „Pokušení vás nezachvacuj, než lidské." — Znamenej, že smilníci ustoupili od pravdy Kristovy a od víry, ježto jsou modláři, ctíce tělo a pohlavní obcování jako Boha. A proto praví Apoštol, že „břicho jest Bůh jejich" v 3. kap. listu k Filippenským. Z toho následuje, že všichni obžerní a všichni smilníci jsou modláři a tak směle mohou býti nazváni kacíři, jak praví svatý Jeronym v listě ke Galatským, a po něm klade se XXIV., kvestie 3. A tohle dokazuje Apoštol v listě k Titovi, kap. 1.: „Všecko zajisté čisté jest čistým; poskvrněným pak a nevěřícím nic není čistého, ale poskvrněna jest i mysl jejich i svědomí. Vypravují o tom, že Boha znají, ale skutky svými toho zapírají; ohavní jsouce a nepoddaní a ke všemu skutku dobrému nezpůsobní." Hle, jak zřejmě praví Apoštol: „Skutky Boha zapírají" a že jsou „nevěřící" a tak nevěrní a „ke všemu skutku dobrému nezpůsobní". Neboť jako dobrý čin více líbí se Bohu, než pouhá slova, třeba pravdivá, tak skutek špatný, písmu svatému protivný více se nelíbí Bohu, než pouhá slova písmu svatému protivná.

4. I jest patrno, že ti, kdo tvrdí, že smilstvo není smrtelný hřích, a kdo hájí své smilství, nechtíce také od něho upustiti k rozkazu božímu a představených, ani přijmouti bratrské napomenutí, ani obecné zlé pověsti lidu se báti, tak zatvrzele stojíce jsou zatvrzelí kacíři. A proto Apoštol v 1. listě ke Korintským kap. 5. rozkazuje smilníka vydati v záhubu těla a ani pokrm s ním nebrati a tak, jako kacíři, se mu vyhýbati.

5. K tomu i Arnošt, arcibiskup pražský, v „statutech provincialních" ustanovil, aby obroční kněží smilníci byli zbaveni obročí a neobroční sesazeni z úřadu; a jestliže by neustali, mají býti vypuzeni z diecese a jejich arciděkanové a faráři, kteří své soudruhy v zločinu tom vědomě trpí, mají býti odsouzeni jako za vlastní zločin. Tento svatý zákon tohoto v naději svatého arcibiskupa vázáni jsou ve svých panstvích pevně zachovávati věrní křesťané, ustanovení v nadvládí tohoto světa, připodobujíce se v tom svaté matce církvi, jako císař, králové, knížata, vévodové, hrabata, páni, rytíři, šlechtici a panoši nechť svým poddaným veřejně smilstvu oddaným po povinném a laskavém napomenutí jejich dočasné statky odejmou a, neustali-li by, z panství svých nechť je vypudí.

Digitized by Google

6. Avšak představení lidu v panství světském, ať jsou duchovní nebo laikové, a nedbají tohoto svého zákona Apoštolem vydaného a arcibiskupem kněžstvu ustanoveného, nechť slyší, co jest psáno v „Numeri", kap. 25.: „Počal lid smilniti s dcerami Moab." A následuje: „I řekl Hospodin k Mojžíšovi: „Vezmi všecka knížata lidu a zvěšej ty nešlechetníky Hospodinu před sluncem." O tom praví Origenes ve 20. kázání: „Hle, lid hřeší a knížata ukazována jsou před sluncem, to jest ke zkoušení jsou předváděna, aby byla usvědčena od denního světla. Vidíš, jaká jest povinnost knížat lidu: nejen za své vlastní přečiny jsou souzeni, ale nucení jsou vydati počet za hříchy lidu, aby snad jejich nebyla vina, že lid hřešil, aby snad nebyli nepoučili, aby snad nebyli nenapomenuli a nebyli nedbalí toho odsouditi ty, kdo počátek viny dali, aby špatný příklad nerozšířil se na více lidí. Neboť toto všecko náleží činiti kněžím a učitelům. Jestliže by tedy, když tito by to nedělali ani péče nevedli o lid, lid zhřešil, sami jsou ukazováni a sami k soudu předváděni. Usvědčuje je Mojžíš a zákon božský, jako nedbalé a líné. „A na ně obrátí se hněv boží a odstoupil od lidu." Toto kdyby uvažovali lidé, nikdy by nežádali ani nedomáhali se knížectví nad lidem." Tolik Origenes kde svrchu řečeno.

7. Ó, kéž by toto bedlivě uvážili zmínění křesťané vládnoucí, kteří nejen nebrání smilstvu, ale někteří z nich pro strach světský nebo přízeň lidstva, a(co zločinnější jest) pro dary zakrývají nebo dovolují smilstvo a ostatní zločiny podřízených, ba (což nejhoršího jest) sami v cizoložství, smilstvo a jiné nečistoty klesají. Ale tito všichni v neřesti prostopášnosti takových slov nedbají. To dosvědčuje Pán Bůh řka: „Tvrdší jsou tváře jejich než skála, nechtí se vrátiti." Jeremiáš, kap. 5. A tak všichni smilníci, kteří tak srdce svá i tváře zatvrdili a nechtí se vrátiti, nemilují, ba v nenávisti mají Boha svého. Neboť praví se v 1. listě Janově, v kap. 5.: „Nebo toť jest láska boží, abychom přikázání jeho ostříhali." Z toho jasně jest patrno, že žádný skutečný smilník nemiluje Boha, ježto neostříhá tohohle přikázání, ale přestupuje je, a následovně jeho nenávidí: to jde z opaku atd. Ačkoliv říká „miluji Boha", lhář jest a není v něm pravdy, ježto jako takový jest syn ďáblův, narozený z ďábla. Proto praví se v 1. listě Janově, kap. 3.: „Kdož činí hřích, z ďábla jest; nebo ďábel od počátku hřeší; na toť jest zjeven Syn boží, aby kazil skutky ďáblovy. Každý, kdož se narodil z Boha, hříchu nečiní; nebo símě jeho v něm zůstává, aniž může hřešiti, nebo z Boha narozen jest. Po tomtoť zjevni jsou synové boží a synové ďáblovi," t., ježto synové boží nehřeší zločinně a tak nesmilní, ale synové ďáblovi smilní a v rozmanité hříchy upadají.

8. Z toho následuje, že zjevní smilníci jsou zjevní ďáblové a skrytí dohledu lidskému smilníci, ďáblové skrytí. Oni, kdo říkají, že prosté smilnění není smrtelný hřích, nechť poslechnou Krista, an dí u Matouše v kap. 5.: „Řečeno jest starým: ‚nesesmilníš'. Ale já pravím vám, že každý, kdožby pohleděl na ženu ku požádání jí,

Digitized by Google

již zcizoložil s ní v srdci svém.“ Oni však, kdo tomuto slovu Páně a přikázání o nesesmilnění chtějí rozuměti o ženě manželce jiného, slyštež téhož Pána, an mluví skrze Apoštola v listu ke Galatským, kap. 5., kde Apoštol rozeznává smilnění od cizoložství, když praví takto: „Zjevníť jsou pak skutkové těla, jenž jsou: Cizoložstvo, smilstvo.“ A dokazuje, že jest to hřích smrtelný, ježto zbavuje království slávy, takto dodává: „Kteréž kdokoli činí, ... království božího dědicové nebudou.“ A v 1. listě ke Korintským, kap. 6. stojí: „Nemylte se; ani smilníci, ani modláři, ani cizoložníci, ani měkcí, ani samcoložníci, ani zloději, ani lakomci, ani opilci, ani zlolejci, ani dráči dědictví království božího nedojdou.“ Ale poněvadž cizoložníci pokládají království boží za nepatrné, proto Apoštol, chtěje pokárati jejich prostopášnost, rozkázal, aby byli vyobcováni ze společenství církve Kristovy, jak jest patrno o cizoložníku v 1. listě ke Korintským, kap. 5., jak svrchu bylo podotčeno. Proto káže, aby shromáždění ve jménu Pána Ježíše Krista v témže duchu vydali člověka cizoložného satanovi na záhubu těla, aby duch byl spasen v den Páně. A níže přikazuje řka: „Kdyby kdo, maje jméno bratr, byl smilník, neb lakomec, neb modlář, neb zlolejce, neb opilec, neb dráč, s takovým ani nejezte.“

Druhý výklad.

9. Druhý výklad: „Nesesmilníš“, totiž vnějšími smysly těla nepřikloníš se chlipnosti, totiž zrakem, sluchem atd., rozkoš v nich maje. Neboť taková chlipná rozkoš i bez úmyslu smilniti tělesně jest hřích smrtelný a přestoupení tohoto přikázání.

Proto praví Augustin v 10. kap. „o městě božím“: „Pro hříchy rozkoše i bez vůle dokonání celý člověk zatracen bude;“ proto snad praví Apoštol, že „dobréť by bylo člověku, ženy se nedotýkati“ v prvním listě ke Korintským, kap. 7. atd. A tomu rozuměti jest o kterémkoli smyslu těla, totiž zraku atd.

Třetí výklad.

10. Třetí výklad: „Nesesmilníš“, totiž žádostí srdce po takové rozkoši proti přikázání božímu. Neboť tenhle hřích, jako i kterýkoli jiný kořenem jest v srdci. Neboť kdyby tam nebyl, ani na smyslech nestávala by se rozkoš vinnou, ani ve skutku provedení neřestným. Že však tenhle hřích jest původem a základem v srdci lidském, to jde ze slov Spasitelových, kde dí: „Ale které věci z úst pocházejí, z srdce jdou, ... z srdce zajisté vycházejí zlá myšlení, vraždy, cizoložstva, smilstva, krádeže, křivá svědectví, rouhání atd.“

Digitized by Google

VIII.

Sedmé přikázání.

1. Sedmé přikázání jest: *„Nepokradeš."* Zde se zapovídá dle Augustina veškeré dotknutí věci cizí, z nespravedlivé žádosti pochodící. K tomu znamenej, že dotknutí cizí věci může se díti trojím způsobem dovoleně. Předně, není-li ze žádosti, ale z poslušnosti, jako učinili synové israelští odnesše nádoby egyptské; po druhé, jestliže by někdo odňal meč bláznu, aby sobě a jiným neškodil; po třetí, když se to děje z pouhé nutnosti, jako když by někdo k smrti lačen ukradl chléb, ježto v krajní nutnosti vše jest společné.

Znamenej: Toto přikázání může trojako se vykládati, a podle toho jsou trojí lidé, kteří kradou: totiž vyšší, kteří kradou svým nižším, rovní svým rovným, nižší svým vyšším.

První výklad.

2. První výklad: „Nepokradeš", totiž ty, vyšší, svým nižším. Toto přikázání přestupují předně svatokupečtí kněží, lid o peníze a dočasné statky pokrytecky odírajíce nedovoleným vymáháním, vlídnými, pochlebnými slovy, falešnými odpustky a padělanými ostatky; po druhé násilní lupiči, kteří jsou, neb předstírají, že jsou ze stavu pánů nebo rytířů, jichž násilí a množství dosti jest jasno. Na zločinu pak jejich podíl berou ti, kdož jim rozkazují, radu dávají, je hostí, od nich kupují, ježto souhlasící i pachatelé stejným trestem mají býti potrestáni dle Apoštola (verš):

„Hříchem stejně vinen je — dle Pavla, apoštola Páně — ten, kdo mu souhlas dá, tak jako sám pachatel."

Třetí jsou páni světští, kteří provozují nedovolené vymáhání na svých poddaných. Čtvrtí jsou, kdo mzdu služebníků svých povinnou nevyplácejí atd.

Druhý výklad.

3. Druhý výklad tohoto přikázání: „Nepokradeš", totiž bližnímu sobě rovnému na jeho věcech škodu čině. Toto přikázání přestupují předně lichváři. I jsou lichváři jednak veřejní, jednak soukromí. Veřejní lichváři právem kanonickým jsou trestáni. Předně trestem klatby, po druhé zbavením společenství, po třetí vyloučením od přijímání, po čtvrté zbavením církevního pohřbu. Soukromí lichváři předně jsou ti, kteří půjčují peníze nebo jiné věci se smlouvou nebo podmínkou, že tajně více dostanou zpět; a tihle výslovně přestupují toto přikázání a jsou vázáni k navrácení jako zlodějové. Po druhé jsou soukromí lichváři ti, kdo beze smlouvy a podmínky výslovné půjčují, přece však s tím úmyslem, aby nějaký užitek jim z toho

Digitized by Google

vzešel, a kdyby věděli, že žádné odměny nebo pocty z toho nedosáhnou, nepůjčili by. Takoví jsou před Bohem lichváři a na soudě svědomí jako takové je souditi jest. Třetí jsou, kdo věci své prodávají dráže pro odložení platu, než by se jim hned zaplatilo. Proti těmto všem dí Pán: „... půjčujte, nic se odtud nenadějíce." Lukáš, kap. 6.

4. K lichvářům znamenej, že v „statutech provinciálních" pana Arnošta, arcibiskupa pražského, takto se praví: „Špatnost lichvářů, kteří ponejvíce pověst obchodníků poskvrňují, zatím co pod pláštíkem obchodu vynalézajíce rozmanité lsti více lidem s nimi ve smlouvu vcházejícím způsobují škodu, než jiní, kteří nevynalezše si žádný nátěr přímo půjčují na lichvu, tuto špatnost chtíce odkrýti, aby nemohli ani líčenou neznalost práva o tom předstírati a tak své bludy i ostatní mrzkými důvody vymlouvati, prohlašujeme a pravíme, že, ježto lichva toliko při půjčce se páchá, půjčka však toliko v těch věcech záleží, které se odhadují počtem, váhou nebo mírou, že v tomto případě nejenom ti, kdo výhradně takovou věc půjčují s tou úmluvou, nebo tou nadějí hlavně, aby získali nějaký časný užitek nad částku půjčenou, ať jest jakýkoli malý, buď si to plod nebo výnos věci zastavené, kterou v částku půjčenou nepočítá, za lichváře má býti pokládán; ale i onen, kdo jakékoli zboží, které v čas prodeje má menší cenu dle všeobecného cenění a které tehdy hodlal prodati, prodá dráže, na místě toho odkládaje zaplacení, i ten, kdo zaplatí hned cenu jakékoli věci koupené za méně, než tehdy platí, k vůli zisku, odloživ vydání téže věci k době, ve které jest jisto, že ona věc více platí, za lichváře mají býti pokládáni. A ti, kdo jako takoví mohou býti usvědčeni, nechť jsou oznámeni diecesanům nebo jejich oficiálům, aby skrze ně byli s přísností kanonickou donuceni k navrácení úroků sami neb jejich dědicové. Zpovědníci pak nechť takové při zpovědi mají účinně k navrácení, chtí-li se vyhnouti zatracení duší svých. Zajisté, upadl-li by kdo v onen blud, že by tvrdošíjně odvažoval se tvrditi, že provozovati lichvu není hřích, ten jako kacíř budiž zatracen. Ukládáme pak farářům a oněm, kdo mají úřad kazatelský, aby aspoň jednou za měsíc toto ustanovení věrným vykládali obecným jazykem a měli je spasitelným napomínáním k tomu, aby se zdrželi zločinů nebo úskoků lichev, a aby známo činili to všem a jim za lék hříchů jejich ukládali, aby v konsistoři naší neb (našich) suffraganů úroky některým z uvedených způsobů zaplacené zpět žádali, nebo, dosud-li nezaplatili, ale zaplatiti slíbili, vyprosili si osvobození ze slibu pro sebe a své ručitele." Toto vše praví Arnošt, arcibiskup pražský, v Statutech.

5. Po druhé tohle přikázání přestupují svatokrádci, kteří věci posvátné nebo kostelní berou, kteří tím tíže hřeší, než jiní zlodějové, čím důstojnější jsou věci posvátné nebo kostelní věcí jiných. Třetí jsou, kdo podvádějí obec, jako padělajíce peníze na váze neb ceně, nebo obecnou dovolenou daň umenšeně platíce a různé zboží a výrobky bez poslušnosti kazíce, hostinští, řezníci atd. Čtvrtí jsou, kdo

Digitized by Google

svádějí jiné k hřešení, z něhož pochodí ztráta pozemských statků, jako ke hře v kostky nebo podobně. Pátí jsou, kdo věci vzaté a zloděje přijímají nebo s nimi jakýmkoli způsobem podíl mají, souhlasí a jim přejí.

Třetí výklad.

6. Třetí výklad: „Nepokradeš", totiž svým vyšším čině škodu na statcích pozemských a je podváděje. Vzhledem k tomuhle výkladu přestupují tohle přikázání předně ti, kdo svým kněžím desátky a ostatní církevní povinnosti věrně neplatí; po druhé ti, kdo pánům světským povinnou berni nebo jiné, čeho oni bez lakomosti pro obecné blaho potřebují, dávati se zpěčují a rozmanitě i lstivě se vymlouvají. Třetí jsou služebníci a služky v různých službách ustanovení, kteří majetku pánů kradně používají nebo i z majetku svých pánů bez jejich vědomí almužny dávají, neboť takoví pro zbožný úmysl nejsou omlouváni od hříchu smrtelného, nebo i podvodně a špatně v nepřítomnosti pánově práce svoje konají, jako i činívají nádenníci, jako ženci, koláři a těm podobní. Čtvrté jsou manželky, které věci bez vědomí a vůle manželů v almužnu dávají. To pak se zakazuje v XXIII., kvestii 5.: „Nic ze šatu tvého neb zlata." K tomu jest věděti, že manželka bez vědomí manželova ve třech případech může dáti almužnu: Předně, jestliže sama od sebe umí vydělati jmění, po druhé, má-li vlastní věno, po třetí, činí-li to s věcmi k jejímu spravování náležejícími, jako s chlebem, nebo vínem, nebo něčím takovým; a zvláště, je-li manžel tvrdý ve skutcích zbožnosti, tehdy žena pro spásu muže může to činiti, avšak umírněně, aby tím sobě a muži svému nezpůsobila nouze. Pátí jsou, kteří cla a takové berně podvodně ubírají. Tito všichni a jim podobní vázáni jsou k vrácení.

IX.

Osmé přikázání.

1. Osmé přikázání: *„Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému."* Znamenej dle Augustina: Zde se zakazuje veškeré uškození, které může býti způsobeno bližnímu ústy a podvodným skutkem. A tak se zapovídá nejenom lež, ale i veškeré uškození ústy, a nejenom lež, ale i předstíraný skutek, jímž klamán jest bližní, ježto lež jest praviti se křesťanem a skutků Kristových nekonati. Proto znamenej předně, jak děje se přestupování tohohle přikázání v lživých slovech, po druhé ve slovech bližnímu škodlivých, po třetí v skutcích předstíraných. A dle toho má tohle přikázání trojí výklad.

První výklad.

2. První výklad: „Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému", t. slovy lživými. K tomu znamenej, že jsou tři druhy

Digitized by Google

lží: Jiná jest záhubná, jež pochází ze zlomyslnosti, jiná služebná, jež pochází z oddanosti, jiná žertovná, jež pochází z lehkomyslnosti. Ve lži záhubné dopadáni jsou předně ti, kdo praví něco proti pravdě víry a písma; po druhé ti, kdo mluví lež proti životu lidskému nebo pověsti, jakými byli falešní svědkové při utrpení a smrti Kristově; po třetí ti, kdo bližního svého v jeho vnějších věcech urážejí; tací jsou ti, kdo jiné udávají u soudců neb vládců. Znamenej, že nejsou falešní svědkové jenom ti, kdo lži mluví, ale i ti, kdo pravdu tají. Proto Zlatoústý na ona slova Lukášova v kap. 12.: „Neboť nic není skrytého, cožby nemělo býti zjevno" praví: „Nejenom ten jest zrádce pravdy, kdo veřejně přestupuje pravdu místo pravdy mluví lež, ale i ten, kdo svobodně nehlásá pravdu, kterou dlužno svobodně hlásati, nebo nehájí svobodně pravdy, které svobodně hájiti sluší, jest zrádce pravdy. Neboť jako kněz povinen jest, aby pravdu, kterou slyšel od Boha, svobodně kázal, tak laik jest povinen, aby pravdu, kterou slyšel od kněze dokázanou, t. písmy, věrně hájil; to-li by neučinil, zradil pravdu." A níže: „Viz, že nejenom ten jest přestupník pravdy, kdo veřejně zapírá pravdu, ale i ten, kdo pro strach před těmi, kteří mohou zabíti tělo, smlčí pravdu. A co dím, že pro strach před smrtí smlčují lidé pravdu, když pro bídný žaludek a pro naději na prázdnou poctu před očima nevěrných smlčují lidé pravdu." Tolik svatý Jan Zlatoústý.

3. V druhé lži, t. služebné, dopadáni jsou ti, kdo z jakési oddanosti lhou pro zachování života bližního svého nebo pověsti jeho, aneb vnější podstaty; jako věděl-li by kdo, že hledán jest člověk na smrt a byv otázán, by řekl, že o něm ničeho neví, ač přece by věděl. V třetí lži, totiž žertovné, dopadáni jsou ti, kdo provozují lži žertovné pro obveselení člověka zasmušilého, smutného a nevrlého. Znamenej, že tyhle lži, totiž služebná a žertovná, jakkoli pro dobrý úmysl nejsou v sobě smrtelnými hříchy, přece kněžím a dokonalým vůbec neprospívají, ježto veškerá lež jest ďábel, jako naopak veškerá pravda jest Bůh.

Druhý výklad.

4. Druhý výklad: „Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému", totiž škodlivými slovy bližnímu ubližuje. K tomu jest věděti, že proti bratrské věrnosti a lásce se proviňují: Předně ti, kdo pronášejí slova posměšná a výsměšná, kterým se říkává:

„Posměvač jest horší než ten, koho posměchy týrá."

Po druhé, kdo pronášejí slova, kterými se snaží dobrá slova neb skutky nerozvážně neb sofisticky převraceti; po třetí, kdo pod rouškou lásky pravdivá a dobrá slova pronášejí, jimiž člověka slovním polapením zrazují, jako učinil Jidáš Iškariotský. Po čtvrté, kdo bez nutnosti člověku jeho hříchy předhazují, čímž jest uváděn v rozpaky. Po páté, kdo ješitně ze závisti člověka z vystupování jeho příkře kárají. Po šesté, kdo slovy nevázanými pohoršují člověka,

Digitized by Google

po sedmé, kdo rozsévají nesvornost mezi bratry; po osmé, kdo radu dávají k hříchu, po deváté, kdo zdravý rozmysl a ostatní skutky zbožnosti bližnímu berou, jako nekárati chybující, neupokojovati rozepře atd. Neboť jako nejen pronášeč lži jest zrádce pravdy, ale i ten, kdo pravdu tají, jak svrchu jest patrno skrze Zlatoústého, tak i nejen ten uráží slovem bližního, kdo mu zlé nebo zle mluví, ale i ten, kdo mu k užitku mluviti nechce.

Třetí výklad.

5. Třetí výklad: „Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému", t. předstíranými skutky ho klamaje. Znamenej, že předstíranými skutky uráží bližního dvanácte druhů lidí. Čtyři druhy lidí proviňují se pod rouškou předstírané svatosti, čtyři druhy pod rouškou předstírané pravdy a čtyři pod rouškou předstírané spravedlnosti a nestrannosti. K prvnímu znamenej, že bližnímu ubližují předně nehodně přijímající, kteří, ač jsou ničemové, pro ono zdají se svatými, od nichž lidé prostí, nestřehou-li se jich, jsou klamáni; po druhé nenábožně se modlící, o nichž dí Isaiáš: „Lid tento rty svými ctí mne, srdce však své vzdalují mne." Po třetí ti, kteří se sobě v dobrých skutcích zalibují, po čtvrté ti, kdo se domáhají slávy lidské a pouhé světské mzdy za dobré skutky. Takoví však pro skutky svatosti ani milostí aniž jakou ctností nejsou oplodňováni. Dle druhého způsobu, totiž pod rouškou předstírané pravdy, předně proviňují se ti, kdo ze strachu lidského dají se odvrátiti od svobody pravdy, jako učinili učedníci Kristovi, kteří v čas utrpení jeho, opustivše ho, všichni utekli; po druhé ti, kdo pod rouškou horlivosti jiné prudce kárí z nenávisti a ne z lásky mluvíce pravdu; po třetí ti, kdo více stěžují chování, než slušno, po čtvrté ti, kdo na oko se spolu těší z dobrých úspěchů jiných neb s neštěstím jejich soustrast mají. V třetím způsobu, t. pod rouškou předstírané spravedlnosti a nestrannosti, předně se proviňují ti, kdo prodávají spravedlnost, jako špatní soudcové a obhájci, kteří jakkoli vykonávají spravedlnost, přece nečiní to, leč pro světský zisk nebo oblibu; po druhé ti, kdo spravedlnost z nenávisti nebo jiného porušení úřadu odsuzují; po třetí ti, kdo činí nespravedlivé usnesení a ustanovení k podvádění obce; po čtvrté ti, kdo vynalézají nová práva proti ustanovením svaté matky církve.

X.

Deváté a desáté přikázání.

1. Deváté a desáté přikázání: *„Nepožádáš domu bližního svého, aniž požádáš manželky bližního svého, ani služebníka jeho, ani děvky jeho, ani vola jeho, ani osla jeho, ani cožkoli jest bližního tvého."* Deváté a desáté přikázání vztahuje se jen k skutku srdce. Ale deváté, totiž: „nepožádáš manželky", jest souběžné s šestým, totiž „ne-

Digitized by Google

sesmilníš", kde se zakazuje především skutek vnější, tělesný. jako zde čin srdce atd.

Deváté přikázání.

2. První výklad: „Nepožádáš manželky bližního svého". Tohle přikázání může se vykládati trojako. Předně tak: „Nepožádáš manželky" atd., totiž nebudeš míti vůli znásilniti manželku bližního svého. A znamenej, že jako muži zakazuje žádost ženy, tak tímtéž způsobem ženě naopak atd.

Druhý výklad: „Nepožádáš manželky bližního svého", totiž nevyhledáš toho, abys byl požádán od manželky bližního svého atd. trpně. A tenhle výklad znamená vzájemnou žádost mezi oběma. Proti tomu jednají kláštérníci a kněží a jiní zaslíbivší Bohu zdržen-livost, kteří v tom podobni jsou synům israelským, kteří vyvedeni byvše ze země Egyptské, na poušti manou se sytili a přece ještě toužili po mase egyptském atd. Tak tihle, když již se sytí tělem a krví Pána Ježíše Krista, přece ještě žádají proti přikázání božímu a žádají býti žádáni. Znamenej pod tímhle přikázáním, vzhledem k tomuhle výkladu, že padají zvláště panny a ženy a služební jinoši a žáci, kteří tváře své a hlavy i těla ozdobují rozličně, aby od jiných byli požádáni. A nejenom na ulicích a při tanci, ale dokonce i v kostelích raňují srdce jiných a poskytují příležitost ke zkáze. Znamenej, že zákonné manželky líce své z dvojí příčiny hledí ozdobovati: předně k zalíbení se manželům svým a také jiným. Tyhle pak smrtelně hřeší přestupujíce toto přikázání; po druhé toliko k libosti svých manželů a ne jiných. A tohle není zakázáno, jen když se to děje počestně, neboť kterákoli manželka vázána jest, pokud může, o to se snažiti, aby zachovala věrnost manželskou mezi sebou a svým chotěm, jako činila Zuzana: Daniel. kap. 13. Z toho patrno, že panny s daleko větším nebezpečím než vdané scházejí se na svatbách a hostinách ozdobeny. Příčinu označuje svatý Augustin: že žena vdaná snaží se líbiti se muži jednomu, jemuž ostatně právem má se zalibovati, panna však nevdaná snaží se trpně všem se zalíbiti, a tak může poraniti mysl přemnohých mužů k zalíbení. Proti tomu pak mluví Apoštol: „Žádnému nedávajíce v ničemž pohoršení."

Třetí výklad: „Nepožádáš manželky bližního svého", totiž nepodráždíš se k žádosti ošklivými obrazy v mysli utvořenými, totiž představováním si krásy, postavy i vnad jejích. Bernard praví: „Nikdy nerozmlouvej o kráse žen."

Desáté přikázání.

3. „Nepožádáš statku bližního svého." Tímto desátým přikázáním přímo se zakazuje jen žádost očí, ale nepřímo zakazuje se veškerá touha po věci cizí. Znamenej, že žádost věci cizí páše se trojako: předně, když někdo žádá, a věda, že nemůže toho dosíci, neprovede žádost; kdyby však mohl, velmi usilovně by se o to snažil. A takový hřeší smrtelně. Po druhé, když žádá a pokouší se prací

Digitized by Google

vnější toho dosíci, a třeba toho nedosáhl, přece více hřeší než dříve. Po třetí, když někdo žádaného ničemným usilováním dojde, a toto jest nejtěžší. A dle toho může se upraviti trojí výklad tohoto přikázání, nebo třetí výklad může býti takový: „Nepožádáš statku bližního svého", totiž lakotně jej v držení maje. Neboť dle Augustina nejen ten jest lakomec, kdo uchvacuje cizí, ale i ten, kdo chtivě chrání své. Pročež v 12. se praví: „Není menší zločin majícímu vzíti, než, můžeš-li a máš-li nadbytek, potřebným odepříti. Lačných jest chléb, který ty zadržuješ, nahých jest oděv, který ty ukrýváš, ubohých jest střevíc, který u tebe zastarává."

4. Znamenej, že žádost způsobuje duši trojí zlo: Předně ji nakazí a poskvrní. Toho důvodem může býti, že žádost těla jest jako tekoucí voda, avšak žádost očí jest jako země suchá pro suchost pozemské žádosti. Odtud jako ze země a vody povstává hmotné bláto, tak z dvojí žádosti, totiž těla a očí, povstává bláto duchovní, jímž se duše znečišťuje. Po druhé žádost rozplameňuje duši jako oheň neuhasitelný, o němž dí Job v 31. kap.: „Oheň ten zajisté by až do zahynutí žral": a nejenom rozplameňuje, ale tělo porušuje a obrací v popel. Po třetí jako neukojitelná žízeň duši stále trápí; neboť žádost očí říká vždy: přines bohatství; žádost těla pak: přines rozkoše. A tyto obě jsou neukojitelný chtíč, jak jest psáno v „knize přísloví", kap. 27. a 30.

5. „Nepožádáš" atd. Svatý Jan Zlatoústý na slova Matoušova v kap. 5.: „.... každý, kdož by pohleděl na ženu ku požádání jí" atd., praví takto: „Hle, přikázání nejmenší, totiž u Židů tehdy a nyní u všech, kdo nemnoho pečují o duši svou a nerozsuzují srdce svého. Neboť hněvati se bez příčiny na své bližní někteří nepokládají za hřích, aniž toliko požádati ženy cizí pokládají za hřích, nenásleduje-li skutek požádání. Veliké však u bohabojných a rozsuzujících srdce své; veliké také u Boha, jenž netoliko na skutek lidský patří, ale i na pouhé srdce. Tímto přikázáním zákon se neuvolňuje, ale doplňuje; ale bez tohoto přikázání nemůže státi přikázání zákona. Neboť veškeré cizoložství ze žádosti povstává. Jak by tedy ničilo se cizoložství dle přikázání zákona, nebyla-li by překažena žádost dle přikázání Kristova," ježto totiž jako hněv jest matka vraždy, tak žádost jest matka cizoložství. Následovně, kdo hněvá se na bratra svého bez příčiny, zabíjí ho v srdci svém, a nezabil-li by ho pro strach před těmi, kdo ho vidí, nebo pro svoji slabost, i tak jest to vražda u Boha, který neuvažuje méně o skutku, než o úmyslu. Tak i kdo požádá manželky cizí, již zcizoložil s ní v srdci svém, třeba se jí nezmocnil pro překážku nějaké příčiny, a jest smilník u Boha, který více hledí k vůli, než k činu, poněvadž onomu scházel čin cizoložství, ne vůle. Avšak aby snad lidé, neznající tajemství přirozenosti lidské, uvažujíce, že všeobecně veškerá přirozenost tělesná jest podrobena těmhle vášním a že žádný člověk ani svatý není s to, aby se zcela

Digitized by Google

zdržel hněvu nebo žádosti, nemyslili, že Kristus, přikazuje tohle jaksi nemožné, hledá si příležitost, jíž by učinil lidi vinnými, ježto každý, kdo přikazuje nemožné, rozsévá příležitost provinění a vyhledává příčiny k trestu: proto maličko pojednejme o rozdílu vůle duše a těla. Jako máme v sobě dvojí přirozenost, totiž duševní a tělesnou, tak máme dvojí vůli, jednu duše, druhou těla, dvojí žádost, jednu duše, druhou těla, dvojí hněv, jeden duše, druhý těla. A přirozenost zajisté těla těchto všech věcí zdržeti se nemůže: Neboť má nutně potřebí i hněvati se i žádati, byť i nechtěla, ježto není ve stvořeném svém rozhodnutí, ale v zákonu. Jest totiž zaprodána hříchu; proto praví o ní apoštol: „Opatrnost těla jest nepřítelkyně Bohu; nebo zákonu božímu není poddána, aniž pak může býti.“ Duše však ve stvořeném svém rozhodnutí jest dle zákona spravedlnosti boží; proto může i nehněvati se, chce-li, i nežádati, chce-li. Znamenej: Když tedy se hněváme a žádáme, nelíbíme-li se sobě a spěcháme-li potlačiti buď hněv, buď žádost svoji, jest zřejmo, že pouze tělo naše se hněvá nebo žádá, ne duše naše. Když však libujeme si v tom a rozhodujeme, mohli-li bychom, naplniti svoji hněvivost nebo žádost, tehdy i duše naše se hněvá, nebo žádá spolu s tělem. Proto věda Bůh, že přirozenost těla poddána mu není a nemůže býti, nepřikazuje tělu, co přikazuje duši. Neboť kdo moudrý dává přikázání tomu, kdo, byť i chtěl, nemůže uposlechnouti? Ale k duši mluví a přikazuje, duši, která může Boha ve všem poslechnouti, která může i za hněvu nebo žádosti těla nezlobiti se ani nežádati. Jestliže tedy k duši mluví, i o žádosti duše mluví řka: „... každý, kdož by pohleděl na ženu ku požádání jí, již zcizoložil s ní v srdci svém.“ Ne jestliže někdo požádá nevyhnutelnou touhou těla, ale jestliže někdo požádá dle vůle duše a souhlasu jejího a umiňuje si i hodlaje naplniti, co žádá, ten a takový, byť i nic neprovedl, přece již v srdci jest smilník u Boha, ježto snad zabráněno mu bylo v činu, nestal se však zkroušeným ve vůli.“ Tolik veskrze Zlatoústý.

XI.

Požehnání a zlořečení.

Předloživ přikázání boží lidu svatý muž Mojžíš pravil k němu, dle Deuteronomia, kap. 26.: „Dnes Hospodin Bůh tvůj přikazuje tobě, abys ostříhal ustanovení těchto a soudů; ostříhejž tedy a čiň je z celého srdce svého a ze vší duše své. Dnes i ty připověděls se Hospodinu, že jej budeš míti za Boha a choditi budeš po cestách jeho... a poslouchati hlasu jeho. Hospodin také připověděl se tobě dnes, že tě bude míti za lid zvláštní, jakož mluvil, abys ostříhal všech přikázání jeho; a že tě vyvýší nade všecky národy, kteréž učinil.“ Dále znamenej 28. kap. Deuteronomia: „Vyvýší tě Hospodin Bůh tvůj nade všecky národy země. A přijdou na tě všecka požehnání tato a vyplní se při tobě, když jen poslušen budeš hlasu Hospodina

Digitized by Google

Boha svého. Požehnaný budeš v městě, požehnaný i na poli. Požehnaný plod života tvého, úrody země tvé i plod dobytka tvého, prvorozené skotů tvých i stáda bravů tvých. Požehnaný koš tvůj i díže tvá. Požehnaný budeš vcházeje, požehnaný i vycházeje. A učiní Hospodin, že nepřátelé tvoji, kteříž by povstali proti tobě, poraženi budou před tebou; jednou cestou vytáhnou proti tobě, a sedmi cestami před tebou utíkati budou. Přikáže Hospodin požehnání svému, aby s tebou bylo v špižírnách tvých i při všem, k čemukoli bys přičinil ruku svou, a požehná tobě v zemi, kterouž Hospodin Bůh tvůj dává tobě. Vystaví tě sobě Hospodin za lid svatý, jakož zapřisáhl tobě, když ostříhati budeš přikázání Hospodina Boha svého a choditi po cestách jeho. I uzří všickni národové země, že jméno Hospodinovo vzýváno jest nad tebou a budou se báti tebe. Učiní také Hospodin, že hojnost budeš míti všeho dobrého, plodu života svého i plodu dobytků svých i úrod zemských v zemi, kterouž s přísahou zaslíbil otcům tvým, že ji tobě dá. Otevře Hospodin tobě poklad svůj výborný, nebe, aby vydalo déšť zemi tvé časem svým .... když poslouchati budeš přikázání Hospodina Boha svého, kteréž já dnes tobě přikazuji, aby ostříhal je a činil je. A neuchýlíš se od žádného slova, kteráž já dnes přikazuji tobě, ani na pravo ani na levo..... Jestliže pak hlasu Hospodina Boha svého poslouchati a všech přikázání jeho a ustanovení jeho, kteráž já dnes přikazuji tobě, ostříhati a činiti nebudeš: přijdou na tě všecka zlořečenství tato a postihnou tě: Zlořečený budeš v městě, zlořečený i na poli. Zlořečený koš tvůj a zlořečená díže tvá. Zlořečený plod života tvého i úrody země tvé, provorozené skotů tvých i stáda bravů tvých. Zlořečený budeš vcházeje, zlořečený i vycházeje. Pošle Hospodin na tě zlořečení, zkormoucení a bídu, při všem, k čemubyskoli přičinil ruku svou a cožbyskoli dělal: dokudž nebudeš vyhlazen a nezahyneš v náhle pro zlé skutky tvé, skrze něž jsi opustil mne. Dopustí Hospodin, aby se přidržely tebe morní bolesti, až tě i vyplení z země, do níž se béřeš, abys ji dědičně opanoval. Bíti tě bude Hospodin souchotinami, zimnicí, pálivostí, horkem, mečem, suchem a vodou; a budou tě stíhati, až tě i zkazí. I to nebe, kteréž jest nad hlavou tvou, bude měděné a země, kteráž jest pod tebou, železná. Dá Hospodin zemi tvé místo deště prach a popel; a toť s nebe sestoupí na tě, dokudž bys nebyl vyhlazen. Učiní i to Hospodin, že poražen budeš od nepřátel svých; jednou cestou vytáhneš proti nim a sedmi cestami utíkati budeš od tváří jejich; a musíš se smýkati po všech královstvích země. I budou těla vaše mrtvá za pokrm všemu ptactvu nebeskému a šelmám zemským, a nebude, kdo by je odhnal. Raní tě Hospodin vředem egyptským" atd., mnohá zla. — „Mnoho semene vyneseš na pole k rozsívání a málo shromáždíš; nebo sežerou to kobylky..... protože jsi neposlouchal hlasu Hospodina Boha svého. I stane se, že, jakož se veselil Hospodin nad vámi, dobře vám čině a rozmnožuje vás, tak veseliti se bude Hospodin nad vámi, když vás zkazí a vyhladí, i vypleněni budete z země." Amen.

Digitized by Google

SYNODÁLNÍ KÁZÁNÍ.

Digitized by Google

Digitized by Google

I.

Kázání o poslušnosti kněží.

V první době Husova odporu proti církvi úřední do popředí vystupovalo několik otázek, jež bylo třeba srozumitelně lidu vyložiti a definitivně rozřešiti. Šlo tu hlavně o poslušnost v nejširším slova smyslu: má-li býti každý křesťan poslušen papeže ve všem, má-li kněz býti ve všem poslušen biskupa, má-li laik býti poslušen duchovního atd.

Lidu obecnému zatím nejdůležitější byla otázka, má-li býti laik poslušen vždy kněze. Neboť kněžstvo tehdejší, většinou znemravnělé a nečestné, vyžadovalo přece pro sebe naprostou poslušnost a odvolávalo se na zřejmá ustanovení církevní, opírající se zejména o určité výroky Starého Zákona. Obecnému lidu zdálo se však neslušné poslouchati lidí nečestných — a o to zajisté byly často na Husa vznášeny dotazy.

K těmto dotazům odpovídá Hus kázáním následujícím, určeným z největší části kněžstvu i lidu zároveň, jen závěrkem obraceje se přímo k laikům. Staví se tu ještě přímo a docela na stanovisko církevní, leč vymezuje je přísně dle slov Písma. Ukazuje velikou vážnost a posvátnost stavu kněžského, upozorňuje zvlášť na veliký význam kněží jako obětníků svátosti oltářní, uvádí a opakuje slova Kristova: „Vy jste sůl země, vy jste světlo světa“ (na nichž celé kázání založil), dokládá se výroků kanonů o velebnosti duchovenstva — ale připomíná také, že tím těžší a přísnější jsou povinnosti těchto vyvolených Božích, ‚bohů‘ (jak je nazývá podle tehdejšího nesprávného výkladu Vulgaty). Dochází pak na konec ke správnému výsledku, že křesťan má vždycky kněze poslouchati, když nařizuje něco shodného se zákonem Kristovým — a že pro dobro církve má uposlechnouti i v činu nerozhodném, že však lid nemá poslechnouti v tom případě, že by kněz učil něco proti zákonu Božímu.

Kázání je mírné a vlídné; jsou v něm sice patrny prvky opravné, ale není na ně položen důraz takový, aby vyzývaly odpor a bouři. Dle toho zdá se, že náleží do první doby kazatelské činnosti Husovy, kdy šel svorně ještě s arcibiskupem — a možná, že kázání naše bylo přednešeno na nějaké synodě r. 1404 nebo 1405.

*

Digitized by Google

M. Jana Husi synodální kázání na slova Kristova v 5. kap. evangelia sv. Matouše:

Vy jste sůl země, vy jste světlo světa.

Spasitel náš, aby ukázal úřad kněžský, řekl svým učedníkům: *„Vy jste sůl země; vy jste světlo světa,“* t. j. ‚vy jste koření lidí světských příkladným životem a světlo zdravým učením‘. Apoštolové totiž připodobňují se soli, neboť jako dle Isidora v 18. kn. „Etymologii“, kap. 2., sůl jest věc nejpotřebnější ke kořenění pokrmu na tolik, že přimíšena do píce vybízí ovce a skot k jídlu a následovně je ztučňuje; a dle Avicenny má sílu počišťující a trávící, protože jest přirozenosti teplé a suché, platna proti větrům, proti vnějším vlhkostem, obměkčujíc břicho proti vlhkostem jedovatým, uzdravujíc rány a vředy; s medem, vodou růžovou a kafrem ničí skvrny v obličeji; a ježto stejně apoštolové a jejich náměstkové mají činiti společnosti lidské, totiž vybízeti k potravě slova božího, životem duchovním je ztučňovati, očišťovati od svrabu hříchu, uzdravovati od rány a ničiti skvrny na vnitřním jejich obličeji: proto praví jim Kristus: *„Vy jste sůl země;* jestliže sůl zmařena bude... k ničemuž se nehodí více, než aby byla ven vyvržena“ — t. j. dle Jeronýma a Hugona, aby byla odstraněna z úřadu kazatelského a z církve — „a od lidí pošlapána“. Dle Jeronýma v II., kvestii 7.: „aby byla pošlapána od vepřů“, t. j. od zlých duchů; dle Hugona (t. j.) „aby byla podobně s nízkými pošlapána, aby pode vše jiné byla uvržena v propast pekelnou“. A tato chuti prostá sůl tak velmi jest neužitečná, že praví Spasitel (Lukáš, kap. 14.), že „ani do země, ani do hnoje se nehodí: ven ji vymítají“.

Praví tedy, že apoštolové jsou sůl, jako chválu, ale sůl chuti prostá, jako pohanu. K tomu jest věděti, že Bůh chválen jest proto, že jest mocný, moudrý, dobrý, bohatý, krásný a činný; a tak jest chválen pro moc, moudrost, dobrotu, krásu a činnost proto, že tyto vlastnosti nemá od jiného, ale že věčně na něm jsou, kromě toho, co činností učinil dočasným. Tak také chváleni jsou lidé pro moc, moudrost atd.; ale poněvadž lidé všecko to mají od Boha, proto veškerá jejich chvála má býti především Bohu udílena. Člověk však má býti chválen předněji pro mravní dobrotu, než pro moc nebo moudrost, krásu, statečnost nebo bohatství; neboť nejpředněji mravní dobrota činí člověka chvály hodna, protože pochází ze svobodné vůle jeho. Proto Spasitel takto chválí setníka pro víru, ne pro moc nebo bohatství, řka: „Nenalezl jsem takové víry v Israeli.“ (Matouš, kap. 8.) Pochválil i ženu Kananejskou, řka: „Ó ženo! Veliká jest víra tvá, staniž se tobě, jak chceš!“ (Matouš, kap. 15.) Pochválil i Zachea pro jeho žádost viděti ho a pro povinné pokání, neboť vrátil čtvernásob ze zpronevěřeného a polovici statku svého dal chudým, o čemž v kap. 19. evang. sv. Lukáše. Pochválil Marii Magdalenu pro lásku, řka: „Odpuštěniť jsou jí hříchové mnozí, neboť milovala

Digitized by Google

mnoho;" pochválil lotra, slíbiv mu ráj za nábožnou modlitbu, neboť onen řekl jemu: „Pane, rozpomeň se na mne, když přijdeš do království svého." (Lukáš, kap. 23.); i pravil mu ke chvále: „Dnes budeš se mnou v ráji." Hle, jak pochválil světské lidi pro činnost jejich; ale nikdy je tak výslovně a tolik nepohanil, jako duchovní. Neboť řekl Petrovi: „Jdi za mnou, satane." (Matouš, kap. 16.) O Jidášovi pravil: „Jeden z vás ďábel jest." (Jan, kap. 6.); knížatům kněžským řekl: „Vy z otce ďábla jste" (Jan, kap. 8.) a tíže je obvinil ze hříchu své smrti než Piláta, pravě: „Kdo mne tobě vydal, větší hřích má." (Jan, kap. 19.)

Pochválil však i apoštoly pro činnost. Neboť Petrovi za správné vyznání víry řekl: „Blahoslavený jsi, Šimone, synu Jonášův: nebo tělo a krev nezjevilo tobě, ale Otec můj, kterýž jest v nebesích." Dále pochválil zároveň apoštoly za to, že zůstali s ním až do večeře v pokušeních, kdežto jiní odešli zpět (Lukáš, kap. 12.); proto řekl: „Vy pak jste ti, kteříž jste v mých pokušeních se mnou zůstali." Spasitel tedy pochválil lidi ne pro moc nebo moudrost, nebo pro bohatství světa, ale pro dobré skutky. A proto pravil (Matouš, kap. 5.): „Takť svěť světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a slaví Otce vašeho, kterýž jest v nebesích." Hle, slavnými činy má býti chválen Bůh od apoštolů i lidí jiných; lidé tedy především pro ctnost mají býti chváleni a pro neřest haněni. Kdo tedy chce od Krista býti pochválen, napodobujž ho v mravech a podstupujž pro něj pokorně potupu atd.

Avšak kněží přece jsou chváleni pro moc, kterou mají od Pána; mají totiž moc předně vykonávati svátosti a zejména svátost oltářní. Proto volá svatý Augustin, řka: „Ó velebná důstojnosti kněží, v jejichž rukou Syn boží jako v lůně panny se vtěluje! Ó šťastní kněží, budete-li šťastně živi. Ó tajemství nebeské, které skrze vás koná Otec, Syn i Duch Svatý, nad tak nevýslovným tajemstvím vaším, že v jeden a týž okamžik tentýž Bůh, jenž trůní na nebi, jest v rukou vašich v posvěcení. Mají se tedy kněží pilně stříci, aby oči jejich, které vidí vševidoucího, nepřiklonily se k patření na marnost, aby jazyk jejich, který slovy snáší s nebe Syna božího, nemluvil lež nebo něco proti Bohu neb bližnímu aneb slova neužitečná, aby ruce, které smáčeny jsou krví Kristovou, neposkvrnily se kalem hříchu. Jestliže pak hrob Kristův, v němž tělo Kristovo po tři dny leželo bezduché, jest slavný, slavnějšími a důstojnějšími mají býti srdce kněží, ve kterých Kristus po svém vzkříšení denně ráčí přebývati. A jako blahoslavené jsou prsy, kterých Kristus jako nemluvně požíval, tak měla by býti blahoslavená ústa, která přijímají jeho tělo a krev. Neboť jest nespravedlivo, aby z těch úst, kam vstupuje svátost Kristova, vystupovala píseň hýřivá nebo milostná." Tolik Augustin.

I rozuměj opatrně slovům Augustinovým, abys, špatně je chápaje, neupadl v kacířství; zejména pak těmto slovům: ‚Syn boží vtěluje se v rukou kněží jako v lůně panny.' Dále těmto: ‚jazyk snáší s nebe Syna božího', t. j. pronese-li jazyk slova Kristova, jest ve sváto-

Digitized by Google

sti týž Syn, který jest na nebi. Dále svatý Bernard v kázání o těle Kristově k papeži Petrovi praví, že „žádnému z andělů, žádnému z archandělů, žádným nejvyšším duchům, ne všem, ale toliko našemu stavu jest svěřeno vykonávání tak velké svátosti, že vysvěcen jsa na kněze docela totéž konáš na oltáři, co vykonal Kristus rukama svýma při velikonoční večeři. Na oltáři zajisté rukama kněží přepodstatňuje se tělo Kristovo, není tvořeno, nerodí se, ale jest celé na pravici otcově, celé jest i v rukou kněze, celé v ústech přijímajícího; jeden v mnoha, tentýž v různém". Tolik Bernard. Přijali pak tuto moc apoštolové od Krista, když jim řekl: „To čiňte na mou památku." (Lukáš, kap. 22.) Znamenej, že autorita Bernardova vykládá Augustina, neboť jinak navzájem by si odporovali. Neboť Augustin praví: ‚V jichž rukou se vtěluje', kdežto Bernard praví: ‚přepodstatňuje se, není tvořen, nerodí se', sice, kdyby se vtěloval, pak začínal by býti tolikrát, kolikrát který kněz by ho přepodstatňoval, což jest kacířství. Ale správně rozumí se slovu ‚vtěluje se' tak, že ten, který vtělil se v lůně panny, jest v rukou kněze.

Po druhé mají kněží moc svazovati a rozvazovati, o níž stojí u Matouše v kap. 18.: „Amen pravím vám: Cožkoli svížete na zemi, budeť svázáno i na nebi." Dále u Jana v kap. 20.: „Přijměte Ducha svatého. Kterýmžkoli odpustili byste hříchy, odpouštějí se jim" atd.

Proto k obojí této moci praví svatý Jeroným v kterémsi listě: „Chraň Bůh, abych něco zlého mluvil o těch, kdo jako následníci úřadu apoštolského přepodstatňují ve svátosti tělo Kristovo, skrze něž i my křesťany jsme, kteří jako klíče království nebeského jaksi přede dnem soudu nás soudí a s Bohem smiřují." Týž k Pavlinovi: „Chválen jest každý věrný, který má v úctě kněze a neutrhá úřadu, jímž stali jsme se křesťany; zvláště veliká buď úcta k rukoum pomazaným a hlavě posvěcené." Dále Zlatoústý v Rozmluvě praví: „Dobré kněze máme ctíti my, kteří nemůžeme ani vyhnouti se peklu a tak ohni, ani dosíci odměny zaslíbené leč skrze jejich úřad. Neboť oni to jsou, kdo rodí nás láskou duchovní a vykonávají obrození křtu; skrze ně Kristem se odíváme, skrze ně se Synem božím se spojujeme a stáváme se údy této svaté hlavy. Proto tedy máme tyto ctíti nejen více než krále a soudce, ale úctyhodnější budou i než rodiče, ježto jsou nám původci božského zrození a samého Boha, hněvá-li se, zakročením svým nám sjednávají a usmiřují." Tolik Zlatoústý.

Dále kněží nazývají se ‚bohy', o nichž praví se v 22. kap. Exodu: „Bohům nebudeš utrhati," t. j. kněžím, dle XI., kvestie 1., ‚Kněžím'. Dále ‚anděly' u Malachiáše v kap. 2., což jde z XI., kv. 1. ‚Kněžím'. Dále: důstojnost kněžská vyniká nad královskou (dle distinkce 96. na začátku a na konci). Dále: Kristus jim prokázal úctu, poslav k nim malomocné (Lukáš, kap. 17. a I., kvestie 1. ‚Zdaliž'). Dále: od nich dostává se lidu dobrořečení a milosti boží (I., kv. 1.; řečeno i v VI., kv. 1. ‚Kněz'). Dále: skrze ně hříchy se ruší (I., kv. 1. ‚Oni'). Dále: skrze ně budoucnost jest odhalována (I., kv. 1. ‚Řečeno jest

Digitized by Google

od Pána'). Dále: oni jsou světlo lidu (Matouš, kap. 9. a distinkce 93. ‚Kněží'). Dále: kněží jsou otcové a učitelé všech (distinkce 96. ‚Kdo'). Jsou i králové a knížata lidu. Proto tedy praví Pán v Deuteronomiu, kap. 24.: „Šetř se pilně, abys neupadl v ránu malomocenství, ale učiníš, cožkoli kněží levítského pokolení naučí tebe vedle toho, což jsem přikázal jim, a naplň to snažně." Ale znamenej slovo boží, neb praví: ‚což jsem přikázal jim'. Neboť lid má pilně míti zřetel k tomu, zda kněží přikazují to, co přikazuje Pán Bůh a tehdy to má pilně plniti. Jestliže by však učil [t. kněz] naopak proti Bohu, pak nemá lid toho činiti.

Ty tedy, věrný křesťane, slyš kněze Páně a cokoliv učí, co zní dle přikázání nebo rady Kristovy, pilně plň vždy toto přikázání a radu, na kolik můžeš; a skutek nejistý pro dobro církve, který radí kněží boží, opatrně vykonávej: neboť nutna jest, co se tohoto týče, hadí opatrnost, aby hlava Kristus neporušeně byla zachována.

O chvále dobrého kněze a kárání špatného jest výklad v kázání synodálním: „Stůjteż, majíce opásaná bedra svá".

Digitized by Google

II.

Kázání proti hříšnému kněžstvu.

Přízeň arcibiskupova, okázale projevovaná Husovi, dodala synodalnímu kazateli odvahy vystoupiti proti kněžstvu přímo a příkře. Jak stoupl Hus ve vážnosti arcibiskupově, svědčí známá událost, že 9. července 1404, když arcibiskup, dobyv hradu Zoulova, dal Zoule s jeho spolutovaryši zvěšeti, Hus vedl jako duchovní rádce tohoto loupežného rytíře na popraviště a přiměl k veřejnému pokání; taktéž při jiných příležitostech vidíme Husa na výsluní přízně metropolitovy, i není divno, že 19. října 1405 vidíme ho jako kazatele synodalního ve jménu arcibiskupovu přímo a příkře vystupovati proti zlořádům kněžstva.

Kázání toto jest jedna z nejlepších — a také nejostřejších — prací Husových. Vybral si slova, která právě ten den, na nedělní mši byla čtena: „Milovati budeš Pána Boha svého ze všeho srdce svého, ze vší duše své a ze vší mysli své“ — a založil na nich kázání vzorné stavbou, formou i obsahem. Vyloživ v úvodě, po tehdejším zvyku kazatelském, svou nestatečnost k tomuto úkolu a vyzvav shromážděné, aby vzývali Ducha svatého, přistupuje k samému výkladu, před nějž ještě položil krátké vysvětlení pojmu a slova církev. Výklad rozdělil na dvé: předně, že hříšníci vůbec Boha nemilují a tak tohoto přikázání neplní (tu kromě jiných ostrých výtek zvláště důrazně vytýká a stíhá neřest smilství, tak rozšířenou mezi tehdejším duchovenstvem), podruhé pak, že každý má Boha milovati ze vší síly své a tedy každého i sebe menšího a sebe rozšířenějšího hříchu se varovati. A tu bojuje zvláště proti svatokupectví, simonii, hříchu nejobvyklejšímu a nejhoršímu v době tehdejší — a souvislému s ním lakomství, jež zachvátilo všecky stavy tehdejší. Obě tyto části — proti smilství a svatokupectví — jsou hlavní podstatou celého kázání, Hus snaží se těmi ostrými a rozhořčenými slovy provésti nápravu.

K závěrku hájí se jaksi sám. Již počal v Betlémě kárati hříchy kněžské před shromážděným lidem a již ozývali se kněží hříšní, že to býti nemá, aby se dělo kázání před laiky. Na tyto výtky odpovídá závěrek kázání: kněží nestydí se veřejně hřešiti, nesmí tedy ani nic na-

Digitized by Google

mítati proti veřejnému kárání z veřejných hříchů. A opětovným appelem na dobrou vůli jejich kázání zavírá.

Toto kázání zimní synody arci mu přátel nezjednalo; kněží pražští pamatovali si dobře plamenná slova Husova — a po třech letech jeho výroky, oprávněné dokonce statuty pražského arcibiskupa Arnošta, zjevily se v žalobě kněžstva pražského jako články bludařské.

*

M. Jana Husi synodální kázání na slova Kristova ve 22 kap. evangelia sv. Matouše:

Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a ze vší duše své a ze vší mysli své.

Shledávaje se ve všem nedostatečným, chvěje se vykládati poskvrněnými ústy slova zákona božího, jimiž by milost Ducha svatého mohla ozářiti srdce věrných světlem milosti, chvěji se, protože Bůh řekl hříšníkovi: „Což tobě do toho, že ty vypravuješ ustanovení má a béřeš smlouvu mou v ústa svá?“ (Žalm 49.) A protože „nic není celého v těle mém... a nemají pokoje kosti mé pro hřích můj. Nebo nepravosti mé vzešly nad hlavou mou, jako břímě těžké nemožné jsou mi k unesení. Zahnojily se, a kyší rány mé pro bláznovství mé“. (Žalm 37.) „Neboť jsou mne obklíčily zlé věci, jimž počtu není.“ Co učiním tedy? Zajisté řeknu s mužem krve, ale nekonečně bídnější, řeknu: „Ó Bože, nezamítej mne od tváři své a Ducha svatého svého neodjímej ode mne. Navrať mi radost spasení svého a duchem statečným (t. j. Duchem svatým, jenž jest s tebou jeden Bůh) utvrď mne. I budu vyučovati přestupníky cestám tvým, aby hříšníci k tobě se obraceli.“ (Žalm 50.) Utvrď mne tedy, Bože, Duchem svým, bez něhož hlasy na prázdno vyznívají a srdce suchá zůstávají. Když však přítomen jest tvůj sladký Duch, svlažující srdce, naplňuje je rozumem, očišťuje je od hříchů. Neboť kdo očišťuje srdce pokorných, ne-li Duch sedmitvárný? Kdo poučuje srdce prostých, ne-li ten, kterého poslal jednorozený Syn boží od Otce, aby naučil prosté rybáře veškeré pravdě církvi potřebné? Neboť praví sám jednorozený Syn boží u Jana v kap. 16.: „... ten Duch pravdy, uvedeť vás ve všelikou pravdu.“ O tomto Duchu praví svatý Řehoř v kázání na Hod Boží svatodušní na slova 14. kap., evangelia Janova: ‚Utěšitel pak, ten Duch svatý, kteréhož pošle Otec ve jménu mém, onť vás naučí všemu‘: „Chci,“ vece svatý papež Řehoř, „oči víry povznésti k moci tohoto Ducha svatého a porůznu uvažovati o otcích nového i starého zákona. Hle, otevřev tyto oči víry, patřím na Davida, Amose, Daniela, Petra, Pavla a Matouše a chci uvažovati o tom, jaký umělec jest tento Duch svatý. Ale v tomto uvažování svém jsem nedostatečný. Neboť

Digitized by Google

naplní hocha zpívajícího ke kytaře a učiní ho žalmistou; naplní pastýře skotu, štípajícího fíky a učiní ho prorokem; naplní skromného jinocha a učiní ho soudcem starců. Naplní rybáře a učiní ho hlavou církve. Naplní pronásledovatele a učiní ho učitelem národů. Naplní publikána a učiní ho evangelistou. Ó, jaký umělec jest tento Duch svatý! Žádné doby nepotřebuje jeho naučení; všemu, co chtěl, naučí, jakmile se dotkne někoho, a jeho dotknutí jest zároveň naučení. Neboť ducha lidského náhle jaksi osvítí, změní, odvrhne to, čím byl dříve, a způsobí jej náhle tím, čím nebyl." Tolik svatý Řehoř.

Ježto tedy tento Duch Páně tak dovedně očišťuje srdce, obrací bloudící a prosté z nenadání osvěcuje, aby byli schopni jeho milosti, proto mi zbývá, abych, jsa zaslepen temnotou hříchu a obklopen se všech stran chudobou nevědomosti, společně s vámi v jednotě téhož Ducha vzýval pomoc svaté Trojice prostřednictvím Pána Ježíše Krista, který jest cesta, pravda a život. (Jan, kap. 14.) Cesta vedoucí od hříchu, pravda řídící v konání a život oživující láskou. Protož, majíce důvěřu k Bohu, prosme pokorně skrze Krista Boha Otce, aby nám dal moc — Boha Syna, aby nám poskytl moudrost — Boha Ducha svatého, aby dal laskavost svou mně, abych užitečně mluvil, a láskám vašim, abyste úrodně poslouchali slovo jeho, za prostřednictví slavné panny, matky Pána Ježíše Krista.

*

Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a ze vší duše své a ze vší mysli své.

Tak stojí psáno v 22. kap. evangelia Matoušova. A dnešní neděle pěje se to v officiu. Ježto nemůže nikdo položiti jiný základ, kromě toho, který byl položen, jenž jest Kristus Ježíš, dle svědectví Apoštolova v 3. kap. 1. listu ke Korintským, proto jest patrno, že duchovní dům církve má pevným základem víru v Krista, stěnami naději v život a přepevným krovem lásku. Na této zajisté skále, která jest základem, nad nějž nikdo nemůže položiti pevnějšího, založena jest církev Ježíše Krista. Naděje pak zdvihá se jako čtyři stěny, a to: Naděje, že vše minulé zlé mocí utrpení Kristova ustupuje ke slávě svatých; že vše budoucí v blaženosti, mocí prvorozenství Kristova ustupuje k blaženosti svatých; naděje v požívání všeho, co jest nad člověkem a naděje v šťastné užívání všeho, co jest před lidmi; z těchto pak vzrůstá láska jako krov této duchovní budovy a vrchol dokonalosti církve Ježíše Krista.

Takovéhoto pak zbudování má dbáti každý katolík, ale zvláště kněžstvo má pilně usilovati o toto zbudování a statečně pracovati na zničení svého protivníka. Avšak takové zbudování nezáleží v nestálém přivlastnění si statků pozemských, jak se domnívají lakomí a ctižádostiví duchovní, ale v nakupení ctností, dle napodobení Pána

Digitized by Google

Ježíše Krista. Jakož stejně, jak církev zdokonaluje se ctnostmi, tak buduje se mileji Kristu a naopak.

Aby se pak nikdo nemýlil, o které církvi jest zde řeč, pro jasnost jest věděti, že církev jest jednak hmotný dům především Bohu zasvěcený a svěřený množství lidí, aby v ní uctívali Boha svého, jak praví Apoštol v 1. listě ke Korintským, kap. 11., řka: „A což pak domů nemáte k jídlu a ku pití? Čili církev boží tupíte," totiž mrzce v ní pojídajíce. Jsou pak několikeré rozdíly mezi takovýmito církvemi, jako: Jiná jest metropolní, jiná kathedrální, jiná farní, jiná modlitební čili kaple.

Jednak církev rozumí se přeneseně dle těch, které obsahuje, ať jsou to duchovně v ní sloužící, kteří se nazývají slavnými muži církevními, nebo kteříkoli věrní laikové aneb duchovní. I jest tolik stupňů takových církví, kolik jest shromáždění věřících; tak jedno nazývá se církev římská, totiž papež a kardinálové, vcházejí-li dveřmi a napodobují-li Pána Krista ve ctnostech; jiná pražská, totiž pan arcibiskup s vyšším kněžstvem, jestliže vcházejíce dveřmi podávají svátosti Kristovy, napodobujíce Krista, biskupa duší, v pokoře, chudobě, čistotě milosrdenství a trpělivosti. Jestliže však obě uvedená shromáždění v řečených věcech se zvrhnou, pak dle svědectví pravdy jsou zlodějové a lotři (Jan, kap. 10.) a následovně jsou církve Antikristovy.

Konečně jest církev veškerost předurčených a tato nazývá se tajemné tělo Kristovo, nevěsta Kristova a království nebeské. A tak mluví o ní Apoštol v 5. kap. listu k Efezským: „Muži milujte ženy své, jako i Kristus miloval církev a vydal sebe samého za ni." A Augustin v III. knize ‚O nauce křesťanské' v kap. 33. A podle něho ‚Dekrét' v XXXII., kvestii 4. Dále i ‚O pokání' distinkce 1., kap. ‚Církev' a tamtéž distinkce 4., kap. ‚Jestliže z dobrého' a na více jiných místech. Církev pak v tomto smyslu dělí se na tré, totiž jedna část jest církev vítězná, kterážto jest zástup předzřízených kralujících ve vlasti. Nazývá se pak ‚vítězná' proto, že zvítězila nad neřestmi satanovými. Druhá část svaté matky církve jest církev bojující, kteráž jest zástup předzřízených zde na zemi. ‚Bojující' pak zve se proto, že vede boj Ježíše Krista proti tělu, světu a ďáblu. A vůdci této církve jsou biskupové vyvolení Duchem svatým, které napomíná Apoštol ve 20. kap. ‚Skutků', řka: „Buďtež tedy sebe pilni i všeho stáda, v němž Duch svatý ustanovil vás biskupy, abyste pásli církev boží, kteréž sobě dobyl svou vlastní krví." Třetí část svaté matky církve jest církev trpící, jež jest zástup předzřízených trpících v očistci. Nazývá se pak ‚trpící', poněvadž tam není s to zasloužiti si blaženost. Doplňuje se pak svatá matka církev ze tří částí, z nichž první všeobecnější a nejnižší jest lid, žijící z dovolené práce; a tato část jest bezpečná, zachovává-li přikázání boží a věrně dbá si práce. Druhá část církve jsou světští pánové; tato část, koná-li, co náleží její povinnosti, jest lepší, ale méně bezpečna. Jest pak její povinnost

Digitized by Google

hájiti zákona božího, chrániti služebníků Kristových a zapuzovati služebníky Antikristovy. Totoť jest příčina, proč nosí meč, jak dí apoštol ve 13. kap. listu k Římanům. A dle Augustina: „Král jest náměstek božství." Jest pak tento stav nebezpečný trojako, ježto jest náchylný, aby byl překonáván pýchou, žádostí světskou a mrzkou rozkoší tělesnou. Třetí a nejlepší část církve jest kněžstvo, dokud skutečně zastává úřad, který mu náleží. Neboť má zanechávati světa, obživovati církev jako duch a ve všem nejblíže následovati Krista. Jestliže však odpadá od víry, pak není horší nebo urputnější nad ni, vskutku jest Antikrist, neboť kde jest stupeň nebo stav vyšší, tam jest pád těžší, jak jest patrno na Luciferovi, na kněžích, kteří ukřižovali Pána, a na Jidáši. Neboť jako Mojžíš a Aron byli nejlepší kněží starého zákona a ostatní sestupně byli nejhorší, jak jest patrno na konci jejich posloupnosti, tak v novém zákoně Kristus a jeho apoštolové byli nejlepší kněží, ale sestupem od první doby a tak i od napodobení Krista ve světě jsou nejhorší za času Antikrista. Praviť totiž Kristus u Matouše v kap. 16.: „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapřiž sebe sám a vezmi kříž svůj a následuj mne." A Apoštol v listě k Efezským kap. 5. praví: „Buďtež tedy následovníci boží, jakožto synové nejmilejší." Vskutku křesťané mají napodobiti Pána Krista, zachovávajíce obě části spravedlnosti, ježto jinak stali by se zvrhlými v mravech a nebyli by pokládáni za syny Kristovy, ale za syny Antikristovy, ne za syny boží, ale za syny ďáblovy, dle svědectví Kristova u Jana v kap. 8.: „Vy z otce ďábla jste." Neboť v tomto, že lidé nenapodobují Krista v mravech, záležejí veškeré poklésky křesťanů na tomto světě, jak dí svatý Augustin ve spise ‚O pravém náboženství'; a podle toho nelze spáchati žádný hřích, leč žádáme-li to, co Kristus zavrhl, neb vyhýbáme-li se tomu, co Kristus podržel. Z toho následuje, že všichni lidé narození po Kristu mají pod trestem věčného zatracení následovati Krista. A ježto vznešenost ctnostného ducha záleží v nesnadném, proto jsme napomínáni, abychom jako nejmilejší synové následovali Krista, dle slov Apoštolových tam, co svrchu: „Buďtež tedy následovníci boží, jakožto synové nejmilejší." Zde zahrnuje Apoštol tři stupně synů božích a tak synů Pána Ježíše Krista. První stupeň vztahuje se k spravedlivým z lidu, které Apoštol jmenuje milými syny božími. Druhý stupeň shoduje se spravedlivými panovníky tohoto světa, které nazývá milejšími syny božími. Třetí stupeň směřuje ke kněžstvu, které následuje blíže Krista; tyto nazývá nejmilejšími syny božími. Protože však v následování Krista zvrhají se tyto stupně, proto pořádek ve stupních těch se převrací. Neboť často nejnižší stav, křesťané z lidu, převyšuje ostatní, vynikaje ve ctnostech. Pročež pravím, blíže přistupuje, že z kteréhokoli z oněch tří stavů jsou milí synové boží ti, kteří zachovávajíce přikázání Páně, poslouchají svých vyšších, jak se sluší.

Z toho jest patrno, že světští kněží a klášterníci soukromého čestného kněžství a ti, kteří hledí se vymykati poslušnosti, vedeni jsouce neposlušností ducha, nejsou milí synové boží, neboť jako takoví

Digitized by Google

nechtí svých arcibiskupů, biskupů, opatů, převorů a probošťů ve věcech dovolených pokorně poslouchati, jak jest jejich povinností. Ježto přece dle nezlomného zákona bezprostředního náměstka Kristova, apoštola Petra, mají býti poddáni všelikému lidskému zřízení pro Boha a komukoliv, kdo je žádá, vydati počet ze své naděje a víry. Neboť v 1. listě Petrově, kap. 2., praví bezprostřední náměstek Kristův: „Poddáni tedy buďte všelikému lidskému zřízení pro Pána"; a následuje: „Nebo tak jest vůle boží". A ježto svrchu uvedení nechtí takto býti poddáni vyšším v poslušnosti, kterou jim slíbili, a z ní se vymykají, jest patrno, že jsou na odpor vůli boží a následovně nejsou milí synové boží. Milejšími syny božími pak jsou ti, kdo zachovávajíce přikázání Páně a některé rady jeho, poslouchají jak vyšších, tak sobě rovných dle své povinnosti. Nejmilejší pak jsou ti, kdo zachovávajíce přikázání Páně a všecky jeho rady, poslouchají vyšších, sobě rovných i svých poddaných dle své povinnosti; a tak byli Kristus, Křtitel a přední Kristovi apoštolové nejmilejší synové boží, naplňujíce veškerou spravedlnost, jak praví u Matouše, v kap. 3. nejmilejší syn boží, vece: „... tak sluší na nás, abychom plnili všelikou spravedlnost." On také, chtěje kteréhokoliv člověka přiměti k tomu, aby zachovával přikázání a stal se synem božím, pravil takto: *„Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a ze vší duše své a ze vší mysli své,"* jak v thematě.

Poněvadž pak mnozí svedeni lstí Satanovou, odvrhujíce Boha, tvrdí, že Boha milují, proto k vyhlazení této svodné lži ďábelské jest poznamenati, že milovati Boha jest chtíti dobré Bohu. Ale poněvadž toto jest u člověka zde na světě skutek záslužný, jest na bíledni, že nemůže se to hoditi než na člověka, který v Kristu trvá a ve kterém Kristus trvá milostí. A proto praví sám Kristus u Jana v kap. 15.: „Zůstaňtež ve mně a já v vás." A dodává jako příčinu: „Jakož ratolest nemůže nésti ovoce sama od sebe, nezůstala-li by při kmenu, tak ani vy" — rozuměj nemůžete nésti záslužného ovoce a tak nemůžete ani dobré chtíti Bohu — „leč zůstanete-li ve mně" přilnutím lásky. Odtud jako nemůže dobře mluviti dobré člověk zlý, tak nemůže ani dobře chtíti dobré Bohu, neboť pro obojí stejný jest důvod. První pak klade Spasitel u Matouše v kap. 12., řka: „... kterakž byste mohli dobré věci mluviti jsouce zlí?" Jakoby řekl: Nikterak. Protože pak dle výroku svatých nemůžeme slovům oněm lépe rozuměti než tak, že zlí nemohou dobře mluviti dobré, jako strom zlý nemůže dobrého ovoce vydávati (Matouš, kap. 7.), jest patrný výrok svrchu položený.

Z tohoto následuje: Aby člověk dobře chtěl dobré Bohu, to jest tolik, jako aby chtěl člověk dobře žíti. Aby pak člověk dobře žil, to jest, aby zachovával přikázání boží. Z toho následuje dále, že není možno, aby člověk byl v lásce nebo milosti boží, leč by dočasně zachovával jeho přikázání a následovně povinně sloužil Bohu svému. Neboť tak lze to obrátiti: Aby stvoření milovalo Boha — aby zachovávalo jeho přikázání. Neboť u Jana v kap. 14. praví Ježíš Kristus:

Digitized by Google

„Milujete-li mne, přikázání mých ostříhejte," jakoby řekl: Činíte-li toto, následuje z toho, že mne milujete.

Proto důsledně popisuje, co jest Boha milovati, dodává takto: „Kdož by měl přikázání má a ostříhal jich, oní jest ten, kterýž mne miluje." A kdo se z téhož pramene napil, to jest Jan, který zpolehl na prsou Páně při večeři, ten praví v 1. svém listě, kap. 2.: „Dí-li kdo: znám jej" — totiž záslužně, a tak, že jej miluje — „a přikázání jeho neostříhá, lhář jest a pravdy v něm není." I jest patrno, že není možno, aby stvoření milovalo Boha, leč by zachovávalo ve svůj čas jeho přikázání, protože není možno, aby stvoření bylo rozumné, leč by Bůh mu dal přikázání; také není možno zachovávati povinně jedno přikázání, nezachovávají-li se vesměs jednotlivá přikázání, neboť v 2. kapitole listu sv. Jakuba se praví: „Nebo kdo by koli celého zákona ostříhal, přestoupil by pak jediné, všechněmi jest vinen." Kdo tedy ostříhá první a největší přikázání, které jest milovati Boha, ostříhá přikázání. Z toho následuje naopak: Jestliže by kdo přikázání jeho ostříhal, pak ho miluje. To jde z 15. kap. Janovy, kde dí Kristus: „Budete-li zachovávati přikázání má, zůstanete v mém milování." A níže: „Vy přátelé moji jste, učiníte-li to, což já přikazuji vám." A v 1. listě Janově, kap. 8., stojí: „A po tomť známe, že jsme jej poznali" — totiž vírou upevněnou láskou — „jestliže přikázání jeho ostříháme." A následuje: „Ale kdož ostříhá slova jeho, v pravdě láska boží v tom jest dokonalá." A v 1. listě Janově kap. 3. se praví: „Nebo kdož ostříhá přikázání jeho, v němť zůstává, a on také v něm." A v 5. kapitole téhož listu: „Nebo toť jest láska boží, abychom přikázání jeho ostříhali."

Z těchto slov Spasitelových a evangelistových jasně jest patrno, že nikdo, kdo jest činně ve hříchu smrtelném, nemiluje pro ten čas Boha svého. A dále následuje, že každý duchovní, který jest smilník nebo činný kuběnář, nebo jakýmkoli smrtelným hříchem zohyzděný, nenávidí Boha. Protož praví-li: Miluji Boha, lhář jest a pravdy v něm není, neboť jako takový jest syn ďáblův, narozený z ďábla. Tento důkaz jde ze slov 1. listu sv. Jana, kap. 3.: „Kdož činí hřích, z ďábla jest; nebo ďábel od počátku hřeší. Na toť jest zjeven Syn Boží, aby kazil skutky ďáblovy. Každý, kdož se narodil z Boha, hříchu nečiní; nebo símě jeho v něm zůstává, aniž může hřešiti, nebo z Boha narozen jest. Po tomtoť zjevní jsou synové boží a synové ďáblovi," totiž, že synové boží nehřeší smrtelně, a tak nesmilní, ale synové ďáblovi smilní a v různé zločiny upadají. A dále z toho jde, že duchovní, kteří jsou zjevně kuběnáři, jsou zjevní ďáblové, a smilníci skrytí dohledu lidskému, jsou ďáblové skrytí, kazící církev Ježíše Krista.

Jestliže však skřítek, vyskočiv, namítá o kacířském obcování smilníků, že prosté smilstvo není smrtelný hřích, budiž proti plížícímu se skřítkovi vytasen meč slova božího, aby jím byla uťata hlava tak hříšného zločinu na skřítkovi. Neboť praví Spasitel u Matouše v kap. 5.: „Řečeno jest starým: Nesesmilníš. Ale já ť pravím vám,

Digitized by Google

že každý, kdož by pohleděl na ženu ku požádání jí, již zcizoložil s ní v srdci svém"; zde učitel nejlepší, chtěje i vzdálenou příčinu hříchu vyloučiti, neřekl, kdož by požádal ženy, ale kdož by pohleděl na ženu ku požádání jí, již zcizoložil s ní v srdci svém. Nemá tedy smilnící skřítek výmluvy, že to rozuměl Pán o ženě manželce jiného. Neboť v 5. kap. listu ke Galatským týž Pán Ježíš skrze Apoštola rozeznává smilstvo od cizoložství, pravě: „Zjevníť jsou pak skutkové těla, jež jsou: Cizoložstvo, smilstvo." A ukazuje, že jest to smrtelný hřích, neboť zbavuje království slávy; i dodává: „Kteréž kdokoli činí, království božího dědicové nebudou." A v 1. listě ke Korintským, kap. 6., praví: „Nemylte se, ani smilníci, ani modláři, ani cizoložníci, ani samcoložníci, ani zloději, ani lakomci, ani opilci, ani zlolejci, ani dráči dědictví království božího nedojdou." Ale ježto smilnící duchovní pokládají království boží za nepatrné, Apoštol, chtěje prostopášnost jejich zkrušiti, káže je vyloučiti ze společenství církve Kristovy, jak jest patrno o smilníku v 1. listě ke Korintským, kap. 5., kde káže, aby „ve jménu Pána Ježíše Krista sejdouce se spolu i s mým duchem vydali člověka smilnícího satanu k zahubení těla, aby duch spasen byl v den Pána Ježíše Krista." A níže káže, řka: „... kdy by kdo, maje jméno bratr, byl smilník, neb lakomec, neb modlář, neb zlolejce, neb opilec, neb dráč; s takovým ani nejezte." A na tomto se zakládajíc, ustanovuje církev v distinkci 81. řkouc: „Jsou-li někteří kněží, jáhnové, nebo podjáhnové, kteří vězí ve zločinu smilstva, vylučujeme je z úřadu Boha všemohoucího a na základě vážnosti svatého Petra ze vstupu do církve, až by učinili pokání a napravili se. Jestliže by však někteří chtěli raději vytrvati ve hříchu, žádný z vás neopovažuj se slyšeti mši jejich, poněvadž jejich dobrořečení obrací se ve zlořečení a modlitba v hřích dle svědectví Páně skrze proroka: „Zlořečiti budou dobrořečením vašim." Kdo by však nechtěli poslechnouti tohoto nejspasitelnějšího příkazu, upadnou ve hřích modlářství." A stěžujíc trest tohoto hříchu, klade církev v téže distinkci takto: „Jestliže by některý biskup nebo kněz, nebo jáhen po přijetí své jáhenské hodnosti byl smilník nebo cizoložník, budiž sesazen, a byv od církve vyvržen mezi laiky, nechť koná pokání." Hle, těžký trest smilnících duchovních, ale těžší dle Apoštola, poněvadž nedojdou království božího; a nade vše stížen jest v 21. kap. Zjevení sv. Jana, kde praví ten, kterýž seděl na trůnu, totiž Ježíš Kristus: „... smilníkům díl jejich (bude) v jezeře, kteréž hoří ohněm a sírou, jenž jest smrt druhá."

I jest patrno čtvero trestů smilnícího duchovního: První — odloučení od Krista a tak od celé nejsvětější Trojice a od církve. Druhý — povinné sesazení s božského úřadu. Třetí — zbavení království nebeského. Čtvrtý — uložení věčného trestu v plameni sirného ohně; těmto trestům, o duchovní, chceš-li se vyhnouti, střez se smilství jak tělesného tak duchovního, neboť tak *milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a ze vší duše své a ze vší mysli své,* jak zní thema.

Digitized by Google

Poněvadž bylo řečeno, že kněžstvo jest nejlepší část církve, dokud skutečně spravuje úřad, který mu náleží, proto má výborněji nad ostatní části církve plniti první a největší přikázání zákona božího. Neboť jemu, jakožto učiteli zákona, táže-li se Pána, které jest veliké přikázání v zákoně, se odpovídá: *„Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a ze vší duše své a ze vší mysli své,"* to jest, vece zákonodárce Kristus, první a největší přikázání, první, neboť čemukoliv by člověk se naučil, ono pominuv, jest naučení to neřku-li zbytečné, ale škodlivé; a největší jest svojí cenou, neboť zachovává-li se toto přikázání, není spolu možno, aby člověk na tomto světě ochabl, ježto těm, kdo synovsky milují Boha, všecky věci napomáhají k dobrému. (List k Římanům, kap. 8.) Ježto tedy jest to první a největší přikázání, proto nejprvé a nejvíce *milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a ze vší duše své a ze vší mysli své.* To jest zajisté první, největší, nejlepší, nejpřirozenější, nejpřednější, nejsnazší, nejkratší a nejužitečnější zákon, od něhož odpadá každý, kdo hřeší smrtelně, neboť každé opětné upadnutí křesťanovo v hřích obecně se považuje za odpadlictví po způsobu, jakým mluví Ježíš Sirach v kap. 10.: „Víno a ženy činí odpadlcemi muže moudré." Proto v kanonu III., kvestii 4. stojí: „Všichni dobrovolní přestupovatelé zákona a jeho rušitelé nazývají se odpadlíky." Ježto pak každý smrtelně hřešící jest přestupníkem celého zákona, dle 2. kap. listu sv. Jakuba, následuje, že každý smrtelně hřešící odpadá od řádu křesťanského. Neboť jest neposlušný a zpurný s prvním andělem, odpadlíkem od své hlavy a Pána Ježíše Krista. A potvrzení toho jest ve spise svatého Augustina ‚O životě a mravích kněžstva', v kázání druhém: „Duchovní, vece, doznal dvou věcí: Svatosti a společenství obecného života; odpadl-li by z polovice od tohoto společenství, a on odpadl, proto tím spíše odpadl-li by od svatosti, smrtelně hřeše a jednaje odporně tomuto největšímu přikázání, ba nejlepšímu zákonu Kristovu: *Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a ze vší duše své a ze vší mysli své* — pak jest ho pokládati za odpadlíka ještě ničemnějšího.

Proto zkoušejme sebe samy, duchovní, jsme-li odpadlíky od zákona Kristova, ježto jsme nejen jedním hříchem zkrušeni, ale nad prvního odpadlíka vpleteni jsme ve zločiny těla. Neboť dle proroctví Spasitelova u Matouše v kap. 24. nyní rozmnožila se nepravost, poněvadž ustydla láska v nás. Neboť ustydla církev, která v apoštolích a mučednících byla velmi žhavá a teplá, neboť plni Ducha svatého pohrdali sami sebou a dávali přednost duchovním věcem před světskými, říkouce v 6. kap. ‚Skutků': „Není slušné, abychom my, opustíce slovo boží, přisluhovali stolům." A jak i Apoštol planul, který řekl v 2. listě ke Korintským, kap. 12.: „Neboť nehledám toho, co jest vašeho, ale vás." Později však, když v církvi jaksi nahromadilo se bohatství, počala chladnouti láska Boží u duchovních a rozžhavovati se žádost; a tehdy dávali přednost světským věcem před duchovními, zavrhujíce ona spasitelná slova Páně u Matouše v 6.

Digitized by Google

kap.: „Zdaliž není život více nežli pokrm a tělo nežli oděv?... Ale hledejte nejprv království božího... a toto vše bude vám přidáno." Avšak za našich časů láska k Bohu a bližnímu, žel, tak ustydla, že jaksi není žádné péče o duchovní věci, protože veškerá naše péče a snažení jest pohrouženo v kalu světském. Neboť dle slov Apoštolových v 2. kap. listu k Filipenským „všickni zajisté svých věcí hledají a ne těch, kteréž jsou Ježíše Krista".

A tímto pohnut praví svatý Bernard k papeži Eugenovi: „O ceně jídel a počtu chlebů denně se rozmlouvá se služebníky. Velmi zřídka koná se s kněžími rozmlouvání o hříších lidu; padne oslice, a jest, kdo by ji zdvihl, ale hyne duše, a není, kdo by si toho všiml." A Zlatoústý praví: „Nepodal-li by lid desátků, všichni reptají; jedná-li však proti přikázáním božím, nikdo nereptá proti němu." Důvod jest: Protože více slouží mamonu pro lakomost, než Kristu Pánu pro dosažení blaženosti. Neboť „od nejmenšího zajisté z nich až do největšího z nich všickni napořád vydali se v lakomství." (Jeremiáš, 6. kap.) Neboť bohužel světští pánové, předstírajíce nouzi, odírají své poddané sbírkami. A co jest ohavnější, představení církve jako papežové, arcibiskupové, biskupové, arcijáhnové, opatové, probošti, kanovníci a jejich náhončí vyhýbajíce se nouzi, ďábelsky vynucují podpory, dle svého ničemného usnesení, k němuž nezavazuje ani božský, ani lidský zákon, neboť příčinou jest marnotratné a rozkošnické trávení dědictví Kristova. Kde, táži se, jest zákon, aby takový představený cenil lid svůj? Ale spíše bez zásluhy lid Páně, kterého má pod trestem svého zatracení hájiti, na místo obrany loupí, mučením a přísahami jej nutě k robotě, jako mučitel. Jistě volá Pán skrze Micheáše, v kap. 3.: „Slyštež již vy přední v Jakobovi a vůdcové domu izraelského: Zdaliž vy nemáte povědomi býti soudu? Oni pak nenávidí dobrého a milují zlé, sdírají s lidu kůži jejich a maso jejich s kostí jejich; a jedí maso lidu mého a kůži jejich s nich svláčejí, i kosti jejich rozlamují a rozdělují jako do hrnce a jako maso do kotlíku." Za tento pak skutek dodává prorok na potrestání jich: „Tehdy volati budou k Hospodinu a nevyslyší jich; ale skryje tvář svou před nimi v ten čas, tak, jakž oni vykonávali zlá předsevzetí svá."

Ale po třetí, což jest nejohavnější, klášterníci, mající statky, kteříž od lidu zváni jsou ‚bohatí', nebo ‚tuční pánové', mniši, na základě lakoty bratrské sestavují knihy, kterými velebí své činy, proti tomuto výroku Spasitelovu (Lukáš, kap. 17.): „Tak i vy, když učiníte všecko, což vám přikázáno, rcete: Služebníci neužiteční jsme." Knihy ty pak udělují pouze bohatým, činíce je účastnými svých děl, aby, nakloníce se jejich konventům, břicha a červené tváře jejich zotavili, měšce naplnili a statky rozmnožili.

Po druhé na základě lakoty dožebrávají se u papežů, biskupů a světských pánů důchodů z kostelů, rozumí se tučných, předstírajíce v kruhu své koleje největší chudobu; tento důchod, pocházející z prokleté lakoty jejich (jak velice zkazil fariseje nebo klášterníky, kteří přirozeně odděleni jsou od světa a jako rak lezou po zpátku na svět)

Digitized by Google

byl nejenom od Boha poznán, ale poněvadž způsobuje jejich konventům nekonečné rozbroje a nenávisti, byl veřejně odhalen i obecnému lidu důvody po zemi kráčejícími a pohoršeními.

A po čtvrté zbývá ďábelství poslední, totiž že prosebníci ze řemesla, neboli prositelé a žebráci ve velkém počtu žebráním olupují veškeren lid pomocí okázalých slavností, zázraků, bratrství, lží a kratochvílí, brzy dovoleně, brzy potají, rušíce celou církev Kristovu. A proto praví svatý Bernard v 21. kázání na ‚píseň písní', že má býti prokleto každé takové žebrání, které téměř celý svět, ale zvláště království české naplnilo na olupování chudých. Ale jaká jest toho příčina, ne-li rozkošnické užívání u jedněch a lakomé skrbení u jiných, pokrytecky zastřené pláštíkem přátelství k církvi Kristově; o tomto lstivém přátelství svatý Bernard, bystrý zpytatel církve Kristovy, uvažuje o tom vnitřním zrakem, praví v 77. kázání na ‚píseň písní': „Nejsou všichni ti přátelé nevěsty, které dnes vidíš státi při této nevěstě; velmi málo z nich jest těch, kteří nehledají, což její jest; ze všeho, co jí milého, milují dary a nemohou milovati Krista, kteří oddali ruce své mamonu; pohleď, jak vystupují vyšňořeni, ozdobeni, rozmanitě nastrojeni, ne jako ženich, ale jako nevěsta z ložnice své. Ale odkud myslíš, že oplývají tímto nadbytkem, tak velkou nádherou šatstva, rozmařilostí tabule, hojností nádob zlatých a stříbrných, leč z majetku nevěstina? Odtud jest, že ona zůstává chudá a nuzná, všeho prostá, s tváří žalostnou, neupravená, neučesaná a bledá. Protož v ten čas není to ozdobovati nevěstu, ale olupovati, není to stříci ji, ale ničiti, není to hájiti jí, ale vydávati v šanc, není to učiti ji, ale vystavovati, není to pásti stádo, ale zabíjeti a rozsápávati, jak praví jim Pán: „Kteří rozsápávají lid můj jako pokrm chleba." A níže: „Kterého dáš mi z počtu představených, jenž by nebděl více nad vyprazdňováním váčků svých poddaných, než nad vykořeňováním neřestí? Proto kdo modlením odvracují hněv, nechť prohlašují milostivé léto Pánu." A o něco dále: „Ó kéž by byli shledáni tak bdělými k péči, jak rychle běží ke stolu. Bděli by ovšem, ostříhajíce pečlivě nevěstu sobě svěřenou, neboť bděli by pro sebe samy, a nedopustili by, aby se řeklo o nich: „Přátelé moji a příbuzní moji proti mně se přiblížili a postavili." Tolik veskrze Augustin.

A proto vy všichni, kdo kráčíte pokorně cestou Pána Ježíše Krista, všimněte si hrozné hanby, nesmírného zločinu. Panna, nevěsta Kristova, ničemně jest k smilnění vystavena od těch, kterým důvěřivě byla svěřena k ostříhání. Knížata lidu zajisté nejsou dnes shromážděna s Bohem Abrahamovým, ale sešli se v jedno proti Pánu a proti Kristovi, který volá hlasem velikým: „Ó vy, kdo kráčíte cestou, všimněte si a popatřte, jest-li co podobného. Já bloudím v hadrech — kněží v rouších šarlatových se radují. Já jsem olupován o šat, za ně vlastně — oni z almužny v nádheře královské se pyšní. Já, zápase, krev potím — oni v nejjemnější lázni se kochají. Já ponocuji při nadávkách a plvání — oni při hostinách, hýření a opilství. Já

Digitized by Google

jsem veden pod křížem k smrti zemdlen — oni opilí k odpočinku. Já volám přibit na kříž — oni na nejměkčím lůžku chrápají. Já vydávám z největší lásky duši svou za ně — oni ani přikázání lásky nenaplňují, dle povinnosti, jíž jsem jim řekl: *„Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a ze vší duše své a ze vší mysli své,"* kteráž slova byla vzata za thema.

Ve slovech těch ukazuje se předně moc a dobrota Spasitelova, abychom se ho synovsky báli a milovali ho, když se praví: *„Milovati budeš Pána Boha svého."* Po druhé naučení služebníku božímu a schopnost, aby byl milován Bůh nade všecko k vůli konečnému dosažení blaženosti, když se praví: *„Z celého srdce svého a ze vší duše své a ze vší mysli své."* Řekl jsem předně, že v thematě se ukazuje moc a dobrota Spasitelova, abychom se ho synovsky báli a milovali ho. Neboť jakožto Pán jest mocný, jakožto Bůh jest dobrý; hle, moc a dobrota. Poněvadž tedy jest Pán mocný, ba všemohoucí, proto synovsky máme se ho báti. Ó duchovní, boj se tohoto Pána, neboť tobě dí u Malachiáše v kap. 1.: „A jestliže jsem Pán, kde jest bázeň má?" Ježto pak jest Pán, jsa Král králů a Pán pánů (Zjevení sv. Jana, kap. 19.), má moc trestati nejvýše, totiž věčným ohněm; u Matouše, v kap. 25. vece: „Jděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného." A na kolik jest Bůh, jest znalý všeho zlého, a na kolik jest tvůj, jest příčinou tebe a ježto jest Pán Bůh tvůj, má zajisté moc nad tebou, jest zajisté znalý, jest zajisté i spravedlivý v trestání; za těchto vlastností není spolu možno, aby netrestal, když někdo hřeší. A proto „Boha se boj a přikázání jeho ostříhej". (Ecclesiastes v poslední kapitole), neboť tak *milovati budeš Pána Boha svého.* A ježto jest Pán, který nejvýše chrání ty, kdož v něho doufají, a nejvýše odměňuje ty, kdo dobře činí, proto doufej v něho a čiň dobro, neboť tak *milovati budeš Pána Boha svého.* Ježto však jest Pán Bůh tvůj, od tebe, duchovní, synovsky má býti milován. Miluj ho tedy, neboť jest nejvýše dobrý Pán a otec tvůj. Kéž tě pohne dobrota tohoto otce a Pána, neboť nic od tebe nežádá, leč co jest ti užitečno, neboť má tě služebníkem svým z důvodu velikosti svého panství, ne ke své potřebě, ale k tvému prospěchu.

A po druhé jest tvůj otec a dobrý Pán, neboť nemůže nepříslušně zdržovati tvé odměny, ale předchází, dávaje odměňovaným více, než bys si mohl zcela hodně zasloužiti. Po třetí jest Pán Bůh tvůj dobrý, neboť proti všem možným odpůrcům tě brání. Poněvadž jest tedy nejvyšší Pán, dbej jeho moci, aby synovská bázeň zdržovala tě od zlého. A poněvadž jest Bůh, uvažuj o nesmírné dobrotě boží, aby čistá láska měla tě k dobrému, neboť tehdy *milovati budeš Pána Boha svého.* Z již uvedeného jest patrno, že synovská bázeň a láska k Bohu jsou hlavní míry, dle nichž měří se celý záslužný život lidský; a kteří duchovní od těchto odpadají (dle slov prorokových ve 13. žalmu: „Všickni se odvrátili, napořád neužiteční učiněni jsou, ... není bázně boží před očima jejich"), o těch jest patrno, že od záslužného života blaženosti v počtu převelikém odpadli.

Digitized by Google

A přede vším hleděti jest bystrým okem k tomu, zda papež, kardinál, arcibiskup, biskup, opat, jáhen, arcijáhen, probošt, děkan, zpovědník nebo farář ovci, ba duchovní dceru, zabíjí prostopášností, zda ji poskvrněnou vlastním smilstvem nákladně vdává z dědictví Kristova, zda zdobí se drahocennějším šatstvem než malovaný obraz, zda krmí sebe hojněji, než chudého Kristova, ba než vlastního otce nebo vlastní matku. Hleďme dále k tomu, zda obročníci církevní výnosy roční pod tak zvaným hospodařením prodávají, zda se shodují v úřadech s Kaifášem a tak dráže prodávají odpuštění, neboť co zadarmo přijímají, to nechti podle Boha zadarmo dávati. Hleďme i k tomu, zda obročníci, jako arcijáhnové a ostatní oprávcové kněžstva, sami dobře jsouce živi, poddané své řádně kárají pro zločin, či vlastním zločinem zapáchajíce, neprohlížejí, aby napravovali, ale obdrží-li dary, ještě volněji dávají zvůli k hřešení. Přihlížejme dále, zda faráři oféry si zaručují, zda nutí chudé k dávání darů, bezbožně jim odpírajíce pohřeb (jestliže by darů nedali). Oni by jistě nepohřbili s Tobiášem bližního svého pro Boha, když prosícím odpírají cizí hřbitov. Zádušní mši zpívají proti ustanovení o svátcích apoštolů a jiných svátcích, jako v neděli, a zpívajíce v jednotlivých čtyřech suchých dnech bezprostředně po sobě více než deset zádušních mší, zkracují a ubírají, čehož příčinu dovede s posměchem i nejsprostší lid nahmatati; pořizují na evangelium Kristovo i zpěvy nejen kejklířské, ale i nesprávné, aby uši lidu k bujnosti přiváděli: a tato rozpustilost od nich nazývána jest církevní zbožností.

To pak jim dosvědčuje zbožný Bernard, řka: „Zpívají zajisté spíše aby lidu se líbili než Bohu. Nezpívají na kůru s Marií, sestrou Mojžíšovou, ale v paláci s Herodiadou, aby s hodujícími líbili se i Herodesovi a „abychom (vece) dostoupili rozsáhlosti této kejklířky. Odkud, prosím, jest v církvi tolik varhan, tolik cymbálů, tolik přepodivných písní?“ A níže praví: „Proto lid stojí ohromen v údivu nad nevázaností zpěváků, nad nevěstčími posuňky, nad střídáním hlasů; a tato směšná rozpustilost zve se pobožností, ač se zdá, že lid přišel ne k modlitbě, ale k divadlu a nemá bázně před onou hroznou velebností, které jest přítomen, při níž ona nejsvětější krev se váží z kalicha, otevírají se nebesa, přisluhují andělé a pozemské s nebeským se spojuje.“ Tolik Bernard.

Hleďme i k tomu, zda faráři a mnichové klášterní stali se krčmáři. To nechť dosvědčí laikové, kteří jsou ve svých krčmách k vůli nim rozmanitě zaměstnáni; a zda vyhledávají dovolenou, aby volněji v Praze nebo jinde mohli provozovati ničemnosti nevěstnické pod nátěrem studií. Ale „porušeni jsou lidé a zohaveni ve snažení svém“, praví Žalmista, a nevracejí se od činů svých k ustání od hříchů, neboť u Nehemiáše v kap. 9. se praví: „... aniž se odvrátili od činů svých zlých“, neboť provozují lichvy, jsou obchodníky, zrazují zpovědi, hrají v kostky, kostely přepouštějí, aby mohli zaháleti, způsobujíce proto hádky pobuřující lid, syny duchovně dusíce, tito tělesně je plodí, aby byli jim svědky, že úmluvu pří-

Digitized by Google

sahy Pánu nezachovali, o povznesení duchovní, které spasí duše, nikterak nepečují, ale aby rozmnožili majetek a bohatství, z něhož jejich potomci hýří a hojněji se pyšní; domnívají se, že nejlépe činí a navádějí k tomu i své poddané, aby také, pominuvše svých synů, rodičů a chudých pokrevenců, tím hojněji pro ně pořizovali poslední vůle. Poplatků za 30 mší bez počtu si pořizují, kterých věčně nevyplní a provozují nedovolené a podvodné výměny za obročí jako za koně s přídavkem peněz, aby potom věčně trpěli v mukách.

A což teprve oltářníci, kaplani a potvorní mniši, kteří provozujíce mnoho z již uvedeného, účastní se veřejně tance, vedeni jsouce otcem ďáblem, ačkoliv jako polomrtvi již mají oplakávati hříchy lidu a své vlastní. Vskutku naplňuje se, bohužel, hlas svatého Bernarda: „Kteří z mnichů stali se ďábli, z obrácených odvrácení, z kněží sadduceji, z duchovních kacíři." Tímtoť naplňuje se i nářek Jeremiášův v 1. kap. ‚Pláče': „A tak odňata od dcery Sionské," t. j. od církve bojující, „všecka okrasa její," neboť „rozmetáni jsou kamenové svatyně," t. j. duchovní církve, nastupujíce na cestu marnosti. A ve 4. kap. ‚Pláče': „Ti, kteříž jídali rozkošné krmě," t. j. kteří druhdy z duchovních statků se radovali, „hynou na ulicích," kráčejíce z marnosti v marnost, a „kteříž chováni byli v šarlatě," t. j. v darech Ducha svatého, „octli se v hnoji", t. j. ulpěli na věcech světských a tak dle Žalmisty vyhynuli v Endor, učiněni jsou jako bláto země," totiž zavržení, ohyzdní a nečistí. Endorem pak rozumí se věčný oheň a označuje to oheň pekelný, který si připravují, aby v něm hořeli nekonečně dlouho. Toho se hroze, o duchovní, *milovati budeš Pána Boha svého,* neboť v něm jest moc a dobrota, abychom se ho synovsky báli a milovali ho. Tolik o prvním.

Řekl jsem po druhé, že ve slovech thematu připomíná se naučení služebníka božího a schopnost, aby byl milován Bůh nade všecko k vůli konečnému dosažení blaženosti, když se praví: *„Z celého srdce svého a ze vší duše své a ze vší mysli své."* Ó, jak dobře dostává se tu učedníku Kristovu od učitele, který vše zná, dříve než se to stane, naučení Boha milovati, neboť ve slovech thematu porovnává se způsob milování nejsvětější Trojice. *„Milovati budeš* — vece Spasitel, arcizbožný a nejlepší učitel — *z celého srdce svého a ze vší duše své a ze vší mysli své,"* jakoby pravil, že tři jsou způsoby milování Boha, které náleží třem věčným osobám. Neboť ježto jest Pán, a tak Bůh Otec — *milovati budeš z celého srdce svého.* A ježto jest Bůh, a tak Syn — *milovati budeš z celé duše své;* a ježto jest tvůj, a tak Bůh Duch svatý — *milovati budeš ze vší mysli své.* Tak tedy nade vše *milovati budeš Pána Boha svého; milovati budeš* také *z celého srdce svého,* totiž statečně, Boha Otce pro jeho moc. *Milovati budeš ze vší duše své,* totiž rozumně, Boha Syna pro moudrost a *milovati budeš ze vší mysli své,* totiž sladce, Boha Ducha svatého pro sladkost lásky. Po druhé *milovati budeš Pána z celého srdce svého,* totiž statečně, aby tě nepotlačilo protivenství. *Milovati budeš*

Digitized by Google

Boha z celé duše své, totiž rozumně, aby tě nesvedl klam Satanův. *Milovati budeš Pána Boha svého ze vší mysli své,* totiž sladce, aby tě nezlákala vábení těla a světa. Ó kéž jest ti sladkou moudrost Kristova, abys se nedal svésti duchem lži a bludu. A svítiž tobě pravda, Kristus, abys neumdlel v protivenstvích, posilujž tě moc boží, abys nebyl potlačen v zápase, tebe, který tehdy *milovati budeš* statečně, moudře a sladce *Pána Boha svého* a následovně Pána Ježíše Krista; neboť kdo tohoto nemiluje tak, jak řečeno, v pravdě jest proklatý, dle slov Apoštola v 16., kap. 1. listu ke Korintským: „Jestliže kdo nemiluje Pána Ježíše Krista, budiž proklatý," vece Apoštol. Budiž proklatý, t. j. vyobcovaný, vyloučený, zavržený nebo zatracený.

I jest patrno vskutku, že mnozí duchovní jsou vyobcováni, a od Krista Pána odloučeni, ba zavrženi, a neučiní-li pokání, věčně zavrženi, předně proto, že nemilují Pána statečně, aby se za stádo jeho statečně vydávali v nebezpečí, dle slov Páně u Jana v kap. 10.: „Dobrý pastýř duši svou pokládá za ovce." Protož slyštež mocného Pána, an dí v 13. kap. Ezechiele: „Nevstoupili jste naproti, aniž jste postavili na odpor zdi pro dům israelský, abyste stáli v boji v den Hospodinův." K tomu praví Výklad: „Vstoupiti naproti, jest volným hlasem jíti na obranu stáda proti mocem tohoto světa. Státi v boji v den Hospodinův, jest z lásky k spravedlnosti odporovati ničemným zápasům; neboť řekne-li pastýř, že bál se spravedlivého, což jiného to jest, než že mlčky dal se na útěk?

Podruhé jsou duchovní proklati proto, že nemilují Boha moudře, pošetile jednajíce. Neboť u Jeremiáše v 10. kap. praví Duch Páně: „Nebo zhlupěli pastýři a Hospodina se nedotazovali; protož nesrozuměli a všecko stádo pastvy jejich rozptýleno jest." ‚Zhlupěli,' vece, neboť pro ctižádost záslužný plod blaženosti ztratili. ‚Zhlupěli,' neboť pro lov ptáků a zvěři zanedbali spásu duší, jsouce hotovi dáti almužnou chléb spíše psovi než chudému. ‚Zhlupěli,' neboť více psů než Kristových chudých živili, jsouce vtipnější k vyslídění stopy zajíce, než lehké viny hříšníkovy. ‚Zhlupěli,' také říkajíce: „Bůh přece ví, kteří jsou jeho a ať budeme žíti jakkoliv, nutno, abychom byli spaseni, nebo nutno, abychom byli zatraceni; a proto pošetile v hloupost upadše Hospodina se nedotazovali, protože nesrozuměli. ‚Zhlupěli' pastýři, neboť provozovali svatokupectví při dosahování obročí a prodávání svátostí jako Jezenci a Jidášenci. První, totiž svatokupectvím, dosáhnuvší obročí, zhlupěli, dle slov svatého papeže Řehoře, vyňatých z ‚Registru' a položených v I., kvestii 1., kap. „Pošetile vyvracející';„Kněz, získal-li církve penězi, budiž zbaven nejen církve, ale i důstojnosti kněžské, neboť žádnému z věřících není neznámo, že prodávati nebo kupovati oltář, desátky a Ducha svatého jest svatokupecké kacířství. Proto dobrořečení obrací se takovému v zlořečení, neboť jest veden k tomu, aby se stal kacířem." A na místě předcházejícím stojí: „Jestliže nespravedlivou láskou srdce, nebo nečistými prosbami ústními, aneb průvodem, nebo ruční službou, nebo podvodným dárkem obdrží důstojnost biskupskou, nebo kněž-

Digitized by Google

skou, jsa sílen ne prospěchem duší, ale lakotou po nesmírné slávě a nezanechá-li toho dobrovolně za života a nenalezne-li ho smrt v přísném pokání, beze vší pochyby zahyne na věky.“ Ejhle, slavné pokání dědiců Šimonových!

Druzí, totiž ti, kdo prodávají jako Jezenci a Jidášenci, zhlupěli, opovrhujíce svatým a všeobecným ustanovením církevním, které stojí v I., kvestii 1.: ‚Bylo řečeno (vece svatá synoda), že v některých místech bývají dávány peníze za přijímání křižma, nebo za křest, neb přijímání. Toto svatokupecké kacířství proklela svatá synoda a v klatbu uvrhla, ustanovila, aby ostatně ani za vykonávání úřadu, ani za křižmo, ani za křest, ani za balsám, ani za pohřeb neb přijímání nic se nevymáhalo, ale aby dary Kristovy bezplatnou správou zadarmo byly udíleny.‘ Ale poněvadž proti slovům uvedeným a vydaným církvi Duchem svatým tajně se plíží Antikristovy poznámky, tu pod rouškou práce, tam výživy, onde zvyku, proto odpovídá jim papež Innocenc v jednom svazku a dle něho stojí to v I., kvestii 1., poslední kapitole: „Jestliže by někdo obročí nebo důstojnosti, nebo děkanátu, nebo nějakého církevního úřadu, nebo jakékoli svátosti církevní, jako jsou křižmo nebo svatý olej a svěcení oltářů nebo chrámů pro zlořečenou rozpálenost lakoty penězi získal, ten ať nemá cti té, špatně jí nabyv, a kupec, prodávač i sprostředkovatel známkou bezectí postiženi buďtež.“ A následuje k výroku proti poznámkám Antikristovým: „Ani k výživě,“ vece, „ani pod záminkou nějakého zvyku před nebo po ať nic se nevymáhá, ani ať nikdo neodvažuje se dávati, neboť svatokupectví to jest.“ A z tohoto svatého zákona, založeného na evangeliu Kristově, jest patrno, že těm, kdo kupčí s obročími a svátostmi, nezbývá vhodná výmluva, leč by byla možna výmluva k vymluvení výmluv v hříších.

Zhlupěli i pastýři, kněží, mistři a doktoři, kteří veškeré své studium a vědomost obrátili na lakomost, kterou mají zvláště oni vyvraceti a jako nejjasnější a nejsprávnější příklad mají očím jiných býti předkládáni, vodíce je od neřestí ke ctnostem. Ale, žel, zatemněni jsouce z lakomosti přemnoha obročími a zkřiveni ve svědomí svém, jiné naučili lakomosti stejně slovem i příkladem a dle Apoštola v 1. kap. listu k Římanům: „Protože poznavše Boha, nectili jako Boha, ani mu neděkovali“, sledujíce lakomost, což jest služba modlám, „ale marní učiněni v myšleních svých a zatmíno jest nemoudré srdce jejich; měvše se za moudré, blázni učiněni jsou“. A proto Apoštol hlasem Isaiášovým v 1. listě ke Korintským, kap. 1. volá s pláčem, řka: „Kde jest moudrý? a kde zákonník? a kde zpytatel tohoto světa?“ „Kde jest,“ vece, „moudrý,“ t. j. bohoslovec, který zkoumá božský zákon a tak nejvyšší moudrost? „Kde také zákonník,“ t. j. doktor práva, který denně přemítá o podáních lidských? „Kde jest zpytatel tohoto světa,“ t. j. artista, který pátraje opravuje veškerou řeč jako grammatik; veškeru jemnost řeči ozdobně okrašluje jako retorik; rozmlouvá o veškeré pravdě jako logik; rozměřuje veškerý počet jako arithmetik; uvádí veškerý počet

Digitized by Google

zvuků v souzvuk, jako musik; zabývá se veškerým během hvězd a dráhy zemské jako hvězdář; vyměřuje širokost země a obzor její a výšku nebes jako geometr? Zajisté zhlupěli, nehledali-li Boha nade všecko. „Kde jest" tedy „moudrý a kde zákonník a kde zpytatel tohoto světa?" — jakoby pravil: „Nejsou v zákoně božím, ježto pošetile jednajíce Boha svého nade vše nehledali a tak byli pomateni." Neboť následuje tamtéž v 1. listě ke Korintským, kap. 1.: „Ale což bláznivého jest u světa, to vyvolil Bůh, aby zahanbil moudré." Zhlupěli i pastýřové i biskupové, posvěcujíce lidi nevědomé, mladičké, potulné a ve mravech nejhorší ve velkém počtu, pročež rozrušována jest církev, kněžství upadá v opovržení a lotrovství hříšně jest rozšiřováno.

K prvnímu praví svatý Bernard: „Nestydatost duchovních zajisté rozrušuje a obtěžuje církev. Cizí prací duchovní v pravdě se obohacují, plod země pojídají bez peněz a nepravost jejich povstala jaksi ze sádla. Avšak kdo se snaží zvěděti, jak nestydatost duchovních rozrušuje a rozrušila církev, nechť čte kroniky a řeči svatých a nechť přihlédne okem vidoucím a jasně shledá, že celé rozštěpení církve povstalo od duchovních pro jejich lakotu. Neboť kdo způsobil odštěpení Saracenů, ne-li duchovní? Kdo odštěpení Řeků, ne-li duchovní? Kdo odštěpení Římanů, ne-li duchovní? A kdo nyní dělí říši římskou, ne-li duchovní? A proto praví svatý Jeroným, velký a pravdivý dějepisec: „Zkoumaje," vece, „staré dějiny, nemohu najíti, že církev tak se rozštěpila a od domu božího svedla národy, vyjma ty, kdo učiněni byli kněžími božími a proroky, t. j. vyzvědači." Tolik Jeroným.

O druhém, totiž že pro množství kněží kněžství upadá v opovržení, praví svatý Jeroným v listě knězi Enandrovi: „Malý počet činí jáhny úcty hodnými, množství pak kněze činí opovrženými." A svatý Bernard ve kterémsi kázání praví: „Pro nezřízené množství kněží v opovržení upadá svátost našeho Vykupitele; neboť měli by býti náměstkové Petrovi a následníci apoštolů, jsou však společníci Jidášovi a předchůdcové Antikristovi. Přistoupil zajisté Petr ke Kristu, přistoupil i Jidáš, přistoupili učedníci, přistoupili i vojáci, kteří ho křižovali; dnes přistupují zlí kněží, kteří to, co obětují na stole Páně, obětují na stůl ďáblovi, totiž poskvrňujíce velebnou svátost. A proto praví Pán v 1. kap. Malachiáše: „Vám to mluví Hospodin zástupů, o kněží, kteříž sobě zlehčujete jméno mé; avšak říkáte: V čem zlehčujeme jméno tvé? Kteříž přinášejíce na oltář můj oběť poškvrněnou..." Proto dí Jeroným: „Tělo Kristovo poškvrňuje, kdo přistupuje nehodně k oltáři." Ó kéž by toto uvážil kněz zrádnější Žida, krutější Jidáše Iškariotského, horší pohana a dravější nad veškerou dravou šelmu a zajisté ne hodný kněz boží, ale Lucifer, ne služebník Kristův, ale Antikristův, který se odvažuje srdcem ne čistým, ale ohavným pro zločin, ústy poskvrněnými polibky nevěstky, myslí nakaženou a rukou svatokrádežnou ne rozvážně, ale k svému odsouzení dotýkati se velebné svátosti a polykati ji daleko nepřístoj-

Digitized by Google

něji než zvíře a Iškariotský, v kterého vstoupil Satan. Ach, že se nebojí přítomnosti nejsvětější Trojice ani Krista, Syna božího, který z milosrdenství snáší takový zločin, a nebojí se anděla Páně, že by ho tento rozpoltil na dvé, aby ve dvé puknuv, ihned s Jidášem sklesl do pekel, kdež věčně bude hořeti neuhasitelným ohněm.

Avšak zda kněžstvo bude se báti uvedených hrůz a bude konati hodné pokání hříchů? Hřích jeho zajisté jaksi nezrušitelně jest napsán dle oněch slov 17. kap. Jeremiáše: „Hřích Judův napsán jest pérem železným, rafijí kamene přetvrdého; vždyť jest pravím na tabuli srdce jejich." Juda, což se vykládá ve ‚vyznávající', značí kněžstvo, které říká, že nad jiné zná Boha. Ale zdaž jest nějaké falešnější vyznání, které tak lživě skutky popírá? Proto zajisté praví se, že hřích kněžstva hluboce a široce, nezničitelně jest napsán. Neboť kdo může uzdraviti srdce, kterým tak široce vypáleno jest znamení? Nám není to možno, neboť kněžstvo jest srdce lidu, srdce, kterého není dovoleno (jak říkají) se dotýkati. Reptáš-li, praví kněžstvo: „Není dovoleno stírati kněžstvu jed hříchu před lidem a dotýkati se poraněného srdce slovem božím a tak vstřikovati lék lásky." Proto kněžstvo před lidem se nestydatě poraňuje hříchem, ránu veřejně nosí, ale očišťující lék hříchu zavrhuje, jsouc jaksi smyslů zbavené a šílené. Ó duchovní, nečiň tak, ale obměkči srdce tvrdé, strp léčení své rány, přijmi lék uzdravujícího slova; i bude ti nalito oleje lásky a tehdy *milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a ze vší duše své a ze vší mysli své,* s pomocí Ježíše Krista, Pána Boha věčného, člověka narozeného z Panny, požehnaného na věky věkův. Amen.

Digitized by Google

III.

Kázání 1407.

Rovněž slavné, jako kázání předešlé, bylo kázání Husovo na slova sv. Pavla: „Stůjte tedy, podpásaná majíce bedra," které přednesl 18. října 1407 na podzimní synodě pražského kněžstva u přítomnosti arcibiskupa a předních hodnostářů duchovních.

Obsah jeho celkem připadá nám známý: mnoho opakuje se z kázání předešlého, mnoho také známe z Husova Výkladu Desatera, na str. 102 nn. otištěného. Posluchačům ovšem tak nebylo: na ně toto rozsáhlé a obšírné kázání činilo dojem mohutný, tím mohutnější, že Hus sám na konec dává vyznívati celému kázání jaksi elegicky — snad tušil, že řeční před shromážděným kněžstvem již naposled, že musí konečně podlehnouti nenávistným útokům, stále a stále na něho se hrnoucím.

Co v kázání zvláště jest pozoruhodno, jest jeho láska k lidu prostému a chudému, která zvláště zaznívá v napomenutí kněžstva, aby nebralo lakomě odúmrtí. Podle středověkého práva připadalo totiž jmění poddaného, zemřel-li bez dědiců a bez závěti, pánu: a poněvadž veliká část panství a statků náležela tehdy církvi, spadaly tyto odúmrti na vrchnost duchovní. Již koncem XIV. věku proti této zřejmé nespravedlivosti stavěl se osvícený kanovník pražský Kuneš z Třebovle; Hus staví se do služeb tohoto proudu pokrokového a po bok chudého utlačovaného lidu venkovského.

A k této lidové a lidumilné stránce přistupuje druhá, rovněž tak důležitá. Jest to zmínka, výslovně odsuzující, ač ještě jen nezřetelně a mimochodem pronesená, o tehdejším kupčení s očistcem. Podle theologie — a zvláště praxe — pozdního středověku bylo možno duše v očistci vyprostiti sloužením 30 mší — dovoláváno se při tom příkladu papeže Řehoře. Ačkoli pak církevní kanony přísně omezují sloužení mše, pod těžkým trestem zakazujíce sloužiti mší několik denně anebo sloužiti jednu za několik intencí (t. j. slouží-li se mše za určitou osobu, v její intenci, nesmí kněz zároveň touž mši sloužiti za osobu druhou, třetí..., které si u něho rovněž mši zaplatily, nýbrž musí za každou intenci sloužiti mši zvláštní), přec tehdy obecná lakota a hrabivost překračovala tyto zvyky a řády církevní nejhrubším způsobem. Kněží nabírali si intencí

Digitized by Google

po stech — a Hus správně poznamenává, že jich nebudou moci vyplniti: neboť přijal-li kněz jen od 12 peníze na 30 mší, měl celý rok potřebí, aby mše tyto odsloužil. Bral-li pak do set, jako činili pro peníze, nestačil mu celý život a vědomě podváděl své věřící ovečky.

Pozdější reformace nezůstala ovšem státi tam, kde se Hus zastavil; postavila se — hned v Táborech a Bratřích — proti nauce o očistci vůbec; a z kázání Husových lze také vycítit jemnou pochybnost o správnosti všech vývodů církevních o očistci. Leč — to je zajímavé — Hus přece zůstává, pokud se věrouky týče, věrným synem církve tehdejší a brojí jen proti nešvarům, jež káraly tehdy všechny kanony církevní. Že ovšem ani tím si neposloužil, svědčí žaloby kněžstva z roku následujícího.

*

M. Jana Husi synodální kázání na slova sv. Pavla v 6. kap. listu k Efezským:

Stůjtež tedy, majíce podpásaná bedra svá pravdou a oblečeni jsouce v pancíř spravedlnosti; a obuté majíce nohy v hotovost k evangeliu pokoje.

Tak psáno jest v 6. kap. listu k Efezským a v officiu dnešní neděle.

Ježto trojí zástup vojska křesťanského má postupovati v duchovním boji proti ďáblovi, následuje vůdce svého, Pána Ježíše Krista, totiž kněžstvo, vladařstvo tohoto světa a poddaný lid, a poněvadž kněžstvo má říditi šik boje duchovního — proto jasně jest patrno, že kněžstvo má státi statečněji a výborněji se ozbrojiti zbraněmi duchovními. Jestliže by však kněžstvo, jsouc v prvním válečném šiku, bylo nevhodno k boji, velmi zřídka nebo nikdy nedosáhne se vítězství, neboť kněžstvo, jestliže samo dá se na útěk, nebo poraženo byvši klesá, způsobí ve vojsku za sebou šílený zmatek nebo zkázu. Kněžstvo také, jsouc potřeno nebo pobito, bude překážeti zbývajícímu vojsku v útoku na nepřátele; jestliže však docela zrádně souhlasí s nepřáteli, poskytne jim prostředky, aby tím snáze a úskočněji mohli překonati vojsko Pána Ježíše Krista. Toť jest zajisté důvod, proč vojsko křesťanské jest dnes takou měrou přemoženo tělem, světem, ďáblem a pohany; a Kristův vůdce, chtěje toto žalostné přemožení od vojska křesťanského odvrátiti a způsobiti chvályhodné vítězství, nařizuje všem křesťanům, jimž náleží duchovní boj, obléci zbraně Kristovy, pravě: *„Stůjtež tedy, majíce podpásaná bedra svá“* atd.

Poněvadž pak kněžstvo má blíže následovati vůdce Krista a tak v postupu bitvy státi vytrvaleji a důkladněji se ozbrojiti, aby nepodlehlo, jsouc poraněno — proto kněžstvu tomu, a tak zvláště duchovním, praví Apoštol: *„Stůjtež tedy, majíce podpásaná“* atd.

Digitized by Google

Neboť jako duchovní především se nazývají Kristy, t. j. pomazanými a tím i křesťany, jak sami tvrdí, tak mají se také především obléci ve zbraně ctností a bezprostředněji napodobovati Pána Krista. Neboť jinak nadarmo by brali jméno svého Boha, Krista, a nenazývali by se správně ani Kristy ani křesťany, ale spíše by byli nejhorší Antikristové. Neboť dle svědectví svatých, mučedníka Cypriana a vyznavače Augustina nadarmo dostává se jména křesťanství tomu, kdo Krista pramálo napodobuje. „Neboť co ti prospívá," dí Augustin, „býti zvánu tím, co nejsi a přivlastňovati si jméno cizí? Ale těší-li tě býti křesťanem, konej, co náleží ke křesťanství, a záslužně si osobuj jméno křesťana. Neboť pravý křesťan jest ten, kdo všem činí milosrdenství, kdo vůbec žádného bezpráví se nedopouští, kdo cizí bolest pociťuje jako vlastní, jehož stůl není neznám žádnému chuďasovi, kdo před lidmi jest pokládán za neslavného, aby před Bohem a anděly byl oslaven, kdo nezná věcí pozemských, aby mohl dosíci nebeských, kdo nestrpí, aby za jeho přítomnosti byl chudý utlačován, kdo pomáhá ubohým, kdo pláčem jiného bývá pohnut k pláči, což dobře činil Pavel, jenž praví v 11. kap. 2. listu ke Korintským: „Kdo umdlévá, ježto bych já s ním nemdlel." I ten jest pravý křesťan, jak praví Zlatoústý ve 20. kázání, „kdo chce, aby nejen nezabíjel, ale ani se nehněval bez příčiny, nejen křivě nepřísahal, ale vůbec nepřísahal, nejen nesmilnil, ale ani okem nepožádal, nejen nebil, ale udeřen nevrátil ránu, nejen cizího majetku nekazil, ale i naléhajícímu odpouštěl, nejen přátele upřímně miloval, ale i nepřátele, almužny dával ne před lidmi, modlitbám se oddával, vcházeje do ložnice své, posty vykonával ne se smutkem." Tolik svatý Jan Zlatoústý.

Z uvedených výroků svatých se vyvozuje, že jenom ten nazývá se pravým křesťanem, kdo plní přikázání boží a Kristu se připodobuje v mravech. Ten konečně posilován jest ctností a mocí Kristovou, aby mohl státi proti úkladům ďáblovým, proti tělu a krvi, proti knížatům a mocem, proti vladařům světa, kteří jsou vladařové tmy, proti zlým duchům, aby hase ohnivé střely mohl v den zlý odporovati dokonalým odporem; a k vůli tomuto odporu rozkazuje Apoštol vzíti na se zbraně boje Kristova, pravě: *„Stůjtež tedy, majíce podpásaná"* atd.

Avšak falešný křesťan zavrhuje toto přikázání Apoštolovo, přijav jméno Kristovo, obléká se ve zbraně ďáblovy a vede boj Antikristův, vyznává, že zná Boha, avšak skutky ho zapírá, jest falešný Kristus a pravý Antikrist; a není jeden, ale mnoho jich jest. Neboť praví Kristus ve 24. kap. evangelia Matoušova: „Nebo povstanou falešní Kristové." A dosvědčuje to Jan, miláček Páně, v 1. listě Janově, kap. 2., řka: „... i nyníť Antikristové mnozí povstali"; ale kdo to jsou? Zajisté zvláště ti, kdo pod jménem Kristovým mravy jsou na odpor Kristu a kteří to, co Kristus shromáždil, rozptylují. Poslyš Krista, an dí u Lukáše v 11. kap.: „Kdož není se mnou, proti mně jest; a kdož neshromažďuje se mnou, rozptyluje." ‚Kdož není se mnou,' totiž konáním ctností, ‚proti mně jest,' zločiny; ‚a kdož ne-

Digitized by Google

shromažďuje se mnou,' totiž v pravdě lásky, nesvorností ‚rozptylujeť' — jistě jest protivník můj a následovně Antikrist; to značí také i smysl zvuku tohoto jména ‚Antikrist'. Neboť praví se Antikrist, jako odpůrce Kristův, nebo protivník Kristův. Ale v čem, ne-li v mravech a skutcích zlých? Kterými člověk mění se v ďábla a halí v Antikrista dle slov Apoštolových ve 13. kap. listu k Římanům: „... oblecte se v Pána Ježíše Krista." Neboť jeho nutně následují mravní roucha, jako tichost a pokora, chudoba a spravedlnost, pravda a zdrželivost, ježto on sám byl nejvýše tichý a pokorný, nejvýše chudý a spravedlivý, nejvýše pravdivý a čistý, chtěje míti učedníky své tak oblečené ctnostmi; jinak marně by je byl učil (Matouš, kap. 11.), řka: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem." Hle, tichost a pokora! A ve 14. kap. Lukášově praví: „Tak zajisté každý z vás, kdož se neodřekne všech věcí, kterýmiž vládne, nemůž býti mým učedníkem." Hle, chudoba, kterouž chtěje na sobě ukázati ne zjevně, ale skutečně, pravil u Matouše v kap. 8. a u Lukáše v kap. 9.: „Lišky doupata mají a ptactvo nebeské hnízda; ale Syn člověka nemá, kde by hlavu sklonil." A u Matouše v kap. 5.: „Nebude-liť hojnější spravedlivost vaše, nežli zákonníků a farizeů, nikoli nevejdete do království nebeského." Hle, spravedlnost! A tamtéž: „Ale buď řeč vaše: Jistě, jistě, nikoli, nikoli." Hle, pravda! A ve 12. kap. Lukášově: „Buďtež bedra vaše přepásaná." Hle, čistota! Toť jsou ozdoby rouch Kristových kněží, dle slov svatého Augustina na slova žalmu: ‚Kněží tvoji ať se obláčejí ve spravedlnost.' Tu praví: „Jako ve starém zákoně kněží užívali rozličných ozdob šatů, tak kněží evangeličtí rozličnými ctnostmi se ozdobují. Toť jsou ozdoby, kterých Bůh vyžaduje. Neboť to, co kněží zákonníci nosívali na rouších, to kněží evangeličtí v srdcích mají míti." Tolik Augustin.

A Apoštol Kristův, chtěje nás obléci těmito rouchy, praví: *„Stůjtež tedy, majíce podpásaná bedra svá"* atd., jako by pravil: ‚Zůstávejte tiší a pokorní, spravedliví a chudí, čistí a pravdiví dle přípravy a ustanovení evangelia míru, neboť tak, stavše se podobni Kristu a posíleni v Pánu a v moci síly jeho, budete moci ve dni zlém klásti odpor a dokonale státi proti úkladům ďáblovým, proti tělu i krvi, proti knížatům a mocem, proti vladařům tmy, proti zlým duchům a nejen proti tomu, ale budete moci dokonale státi ve všem, a hasiti ohnivé střely Antikristovy. Proto zajisté učitel boje dal bojovníkům Kristovým přikázání, řka: *„Stůjtež tedy, majíce podpásaná"* atd.

Avšak vojsko křesťanské, zvláště však kněžstvo, stalo by se hotovo k stání s podpásanými bedry a k obléknutí zbraní duchovních rázně a k hotovosti k evangeliu pokoje statečně a pilně, kdyby pilně pohlíželo na svého vůdce a na nejlepší příklad a skládalo veň pevnou naději v pomoc; kdyby poznalo také nepřátel množství veliké, statečné, lstné, tak veliké a kruté, a tak i veliký boj; kdyby se bálo věčné záhuby a spolu uvažovalo plod slavného vítězství. Neboť tak potlačovalo by hříšnou bázeň a to, co Kristus před ním příkladně

Digitized by Google

učinil, právě tak by se pokusilo učiniti, neboť k tak mohutnému boji Kristovu nestačí bázlivci; v podobenství toho řekl pán Gedeonovi v 7. kap. ‚Knihy soudců': „A protož provolej hned, ať slyší lid a řekni: Kdo jest bázlivý a lekavý, navrať se zase." A náš vůdce Ježíš praví bojovníkům svým: „Když pak uslyšíte o válkách a různicech, nestrachujte se; neboť musí to prvé býti." A více je posiluje, praví u Matouše v kap. 10.: „A nebojte se těch, kteříž zabíjejí tělo." A jako Gedeon řekl lidu: „Jakž na mně uzříte, tak učiníte," tak náš vůdce Ježíš praví bojovníkům svým: „Příklad zajisté dal jsem vám, abyste jakož jsem já učinil vám, tak i vy činili." (Jan, kap. 13.) Naději pak poskytl jim Pán, řka v 17. kap. Janově: „Ale doufejtež, ját jsem přemohl svět," míně pod tím, i vy přemůžete. A u Lukáše v kap. 21.: „Ját zajisté dám vám ústa a moudrost, kteréž nebudou moci odolati, ani proti ní ostáti všickni protivníci vaši." Z důvodu množství bojovníků protivných bylo by kněžstvo také opatrnější v boji. Neboť v 7. kap. ‚Knihy soudců' praví se obrazně o onom množství: „Madian pak a Amalech i všecken lid východní leželi v údolí, jako kobylky u velikém množství, ani velbloudů jejich počtu nebylo; jako písek, kterýž jest na břehu mořském." Hle, jak velké to množství Madianských a Amalechitských. Madianští vykládají se v ‚nespravedlivé' nebo ‚odporné' a značí kněžstvo, které Kristu odporuje skutky nepravými. Amalechitští vykládají se v ‚lid zvířecí' nebo ‚národ mlsný' a označuje se nevědomý lid, který jako zvíře vždy líže s mlaskáním maso a svět. Hle, tyto dva národy leží v údolí neřesti, jako kobylky nestálí jsouce a jako velbloudi zkřiveni hrby a nerovnostmi zločinů. Tito staví se proti vojsku Gedeonovu, t. j. ‚pokojnému', který jest zkoušen v pokoře — a tak proti vojsku Kristovu. Neschází ani Gog a Magog, t. j. dle Glossy ti, kdo široce a zjevně pronásledují ony věrné Páně. A nescházejí pokrevenci, neboť praví vůdce boje: „Budete pak zrazováni i od rodičů i od bratří, od příbuzných i od přátel a pobijí některé z vás; a budete v nenávisti u všech pro jméno mé." (Lukáš, kap. 21.) Ale ani zde není konec množství odporného, ale zbývá zástup zlých duchů, jichž počet kdo z nás zná? Neboť u Marka v kap. 5. král náš vymaňuje z potlačení zlého ducha člověka, jenž podlehl v boji, táže se potlačivšího, řekl: „Jakť říkají? A on odpovídaje řekl: Množství jméno mé jest, nebo jest nás mnoho." Jestliže tedy množství zlých duchů, které čítá šest tisíc šest set šedesát šest, dolehlo na jednoho člověka, jest patrno množství protivníků. Ba poněvadž proti Ježíši, pánu a králi našemu, jsou všichni ďáblí, všechny hříchy i každý zlovolný člověk, jest patrno, že proti každému jeho bojovníku stojí svět, tělo, všichni ďáblové, všechny hříchy a každý člověk zlý.

A ježto nepřátelům těmto neschází statečnosti, opatrnosti a ukrutnosti, táži se, jak by se mohl odvážiti člověk, v boji božím stoje, neozbrojen dříma ti? Vždyť tak upadal by v pokušení zapovězené svým králem, dobrovolně se vzdávaje útoku nepřátel. Spasitel všech a vůdce lidu vybízí spící k bdění, aby se velmi usilovně střehli

Digitized by Google

upadnouti v pokušení. Proto k spícím takto praví: „Tak-liž jste nemohli jediné hodiny bdíti se mnou? Bděte ž a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ (Matouš, kap. 26.) A u Marka v kap. 13.: „... všechněm pravím: Bděte!“ A u Lukáše v kap. 21. blíže určuje i čas i příčinu bdění, praví: „Protož bděte, všelikého času modlíce se, abyste hodni byli ujíti všech těch věcí, kteréž se budou díti, a postaviti se před Synem člověka.“ Hle, praví Pán: „Bděte, všelikého času modlíce se,“ neboť všelikého času dorážejí nepřátelé a doléhají i těžší nebezpečenství. A dodává příčinu, řka: „Abyste hodni byli ujíti všech těch věcí, kteréž se budou díti,“ totiž nebezpečí zatracení, která jsou statečnost, ostražitost, ukrutnost, pronásledování nepřátel a náhlý den záhuby; aby pak té se vyhnuli, mají bojovníci Kristovi znikati obžerství a nedovoleného pečování o tento život, dle slov Páně v 21. kap. evangelia Lukášova: „Pilně se pak varujte, aby snad nebyla obtížena srdce vaše obžerstvím a opilstvím a pečováním o tento život, a v náhle přikvačil by vás ten den. Nebo jako osidlo přijde na všecky, kteříž přebývají na tváři vší země. Protož bděte a *stůjtež, majíce podpásaná*“ atd.

Těm, kdo pokorně uvažují o uvedených věcech, patrna jest důstojnost boje Kristova, obtíž boje toho a slavná užitečnost vítězství, kterou bojovníci Kristovi zniknou všeho zla, neztratí vlasu s hlavy své, beze škody stonásobný užitek vezmou, stanou hodni před Synem člověka a v trpělivosti držeti budou duše své. Mimo to všechno dobré dostavše v životě věčném s Kristem Pánem po vítězství na trůnu budou seděti, jak to dosvědčuje ten, jenž sedí na trůnu, řka v 3. kap. zjevení sv. Jana: „Kdož zvítězí, dám jemu seděti s sebou na trůnu svém.“ Ó divná laskavost dobroty Kristovy k nám, o nevýslovné milování lásky, o žádoucí zaslíbení odměny, o přepodivné sedění a podivuhodné společenství krále slávy. Hle, Pravdivý, sedě na trůně, praví: „Dám jemu seděti s sebou na trůnu svém.“ ‚Dám jemu,‘ táži se, kdo komu? V pravdě Bůh, nejvyšší dobro, bídnému člověku. Kdo komu? Stvořitel stvoření. Kdo komu? Král slávy přirozenosti nakažené. Kdo komu? Nejvyšší Pán nejbídnějšímu služebníku. Kdo komu? Vykupitel člověku druhdy zatracenému. Kdo komu? Vůdce svému bojovníku. Kdo komu? Nejvyšší kněz služebníku své služby. „Kdož zvítězí,“ vece, „dám jemu seděti s sebou na trůnu svém.“ Seděti, vece, t. j. odpočívati od práce, aby jedl z dřeva života Boha svého, měl korunu života, měl jméno před obličejem Otce mého i před anděly jeho a měl jméno boží a seděl se mnou na trůnu mém.“ Zjevení sv. Jana, kap. 2. a 3.

Ó kdož by nemyslil na tyto tak veliké odměny, leč syn zatracení, na mysli šílený, plný hříchu a poddaný ďáblů; kdož by zanedbával tolik, tak velikých darů radostí pro okamžitou chlipnost těla a světa, a kdož by měnil život slávy v zahynutí? Ah běda, přeběda, činí to mnozí, které trápí marná sláva. Ó ne tak vy, ne tak, aj, bojovníci Kristovi, ale poslouchajíce rozkazu knížete boje, stůjmež vytrvale v boji Pána Ježíše Krista. Neboť i on praví: „... kdož setrvá

Digitized by Google

až do konce, tenť spasen bude." (Matouš, kap. 10.) A v 2. a 3. kap. písma svrchu uvedeného: „Kdož zvítězí, dám jemu seděti s sebou na trůnu svém." Modleme se tedy, *majíce podpásaná bedra svá* vytrvalostí, jako služebníci Kristovi. Modleme se, *oblečeni jsouce v pancíř spravedlnosti,* t. j. plni spravedlnosti, jako bojovníci Kristovi. Modleme se, *obuté majíce nohy v hotovost k evangeliu pokoje,* jako šafářové Kristovi, aby tak o nás smýšlel člověk jako o služebnících Kristových a šafářích služeb božích, neboť to již vyhledává se při šafářích, aby každý věrný nalezen byl. (1. list ke Korintským, kap. 4.) A kdo věrný nalezen bude, v pravdě bude anděl Páně, kněz Boha nejvyššího, biskup veliký, velekněz obzvláštní, učitel výborný, společník velekněží, dědic apoštolů, učitel národů, stěžej naděje, družba nevěsty Kristovy, nádoba Trojice, příbytek Kristův, sluha svatých, dědic království, spoludědic Kristův, prvenstvím Abel, spravováním Noe, arciotectvím Abraham, rádcem Melchisedech, důstojností Aron, vážností Mojžíš, soudcovstvím Samuel, mocí Petr, pomazáním Kristus. „Kdo jest ten, a budeme jej chváliti? Nebo učinil divné věci v životě svém; kdo jest zkušený v tom a dokonalý nalezen jest, bude jemu sláva věčná; jenž mohl přestoupiti a nepřestoupil, činiti zlé a nekonal." (Ježíš Sirach, kap. 31.) V pravdě oněť jest hlasatel Páně, polnice evangelia, přítel ženicha, zrcadlo kněžstva, oko slepých, noha chromých, sůl země, světlo vlasti, sluha nejvyššího, náměstek Kristův, a pomazaný Páně; oněť jest, komu odevzdány jsou klíče království, svěřeny ovce Kristovy, oněť jest, který má moc živiti poddané slovem, tělem a krví Pána Ježíše Krista. Oněť jest, který přijal moc povznésti církev mravy a učením. Oněť konečně jest, kterého vyvolil Pán, aby byl učitel národa, zrcadlo života, podoba pokání a příklad svatosti, na kterého vylil Pán Ducha moudrosti a rozumu, aby byl mezi učenými učenější, mezi spravedlivými spravedlivější, mezi čistými čistší, mezi pokornými pokornější, a *v hotovosti k evangeliu pokoje,* mezi užitečnými užitečnější, *stoje, maje podpásaná bedra a oblečen jsa v pancíř spravedlnosti a obuty maje nohy v hotovost k evangeliu pokoje.* Kdo jest ten kněz Páně, a budeme jej chváliti, nebo učinil divné věci v životě svém; abyste pak jemu podobni se stali, *„stůjteže, majíce podpásaná bedra svá"* atd. Neboť kdo by s prvním odpadlíkem nestál v pravdě a neměl podpásaná bedra svá a nestál by nohy maje obuté spravedlností v hotovost k evangeliu pokoje, ten bude dle svědectví Kristova jako Jidáš Iškariotský ďábel, neboť odpadnuv od milosti, bude zlý duch, t. j. zkrvavený skvrnou hříchu, Belial, ježto bude beze jha Páně pro neposlušnost; bude Satan, ježto odpůrce Kristův, Behemot, ježto dravé zvíře; bude Leviathan, ježto nahromadí hříchy; bude Mamon v lakomosti, Bél v obžerství, Asmodeus v prostopášnosti. Bude anděl satanův pro svedení, kněz Dagon pro modlitbu svou, Balaam pro zlořečení, učitel lhář, stěžej nevěrnosti, hlasatel ničemnosti, vůdce zločinu, nádoba puchu, příbytek ďáblův, služebník hříchu, dědic pekla, spoludědic Antikristův, správce Luciferův, vladař temnoty, posel zlého, polnice lži, přítel Luciferův,

Digitized by Google

zmatení kněžstva, oslepení lidu, sůl země chuti prostá, a nehodící se ani na hnojiště, temnota pekla, náměstek Antikristův, kterého tento ustanovil, aby se stal svůdcem lidu, následníkem života, pravidlo ničemnosti, příklad špatnosti, na nějž vylil ďábel ducha zloby, aby byl mezi syny tohoto světa chytráčtější v ničemnosti, oplzlejší v hýření, nádhernější v pýše, potlačovatel spravedlnosti, pohrdatel pravdy a tak ostatním v evangeliu Kristovu více na odpor, mezi neužitečnými neužitečnější, a v zatracení hlubší.

Hle, zhoubné sestupování kněží, hle, stupnice hříchů, po níž klesají od ctnosti v neřesti, od světla ve tmu, od radosti v žal, od života v smrt, od života věčné slávy v život nekonečné bídy; těchto jednotlivých věcí se hrozíce, o kněží, máte-li rozum, *„stůjtež, majíce podpásaná"* atd. Hle, my, kteří zastáváme svaté kněžství, slyšeli jsme důstojnost a zásluhu dobrého kněze, slyšeli jsme i nedůstojnost a záhubu kněze špatného, slyšeli jsme vystoupení k slávě, slyšeli jsme i klesnutí v bídu. Nevábí-li nás důstojnost a užitek vystoupení, alespoň odstrašiž nás pád v bídu, neboť odstoupiti od důstojnosti a užitku není tak smutné, jak bolestné je upadnouti po ztrátě pocty slávy v zevnitřní temnotu, *v pláč a skřípění zubů* a v oheň neuhasitelný a věčně býti mučenu. Toto, *totiž pláč a skřípění zubů,* jsou zajisté tresty, které Vykupitel náš v evangeliu *sedmkrát* opakoval proti *sedmi hříchům kněžstva.* Neboť ježto nakaženi sprostotou mravů pro užitek nebo stav pověsti vcházejí v důstojnost nebo v kněžství a tak nemají svatebního roucha lásky, proto kterémukoliv z takových praví král svatby u Matouše v kap. 22.: „Příteli, kteraks ty sem všel, nemaje roucha svatebního?" A následuje trest skřípění zubů: „Svížíce nohy jeho i ruce, vezměte ho a uvrztež jej do temností těch zevnitřních. *Tamť bude pláč a skřípění zubů."* — *Po druhé* proto, že špatně žijí. Odtud u Matouše v kap. 13. praví Pravda pravd: „. . ty, kteříž činí nepravost, a uvrhnouť je do peci ohnivé." A následuje tam: *„Tamť bude pláč a skřípění zubů."* — *Po třetí* pak proto, že pohoršují jiné, praví Syn člověka tam, kde svrchu: „Pošleť Syn člověka anděly své, i vyberouť z království jeho všecka pohoršení." A následuje: „I ty, kteříž činí nepravost, a uvrhnouť je do peci ohnivé. *Tamť bude pláč a skřípění zubů."* — A *po čtvrté* proto, že jsou neužiteční v učení; odtud v 25. kap. evangelia Matoušova praví Pán: „A toho neužitečného služebníka uvrzte do těch temností zevnitřních." A následuje: *„Tamť bude pláč a skřípění zubů."* — *Po páté,* poněvadž utlačují poddané. Proto praví Spasitel u Matouše v kap. 24.: „Jestliže by pak řekl zlý služebník ten v srdci svém: Prodlívá pán můj přijíti, i počal by býti spolusluţebníky, jísti pak a píti s opilci: Přijdeť pán služebníka toho v den, v kterýž se nenaděje a v hodinu, v kterouž neví. I oddělíť jej a díl jeho položí s pokrytci." A následuje: *„Tamť bude pláč a skřípění zubů."* — *Po šesté* proto, že provozují přílišnou nádheru. Proto na otázku jednoho položenou Pánu u Lukáše v kap. 13.: „Pane, co nemnozí jsou ti, kteří spaseni býti mají?" odpověděl, řka: „Snažujte se vcházeti těsnou branou; neboť (pravím vám) mnozí usi-

Digitized by Google

lovati budou vjíti, ale nebudou moci. ... Tehdy počnete říci: Jídali jsme a pívali před tebou ... I dí: Neznám vás odkud jste. Odejděte ž ode mne všickni činitelé nepravosti." A následuje: *„Tamť bude pláč a skřípění zubů." — Po sedmé,* protože nekonají pokání. Proto tamtéž dvakráte praví Pán: „Nýbrž nebudete-li pokání činiti, všickni též zahynete." A ježto duchovní jsou synové království, kteří zřídka konají pokání, proto praví Spasitel, pochváliv víru laika,. setníka, že „synové království vyvrženi budou do temností zevnitřních. *Tamť bude pláč a skřípění zubů."* (Matouš, kap. 8.) Ježto však dle Zlatoústého zřídka nebo nikdy nekoná duchovní pravého pokání, proto běda jemu, neboť zachvátí ho svázaného temnosti zevnitřní, pláč a skřípění zubů, oheň neuhasitelný a nekonečné trápení. Proto běda duchovnímu, jestliže špatně vchází v hodnost, běda mu, činí-li nepravost, běda mu, pohoršuje-li jiné, běda mu, není-li užitečen v učení, běda mu, utlačuje-li poddané, běda mu, provozuje-li nádheru, běda a přeběda mu, konečně, nekoná-li pokání; lépe by jemu bylo, by se byl nenarodil člověk ten. Hle, předloženo jest vám *sedmero hříchů kněžstva* a tolikéž odpovídajících mučení; máte-li úmysl zniknouti mučení, střezte se hříchů, *„stůjtež, majíce podpásaná"* atd.

Ve slovech thematu napomíná Apoštol k stálosti v konání, k čistotě v jednání a k správnosti snažení, aby dílo bylo pevné, pohnutka čistá, snaha správná, což jest nutno, protože jsme ve vratkosti těla, v kalu světa a na rozcestí slávy a pekla. K prvnímu praví: *„Stůjtež tedy, majíce podpásaná bedra svá pravdou."* K druhému praví: *„Stůjtež, oblečeni jsouce v pancíř spravedlnosti."* K třetímu pak: *„Stůjtež, obuté majíce nohy v hotovost k evangeliu pokoje."* I jest patrno, že Apoštol připomíná trojí zbroj, z nichž první jest pás svatosti, kterým nejprvé se má opásati tělo všech proti vratkosti, a proto praví Apoštol: *„Stůjtež tedy, majíce opásaná bedra svá pravdou." Stojí* pak ten, kdo zachovávaje lásku, nepodléhá útokům ďáblovým a *bedra podpásává* pásem čistoty ten, kdo dle ctnosti zdrželivosti povinně si stahuje bedra mysli. I jest patrno, že kterýkoli člověk, ale zvláště duchovní má svého domácího nepřítele především na uzdě držeti, neboť skrze něj ďábel vpadá silněji a přemáhá. Proto u Lukáše v kap. 12. všem křesťanům zde na zemi, ale zvláště kněžím pravil Kristus: „Buďtež bedra vaše přepásaná." Není to však přepásání těla, rozumí se, které není nic platno, nepochází-li z mysli. Proto praví Petr v 1. listě svém, kap. 1.: „Protož přepášíce bedra mysli své a střízlivi jsouce, dokonale doufejte v té milosti, kteráž vám dána bude," od které odpadají, kdo nevěrně slouží ženě nebo tělu. Neboť takoví ustoupili od pravdy s prvním odpadlíkem, ježto jsou modláři, uctívajíce tělo a břicho jako Boha. A proto praví Apoštol, že břicho obžerných jest Bůh jejich (3. kap. listu k Filippenským).

Z toho následuje, že všichni obžerní a všichni smilníci jsou modláři a že duchovní, kteří smilní, jsou modláři a svatokrádci slibu a přestupovatelé dané přísahy a tak synové Belialovi, neznající Pána Ježíše ani povinnost kněžskou, jak se praví o synech Heli

Digitized by Google

v 1. ‚knize Královské', kap. 2.; ba ježto kterýkoli Sodomita, t. j. ten, který prostopášně hřeší proti přírodě a kterýkoli krvesmilník, t. j. ten, který nedovoleně obcuje s příbuznou a všeliký cizoložník, t. j. ten, kdo poskvrňuje lože jiného, a všeliký svatokrádežný prznitel, t. j. ten, který znásilňuje osobu zaslíbivší se Bohu k zdrželivosti, nebo nemírný znásilňovatel duchovní dcery a všeliký smilník, t. j. prznitel panny se souhlasem jejím, avšak bez předchozí zákonité smlouvy manželské, a veškerý únosce, t. j. prznitel panny nebo vdovy, neb manželky bez jejího souhlasu, ježto každý takový takto si vybírá ze skutků tělesných ty, které jsou horší — jest patrno, že každý takový může býti zván kacířem, jak praví svatý Jeroným v listě ke Galatským a jak se to klade ve XXIV., kvestii 3.

Ostatně ježto každý, kdo takto hřeší, zapírá Boha, ježto jest ohavný a nepoddaný a ke všemu skutku dobrému nezpůsobný, jest patrno, že za kacíře má býti pokládán. A to dokazuje Apoštol, pravě v 1. kap. listu k Titovi: „Všecko zajisté čisté jest čistým; poskvrněným pak a nevěřícím nic není čistého, ale poskvrněna jest i mysl jejich i svědomí. Vypravují o tom, že Boha znají, ale skutky svými toho zapírají; ohavní jsouce a nepoddaní a ke všemu skutku dobrému nezpůsobní." Hle, jak zřejmě praví Apoštol, že „skutky zapírají Boha" a že jsou „nevěřící" a tak nevěrní a ke všemu skutku dobrému nezpůsobní. Neboť jako dobrý čin více se líbí Bohu, než pouhá slova, třeba pravdivá, tak skutek špatný, protivný písmu svatému více se Bohu nelíbí, než pouhá slova protivná písmu svatému.

I jest patrno, že ti, kdo dokazují, že smilstvo není smrtelný hřích a hájí své smilství, nechtíce také od něho upustiti k rozkazu božímu a představených, ani přijmouti bratrské napomenutí, ani obecné zlé pověsti lidu se báti, takto-li zatvrzele stojí, jsou zatvrzelí kacíři. A proto Apoštol v 5. kap. 1. listu ke Korintským káže smilníka vydati v zahubení těla a ani pokrm s ním nebrati, a tak, jako kacíři, se mu vyhýbati. A svatý Řehoř praví: „Kdo by po přijetí svatého stavu upadl v hřích těla, budiž svatého stavu zbaven tak, aby více nepřistoupil k službě oltářní." A ustanovení církve praví v 81. distinkci: „Jestliže by některý biskup neb kněz neb jáhen po přijetí hodnosti svého jáhenství byl smilník, nebo cizoložník, budiž sesazen a vyvržen byv od církve mezi laiky, konejž pokání." A Arnošt, svaté paměti, arcibiskup pražský ve Statutech provinciálních ustanovil, že obročníci kuběnáři mají býti zbaveni obročí. Jestliže však nemají obročí, pak mají býti sesazeni z úřadu a neustali-li by, mají býti vyhnáni z diecese a jejich arciděkanové a faráři, kteří své soudruhy v takovém zločinu vědomě trpí, mají býti za to odsouzeni jako za vlastní kuběnářství. A Pán všemohoucí rozkázal zvěšeti všechna knížata před sluncem pro smilnění lidu. Proto psáno jest v 25. kap. ‚Numeri': „Počal lid smilniti s dcerami Moabskými"; a následuje: „... popudila se prchlivost Hospodinova i řekl (Hospodin) k Mojžíšovi: „Vezmi všecka knížata lidu a zvěšej ty ne-

Digitized by Google

šlechetníky Hospodinu před sluncem." O tom pak praví Origenes v 29. kázání: „Hle, lid hřeší a knížata ukazována jsou před sluncem, to jest ke zkoušení jsou předváděna, aby byla usvědčena od světla. Vidíš, jaká jest povinnost knížat lidu: nejen za své vlastní přečiny jsou souzeni, ale nuceni jsou vydati počet za hříchy lidu, aby snad jejich nebyla vina, že lid hřešil, aby snad nebyli nepoučili, aby snad nebyli nenapomenuli a nebyli nedbalí toho, odsouditi ty, kdo počátek viny dali, aby špatný příklad nerozšířil se na více lidí. Neboť toto všecko náleží činiti knížatům a učitelům. Jestliže by tedy, když tito by to nedělali, ani péče nevedli o lid, lid zhřešil, sami jsou ukazováni a sami k soudu předváděni. Usvědčuje je Mojžíš, t. j. zákon božský, jako nedbalé, líné a neschopné. „A na ně obrátí se hněv boží a odstoupil od lidu." Toto kdyby uvažovali lidé, nikdy by nežádali ani nedomáhali se knížectví nad lidem. Stačí mi zajisté, jsem-li obviňován ze svých vlastních hříchů a přestupků, stačí mi vydávati počet za sebe sama a za své hříchy. Nač mi třeba, abych já za hříchy lidu byl ukazován před sluncem, před kterým nic nemůže býti skryto nebo utajeno." A níže: „Jsou tedy ukazována knížata, a je-li na nich vina, ustává hněv boží od lidu." Tolik Origenes.

Ó kéž by o tom uvažovali papežové, kardinálové, patriarchové, primasové, arcibiskupové, biskupové, opati, probošti, arcijáhnové, převoři, děkanové, faráři, kněží, kvardiáni, řeholníci a mniši, kteří nejen že ustávají v bránění smilstvu, ale někteří z nich pro světský strach, nebo pro lidskou přízeň, a, což nešestnější jest, pro dary, zastírají smilství a ostatní zločiny poddaných, nebo je dovolují, ba co jest nejnešestnější, sami klesají v smilstvo převelmi jsouce zatvrzelí. Hle, praví hlas ne můj, ale Páně, u Jeremiáše v kap. 5.: „Tvrdší jsou tváře jejich než skála, nechtí se navrátiti. I řekl jsem já: Snad tito prostí jsou, nerozumně sobě počínají; nebo nejsou povědomi cesty Hospodinovy... Půjdu aspoň k přednějším a mluviti budu k nim; nebo oni povědomi jsou cesty Hospodinovy... ale i ti spolu polámali jho, roztrhali svazky... nebo mnohá jsou přestoupení jejich, rozmohly se převrácenosti jejich. ... Jakž jsem jen nasytil je, hned cizoloží a do domu nevěstky houfem se valí. Ráno vstávajíce jsou jako koně vytylí; každý k ženě bližního svého řehce. Zdaliž pro takové věci nemám navštíviti, dí Hospodin?" Hle, zkoumaje veškerý stav a srdce lidská, praví, že přednější zatvrdili tváře své, totiž tvrdošíjnou zlobou, aby se neodvrátili od hříchu, a že více polámali jho přikázání Páně než jejich poddaní, více přestupků se dopustili, více posíleni jsou v zlobě, více cizoložili a hýřili, protože více byli nasyceni, neboť jakoby z tuku povstala nepravost jejich. Neboť oni jsou telata a býkové tuční, o nichž praví prorok v osobě Krista a církve: „Obklíčila mne telata mnohá: býkové tuční obstoupili mne." K tomu praví Glossa: „To jest lid hýřící a bez jha a tak tele splašené a býk lámající jho; a jsou nejen býci a telata, ale tučné krávy, které tvrdě káře ne kněz, ale rolník a pastýř, nejen před kněžstvem, ale před lidem celého světa, prorok Amos, pravě ve 4. kap.:

Digitized by Google

„Slyšte slovo toto, krávy tučné, kteréž jste na horách Samařských, jenž nátisk činíte chudým a potíráte nuzné; kteréž říkáte pánům jejich: Přines, ať pijeme.“ K tomu Glossa: „Toto,“ vece, „zvláště se praví proti představeným, kteří jsou na horách Samařských, t. j. ustanovení ve výbornosti ostříhání, kteří nejsou muži, ale krávy, zženštělí nečistotou prostopášnosti, kteří jsou také tuční, t. j. oplývající nadbytkem pozemských statků, pro kterýžto nadbytek a tučnost praví Habakuk v 1. kap., mluvě o ďáblovi: „Nebo skrze ně ztučněl díl jeho, a strava jeho zlepšena.“ Zlí představení a kněží totiž jsou zejména část a pokrm ďábla. A jest to odůvodněno, neboť pastýř Amos praví, tam, kde svrchu: „Krávy tučné, jenž nátisk činíte chudým,“ totiž falešné zločiny jim přikládajíce. „Krávy tučné, kteréž jste na horách Samařských, jenž potíráte nuzné“, loupíce jim jejich statky. „Krávy tučné, kteréž říkáte pánům jejich,“ t. j. vyšším představeným: „Přineste,“ t. j. kažte přinésti, „ať pijeme,“ totiž v opilství. Ale co následuje? „Slyšte, krávy tučné,“ praví rolník a pastýř Amos: „Přisáhl Pán Bůh skrze svatost svou, že hle přijdou na vás dnové a vyzdvihnou vás na bidlech a ostatky vaše v hrncích vřelých.“ Přisáhl zajisté, t. j. pevně ustanovil pán, t. j. Bůh otec, skrze svatost svou, totiž Krista, že hle, t. j. co nejdříve a zjevně dnové, totiž nehody, hořkosti a bídy, přijdou na vás, krávy tučné, a vyzdvihnou vás, totiž oni zlí duchové, na bidlech. Bidlo vlastně nazývá se prut rybářův, kterým vyplašuje kluzké úhoře ležící v bahně, a zde klade se to za výrok boží, kterým budou vyplašeni a udeřeni ti, kdo leží, jako úhoři v bahně rozkoše; a ostatky, vece, vaše, t. j. nečisté myšlenky, které v sobě zanecháváte po skutcích těla, vyzdvihnou, t. j. odmění, v hrncích, t. j. v trestech vřelých; toť jest hlas boží a Amosa pastýře a rolníka ke kravám tučným, které pro nadbytek statků pozemských rozlámaly pouta zdrželivosti. Tohoto-li zniknouti chcete, hubení spějte do jámy, jako hubení jste vyšli, neste jho Páně. *„Stůjtež tedy, majíce podpásaná“* atd.

Druhá zbroj jest pancíř spravedlnosti, který chrání větší část vnitřního člověka, aby nebyl poskvrněn kalem světa. Proto praví Apoštol po druhé: *„... a oblečeni jsouce v pancíř spravedlnosti.“* A ježto dle svatých a filosofů spravedlnost lidská jest moc udílející vskutku jednomu každému, což má jeho býti, jest patrno, že naplnění spravedlnosti záleží ve třech věcech a to v udílení Bohu, což má jeho býti, v udílení jeho ctnostnému služebníku, což má jeho býti a v udílení jeho neřestnému a ničemnému sluhovi, což má jeho býti. Co se týče Boha. tu jest předně patrno, že jemu jakožto přednímu Pánu náleží vzdávání pocty a veškerá záslužná činnost člověka. Proto tehdy udílí člověk Bohu, co mu náleží, když dbaje především pocty boží, kolik může, záslužně koná. Jeho ctnostným služebníkům pak udílí tehdy, co jim patří, když jich hájí, nebo jim přeje ve ctnostech a rozumně jim bere věci, které brání v službě Pánu, ať jsou to světské pocty nebo pozemské statky a konečně, šetří-li jich, aby užívali viditelných věcí, kolik jest třeba k ctnostem. A tehdy po třetí služeb-

Digitized by Google

níkům neřestným a ničemným udílí, co jim patří, když je odvrací od zlého, zpupné káře a po případě spravedlivě sprovodí se světa.

Prosím, kdo nejsi slepý, třeba bys špatně viděl, přihlédni bedliveji a popatř, zda duchovní zachovávají tyto podmínky spravedlnosti, a ihned pochopíš, že Bohu neudílí jeho pocty, když vyvýšeni byvše jako Lucifer pohrdají Kristem, dle slov Páně u Isaiáše, v kap. 1.: „Syny jsem vychoval a vyvýšil; oni pak pohrdli mnou." Jak pohrdli? Jistě způsobem nejhorším, vůdcovství vyvýšení držíce ve vojsku krále pýchy. Poslyš velikého svědka, svatého papeže Řehoře v 3. knize ‚Registru', an dí: „Pravda předpověděla, mor a meč zuří po světě, povstávají národy země, otřásá se okršlek země s obyvateli svými, vše hyne, ana země se boří, co bylo předpověděno, se děje, král pýchy blízko jest a což hanebno říci, vojsko kněží se mu připravuje, neboť podrobují se šíji pýchy ti, kteří byli ustanoveni, aby osvědčovali vůdcovství pokory." Hle, praví světec ten, že Antikristovi připravuje se vojsko kněží; avšak zda mnohých? S pláčem oplakávaje církev, volá Jeremiáš v 1. kap. ‚Pláče': „Ze všech milovníků svých nemá žádného potěšitele; všickni přátelé jeho nevěrně se k němu mají, obrátili se mu v nepřátely." Proč as, o svatý kněže Jeremiáši? „Protože od nejmenšího zajisté z nich až do největšího z nich všickni napořád vydali se v lakomství; anobrž od proroka až do kněze všickni napořád provodí faleš; a hojí potření dcery lidu mého toliko povrchu, říkajíce: Pokoj, pokoj, ježto není žádného pokoje. Jsou-liž zahanbováni, protože ohavnost páchali?" (Jeremiáš, kap. 6. a 8.) Hle, Jeremiáš praví, „všickni provodí faleš, říkajíce pokoj," totiž budete míti pokoj těla a pokoj mysli, pokoj tohoto života a pokoj budoucího; a nebylo žádného pokoje, protože ohavnost páchali.

Tuto viděl jasný zkoumatel církve, svatý Bernard, jenž praví v 33. kázání na ‚Píseň písní': „Všichni přátelé a všichni nepřátelé, všichni příbuzní a všichni protivníci, všichni sluhové a žádní strůjcové pokoje, všichni bližní, a všichni hledají, což jejich jest, sluhové Kristovi jsou a slouží Antikristovi, vystupují v poctách ze statků Páně, kterému pocty nevzdávají. Odtud ten nevěstčí půvab, který vidíš co den, odtud ten kejklířský oděv, královská nádhera, odtud zlato na uzdách, sedadlech a ostruhách, ostruhy více září než oltáře, odtud stoly nádherné pokrmy a číšemi, odtud pitky a opilství, odtud kytara, lyra a flétna, odtud přetékající vinné lisy a špíže plné, překypující z jednoho do druhého, odtud sudy tuku, odtud plné měšce. Za takové věci chtí býti a jsou probošty církví, děkany, arcijáhny, biskupy, arcibiskupy. A nepostupují těchto věcí zásluze, ale onomu zaměstnání, které kráčí ve tmách, totiž pokrytství. Kdysi bylo předpověděno a nyní nadešel čas naplnění. Hle, hořkost moje nejhořčí. Hořká nejprv v zabíjení mučedníků, hořčí potom v zápasu kacířů, nejhořčí nyní ve mravích služebníků; nemůže utéci, ani na útěk je obrátiti; tak sesílili, tak se rozmnožili nad nás; vnitřní a nezhojitelná jest rána církve. A tak v pokoji hořkost její nejhořčí jest. Ale v jakém pokoji! Jest pokoj a není pokoj; jest pokoj od pohanů, jest pokoj

Digitized by Google

od kacířů, ale není ho od synů. Hlas plačícího v čase tomto: ‚Syny jsem vychoval a vyvýšil; oni pak pohrdli mnou. ‚Pohrdli' a poskvrnili mne hanebným životem, hanebným ziskem, hanebným zaměstnáním a konečně zaměstnáním kráčejícím v temnotách, t. j. pokrytství jeho." Tolik Bernard. Jestliže tedy duchovní pohrdli Pánem pýchou a poskvrnili ho hanebným ziskem a církev pokrytstvím, jak dali Bohu svému to, co mu náleží dle prvé spravedlnosti? Bohu, který praví: „Syny jsem vychoval a vyvýšil; oni pak pohrdli mnou."

Ale uvažuj podruhé, zda duchovní zachovávají druhou povinnost spravedlnosti, totiž udílejí-li ctnostnému služebníku božímu, co má jeho býti, jako: většímu povinnou poslušnost, sobě rovnému pravou svornost a menšímu ochranu, zbožnou pomoc a povinné poučování za přestupek. Ó, kdo uvažuješ o tom, i jsi-li slep, rukama nahmatáš, že tato povinnost spravedlnosti obrácena jest v jakost opačnou, neboť od duchovenstva dostává se většímu neposlušnosti, rovnému nesvornosti, menšímu odírání, utlačování a poučování nepříslušného, neposlušnosti nestydatostí kaplanů a zpupným vyjímáním klášterníků z poslušnosti. Neboť kaplani jako faráři neposlušně nehlásají lidu přikázání boží, neučí lid vyznání víry a otčenáši, neřestí neplení, neničí, nerozptylují, ač přece kterémukoli z nich praví Pán u Jeremiáše v 1. kap.: „Aj, vložil jsem slova svá v ústa tvá" a následuje: „. . . abys plenil a kazil, a hubil a bořil, abys stavěl a štěpoval." Ale jak plení ti, kdo slov Páně nemluví lidu? Jak boří hřích ti, kdo hřích staví, plení dobré a štěpují zlé, pročež u Jeremiáše v 2. kap. praví Pán: „Tak že (kněží) ani neřekli: Kde jest Hospodin? . . . a ti, kteříž se obírají zákonem, nepoznali mne; pastýři pak odstoupili ode mne," totiž ode mne jako vyššího, a tak nezachovávajíce příslušnou poslušnost ani svým větším. Klášterníci však vyjímáním se z poslušnosti provozují zpupnou neposlušnost, neboť řídký je již klášter, kde by chtěli pokorně poslouchati biskupa své diecese, ba přemnozí řeholníci a mniši proti pravidlům svých otců jsou vyňati z poslušnosti vyšších. „Koho tedy poslouchají, když jsou bez jha poslušnosti, jako synové Belialovi? Jaký jest užitek jejich vynětí z poslušnosti?" — praví svatý mnich Bernard v 3. knize ‚K Eugeniovi'. Žádný není z toho užitek, leč, že biskupové budou zpupnější a mnichové rozpustilejší. Zdaž lid, bloudě a špatně jsa svoboden, nehřešil by volněji, ježto není, kdo by ho obvinil? Jaký jest konečně užitek v krvi této? Bojím se, aby nebyl takový, jakým v proroctví hrozil Bůh řka: „Onen v nepravosti své zemře." Hle, užitečnost vyjmutých z poslušnosti, které se bál i sám Bernard; a proto praví ve svém ‚Apologetiku': „Jistě jsem já mnich a jakýsi opat mnichů a jestliže se někdy pokusím setřásti s vlastní šíje jho svého biskupa, pak hned se podrobuji vládě satanově." Hle, hrozná další užitečnost vyňatých z poslušnosti.

Dále udílejí duchovní sobě rovnému a tak bližnímu nesvornost, proti těmto slovům Spasitelovým u Matouše v kap. 5. a Lukáše v kap. 6.: „A tomu, kdož se s tebou chce souditi a sukni tvou vzíti, nech

Digitized by Google

mu i pláště." A proti slovům Apoštola v 1. listě ke Korintským, kap. 11.: „Jestliže pak komu se vidí neústupným býti, myť takového obyčeje nemáme, ani církev boží." Ó Pavle, duchovní Kristův, co pravíš? ‚Myť takového obyčeje nemáme?' My dnešní duchovní jistě ho máme! Neboť co více ruší církev než naše spory? Co činí rozštěpení, leč naše spory? Který jest přední obyčej duchovních, Pavle, jsi-li v Římě? Rci, táži se, co činí duchovní v Římě? Ale ležíš tam mrtev, a nyní tam tělesně nemluvíš. Ale o tobě a za tebe mluví Bernard v 1. knize k papeži Eugenovi, řka: „Ty pak, prosím, rci, kde někdy jsi svoboden, kde bezpečen, kde svůj? Všude jest hluk, všude zmatek, všude tě tlačí jho tvé služebnosti; a nenamítej mi nyní hlas Apoštolův, jenž dí: ‚Nebo jsa ode všech svoboden, učinil jsem se všech služebníkem;' toho jsi dalek. Zdaliž onen sloužil touto služebností lidem v hledání mrzkého zisku? Zdaliž k němu sbíhali se z celého světa ctižádostiví, lakomí, svatokupci, svatokrádcové, kubenáři, krvesmilníci a všecky takové obludy lidské, aby jeho vážností Apoštolskou buď obdrželi úřady církevní, nebo je podrželi?" A níže o sporech duchovních praví k uvedeným našim slovům: „Co jest služebnějšího a méně hodno zvláště nejvyššího kněze? Nepravím každý den, ale téměř každou hodinu lopotiti se takovými věcmi! A pro věci takové konečně kdy se modlíme? Kdy učíme národy? Kdy zvelebujeme církev? Kdy přemítáme v zákoně? Ba ovšem, denně zaznívají v paláci zákony, ale Justiniánovy, ne Páně. Ty také zachovávej toto právo. Ty uvidíš, neboť jistě zákon Páně neposkvrněný obrací duše. Avšak ony nejsou zákony, ale spíše pře a útržky zvracející soud. Ty tedy, pastýři a biskupe duší, jak, prosím tě, můžeš snésti, aby před tebou stále onen zákon zamlčovali, a tyhle žvástali? Mýlím se, nepohne-li tě k nepokoji tato převrácenost; myslím však, že zatím nutí mne zvolati k Pánu s prorokem: „Povídali mi nepravé bájky, ale ne jako zákon tvůj."

Hle, co činí svárý, pře, útržky a bájky ničemné, pochodící z lakoty a ctižádostivé nesvornosti duchovních. Vždyť překážejí i modlitbě. A proto praví Bernard: „Kdy se modlíme?" Jakoby řekl: ‚Nikdy!' Překážejí i učení národů. Proto praví: „Kdy učíme národy?" Jakoby řekl: ‚Nikdy!' Zbraňují ve zvelebování církve, pročež praví: „Kdy zvelebujeme církev?" Jakoby řekl: ‚Nikdy!' Mařípřemítání o zákoně božím, pročež dí: „Kdy přemítáme o zákoně?" Jakoby řekl: „Nikdy!' Hlas zákona Páně potlačují, pročež praví: „Můžeš snésti, aby vždy jej zamlčovali." Žvástání zákonů Justinianových však rozmnožují, pročež praví: „Můžeš snésti, aby tyhle žvástali." Ježto tedy spory duchovních hromadí tolik a tak velikých zel na církev, buďtež zlořečeny od Pána.

Konečně po třetí odírají duchovní i laici menšího místo pomoci, utlačují ho místo obrany a nepříslušně ho poučují za přestupek. Odírají vymáháním odúmrtí, jinak nápadu, odírajíce zákonité dědice a vydávajíce zákony nepravé a popírajíce zákon Páně; k nim mluví Pán v 10. kap. Isaiáše, řka: „Běda těm, kteříž ustanovují práva ne-

Digitized by Google

pravá a spisovatelům, kteříž těžkosti jiným spisují, aby odstrkovali nuzné od soudu a vydírali spravedlnost chudých lidu mého; vdovy aby byly kořist jejich a sirotky aby loupili. I což učiníte v den navštívení a zpuštění, kteréž zdaleka přijde? Ku komu se o pomoc utečete?" Jakoby řekl: ‚K nikomu!' „A kde zanecháte slávy své?" Jakoby řekl: ‚Nikde!' neb nižádné nebudete míti a následovně budete zatraceni vy, kteří pro nepravé zákony vymáhání zavrhli jste zákon Páně, jenž dí v 27. kap. ‚Numeri': „Tehdy přistoupily dcery Salfada ... a postavily se před Mojžíšem a před Eleazarem knězem i před knížaty a vším množstvím ... a řekly: Otec náš umřel na poušti ... synů žádných nemaje ... Dej nám dědictví mezi bratřími otce našeho." A aj, Mojžíš, spravedlivý soudce a vůdce lidu, nechopil se lakotně nápadu sirotků, aniž je všetečně nesoudil, ale vznesl při jejich k soudu Páně, „kterýž odpověděl Mojžíšovi, řka: Dobře mluví dcery Salfad; dejž jim bez odporu právo dědictví mezi bratřími otce jejich; a přenes dědictví otce jejich na ně." A aby tento zákon držen byl po všechny časy, následuje: „K synům pak Israelovým toto mluviti budeš: Když by kdo umřel nemaje syna, tedy přeneste dědictví jeho na dceru jeho, pakli by ani dcery neměl, tedy dáte dědictví jeho bratřím jeho. Pakli by ani bratří neměl, tedy dáte dědictví jeho bratřím otce jeho; pakli by ani strýců neměl, dáno bude dědictví jeho těm, kteříž jemu nejbližší jsou. A bude to synům israelským ustanoveno zákonem věčným." Hle, zákon Páně, ne Justiniánův, zákon svatý, ne křivý, zákon zjevný, ne zastíněný, zákon věčný, ne proměněný.

Rozuměl tomu zákonu svatý Řehoř; protož jako papež v 2. knize ‚Registru' určitě dí: „Poznali jsme, že některým poddacím lidem neb poddaným církve rodiče jich nebývají připuštěni k dědictví, ale jich věci ku požitku kostelnímu přitaženy bývají. O kteréžto věci ustanovili jsme, aby přátelé mroucích, kteří ve vladařství kostelním jsou, jako dědicové po nich v zboží vstoupiti měli, aniž co ze statku mrtvých buď utrženo. Pakli by někdo dítky malé po sobě ostavil, dokud by k létům nepřišly, aby statek svůj spravovati mohly, buďte vyvoleny osoby opatrné, jimž jich přátel věci poručeny mají býti k ostříhání." Tak mluví svatý Řehoř. Pak svatý Augustin v obecném kázání na ono slovo svatého Lukáše v 3. kap.: ‚Nic více nevybírejte mimo to, což jest ustanoveno,' dí takto: „Stává se nestrpitelná věc, když jmenovaní, totiž vymahatelé veřejní shromažďují, hříchům svým hříchy přidvojují, t. j., že lsti své a loupeže ziskem, t. j. požitky nazývají, když statek ten, t. j. loupež vnesena bude k zisku, t. j. v komoru. A to ještě přidávají k svým hříchům, že ty, kteréž bez obrany, t. j. více napadené a bídné vidí, ty raději pronásledují a mní, že by požitky obecné zklamali, kdyby nezklamali domů sirotčích. A pro jméno říkají: „Není to mé, jest to církve, konventu, obce; šidil bych pána, šidil bych církev, konvent, obec nebo kolej, kdybych nezabral nápad." I dodává svatý Augustin: „Tak že, kterých sirotků otec přede dvěma dny snad byl přítel, soudruh

Digitized by Google

neb bratr, nadejde-li smrt, jeho děti mají za neznámé, bídné a psotné. A vdova, bude-li která, buď křivdami bude puzena, aby muže pojala, aneb bude-li chtíti v úmysle čistoty ostati, dadouc dary při svém jmění jedva ostane. Protože těmi lstmi naplnili míšky své, vidíte je vesely, zásobny (totiž zásobou obklopeny), ani kostelu dávají a Bohu děkují, jakoby od něho ty peníze jim dány byly. I tím také hřešíce, že chtí, aby Bůh byl účasten jejich loupeží."

Takť mluví svatý Augustin proti vymahačům veřejným a silněji vzato proti samým arcibiskupům, proboštům, opatům, kanovníkům a kterýmkoli statkářům, kněžím a mnichům, kteří odúmrtími neb nápady nebo jiným utlačováním tak zvaným pomáháním poddané olupují krutěji, než pánové světští. A v témž kázání čině zmínku o hadačích neb kacířích ariánských, že ztratili milost Ducha svatého, mluvě o lakomém duchovním, kterému milost Ducha svatého nestačí, praví takto: „A katolický duchovní tímto výrokem jest zdržován. Jestliže by totiž nebyl spokojen mzdou, které se mu dostává z rozkazu božího s oltáře, ale provozuje-li kupčení, prodává rukojemství, a rád zabírá dary vdov, ten spíše může se zdáti obchodníkem, než duchovním." Tolik Augustin.

Vzavše tedy na vědomí tyto nejpravdivější výroky svatých, o vy, kteříž jste duchovní Páně, *stůjtež oblečeni v pancíř spravedlnosti,* prokazujíce větším příslušnou poslušnost, sobě rovnému pravou svornost a menším ochranu, zbožnou pomoc a povinné poučování za přestupek. Neboť tak bude při vás naplnění spravedlnosti. Protož *oblecte pancíř spravedlnosti a stůjte obuté majíce nohy v hotovost k evangeliu pokoje.*

Třetí zbroj jest zbroj nohou, t. j. obutí mysli vnitřního člověka, které zadržuje člověka zde na zemi, aby běže bos nesklouzl s rozcestí do pekla. Proto dí Apoštol: *„Stůjte obuté majíce nohy v hotovost k evangeliu pokoje."* Lid pak stejně s kněžstvem mysl svou tehdy připravuje povinně k evangeliu pokoje, když oba k tomu konci poslouchají kázání, aby poznavše pravdu střehli se zlého, následovali dobré, a zhřešili-li by, aby pokorně nesouce pokárání kázání, žili v pokoji s bližním a Bohem. A kněžstvo stojí v hotovosti k evangeliu pokoje, hodno lidu tehdy, když žijíc podobně Kristu ne z donucení, ale samostatně, ne pro dychtivost statků pozemských, nebo pomíjející pověst, ale pro čest boží, pro spásu vlastní i bližního, hlásá pravdu písma nebo zbožně a pokorně svátostmi přisluhuje lidu. Neboť tak setřásá prach tohoto světa s nohou mysli a dle příkazu Apoštolova *stojí majíc obuté nohy v hotovost k evangeliu pokoje.* Neboť proto praví Apoštol: *„Stůjte obuté majíce nohy v hotovost k evangeliu pokoje,"* jako by tak Duch svatý vyléval slovo Páně z nádoby své, neboť mnozí vzdálili se od hotovosti k evangeliu pokoje, nechtíce slyšeti a učiti se evangeliu dle slov Janových v kap. 6.: „A z toho mnozí z učedníků jeho odešli zpět", a řekli „Tvrdáť jest tato řeč. Kdo ji může slyšeti?" Vy však ne tak, ale stůjte pokorně slyšíce! Neboť praví Spasitel v 5. kap. evangelia Janova: „Kteříž uslyší,

Digitized by Google

živi budou." A u Lukáše v kap. 11.: „Blahoslavení, kteříž slyší slovo boží a ostříhají jeho." A u Joba v kap. 36. se praví: „Pakli neuposlechnou, od meče sejdou a povzdychají bez umění," neboť mnozí leží a nekáží pro lenost, jako psi němí nemohoucí štěkati. (Isaiáš 56.) Vy stůjte vytrvale zvěstujíce lidu evangelium, neboť připravena jest i němým psům záhuba i těm, kdo káží nehodně výsledek trestů. Neboť mnozí běží nebyvše posláni od Pána, dle slov 23. kap. Jeremiášovy: „Žeť jsem neposílal těch proroků, ale sami běželi... Nebo byť byli stáli v radě mé, jistě, že by byli ohlašovali slova má lidu mému a byliť by je odvraceli od cesty jejich zlé a od nešlechetnosti předsevzetí jejich." Běží nebyvše posláni, kdo ne s vnuknutím božím a radou jeho, a nestojíce v přikázání Páně nerozvážně se vtírají ke kázání slova božího. Ne tak vy, ale stůjte, dokud jste s výsosti oděni ctností, neboť mnozí stojí a káží, ale nemajíce obuty nohy, aby zde přijímali odplatu chvály a daru, dle slov pravdy u Matouše v kap. 23.: „Všecky pak své skutky činí, aby byli vidíni od lidí." A dle slov Apoštolových v 2. kap. listu k Filippenským: „Všichni zajisté svých věcí hledají a ne těch, kteréž jsou Krista Ježíše;" těm pak s přísahou svědčí sám Kristus, že vzali odplatu svou. (Matouš, kap. 6.) O odplatě této praví svatý Řehoř v kázání 17.: „Kdokoli káže proto, aby zde obdržel odplatu chvály neb daru, ten beze vší pochyby zbavuje se odplaty věčné. Protož vy ne tak, ale *stůjte obuté majíce nohy,* odmítajíce pomíjející odplatu, neboť mnozí stojí v hotovosti ke lži, hlásajíce lživé, kratochvilné, rouhavé a klamné zázraky, nekážíce lidu viny jeho, ale hledajíce darů jeho; o těch pak praví Pán v 23. kap. Jeremiáše: „I v prorocích Jerusalemských viděl jsem podobu cizoložících a cestu lži... svedli lid můj lží svou a divy svými: ježto jsem já jich neposlal, aniž jim rozkázal, kteříž nic neprospěli lidu tomuto." Vy ne tak, ale *v hotovosti k evangeliu.*

Mnozí také stojí hledajíce darů pomocí výsad mnišství, vyhledaných odpustků, padělaných ostatků a malovaných obrazů. A co to způsobuje? Svatý Bernard odpovídá k tomu ve své ‚Obraně' řka: „Abych to řekl otevřeně, to vše způsobuje lakota, jež jest služba modlám. A nehledáme užitku, totiž duší, ale daru. Tážeš-li se, jakým způsobem, dím, způsobem podivuhodným, takovým jakýmsi uměním se rozhazují peníze, aby byly zmnohonásobeny a vydávají se, aby byly rozmnoženy a výdajem získává se hojnosti jich: Pro toto pohlížení pak na takové nákladné, ale přepodivné marnosti rozpalují lidi více k podávání darů, než k modlitbě; tak čerpá se bohatství, tak peníze táhnou peníze, neboť, nevím proč, kde lidé vidí více bohatství, tam raději přinášejí dary, neboť ostatky chovány jsou ve zlatě; oči se zavírají, otvírají se váčky, ukazuje se překrásný obraz některého svatého nebo světice a za tím světější jest pokládán, čím je barevnější. Lidé běhají líbati, vybízeni jsou k dávání darů a více obdivují krásné, než ctí posvátné. Co myslíš, že v tomto všem se hledá, zkroušenost kajících či podiv na věci ty patřících? Ó, marnost nad marnost, ale ne marnější, než bláznivější. Kostel září na stěnách a má nouzi

Digitized by Google

mezi chudými, kameny své obkládá zlatem a syny své opouští nahé a z nákladu nuzných slouží se očím bohatých, zvědaví nalézají, čím by se bavili, ale nenalézají ubozí, čím by došli podpory." A níže: „Co činí ona směšná potvornost, podivuhodně ohavná spanilost a spanilá ohavnost? Co nečisté opice? Co divocí lvi? Co potvorní Kentauři? Co pololidé? Co skvrnití tygři? Co bojující vojíni? Co troubící lovci? Viz množství těl pod jednou hlavou." A vypočítávaje mnohé obludy dodává: „Běda u Boha, nestydí-li se za nesmysly, proč se jim nezprotiví vynakládání peněz?" Tolik praví Bernard, ne tak Klarevallenský, jako muž prozíravé a jasné mysli odkrývaje nadbytek a marnost o kostelích a ostatních a pokrytecké lakomství duchovních; abyste pak nebrali podílu s nimi, *stůjte obuté majíce nohy,* odvrhujíce takové zbytečnosti, abyste v pravdě mohli říci s Apoštolem jeho slova z 2. kapitoly 1. listu k Thessalonickým: „... aniž jsme lakomství provodili; Bůh jest svědek!"

Mnozí také stojí ne v hotovosti, t. j. v přípravě k evangeliu pokoje, ale v hotovosti k bezbožnému a svatokupeckému vymáhání, vymáhajíce za svátosti dary neb peníze, ač praví svatá synoda Triburská a tak i církev v I., kvestii 1.: „Řečeno bylo, že v některých místech bývají dávány peníze za přijímání křižma a podobně za křest a přijímání. Toto proklela svatá synoda jakožto kacířství svatokupecké a v kletbu uvrhla, aby ostatně ani za vykonávání úřadu, ani za křižmo nebo křest, pohřeb neb přijímání nic nebylo žádáno, ale aby dary Kristovy bezplatnou správou zadarmo byly udíleny." A neochrání vymahatele, že by bylo dovoleno vymáhati peníze *po* udělení. Neboť autorita církve pod autoritou papeže Innocence praví v I., kvestii 3., kap. 3. a poslední: „Jestliže by někdo obročí, nebo důstojnosti, nebo děkanátu, nebo nějakého církevního úřadu, nebo jakékoli svátosti církevní, jako jsou křižmo, nebo svatý olej a svěcení oltářů nebo chrámů pro zlořečenou rozpálenost lakoty penězi získal, ten ať nemá cti té, špatně jí nabyv; kupec, prodavač i zprostředkovatel známkou bezecti postiženi buďtež, a ani pro užitek, ani pod záminkou nějakého zvyku *před* nebo *po*, ať nic se nevymáhá, ani sám nikdo dávati se neodvažuje, neboť svatokupectví to jest." Hle, jak jasně praví církev, aby ani *před* ani *po* nic se nevymáhalo, neboť jest to svatokupectví, ani pod záminkou nějakého zvyku, jak většina myslí, že proto jest to dovoleno, ježto se domnívají, že zákon smrti pro dlouhý zvyk vešel v platnost, nedbajíce toho, že tím těžší jsou zločiny, čím déle drží nešťastnou duši ve svých poutech." Zvláště o svatokupectví v kap. ‚Když v těle církve': Ó, kéž by duchovní poznali vážnost svatokupeckého kacířství povstalou z dlouhého zvyku, o níž pod autoritou papeže Paschasia se praví v I., kvestii poslední: „Jest patrno, že svatokupci mají býti jako první a popřední kacíři ode všech věrných zavrženi." Neboť v I., kvestii 1. se praví: „Snesitelnější jest bezbožný blud Macedonia a těch odpůrců Ducha svatého, kteří kolem něho jsou. Neboť tito, totiž stoupenci Macedoniovi, vyznávají šíleně, že Duch svatý jest stvoření a sluha Boha Otce a Syna. Oni však, totiž svato-

Digitized by Google

kupci, téhož Ducha svatého činí svým služebníkem.“ Hle, jak veliká jest zloba svatokupců, kteří Ducha svatého činí svým služebníkem, prodávajíce duchovní dary; dary prodávají, život ztrácejí a zatracení nalézají. Bojtež se tedy Jeroboamovci, kteříž po způsobu Jeroboamově prodávají kněžství; neboť „kdo jen chtěl, naplňoval ruky jeho, a ten byl knězem výsostí“. Ale co následuje? „I byla ta věc,“ vece písmo, „domu Jeroboamovu příčinou k hřešení, aby vypleněn a vyhlazen byl se svrchku země (3. ‚Kniha Královská‘, kap. 13.). Bojtež se Jezenci, kteříž po způsobu Jezově po udělení duchovní milosti vyžadují darů; neboť jich, ježto jsou sémě Jezovo, přichytí se malomocenství Jezovo. (4. ‚Kniha Královská‘, kap. 5.) Bojtež se Jidášenci, kteří po způsobu Jidáše Iškariotského smlouvají se o věci posvátné říkajíce: „Co mi chcete dáti?“ Neboť „dobré by bylo jemu, by se byl nenarodil člověk ten“. (Matouš, kap. 26.) Bojtež se svatokupci či Šimoněnci, kteří jako Šimon mag nabízejí dary nebo peníze, aby obdrželi duchovní moc, neboť kterémukoli takovému praví se v osobě Šimonově: „Peníze tvé buďtež s tebou na zatracení, protože jsi se domníval, že by dar boží mohl býti zjednán za peníze.“ (Skutkové apoštolští, kap. 8.) Ale i vy se bojte a *stůjte v hotovosti,* t. j. v přípravě *k evangeliu pokoje,* které praví: „Darmo jste vzali, darmo dejte!“ (Matouš, kap. 10.) Bojtež se duchovní lakomí, kteří nejsouce spokojeni s životními potřebami, pachtí se za více obročími. Neboť zvláště ‚O vyvolení‘ v kap. ‚Dudum‘ na slovo ‚Podržeti‘ praví Glossa: „Kdo má více obročí, z nichž jedno by mu postačilo, nemůže bez hříchu smrtelného podržeti jiné.“ A Pařížský uváděje svatého Augustina praví: „Kdo má pravou víru v Boha, nechce se obohatiti v těchto ničemnostech. Nezdá se tedy míti pravou víru, která jest první milost, ten, kdo žádá si míti více obročí.“

A co více třeba jest říci o těch, kdo mají větší počet obročí, leč jak dí Bonaventura: „Kdo má větší počet obročí, ten má i větší počet muk; a poněvadž ty jsou těžké, proto my, majíce pokrm a oděv, na tom přestaňme, jak praví 1. list Pavlův k Timoteovi v 6. kap. Takto totiž neobtíženi budeme státi v hotovosti k evangeliu pokoje, a obuti proti prachu tohoto světa. Toť zajisté žádal Apoštol Duchem božím řka: *„Stůjte obuté majíce nohy v hotovost k evangeliu pokoje.“* Kterouž hotovostí Bůh všemohoucí račiž zapuditi naši temnotu, očistiti mysl, život v milosti říditi a konečně ve vlasti nás umístiti skrze Ježíše Krista, Pána našeho, pravého Boha a člověka, Syna Marie Panny, Spasitele světa, věčně požehnaného. Amen.

Digitized by Google

IV.

Kázání ke kněžstvu na památku Karla IV.

Mimo slavnostní příležitosti při synodách, dvakrát ročně konaných, naskytala se Husovi přízní arcibiskupovou možnost ještě jindy působiti živým slovem mezi kněžstvem českým. Byla to zejména výroční památka úmrtí ‚velikého císaře', jež od r. 1378 byla slavena v některý den v témdni po 29. listopadu. Všechna úřední i učená společnost česká v ten den účastnila se památky největšího a nejslavnějšího českého panovníka: také duchovenstvo se svými představenými v čele.

R. 1404 konána duchovenstvem slavnost ta 5. prosince u přítomnosti velikého počtu kněží i hostí ve dvoře arcibiskupově. Slavnostní řeč přednesl Hus a vybral si za thema slova sv. Pavla „Odvrzmež skutky temnosti a oblecme se v oděnísvětla"; byla patrně promluvena po vzpomínce, již věnoval Karlovi zástupce hierarchie, snad arcibiskup, snad generální vikář. Proto Hus v řeči své vlastní památky se nedotýká a obrací se jen k napomínání kněžstva ve smyslu nám již známém. Napomíná k čistotě života, varuje před svatokupectvím, vybízí ke vzdělávání, líčí tresty zlých kněží a opět a opět se vrací k napomínání, aby kněžstvo nelakotilo, nehromadilo peněz svatokupectvím a aby mělo na paměti, že má dávati příklad veškerému lidstvu vzorným životem, jinak že bude trestáno daleko přísněji nežli ostatní hříšníci.

Celkem základní tón kázání jest ještě mírný a srdečný; s taktem a umírněností, jaká ovšem je pochopitelna při této jubilejní slavnosti, přednáší stesky obecné, ukazuje cestu k nápravě a snaží se přesvědčovati a vésti po dobrém. Řeč není přetížena učenými citáty a spokojuje se namnoze jen přímými důsledky ze slov Písma, jen na málo místech povznáší se rhetorickou okrasou nad průměr tehdejších kázání obvyklých.

Digitized by Google

M. Jana Husi synodální kázání na slova sv. Pavla v 13. kap. listu k Římanům:

Odvrzmež tedy skutky temnosti a oblecme se v odění světla. Jakožto ve dne poctivě choďme.

Trojím důvodem nabádán jsem, abych mluvil, a to mocí přikázání, bratrskou láskou a bázní Boha všemohoucího a Pána našeho Ježíše Krista. Budu-li mlčeti, ústa má odsoudí mne, neboť „běda by mně bylo, kdybych nekázal evangelium", jak praví nádoba vyvolení, Apoštol Kristův v 9. kap. 1. listu ke Korintským. Pak-li mluviti budu, vskutku ostýchám se téhož osudu, aby mne neodsoudila ústa má, an bych mluvil a nečinil toho. Neboť pravil Bůh hříšníkovi: „Což tobě do toho, že ty vypravuješ ustanovení má a béřeš smlouvu mou v ústa svá?" (V žalmu 49.) Pomozte mi modlitbami svými, abych mohl směle mluviti, čeho třeba, a užitečně naplniti skutkem, co nyní mluviti budu. Pročež prosme jednomyslně všemohoucího Pána, aby užitečně otevřel ústa má a srdce lidská ke kázání slova svého.

*

Odvrzmež tedy skutky temnosti a oblecme se v odění světla. Jakožto ve dne poctivě choďme.

Důstojní otcové a bratří v Kristu nejmilejší! Slova thematu píše Apoštol, mistr a učitel národů ve 13. kap. listu k Římanům, přeje si po způsobu svého mistra, aby tito Římané a následovně jednotliví lidé došli konečně slávy blahoslavenství, aby odvrzše temnoty hříchů a obleknuvše se oděním světla a tak ctnostmi, poctivě chodili v den Pána našeho Ježíše Krista, který je milosrdně vysvobodí od temností zevnitřních. Proto dí Apoštol: *„Odvrzmež tedy skutky temnosti a oblecme se v oděni světla. Jakožto ve dne poctivě choďme."*

Pro následující pak předpokládám, že skutky temnosti jsou skutky hříchů, jež jsou té povahy, že jeden-li se dostaví, samy sebou přemnohé ho provázejí. A nazývají se tmou, protože zatemňují a matou rozum a poněvadž vyhledávají tmy, dle hlasu Pravdy v 3. kap. evangelia Janova: „Milovali lidé více tmu nežli světlo; nebo skutkové jejich byli zlí. Každý zajisté, kdož zle činí, nenávidí světla a nejde k světlu, aby nebyli trestáni skutkové jeho." A po třetí nazývají se tmou, protože sobě podrobeného vedou ve dvojnásobné temnosti pekel, které, poněvadž jsou zevnitř člověka, jsou od Krista zvány temnostmi zevnitřními. Odění světla pak jsou beze vší pochyby ctnosti, jež jsou opačné povahy než hřích. Neboť jedna-li se dostaví, samy sebou jednotlivé ji provázejí, jak praví filosofové a svatí; a osvětlují sobě oddaného, dle svědectví Spasitelova v 11. kap. evang. Lukášova: „Když by tedy," vece Spasitel, „oko tvé sprostné bylo," t. j. snažení dobré a přímé, „i tělo tvé všecko bude světlé; a pakliť bude nešle-

Digitized by Google

chetné, i tělo tvé tmavé bude. Viziž tedy, aby světlo, kteréž jest v tobě, nebylo tmou. Pakli celé tělo tvé světlé bude, nemajíc žádné částky tmavé, budeť všecko tak světlé, že tě jako svíce bleskem osvítí." A po třetí, protože vedou sobě oddaného k světlu pravého porozumění a konečně k dvojnásobnému světlu blaženosti, totiž ke světlu tělesnému, nebeskému a k nedostupnému světlu Trojice. Nyní pak vedou sobě oddaného k tomu, aby zjevně pravdu činil v Pánu, neboť praví Pravda v 3. kap. Janově: „Ale kdož činí pravdu, jde k světlu, aby zjeveni byli skutkové jeho, že v Bohu učiněni jsou." Avšak třebaže hříchy vzájemně se provázejí jako ctnosti, přece ctnosti mají vrch, jako vojsko dobrých andělů překonalo vojsko zlých. A proto Apoštol význačně nazývá skutky hříchu skutky temnosti, ale nade vše nejvýše zve ctnosti obranným oděním světla. Neboť hříchy lidi sobě podrobené nlčí, nehájí, ale ctnosti jich hájí od zločinu, od ďábla, od člověka a následovně od nejhorší smrti zatracených, neboť jest nemožno, aby ctnostný dal se pohoršiti od některé z těchto tří věcí. Proto význačně pěje církev: „Žádné zajisté neuškodí protivenství, nemá-li vlády, nepravost." Protož, nejmilejší v Kristu, *„odvrzme tedy skutky temnosti a oblecme se v odění světla. Jakožto ve dne poctivě choďme."*

A poněvadž příčiny věcí opačných jsou opačné, jest patrno, že skutky temnosti způsobuje neznalost a odění světla pravá moudrost. Proto, chceme-li skutečně odvrci skutky temnosti, nutno, abychom neznalost, jež jich jest příčinou z kořene vytrhali. Neboť nadarmo utneme větev škodlivého trní, zůstane-li kořen, z něhož znovu vzejde ještě škodlivější. Jest tedy kořenem skutků zlých neznalost, z níž rodí se pýcha. Neboť z neznalosti sebe povstává pýcha, z neznalosti Boha vzchází zoufalství. Pýchu pak neznalost takto rodí, protože myšlení tvé, oklamané a klamající, lže ti, žes lepší, než jsi. Toť zajisté jest neznalost, toť pýcha, toť počátek všeho hříchu. jsi-li větší ve svých očích, než před Bohem, než v pravdě. Proto o tom, jenž prve hřešil velikým tímto hříchem (mluvím o ďáblu), o tom jest řečeno, že v pravdě nestál, ale lhář jest od počátku, neboť co v jeho myšlení bylo, nebylo v pravdě. Klesl-li tedy někdo v tuto neznalost, jest toho následek, že sklesne ve skutky temnosti. Proto dí Apoštol: *„Odvrzmež tedy skutky temnosti a oblecme se v odění světla."* Ježto jest tedy dvojí neznalost, jak bylo řečeno, z nichž jedna plodí počátek všeho hříchu a druhá jeho vyvršení, s jakou péčí a starostlivostí máme zapuzovati tyto neznalosti, aby v nás nezrodily skutky temnosti. Škodlivé neznalosti pak zapuzují ti, kdo se pokořují, neboť tak poznávají sebe; a kdo se od hříchů obrací k Pánu, ti poznávají jeho. Proto praví Bernard v 28. kázání na ‚Píseň písní': „Z neznalosti Boha vzchází veškeré vyvršení zloby, kteréž jest zoufalství. Apoštol praví, že někteří mají neznalost Boha; já však pravím, že všichni ti neznají Boha, kdo nechtí k němu se obrátiti." Tolik Bernard. Dotvrzením těchto slov jest pak výrok sv. Jana v 1. listě v kap. 3.: „... každý, kdo hřeší, neviděl ho, aniž ho poznal." Proto *odvrzme tedy skutky*

Digitized by Google

temnosti a oblecme se v oděnί světla, abychom Boha i sebe samy především poznali, nedychtíce po povýšenosti řeči nebo moudrosti tohoto světa, ale jako Apoštol po poznání Ježíše Krista, který praví v 2. kap. 1. listu ke Korintským: „Nebo tak jsem usoudil, nic jiného neuměti mezi vámi, nežli Ježíše Krista, a to toho ukřižovaného." Nejmilejší, prosím vás, uvažujte o tomto mistru a učiteli národů, co praví v 8. kap. 1. listu ke Korintským: „Zdá-li se pak komu, že něco umí, ještě nic nepoznal, tak jak by měl znáti." Hle, nepotvrzuje, že někdo mnoho zná, nepoznal-li způsob znalosti. Vizte dále, jak ustanovil užitek poznání ve způsobě znalosti. Co tedy praví způsob znalosti, leč abychom znali, jakým řádem, jakým snažením a k jakému konci to sluší nám poznati. Jakým řádem — abychom poznali prvé to, co jest zralejší k spáse. Jakým snažením — abychom poznali horlivěji to, co jest prudčí k lásce. K jakému konci — abychom poznali ne k marné slávě nebo zvědavosti, neb k ničemu podobnému, ale toliko k povznesení vlastnímu a bližního a ke cti Pána našeho Ježíše Krista. Neboť jsou tací, kdo chtí znáti toliko k tomu konci, aby znali a to jest ohavná zvědavošt. A jsou jiní, kteří chtí znáti proto, aby sami byli známi, a to jest mrzká marnost; ti zajisté neuniknou posměchu satyrikovu, který pěje tomu, kdo takový jest:

„Nic vědění tvé neznamená, nezná-li je nikdo."

A jsou tací, kteří proto chtí znáti, aby svou znalost prodávali. Na příklad: za peníze a pocty, a to jest mrzký zisk. Ale jsou i tací, kteří chtí znáti, aby povznášeli, a to jest láska. A opět jiní chtí znáti, aby se povznášeli, a to jest moudrost. Z těchto všech pouze u dvojích naposled jmenovaných neshledává se nadužívání znalostí, neboť zajisté chtí rozuměti k tomu cíli, aby dobře činili. Konečně dobrý rozum mají všichni, kdo jednají dle něho. Ostatní pak všichni poslyštež: „Kdo zná dobré a nekoná ho, má hřích." To praví Bernard v 36. kázání na ‚Píseň písní'.

Uvažujme, prosím, slova tohoto svatého a přihlédněme vniterným zrakem ke svému snažení a změřme, jak veliké jest ceny. A na prvním stupni, který svatý ten položil, jsou snad jaksi zvláště matematikové a hvězdopravci, kteří pronikajíce až do vzduchu nenalézají dobra ani konce. Na druhém stupni jsou, běda, jaksi zvláště ti, kteří chtí lidem býti známi, leč by snad někdo vyňal bohoslovce a zákonníky, o nichž dí Spasitel ve 23. kap. evangelia Matoušova, že „milují přední místa na večeřích a přední stolice v shromážděních a pozdravování na trhu, a aby byli nazýváni od lidí: Mistři, mistři." Na třetím stupni, rozuměj těch, kdo chtí znáti, aby prodávali znalost svou za peníze a pocty, to snad jsou právníci a lékaři, ale s rozdílem, neboť lékaři činí to více za peníze, než za poctu. Ale naopak snad je tomu s právníky. A nechci z tohoto stupně vyjímati zvláště kazatele, neboť praví Pán v 3. kap. Micheáše: „Jehož přední podlé darů soudí a kněží jeho ze mzdy učí a proroci jeho z peněz hádají; avšak na Hospodina spoléhají říkajíce: Zdaliž Hospodina není uprostřed nás? Nepřijdeť na nás

Digitized by Google

nic zlého." „Všickni se odvrátili, napořád neužiteční učiněni jsou; není, kdo by činil dobré, není ani jednoho." (Žalm 13.) A proto praví svatý Bernard v 305. kázání na ‚Píseň písní': „Hanebná jest záměna snah, neboť komu dříve bylo snahou na poutích a v odloučenosti sytiti duši svou posvátným rozjímáním, jako nebeskými statky, vyhledávati libé Bohu a tajemství vůle jeho, zbožností dostupovati nebes a v mysli procházeti nebeské příbytky, pozdravovati otce a apoštoly a kůry proroků, podivovati se vítězstvím mučedníků a žasnouti nad nejkrásnějšími řády andělů, ten nyní od toho všeho upustiv, podrobuje se mrzké službě tělu k poslušnosti těla, k uspokojování obžerství a žaludku, k žebrání po veškeré zemi; odtud tato pomíjející podoba tohoto světa utěšujž hladovou zvědavost svou poněkud; nechť oči mé vylejí proud slz nad takovou duší, která ač v hedbávi jest chována, přece sahá po hnoji." Tolik onen.

Ptám se, kde jest moudrý? A kde učený? A kde zpytatel tohoto světa, kde jest vzdělaný, kde jest ten, kdo váží slova zákona, kde jest učitel maličkých? Zajisté Bůh obrátil moudrost tohoto světa v bláznovství, aby skrze bláznové kázání spasil věřící, (1. list ke Korintským, kap. 1.) jako by pravil Apoštol: „Kde jest moudrý mechanik, totiž theolog? Kde jest učený, totiž učitel podání lidských? Kde jest zpytatel tohoto světa, totiž dějepisec? Kde jest vzdělaný, totiž artista? Kde učitel maličkých, totiž lidí prostých? Jako by řekl, není žádný z nich na prospěch církve, neboť obrátil Bůh v bláznovství moudrost jejich, protože světsky zaujati jsou takovou moudrostí tohoto světa, něco předněji za cíl si kladouce, než blaženost a čest Pána našeho Ježíše Krista. Ale vy ne tak, o moudří, učení, zpytatelé světa a vzdělaní, ale uvažujíce slova zákona Ježíše Krista, *„odvrzmež tedy skutky temnosti a oblecme se v oděni světla. Jakožto ve dne poctivě choďme,"* kteráž slova byla na počátku obrána za thema.

Ve slovech těch Apoštol učí nás třem věcem. Předně uchylovati se od zlých skutků, když dí: *„Odvrzmež tedy skutky temnosti."* Po druhé obléci se v ctnosti, když dí: *„Oblecme se v odění světla."* Po třetí prospívati ve ctnostech až do konce, když praví: *„Jakožto ve dne poctivě choďme."* První hodí se nám, abychom nebyli přemoženi od ďábla a zatraceni. Druhé nám prospívá k tomu, abychom přemohli ďábla a došli spásy. Třetí však prospívá k tomu, abychom v den blaženosti od Pána byli korunováni.

Řekl jsem předně, že nás učí Apoštol uchylovati se od zlých skutků, abychom nebyli přemoženi od ďábla a zatraceni; neboť to nám prospívá. Napomíná nás pak k uchýlení od zlých skutků silněji, protože my to jsme, kteříž jsme na konci světa, jak praví Apoštol v 10. kap. 1. listu ke Korintským. Po druhé proto, že svět všecken ve zlém leží. (1. list sv. Jana, poslední kap.) A po třetí: „. . . že Antikrist přijíti má, i nyníť Antikristové mnozí povstali." (1. list sv. Jana, kap. 2.) Těmto třem věcem bude moci uniknouti ten, kdo se opatří štítem pravdy dle slov žalmisty v žalmu 90.: „Místo štítu a pavézy budeš míti pravdu jeho. Nebudeš se báti přístrachu nočního, ani střely

Digitized by Google

létající ve dne; ani věci procházející se ve tmě, ani útoku a ďábelství poledního." Střela ve dne létající jest zjevný hřích, o němž praví Apoštol v 5. kap. listu ke Galatským: „Zjevniť jsou pak skutkové těla, jenž jsou: Cizoložstvo, smilstvo, nečistota, chlipnost; modloslužba, čarování, nepřátelství, svárové, nenávisti, hněvové, dráždění, různice, sekty, závisti, vraždy, opilství, hodování a těm podobné věci; kteréž kdokoli činí, toť vám předpovídám, jakož jsem i prve pravil, že království božího dědicové nebudou." Z tohoto Apoštolova závěru patrně následuje, že málokteří duchovní dojdou spásy. To jest patrno, protože vinně zapleteni jsou v smilstvo a ostatní svrchu uvedené zločiny a zvláště v různice, opilství a hodování veřejné. Neboť takoví nedbají onoho slova Pána našeho, Ježíše Krista: „Pilně se pak varujte, aby snad nebyla obtížena srdce vaše obžerstvím a opilstvím a pečováním o tento život, a v náhle přikvačil by vás ten den." (Lukáš, kap. 21.)

Věc pak procházející se ve tmě jest dle svatého Bernarda v 33. kázání na ‚Píseň písní' pokrytectví. A zajisté toto pochází ze ctižádosti a v temnosti je příbytek jeho konečně; skrývá, co jest, a lže, co není. Kupčí pak času veškerého, zachovávajíc podobu zbožnosti ke svému zakrytí, avšak moc její a pocty všecky si přivlastňujíc. Běda pokolení tomuto od kvasu farizejského, jež jest pokrytství, jestliže ovšem má se pokrytectvím zváti to, co již pro přemíru svou nemůže býti tajno a pro nestydatost se o to nesnaží. Dnes rozlézá se setlelost a hniloba po všem těle církve a čím šíře, tím beznadějněji a tím nebezpečněji, čím vniterněji. Neboť kdyby povstal zjevný kacíř, byl by poslán ven a zanikl by. Kdyby povstal prudký nepřítel, snad by se skryla před ním. Nyní však koho vyvrhne? Před kým se skryje? Všichni jsou přátelé, a všichni nepřátelé, všichni příbuzní, všichni domácí, ale žádní strůjcové pokoje, všichni velmi blízko, ale svých věcí hledají, všichni sluhové Kristovi jsou, ale slouží Antikristovi, v poctách vystupují ze statků Páně, jemuž pocty neprokazují. Odtud ten nevěstčí půvab, který vidíš co den, kejklířský oděv, královská nádhera, odtud zlato na uzdách, na sedadlech, na ostruhách; ostruhy více září než oltáře, odtud stoly nádherné pokrmy i číšemi, odtud hody a opilství, odtud kytara, lyra a flétna, odtud přetékající vinné lisy a špíže plné, překypující z jednoho do druhého, odtud sudy tuku, odtud naplněné opasky; za takové věci chtí býti a jsou probošty církví, děkany, biskupy, arcijáhny a nedostupují toho zajisté zásluhou, ale onou věcí procházející se ve tmě. Druhdy předpověděno bylo a nyní nadešel čas naplnění. Hle, v pokoji mém hořkost nejhořčí. Hořká prve v zabíjení mučedníků, hořčí potom v přívalu kacířů, nejhořčí nyní ve mravech služebníků; ani na útěk je obrátiti ani utéci jim nemůže, tak se rozmohli, tak rozmnoženi jsou nad nás, vnitřní a nezhojitelná jest rána církve a proto v pokoji jejím hořkost nejhořčí. Ale v jakém pokoji? Jest pokoj, a není pokoj. Jest pokoj od pohanů, jest pokoj od kacířů, ale není vskutku pokoje od synů. Hlas plačícího v čase tomto: „Syny jsem vychoval a vyvýšil, oni pak pohrdli

Digitized by Google

mnou.“ Pohrdli mnou a poskvrnili mne hanebným životem a ziskem, hanebným zaměstnáním, a konečně věcí procházející se ve tmě. Zbývá, aby povstalo již uprostřed ďábelství poledni k svedení, jsou-li kteří liknaví v Kristu, kteří doposud trvají v prostotě své. Zajisté pohltilo řeky moudrých a ručeje mocných a má důvěru, jako by tekl v ústa jeho Jordán, t. j. prostí a pokorní, kteří jsou v církvi.“ Tolik Bernard.

Hle, jak jasně a výmluvně tento světec odkrývá na kněžstvu věc, která jest pokrytectví, když dí: ‚Všichni jsou přátelé, a všichni nepřátelé.‘ Všichni zajisté přátelé slovem, a všichni nepřátelé skutkem, dle nářku Jeremiášova v 1. kap. ‚Pláče‘: „Všickni přátelé jeho nevěrně se k němu mají, obrátili se mu v nepřátely.“ ‚Všichni,‘ vece, ‚příbuzní,‘ ale všichni neužiteční a zbyteční, dle slov žalmu 13.: „Všichni napořád neužiteční učiněni jsou.“ ‚Všichni,‘ vece, ‚sluhové‘ v užívání dočasných statků, ale v práci všichni cizí, dle slov 57. žalmu: „Uchýlili se bezbožníci hned od narození; pobloudili hned od života matky mluvíce lež.“ Všichni domácí, ale všichni nepřátelé, dle slov Spasitelových v 10. kap. evangelia Matoušova: „A nepřátelé člověka,“ t. Krista, „domácí jeho.“ ‚Všichni velmi blízcí, aby obdrželi; neboť všichni svých věcí hledají, a ne těch, kteréž jsou Ježíše Krista.‘ (K Filippenským, kap. 2.) A tak jsou sluhové Kristovi dle jména, ale skutky slouží Antikristu. Proto v pokoji hořkost nejhořčí církve, která naplněna odevšad bolestnou hořkostí volá s pláčem k Pánu v 1. kap. ‚Pláče‘: „Popatřiž, o Hospodine, neboť mi úzko, vnitřnosti mé zkormouceny jsou, srdce mé vadne ve mně, protože jsem na odpor velice činila; vně meč na sirobu přivodí, v domě pak jest pouhá smrt.“

Hle, dvojí rána církve, vně meč světských lidí a v domě smrt, t. j. podobná smrt v domácích skrze pokrytectví se připravuje, kterážto smrt, pravím, všecky silné a syny církve již pohltila. A proto naříká si a pláče církev: „Neboť mnohá jsou,“ vece, „úpění má a srdce mé jest žalostné... Slyšte medle všickni lidé a vizte bolest mou.... Volala jsem na milovníky své, ale oni oklamali mne; kněží moji a starci moji v městě pomřeli... Pošlapal Pán všecky mé silné u prostřed mne... Pro tyť věci já pláči; z očí mých, pravím, tekou vody... synové moji jsou pohubeni; nebo ssilil se nepřítel.“ (1. kap. ‚Pláče Jeremiášova‘.) S ní pak útrpnost maje praví Spasitel v osobě Jeremiášově: „Zhynuly od slz oči mé, zkormoutily se vnitřnosti mé a vykydla se na zem játra má; pro potření dcery lidu mého... Koho připodobním k tobě, o dcero Jerusalemská? Koho tobě přirovnám, abych tě potěšil, panno dcero Sionská? Nebo veliké jest jako moře potření tvé, kdož by tě zhojiti mohl?“ To v druhé kap. ‚Pláče Jeremiášova‘; jako by řekl Spasitel: ‚Já plakal jsem,‘ což se dosvědčuje v 19. kap. Lukáše: „... uzřev,“ vece, „(Ježíš) město, plakal nad ním.“ — ‚Já jsem se zkormoutil,‘ jak vyznává Jan v 13. kap.: „A to pověděv Ježíš, zkormoutil se v duchu a osvědčil řka: Amen, amen pravím vám, že jeden z vás mne zradí.“ — ‚Já jsem krev svou vylil na zem jako pot,‘ dle slov 22. kap. Lukášovy: „I učiněn jest pot

Digitized by Google

jeho jako krůpě krve tekoucí na zem.“ ‚Já jsem játra na zem vykydl,‘ čehož svědectví nám poskytuje Jan v kap. 19.: „Ale jeden z žoldnéřů bok jeho kopím otevřel a hned vyšla krev a voda,“ tak že veškerá moc má uschla na mně samém. Kdož by tě tedy, o dcero Jerusalemská, t. j. církvi bojující, zhojiti mohl.. „Rozpomeň se na chudobu a přestoupení mé, na pelyněk i na žluč.“ (‚Pláč Jeremiášův‘, kap. 3.) Ježto jsi odpadla, „proroci tvoji předpovídali tobě lživé a ničemné věci a neodkrývali nepravosti tvé, aby odvrátili zajetí tvé.“ (‚Pláč Jeremiášův‘, kap. 2.)

Hle, nejmilejší, nedbalost kněží jest příčinou, že církev boží má žal, hyne v synech svých, kteří stávají se zatracenými, neboť ssilil se nepřítel ďábel jistě pro hříchy proroků a nepravostí kněží jeho. (‚Pláč Jeremiášův‘, kap. 4.) Slábne církev v údech svých a proto praví Pán Bůh: „Běda mně, že jsem jako paběrek úrod letních, jako paběrkové po vinobraní; není žádného hroznu k jídlu“ (Micheáš, kap. 7.), jako řekl: ‚Všecky hrozny očesá nepřítel ďábel, neboť sbírá velké. Já však paběrky, t. j. malé, které se skrývají pod listem pokory mé, sbírám, neboť každý, kdož by tudy šel, může z vinice mé trhati; vepř divoký zryl ji a zvěř polní spásla ji. (Žalm 79.) Ti, kdož tudy jdou, jsou lakomí. Vepř divoký jest pokrytec a zvěř polní jest svatokupec. Neboť tito tři trhají z vinice Ježíše Krista, tak že Kristus může nalézti sotva paběrek; i praví: „Běda mně, že jsem jako paběrek po vinobraní; není žádného hroznu k jídlu.“ A následuje: „Zahynul pobožný z země této a upřímného mezi lidmi není žádného; všichni napořád o vylití krve,“ t. j. o hřích, „úklady činí.“ (Micheáš, kap. 7.) Nyní běda jsou ti dnové, o nichž předpověděl Apoštol: „Toto pak věz,“ vece, „že v posledních dnech nastanou časové nebezpeční; nebo nastanou lidé sami sebe milující, peníze milující, chlubní, pyšní, zlolejci, rodičů neposlušní, nevděční, bezbožní, nelítostiví, smluv nezdrželiví, utrhači, nestřední, plaší, kterýmž nic dobrého milo není, zrádci, přívažčiví, nadutí, rozkoší milovníci více, nežli milovníci Boha, majíce způsob pobožnosti, ale moci její zapírajíce; a od takových se odvracuj. Nebo z těch jsou i ti, kteříž se vluzují do domů a jímajíce vodí ženky obtížené hříchy, kteréž vedeny bývají rozličnými žádostmi; kteréž vždycky se učí, ale nikdy ku poznání pravdy přijíti nemohou.“ (2. list k Timoteovi, kap. 3.)

Prosím vás, nejmilejší, uvažujme uvedená slova Apoštolova a spojme konec se začátkem tak, že ti, kdo vždycky se učí, ale nikdy ku poznání pravdy přijíti nemohou, jsou peníze milující chlubní, pyšní, zlolejci; a jsou to duchovní, více než jiní, neboť od nejmenšího až do největšího oddávají se lakomství, nejsouce spokojeni dle pravidla Apoštolova s pokrmem a oděvem, ale žádostiví jsouce provozují žádost, která jest kořen všeho zlého, po níž bažíce zbloudili od víry a tak k svému zatracení upadli v osidlo ďáblovo, záhubu a zahynutí, a to zvláště ti, kdo se nevyhýbají lakomosti v hodnostech církevních. Ó, kéž by duchovní, oddaní lakotě, uvažovali tato slova nej-

Digitized by Google

světějšího papeže Řehoře: „Ježto veškerá," vece, „lakomost jest modloslužba, proto každý, kdo zvláště při udílení církevních úřadů bděle se jí nevystříhá, podléhá záhubě nevěrnosti, byť i se zdálo, že drží víru, kterou zanedbává." Vykládá tam pak dle Gratiána slova ‚záhubě, nevěrnosti' jako ‚kacířství', a tak, že za kacíře má býti pokládán. Z toho důsledně jde na jevo, že přemnozí duchovní jsou stiženi svatokupeckým kacířstvím. Proto, nejmilejší, jestliže někdo z nás jest váben, nebo bude lákán žádostivostí, a následovně skutky temnosti, *odvrzmež tedy skutky temnosti* jednomyslně, abychom nebyli přemoženi od ďábla a odsouzeni. A tolik o prvním.

Řekl jsem po druhé, že Apoštol učí nás obléci se ve ctnosti, jež jsou obranné odění světla, abychom přemohli ďábla a došli spásy, když praví: *„Oblecme se v odění světla."* Ježto však my nejsme bojovníci tohoto světa, odění rytěřování našeho není tělesné. (2. list ke Korintským, kap 10.) Proto máme obléci se ve zbraně Kristovy, dle slov prvního z apoštolů v 1. listě Petrově, kap. 4.: „Poněvadž tedy Kristus trpěl za nás na těle, i vy také týmž myšlením odíni buďte." A ježto jest nemožno, aby někdo oblékl se v mravní ctnost, leč by se oblékl v Pána Ježíše Krista, neboť on sám jest ctnost boží a boží moudrost, kterou dlužno předem obléci, má-li kterákoli mravní ctnost později býti vtisknuta, proto Apoštol praví ve 13. kap. listu k Římanům: „Ale oblecte se v Pána Ježíše Krista." V Krista však se obléká ten, kdo ho napodobuje v mravech. Ježto však Kristus a ďábel jsou dvě krajnosti, dle nichž křesťané zde na zemi mají býti posuzováni, proto jest nám přihlédnouti, zda žijeme podobněji Kristu, než ďáblu: Kristus totiž byl nejvýš pokorný, ďábel nejvýš pyšný. Které tedy, z těchto dvou krajností my, duchovní církve, spíše se podobáme? Jistě jest patrno v životě, dle způsobu řečí a skutků, že více se podobáme králi pýchy. Po druhé byl Kristus nejméně žádostivý statků světských a chudý, my naproti tomu jsme nejvýše žádostiví upustivše od horlivosti po duševním bohatství. Čí tedy vojska jsme vůdci, nebo bojovníky? Patrno, že vojska knížete temnosti. Po třetí byl Kristus nejvýše šetrný ve výživě a užívání světských statků; my pak patrně jsme v užívání těch věcí nejvýše marnotratní. Kterého tedy Pána jsme sluhové nebo služebníci? Beze vší pochyby jest jasno, že jsme synové otce ďábla a z rodiny jeho, dle slov Pravdy v 8. kap. evangelia Janova: „Vy z otce ďábla jste," a dle slov 3. kap. 1. listu Janova: „Kdož činí hřích, z ďábla jest; nebo ďábel od počátku hřeší. Na toť jest zjeven Syn boží, aby kazil skutky ďáblovy. Každý, kdož se narodil z Boha, hříchu nečiní .... Po tomtoť zjevníť jsou synové boží a synové ďáblovi," t. j. poznají se dle skutků. Byl-li tedy Jidáš Iškariotský ďábel, pro zabití dvojí přirozenosti, totiž své vlastní a jiných, které zničil, dle svědectví Kristova u Jana v 6. kap.: „... jeden z vás ďábel jest," oč více jsme ďáblové my, kteří vlastními hříchy zabíjíme sebe na duši a jiné popouzíme jako Jidáš proti Kristu? Ó, ne tak, ne tak, nejmilejší v Kristu, ale oblecme se v odění Páně, abychom mohli státi proti úkladům ďábelským

Digitized by Google

a přijali meč ducha, který jest slovo Boží, abychom mohli stíti hlavu hlučícího Goliáše.

Ale, běda, jsem nucen říci, že my jsme jaksi obzvláště překonáni ďáblem, protože se neodvažujeme v kázání vytasiti proti sluhům ďáblovým útočné zbraně. Po druhé protože někteří jsou z vojska ďáblova, kteří mluví bájky, lži, šalby a podobná otravná slova, kterými působí nákazu lidu i sobě samým; a tito nepřijímají slova Apoštolova, an dí: „Protož já osvědčuji před obličejem Božím a Pána Ježíše Krista, kterýž má souditi živé i mrtvé v příchodu svém slavném a království svém; kaž slovo boží, ponoukej v čas neb ne v čas; tresci, žehři, napomínej ve vší tichosti a učení. Nebo přijde čas, že zdravého učení nebudou trpěti, ale majíce svrablavé oči, podlé svých vlastních žádostí shromažďovati sami sobě budou učitele; a odvrátíť uši od pravdy a k básněm je obrátí." Tak jest psáno ve 4. kap. 2. listu k Timoteovi.

Táži se, kdo jest z vás, jenž má odvahu trestati v nevčas a napomínati všechny, kdo zle činí, ve vší tichosti a nejpravějším učení Ježíše Krista? Řeknu-li se Spasitelem: „Běda vám, zákonníci ... že zavíráte království nebeské před lidmi; nebo sami tam nevcházíte a těm, kteříž by vjíti chtěli, vcházeti nedopouštíte," — pak snad uslyším, ne-li již teď, jistě později: „Mistře, tyto věci mluvě i nám také lehkost činíš." Tak totiž řekl jeden ze zákonníků Spasiteli, jak patrno z 11. kap. evangelia Lukášova. Řeknu-li pak: „Běda vám, zákonníci a farizeové, pokrytci, že jste se připodobnili hrobům zbíleným, kteříž sice zdají se zevnitř krásní, ale vnitř jsou plní kostí umrlčích i vší nečistoty. Tak i vy zevnitř zajisté zdáte se lidem spravedliví, ale vnitř plní jste pokrytectví a nepravosti" (Matouš, kap. 23.), snad stihne mne trest uvalený na Krista Pána za takovéto řeči. Neboť psáno jest v 11. kap. evangelia Lukášova: „A když jim to mluvil, počali zákonníci a farizeové přísně na něj dotírati a k mnohým řečem příčiny jemu dávati; úklady činíce jemu a hledajíce popadnouti něco z úst jeho, aby jej obžalovali." Řeknu-li pak: „Proč i vy přestupujete přikázání boží pro ustanovení vaše? Neboť přikázal Bůh řka: Cti otce svého i matku" (Matouš, kap. 15.), ale vy nectíte otce svého Pána Ježíše Krista, přestupujíce jeho přikázání: „Darmo jste vzali, darmo dejte" (Matouš, kap. 10.), a pohrdajíce svatou matkou církví podobně v přikázání, které vydala na generální synodě, a které se klade v 1., kvestii 1.: „Řečeno bylo," vece svatá synoda, „že v některých místech bývají dávány peníze za přijímání křižma, nebo za křest a přijímání. Toto proklela svatá synoda jakožto kacířství svatokupecké a v klatbu uvrhla, a ustanovila, aby ostatně ani za vykonávání úřadu, ani za křižmo, nebo křest, nebo balsám, ani za pohřeb neb přijímání nic nebylo žádáno, ale aby dary Kristovy bezplatnou správou zadarmo byly udíleny." Hle, toto přikázání svaté matky církve učinili jste neplatným pro ustanovení vaše. Nyní, žel, prodává se vstup do chrámu, a kněz brání vztáhnouti ruce k Nejvyššímu, jsou-li prázdny darů. Darmo nikdo nedává, protože nikdo darmo

Digitized by Google

nevzal. Každý prodává své, neboť jiný mu to prodal. Milost smilní, poněvadž jest prodána. Velmi málo jest duchovních, kteří jsou vyňati z bludu svrchu zmíněného a z klatby nebo prokletí svaté synody. Ó, kněží, zanechte stezek Šimona a Iškariotského, abyste se nesřítili pro kacířství v jejich zatracení, ale stejně *oblecme se v odění světla,* abychom přemohli tělo, svět a ďábla, a došli spásy.

Řekl jsem po třetí, že dostává se nám poučení prospívati ve ctnostech až do konce, abychom v den blaženosti od Boha byli korunováni, když se praví: *„Jakožto ve dne poctivě choďme."* Napomíná nás pak k chození ve dne, a tak ve světle slova Kristova, jenž dí v 12. kap. evangelia Janova: „Choďte, dokud světlo máte, ať vás tma nezachvátí; nebo kdo chodí ve tmách, neví, kam jde." Ve světle tedy a tak ve dne chodí ten, kdo napodobuje v mravech Krista, vůdce svého, jenž jest den obsahující dvanácte hodin. A naopak: V temnosti chodí ten, kdo živ jsa v nepřestech naopak Kristu, spolčuje se s ďáblem proti Kristu. Na příklad: „Tak i Kristus ne sám sobě té cti osobil, aby byl biskupem." Kdo tedy netlačí se k důstojnostem, tak následuje Krista v pokoře; tací byli apoštolové Kristovi, a zejména nádoba vyvolení, Apoštol, který dávaje příklad v Kristu nám, duchovním, kteří pachtíme se za církevními důstojnostmi, praví v 5. kap. listu k Židům: „A ani, kdo sobě sám té cti osobuj, jediné ten, kterýž by byl povolán od Boha, jako i Aron. Tak i Kristus, ne sám sobě té cti osobil, aby byl biskupem, ale ten jej zvelebil, kterýž řekl jemu: Syn můj jsi ty," t. j. Otec ho oslavil, aby se stal biskupem. Zde ukazuje Apoštol, že Kristus Ježíš neoslavil se lidsky, aby se stal biskupem, ale pokorně vyčkal oslavení toho od Otce. Ó, nejmilejší, očekávejte ve všem duchu povolání k důstojnosti od tohoto biskupa a obzvláštního pastýře duší, uvažujte, prosím, že nyní blíží se osidlo ďáblovo, abyste v ně neuvolnitelně neupadli. Slyšte Apoštola, an dí: „A aniž kdo sám si cti církevní osobuj" násilím, prosbou, cenou, světskou službou a pokryteckou přetvářkou, nebo pro žádost těla, ale očekávej povolání od Boha, jenž jediný činí člověka schopným k té cti. Neboť kdo se nepřístojně k tomu tlačí nepřislušnými prostředky, jako kacíř Šimon, toho pevně svírá špatnost kacířská. Neb jak mluví dekrét Řehořův v I., kvestii 1.: „Jestliže úřady pomocí nějaké ceny, prosby, povolnosti nebo něčeho světského nějaké osobě byly uděleny, nebo jestliže osoba, která jest vskutku neschopná, dosáhne důstojnosti církevní, tím páše se svatokupectví." Proto praví svatý Řehoř v Registru, a klade se to v I., kvestii 1.: „Jestliže by kněz obdržel kostel za peníze, budiž nejen kostela zbaven, ale i důstojnost kněžská budiž mu odňata, neboť dobře ví každý věřící, že oltář, desátky a Ducha svatého prodávati nebo kupovati jest svatokupecké kacířství. Proto dobrořečení jeho obrací se mu v zlořečení, neboť k tomu jest puzen, aby se stal kacířem, aby nebyl omluven z kacířství jako ani Šimon, ani Iškariotský, ani Jezi.

Tentýž přesvatý papež píše biskupu Rothomagenskému a všem Gallským a klade se to v I., kvestii 3., pravě: „Jestliže některý vyda-

Digitized by Google

vatel i příjemce Páně přijme církve nebo církevní obročí, která někteří nazývají prebendami, prostřednictvím peněz, ať to koupil, dav peníze, nebo prodal, přijav je, ten není vyloučen ze záhuby Šimonovy. Ale byl-li by zatvrzelý, tu budiž pokutován věčným zatracením. Neboť kdo by chtěl pod záminkou náboženství Bohu sloužiti, přijal-li by co, i zásluhu ztrácí, i obročím, které přijal, jest šálen. Jest tedy nucen silou rozumu, aby vrátil, co nespravedlivě přijal a cokoli obdržel pro mrzký zisk, aby nepodržel." Dále v Registru, jak se to klade v I., kvestii 1., praví: „Jestliže někdo nestydatě přijme kněžství Kristovo ani nejsa silen svatými mravy ani nepovolán od kněžstva a lidu, nebo pobádáním donucen, jestliže jakýmkoli zločinem poskvrněn, nespravedlivou láskou srdce, nebo nečistými prosbami ústními, aneb průvodem, nebo ruční službou, nebo podvodným dárkem obdrží důstojnost biskupskou, nebo kněžskou, jsa sílen ne prospěchem duší, ale lakotou po marné slávě a nezanechá-li toho dobrovolně za života a nenalezne-li ho smrt v přísném pokání, beze vší pochyby zahyne na věky." Hle, jak jasným a hrozným výrokem odměňuje tento přesvatý papež věčným zatracením svatokupce, nepodali-li by zadostiučinění zanecháním obročí a přísným pokáním. A poněvadž málokteří vcházejí dveřmi, t. j. Pánem Ježíšem Kristem, a mnozí odjinud přistupují a velmi málokteří činí pokání dle pravidla tohoto světce, z toho následuje, že houfně řítí se do pekla.

Avšak co jest říci o těch, kdo mají více obročí? Stačí říci, že kdo má více obročí, bude míti více mučení. Neboť synoda v Urbině ustanovila, aby žádný duchovní nebyl jmenován při dvou kostelech. To stojí v 79. distinkci svatých kanonů a v I., kvestii 1.: „Pro budoucnost, ať duchovní nemeškápři dvou kostelích. Neboť v tom jest příležitost ke kupčení a mrzkému zisku, ale daleko jest to vzdáleno zvyku církevního. Neboť slyšíme z hlasu samého Pána, že nikdo nemůže dvěma pánům sloužiti; buď totiž bude míti jednoho v nenávisti a druhého bude milovati, nebo jednoho snášeti bude a druhým pohrdati; neboť jedenkaždý dle hlasu Apoštolova k čemu povolán byl, v tom má vytrvati a při jediném kostele co do místa. Neboť co se děje v církevních záležitostech mrzkým ziskem, to ustanovuje věci Bohu cizí. Avšak k potřebě tohoto života, rozmanité jsou snahy. Z těchto pak, kdo by chtěl, nechť vyhledává věci tělu prospěšné. Neboť praví Apoštol: „Neb na to, čehož potřebí bylo mně i těm, kteříž jsou se mnou, podávaly ruce tyto." Tak stojí ve XXI., kvestii 1., kapitole ‚Duchovní'. A nevím, jakým duchem jsme to vedeni, že se pachtíme po vládě lidu, ač Bůh hrozí, že krev poddaného požádá z ruky představeného. Praví totiž Hospodin: „Krve jeho z ruky tvé požádám;" a za hřešící lid knížata lidu přísně jsou trestána.

Proto psáno jest v 25. kap. ‚Numeri': Ježto hřešil lid, rozhněvav se Hospodin řekl k Mojžíšovi: „Vezmi všechna knížata lidu a zvěšej ty nešlechetníky Hospodinu před sluncem." O tom praví Origenes ve 20. kázání: „Řekl Hospodin k Mojžíšovi, aby vzal všechna knížata lidu a ukázal je Hospodinu před sluncem. Lid hřeší a knížata

Digitized by Google

ukazována jsou před sluncem, to jest ke zkoušení jsou předváděna, aby byla usvědčena od světla. Vidíš, jaká jest povinnost knížat lidu: Nejen za své vlastní přečiny jsou souzeni, ale nuceni jsou vydati počet za hříchy lidu, aby snad jejich nebyla vina, že lid hřešil, aby snad nebyli nepoučili, aby snad nebyli nenapomenuli a nebyli nedbalí toho, odsouditi ty, kdo počátek viny dali, aby špatný příklad nerozšířil se na více lidí. Neboť toto všecko náleží činiti knížatům a učitelům. Jestliže by tedy, když tito by to nedělali ani péče nevedli o lid, lid zhřešil, sami jsou ukazováni a sami k soudu předváděni. Usvědčuje je Mojžíš a zákon božský. jako nedbalé a líné. „A na ně obrátí se hněv boží a odstoupil od lidu." Toto kdyby uvažovali lidé, nikdy by nežádali ani nedomáhali se knížectví nad lidem. Stačí mi zajisté, jsem-li obviňován ze svých vlastních hříchů a přestupků, stačí mi vydávati počet za sebe sama a za své hříchy. Nač mi třeba, abych já za hříchy lidu byl ukazován před sluncem, před kterým nic nemůže býti skryto nebo utajeno." A níže: „Jsou tedy ukazována knížata, a je-li na nich vina, ustává hněv boží od lidu." Tolik onen.

Hle, nejmilejší, jaké nebezpečí jest státi se knížetem nebo představeným lidu; jím těžce se zaplétají v osidla ti, kdo se snaží vlásti lidu. My však takto se nepachťme po vládě lidu, ale nejprve *odvrzmež skutky temnosti,* abychom nebyli přemoženi od ďábla a odsouzeni, *a oblecme se v odění světla,* abychom přemohli ďábla a došli spásy, a *jakožto ve dne poctivě choďme,* abychom blahoslavně byli korunováni od Pána, skrze Pána Ježíše Krista. Na věky věkův, Amen.

Digitized by Google

V.

Kázání k universitě na památku Karla IV.

Jako kněžstvo slavilo památku zakladatele arcibiskupství pražského, tak slavila památku svého zakladatele také pražská universita, jež k tomu měla ovšem příčiny ještě vážnější a četnější. V den úmrtí svého velikého zakladatele a ochránce účastnila se universita zádušních služeb Božích a jménem jejím rektor věnoval několik slov památce Karlově.

R. 1409 tato veřejná manifestace university budila pozornost ještě větší nežli kdy jindy. Tohoto dne ponejprv měla universita poprvé vystoupiti na veřejnost jako korporace ryze česká. Skoro půl léta před tím trval dlouhý a zarputilý boj národa českého s německým o slavný dekret kutnohorský, až konečně v květnu r. 1409 Němci vzdali se dalšího boje a odešli do Lipska. Krátké interregnum ve správě university, jež bylo na rozkaz králův vyplněno úřadováním mistra Zdeňka z Labouně, v říjnu skončilo tím, že na stolec rektorský svornou volbou Čechů vystoupil přední bojovník a vymahatel dekretu kutnohorského — Hus. A jemu jako rektoru připadla nyní čestná úloha ve slavném shromáždění university řečniti na památku Otce Vlasti.

Řeč jeho, 29. listopadu v tomto prvním shromáždění očištělé university proslovená, jest pravý kabinetní kousek mistrné práce akademické. Shromážděným učencům a učeníkům Mus Hus nevtírá se svými myšlenkami ani úvahami, nýbrž dává před nimi vystupovati nejslavnějším theologům a filosofům, z jejichž výroků celá řeč je složena jako pestrá a krásná mosaika. Místo vítězného hymnu však nad úspěchem Čechů nalézáme dojemné úvahy o pomíjejícnosti světské slávy a jako elegický akkord zaznívá z elegantní této akademické přednášky slovo Kohelethu „Marnost nad marnostmi a všecko je marnost".

Leč přes to, že vlastně slavnostní řeč jest jen sbírkou cizích mínění, nezapírá Hus nikde přesvědčení vlastního. To jeví se ostatně již ve výběru a uspořádání těchto citátů, zvláště však v krásné a dojemné vzpomínce, věnované Karlu IV., jež hlaholí mohutně jako tóny varhan, jednak zemřelým bojovníkům universitním národa českého z fakulty theologické, mezi nimiž na předním místě uvádí zanícené vlastence Vojtěcha Raňkova, Mikuláše z Litomyšle a Štěpána z Kolína. A tato jeho krátká a vřelá vzpomínka zachovala nám takřka sama mnohé jméno, jež by jinak bylo upadlo v nezasloužené zapomenutí.

Digitized by Google

Proti těmto dvěma základním prvkům — souboru citátů na heslo „Marnost nad marnostmi“ (mezi nimiž vynikají dlouhé citáty Mikuláše z Bibrachu a Petra Alfonsa) a srdečné vzpomínce na Karla a zemřelé Čechy theology — ustupuje vlastní výklad thematu do pozadí. Poněvadž řeč byla konána po rekviích u sv. Klimenta, dva dni před první nedělí adventní, Hus vybral si thema „Potvrzujte srdcí svých, neboť se přibližuje příští Páně“. Tomuto thematu věnován jest delší úvod a stručný závěrek; jinak těžiště celého kázání spočívá ve výrocích právě uvedených.

*

M. Jana Husi synodální kázání na slova 5. kap. listu sv. Jakuba:

Potvrzujte srdcí svých, neboť se přibližuje příští Páně.

Svatý Bernard počínaje své kázání o příští Páně praví: „V příští Páně, které dnes slavíme, pohlížím-li na osobu přicházejícího, nepochopuji výbornost velebnosti. Všímám-li si toho, ke kterým přišel, bojím se velikosti důstojnosti. Uvažuji-li, proč přišel, pojímám nedocenitelnou velikost lásky. Přemítám-li o způsobu, poznávám povýšení lidského stvoření. Přišeltť zajisté stvořitel všeho a Pán, přišel k lidem, přišel pro lidi, přišel člověk.

K tomu, nejmilejší, obraťte zřetel a *potvrzujte srdcí svých.* Nejmilejší! Uvažte, že stvořitel světa a Pán, jednorozený Syn boží, snížil sebe sama přijímaje podobu služebníka svého, Bůh věčně jsoucí stal se člověkem, aby člověk byl Bůh. V tom *potvrzujte srdcí svých.* Uvažte, nejmilejší, že s nebe přišel veliký lékař, protože na celém světě ležel veliký nemocný. Přišel zajisté, aby volal hříšníky k pokání, aby odvracel tělu sloužící od neřestí těla, aby rozněcoval ochladlé ohněm lásky, aby nevědomostí zaslepené ozařoval nejspasitelnější naukou. Přišeltť Pán všemohoucí ne usmrcovati živé, ale křísiti mrtvé ze smrti jak duše tak těla. Přišeltť zákonodárce nejspravedlivější ne rušiti zákon, ale skutky naplniti. Přišeltť syn člověka, ne aby si dal sloužiti, ale aby sloužil. Navštívil svět, ne aby odnímal statky světské poddaným, ale aby vydal duši svou na vykoupení za mnohé. Přišeltť obchodník nejlepší, aby vlastní krví darmo vykoupil ďáblu prodané. Přišeltť nejmocnější a podrobil se moci Pilátově, aby své vytrhl z moci ďáblovy. Přišel, ne aby ztrácel, ale aby ztraceného člověka nalezl a spasil. Přišel, ne aby soudil svět, ale aby jej spasil. Slyšte, nejmilejší, ne mne hříšného, ale toho, jenž viděl Spasitele, an dí v 3. kap. Janova evangelia: „Nebo tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby každý, kdož věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný. Neboť neposlal Bůh Syna svého

Digitized by Google

na svět, aby odsoudil svět, ale aby spasen byl svět skrze něho." Hle, nejmilejší, slyšeli jsme nejzbožnější příští Spasitelovo v pokoře, milosrdenství a mírnosti. Očekávejme nejpřísnějšího soudce ve velebnosti, spravedlnosti a hrůze. Neklam nás pochlebenství naše, abychom říkali: „Který přišel, ne aby odsoudil svět, ale aby spasen byl svět skrze něho, ten nebude souditi k zatracení." Jistě ten, který pro nás byl odsouzen, přijda bude nás souditi. Slyšme, co praví soudce, který přijíti má, v 3. kap. evangelia Janova: „A dal jemu," vece, „moc činiti soud, nebo Syn člověka jest. Nedivtež se tomu, neboť přichází hodina, v kterouž všichni, kteří v hrobích jsou, uslyší hlas Syna božího; i půjdou, kteříž dobré činili, na vzkříšení života, kteří pak zlé činili, na vzkříšení soudu," t. j. na zatracení.

To uvažujme, o tom v mysli nejčastěji přemýšlejme, toho se bojme, zanechávejme neřestí, milujme ctnosti, buďme trpěliví, neboť proto praví přítel Kristův Jakub, učitel dobrý, apoštol Kristův: *„Potvrzujte srdcí svých, neboť se přibližuje příští Páně."* Neboť slovy thematu učí, napomíná, těší a děsí. Učí a napomíná všecky řka: *„Potvrzujte srdcí svých,"* těší dobré a děsí zlé pravě: *„Neboť se přibližuje příští Páně."* Proto slyšte a učte se všichni, radujte se dobří, bojte se zlí, *neboť se přibližuje příští Páně.* Což jest ‚slyšte a učte se'? Jistě slyšte Boha a ustaňte ve zlém konání, učte se všichni dobře činiti, *neboť se přibližuje příští Páně.* Bojte se zlí, *neboť se přibližuje příští Páně,* které jest odsouzení vaše. Radujte se dobří, *neboť se přibližuje příští Páně,* které jest vykoupení vaše. Slyšte, dobří, Pána, an dí v 3. kap. Isaiáše: „Rcete spravedlivému, že jemu dobře bude; nebo ovoce skutků svých jísti bude." Slyšte zlí, že tamtéž praví Pán: „Ale běda bezbožnému! Jemuť zle bude; nebo odplata za skutky rukou jeho dána jemu bude." Ale řekl bys, když Pán tamtéž dodává jako odpověď řka: „Hospodin k soudu přijde proti starším lidu svého a knížatům jejich a tehdy přiblíží se příští Páně." Slyšte tedy „nyní boháči, plačte kvílíce nad bídami svými, kteréž přijdou. Zboží vaše shnilo a roucho vaše zmolovatělo. Zlato vaše a stříbro zrezavělo, a rez jejich bude na svědectví proti vám, a sžírať těla vaše jako oheň. Shromáždili jste poklad ku posledním dnům... Rozkoš jste provodili na zemi a zbujněli jste; vykrmili jste srdce svá, jako ke dni zabití," praví Jakub v 5. kap. svého listu a dodává: *„Potvrzujte srdcí svých; neboť se přibližuje příští Páně."* Buďtež dobří a trpěliví, trpíte-li něco pro spravedlnost, „pohlédněte a pozdvihněte hlav svých, protože se přibližuje vykoupení vaše," praví Pravda u Lukáše ve 21. kap.

„Potvrzujte tedy srdcí svých; neboť se přibližuje příští Páně." Svatí počínajíce *potvrzujte srdcí svých,* ostříhajíce se pečlivě od zlého, neboť v 2. listu k Thessalonickým, kap. 3., dí Apoštol: „Ale věrnýť jest Pán, kterýž utvrdí vás a ostříhati bude od zlého." Prospívajíce, *potvrzujte srdcí svých,* postupujíce od ctnosti ke ctnosti. Neboť v 2. listě k Thessalonickým, kap. 2., se praví: „Ten pak náš Pán... i Otec náš, kterýž zamiloval nás a dal nám potěšení věčné

Digitized by Google

a naději dobrou z milosti, potěšuj srdcí vašich a utvrdiž vás v každém slovu i skutku dobrém.“ Dokonalí jsouce *potvrzujte srdcí svých* v hojném rozjímání věcí nebeských. Neboť v 1. listě ke Korintským, kap. 1., se praví: „Kterýž i utvrdí vás až do konce bez úhony ke dni Pána našeho Ježíše Krista.“ Všichni tedy svatí, kteří jste na zemi Páně, *potvrzujte srdcí svých, neboť se přibližuje příští Páně. Potvrzujte srdcí svých,* abyste, odloživše šupinu hříchu, svatí jsouce v rozmlouvání, neporušeni v mysli a srdci, připravili se k příští Páně, neboť v 1. listě k Tessalonickým, kap. 5., praví Apoštol: „Sám pak Bůh pokoje posvětiž vás ve všem; a celý váš duch i duše i tělo bez úhony ku příští Pána našeho Ježíše Krista zachováno budiž.“ Ale k čemu má býti člověk zachován takto neporušen? Jistě k tomu, aby byl korunován. Neboť dí Apoštol ve 4. kap. 2. listu k Timoteovi: „Již za tím odložena jest mi koruna spravedlnosti.“ A po několika slovech dodává: „A netoliko mně, ale i všechněm těm, kteříž milují slavné příští jeho.“ Proto předkládaje zraku našemu toho příští, praví Jakub: *Potvrzujte srdcí svých, neboť se přibližuje příští Páně.*

Hle, uslyšeli jsme napomenutí o příští Páně ze slov svatého Apoštola. Poslyšme i Spasitele! Neboť dí u Lukáše v kap. 21.: „Pilně se pak varujte, aby snad nebyla obtížena srdce vaše obžerstvím a opilstvím a pečováním o tento život, a v náhle přikvačil by vás ten den. Nebo jako osidlo přijde na všecky, kteříž přebývají na tváři vší země.“ Hle, varuje nás zbožný Spasitel od zlého sděluje nám své příští a potvrzuje nás v dobrém dodávaje: „Protož bděte všelikého času modlíce se,“ a dodává účel toho řka: „Abyste hodni byli ujíti všech těch věcí,“ totiž zla trestů, „kteréž se budou díti, a postaviti se před Synem člověka.“ Dobrý Pán dobrému nás učí, nejmilejší, slyšme jej, vystříhejme se obžerství, opilství a pečování o tento život, aby v náhle nás nepřikvačil den pomsty. Bděme a modleme se, abychom hodni mohli se postaviti před Synem člověka, posilněmež v oněch věcech srdce svá, neboť nám praví Apoštol: *„Potvrzujte srdcí svých, neboť se přibližuje příští Páně.“* Je-li duch náš nezkrocený, zkrotiž ho lítost a vytrvalost slz. Neboť praví svatý Bernard v kázání na den ‚Všech Svatých‘ na slova: ‚Blahoslavení tiší‘: „Nezkroceného koně krotí biče, nezkrocenou duši lítost ducha a vytrvalost slz. Proto ve všech skutcích svých pamatuj na věci své poslední a na věky — t. j. do smrti, praví Glossa — nezhřešíš. A nikterak nestrp, praví Bernard, aby tyto poslední věci, totiž strach smrti, velmi hrozný okamžik soudu a bázeň hořícího pekla, s očí srdce tvého se vzdálily.“

Hle, tři věci předloženy jsou našemu zraku: hrozná smrt, strašlivý soud a hořící peklo. Přijde smrt, blízko jest soud, připraveno jest peklo. Slyš hašteřivý, slyš mladíku, který se snažíš dlouho žíti, slyš lakomče, slyš mocný, slyš pyšný, že smrt přijde. Vždyť:

„Smrt brzy tě sklátí, jíž práv tvých nelze se báti.
Smrt brzy tě sklátí, nechtíc času více ti dáti.
Smrt brzy tě sklátí, zpět k prosbám tvým se nevrátí.

Digitized by Google

Smrt brzy tě sklátí, ji ni moc tvá pryč neobráti.
Smrt brzy tě sklátí, co se s úřadem as bude dáti?
Smrt brzy tě sklátí, obročí tvá v nic bude dráti.
Smrt brzy tě sklátí, jež údy tvé v prach obrátí.
Smrt brzy tě sklátí, i nečiň, z čeho jest škodu bráti.
Smrt brzy tě sklátí, ona, jíž papežům je se báti.
Smrt brzy tě sklátí, Bohu dej, co libé lze mu dáti.
Smrt brzy tě sklátí, ku jiným právům tě obráti.
Neb nám v úděl je dána tajemná ta smrti brána:
těžko se jí bráti, kdo vešel, zpět víc' se nevrátí.“

Ó, smrti! Jak jest hořká památka tvá člověku nespravedlivému, kterýž má pokoj v zboží svém, muži pokojně žijícímu, majícímu zdaru ve všech věcech a mohoucímu požívati pokrmu. (Ježíš Sirach, kap. 41.) Ukazuje pak v uvedených slovech, komu jest hořká památka smrti, že předně nevěrným, kteří nedůvěřují ve vzkříšení, když praví ‚člověku nespravedlivému'. Po druhé bohatým, neboť ztrácejí bohatství, v němž se veselí, když dí ‚člověku, kterýž má pokoj v zboží svém'. Po třetí lenivým, kteří nedůvěřují zásluhám svým, když praví ‚muži pokojně žijícímu'. Po čtvrté šťastným a povýšeným, kteří povýšenost a štěstí své spatří rychle se hroutiti, když praví: ‚Majícímu zdaru ve všech věcech,' totiž jak sám chce. Po páté zdravým a mladým, poněvadž nutno, aby měli bolest a seslábli, pročež praví ‚mohoucím požívati pokrmu': Hle, těmto všem jest hořká památka smrti. Vskutku děsná jest smrt. Neboť se praví ve 40. kap. Ježíše Siracha: ‚Od toho, kterýž sedí na stolici slavné, až do sníženého na zemi a v prachu; od toho, kterýž nosí hyacinthový oděv a korunu, až do toho, kterýž se odívá plátnem režným: Vztek, závist, bouře, vrtkavost a strach smrti.“

A vzhledem k tomu praví Klaudian v menším ‚Alanu':

„Ó, smrti, jíž propadá král, jenž se halí v nachový háv,
stejně se žebrákem, neb v stejný prach je obrátíš!
Ty vše činíš rovné!“

A Hilbert:

„Smrt sluhy rovny činí králům, žezla jich motykám pak.“

Hle, smrt jasně ukazuje, jak nepatrná jest moc tohoto světa, a jaký jest život náš, že pára, která se na maličko ukáže. (List sv. Jakuba, kap. 4.) Neboť „člověk narozený z ženy jest krátkého věku a plný lopotování; jako květ vzchází a podťat bývá, a utíká jako stín.“ (Job, kap. 14.)

Toho si všímala i za dávných časů zvyklost. Neboť sděluje Jan, patriarcha alexandrinský, že téhož dne, kdy císař byl korunován, umělci brali do rukou úlomky mramorů různých barev a přinášeli je ke korunovanému císaři se slovy: „Z kterého mramoru poroučí vláda, aby ti byl zhotoven hrob?“ A slušelo se, aby onen si vybral. Takže téhož dne, kdy vkládána byla naň koruna, připravován mu byl

Digitized by Google

i hrob, nebo náhrobek. Proč tedy, nejmilejší, chtíce se povýšiti zaměstnáváme se neužitečnými pracemi? Proč nepřipomínáme si Vergilia, který prý čtyři verše složil na smrt svou, v nichž tvrdí, že těžce pracoval na skládání tří knih, totiž knihy „Bukolik', v níž podává umění pastýřství, knihy ‚Georgik', v níž podává umění rolnictví, a knihy ‚Aeneis', v níž podává umění boje. Ale přece si stěžuje, že z celé té práce nic s sebou neodnesl do hrobu, poněvadž ani z koz neb ovcí, které tak dobře pásl, neodnesl mléka, ani z polí, která tak dobře pěstoval, neodnesl žně, ani z nepřátel přemožených neodnesl kořisti. Proto praví:

„Já — pastýř kozy pás', co oráč jsem lány osíval,
válče nepřítele bil — práce ta marna byla:
Z koz pasených, z pole, jež jsem osil, z nepřítele, jenž padl,
jsem v užitek nevzal mléko, ni žeň, ni kořist."

Toto všecko mluvil Vergilius obrazně. Neboť žádný člověk ve smrti neodnese mléka sladkosti ze svých slastí, ani žně občerstvení ze svého bohatství, ani titul pocty ze svých důstojností nebo vítězství. Proto dí Žalmista: „Nebojž se tedy, když by někdo zbohatl;" totiž vzhledem k tělesným rozkošem, „a když by se rozmnožila sláva domu jeho," a to vzhledem k bohatství světskému. „Nebo když zahyne, nevezme všeho s sebou," a to vzhledem k bohatství světskému. Významně zajisté řekl žalmista ‚všeho', poněvadž z rozkoší, bohatství a poct vezme s sebou něco. Neboť z rozkoší odnáší si člověk hořkost svědomí, jak stojí v 5. kap. ‚Knihy přísloví': „Poslední pak věci její hořké jsou jako pelyněk"; z bohatství největší lačnost, neboť praví se ve 27. kap. ‚Knihy Jobovy': „Bohatý když usne, nic s sebou nevezme; otevře oči své a nic nenalezne"; ze slávy úplné zavržení, neb stojí v 2. kap. 1. ‚Knihy Makabejské': „Nebo sláva jeho lejno jest a červ ... zítra' nebude nalezen."

To jest patrno na Alexandrovi Velikém, jehož kosti byly pochovány ve zlaté nádobě, k jehož smrti sešli se, jak praví Petr Alfons, filosofové z různých stran světa, aby každý pronesl významné slovo nad jeho kostmi. Jeden z nich tedy, aby ukázal, jak marné jest milovati bohatství, pravil: „Včera tento činil si ze zlata poklad, dnes však zlato učinilo poklad z něho." Jiný řekl: „Včera tomuto nestačil celý svět, dnes spokojí se s hrobem pět stop hlubokým." Jiný pak, aby ukázal, jak marné jest milovati pocty a důstojnosti světa, řekl: „Včera tohoto následovali všichni živoucí, dnes naopak on následuje všech mrtvých." Jiný pak řekl ve verších:

„Jak prchavá jest sláva věcí, jak prázdno je jméno,
tento je příklad nám; neb svět jemu dříve malý byl,
teď však jest spokojen jen hrstkou hlíny a deskou.
Pět stop jen hluboký teď dům skrývá tělo slavné,
jenž zde leží jen v trošce země .."

Jiný, aby ukázal, jak marná jest moc světa, pravil: „Včera tento mohl mnohé vysvoboditi od smrti, dnes nemohl se vyhnouti střelám

Digitized by Google

smrti.“ Jiný řekl: „Včera tento tlačil zemi, dnes sám jest od země tlačen.“ Jiný řekl: „Včera měl tento mnoho přátel i nepřátel, dnes má všechny sobě rovny.“ Jiný pravil: „Včera měly všechny národy bázeň před ním, dnes všem jest bezcenný a odstrašující.“

K tomu sám zesnulý Alexandr, kdyby byl mohl mluviti, byl by řekl:

Já Alexandr, jenž pokořil jsem svět jako vítěz,
teď sám, byv pokořen, jsem smrti padˊ za oběť.
Království maje, dřív já všem jsem na světě vládl,
teď však království víc ceny pro mne nemá.
Krále krušil jsem dřív, mne nyní zkrušila smrti síla;
já, jenž všecko mařil, sám, zmařen už, zde ležím.
Zkoušel jsem všeho dřív, teď zkouší mé tělo červ zas;
červi nyní mne hryžou, červ jsem i na světě byl.
Dřív vše ničil jsem a teď zničila mne smrt vše ničící;
prach jsem a pouhý stín, své moci více nemám.
Vší země jsem vydobyl, nebyla mně však veliká dost;
nádoba má mě malá, ač mi malá byla zem.
Já kdysˊ chtěl jako sup povznésti se kams k nebe výši;
teď hluboko jsem kles, až do propasti pekel.
Mne v hlubinách moře dřív tušilať každá škeble lesklá,
urna však mne malá teď studeného chová.
Ó, muži, jenž dychtíš výš stále se nésti a výše,
proč bojuješ vždy a víc stále si míti přeješ?
Vše v světě jest prchavé a život, jenž kvetˊ, hyne rázem.
Tím hlubší bude pád, čím kdo se povznese výš.
Viz tělo mé bídné: Jemu dřív od všech bylo přáno —
v prostoru teď skrovném urna je pojme malá.
Proč povahám lidským vždy se líbí výše se nésti,
ač jsou na křehkém základě postaveny?
Ó, bys předvídal, nám všem co se po smrti chystá,
lecčeho bys se tu bál, což tě nyní neděsí.
Patř: Alexandr, jenž zván byl Velký, světa vládce!
Co z něho po smrti jest, kdosˊ přečet řádky ty, víš.

Hle, nejmilejší, o krátkém životě, malé moci a marnosti světa učí hlas Alexandrův. „Zajisté pouhá marnost každý člověk živý,“ praví král David. A „marnost nad marnostmi a všecko marnost“, praví veliký král-kazatel, syn Davidův, na počátku a na konci své knihy.

Ale co by řekl přeslavný kníže, císař a král český Karel, jehož památku nyní slavíme, který byl ochránce církve, obnovitel míru, milovník kněžstva, světlo knížat, živitel chudých, budovatel chrámů a zakladatel naší slavné university? Jistě, kdyby mrtev jsa mohl ještě mluviti, by řekl: „Marnost nad marnostmi a všecko marnost.“

Ale, táži se, co by řekli mistři naši, professoři svaté theologie, kdyby mrtvi jsouce hlasně odpověděli? Co mistr Mikuláš Biceps, nejbystřejší dokazovatel? Co Vojtěch, nejjasnější řečník? Co Mi-

Digitized by Google

kuláš Litomyšlský, nejprozíravější rádce? Co Štěpán z Kolína, nejzanícenější vlastenec? Co Jan Štěkna, kazatel výborný, zaznívající jako polnice? Co Petr ze Stoupna, nejsladší hudebník, a konečně nejzanícenější kazatel? Co Janek, nejobratnější matematik? Co Mikuláš z Rakovníka, nejslavnější básník? Co by odpověděli tito, a co ostatní, jichž hroby šlapeme nohama? Zajisté by řekli: „Marnost nad marnostmi a všecko marnost, nemá žádné ceny hlubokost umění, nikoho nespasí rod nebo nádhera, nic neplatí hojnost zlata; zanikly věci hmotné, jako roztaje led před sluncem."

Hle, nejmilejší, sám přeslavný kníže, v jehož budoucí svatost doufajíce, památku jeho slavíme, a sami naši svrchu jmenovaní mistři, bratří v Kristu nejmilejší, zapadli do propasti jako kameny. Kdo z nás ví, dán-li jim pokoj? Tohoto-li chceme dojíti, držme skutečně naše thema, jímž se nám praví: *„Potvrzujte srdcí svých, neboť se přibližuje příští Páně."* Hle, pánové a bratří nejmilejší, rozmilí v Kristu, rozjímali jsme o marnosti světa. Přihlédněme nyní ke dni přísného soudu, *neboť se přibližuje příští Páně,* příští, dím, jisté, ale co do dne a hodiny nejisté. Neboť tak dí Pravda: „Bděte tedy, nebo nevíte dne ani hodiny." (Matouš, kap. 25.) Příští trestající a hrozné, neboť v 2. listě Petrově kap. 3. praví náměstek Kristův: „Přijdeť pak ten den Páně jako zloděj v noci, v kterémž nebesa jako v prudkosti vichru pominou a živlové pálivostí ohně rozplynou se; země pak i ty věci, kteréž jsou na ní, vypáleny budou." A dodává Petr: „Poněvadž tedy to všecko má se rozplynouti, jací pak vy býti máte v svatých obcováních a v pobožnostech, očekávajíce a chvátajíce ku příští dne božího, v němžto nebesa hoříce rozpustí se a živlové pálivostí ohně rozplynou se." Hle, hrozné příští Páně, kdy svrchu bude rozlícený soudce, rozhněvaný na ničemné, dole pak hrozný jícen pekla otevřen. Po pravici všechny hříchy obviňující, po levici všichni zlí duchové odvlékající k trestu, vzadu hořící svět, v předu andělé Páně vyhánějící do pekel, uvnitř svědomí ukrutně hryzoucí, vně nesnesitelný oheň pálící tělo; jak dobří, tak zlí poznají hříchy všech a potvrdí výrok svatého soudce; neboť bude řečeno: „Jděte ode mne zlořečení do ohně věčného." Toto uvažujíce, čiňme z té duše pokání, hledejme milosti. Neboť praví Petr v 2. svém listě, kap. 3.: „Nemeškáť Pán s naplněním slibů ... ale shovívá nám, nechtě, aby kteří zahynuli, ale všickni ku pokání se obrátili." Hle, nejzbožnější Pán nechce, aby kteří zahynuli, ale chce, aby všichni došli spásy, budou-li konati pokání; shovívavě očekává, ale nemeškáť se slíbenými dary. Proto *potvrzujte srdcí svých* trpělivostí, *neboť se přibližuje příští Páně.*

Nejmilejší! „Nyníť zajisté blíže nás jest spasení, nežli když jsme uvěřili," praví Apoštol, neboť „noc, (hříchu, nevědomosti a odsouzení) pominula a den (milosti, víry a spásy) se přiblížil". Proto *potvrzujmež srdcí svých,* „odvrzmež skutky temnosti," t. j. hříchu, a „oblecme se v odění světla," t. j. ve ctnosti; „jakožto ve dne poctivě choďme; ne v hodování a v opilství, ne v smilstvích a chlipnostech, ne v sváru a závisti," neboť dí Apoštol v 2. kap. listu k Titovi: „Zjevilať se

Digitized by Google

zajisté ta milost boží spasitelná všechněm lidem," t. j. sám Bůh, spasitel náš milostivý. V prvním příští zjevila se v těle „všechněm lidem; vyučující nás, abychom odřeknouce se bezbožnosti a světských žádostí střízlivě (vzhledem k sobě) a spravedlivě (vzhledem k bližním) a pobožně (vzhledem k Bohu), živi byli na tom světě; očekávajíce té blahoslavené naděje", t. j. blaženosti, která jest předmět naděje, „a příští slávy velikého Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista, kterýž dal sebe samého za nás, aby nás vykoupil od všeliké nepravosti a očistil sobě samému lid zvláštní, horlivě následovný dobrých skutků." Vskutku, nejmilejší, jestliže v tom potvrdíme srdcí svých, žádné protivenství nám neuškodí, neboť tak neopanuje nás žádná nepravost. Kdo tedy odloučí nás od lásky ke Kristu? Nouze? Či úzkost? Či pronásledování? Aneb hlad? Či nahota? Nebo neštěstí? Či meč? Jsem jist, že ani smrt, která spravedlivým jest dobrá, neboť ve 14. kap. ‚Knihy přísloví' se praví: „Pro zlost svou odstrčen bývá bezbožný; ale naději má i při smrti své spravedlivý." Neboť spravedlivým „lepší jest den smrti než den narození." (Ecclesiastes, kap. 7.) Neboť drahocenná jest smrt svatých před tváří Páně. Onať zajisté jest vyjití z těla, konec záhuby, dovršení práce, přistání k přístavu, ukončení pouti, odložení přetěžkého břemene, totiž těla, jež obtěžkává duši; ba smrt jest sestoupení se splašeného koně, t. j. s těla, osvobození z chatrného domu, vytažení z horkých kamen, zakončení veškerých nemocí, vyváznutí ze všech nebezpečenství, zničení všeho zla, rozražení pout, uvolnění příslušné přirozenosti, návrat do vlasti, t. j. vystoupení k slávě.

Pročež, nejmilejší, *potvrzujme srdcí svých* ve věcech uvedených, abychom mohli stanouti na výsostech. *Neboť se přibližuje příští Páně,* který k nám byl sestoupil. Snažme se, nejmilejší, skrze Ni vystoupiti k tomu; který k nám skrze Ni sestoupil. Snažme se skrze Ni dojíti milosti toho, který skrze Ni v naši bídu přišel. Skrze Tebe kéž máme přístup k němu, o, požehnaná, jež jsi milost nalezla, rodičko života, matko spásy, aby skrze Tebe přijal nás ten, který skrze Tebe nám byl dán. Kéž omluví u něj neporušenost Tvá vinu porušení našeho, a bohumilá pokora kéž vymůže odpuštění marnosti naší, kéž hojná láska Tvá skryje množství hříchů našich, a slavná plodnost kéž dovrší nám plodnost zásluh. Paní naše, lékařko naše, smiř nás se Synem svým, doporuč nás Synu svému, představ nás Synu svému. Učiň, o, požehnaná, milostí, kterou jsi nalezla, nadprávím, kterého jsi zasloužila, milosrdenstvím, které jsi porodila, aby ten, který Tebou ráčil se státi účasten slabosti a bídy naší, Tvým prostřednictvím také učinil nás účastny slávy blaženosti své, Ježíš Kristus, Syn Tvůj, Pán náš, který přišed prvním příštím, vykoupil hříšníky ze smrti a přijda posledním příštím ‚život věčný poskytne potvrzeným v milosti, sám jsa požehnaný na věky věkův, Amen.

Digitized by Google

VI.

Kázání k universitě.

Ani když složil úřad rektorský, Hus nepřestal státi v čele všeho akademického ruchu veřejného; hned roku následujícího byl vybrán, aby kázal při slavnostní mši universitní před svátkem sv. Trojice, 17. května 1410.

Tehdy o Letnicích v chrámě svatojakubském shromáždila se učená obec česká v plném počtu; mezi prvními rektor Jan Ondřejův řečený Šindel, doktor lékařství, mistři artistů, profesoři theologie, veliký počet žákovstva. Hus, tehdy prorektor, vystoupil na kazatelnu a mluvil o slovech Apoštola (1. epištola k Thessalonickým, kap. V. 19.) „Ducha neuhašujte."

Řeč není obšírná; vyloživ o dvojích uhašovatelích a dvojím duchu, dobrém i zlém ukazuje podobně dvojí cestu, k životu a k zatracení. Varuje na konec kněží — jichž mezi studenty býval vždy počet veliký, největší část studentů vstupovala, jak známo, do stavu duchovního, aby se účastnila jeho výsad — před výmluvami, jakými mnozí neřestně žijící tehdy oplývali. Poukazem k minulým právě Letnicím, jejichž duch má sestoupiti na všechny přítomné, stručné své proslovení uzavírá.

*

M Jana Husi synodální kázání na slova 5. kap. 1. listu sv. Pavla k Thessalonickým.

Ducha neuhašujte.

Poněvadž nadarmo by se namáhal jazyk učitelův na venek, není-li v nitru ten, jenž by poučil, proto dí svatý Řehoř: „Učitel pak vnitřní jest Duch svatý, který jest nazýván i Duchem pravdy, neboť učí pravdě, a zove se i Paraklitus, t. j. obhájce nebo utěšitel, který zakročuje u spravedlnosti Otcovy za poblouzení těch, kdo se proviňují a zatím co chystá naději v odpuštění těm, kdo želí spáchaných hříchů,

Digitized by Google

posiluje jim mysl od zkormoucenosti zármutku." A proto, nejmilejší, aby tento učitel nejmilostivější, který mysl, jíž se dotkl, brzy poučí, který obrací vůli k prosbě za odpuštění a který poskytuje naději v milost, ráčil na nás novou milostí sestoupiti a naplniti srdce naše a zanítiti je láskou, proto, pozdvihše myslí svých, vzývejme pokorně tohoto obhájce, učitele a utěšitele, Ducha Boha Otce i Syna, řkouce: „Přijď, o Duše přesvatý, naplň" atd.

Ducha neuhašujte.

Slova ta stojí tam, kde svrchu řečeno. Šťasten ten, kdo spolu přebývá v příbytku Ducha svatého, aby mohl pochopiti onoho trojího Ducha, o němž dí prorok: „Srdce čisté stvoř mi, o Bože! A ducha přímého obnov u vnitřnostech mých. Nezamítej mne od tváři své a Ducha svatého svého neodjímej ode mne. Navrať mi radost spasení svého a duchem statečným utvrď mne."

K tomu praví Bernard v kázání o Duchu svatém: „Rozuměj, že ten Duch svatý jest označen vlastním jménem. Prosí tedy prorok, aby nebyl zamítnut od tváři jeho jako něco nečistého, neboť Duch tento nenávidí špínu, aniž může přebývati v těle poddaném hříchům. Neboť komu jest vlastní zamítati hříchy, tomu jest také vlastní nenáviděti hříchy, aniž v jediném příbytku stejně meška tak velká čistota a tak velká nečistota. Přijav tedy Ducha svatého skrze svatost, bez níž nikdo nevidí Boha, odvažuje se někdo objeviti se před tváří jeho jako obmytý a čistý, poněvadž zdržuje se všeho zlého, kdo by skutky, ne-li myšlenky, držel na uzdě. Ale poněvadž myšlenky zvrácené a nečisté odlučují od Boha, jest se modliti, aby stvořeno bylo nám srdce čisté, což se zajisté stane, bude-li obnoven duch přímý v našich, t. srdcích. Ducha přímého, jak praví, možno Synem ne nepříslušně si připraviti, který svlékaje z nás člověka starého, obléká nového, který nás obnovil v duchu mysli naší, jako u vnitřnostech našich, abychom přemítali o tom, co jest svaté a chodili v novosti ducha. Trestáním těla tedy skrze svatost skutků, očištěním srdce, nebo spíše obnovením jeho přísností trestů, dostává se nám spasitelné radosti, abychom chodili ve světle tváře boží a radovali se v jeho jméně po celý den. Co tedy zbývá, leč abys byl utvrzen duchem statečným? „Duchem statečným, vece Bernard, rozuměj Otce, ne že by byl větší, ale že jest sám od nikoho, neboť od něho jest Syn a Duch od obou. V čem však má býti to utvrzení, leč v lásce? Zdaliž tato, totiž láska, neukazuje utvrzení ode všech částí tohoto výroku? Umíš-li nádobu svou ovládati ve svatosti a počestnosti a ne ve vášni žádostivosti, přijal jsi Ducha svatého sobě. Chceš-li i ty činiti lidem to, cokoli chceš, aby se ti od nich dělo, a nečiniti jim toho, co nechceš, aby tobě se dělo, pak jsi přijal Ducha svatého ku pomoci bližního. Neboť toto jest přímost, kterou doporučuje obojí zákon, i ten, jenž jest přírodou vrozen i ten, který jest vydán písmem. Jestliže v obojím tom dobru a

Digitized by Google

v těch věcech, jež k obojímu náleží, pevně vytrváváš, pak jsi již přijal ducha statečného, kterého sám Bůh potvrzuje.

Apoštol chtěje, aby tento trojí duch planul v naší mysli, praví: *„Ducha neuhašujte."* Ducha toho vskutku uhášejí ti, kdo nádobu svou neovládají v svatosti a počestnosti, kdo vrou nenávistí proti bližnímu a kdo ani v dobrých skutcích nevytrvávají.

Takovíto hasitelé pak rozděleni jsou na dvé mimo ty, kdo nevyznávají Pána Krista. Neboť jedni uhašují Ducha tak, že milost sobě nabídnutou nepřipouštějí. Tito pak jsou, kdo pohrdají kázáním evangelia Kristova a pronásledují ty, kdo je káží; těmto se zatvrzelými velekněžími a zákonníky praví prvomučenník Kristův Štěpán v 7. kap. ‚Skutků apoštolských': „Tvrdošíjní a neobřezaného srdce i uši, vy jste se vždycky Duchu svatému protivili, jakž otcové vaši, tak i vy. Kterému z proroků otcové vaši se neprotivili? Zmordovali zajisté ty, kteříž předzvěstovali příchod spravedlivého tohoto." A níže: „Kteříž jste vzali zákon ... a neostříhali jste."

Druzí pak jsou ti, kdo ačkoli neodporují zatvrzele kázání evangelia a milosti Ducha svatého, přece přijímajíce milost hříchem potupu činí Duchu svatému; a jim před oči klade Apoštol v 10. kap. listu k Židům tato slova: „Kdož by koli pohrdal zákonem Mojžíšovým, bez lítosti pode dvěma nebo třmi svědky umírá. Což se vám zdá, čím přísnějšího trestání hoden jest ten, kdož by Syna božího pošlapával a krev smlouvy, kterouž byl posvěcen, za nehodnou drahého vážení by měl a Duchu milosti potupu činil?" Hle, nejmilejší, před očima mysli vaší jsou položeni dvojí hasitelé Ducha svatého. Nestaňte se účastníky jejich a byli-li jste jimi, neb jste-li, vyjděte z toho a nehaste Ducha, neboť ti, kdo Ducha hasí, z Ducha nežijí. Praví Pravda: „Duch jest, kterýž obživuje, tělo nic neprospívá." (Jan, kap. 6.)

Ježto pak jsou dva duchové sobě opační, totiž duch dobrý, jenž jest Bůh, a duch zlý, jenž jest ďábel, kteří protivné vdechují člověku, neboť duch dobrý vdechuje Ducha obživujícího, pročež v 2. kap. knihy ‚Genesis' jest psáno: „I učinil Hospodin Bůh člověka z prachu země a vdechl v chřípě jeho dchnutí života; i byl člověk v duši živou," kdežto duch zlý vdechuje ducha smrtícího, kterého skrze hada vdechl v ženu, aby usmrtil pokolení lidské, řka: „Nikoli nezemřete," — proto jeden každý nechť poslouchá, kterého chce. Onen vdechuje střídmost, tento obžerství, onen čistotu, tento chlipnost, onen pokoru, tento pýchu, onen svornost, tento nesvornost, onen pokoj, tento svár, onen mírnost, tento prchlivost, onen lásku, tento nenávist, onen chudobu, tento lakomství, onen almužnu, tento loupež, onen pravdu, tento lež; onen nepřísahati, tento trvati v podvodu; onen: „S každého stromu rajského svobodně jísti budeš; ale se stromu vědění dobrého a zlého nikoli nejez; neb v který bys koli den s něho jedl, smrtí umřeš" — tento naproti tomu: „V kterýkoli den s něho jísti budete, otevrou se oči vaše a budete jako bohové, vědouce dobré i zlé"; onen: „... kdož se neodřekne všech věcí, kterýmiž vládne, nemůž býti mým učedníkem,"

Digitized by Google

— tento: „Toto všecko tobě dám, jestliže padna budeš mi se klaněti.“ Aj, nyní vizme, kterého ducha kterýkoli z nás jest, zda toho, jemuž slovem lže, či onoho, jehož vdechnutí neb vládu zdá se vykonávati? Snad se nám hodí ono pokárání učedníků od Pána, an dí: „Nevíte, čího jste vy ducha. Syn zajisté člověka nepřišel zatracovati duší lidských, ale je spasiti.“ Naproti tomu duch zlý nepřišel spasiti duší lidských, ale zatracovati je.

A proto, nejmilejší, zkoušejte duchy, které z Boha jsou, a *neuhašujte Ducha* Páně, snažte se však uhašovati duchy ďáblovy, o nichž praví svatý Jan v kap. 16. ‚Zjevení‘: „A viděl jsem, ano z úst draka a z úst šelmy a z úst falešného proroka vyšli tři duchové nečistí, podobni žabám. Nebo jsou duchové ďábelští, ježto činí divy a chodí mezi krále zemské a všeho okršlku světa, aby je shromáždili k boji, k tomu velikému dni Boha všemohoucího.“ K tomu praví řádná Glossa*): „Viděl jsem‘, t. j. duchovně jsem pochopil, ‚ano z úst draka‘, t. j. z přemlouvání ďáblova, ‚a z úst šelmy‘, t. j. ze slov Antikristových, ‚a z úst falešného proroka‘, t. j. ze slov apoštolů Antikristových, ‚vyšli tři duchové nečistí‘, totiž duch pýchy, lži a rouhání, ‚podobni žabám‘; neboť jako žáby přebývají v bahně a žvavostí jiné zbavují klidu, tak i tito duchové.“ ‚Nebo jsou,‘ vece Jan, ‚duchové ďábelští, ježto činí divy.‘ Glossa: „t. j. zázraky, a chodí mezi krále zemské a všeho okršlku světa‘ — Glossa: „t. j. k těm, kdo pečují toliko o věci pozemské, ‚aby je shromáždili k boji‘, t. j. ‚aby je shromáždili v jedno spiknutí proti věrným; ‚k tomu velikému dni‘. Glossa: „t. j. ke zničení nauky Páně, kterážto nauka Páně jest veliký den, t. j. den vrhající veliké světlo na celý svět, nebo, vece Glossa, k vyvrácení dne soudu, říkajíce, že není se báti soudného dne, jak předpovídají svatí!“ Tolik Glossa.

„Hle, nejmilejší, viděli jste již duchovně tři duchy nečisté, — kteří nazývají se nečistými proto, že poskvrňují duši — totiž ducha pýchy, lži a rouhání, kteřížto duchové vyšli ne z úst božích, ale z úst ďáblových, ne z úst Kristových, ale z úst Antikristových, ne z úst učedníků Kristových, ale z úst apoštolů Antikristových, vyšli jako žáby kuňkající v kalu světského majetku a bahně rozkoše, aby shromáždili pozemšťany, kteří se ucházejí o věci pomíjející, aby je shromáždili v jediné spiknutí proti věrným, aby takto shromážděni silněji mohli uhašovati Ducha Kristova v jeho věrných; tenť Duch zajisté jest nejvyšší pokory, a toho usiluje uhašovati duch pýchy; tenť Duch Kristův jest také nejjasnější pravdy evangelické, a tohoto snaží se uhašovati duch lži. Tenť Duch Kristův jest i dokonalé stálosti, a toho vztekle hledí uhašovati duch rouhání, jenž jest duch konečné nekajicnosti, zvláště odporný Duchu svatému. Tyto duchy ďábelské uhašujte Duchem božím, majíce veliký den, t. j. dle Glossy tam, kde svrchu, jasnou nauku Kristovu, která svrhuje pýchu, potlačuje lež a nepřipouští ducha rouhání ani na tomto světě, ani na onom, majíce

*) Glossa = výklad písma svatého. Pozn. překl.

Digitized by Google

také před očima mysli den veliký a značně hořký, den pohromy a bídy, na němž bude skonání zlých; toho dne se hroze volá Apoštol v 10. kap. listu k Židům: „Ale hrozně nějaké očekávání soudu a ohně prudká pálivost, kteryž žráti má protivníky... Hroznéť jest upadnouti v ruce Boha živého.“ Tam jistě objeví se k potrestání zlých veliké množství andělů a zatím co země a nebe budou hořeti a co Pán, který druhdy pro spásu lidstva žil z trestu v největší chudobě, pokoře, čistotě a opovržení, bude seděti s apoštoly, andělé oddělí zlé ze středu spravedlivých, oddělujíce koukol od pšenice, sváží je ve svazky k spálení, rovné s rovnými, t. j. lakomé s lakomými, ctižádostivé se ctižádostivými, smilníky se smilníky, lháře s lháři, svatokupce se svatokupci, obžerné s obžernými, utrhače s utrhači, pyšné s pyšnými, nedbalé s nedbalými a jiné v hříších rovné jiným, až je připraví a spojí, aby tam propadli stejnému stálému trestu ti, jichž obcování v tomto životě bylo stejné. Ale nebude více návratu k odpuštění, neboť půjdou v trest věčný, ani prosbami nikdo neobrátí hněv soudce v milosrdenství, neboť všem odplatí podle skutků jejich. A zajisté zmnohonásobí prosby své a s nářkem volati budou: „Pane, pane, otevři nám.“ On však odpoví: „Amen, amen pravím vám, neznámť vás; odejdetež ode mne všichni činitelé nepravosti do ohně věčného; tamť bude pláč a skřípění zubů.“

Ale takoví, proti jichž hříchům řečeno jest toto z rozmluv božích, řeknou snad: „Hle, postrašil jsi nás a již téměř podléháme zoufalství. Jestliže věci tak se mají, kdo z nás bude spasen?. Co jest nám činiti?“ Odpovídám slovy ne svými, ale slovy Pána, jenž bude souditi, a jenž dí v 7. kap. evangelia Matoušova: „Vcházejte těsnou branou; nebo prostranná brána a široká cesta jest, kteráž vede k zahynutí, a mnoho jest těch, kteříž vcházejí skrze ni. Neboť těsná jest brána a úzká cesta, kteráž vede k životu; a málo jest nalézajících ji.“ Hle, nejmilejší, slyšeli jste, že Pravda pravila, že mnozí spějí prostrannou branou a širokou cestou v zahynutí, a že málokteří těsnou branou a úzkou cestou vcházejí k životu; a neukazuje ani třetí brány ani třetí cesty. Hledejte vy třetí, můžete-li ji kde nalézti a choďte a vcházejte jí, ale neklamte se! Nezbývá jiná k životu, vcházejte touto. Úzká cesta a těsná brána jest synům tohoto světa Kristus, jenž dí ve 14. kap. evangelia sv. Jana: „Já jsem cesta.“ A v pravdě jest pokorný Kristus pyšným cestou úzkou a chudý Kristus bohatým lakomcům branou těsnou. On sám to dosvědčuje v 19. kap. evangelia sv. Matouše řka: „... bohatý nesnadno vejde do království nebeského.“ A opět u Lukáše v kap. 18.: „Aj, jak nesnadně ti, kdož statky mají, do království božího vejdou.“ Neboť stěžuje cestu praví: „A opět pravím vám: „Snázeť jest velbloudu skrze ucho jehly projíti, nežli bohatému vjíti do království božího.“ Ó, jak úzká jest tato cesta ucházejícím se o věci světské, pachtícím se po tučných obročích a těm, kdo se vskutku radují z většího počtu obročí. Úzká jest cesta Kristus a těsná brána, poněvadž nepřijímá v sebe, leč ty, kteří se sebe svlékli všechny hříchy a setřásli veškeré břímě světa a stali se prostí a duchovní, nedbajíce divadel

Digitized by Google

tohoto světa, vytrvávajíce v hranicích církve, spokojeni jsouce příslušnou výživou a oděvem, neradujíce se z bohatství, berouce poplatky cizích lidí ne ke své rozkoši, ale k potřebě, jak se sluší.

Tato cesta přísluší zvláště duchovním, kteří mají příměji kráčeti cestou Kristovou, neboť oni právě tvrdí, že jsou Kristu blíže než ostatní. Ale, žel, bojím, že opustivše cestu vůdčí, totiž cestu úzkou a bránu těsnou, dali se branou prostrannou a cestou širokou, neboť uhasivše Ducha Páně (dle slov Apoštolových v 5. kap. listu k Židům: „A aniž kdo sobě sám té cti osobuj, jediné ten, kterýž by byl povolán od Boha, jako i Aron."), jak praví Jan v Polykratu: „Nezdrželivě obcházejí a nestydatě." Neboť marně bys namítal nějaký název, abys některého z nich vyňal. Zajisté beze vší pochyby, protože křik námezdný mocnější jest, bude vyvracen souhlasnými příklady a potvrzeními otců. Jest neurozený? — Ale ani Petr nebyl šlechtic, aniž se někde honosí slávou krve. Jest příliš mlád? — Jeremiáše a Předchůdce Páně má jako příklady. Jest hoch? — Ukazuje starší lidu odsouzené od hocha Daniela. Jest nevzdělaný? — Ani o apoštolích nečteme, že by byli chodili do škol. Jest ženat? — I Apoštol káže, že má býti vyvolen muž jedné manželky. Pro bezpráví svého manželství opustil ženu? — I Jan byl prý volán od svatby k evangeliu. Jest nevýřečný, nebo spíše nevýmluvný? — Ale čteme, že Aron zastával kněžství na místě Mojžíše, který byl méně ohebného jazyka. Přeje-li si někdo příkladů novějších, nuže: Valerius Vincentiovi byl vzorem víry a mravů a příkladem mučednictví. Běhal za nevěstkami? — Ale Ozeáš na rozkaz boží oddal se v obětí nevěstčino. Jest bláznivý? — Ale Bůh ustanovil bláznovstvím světa spasiti věřící. Jest vrah? — I Petr vytasiv meč uťal služebníku knížete kněžského ucho. Jest bojácný, t. j. bázlivý smrti? — I Jonáš obával se jíti k Ninivetským, Tomáš k Indům. Jest zdržován, jsa vázán obecními úřady? — Ale Matouš ze cla byl vzat. Jest opilec a oddán obžerství? — Ale i sám Pán byl nazván člověk žráč a piján vína. Není srozuměn s vyššími? — Ale i Pavel zjevně odporoval Petrovi. Jest svárlivý? — I mezi učedníky Ježíšovými povstal spor. Jest jmenován žvavým a mluvkou? — Budiž pokládán za výmluvného, protože i Apoštol tak byl nazván slova rozsévající. Provozoval ozbrojené vojenství? — Ale Martin prý sloužil pod Julianem. Jest muž krve? — Ale Mojžíš zabil egyptského a zahrabal jej v písku, t. j. v poušti nebo zemi. Jest zřejmá jeho vražda? — I Samuel zavraždil před národem velmi tučného krále. Jest věrolomný a křivopřísežník? — Ale Petr věrolomnost dovršil křivou přísahou. Jest němý? — Ale to nevyloučilo Zachariáše od kněžství. Jest slepý? — Ale ani Pavel nemohl viděti, když jej Ananiáš posvětil Pánu. Poněvadž toho viny jeho žádaly byl sesazen? — Ale mnoho takových bylo opět vráceno a potom velmi značně prospěli církvi boží. Jest hluchý? — Ale to mu nebrání, aby hlásal, t. j. zvěstoval zákon boží, neboť hledá se kazatel, ne posluchač. Jest malomocný? — Ale církev uctívá na pastýři pastýřů, že se objevil nemaje ni ozdoby ni nádhery, aby se zdálo, že má býti vyvržen jako malomocný a nehodný ani pohledu lidského. Jest

Digitized by Google

osoba opovržená? — Ale v podobném opovrženém jméně proti Martinovi církev neuslyšela obhájce. Bloudí u víře? — To prý i Cyprián učinil. Jest nemocen? — Ale Řehoř za největší choroby nejlépe spravoval církev římskou. Jest pyšný a marnivý? — Ale takový byl Brikcí Turonský. Jest chromý na těle a údech? — Ale toto prý se přihodilo výbornému vyznavači Pafnuciovi. Odnesl si zamítnutí, ucházeje se o úřad? — Ale i žádost synů Zebedeových žádajících za prvenství byla zamítnuta. Učil někdy kacířství? — Ale Augustin vyznává, že byl Manichejský. Ctil modly? — Ale i Marcellinus, znamenitý mučedník byl přinucen jako papež obětovati jim. Snad není ještě křesťan? — Ale slavné prý bylo vyvolení Ambrožovo, jak se vypravuje, dokud byl katechumenem. Pronásledoval církev boží? — Ale i Pavel z pronasledovatele stal se nádobou vyvolení a kazatelem. Schází mu vyvolení? — Ale i Apoštolové byli posláni bez žádosti národů. Není uprázdněna stolice, na kterou by mohl býti povýšen? — Nechť se připojí k vládnoucímu neboť i Augustin prý spíše přistoupil k Valerianovi Hipponskému, než po něm následoval. Jest lakomý? — Bude moci shromážditi rozptýlené věci a nerozptýlí neužitečně věci shromážděné. Abych v několika slovech všecko shrnul: K ničemu se nehodí? — Ale Samson čelistí oslí přemohl Filištinské. A může Bůh i nyní z kamení tohoto vzbuditi syny Abrahamovy. Jižť nemá býti pochyby o tom, že stolec arcibiskupský přijímá svaté a činí svaté. Neboť také když Saul byl pomazán na krále vstoupil na něho Duch Páně, i prorokoval i změněn jest v muže jiného. Také Kaifáš, třebaže svatokrádce a člověk, který s Židy se spikl na zabití Spasitele, poněvadž byl kněz roku toho, prorokoval, aby bylo jisto, že přijal z úřadu svého milost prorockou, které si zasloužil.

Ježto tedy sídlo příjemné a dřevo sladké, zadarmo a bez práce by jim sneslo všecko žádoucí, hle, jakých se chápou výmluv ti, kdo zmítáni ctižádostí světskou usilují vyhladiti ducha povolání božího. Vy však ne tak, ale dle přikázání Páně očekávejte povolání Ducha a *Ducha neuhašujte,* ale pokořujíce duše své přijměte Ducha svatého a naučí vás, že ti, kdo chtí se státi bohatými, upadají v pokušení a osidlo ďáblovo a v žádosti mnohé, neužitečné a škodlivé, které ponořují lidi v záhubu a zahynutí, a zvláště lakomé kněžstvo, na němž rozmnožila se lakota a vzdálila se chudoba ducha. Přijměte Ducha svatého zdrželivostí, neboť tak uhasíte ducha prostopášnosti, poněvadž, běda, jako kanec lesní téměř úplně zpustošil na kněžstvu čistotu. Neboť praví Oseáš ve 4. kap.: „Nebo je duch smilství v blud uvodí, aby smilnili odcházejíce od Boha svého.“ Přijměte Ducha svatého, který jest Duch naučení, a naučí vás nebažiti po cizím, vyhnouti se veškeré nečistotě, nemluviti řeči prázdné a falešné, naučí vás nositi šat ozdobený, jak přísluší stavu vašemu, míti prostou úpravu vlasů, jak se sluší, nevcházeti ve styky s nehodnými, na nikoho se nedívati s tváří zamračenou, nedbati spiknutí, nevystupovati chováním nádherným, nikomu nepůsobiti pohanu nebo potupu, nikomu neutrhati, starcům se neposmívati, ale spíše jim úctu vzdávati, dobrým skutkům nezáviděti,

Digitized by Google

a naučí vás více dobrého činiti pro oko Páně, než pro lidské, potlačovati chtíče hanebných myšlení, jiné za lepší sebe míti, nikoho nerozvážně neodsuzovati, v sebe žádnou důvěru neklásti, ve všech činech se svěřovati pomoci boží, vším souhlasiti s Bohem, k němu jedinému lnouti, všechny dobré skutky započaté ukončiti koncem smrti.

Hle, jak dobrý a příjemný jest tento Duch, neuhašujte ho, neboť on zaněcuje mocný oheň lásky, aby lidé byli oslaveni netoliko v naději synů božích, ale i v nouzi, aby potupu za slávu považovali, utrhání za radost, pohrdání za veselost. Nám všem nemýlím-li se, dán byl Duch ke spáse, ne tak k horlivosti. Neboť málokteří jsou, kteří by tímto Duchem byli naplněni, málokteří, již by se snažili horlivě následovati. Proto tedy, nejmilejší, pokořme duše své, aby sestoupil na nás Duch osvětlující rozum, rozněcující vůli. Modleme se, aby v nás naplnili se dnové Letnic, den odpuštění, den povýšení, a aby nalezl nás Duch svatý všechny stejně na místě tom, poskytuje nám jednotu srdcí a naplňuje celý dům našeho ducha, totiž působě na naši paměť a naši vůli, uče náš rozum, abychom takto majíce utvořený obraz požehnané Trojice mocně, moudře a dobrovolně odporovali ďáblu a sloužili Pánu Ježíši Kristu, pravému Bohu, člověku narozenému z panny, ženichu církve, v požehnání na věky věkův, Amen.

Digitized by Google

VII.

Kázání k lidu.

V řadě ostatních kázání, bojovných a příkrých, toto kázání vypadá jako anachronismus, uvážíme-li, že před ním jde vášnivé a ohnivé kázání z r. 1407, jímž Hus rozloučil se se svým úřadem kazatele synodalního, a za ním zrovna tak urputné a zřetelné kázání z r. 1411, jímž Hus opakuje jen a zdůrazňuje mnohá naučení kázání starších.

Jaká jest tedy příčina, že 20. srpna 1410 vybírá si Hus opětně thema „Vy jste sůl země", o němž přec již jednou promluvil, a že tohoto thematu užívá k chvále autority, církevní a světské. Ačkoli řeč jinak skoro doslovně vzata jest z kázání Viklefových, přec jest opatrně vybírána: a závěrečná modlitba (za papeže Alexandra „svaté paměti" a jeho nástupce Jana XXIII., aby se stal vskutku „svatým otcem") skoro překvapuje čtenáře, jenž pamatoval si ze žalob a artikulů pozdějších, jak Hus o obou těchto velekněžích církve mluvíval později.

Příčina této mírnosti, jež jde až na kraj možnosti, byla ve vnějších poměrech. Po bouřlivých dnech červnových a červencových, v nichž arcibiskup a Hus srazili se tak příkře, že zmizela zdánlivě každá půda k ústupkům, Hus musil hledati pomoci výše — a král i královna vlastními listy pomoc takovou na místech nejvyšších mu vymáhali. U nového papeže Jana XXIII. — pověst arci vykládala, že prý svého předchůdce otrávil, že vedl život nejvýše nemravný, že býval loupežníkem námořským — bylo možno se nadíti sluchu vlídnějšího: bylo však potřebí předložiti asi kurii důkaz, že Hus není takový odpůrce hierarchie a zejména papeže, za jakého byl vylíčen arcibiskupem zvláštním podáním, do něhož byly vetkány (v. níže č. X.) hlavní části jednoho bojovného kázání Husova v červnu v Betlémě. To byla jediná možná odpověď na žalobu arcibiskupovu.

Hus tomuto úkolu se podrobil — bylo to asi přání vlády i dvora. Nemluví zde arci nikde proti svému přesvědčení: mylně bychom se domnívali, že Hus ze strachu před lidmi bál se vyznati svou víru; ale tón ten jest dušený, vyznívá jako hlas strun pod sordinami. Zdá se, že kázání mělo také účinek, jejž si od něho slibovala strana Husova: ale dříve, nežli papež mohl se ve svém smýšlení upevniti, přišlo z Prahy nové poselství arcibiskupovo — a Hus musil znovu do bojů, znovu do vřavy bitevní.

*

Digitized by Google

M. Jana Husi synodální kázání na slova 5. kap. evangelia sv. Matouše.

Vy jste sůl země, vy jste světlo světa.

Slova Spasitele našeho, nejvýbornějšího biskupa a učitele, v I. kap. evangelia sv. Matouše v officiu dnešního svátku učí příkladně, jací mají býti učitelé, biskupové a představení. Proto praví nejprv apoštolům a následovně kterýmkoli jich náměstkům, jak biskupovi římskému, tak i jiným: *„Vy jste sůl země, vy jste světlo světa,“* t. j. máte dle povahy svého úřadu míti vlastnost soli ke kořenění lidí pozemských a máte dle tajemných vlastností hmotného světla ozařovati lidi světské božskou naukou. Solí tedy, jež koření lidi pozemské a světlem osvěžujícím světské, byli svatí apoštolové a jich následovníci v slově i skutku, z jichž počtu byl i svatý Augustin, výborný biskup a doktor, jehož svátek dnes se slaví, protože užitečně ozařoval církev Kristovu příkladem života a spasitelným slovem nauky po apoštolích. Proto zajisté dí Pravda apoštolům a náměstkům jejich: *„Vy jste sůl země, vy jste světlo světa.“*

Neboť sůl dle přírodopisců jest kámen z písku a vody sloučený žárem slunce neb ohně a vanutím větru, a následovně dle pravidla Aristotelova ve 4. knize ‚Meteor', rozpouští se působením studena a vlhka a významně značí dobré představené, kteří byli kdysi nepevný písek, dle podobenství Kristova o domu založeném na písku (Matouš, kap. 7.). Tito jsou slučováni vodou křtu, žárem ohně božího a vanutím Ducha svatého a nad sníh zběleni jsou od temnosti hříchu, a tak vzhledem k této povaze jich praví Pravda takovýmto představeným: *„Vy jste sůl země.“*

A ježto dle Isidora v 18. kn. etymologií, kap. 2., sůl jest věc nejpotřebnější ke kořenění pokrmu na tolik, že přimísena do píce vybízí ovce a skot k jídlu a následovně je ztučňuje; a dle Avicenny má sílu počišťující a trávicí, protože jest přirozenosti teplé a suché, platna proti větrům, proti vnějším vlhkostem, obměkčujíc břicho, proti vlhkostem jedovatým uzdravujíc rány a vředy; s medem, vodou růžovou a kafrem ničí skvrny v obličeji; a ježto stejně apoštolové a jejich náměstkové mají činiti společnosti lidské, totiž vybízeti k potravě slova božího, životem duchovním je ztučňovati, očišťovati od svrabu hříchu, uzdravovati od ran a ničiti skvrny na vnitřním jejich obličeji: proto praví jim Pravda: *„Vy jste sůl země.“*

Sůl také činí zemi neplodnou, koření pokrmy, vysušuje maso a chrání před hnilobou, zápachem a červem. Tyto tajemné vlastnosti mají příslušeti náměstkům Kristovým, neboť k tomu tak moudře jsou vedeni od čistého slunce, t. j. Krista, aby lidi dychtící po světských věcech činili neplodnými co do žádostí světských, jichž kořen by byl rozhlodán solí žádosti nebeské, dle slov 2. kap. listu k Titovi: „Zjevilať se zajisté ta milost boží spasitelná všechněm lidem, vyučující nás, abychom odřeknouce se bezbožnosti a světských žádostí, střízlivě a spra-

Digitized by Google

vedlivě a pobožně živi byli na tomto světě.“ Neboť sůl moudrosti z kořene vykořeňuje hrubost staroby hříchu a tak velkou měrou stávají se neplodnými žádosti světské. Tak totiž mají náměstkové apoštolů vypleniti neužitečné rostliny vášní a zasíti čisté ctnosti, dle slov 1. kap. Jeremiáše: „Hle, ustanovuji tě dnešního dne nad národy a nad královstvími, abys plénil a kazil, hubil a bořil, abys stavěl a štěpoval.“

Po třetí sůl moudrostí činí veškerou nauku, jež jest duchovní pokrm, předcházející naději nebeskou, chutnou, dle slov 18. žalmu: „Rozkazové Hospodinovi přímí, obveselující srdce“ atd.

Po čtvrté upevňuje tělo proti kluzkosti chlipnosti, dle slov 19. kap. evangelia Matoušova: „A jsouť panicové, kteříž se sami v panictví oddali pro království nebeské.“

A po páté chrání sobě poddané před hnilobou hříchu, zápachem zlé pověsti a hlodajícím červem svědomí a zjednává jim přiměřeně jasnou moudrost, která nevadne.

Nechť tedy soudí svatá církev Kristova, zda přísluší náměstkům Kristovým neb našim představeným tyto vlastnosti soli, či jim opačné, neboť jisto jest na základě evangelia, že nejsou-li sůl země dle smyslu vyloženého, nejsou učedníci Kristovi, jimž dí: *„Vy jste sůl země.“* Ale jsouce povahy opačné, jsou učedníci Antikristovi. Neboť praví Pravda: „Jestliže sůl zmařena bude“, totiž rozplynutím se, chladem světské žádosti — neboť proto „ustydne láska mnohých,“ (Matouš, kap. 24.) — nebo vlhkostí tělesné chlipnosti, která zakazuje vidění moudrosti, neb dí apoštol ve 12. kap. listu k Židům: „Pokoje následujte se všechněmi a svatosti, bez níž žádný neuzří Pána“ — pak bude mimo přirozenost svoji neužitečná k oné povinnosti, neboť dostane se jí následovně povahy soli jiné.

Proto praví svatý Jeroným, že představený nadutý žádostí statků světských, vytéká jako voda z nadutosti ze zatracení pro ně. A vzhledem k tomu praví sv. Augustin o našem thematě: „Pán ukazuje, že za blázny mají býti pokládáni ti, kdo buď pachtíce se po hojnosti světských statků, nebo bojíce se nedostatku jich, ztrácejí věčné, které lidmi nemohou ani dány ani vzaty býti. A proto: „Jestliže sůl zmařena bude, čím bude osolena?“ t. j. jestliže vy, jimiž jaksi kořeněny mají býti národy, pro strach světských pronásledování ztratíte království boží, kteří lidé budou, jimiž by blud od vás byl odňat? Neboť vás vyvolil Bůh, aby vámi odnímal bludy ostatních lidí.“ Tolik onen.

Jestliže tedy představení nebo náměstkové apoštolů žádostí věcí světských nebo strachem světským ohromeni dají se zmámiti, v kom stane se náprava poddaných? Nezbývá v kom, leč aby v Kristu lid byl osolen. Neboť tehdy nutno, aby lid samoten byl obrácen ke Kristu, neboť zlí poddaní hromadí si hříchy a představení ani od sebe samých, ani od poddaných hříchů neodstraňují, ale spíše jak v sobě samých tak v lidu očistě zabraňují a hříchy snášejí a zatvrzují. A to jest důvod proč zvrácený představený dle svatého Řehoře jest nejnenapravitelnější mezi všemi, neboť v 13. kap. knihy ‚Ježíše Siracha‘ jest psáno: „Kdož lituje zaklínače, an od hada uštknut jest?“ Jest tedy

Digitized by Google

základní příčina království ďáblova nad národy hříchpředstavených církve, neboť tu schází prostředník mezi Bohem a lidem, dostičinitel za hříchy lidu a učitel neznalých, neboť jest sůl zmařena. Praviť Spasitel ve 14. kap. Lukášově ... „Dobráť jest sůl; pakli sůl bude zmařena, čím bude napravena? Ani do země, ani do hnoje se nehodí." Neboť takováto zkažená sůl obrátila se v solný sloup ohlédnuvši se zpět po věcech pozemských, a není sůl živá, světským lidem chutná, neb vlastností jiných, ale bezcenný obraz, jak se praví o manželce Lotově v 19. kap. knihy ‚Genesis'. A proto praví Kristus: „Pomněte na Lotovu ženu." (Lukáš, kap. 17.) Ale jiní obráceni jsou v hořkou propast hříchův tělesných, neboť druhdy byli kazatelé údolí lesnaté plodností a zelení ctnostného konání, nyní však jsou moře solné (Genesis, kap. 14.). Neboť oni činí hořkými a nechutnými ty, kteří s nimi obcují.

Proto ze hříchu světa a těla ve spojení s hříchem ďáblovým, totiž pýchou, závistí a hněvem rozplývá se nebo tvrdne sůl zkažená a stává se neužitečnou k přednímu úřadu svému, takže dle hlasu Spasitelova nehodí se ani do země ani do hnoje. Ale ježto není možno, aby něco v přírodě bylo prostě marné, poněvadž Bůh a příroda nic nečiní nadarmo, proto zkažená sůl dle pravdy evangelia hodí se k dvěma věcem, totiž aby byla ven vyvržena a od lidí pošlapána; aby byla ven vyvržena, totiž od církve, dle Glossy v II. kvestii 7. ‚Ne všichni' atd., kde se praví: „Zkažená sůl k ničemu neprospívá, leč aby byla ven vyvržena", t. j. od církve, a aby od vepřů, t. j. od zlých duchů byla pošlapána, dle slov poslední kap. Zjevení sv. Jana: „Vně pak budou psi a čarodějníci". Jest pak taková sůl zkažená pošlapávána od lidí světských dvojako, totiž tělesně a duchovně. Tělesně, když od nich z lásky jest křižována pro svůj hřích. Duchovně pak, když buď záslužně jest krušena trestem za spáchaný hřích, nebo když truchlí nad ztrátou dočasného prospěchu. I jest jasno podobenství Páně v thematě o soli, co do své první části.

Ale Spasitel náš promlouvá k apoštolům a jich náměstkům a vece: *„Vy jste světlo světa"*. To jest, máte světské lidi božským věděním ozařovati podle tajemných vlastností hmotného světla. Tu jest poznamenati, že pomineme-li jiné věci, jež patří k světlu, čtyři jsou vlastnosti, jež vystihují viditelné světlo. První jest, že světlo viditelné mezi ostatními jakostmi tělesnými jest nejduchovější, což jest patrno z pěti podmínek. Předně, že se přivlastňuje jakousi výborností nejjemnějšímu tělu na nebesích. A po druhé, že se následovně nalézá na místě nejdůstojnějším. Po třetí z důvodu své duchovosti spojuje se s položením bodu dle svého počátku, kteryžto bodový počátek by stačil kamkoli zářiti. Po čtvrté jest patrna jeho duchovost z toho, že založena jsouc ve svém prameni nepohybuje se stejnoměrně s pohybem sklánějícího se milosrdenství, jak jest patrno i na paprscích slunečních při vání větru. A po páté z toho, že rozmnožováním způsoby nic neztrácí z podstaty nebo z moci svého podmětu.

Digitized by Google

Křesťané tedy a zvláště kazatelé, kterým se praví: *„Vy jste světlo světa“* chodili by duchovně jako synové světla a napodobovatelé Krista dle vyložených podmínek, podle učení Apoštolova v 5. kap. listu k Efezským, majíce tajemné tělo Kristovo, jež jest nejjemnější, jak patrno ze 4. kap. listu k Efezským, a majíce obcování své v nebesích, pečujíce o svrchní věci, ne o zemské, jak učí Apoštol v 3. kap. listu ke Kolossenským, majíce pokrm a oděv (1. list k Timoteovi, kap. 6.), zakládajíce se také na Kristu, neustupovali by od svých duchovních skutků pro vír utrhání nebo pro znepokojování jakéhokoli hlasu. Neboť dle Linkolnského: „Jak obludné jest, aby se obluda pohybovala dle víru kruhu nadlunného, tak obludné jest, aby v církvi bojující představený nebo náměstek Kristův byl zmítán mimo stezku rozumu dle závrativého víru nepokojného poddaného. A proto Spasitel vyloučil Jana daného za světlo pohanům (Isaiáš, kap. 49.) od třtiny větrem se klátící (Matouš, kap. 11.). Konečně duchovní náměstkové Kristovi rozsévajíce moudrost neumenšují jí, ježto rozdělena byvši počíná vzrůstati, a lakomé jaksi zavrhnuvši, činí je zadnějšími, neboť „jasnáť jest moudrost a nikdy nevadne.“ (Kniha moudrosti, kap. 6.).

I jest patrno, že tato paterá vlastnost světla praví kterémukoli křesťanu a zvláště duchovnímu, jak má žíti vzhledem k Bohu, vzhledem k sobě, vzhledem k bližnímu, vzhledem k světu a vzhledem k ďáblu, až by se z něho stal stánek Kristův. Má totiž křesťan opírati se o nejvyšší tělo, Krista, které jest nestranné v přijímání osob; a tehdy není možno, aby vír pokušení zmátl pronásledovaného, jestliže by jako světlo obrátil s září příkladu a žárem lásky příčinu svou vlastní k svému počátku, neboť závěr Apoštolův v 8. kap. listu k Římanům jest, „že milujícím Boha všecky věci napomáhají k dobrému. Kdo nás odloučí od lásky Kristovy,“ který jest „světlo světa“ (Jan, kap. 8.). „Zda protivenství? Zdali hlad?“ A tak i o ostatním, co vypočítává Apoštol v listě k Římanům, kde svrchu. Nechť tedy člověk zde na zemi znovu přemýšlí o této přirozeností světla a klada čemukoli odpor správným vystupováním, nechť obrátí žár svůj ke svému počátku, neboť tak uhlí řeřavé shrne na hlavu nepřítele jako Kristus, jak učí Apoštol ve 12. kap. listu k Římanům.

Druhá vlastnost světla následující po první jest, že světlo jest ve srovnání svém nejpovšechnější mezi všemi formami hmotnými, což jest patrno z mnohosti jeho konání, z jeho rozpjetí co do polohy a z jeho trvání co do věku. Má totiž přirozenost tvořiti látku podměsíčnou, dle vhodnosti látky, jako člověk plodí člověka, tak i světlo, dle II. knihy ‚Fysik‘. Tam zvíře, nebo cokoli živého dle rozmanitosti semene, obživuje, zahřívá, podporuje, zde rozpouští led, onde směšuje bláto, jinde způsobuje duhu, jinde kola na měsíci, krátce řečeno, nelze uvésti přirozený úkon nějakého tělesného pokolení, na nějž by nemělo působivost tvoření a zachovávání jeho po stvoření.

Souhlasně všichni duchovní v církvi dlužníci jsou, aby záslužně všem spolužijícím prospívali. To cítil Apoštol, světlo národů, i pravil

Digitized by Google

proto v 1. kap. listu k Římanům: „I moudrých i nemoudrých dlužník jsem." Ale jak praví v 8. kap. téhož listu: „... ne tělu, abychom podle těla živi byli," ale duchovně mají kazatelé prospívati veškerému stvoření, jako Apoštol, jenž praví o sobě samém v 9. kap. 1. listu ke Korintským: „Všecko všechněm jsem učiněn." Neboť byl lékařem Timoteovi, řka v 5. kap. 1. listu k Timoteovi: „... vína skrovně užívej pro svůj žaludek." Jindy opět plavcem (27. kap. ‚Skutků apoštolských'); jindy dělníkem (18. kap. ‚Skutků apoštolských'); jindy státníkem, oslovuje vladaře (24. kap. ‚Skutků'); jindy filosofem, hádaje se s Atheňany (17. kap. ‚Skutků'); jindy kazatelem (8. kap. ‚Skutků'); jindy konal zázraky (13. kap. ‚Skutků'); jindy byl ochráncem potřebných (1. list ke Korintským); jindy prorokem (27. kap. ‚Skutků'). A tak všeobecně všem prospíval, neboť dle 9. kap. 1. listu ke Korintským, všecko všechněm byl učiněn, aby všecky získal. Tak stejně dle nutnosti života máme všichni a zejména představení všem lidem pomáhati podporujíce je zásluhou svatého života. Neboť jestliže jsme nedostatečni v takovémto podporování, křivdíme všem lidem ubírajíce, čím jsme jim povinni.

A co do rozpětí polohy, ježto člověk vniterný, ať jest kdekoliv, jest jím dotýkán, jest patrno, že dokonalý v lásce jest jaksi všude, neboť chozením po cestě lásky nutně se rozšíří dotek na všecky. Neboť žalmista praví: „Sám rozkaz tvůj jest přeširoký náramně." Bůh zajisté přikázal milovati přátele po pravici a nepřátele po levici (Matouš, kap. 5.). I jest jisto, že máme milovati Boha a v něm jednotlivá stvoření, ale nebeská více. A tak se vykládají slova Apoštolova v 3. kap. listu k Filippenským: „Ale naše obcování jest v nebesích." Neboť duši dle Augustina a Linkolnského lépe jest, přechází-li jednání na ni, než jedná-li sama, čili dotýkáním jednajícího. A co do trvání, hle, „láska nikdy nevypadá", stojí ve 13. kap. 1. listu ke Korintským. Prospívejtež tedy představení a ostatní duchovní všeobecně všem, všude a vždy, neustále až do smrti, neboť tehdy budou světlo, jak praví Pravda: *„Vy jste světlo světa"*, ozařujíce tento světlem moudrosti celý a všude a stále.

Praví tedy první světlo ozařujíc své učedníky: *„Vy jste sůl země"* dobrým životem, *„vy jste světlo světa"* dobrým učením. Sůl v příkladech, světlo v učeních. Neboť jako první sůl a první světlo — Kristus Ježíš počal činiti a učiti, tak i náměstek jeho a tak každý představený má zářiti svatostí co do vlastní osoby a po druhé má svítiti pravostí učení vzhledem k ovcím. Neboť jinak kázání jeho by bylo neužitečné, neboť ve 49. žalmu jest psáno: „Sic jinak bezbožníku praví Bůh: Což tobě do toho, že ty vypravuješ ustanovení má a béřeš smlouvu mou v ústa svá; poněvadž jsi vzal v nenávist kázeň a zavrhl jsi za sebe slova má?" Nechť uvažují učenci školní vlastní život a podobně představení, nevzali-li v nenávist kázeň a nezavrhují-li za sebe slova boží; kteříž ani dobře nežijí, ani dobře neučí, a chtěl-li by někdo poučiti je, brání.

Digitized by Google

V pravdě jejich moc jest ne moc světla, ale tmy. Oni jsou ne světlo, ale tma. Oni nechtí poznati největší nebezpečí, kterým hrozí Spasitel, řka v 11. kap. Matouše a 10. kap. Lukášově: „Ano více pravím vám: Že zemi Sodomských lehčeji bude v den soudný!" Jest však důvod tohoto lehčího trestu Sodomských, protože oni bránili plození synů přirozených, z nichž někteří snad byli by se narodili jakožto synové ďáblovi, tito však brání semeni slova božího, z něhož by se zrodili duchovní synové nejvyššího Boha. A není divu, že těm, kdo takto nyní mluví, připravují úklady, neboť když Spasitel řekl v 11. kap. evangelia sv. Lukáše: Běda vám zákonníkům! Nebo jste vzali klíč umění; sami jste nevešli, a těm, kteříž vcházeti chtěli, zabránili," ihned se dodává: „A když jim to mluvil, počali zákonníci a farizeové přísně na něj dotírati a k mnohým řečem příčiny jemu dávati; úklady činíce jemu a hledajíce popadnouti něco z úst jeho, aby jej obžalovali."

Tak i nyní činí ti, kdo dotčeni podobnou pravdou přísně dotírají, aby potlačili ústa kázajících, úkladů hledají a nenalézajíce lži v ústech kazatelů, pravdu lžmi obviňují, jednou tvrdíce, že mistři lpějíce na bludech vypudili cizí národy, po druhé lhouce, že o těle Kristově špatně rozumují, jindy zase křivě vytýkajíce jim, že říkají, že papež není nic. Ale lživá nepravost obelhala ho, poněvadž chtěje jiné zmásti, mate sebe a v čem chce svůj blud zakryti, v tom ho zřejměji odkrývá. Aby tedy toto zlo nekleslo v jejich zatracení, prosme všemohoucího a nejzbožnějšího Pána, aby oni a abychom zvláště my byli sůl země a světlo světa, abychom mohli radostným duchem přijati od Spasitele našeho slova thematu, kterými zbožně a útěšně oslovuje své apoštoly a jejich pravdivé náměstky, pravě takto: *„Vy jste sůl země, vy jste světlo světa,"* jak v thematě.

Z již řečeného jest patrno vzhledem k výroku Kristovu, jak má život představených svítiti lidem jak skutky, tak kázáním, tak že každý představený církve má býti město, v němž mají býti nalezeny věci potřebné k blaženosti lidské. Ale toto město má býti založeno na hoře, totiž na Kristu, jenž jest hora nejvyšší, má býti vystavěno na základech a přímo. Neboť v 2. kap. Isaiáše se praví: „I stane se v posledních dnech, že utvrzena bude hora domu Hospodinova na vrchu hor a vyvýšena nade všecky pahrbky; i pohrnou se k ní všichni národové." Proto tato hora praví svým učedníkům po slovech thematu: „Nemůžeť město na hoře ležící skryto býti. Aniž rozsvícena bývá svíce a stavena pod nádobu, ale na svícen; i svítí všechněm, kteříž jsou v domě."

A mistr nejdůvtipnější chtěje objasniti význam soli, světla, města a svíce, dodává k jednotlivému: „Tak svěť světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a slaví Otce vašeho, kterýž jest v nebesích." Když dí: ‚Svěť světlo vaše,' dotýká se toho, že oni jsou světlo a město, které nemůže býti skryto, a svíce, postavená na svícen. Když pak praví: ‚Ať vidí skutky vaše dobré,' dotýká se toho, že mají býti solí, kořeníce pozemské lidi. A když připojuje ‚a oslaví Otce vašeho, kterýž

Digitized by Google

jest v nebesích," tu dává nejzbožnější Spasitel na rozum, že jednotlivé skutky představených mají býti především řízeny ke cti Boha Otce a celé požehnané Trojice.

K tomu zajisté konci nařídil apoštolům svým, aby byli sůl země, světlo světa, město vysoké, otevřené a svíce jasně svítící a následovně tím byli náměstky apoštolů, z jichž počtu byl papež Alexandr V. svaté paměti a nyní jest Jan XXIII. Jestliže tedy tento svaté paměti Alexandr všedním hříchem se prohřešil v kořenění a svícení, prosme Boha všemohoucího, aby ráčil ho podle svého velikého milosrdenství již přidružiti v slávu nebeskou. Prosme konečně, aby našeho papeže Jana XXIII. chránil od zlého a milostivě ráčil mu připustiti, aby byl sůl země, světlo světa, město a svíce, dle podmínek svrchu zmíněných.

Neboť tehdy bude beze vší pochyby svatý otec, anděl Páně, kněz Boha nejvyššího, veliký biskup, obzvláštní velekněz, výborný učitel, služebník svatých, dědic apoštolů, spoludědic Kristův, prvenstvím Abel, spravováním Noe, arciotectvím Abraham, řádem Melchisedech, důstojností Aron, vážností Mojžíš, soudcovstvím Samuel, mocí Petr, pomazáním Kristus.

Prosme konečně za nejjasnějšího Pána našeho Václava, krále Římského, za Zikmunda a za markrabího Jošta, aby všemohoucí Pán ráčil podle své moudrosti říditi národy jejich a s nimi v milosti je zachovati. Ale zvláště vzývejme milosrdenství nesmírné Trojice, aby ráčila v jednotě zachovati svoji církev, aby slovem i skutkem vyznávajíc v jedné víře, v jedné naději, v jedné lásce jednoho Boha a Pána, se všemi svými věrnými až ke dni soudu byla zachována v klidném pokoji Ježíše Krista, Pána našeho. Neboť tehdy nebude jí škoditi žádné protivenství, až jí nebude vládnouti žádná nepravost.

Prosme také za představené církve, patriarchy, kardinály, arcibiskupy a níže až ke knězi nejmenšímu co do úřadu, aby byli sůl země ne zkažená, ani světlo nedostatečné, ani svíce pod nádobu postavená, ale aby svítily jejich dobré skutky před lidmi ke slávě Boha Otce. Neboť proto řekl Spasitel učedníkům svým: „*Vy jste sůl země, vy jste světlo světa.*" Tak svět světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a slaví Otce vašeho, kterýž jest v nebesích." Jemu čest a sláva na věky věkův, Amen.

Digitized by Google

VIII.

Kázání nedělní.

Boj arcibiskupa s mocí světskou, jejž Hus loni marně se snažil staviti kázáním velebícím duchovenstvo, plápolal nejvyšším plamenem v letě r. 1411. Král usnesl se dolehnouti na arcibiskupa co nejpřísněji a ten rovněž užil nejostřejší a poslední své zbraně; 2. května 1411 vydal Zbyněk z Roudnice interdikt na Prahu a celé její okolí v okruhu dvou mil, král odpověděl 5. června nálezem sněmu zemského, jímž mělo se na každé překročení pravomoci církevní odpověděti konfiskací statků a zadržením příjmů duchovenstva.

14. června, druhou neděli po sv. Trojici, vystoupil Hus na kazatelnu Betlemskou, aby kázal na slova: „Přinuť vjíti!" Jak daleko leží ohnivá a silná slova našeho kázání od slov textu předcházejícího! Cele a otevřeně staví se na stranu královu, vyhlašuje interdikt arcibiskupův za nezákonný, vybízí k odnětí statků duchovním a jednání krále Václava, jenž faráře pražské mocí dohánět k bohoslužbě přes zákaz vrchnosti církevní, podpírá příklady starozákonními a výslovně nazývá užitím moci od Boha svěřené.

Kázání naše je hlas polnice, prapor vysoko rozvinutý, heslo válečné: v plné síle rozvíjí se tu síla slov Husových, posluchač je elektrisován a magnetisován těmi ohnivými slovy, cítí jak docela ze srdce plynou všechny výroky Husovy. Kdežto na dřívějším kázání leží jakási olověná tíže učenosti a zákonnosti, zde čtenář vidí kazatele volně se vznášeti, dle vůle a dle mysli své. Toho nejjasnějším důkazem jest citat Viklefa, jehož Hus tolik užil — a tak málo citoval. Těžce tížil na Mistru zákaz university i národa českého — leč Hus se mu podrobil; dnes však není ohledů na pravo ani na levo; hlásaje beztoho myšlenky Viklefovy v celém tomto kázání, jenž podobně v podobném boji propůjčoval králi a parlamentu své péro i své slovo, hrdě s pýchou uvádí v popředí a za základ celého svého výkladu traktat anglického reformatora ‚o úřadu královském', přiznává se k němu úplně a pronáší namnoze jeho myšlenky také jeho slovy. Je to jedno z mála kázání, kde Hus mohl se vyjádřiti tak, jak chtěl a tento upřímný ráz celého kázání činí je zvláště cenným dokumentem myšlenkového žití Husova.

*

Digitized by Google

M. Jana Husi synodální kázání na slova XIV. kap. evangelia sv. Lukáše.

Tedy řekl pán služebníku: Vyjdiž na cesty a mezi ploty a přinuť vjíti.

Spasitel v evangeliu uvádí dvojího služebníka, prvního, aby povolal, druhého, aby přinutil. První znamená služebníka, a to stav duchovní, druhý značí služebníka, a to stav světský. A což by koli tito oba přikázali podle zákona člověka, který učinil večeři velikou, to jest nám skutky naplniti. A což by koli protivného zákonu přikázali, toho nemáme činiti, atd. Dále: Jeden i druhý služebník dělí se na dvé. Neboť duchovní služebník dobrý jest ten, kdo koná vůli Pána svého a volá jiné k podobnému konání; toho máme poslouchati a napodobiti. Druhý jest, který nekoná vůli Páně, ale volá ke konání jí; toho máme poslouchati, ale nenapodobovati. A podobně tomu jest se služebníkem světským. Kterýkoli však z těchto může sloužiti Pánu někdy konaje dobré od přírody, jindy konaje dobré co do původu. Praví pak v našem thematě služebníku, který jest rámě světské: *„Vyjdiž na cesty a mezi ploty a přinuť vjíti."* Nejpřednější pak služebník takovéhoto ramene jest kterýkoli král v království svém, kterému mají býti poddáni jak světští tak duchovní, a proto po celý starý zákon od počátku zřízení královského vždycky králové vládli biskupům a jednotlivým lidem.

To jest patrno z ‚Knih královských'. A potvrdil to Spasitel, který jsa nejvyšší biskup, ba král a Bůh, chtěl býti poddán králi pohanskému, dávaje mu daň, jak patrno ze 17. kap. evangelia sv. Matouše, i králi Pilátovi, poslouchaje ho pokorně podle vůle boží až do smrti, jak patrno z 19. kap. Janovy. K tomu praví také Petr v 2. kap. 1. svého listu: „Poddáni tedy buďte všelikému lidskému zřízení pro Pána; buďto králi, jako nejvyššímu; buďto vladařům, jako od něho poslaným ku pomstě zle činících a k chvále dobře činících." Dále v poslední kap. listu k Titovi stojí: „Napomínej jich, ať jsou knížatům a mocnostem poddáni, jich poslušni a ať jsou ku každému skutku dobrému hotovi." Dále v 13. kap. listu k Římanům: „Každá duše vrchnostem poddána buď, neboť není vrchnosti, jediné od Boha; a kteréž vrchnosti jsou, od Boha zřízené jsou. A protož kdož se vrchnosti protiví, božímu zřízení se protiví; kteříž se pak protiví, odsouzení sobě dobudou. Nebo vrchnosti nejsou k strachu dobře činícím, ale zle činícím. Chceš-li se pak nebáti vrchnosti, čiň dobře a budeš míti chválu od ní. Boží zajisté služebník jest tobě k dobrému; pakli bys zle činil, boj se; neboť nenadarmo nese meč. Boží zajisté služebník jest, mstitel zuřivý nad tím, kdož zle činí" atd.

Z těchto textů vidíme, že král jest služebník Boží, mající k tomu meč, aby řídil jak dobré tak zlé, dobré chráně, zlé nutě k dobrému ať jsou světští nebo duchovní. Tak učinil Šalomoun, král nejmoudřejší, který vinníky světské dal zabiti, kněze pak, nechtěje ho

Digitized by Google

zabiti, zbavil kněžství; to jde z 2. kap. 3. ‚Knihy královské'. Proto král má z moci svého úřadu hájiti zákona božího, mocí donucující přinucovati vzpurné a v království svém ničiti protivníky zákona božího. A kdo v tomto odporují králi, odporují vůli boží, dle Apoštola ve 13. kap. listu k Římanům. A to vykonal moudrý král Šalomoun ve starém zákoně, sesadiv nejvyššího velekněze, jak patrno z 2. kap. 3. ‚Knihy královské' na sesazeném Abiatarovi a nejvyšším knězi Sádochovi, kterého dosadil na místo onoho. A zajisté bylo více, než odnímati biskupům světské statky, to, co i učinil Šalomoun, a byl proto přece mírumilovný král i království jeho bylo požehnáno v moci Páně. A pro tuto trojí povinnost, kterou má král spláceti Bohu svému, udělil Bůh králi trojí dobro ‚totiž požehnání světské a pozemskou moc, světskou úctu i od svého popředního kněze, a konečně blaženost, dle stupně, jakým věrně sloužil Bohu svému.

To jest závěr *mistra Jana Viklefa*, v traktátě ‚O úřadu královském'. Ale tento mistr Jan Viklef uvádí pochybnost, jest-li dovoleno světským pánům duchovně přinucovati předzřízené tak, aby vcházeli? I jest patrno, že nikoli, neboť takoví nemají duchovní pravomoci, aby obraceli syny boží. Podobně: Nikdo se neobrátí k Bohu, leč chce-li. Přinucování tedy odporuje tomuto vejití, poněvadž nic není záslužného nebo nezáslužného, leč co jest dobrovolné. Podobně: Veškeré takové vejití jest rozkošné a následovně dobrovolné. Veškeré přinucení však jest rmutné a tak řečené přinucování zdá se se uzavírati samo v sobě odpor. V této pochybnosti jest držeti jako víru, že světští pánové mají k tomu od Boha moc takto přinucující. A odtud mají své panství připravené, ne prací rukou svých, jako rolníci, ale skrze svoji službu od Pána, aby volněji a vhodněji pečovali o tuto službu boží k ničení jeho protivníků a přinucování jiných schopných. Kněží pak Kristovi mají pokornější způsob výživy jednak proto, že jim více přísluší následovati v pokoře člověčenství Kristovo, jednak také proto, že nemají, jako světští pánové, ukazovati přísnost panovačně nebo hrozivě. Třebaže představeného má se báti lid pro hrozbu trestu pekelného, přece nemá se ho báti tak, jako pána světského i pro uvalení trestu tělesného.

K prvnímu se praví, že mylně se to pojímá, neboť králové dle Augustina jsou náměstkové boží a dle zákonů lidských jsou velekněží, a tedy, poněvadž moc jejich, které vzpomíná Apoštol v 13. kap. listu k Římanům, není tělesná, poněvadž v tom vyniká nad ně dělník, jest zřejmé, že jest moc duchovní i evangelická, třebaže jest od kněží císařských umenšena trestem za jejich hříchy. Neboť tito neznají, že nemají vcházeti do svatostánku leč v rouše kněžském za znění zvonečku, protože dle svatého Řehoře slovo boží má v církvi zvoniti lidu. Ale domáhají se hodností světských, jak jen mohou zákony Antikristovými prosté odstrašovati od cesty Páně, a vymýšlejí tresty činící zisk, jimiž by mohli olupovati poddané, a tak nejsou náměstkové Kristovi, ale popřední obhájcové Antikristovi.

Digitized by Google

K druhému se praví, že počátečné vejití jest trestné, ale konečně oblažující a dobrovolné. A proto jako Kristus porazil Pavla, vyhnal prodavače z chrámu a způsobil, že Židé ustoupili při jeho zajetí, ukazuje v takovýchto věcech svou královskou moc, tak světští pánové mají ho v tom stejnoměrně následovati. Neboť kněží jeho nejsou toho schopni, jako Kristovi nepříslušelo činiti to dle kněžství svého člověčenství. Ale jako mnohé ctnostné skutky, tak jsou i takováto vcházení na počátku trestná, ale dle vyšší části duše jsou z milosti boží oblažující. Proto praví Apoštol o sobě samém a o svých druzích: „... my," vece, „prvotiny ducha mající." A níže: „... i myť sami v sobě lkáme." Mají tedy světská knížata dle svatého Isidora především vykonávati tuto povinnost.

A tímto jest patrno vyvrácení třetího. Neboť tentýž skutek může býti nazván dobrovolný i nedobrovolný dle různého důvodu. Počínají-li tedy občanští pánové nedokonalé přinucování, zachovávají Pánu synovský strach, čistě oblažující, neboť strachem služebným je způsobují.

Z již řečeného jest patrno, že náš král Václav, nutě kněze zadržováním platů ke kázání a vykonávání úřadu, provozuje moc, svěřenou mu od Boha atd. Po druhé jest patrno, že arcibiskup vydávaje pro takovéto zadržování interdikt na celou Prahu a okolí do dvou mil, protiví se moci boží, a všichni kněží, kteří s ním se protiví, neučiní-li pokání, hledají sobě zatracení. Neboť onen káže dobrý skutek, ježto skutek kázání a chvály boží; o tomto skutku praví Apoštol ve 13. kap. listu k Římanům: „Chceš-li se pak nebáti vrchnosti, čiň dobře a budeš míti chválu od ní." A tito v tom protiví se králi a tedy se protiví zřízení božímu, jak dovozuje Apoštol tamtéž. Dále, jak svrchu bylo uvedeno v poslední kap. listu k Titovi: „Napomínej jich, ať jsou knížatům a mocnostem poddáni, jich poslušni a ať jsou k každému skutku dobrému hotovi." A král hlasem hlasatelským praví, aby jednotliví kněží konali všechny dobré skutky jim náležející a oni onomu slovu se protiví a tedy protiví se i slovu božímu.

Dále jako takoví ani neslyší slova Kristova ani si nevšímají příkladu Kristova. Dím onoho slova Matoušova v kap. 5.: „Slyšeli jste, že řečeno bylo: Oko za oko, zub za zub. Jáť pak pravím vám, abyste neodpírali zlému; ale udeří-li tě kdo v pravé líce tvé, nasaď jemu i druhého. A tomu, kdož se s tebou chce souditi a sukni tvou vzíti, nech mu i pláště. A nutil-li by tě kdo jíti s sebou míli jednu, jdi s ním dvě." Hle, toto slovo zavrhují kněží tvrdošíjně a obmyslně, nechtíce pro zadržování platů konati bohoslužby.

Proto zlořečí a klnou, vyhlašujíce interdikt, olupujíce Boha o poctu, bez příčiny v klatbu uvrhají ty, kdo jsou jich přáteli a dobře jim činí, chtějíce je opět přivésti k službě Pána Ježíše Krista. Neslyší oněch slov 6. kap. evangelia Lukášova: „Ale vámť pravím, kteříž slyšíte: Milujte nepřátely své, dobře čiňte těm, kteříž vás nenávidí, dobrořečte těm, kteříž vás proklínají a modlete se za ty, kteříž vám bezpráví činí. A udeřil-li by tebe kdo v líce, nasaď mu i druhého,

Digitized by Google

a tomu, kterýž tobě odjímá plášť, také i sukně nebraň .... a od toho, kterýž béře tvé věci, zase nežádej." Tato Spasitelova slova v pravdě již, bohužel, vyhlazena jsou v kněžstvu. Neboť se neradují z odnětí světských statků s prvotními křesťany, kterýmž dí Apoštol v 10. kap. listu k Židům: „... rozchvátání statků svých s radostí jste strpěli" a „ještě jste se až do krve nezprotivili," jak praví tamtéž v kap. 12. A nyní zlořečí, klnou, ustávají od bohoslužeb. A proto nepatří, jak praví Apoštol ve 12. kap. listu k Židům, „na vůdce a dokonavatele víry Ježíše, kterýž místo předložené sobě radosti strpěl kříž, opováživ se hanby i posadil se na pravici trůnu božího." Neboť kdyby dbali příkladu svého vůdce, nereptali by mnoho na zadržování platů, nepravím na odnětí statků; vždyť ten vůdce víry trpělivě snesl odnětí svých rouch a nepřikázal ustati od obětování svého těla, ani nevyhlásil interdikt na modlitbu, ale když s ním zle bylo nakládáno, neotevřev úst svých proti nadávkám, sebe sama na kříži obětoval za nepřátely a velmi naléhavě za ně prosil Otce, řka v 23. kap. Lukáše: „Otče, odpusť jim; neboť nevědí, co činí." Apoštol, chtěje nás navésti k tomuto příkladu, vece v 12. kap. listu k Židům: „A považte, jaký jest ten, kterýž snášel od hříšníků takové proti sobě odmlouvání, abyste neustávali v myslech svých hynouce. Ještě jste se až do krve nezprotivili proti hříchu bojujíce."

Hle, kdybychom my kněží toto uvažovali, neustávali bychom hned pro nepravý mamon od bohoslužeb, nevyhlašovali bychom interdikt, ani bychom se k nastrojenému interdiktu tak snadno neobraceli. Hle, jaké to přirovnání! Pán Ježíš skrze Apoštola zakazuje pod odsouzením k zatracení přistupovati v hříchu k chlebu těla Kristova, i když neustávají kněží nepraví, kuběnářští, lakomí, cizoložní, kostkáři a ostatním hříchům oddaní, vykonávati bohoslužby, kterýmž Bůh a celá církev brání v tom; ale k lehkému rozkazu arcibiskupovu bez veškeré důvodné příčiny ustávají od bohoslužeb. Proto v pravdě jsou, jak se praví v 15. kap. Matoušově, ti, již přestupují přikázání boží pro ustanovení svá.

Neboť dle Innocence, Ostijského a Bernarda nemůže býti vyhlášen interdikt, jakož ani ustání od úřadu bez důvodné příčiny, ani pro vinu některé jednotlivé osoby, ale pro vinu všeobecnou. Dále žádné místo nemůže býti uvrženo v interdikt z moci řádné nebo udělené, k vůli peněžitému dluhu nebo jakémukoli množství peněz, jinak to neplatí, leč by se tak stalo ze zvláštní a výslovné vůle stolice apoštolské. To praví Bonifác VIII. ve kterési zvláštní knize, jež počíná: ‚Proto budiž dbáno.' Ale pomineme-li všechna ustanovení lidská, dbáti jest nezrušitelného zákona a života Pána Ježíše Krista, jak svrchu bylo podotčeno, který i v poslední své přípravě na smrt napomínal své učedníky, aby se modlili, aby nevešli v pokušení, a sám se modlil; a ten, který jediným slovem přesnadno mohl potříti nepřátely své, při svém napadení zabránil Petrovi v násilné obraně, dávaje příklad, že by mohl prositi Otce, aby mu vydal více než dva-

Digitized by Google

nácte houfů andělů, aby se Petr a jeho následovníci neutíkali v pronásledování ke zbraním, ale k modlitbám.

A tento způsob drželi apoštolé a svatí. Neboť nevyhlašovali pro odnětí statků světských nebo pro žalařování interdikt, ale horlivěji oddávali se modlitbám a bohoslužbě Kristově, aby Pán všemohoucí dal trpělivému vytrvalost a aby ostatní, pohlížejíce na vytrvalost svatých, rychleji přidávali se k víře v Ježíše Krista. Proto psáno jest ve 12. kap. ‚Skutků apoštolských': „I byl Petr ostříhán v žaláři. modlitba pak ustavičná k Bohu dála se za něj od církve." A protože užitečno bylo církvi, aby Petr byl vyproštěn z pout, pro ustavičnou modlitbu vyvedl ho anděl Páně ze žaláře. Ale protože kněžstvo, běda, více se chápe kalu světského, než by pro Pána Ježíše Krista pokorně a trpělivě chtělo dosáhnouti blaženosti, proto vydalo bezpodstatná ustanovení pro získání, hromadění a lakomé podržování statků, o kterážto neporovnatelně více se opírá, než o zákon Kristův, neboť dle slova Kristova ve 24. kap. Matouše ustydla láska a rozmnožena jest nepravost mnohých.

Ale poněvadž již Antikristova zloba příliš patrně postupuje, jako by byla zralá, aby upadla, proto Pán Ježíš, vůdce svého vojska, napomíná nyní rámě světské ke slyšení svého zákona, k jeho držení a chránění a k přinucování zpurných, aby, jsou-li někteří synové předzřízení, zanechavše zloby Antikristovy, vrátili se k večeři Páně, a zvláště duchovní. Neboť Bůh koná zázraky. Dříve totiž světští pánové bránili v kázání a udílení svátostí a zabíjeli kněze, již kázali. Nyní však naproti tomu přinucují ke kázání a udílení svátostí ty, kdo nechtí kázati a přisluhovati svátostmi a lidé sbíhají se odevšad ke slyšení evangelia Ježíše Krista, jemuž budiž čest a sláva na věky věkův, Amen.

Digitized by Google

IX.

Kázání dušičkové 1411.

Největší kázání Husovo, ve sbírce synodálních zachované, jest kázání na slova evang. sv. Jana: „Řekla Marta ke Kristu: ‚Pane, kdybys byl býval zde, bratr můj byl by nezemřel.“ Thematu tohoto užil 3. listopadu 1411 Hus, aby se ozval proti nemírné nádheře, s jakou se dály pohřební obřady.

Pohřební obřady středověké v Čechách byly — daleko ještě větší měrou nežli nyní — vítanou příležitostí, aby ukázali pozůstalí svou moc, bohatství a nádheru. Ke bděním a modlitbám u mrtvoly byly voláni četní kněží, při pohřebních obřadech rozvíjela se co největší nádhera, pohřební průvod byl co nejnákladnější, v chrámech a u chrámů zřizovány nejskvostnější náhrobky, vystrojena velkolepá pohřební hostina a den po pohřbu v chrámě s nesmírnou okázalostí slouženo tolik zádušních mší, kolik jen bylo možná. Všecko to mělo ráz čistě světský — byla to formalita, jejíž okázalost neměla základu ani ve vzorném životě zemřelého, nebo upřímném smutku pozůstalých či v srdečné nábožnosti duchovenstva sloužícího. Dálo se to pro vnější svět, na oslepení veřejnosti a z pyšné marnivosti: hostiny pohřební pak končívaly bujnými pitkami veselých dědiců a hýřivého duchovenstva. Mravokárci té doby, sami kněží, podávají toho patrné doklady.

Hus záhy již stavěl se proti této nemístné nádheře. Tato sváděla chudší k tomu, že se ožebračovali, chtíce se rovnati bohatším, vyzývala přímo k odporu, když dála se za lidi špatné a ničemné, kazila mravy a pohoršovala veřejnost. Když na příklad 17. července 1407 Hus mluvil o slavném pohřbu lakomého mnohoobročníka, čtyřnásobného kanovníka Petra ze Všerub, v Betlémě, pravil výslovně, že on sám by nevzal celý svět za to, aby měl umříti v majetku tolika a tak velikých obročí. A v kázáních jeho od té doby častěji nalezneme narážku proti této nemístné nádheře — až nádhera, která zvláště o všechny svaté a o Dušičky se rozvíjela, přiměla ho 3. listopadu 1411 k tomuto kázání.

Veliká část tohoto kázání doslovně je přejata z kázání jednoho Viklefova — a z Viklefa jsou i ostatní vůdčí myšlenky našeho kázání. Jsou to hlavně důkaz, na jak slabém základě spočívá víra v očistec a důležité

Digitized by Google

upozornění, že za duše zemřelých obětuje se každá mše na zemi sloužená. Toto poslední upozornění bylo ovšem nepřímým útokem na kapsy lakomého kněžstva, ježto ukázalo zbytečnost zvláštního sloužení 30 mší (o němž jsme již dříve slyšeli), důkaz první pak vedl na dráhu reformační. Hus arci ještě nepostoupil k popírání očistce — ale jeho výklad o důkazu očistce z vyprávění sv. Řehoře je již takořka na samé hranici víry a pochybnosti. Hus vyslovuje sice určité pochybnosti, nepřidává se sice k nim, zůstává na půdě víry obecné: ale svým nástupcům ukazuje zřejmě již cestu jinou — a dogma o očistci bylo jedno z prvních, které potom nástupci jeho odklidili.

*

M. Jana Husi synodální kázání na slova 11. kap. evangelia sv. Jana:

I řekla Marta k Ježíšovi: Pane, kdybys ty byl zde, bratr můj byl by nezemřel.

V evangeliu tomto jedná se o smrti Lazarově, který byl vzkříšen od Krista. Byl pak poslední mezi těmi, které tento po čas svého putování zde na zemi vzkřísil. On byl také Kristův přítel z příbuzenství, ve víře, pohostinství i výživě. A proto se čte toto evangelium při pohřebních obřadech za zemřelé, aby pozůstalí bratří a sestry prosili Pána Ježíše Krista za mrtvé z téže lásky a v pravé víře, z které lásky a v jaké víře prosila Marta — a byla vyslyšena — aby její bratr byl vzkříšen od smrti těla. Neboť ona ukazujíc vzkříšení bratrovo praví: „Pane, kdybys ty byl zde," totiž tělesně přítomen, „bratr můj byl by nezemřel" tehdy. „Ale i nyníť vím, že cožkoli požádal bys od Boha, dá tobě Bůh." Zde ukazuje Marta, aby Kristus požádal od Boha, jako ukázala Panna Maria, řkouc v 2. kap. Janově: „Vína nemají?" Po druhé ukazuje, že cožkoli by požádal Kristus, obdrží to od Boha, jakoby dovozovala Marta: „Věřím, že kdybys byl býval při smrti bratrově, tento nebyl by tehdy zemřel." A opět: „Vím, že požádáš-li něčeho od Boha, obdržíš to. A protože vím, že jsi milosrdný a miluješ mého bratra, věřím, že modlitbou tvou bude bratr můj vzkříšen ze smrti; prosím tě tedy, abys se tak modlil." A tak zbožný Spasitel, pohnut vírou, láskou a prosbou Martinou, vyslyšel ji. I následuje: „Dí jí Ježíš: Vstaneť bratr tvůj." Zde těše Martu slibuje jí, že bratr její vstane na posledním soudě. Po druhé, že vstane z této smrti časné patrným zázrakem, a po třetí, že vstane v Kristu od zvykem zastaralého hříchu, což tajemně zobrazila smrt a vzkříšení jejího tělesného bratra. Ale Marta chápajíc první výrok více slavný vyznává jej věrně, ale označuje zázračné vzkříšení Lazarovo za žádoucnější. Proto následuje: „Řekla jemu Marta: Vím že vstane při vzkříšení v den nejposlednější," jakoby pravila: ‚Vím, že můj bratr Lazar vstane v den

Digitized by Google

soudu k životu věčnému, ale toho nyní nežádám, nýbrž žádám, aby nyní od tebe byl vzbuzen a meškal s námi.' Ale nejzbožnější Spasitel živě víru ženy, takto k ní vece: „Já jsem vzkříšení a život; kdo věří ve mne, byť pak i umřel, živ bude; a každý kdo jest živ a věří ve mne, neumřeť na věky;" jakoby řekl: ‚Chci, abys věřila nejen, že já jsem pravý Bůh, a pravý člověk, jako jsi dříve věřila, ale naučím tě čtení jinému, neboť já jsem vzkříšení a život jak tělesný, tak duchovní, t. j. neboť způsobuji a konám tělesné i duchovní vzkříšení a život.' Jest pak zde přísudek dle příčiny, nebo dle zevnějšku. ‚Já jsem vzkříšení a život,' t. j. čině vzkříšení a život a to tak milosrdně a zbožně, že ‚kdo věří ve mne, byť pak i umřel' tělem nebo duší, ‚živ bude' obojím. A ježto jest cennější pro křesťana, aby duchovně byl vzbuzen Kristem ze smrti hříchu, než tělesně, a následovně tedy, ježto cennější jest pro člověka, aby duchovně žil v Kristu, než aby k životu smyslovému byl Kristem vzbuzen — proto dodává příčinu, že kdo věří v něho, lna k němu konečně láskou, byť i dříve byl umřel hříchem, přece neumře věčnou smrtí duše neb těla, ale byv milostí vysvobozen od duchovní smrti, s připojením této víry v Krista, neumřeť duchovně na věky. I jest patrna cena vzkříšení a duchovního života, který Kristus přenáší na člověka, nad vzkříšení k životu tělesnému, tak touženému.

Opakuje pak nejlepší mistr tento výrok, zná-li jej učednice jeho, aby učednici tu spasitelně poučil, jestliže by snad od výroku toho byla odpadla. I vece: „Věříš-li tomu? Řekla jemu: Ovšem, Pane, já jsem uvěřila, že jsi ty Kristus Syn Boha živého, kterýž měl přijíti na svět." Zde žena ta vyznává v jednom společném počátku víry víru svou, neboť věří, kolik jest nutno věřiti člověku zde na zemi. Vyznávať přirozené synovství Kristovo k Otci nebeskému a následovně věčnou jednotu božské jsoucnosti. Po druhé vyznává časný postup druhého narození Kristova, a tak vyznává, že Kristus jest pravý Bůh i pravý člověk, a následovně věří, že což by koli Kristus řekl, pravdivé jest, a což by koli učiniti chtěl, mohl by učiniti. Neboť pravíc: ‚Ty jsi Kristus, Syn Boha živého', vyznává, že jest Bůh všemohoucí. A řkouc: ‚kterýž měl přijíti na svět,' vyznává, že jest člověk poslaný od Boha a tak věří vše, co jest věřiti o jeho božství a člověčenství.

Vzhledem k tomuto evangeliu jest popatřiti, proč se dějí pohřební obřady za zemřelé. I jest v základě dvojí toho příčina. První správná a chvalitebná, druhá falešná a pokárání hodná. A poněvadž dle Filosofa v jednání nejprvé jest odstraniti věc bránící nebo překážející, proto nejprve od pohřebních obřadů odstraniti jest především příčinu zavržitelnou, která jest trojí — pobízející k službě ďáblu — pro niž pohřební obřady za mrtvé dnes dějí se tak slavně. První zavržitelná příčina jest, aby jméno zesnulého světem slavněji bylo slaveno. Druhá, aby život zemřelého mnoha lžmi byl vynášen. Třetí, aby hromaděn byl kněžími časný zisk.

Tyto pak příčiny škodí jednak dávajícím boháčům, nebo těm, kdo strojí pohřební obřady, neboť jsou raněni marnou slávou a to, co vynakládají, ztrácejí, dle přísahy Spasitelovy, jenž dí v 23. kap. evan-

Digitized by Google

gelia Matoušova: „Všecky pak své skutky činí, aby byli vidíni od lidí. ... Amen pravím vám, vzali odplatu svou." Po druhé škodí kněžím, kteří to přijímají, neboť proto více dbají lakoty a svatokupectví a obžerněji se živí, jako havrani na zdechlinách. A proto se praví:

„Lékař má vždy radost z nemoci, kněz ze smrti rovněž."

Neboť lékaře živí nemoc a kněze mrtvola, doplň: příležitostně. Po třetí škodí živým chudým, kteří podvodně jsou připravováni o majetek. Po čtvrté škodí mrtvým, neboť přímluva pozůstalých pro hřích jejich mrtvým jest ubírána, a poněvadž opatřením majetku zemřelých ze statků špatně nabytých neb shromážděných hřích počatý se dokonává a tak trest jejich se prodlužuje. A aby překážky vysvobození zemřelých byly odstraněny, nutno otevříti oko čisté mysli a očistiti úkony, které se obecně dějí za zesnulé.

Přihlédni tedy, k čemu prospívá rozmnožování modlení v domě zemřelého boháče a pochopíš, že k marné chvále. Neboť tam nedbá se o zbožné pění žalmů jak se strany platícího, tak se strany zaplaceného zpěváka. Ale se strany platícího přihlíží se k tomu, aby jen k vůli lidem se dělo hodně mnoho zpívaných modliteb. A se strany zpěváka přihlíží se k tomu, aby jen rychle byly ukončeny. A proto buď raději zpívají krátká čtení, anebo zkracují žalmy, neb jich ubírají, aby rychleji se zbavili mrzutých modliteb, které zpívají za peníze, a tak živí, hřešíče a oddalujíce osvobození mrtvých, škodí sobě samým i jim. Popatř po druhé, k čemu prospívá nádherné shromáždění boháčů k průvodu zemřelého, o kterémž shromáždění dí metrik:

„Když zemrou bohatí, k hrobu zříš lidu houfy se bráti,
když chuďas odchází, kněz sotva jeden ho provází."

Po třetí přihlédni, k čemu prospívá při pohřebních obřadech příjemné a směšné sedění kněží na lenoškách? Uvaž to Kriste, ty, jenž jsi *stál* a plakal na pohřbu Lazarově a vzýval pokorně Otce, proč my nestojíme, ale sedíme? Nepláčeme, ale smějeme se? Nevoláme zbožně, ale na prázdno? Popatř po čtvrté, k čemu jest silné zvonění, které jest vyhazování peněz, kažení zvonů, reptání lidí a nespravedlivé vymáhání velkých peněz za malou práci? Po páté, popatř, k čemu jest nákladný pohřeb boháčův, jenž jest neužitečné vynakládání statků a pomíjející pověst pozůstalých. Po šesté popatř, k čemu jest shromáždění kněží, jež jest živení obžerství a lakoty? Po sedmé přihlédni, k čemu prospívá neslušné nahromadění mší, položené v jednom dni do jednoho kostela, které živí v kněžích závist, hněv, lakotu a známé Jidášovo konání mší? Popatř po osmé, co působí mnohé, velké, ale nepořádné rozdílení almužny, a pochopíš, že působí spory mezi chudinou a neužitečné vynakládání, které kdyby se dělo po různu, stalo by se prospěšnějším a méně znepokojujícím chudinu. Popatř, k čemu jest po pohřbu mrtvého hodování, na němž hnízdí obžerství, neužitečné vyhazování peněz, a prázdné rozmlouvání?

Digitized by Google

K čemu jest také zkracování mší, které působí smích a uvodí ve známost v lidu lakomost kněžstva? K čemu svatokupecké a nepřístojné čtení brevíře při marách pohřebních, kde živí se smích, bláznovství, opilství a ostatní neřesti? K čemu příliš hojné používání voskovic, které způsobuje marnou slávu strůjcům pohřbu a závist chudým? K čemu neslušné smlouvání za třicet mší, které ruší řád svatých otců a pořádek církve v konání úřadu a obtěžuje svědomí kněží? A kéž by nehnalo duše jejich na cestu v temnosti zevnitřní! K čemu svolávání kněží z různých far k snídaní, kteréžto připravuje jejich vlastní farníky o službu mší, kněží sytí obžerstvím, opilstvím, lakomstvím, utrháním, smíchem a hrou, a činí je neschopnými k budoucí pobožnosti, ke konání úřadu a sloužení mší. A nejenom kněžím působí ony neřesti, ale ty kdo pořádají hostiny zasahuje marnou slávou, zaneprázdněním a zbytečnými starostmi a obtěžuje ba loupí často městské chudé, kteří pro ony hostiny obtěžováni jsou lovy neb jinými pracemi, nebo vymáháním.

Proto milosrdný Spasitel předvídaje tyto věci a chtěje jim učiniti přítrž, praví ve 14. kap. evangelia Lukášova: „Když činíš oběd neb večeři, nezvi přátel svých, ani bratří svých, ani příbuzných svých, ani sousedů bohatých, ať by snad i oni zase nezvali tebe a měl bys odplatu. Ale když činíš hody, povolej chudých, chromých, kulhavých, slepých, a blahoslavený budeš. Neboť nemají, odkud by odplatili při vzkříšení spravedlivých.“ Toto nejsvětější naučení bohužel odvrhují zvoucí a proto rozmnožují na sobě hříchy jak vlastní, tak i pozvaných a následovně zdržují vysvobození mrtvých; neboť kdyby nehltajíce, ale střídmě a zbožně jsouce živi potřebným pomáhali, pak by mrtvé pomocí svou rychleji vysvobozovali z trestů. Ale poněvadž v takových svrchu zmíněných věcech pomíjí se pobožnost a pěstuje se marná sláva, proto praví svatý Augustin v první knize ‚O městě božím‘, v kap. 12., a Glossa na slova 4. kap. 1. listu k Thessalonickým: „Nechciť pak, abyste nevěděli, bratří, o těch kteří zesnuli“ a uvádí ho Mistr ve 4. knize sentencí, distinkci 45., kap. ‚O nádheře‘: „Nádhera pohřební, přepych obřadů a nákladná péče o pohřeb jsou jaksi útěchy živých, ne však napomáhání mrtvým. Kdyby drahý pohřeb prospíval nějak bezbožnému, pak by zbožnému laciný neb žádný škodil. Přeslavné pohřební obřady vystrojil onomu nachem oděnému boháči zástup služebníků před zraky lidu, ale daleko slavnější před zraky Páně vystrojila onomu vředovatému chuďasovi služba andělů, kteří ho vynesli ne v mramorový náhrobek, ale v lůno Abrahamovo.“ Tolik Augustin. Proto tento svatý nazývá nádheru pohřební, která povstává z výše zmíněných věcí, „které,“ vece, „jsou útěcha živých, ne však pomáhání mrtvým.“ Z toho jest patrno, které jsou hanebné příčiny, pro něž dějí se tak slavnostní pohřební obřady.

Avšak chvalitebná příčina pohřbů záleží v trojím. Předně, abychom přemítali o přepotupné a nejtěžší smrti Kristově a o svém hříchu, jenž byl příčinou jeho smrti. Po druhé, abychom, obracejíce zřetel k bědnosti zemřelého, sebe samy opravovali v mravech. Po třetí,

Digitized by Google

abychom zbožněji se modlíce za zemřelé, poskytovali pomoci církvi trpící, t. j. svatým v očistci. Hle tyto tři způsoby opravňují pohřební obřady za mrtvé. A tyto prospívají zvláště žijícím k tomu, aby mohli patřiti jako v zrcadle, že jako takový zesnulý zemřel, tak i oni nevyhnutelně zemrou. A uvažování takového zrcadla napomínalo by pozůstalé, že ve všech druzích hříchu odporovati jest trojímu nepříteli. Co jest platno, táži se, *ďáblovo* pokoušení k pýše, závisti nebo hněvu, když jest nutno, aby mrtvola ležela bezducha a nemohouc prospívati, nechť jakkoli mocně žila zde nečestně. Uvažování to ničilo by také lenost a lakotu, kteréž jsou hříchy tohoto *světa,* neboť zesnulým neprospívá bohatství, leč nakolik bylo jim za života prostředkem k záslužnému konání; a tehdy budou se spolu radovati, neboť zapudivše lenost usilovně se modlí záslužně jednavše. A po třetí jest ono uvažování na způsob zrcadla zvláštní náplast proti hříchům *těla,* které jsou obžerství a chlipnost. Proto chceš-li míti vhodnou uzdu k mírnění těla svého v žádostech, přemítej vytrvale o smrti své, dle tohoto výroku metrikova:

„Líp tělo lidské nic nekrotí, dokavad je mu žíti,
nežli přemýšleti víc, čím má tělo po smrti býti."

To také dává na rozum Ježíš Sirach v kap. 7. pravě: „Lépe jest jíti do domu zármutku, nežli do domu hodování; protože se v onom připomíná konec všech lidí a kdo jest živ, myslí, co potom bude." A opět praví tamtéž: „Ve všech skutcích pamětliv buď na věci své poslední a na věky nezhřešíš."

Neboť jest jisto z nejistějšího pokusu, že mrtvola lidská jest bezcennější, hroznější a smrdutější, než mrtvoly zvířat. Neboť pytel lejn zde jemněji chovaný po smrti stává se bezcennější. A poněvadž zlí duchové často opanovali tělo živé, stejně patrně opanují je mrtvé a budou jím zmítati, zvláště mohou-li tím hojněji rozrušiti pozůstalé. I jest patrna trojí způsoba smrdutého mrtvého těla. Co mu tedy prospěje provozované obžerství, nebo chlipnost, když nutně následuje takovýto konec? Beze vší pochyby mnoho uškodí jak tělu, tak duši, neboť tyto věčně mají býti spojeny a mají přijmouti věčnou odplatu, dle toho, jakých zásluh si získaly zde na tomto světě. A proto Spasitel často hrozí věčným ohněm, kterým věčně trpěti budou zatracení. Dobré jest tedy pomnění na věci poslední k potlačování neřestí tělesných stálým přemýšlením o tom, jaké bude tělo po smrti, a že po vzkříšení bude uvrženo v oheň a věčně mučeno.

„Hle, takovéto napomínání má se díti při pohřebních obřadech za zesnulé, a ne marné jich chvály, nebo nevěrecké chování a skutky nejisté neb bludné, jimiž zatěžováni jsou jak pozůstalí tak i zemřelí. Upravme tedy napomínání, volajíce ke lkání nad spáchaným hříchem a opět uvažujíce, kterak dle záruky evangelia zaslzel Pán náš, Ježíš, při vzkříšení Lazara po čtyřech dnech, ač již v hrobě smrděl. Všimneme-li si pak všeobecně života neb způsobů pohřebních obřadů neb tělesných přátel a lživých chval kazatelů, tu jest patrno, že takový boháč, který se spoléhá na takovou poctu, jest všeobecně zlořečený. Neboť takoví všeobecně více škodí zemřelým zlobou svého života. A tak dnes poří-

Digitized by Google

zené poslední vůle zavánějí všeobecně hříchem jak se strany toho, jenž pořizuje poslední vůli, tak se strany toho, kdo ho k ní má i se strany pozůstalého, který ji vykonává. Neboť ten, kdo koná poslední vůli, spoléhaje se pro ni na zásluhu jiných, není dbalý toho, aby dobře žil. Ten pak, kdo ho má k poslední vůli dle své libosti, jest často pln lakoty a to zvláště kněz, který dříve se táže nemocného po poslední vůli, než po hříchu, nutě ho, aby dříve učinil pořízení než zpověď; a nemá ho k tomu, aby učinil poslední vůli ve prospěch dědiců neb cizích chudých, ale ve prospěch kněží a církve. A tento nedbá Augustina, jenž v kázání ‚O životě duchovních' (jak to stojí v XVII., kvestii 4., kap. poslední) vece: „Církev nemá přijmouti toho, co jí kdo podává v dar vydědiv syna. Proto kdokoliv chce, vydědiv syna, učiniti církev dědičkou, nechť hledá někoho jiného, kdo by to přijal, ne Augustina, a s milostí boží nenalezne ho. Jak chvalitebný jest skutek svatého Aurelia, biskupa Karthaginského! Kdosi nemaje synů a nemaje naději, že by kdy měl, všecek svůj majetek dodržev obyčej odevzdal v užívání církve: I narodili se mu synové a biskup mimo nadání jeho vrátil mu, co onen daroval. Biskup měl v moci nevrátiti mu to, ale právem občanským, ne právem duchovním." Tolik Augustin. Ó svatý Augustine, pravíš, aby, kdokoliv chce, vydědiv syna, učiniti církev dědičkou, hledal jiného, ne Augustina, a že nenalezne s milostí tvojí nikoho, aby to přijal? Kdybys řekl za našich časů nyní, že asi nenalezne nikoho, kdoby toho nepřijal! A kde jest nyní Aurelius? Ten kdyby dědicům něco vrátil od církve, nebyl by již považován za svatého Aurelia, ale za nejzatracenějšího kacíře.

Pozůstalí pak, kteří vykonávají poslední vůli, hřeší mnohonásobně a těžce a nedbají toho, co praví kanon: „Duchovní nebo světští lidé, kteří se snaží podržeti statky rodičů a ostatních lidí odkázané v poslední vůli chudým, a kteří by se domnívali, že mají je těmto odníti, ti buďtež vyvrženi z církve, dokud by nenavrátili, jako vrahové chudých, zlodějové a svatokrádci, kteří mají býti prokleti. (XIII., kvestie 2. ‚Duchovní' a kap. ‚Kdo dar.')

Proto odvrhše tato osidla, bezpečně bychom žili způsobem, jakému učili Kristus a jeho apoštolové, a obcovali ve věcech nebeských, zvelebujíce církev, pokud stačíme, potlačujíce světské věci a jen v malé míře jich užívajíce, sloužíce za živa chudým, bez takovýchto oslav, které živí světskou slávu. Položme si také před oči, že mrtvého žádají tři: Ďábel duši, červ tělo a příbuzní světské statky. A provázejí ho také tři. Bohatství k bráně (smrti), příbuzní ke hrobu a skutky do nebe nebo do pekla. Neboť skutkové jejich jdou za nimi. A proto blahoslavení mrtví, kteříž v Pánu umírají. (Zjevení sv. Jana, kap. 14.). Umírati v Pánu předpokládá dobře žíti v Pánu. Proto praví sv. Augustin v první knize ‚O městě božím': „Nelze si mysliti zlou smrt, kterou by předcházel dobrý život. Neboť smrt nečiní zlou, leč to, co jí následuje. Hle, předložíme-li si toto před oči, budeme moci odvrátiti chyby pohřebních obřadů za zesnulé a zniknouti jich a vésti život svůj ve skutcích dobrých.

Digitized by Google

Nyní zbývá uvésti, jakým zemřelým, jakých pozůstalých a jaké přímluvy budou moci přinésti pomoc. Proto vzhledem k tomu dlužno nejprvé předpokládati věčnost lidské duše, dle slov 2. kap. ‚Knihy moudrosti': „Bůh zajisté stvořil člověka neporušitelného." A dle slov 10. kap. evangelia Matoušova: „A nebojte se těch, kteříž zabíjejí tělo a duše nemohou zabíti." Tento výrok byl by nepříslušný, kdyby člověk neměl nesmrtelné duše. Po druhé dlužno předpokládati odměnu duše, dle toho, jak se zasloužila v těle, dle slov 16. kap. evangelia sv. Matouše: „Syn zajisté člověka přijde v slávě Otce svého s anděly svými, a tehdáž odplatí jednomu každému podle skutků jeho." Totéž jde z 25. kap. evangelia Matoušova, a v 11. kap. listu k Židům, praví Apoštol: „Nebo přistupující k Bohu věřiti musí, že jest Bůh, a těm, kteříž ho hledají, že odplatu dává." A v 6. kap. listu ke Galatským vece: „Ale díla svého zkus jeden každý, a tehdyť sám v sobě chválu míti bude, a ne v jiném. Nebo jeden každý své břímě ponese." A níže: „Nemylte se, Bůh nebude posmíván; nebo cožkoli rozsíval by člověk, toť bude i žíti. Nebo kdož rozsívá tělu svému, z těla žíti bude porušení; ale kdož rozsívá Duchu, z Ducha žíti bude život věčný." I jest to často i na jiných místech písma patrno; neboť Bůh stal by se nespravedlivým soudcem a Pánem, kdyby neudílel lidem odměnu odpovídající jejich zásluhám. Z těchto dvou předpokladů, předpokládáme-li i způsob lidského hřešení, jde, že duše zesnulých mají vyšedše z těla trojí přebývání. Jedny totiž duše svatých mučedníků a vyznavačů, tak jsou rozněcovány v hodinu smrti v lásce Kristově, že ihned uvedeny jsou do vlasti, nezanechavše na sobě skvrny, již by bylo nutno očistiti. Druhé pak duše, které mají lásku rozšířenou na věci pozemské, byť i láska ke Kristu měla u nich převahu, ty mají hříchy všední, jež musí očistiti. Třetí pak duše, které milují konečně světské statky více než Krista, ty ihned obdrží věčné zatracení, neboť jsou položeny mimo záslužný stav jsouce zatíženy hříchem konečné nekajicnosti. A první duše tedy nebo první lidé dle Augustina nazývají se velmi dobří. Druzí pak ne velmi zlí, a třetí velmi zlí. Proto dí svatý Augustin: „Když se konají za všecky pokřtěné oběti oltářní nebo jakýchkoli almužen, jsou za velmi dobré úkonem díků, za nevelmi zlé usmířením, ale za velmi zlé, byť i nebyly žádnou pomocí zemřelým, přece jsou jakousi útěchou živých." Tolik onen.

Z právě řečeného vidíme, jakým zesnulým prospívají přímluvy k rychlejšímu osvobození od trestů: těm, kteří nejsou velmi dobří anebo velmi zlí, ale jsou uprostřed; kteříž nejsou na věky zatraceni ani skutečně ve vlasti oblaženi, ale mají býti očištěni přímluvou církve bojující. Neboť někteří, kteří mají býti spaseni, klesají tak ve hříších, že neučinili dosti za spáchané. Proto tito dle slov Apoštola v 3. kap. 1. listu ke Korintským, jako dřevo, seno a strniště jsou roztrojeni, čímž někteří rozumějí hříchy všední větší, prostřední a menší. Jiní však tím rozumějí lásku k věcem pozemským, lásku k tělu a lásku k marné slávě. První plane nejdéle, jako dřevo, jež nejvíce se jí z věcí pozemských podobá. Druhé, totiž seno těla, hoří způsobem prostředním.

Digitized by Google

Ale třetí, strniště — pomíjející světská pověst, hoří nejrychleji, jako na člověku i za živa rychle přešla. I jest patrno, jak oprávněně dí Apoštol tam, kde svrchu bylo řečeno: „Pakliť čí dílo shoří, vezme škodu, ale sám spasen bude, avšak tak jako skrze oheň."

A poněvadž velmi zlí nemohou býti očištěni, ježto ten, kdo skutkem vytrvá v konečné nekajicnosti, nebude po tomto životě očištěn od očistce, neboť jinak nepravil by Spasitel u Matouše v kap. 12., že hřích proti Duchu svatému nebude odpuštěn ani v tomto světě, ani v budoucím, — proto oněm neprospívají přímluvy k očištění. A po druhé, protože nestane se očištění hříchu v plné blaženosti, poněvadž trest, jenž jest lékem hříchu, jest blaženosti na odpor, proto jest patrno, že nutno, aby byl stav střední a místo zásluhy, které zoveme očistcem. Ale jest uvážiti, že nutno, aby schopnost člověka, jenž má býti očištěn, vycházela z jeho hodnosti; a k vysvětlení toho se předpokládá, že nikdo po tomto životě nebéře z odplaty, leč dle toho, jak se zasloužil v tomto životě. Z toho jde, že jedině stav putování zde na zemi jest záslužný stav tomu, jenž si má takto zasloužiti odměnu blaženosti. Jest to patrno z Mistra hlubokých smyslů ve IV. knize distinkci 45. a ze slov Augustina, jenž dí: „Nepřipravují si nových zásluh, ale dostává se jim výsledku jejich předchozích zásluh." Jde to i ze sv. Řehoře, jenž ve 4. knize ‚Dialogů', kap. 41. dokazuje to slovy 12. kap. evangelia Janova: „Choďte, dokud světlo máte." A slovy 49. kap. Isaiášovy: „V čas milosti vyslyším tě a ve dni spasení spomohu tobě." A slovy 9. kap. ‚Kazatele': „Všecko, což by předsevzala ruka tvá k činění, podle možnosti své konej; nebo není žádné práce ani důmyslu ani umění, ani moudrosti v hrobě, do něhož se béřeš." Proto z těchto písem onen svatý praví řka: „Z těchto zajisté výroků jest jisto, že jaký kdo odtud vykročí, takový objeví se na soudě. I jest patrno z důvodu, že nutno, aby přirozenosti, které mají býti zároveň odměněny, zároveň se zasloužily, takže odměny v blaženosti dostává se dle stupně milosti, v kterém se ukončí tento život.

Z toho jest patrno, že svatí přimlouvají se za člověka v očistci přiměřeně dle toho, jak se zasloužil na pouti světem, neboť jenom zde jest místo získávání zásluh, mluvíme-li o zásluze, jež jest svobodné sebe učinění hodným blaženosti. Proto vzhledem k tomu praví Řehoř v 41. kap. 4. knihy ‚Dialogů': „To však věděti jest, že tam nikdo ničeho nedosáhne ani z nejmenšího očištění, leč by si dobrými skutky dokud ještě byl v tomto životě zasloužil toho, aby tam něčeho dosáhl." A v poslední kapitole praví: „Jest věděti, že posvátné oběti prospívají těm, kdo v tomto životě dosáhli toho, aby jim pomáhalo po smrti to dobré, jež zde se za ně děje od jiných." I jest patrno vysvětlení vzhledem k prvnímu.

Co se druhého týče, tu nutno předpokládati, že Kristus, náš Pán, jest základ veškeré zásluhy údů církve. Neboť Apoštol praví tam, kde svrchu uvedeno: „Nebo základu jiného žádný položiti nemůž, mimo ten, kterýž položen jest, jenž jest Ježíš Kristus." Zde chce Apoštol říci, že jediný Kristus jest člověk základně zaslouživ pokolení lid-

Digitized by Google

skému blaženost, takže nikdo jiný nezíská si zásluh, leč v moci tohoto (základního) kamene. Z toho jde, že mnoho neprospívá, aby pozůstalý byl v milosti, neboť tehdy získávaje zásluh sobě samému, rozmnožuje zásluhu církve bojující a následovně zásluhu těch, kdo jsou v očistci. Z toho jest patrno, že kdo chce se přimlouvati za mrtvé musí sám od sebe počíti dobrý život a následovně, aby sobě samému zasloužil přímluvy pro budoucnost, neboť tak sluší se, aby každý spoléhal na milost boží z důvodu zásluhy Kristovy a své, neboť nikdo nemůže se zasloužiti o druhého, leč by se tak zasloužil o sebe sama, ani nemá klásti naději v přímluvu jiného, aby po smrti byl očištěn, ale má sám od sebe se přičiniti, jsa zde na zemi živ, jak nejvíce může záslužně.

A proto praví svatý Řehoř v poslední kap. 4. knihy ‚Dialogů': „Mezi tím věděti jest, že bezpečnější cesta jest, aby každý dokud žije sám od sebe konal dobré, které doufá, že po jeho smrti budou konati jiní. Jest zajisté blaženější zemříti svoboden, než po poutech hledati osvobození. Máme proto z celé mysli pohrdati tímto světem, neboť vidíme, že již klesl, máme obětovati Bohu každodenní oběti slzí, každodenní žertvy těla a krve jeho. Neboť tato oběť zvláště přináší dušim spásu od věčného zahynutí, kteráž prospívá knězi, jestliže by sebe sama obětoval v lítosti srdce a moření těla, a zvláště odpustil-li by provinění proti sobě spáchaná." Neboť praví tamtéž: „Ale jest nutno, abychom, když toto konáme, sebe samy obětovali ve zkroušení srdce, neboť my, kteří slavíme tajemství utrpení Páně, máme napodobiti, co konáme. Neboť tehdy v pravdě za nás přijata bude oběť od Boha, když sebe samy obětí učiníme." A uzavíraje knihu ‚Dialogů' praví: „A proto dokud máme dobu povoleného času, dokud ještě soudce sečkává, dokud vyčkává našeho obrácení ten, jenž zkouší viny, oplakávejme v slzách tvrdost mysli, způsobujme si na bližních milost laskavosti a pravím směle, že nebudeme potřebovati po smrti spasitelné oběti, jestliže budeme před smrtí sami Bohu obětí." Tolik Řehoř.

I jest patrno z jeho slov nejprvé, že bezpečnější jest dobře žíti, než očekávati po smrti vysvobození od jiných. Po druhé jest patrno, že kněz má nejprvé sebe sama obětovati ve zkroušení srdce a moření těla a pak jsa čistá oběť, má obětovati oběť těla Páně, neboť jenom tehdy obětuje hodně a jenom tehdy Bůh přijímá oběť.

Z toho uzavírá se dále, jak řečeno, že ten kdo chce mrtvým poskytovati přímluvu, má dříve podle zřízené lásky smilovati se nad sebou samým. A proto se praví v 30. kap. Ježíše Siracha: „Smiluj se nad duší svou líbě se Bohu ... shromažď srdce své v svatosti jeho." Neboť člověk zde na zemi má nejprve sebe sama zbaviti neřestí hříchu a tak se líbiti Bohu, shromažďuje síly duše ve svatosti, aby jsa svatý mohl prospívati církvi. Neboť je-li zlý sobě, jak prospívá církvi bojující nebo trpící, nebo kterémukoli člověku, jednaje záslužně? Neboť ve 14. kap. Ježíše Siracha se praví: „Kdo jest sám sobě zlý, komuž jinému bude dobrým ...?" To jest, kdo sobě škodí hříchem, jak prospěje druhému zásluhou? Jakoby řekl: „Nijak'. Proto

Digitized by Google

dodává se tamtéž: „I nebuďte se veseliti v zboží svém. Kdo sám sobě nepřeje, nemá sebe horšího; a toť jest odměna nepravosti jeho.“ Neboť jest jisto z výroků svatých, že kněz nepořádný a lid hříšný konajíce skutek dle původu dobrý, nahromaďují hříchy do té míry, že Bůh významně praví křesťanům, co druhdy řekl Židům v 1. kap. Isaiáše: „Nepřinášejte více oběti oklamání. Kadění v ohavnosti mám... Protož, když rozprostíráte ruce vaše, skrývám oči své před vámi; a když množíte modlitbu, neslyším;“ a dodává příčinu, řka: „Nepravé jsou sbory vaše... ruce vaše krve plné jsou.“

Dále v 1. kap. Malachiáše praví Pán: „Vám to mluví Hospodin zástupů, o kněží, kteříž sobě zlehčujete jméno mé; avšak říkáte: V čem zlehčujeme jméno tvé? Kteříž přinášejíce na oltář můj obět poškvrněnou...“ A níže: „Anobrž kdo jest mezi vámi, aby zavřel dvéře, aneb zapálil na oltáři mém darmo? Nemámť v vás žádné líbosti, praví Hospodin zástupů a oběti nepřijmu z ruky vaší.“ A Spasitel v I. kap. evangelia sv. Matouše praví: „Protož obětoval-li bys dar svůj na oltář a tu bys se rozpomenul, že bratr tvůj má něco proti tobě: Nechejž tu daru svého před oltářem a odejdi; prvé smiř se s bratrem svým a potom přijda obětuj dar svůj.“ Tím pohnut praví svatý Řehoř na počátku poslední kap. ‚Dialogů‘: „Dar není přijat od Pána, leč zapudíš-li dříve hřích nesvornosti. Kdo však jest více nesvorný s bratrem svým Kristem, než křesťan a zejména kněz, který v nepravých sborech se spolčuje k hříchu, který má ruce, t. j. skutky, plné krve, t. j. hříchů, který zlehčuje jméno Boha svého, přinášeje na oltář boží obět poskvrněnou?“ A Jeroným na uvedený text Malachiášův praví: „Tělo Kristovo poskvrňuje, kdo nehodně přistupuje k oltáři.“ A poněvadž toto uvažoval svatý Řehoř, proto praví ve svém ‚Pastorálu‘ (a stojí to v Kanonu 3., kvest. 7.): „Všichni známe jistě, že když ten, kdo se nelíbí, jest posílán v záhubu, pak duch rozhněvaného beze vší pochyby k horšímu jest volán.“ A svatý Augustin praví ve výkladu na žalm, že ten, *kdo povinně zachovává přikázání boží, ať cokoliv koná nebo praví, chválí Boha.* A následovně člověk nepořádný škodí sobě samému a také církvi bojující působí zlo. „Jestliže,“ vece, „opilstvím se nalokáš, pak nechť jazyk tvůj zaznívá jakýmikoli chvalami, život tvůj se rouhá. Proto nutno jest nepořádnému, aby dříve než něco obětuje Bohu, šel se skroušenou myslí smířiti se s bratrem svým Kristem, neboť jinak praví mu slova žalmu 49.: „Což tobě do toho, že ty vypravuješ ustanovení má a béřeš smlouvu mou v ústa svá... vidíš-li zloděje, hned s ním běžíš, a s cizoložníky díl svůj máš.“ Proto člověku zlému, modlí-li se ve hříchu, platí s Jidášem Iškariotským onen výrok prorokův: „A prosba jeho budiž mu k hříchu.“ A tak příjemné jsou oběti a skutky služebníků nepořádných, že praví Pán, jak svrchu uvedeno v 1. kap. Malachiáše: „Anobrž kdo jest mezi vámi, aby zavřel dvéře aneb zapálil na oltáři mém darmo?“ t. j. hodně a mně líbě. „Nemámť v vás žádné libosti... a oběti nepřijmu z ruky vaší.“ A v 2. kap. Malachiáše praví: „Zlořečiti budou požehnáním vašim.“ Z toho vysvítá

Digitized by Google

jakých pozůstalých zásluhy poskytují přímluvy zesnulým: že těch, kteří čisti jsouce hříchu, v milosti záslužně jednají.

K třetímu, totiž jaké jsou přímluvy za zemřelé, odpovídá svatý Tomáš v 7. knize ‚O pravdě' řka, že duše zesnulých čtyřmi způsoby jsou osvobozovány: Buď obětmi kněží, nebo almužnami jejich milých; nebo prosbami svatých, nebo postem příbuzných. Avšak prospívají jim tyto věci dle téhož doktora ne k zásluze věčného života, neboť toho si zasloužili za živa, ale prospívají jim k zmírnění trestu a k urychlení slávy.

Jest pak ctitelům Kristovým věděti také, že Bohu hodí se modlitba, jestliže se mu dobře líbí pomoci osobě, k níž se modlící připojuje. Ale budiž se vystříháno, aby připojení to nebylo nepříslušné a aby spolu se svatostí života nebyla opomíjena důležitější služba církve. A proto sluší střídati modlitby, nyní výhradně za osobu, k níž se modlící připojuje, aby tak toto připojení se přiostřilo; a za veškerou církev zbožněji budiž se modleno, neboť ona více má býti milována. Neboť taková obecná modlitba má více z důvodu zásluhy, a řádně vytrysknuvši dle větší lásky více pomáhá osobě v očistci, je-li tam nějaká, k níž se modlící zvláště víže. Neboť Bůh rozdílí zásluhu modlícího se za trpící v očistci přiměřeně dle toho, jak oni sami umírajíce ve větší milosti více si zasloužili. Tážeš-li pak, která ze čtyř vypočítaných přímluv za zesnulé jest největší, praví se, že spasitelná obět, jež jest Kristus. Neboť on jest základ a nejpostačitelnější odplata vykoupení všech, již mají se očistiti. Tážeš-li se však po více vynikajícím způsobu napomáhání zemřelým se strany člověka napomáhajícího, praví se, že děje se to dobrým životem a pomáháním živým více potřebujícím, jako rozséváním skutků milosrdenství jak tělesných, tak duchovních, dle Ducha rady. Viziž tedy ten, kdo dobře činí mrtvým, co jest jemu užitečnější, co jest církvi prospěšnější, nebo co jest čestnější Bohu, a to nechť koná za mrtvé, jakožto jim prospěšnější. A tak konání, jež by nejvíce očišťovalo církev bojující od hříchu a upevňovalo by ji v přikázáních Páně a rozněcovalo ji v lásce k Bohu, to bylo by konání nejvíce pomáhající církvi trpící, neboť církev bojující očištěná od hříchu, upevněná v přikázání a v lásce Páně zanícená, jako taková, nejvíce by napomáhala církvi trpící.

Z toho jest patrno, že svaté hlásání evangelia, takto (jak řečeno) pořádajíc církev bojující, poskytuje mnohou přímluvu církvi trpící. Avšak Satan, uvažuje toto, převelice usiluje vyhladiti hlásání evangelia a klamaje jak kněží tak i lidi prosté, uvádí obojí v propast: Duchovní v lakomost prodáváním třiceti zádušních mší a laiky v opovážlivé spoléhání se na ně a svatokupecké jich kupování. Neboť se již na nich páše cenění, jako na kravách, když se kupují. Neboť tak dovede lstivý nepřítel duši okouzlovati lidi, aby spustivše se nejbezpečnější cesty k životu, dali se cestou pochybnou. Neboť, kdož by neznal, že nejbezpečnější cesta k životu jest žíti, jak učili Kristus a apoštolové? A kdo ví, koho vysvobodilo z očistce třicet mší? Nemáme zajisté bezpečné jistoty o mnichovi jménem Justus, kterého svatý Řehoř

Digitized by Google

pro tři zlaté peníze, jež tajně měl, v nemoci zbavil útěchy bratří a po smrti rozkázal pohřbíti na hnojišti. Proto se praví ve 4. knize ‚Dialogů': „V nesmírné lítosti jal jsem se přemýšleti jednak co mám učiniti k očištění umírajícího, jednak co mám provésti pro příklad bratřím žijícím. Povolav tedy Preciosa, představeného onoho kláštera, k sobě, pravil jsem mu: ‚Viz, aby žádný z bratří k němu umírajícímu se nepřibližoval, ani aby se mu nedostalo slova útěchy z číkoliv úst; ale žádal-li by ve smrti bratří, nechť řekne mu tělesný bratr jeho, že k vůli penězům, které tajně měl, jest v opovržení u všech bratří, aby alespoň ve smrti zastínila mysl jeho hořkost nad vinou jeho a byl očištěn od hříchu, který spáchal; až pak zemře, tělo jeho nebudiž uloženo s těly bratří, ale nějakou jámu na hnojišti vykopejte a v tu uložte tělo a tam naň vrhněte tři zlaté peníze, které zanechal, všichni najednou volajíce: ‚Peníze tvé buďtež s tebou na zatracení'; a tak ho zaházejte hlínou.' V obou těchto věcech chtěl jsem prospěti jednak umírajícímu, jednak pak bratřím žijícím i aby onoho učinila hořkost smrti schopna odpuštění viny, i aby těmto zabránilo tak veliké odsouzení tak se proviniti; a tak se stalo." Tolik Řehoř. O onom mnichu pak v následujícím vypravoval vlastní jeho bratr jménem Copiosus svatému Řehořovi, řka, že po třiceti dnech ve vidění zjevil se mu a řekl: „Až dosud bylo se mnou zle, ale nyní již je mi dobře, neboť dnes sloužením mší přijal jsem společenství." A z toho činí svatý Řehoř na konci závěr řka: „Ze shody vidění a oběti objevila se věc jasná, že bratr, který byl zesnul, spasitelnou obětí vyvázl z trestu."

Hle, toto vypravoval jsem proto, aby bylo patrno, že pouze ve zjevivším se nočním vidění onoho mnicha oznámeno bylo svatému Řehoři vysvobození onoho bratra, který se nazýval Justus. Neboť ono zjevení mohlo býti nastrojeno od ďábla, způsobeno jsouc k budoucímu klamání mnohých, nebo také mohl to onen bratr říci chtěje zakrýti pohanu vlastního bratra i svou vlastní. Avšak já nepopírám, že to bylo pravda, aniž také tvrdím to, ani nechci tím utrhati v něčem obětování mší. Neboť jsem řekl svrchu, že spasitelná obět jest nejpostačitelnější odplata vykoupení všech, kdož jsou v očistci. Neboť praví svatý Řehoř ve 4. knize ‚Dialogů', předposlední kapitole: „Z celé mysli své máme pohrdati tímto světem a obětovati Bohu každodenní oběti slz a každodenní žertvy jeho těla a krve. Neboť ta obět zvláště přináší duši spásu od věčného zahynutí, kteráž nám tajemstvím obnovuje onu smrt Jednorozeného."

Ó kéž bychom my kněží tak činili, neboť pak bychom obětovali nejen třicet mší za peníze, ale každodenně pro život věčný pohrdajíce světem a tak penězi světa sloužili bychom mše na očištění všech věrných zesnulých a konečně by námi nezmítalo svatokupecké smlouvání, ani by jedna stařena jedním grošem nerušila ustanovení božského úřadu od otců vydané, ani mše záduší neoddalovala by slávu svatých pro oběru, ale láska a čistota mysli učila by nás zvěstovati lidu, že každá mše děje se za zemřelé, od níž tak žádný v očistci není vyloučen, ale že tolik mu prospívá, kolik si zasloužil životem zde na zemi. Neboť

Digitized by Google

praví Řehoř ve 4. knize ‚Dialogů': „Ale věděti jest, že posvátná oběť prospívá těm mrtvým, kteří za živa zde dosáhli toho, aby jim i po smrti pomáhalo dobré, které se zde děje za ně od jiných."

Ale snad řekne kněz: „Hle, přijde ke mně člověk, žádaje, abych třicet zádušních mší bez přetržení ve třiceti dnech obětoval; což tedy učiním?" Jsi-li zbožný řekneš: „Ó, člověče, já nevím, zda po tři hodiny budu živ; budu-li živ nepřetržitě po třicet dní zdráv na těle, kdož ví, zachová-li mne Bůh od hříchu a dá-li mi k sloužení mší milost, zbožnou mysl a čistou lítost, a dá-li mi to zbožný Kristus? Ó, člověče, i kdybys ty mne o to nežádal, musím pokorně sloužiti mše." Ale této odpovědi nenaučí nás Iškariotský, ale spíše způsobí požádání, řka platícímu: „Co mi chceš dáti, a já ti ho zradím," totiž Krista v oběti. A neuvažuje, že dříve než nadejde den třicátý, může se rozpuknouti ve dvé a rozliti veškeré útroby; a kdo pak zaplatí třicet stříbrných, za něž se zavázal k službě třiceti mší? Avšak, Iškariotský, zavazuje se nejen k třiceti mším, ale k tolika, že kdyby žil po tři sta let, nemohl by naplniti počet, k němuž se zavázal. Ale kdo za něj vykoná tu povinnost, věz on sám. „Den zajisté (Páně) to okáže; nebo v ohni zjeví se, a jednoho každého dílo, jaké by bylo, oheň zkusí," praví Apoštol v 3. kap. 1. listu ke Korintským.

Ale řekneš snad: „Zrazuješ vůbec službu třiceti mší za zemřelého, což jest proti svatému Řehoři, který rozkázal, aby se za svrchu zmíněného zemřelého bratra sloužily mše. Neboť řekl k představenému kláštera, jménem Pretiosus: „Dlouho tomu, co onen bratr, jenž zemřel, jest mučen ohněm; musíme mu prokázati něco lásky a pokud můžeme mu napomáhati, aby byl vytržen z muk. Proto jdi a ode dnešního dne hleď zaň obětovati oběť nepřetržitě po třicet dní, a vůbec nechť nemine dne, aby za vysvobození onoho bratra nebyla obětována spasitelná oběť; on pak ihned odešel a uposlechl." Tolik Řehoř.

Hle, zde rozkázal svatý Řehoř čísti třicet mší za zemřelého a Pretiosus poslušně ho uposlechl. Zde pravím, že nezrazuji službu třiceti mší, ale přeji si, abych hodně konal za mrtvé nejen třicet mší, ale kolikkoliv mi Bůh dovolí, a aby i jiní kněží podobně je konali, uvažujíce, že svatý Řehoř nenabídl ani neslíbil peníze před konáním mší, aniž jich Preciosus s bratry požádal, ani že Preciosus sám osobně neobětoval oběti po třicet dní, jakož mu to ani Řehoř nepřikázal. Ale Preciosus ten s bratry naplnili službu ve třiceti dnech. Neboť praví se tam: „Poněvadž ani Copiosus nevěděl, co za onoho bratří konají, ani bratří nevěděli, co v onom Copiosus viděl." Jakou nebo kterou službu mše tehdy konali, nevím, neboť (jak myslím) nebyla ještě vynalezena mše zádušní.

Ale nastává pochybnost, proč lidé naší doby tolik se snaží o přímluvy za mrtvé, ač v celém svatém písmě neučil tomu Duch svatý výslovně, mimo knihu Makkabejskou, která není z kanonu starého zákona u Židů. Tam ve 12. kap. 2. knihy Makkabejské se praví, že velestatečný muž jménem Judas učiniv sbírku, dvanácte tisíc drachem stříbra poslal do Jerusalema, aby obětována byla za hříchy mrtvých

Digitized by Google

obět a činí se závěr takto: „Pročež svatá a spasitelná jest myšlenka za mrtvé se modliti, aby od hříchů zproštěni byli.“ A konečně ani proroci ani Kristus se svými apoštoly, ani svatí, jich blízcí následovníci, neučili přímo modliti se za mrtvé, ale velmi pečlivě učili lid, aby živ jsa bez hříchu, byl svatý.

I zdá se mi zde, že první příčina jest z lakoty pochodící svádění kněží, kteří neučí pečlivě lid jako proroci, Kristus a apoštolé, aby dobře žil, ale učí ho mnoho jim dávati, dávajíce mu naději, že se stane blaženým a rychle bude vysvobozen z očistce. Proto uvádějí mnoho lží, mezi nimiž jednu připisují svatému Řehoři, totiž že řekl: „Ó, jak podivuhodný to dar z milosrdenství božího, že nikdy se nekoná mše, aby se v ní nestýkaly dva skutky, totiž obrácení jednoho hříšníka a vykoupení nejméně jedné duše z očistce.“ Tuto pak lež berou z knížky lží, která má název ‚Hvězda duchovních‘, a v níž uvádí se Řehoř bez titulu.

Lež tato však jest potírána předně tím, že nemá nikde v zákoně Páně základu. Po druhé tím, že když Kristus na večeři své dal tělo své ve svátosti učedníkům, tehdy nevyvedl žádnou duši z očistce, ačkoliv přece on jest nejvyšší biskup, ustanovivší mši, bez jejíž oběti není obrácení od hříchu ani vysvobození z očistce. Po třetí jest potírána lež ta tím, že mnozí kněží jako Jidáš konají mše, jsouce ve hříchu chlipnosti nebo lakoty; a tu k odsouzení svému slouží mše, jedí a pijí, dle 11. kap. 1. listu ke Korintským. V ně také jako v Jidáše Iškariotského vchází Satan, aby byli zatvrzelí zrádcové Páně. Jak tedy kterýkoli z nich dosáhne toho, aby nejméně jeden hříšník byl obrácen a nejméně jedna duše byla vysvobozena z trestů očistce? Majíť na sebe ono svědectví Páně: „Nemámť v vás žádné líbosti... a oběti nepřijmu z ruky vaší.“ (Malachiáš, kap. 1.) A opět ona slova 1. kap. Isaiáše proroka: „Nepřinášejte více oběti oklamání.“ Komu tedy věřiti jest? Bohu, nebo lži jejich, kterou vluzují prostým a škodí církvi, sebe samy uvrhajíce v zatracení? Po čtvrté potírá se lež ta tím, že Apoštol Kristův a tak celá církev svatá zakazuje každému, kdo jest v hříchu, jísti z těla Páně a píti z kalicha jeho; neboť praví v 11. kap. 1. listu ke Korintským: „A protož, kdokoli by jedl chléb tento a pil kalich Páně nehodně, vinen bude tělem a krví Páně. Zkusiž tedy sám sebe člověk a tak chléb ten jez a z toho kalicha pí.“ Nehodně jí a pije ten, kdo jako Iškariotský činí to v hříchu; i jest vinen tělem a krví Páně. Glossa dí: „Bude potrestán, jako by zabil Krista.“ Jak tedy mše tak nebezpečného Jidáše obrátí hříšníka a vysvobodí z očistce alespoň jednu duši? Kéž by si takový lhář všiml slov 34. kap. Ježíše Siracha: „Kdo obětuje oběť z statku člověka chudého, jest jako kdo zabíjí syna před očima otce jeho.“ Neboť pak ukřižoval by sobě znovu Syna božího. Neboť takoví zrádcové „opět sobě znovu křižují Syna božího a v porouhání vydávají“, praví Apoštol v 6. kap. listu k Židům.

Bylo by tedy lépe pro veškerou církev, aby tak nesloužili mší v hříchu, neboť jinak církev s Apoštolem nebránila by onoho nejpo-

Digitized by Google

svátnějšího pokrmu, jenž jest smrt zlým a život dobrým, komukoliv zvláště a vespolek jednotlivým, kdo jsou v hříchu, pravíc: „Nebo kdož jí a pije nehodně, odsouzení," t. zatracení, „sobě jí a pije, nerozsuzuje těla Páně," t. že má je přijímati jsa čist hříchu a v čisté zbožnosti. Neboť tak zvučí předcházející slova, t. „zkusiž tedy sebe sám člověk," zkoumaje své svědomí, „a tak," t. čist hříchu a ve zbožnosti, „chléb ten jez a z kalicha pí." Tak neučinil lakomý Iškariotský a proto rozpukl se ve dví, přijal pokrm a ztratil duši vlastní a žádné jiné záslužně nevysvobodil. Jaké zásluhy tedy dosáhne u Pána podobný Iškariotský? Kéž by neztráceli duší svých a neškodili jiným!

Dále proti lži té kladu jako možné u Boha, že kdyby kterýkoli kněz a všichni spolu, kteří dnes jsou, upadli ve smrtelný hřích, v němž by trvali po přirozený den, že dokud tento hřích trvá, žádný z nich nemá sloužiti mše dle svrchu uvedeného pravidla Apoštolova; jinak, kdyby učinil naopak, jedl a pil by sobě odsouzení, odporuje vůli boží; a tedy jako takový neprospěl by církvi, ale spíše škodil, ponořuje se v hlubinu hříchu, a následovně by neobrátil jednoho hříšníka ani neosvobodil jednu duši z očistce. Dále měl by tomu, kdo onu lež tvrdí, říci cenitel třiceti mší, že není třiceti mší třeba, neboť více mší se čte než umírá lidí, kteří by měli býti pravidelně očištěni. Neboť pokřtěné děti, když umrou, vstupují do vlasti, neboť dosud skutkově nezhřešili, a mnozí dospělí křesťané, jak doufáme, očistivše se plně zde na světě, vzlétají také do vlasti. A ježto dle hlasu Pravdy široká jest cesta vedoucí do pekla a mnozí po ní kráčejí, proto se bojíme, aby mnoho křesťanů neupadlo ve věčné zatracení. Proto buď ať řekne ten, kdo tvrdí onu lež, že tolik nejméně duší jest vysvobozováno z očistce, kolik se koná mší a některé že zůstávají v očistci, a že tedy jich denně přichází do očistce více, než se koná mší; to však jest patrně chybné, spočítáme-li pokusně smrt lidí, již mají býti očištěni a konání mší od kněží.

Dále ježto každá mše z důvodu obětované oběti, totiž Krista, jest nekonečné dobré, vykonané k vůli těm, kdo jsou v očistci a plně postačitelné na očištění všech v očistci, a přece neočišťuje postačitelně všechny jednou mší ani všemi mšemi slouženými jednoho dne, proto jest patrno, že překáží tu neschopnost obětujících i těch, kdo mají býti očištěni. Jestliže však všecky téhož dne postačitelně očišťuje, pak by následujícího dne zbylo jich v očistci jen malounko, ba žádní, leč ti, jichž duše by právě tohoto následujícího dne do očistce přišly, opustivše tělo. Dobré by tedy bylo, abychom my, kněží, upustivše od pýchy, bezcenného zisku, lži a pochybnosti, konali mše v pokorném duchu a kázali lidu jistou pravdu, aby dobře žil, a nespoléhal se hanebně žije toliko na to, že ho mše i kněze nejhoršího obrátí nebo vysvobodí z očistce.

Ale proti tomu namítne Iškariotský, chtěje své konání mší vynášeti, že mše zlého kněze jest tak dobrá, jak dobrá jest mše kněze nejlepšího. A tedy kolik jedna prospěje, tolik i ostatní. K tomu může se odpověděti předně, že se strany toho, jenž se ve mši obětuje,

Digitized by Google

totiž obětovaného Krista, který sebe sama ve mši podává Otci v oběť, a se strany slov mše jest kterákoli mše tak dobrá, jako jiná a prospívá církvi tolik, jako jiná, neboť jediný jest Kristus ve všech. Ale se strany toho, jenž obětuje mši, t. zlého kněze, jehož mše jest nehodné sloužení, není mše tak dobrá, jak dobrá jest mše a sloužení jí od kněze dobrého, protože první nelíbí se Bohu a tak neprospívá, ale škodí jak církvi, tak tomu, jenž ji slouží. A proto praví Pán k těm, kdož zle slouží mši: „Kteříž přinášejíce na oltář mou oběť poskvrněnou ... nemámť v vás žádné líbosti ... a oběti nepřijmu z ruky vaší." A tak se strany toho, jenž slouží mši, není stejně dobrá mše, t. j. sloužení jí, kněze zlého, jak dobrá jest mše kněze dobrého, jako jest tomu i s jedením těla Kristova při mši, kteréž jest smrt zlým a život dobrým. A tedy oběť jakékoli mše, kteráž jest Kristus, prospívá církvi.

Ale chraň Bůh, abych proto já, nebo jiný sloužil mši ve hříchu. Neboť tak obětovali kněží na kříži Krista, který prospěl všem ke spáse, ač oni jemu samému uškodili přímo, a jiným příležitostně prospěli. Tak ve vyloženém kněží, kteří nehodně obětují Krista v oběti, škodí sobě samým přímo, a mnohým jiným, které pohoršují, avšak dobrým, kteří neznají zloby jejich, příležitostně prospívají, neboť svým konáním mše jsou jim příčinou zbožnosti, kterou v nich působí Pán. Protož jako trpné vydání Krista na smrt a podobně jeho utrpení jest svaté, avšak se strany Jidáše a velekněží činné vydání jeho na smrt a utrpení jest zlořečené, tak dle svatého Augustina, poněvadž obětování Krista v oběti jest utrpení Kristovo v obrazném tajemství, jest toto se strany Kristovy požehnané, avšak se strany zle obětujících jest zlořečené. A na to dí Pán v 2. kap. Malachiáše: „Zlořečiti budu požehnáním vašim a zlořečením dobrořečiti budu."

Z toho musí kněz Jidášův pochopiti, že svým konáním mší stává se horší a zlořečenější. Neboť zatím, co nehodně líbá velebnou svátost, políbením zrazuje Syna člověka. A proto volá svatý Bernard: „Ó, nepravý kněže, kterýž líbáš dceru nevěstčí, líbáš ústy poskvrněnými Syna člověka." Neboť takový hřeší jaksi mnohonásobněji než Iškariotský. Neboť onen zrazuje Pána smrtelného, tento však již nesmrtelného a po větších darech, po větším posílení, po vlastním vykoupení a delším meškání v církvi Kristově. A tu může býti o kněžích Jidášových správným ukázán hlas boží u Oseáše v kap. 8.: „Nebo vzdělal Efraim mnoho oltářů k hřešení; máť, pravím, oltáře k hřešení" ‚Efraim' vykládá se v rostoucí, nebo neplodnost, a značí kněžstvo, které by mělo růsti ve ctnostech a rozmnožovati lid Pánu. Avšak ono učiněno jest neplodným jak vzhledem k sobě, tak k lidu, neboť vzdělalo mnoho oltářů k hřešení, poněvadž buď ochablo v konání úřadu pro lenost, nebo pro hřích, o nějž více usiluje než o úřad, buď proto, že nehodně obcuje u oltáře Páně. Proto význačně praví Pán v uvedeném dokladu: „Nebo vzdělal Efraim mnoho oltářů k hřešení," dávaje na rozum hřích *dopuštění;* a dále praví: „máť, pravím, oltáře k hřešení," dávaje na rozum hřích *opuštění;* ačkoli hřích a hřešení

Digitized by Google

jest jedno a totéž a následují se, přece dle Origena hřích vlastně jest hřích *dopuštění,* jímž kdo hřeší *dopouštěje* se věcí zakázané, jako když smilní. Ale hřešení jest vlastně hřích *opuštění,* kterým kdo hřeší *opouštěje* přikázání, jako když nemiluje Boha nade všecko.

Chce-li tedy kněz mši zvelebiti, budiž velký ve svatém konání a nepřipisujž lži svatému Řehoři, ale rciž s tímto svatým Řehořem jeho slova ze 4. knihy ‚Dialogů', z kapitoly ‚O moci a tajemství spasitelné oběti': „Uvažujme, jaká jest tato oběť za nás, kteráž na odpuštění naše napodobuje vždy utrpení jednorozeného Syna božího. Neboť kdo z věrných mohl by míti pochybnost o tom, že v této hodině oběti ke hlasu kněze se otvírají nebesa, že při onom tajemství Pána Ježíše Krista přítomny jsou kůry andělů, že nejvyšší pojí se s nejnižším, pozemské pojí se s nebeským, že jaksi jedno stává se z viditelného i neviditelného." Hle, tv. kněže, rci tato slova Řehořova, ale nepřidávej opět lež. Neboť ne tebe, budeš-li zlý, při mši budou poslouchati andělé a při tobě státi, ale při Kristovi; při tobě však kůry zlých duchů. Pomni, že v Jidáše vešel se svátostí Satan, věz, že tam jest podivuhodný dar z milosrdenství božího, neboť tam pojí se nejvyšší s nejnižším, totiž věci pozemské s nejvyššími přirozenostmi, jež jsou na Kristu, a že jedno se stává z viditelných a neviditelných svátostí tam k pochopení přirozenostem.

Jsou totiž jakýmsi způsobem jednoty v tajemství mše Kristus a velebná svátost jedno. A tu poznáš ty, kněže, co jest přepodstatňovati, že spojovati slovem Kristovým dvoje zároveň v jedno, nejvyšší s nejnižším, nebeské s pozemským, viditelné s neviditelným, tělo Kristovo se svátostí těla a krev Kristovu se svátostí vína. Uvaž, i co dí Ambrož v modlitbě: „S jakou úctou a strachem, s jakou čistotou těla a neposkvrněností ducha má býti slaveno ono božské a nebeské tajemství, Pane, kde přijímáno jest v pravdě tělo tvé a kde se pije krev tvá v pravdě?" Uvaž konečně, co praví týž Ambrož v 1. knize ‚O vdovách': „Viz, kněže, co činíš, abys se rukou zapáchající nedotekl těla Kristova; prvé se očisť, abys mohl sloužiti." Tento svatý uvažoval, že nutno, aby byl čistý ten, jenž má býti chrám Páně, ve kterém ráčí milostí přebývati. Neboť proto dí Pán v 52. kap. Isaiáše: „Očistěte se vy, kteříž nosíte nádobí Hospodinovo." A v 19. kap. ‚Levitiku': „Svatí buďte; nebo svatý jsem já Hospodin Bůh váš." A tamtéž v 21. kap. mluvě o kněžích praví: „Budou svatí Bohu svému, aniž poškvrní jména Boha svého; nebo oběti ohnivé Hospodinovy, chléb Boha svého obětují; protož svatí budou. Ženy nevěstky aneb poškvrněné nevezmou sobě a ženy zahnané od muže jiného nepojmou; nebo svatý jest jedenkaždý z nich Bohu svému ... nebo chléb Boha svého obětuje. Protož svatý bude tobě; nebo já svatý jsem Hospodin, kterýž posvěcuje vás." A níže: „Nižádný muž, kterýž by měl na sobě nějakou vadu, z semene Arona kněze, nepřistoupí, aby obětoval oběti ohnivé Hospodinu ... aby obětoval chléb Boha svého."

Digitized by Google

Ó, kéž bychom uvažovali toto svaté přikázání Páně, neboť pak bychom nepřistupovali k obětování obětí těla Páně majíce vadu hříchu, propouštěli bychom a utíkali před ženami a nevěstkami více než Aronovi kněží starého zákona bychom se snažili o to, abychom byli svatí, neboť praví náš Aron — Kristus Ježíš: „Protož svatý buď," t. každý kněz, „nebo já svatý jsem Hospodin, kterýž posvěcuje vás." A proč má býti svatý, toho uvádí dvojí příčinu, neboť vece: „svatý jest Bohu svému" — hle, první příčina — „a chléb Boha svého obětuje" — hle, druhá příčina. A připojuje se příčina třetí: „Nebo já svatý jsem." Neboť sám Bůh všemohoucí jest první příčina působící a poslední příčina konečná, která posvěcuje kněze a pro niž mají jednotliví kněží býti svatí.

Druhá příčina, pro kterou lidé pečují o budoucí pohřební obřady a přímluvy, jest zlý život lidí. Neboť kdyby dobře žili jako svatí, pak by nepotřebovali po smrti přímluv. Neboť jako svatí přišli by bezprostředně po smrti do vlasti.

Třetí příčina povstává z oné, a jest to nevěra. Neboť lidé proto nevěří, že ihned po smrti přijdou do vlasti, poněvadž zle žijí v tomto životě. Svatí však měli důvěru ke spasení ihned, neboť vedli na tomto světě život svatý; a proto nebáli se umříti. Ale tak tomu není, bohužel, s námi, kteří bojíme se trpěti, nedbáme napravovati a nechceme odcházeti se světa. Proto dobře může nám říci Spasitel: „Trpěti se bojíte, napravovati nedbáte, odcházeti nechcete, co učiním vám?" Z řečeného činí se závěr, že od pohřebních obřadů má býti vyloučen nadbytek, jako marná sláva. lakomost kněžstva, zbytečné starosti, přílišné spoléhání, marné svádění a veškerý hřích smrtelný při přimlouvajících se. Neboť pak prospějí jejich obětování oběti, almužny, posty, modlitby a veškerá záslužná činnost údům církve trpící na tolik, na kolik si toho zasloužily za života na tomto světě. A ne jinak, než skrze Pána Ježíše Krista, který jest nejpřednější základ všech přímluv.

Digitized by Google

X.

Kázání betlemské.

Poslední tři kázání jistě nebyla již pronesena o synodách, nýbrž podle všeho v Betlémě k shromážděnému lidu. Tato kázání betlemská z r. 1410 máme zachována ve zvláštní sbírce, do níž však některá nebyla pojata.

Nebylo do ní pojato také kázání, jež měl Hus 22. června 1410, když lidu shromážděnému oznamoval bullu papežskou proti Viklefovi. Jest ze všech kázání Husových nejbojovnější — a arcibiskup zaslal je také u výtahu hned stolici papežské.

Tyto zlomky jsou jediný přímý zápis kázání Husova od posluchačů, který známe. Z toho důvodu a také proto, poněvadž patrně jaksi na oslabení nepříznivého dojmu, jaký tyto úryvky jistě učinily v Římě, Hus proslovil své kázání srpnové z r. 1410 na slova ‚Vy jste sůl země' (v. zde str. 210.) jsou zde tyto zlomky otištěny podle zprávy arcibiskupovy, jejíž správnost zhruba ve svých odpovědech připouští sám Hus, ano doslovně potvrzuje některé výroky. Jest to řídký případ, kdy můžeme s určitou jistotou kus skutečného kázání Husova rekonstruovati.

*

Zlomek betlémského kázání M. Jana Husi.

Hle, papež právě zemřelý píše v listě svém arcibiskupovi Pražskému na vykořenění některých bludů M. Janem Viklefem v Čechách, na Moravě a jinde rozsetých, jak jste z právě přečteného listu slyšeli, že jsou mnozí lidé, kteří články téhož Jana Viklefa proti víře drží a jichž srdce nakažena jsou kacířstvím: A já pravím, a Bohu děkuji, že jsem neviděl žádného Čecha kacířem . . . . . .

. . . . . .

Hle, naplnilo se proroctví, které píše Jakub z Terama, že léta Páně 1409. povstane jeden, jenž bude pronásledovati evangelium,

Digitized by Google

epištoly a víru; neboť nevím, zdali jest v nebi nebo v pekle tento právě zemřelý papež, který píše na svých oslích kůžích, aby arcibiskup spálil knihy M. Jana Viklefa, v nichž mnoho dobrého jest obsaženo . . .

. . . . . .

Hle, odvolal jsem se z rozkazu arcibiskupova a rovněž nyní se odvolávám: Chcete tedy se mnou státi? . . . . . .

. . . . . .

Věztež také, co jsem oznámil a oznamuji, že nutno, abych buď kázal, nebo byl vyhnán ze země, nebo zemřel v žaláři, protože papapežové mohou lháti a lhou, ale Bůh nelže: Protož uvažte to vy, kdo chcete se mnou státi, a nebojte se klatby, neboť jste se zároveň se mnou odvolali dle řádu a zvyklosti církve . . . . . .

. . . . . .

Vskutku by bylo nutno, jako bylo přikázáno ve starém zákoně Mojžíšem, aby každý, kdo chce hájiti zákona božího, opásal se mečem a byl připraven, abychom tak i my se opásali a hájili zákona božího . .

. . . . . .

Digitized by Google

O TĚLE KRISTOVĚ.

Digitized by Google

Digitized by Google

O těle Kristově.

Krátce před tím, než došly první žaloby na Husa (r. 1408), rozmnožily se opět stesky a stížnosti na šíření viklefství. Viklefství intelligence podávalo si s valdenstvím vrstev nižších takřka ruku; a r. 1408 stolice arcibiskupská začala vystupovati mnohem přísněji proti bludům, jež počaly se znovu rozmáhati.

Dne 14. května 1408 ve slavném shromáždění kněžstva před arcibiskupem, kapitolou, generálním vikářem, fakultou theologickou a množstvím posluchačů — mezi nimi byl i Hus — donucen veřejně první vikle fista k odvolání. Byl to mladý mistr Matěj z Knína a musil výslovně odvolati Viklefovo učení o svátosti oltářní, t. zv. remanenci (v. úvod k žalobám I., str. 29.).

Dne 20. května téhož roku valné shromáždění národa českého na universitě pražské (přítomno bylo přes tisíc studentů a přes dvě stě graduovaných, mistrů a bakalářů, mezi nimi arci zase Hus) zakázalo učiti artikulům Viklefovým „ve smyslech jich kacířských nebo bludných a pohoršlivých" a zakázalo zároveň studentům čísti hlavní toho obsahu traktaty Viklefovy (‚Dialog', ‚Trialog' a ‚O svátosti oltářní').

Dne 16. června 1408 pak na synodě arcibiskupem všemu kněžstvu důrazně opakována usnesení synody z r. 1406, že ve svátosti oltářní po posvěcení nezůstává již podstata chleba, nýbrž toliko tělo Kristovo, zakázáno dále potupné kázání a zpívání proti kněžstvu a nařízeno konečně odevzdání všech knih Viklefových arcibiskupovi. A hned v následujících dnech dodán příkazům a zákazům synody náležitý důraz novým přísným zakročením proti některým viklefistům a valdenským.

V této době pohnuté, kdy přísně vystupováno se strany arcibiskupovy proti každému názvu ‚chléb' o svátosti oltářní po jejím posvěcení a kdy naopak od viklefistů tím tvrdošíjněji zastáváno mínění, že vskutku zůstává ve svátosti i po posvěcení podstata chleba, měl Hus z úřadu svého kázati dne 14. června v Betlémě na svátek Božího Těla. Evangelium toho dne počíná slovy ‚Tělo mé právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj'. Hus musil přiznati barvu.

A kázání toto vskutku také barvu přiznává. Hus staví se příkře proti materialistickému názoru, jako by skutečně tělo Kristovo měnilo se v hrubý chléb, mohlo býti kousáno a žvýkáno, jinými slovy jako by i po posvěcení zůstávala podstata chleba. Leč Hus staví se také proti arcibiskupu: vytýká, že mylně se zakazuje nazývati svátost chlebem, ježto

Digitized by Google

apoštolé, svatí, církev i Kristus sám toho názvu užívají. Že se arci nemíní slovem ‚chléb' pak chléb hmotný, nýbrž duchovní, ‚nadpodstatný'. Zákaz jest i proto nesprávný, poněvadž pouhým zrakem nemůžeme vůbec pravé podstaty Svátosti — to jest těla Kristova — viděti, nýbrž jenom její ‚případky', to jest nahodilou její formu, případnou podobu. A tímto ‚případkem' (‚accidens'), tou nahodilou formou jest u svátosti oltářní právě chléb. A proto můžeme i o chlebě říci (posvěceném), že vidíme (v něm) tělo Kristovo.

Věc tuto Hus obšírněji dokazoval lidu v kázání; poněvadž však česky toho dobře říci neuměl — teprve Táboři a Bratří vytvořili o těchto věcech nová slova a novou řeč — sepsal své mínění ve zvláštním traktatku latinsky a rozšířil mezi svými přátely. Traktat ten, zde následující, podává tedy celkem obsah českého Husova kázání 14. června 1408, ale formuluje výklady přesněji a stručněji a podává příslušné doklady Písma i svatých otců.

*

I.

Thema.

Těm, kdo odporují slovům evangelia a neznají neklamné pravdy o svátosti těla Páně a nedosti pevni jsou, zbývá předem odporovati a katolickou pravdu k užitku církve veřejně hlásati. Jsou totiž tací, kteří chtí popírati, že Kristus jest chléb, a tvrdí, že tělo Kristovo lze lámati, zuby drtiti, kousati, v částky rozdělovati, tělesně žvýkati, očima tělesnýma na ně patřiti a rukama je hmatati ve velebné svátosti.

Kristus jest chléb.

Na vyvrácení první pochybnosti tedy dlužno neoblomně učiti, kázati a držeti, že Kristus jest chléb. To jest patrno: Neboť sám Kristus, který nemůže lháti, učil, kázal a chtěl, aby učedníci jeho drželi, že on jest chléb, a že tělo jeho jest chléb; proto tedy jest tomu učiti, to kázati a držeti. Důsledek platí, protože to přikázal věrným na svou památku. (Lukáš, kap. 22.) Ale návěst jest patrna. Neboť dle 6. kapitoly evangelia sv. Jana u přítomnosti učedníků a zástupců židovských řekl a kázal a následovně i chtěl, aby se drželo, že on jest chléb, řka: „Otec můj vám dává ten chléb s nebe pravý. Nebo chléb boží ten jest, kterýž sestupuje s nebe a dává život světu." A když mu řekli Židé: „Pane dávejž nám chléb ten vždycky!" vykládaje jim to pravil: „Já† jsem ten chléb života." Avšak hrubí Židé, (kterým se nyní někteří podobají v hrubosti), nechápajíce slov Páně, reptali. Proto následuje tamtéž: „I reptali Židé na něho, že řekl: Já jsem chléb ten, kterýž jsem s nebe sestoupil!" Spasitel pak, chtěje reptání to utlumiti, řekl: „Nerepcete vespolek" a něco málo ještě pověděv na dotvrzení svých slov, přísahá, takto pravě: „Amen, amen pravím vám:

Digitized by Google

Kdož věří ve mně, máť život věčný.“ A chtěje dokázati, proč ten, kdo v něho věří, má život věčný, praví jako příčinu: „Jáť jsem ten chléb života; kdož by koli jej jedl, neumřeť. Jáť jsem ten chléb živý, kterýž jsem s nebe sstoupil; bude-li kdo jísti ten chléb, živ bude na věky; a chléb, kterýž já dám, tělo mé jest, kteréž já dám za život světa.“

Hle, jak jasně Pán Ježíš tvrdí o sobě, že jest chléb života; kdokoli by pak popřel toto tvrzení, není hoden tohoto nejsvětějšího chleba. I táži se, proč Kristus nazývá se jedenáctkráte v téže kapitole chlebem, ne-li proto, aby tím hlouběji vrylo se to v srdce věrných? A v 11. kap. Lukášově nejzbožnější učitel uče své věrné se modliti, aby kolikrát se modlí, tolikrát za onen živý chléb prosili, pravil: „Takto budete se modliti: Chléb náš vezdejší dejž nám dnes.“ Slova tato, pojímaje je v témž smyslu o chlebě, který jest Kristus, vykládá Matouš v kap. šesté jako ‚chléb nadpodstatný‘ pravě takto: „Chléb náš nadpodstatný“, t. j. dle ‚Glossy‘ takový, který jest nade vši podstatu, totiž jinou, „dejž nám dnes“.

Také Pavel, který praví, že vědomost svou přijal bezprostředně od Pána, dí v 1. listě ke Korintským, kap. 11.: „Kolikrát byste koli jedli chléb tento .... smrt Páně zvěstujte, dokudž nepřijde.“ A opět praví: „A protož, kdokoli by jedl chléb Páně nehodně, vinen bude tělem Páně“ atd. A opět: „Zkusiž tedy sám sebe člověk a tak z toho chleba jez.“ Hle, třikrát jmenuje tento chléb.

Na tomto se zakládajíc praví všeobecná církev Kristova v kanonu mešním: „Obětujeme svatý chléb života věčného a kalich spásy věčné.“ A opět tamtéž: „Chléb nebeský přijmu a jméno Páně vzývati budu.“ A při kompletoři na sv. Jana před branou latinskou praví církev: „Občerstveni jsouce, Pane, chlebem nebeským.“ A v písni na den ‚Božího Těla‘ pěje církev:

„Aj, chléb svatý nebešťanův
jest pokrmem pozemšťanův,
synům v podíl pravý dán.
Pastýři náš, pravý chlebe,
za pokrm rač dát nám sebe!“

Zakládá se pak církev na slovech hlavy své, Krista, jakož i svatí učitelé církevní: Augustin, Jeroným, Ambrož, Řehoř a ostatní učitelé a svatí, jež vypočítavati jednotlivě bylo by příliš obšírné. Ale k věci postačí význačné výroky některých. Píše totiž Augustin v listě k Ireneovi, jak stojí v ‚de Consc.‘, v 2. distinkci, takto pravě: „Kristus jest chléb, z něhož kdo jí, živ bude na věky. Neboť sám praví: ‚A chléb, kterýž já dám, tělo mé jest, kteréž já dám za život světa.‘ Tamtéž praví také, jak stojí v ‚de Consc.‘ v distinkci 2., kap. ‚Kdo jí‘: „Chléb jest tělo Kristovo, kalich krev.“ Rovněž v knize sentencí Prosperových, jak stojí v ‚de Consc.‘, distinkci 2., kapitole ‚To jest co pravíme‘, dí: „Jako chléb nebeský, který v pravdě jest tělo Kristovo, svým způsobem nazývá se tělo Kristovo“ atd. Ambrož, jak stojí v ‚de Consc.‘, v distinkci 2., kap. ‚Vše, cokoliv chtěl‘, praví:

Digitized by Google

„Chlebem zajisté tajemným, který služebně přijímáme, rozumím zvláště onen chléb, jenž rukou Ducha svatého byl vytvořen v životě panny a ohněm mučení upečen byl na oltáři kříže. Neboť chléb andělský stal se pokrmem lidským. Proto praví sám: ‚Já' jsem ten chléb živý, kterýž jsem s nebe sestoupil.'" Řehoř v kázání velikonočním, jak stojí v ‚de Consc.', distinkci 2., kap. ‚Co jest krev', praví: „Tak veliká jest jednota církve v Kristu, že jeden jest všude chléb těla Kristova, jeden kalich krve jeho." Svatý Cyprian praví: „Kristus jest chléb života. Každodenně pak prosíme, aby chléb tento byl nám dán říkajíce: Chléb náš vezdejší dejž nám dnes." Hle, jak jasně ti nejučenější svatí, zakládajíce se na evangeliu, kázali, psali a drželi, že Kristus jest chléb; a není nutno uváděti jiné k thematu, neboť věrnému křesťanu stačí jediná autorita Ježíše Krista.

Ale proti již uvedenému *se namítá: „Je-li Kristus chléb, pak jest Kristus chléb hmotný, z mouky zhotovený, ne předpodstatněný. Výsledek jest nesprávný; ale důsledek zdá se býti správným, a proto jest návěst nesprávná."*

Ale který nedouk nezavrhl by tak nejapný a bláznivý důsledek; neboť jím klamáni jsou bloudící, kteří ani nevědí, co jest důsledek, ani nerozeznávají mezi chlebem-Kristem a chlebem upečeným od duchovního, protože více touží občerstviti tělesně žaludek, než duši chlebem živým věčně nasytiti. Neboť kdyby více toužili po chlebě živém, než po chlebě z mouky upečeném, pak ne hmotný chléb z mouky, ale chléb nadpodstatný, Pána Krista výborněji by vzývali řkouce: „Chléb náš nadpodstatný dejž nám dnes."

Ale *po druhé činí se námitka* slovy Ambrožovými v knize ‚O svátostech', kteráž slova stojí v ‚de Consc.' v distinkci 2., kap. ‚V kalichu' na konci: *„Řekl jsem vám, že před slovy Kristovými to, co se obětuje, chléb se nazývá; jakmile pronesena byla slova Kristova, nezove se to chléb, ale tělo: Hle, zde se praví, že po pronesení slov nenazývá se chlebem."*

Ale na odpor jsou svrchu uvedená slova Kristova evangelia, církve a svatých učitelů, ba i slova samého Ambrože, jestliže se zde v předeslaném úplně popírá chléb. Neboť neodporuje sv. Ambrož Kristu ani sobě, ale chce říci, že chléb není takový po pronesení svátostných slov, ale výbornější, ježto před tím byl toliko hmotný z mouky, ale teď je již nadpodstatný. Proto svatý Ambrož pravě: ‚ne chléb, ale tělo se nazývá', dodává namítaje: „Proč tedy v modlitbě Páně praví: ‚Chléb náš vezdejší dejž nám dnes'? Zajisté řekl chléb, ale ‚epision', t. j. ‚nadpodstatný'." Hle, jak zřetelně vykládá o sobě, že nepopírá, že po posvěcení jest chléb nadpodstatný.

Mimo to *namítá se po třetí: „Krista nebo tělo Kristovo zváti chlebem jest lidu klásti osidlo bludu a otravovati duše nejen prostých, ale i těch, kdo zdají se říditi jiné. Neboť již snad někteří říkají, že toto rčení: chléb, jest otravné, jako ono jméno ‚hypostaseon', kterým biskup Ariánů chtěl méně zkušené svésti k neslušnosti, aby totiž vy-*

Digitized by Google

znávali buď toliko jednu osobu, nebo trojí jsoucnost v božství! Jakož ukázal mistr v I. knize sentencí, distinkci 26.“

Ale v pravdě kdyby onen výrok pomluvy postoupil dále, bez pochyby Krista by vinil z kacířství, jako by on, řka, že on, nebo tělo jeho jest chléb, kladl lidu osidlo bludu a otravoval by tímto výrazem ‚chléb‘ duše lidí prostých, ba i vyšších. Ale chraň Bůh tohoto rouhání. Neboť on pokorně poskytl sebe ne jako chléb otravný, ale jako chléb, který v sobě chová veškerou líbeznost a veškerou vůni příjemnosti, který poskytuje život věčný, aby odvrátil nechuť, ošklivost a smrt od hodně požívajících, a tyto požívající v sobě jaksi duchovně přeměnil.

Z řečeného již vysvítá horlitelům pro evangelium, že neohroženě mají tvrditi, kázati a držeti, že Kristus jest chléb živící církev, kterážto církev, pravím, jest jedno tajemné tělo, které jest účastno jednoho chleba a jednoho kalicha, dle svědectví Apoštola v 1. listě ke Korintským, kap. 10., kde dí: „Kalich dobrořečení, totiž kterému dobrořečíme, zdaliž není společnost krve Kristovy? A chléb, kterýž lámeme, zdaliž není společnost těla Kristova? Poněvadž jeden chléb jest, jedno tělo mnozí jsme; nebo všichni jednoho těla účastni jsme.“ A tolik o prvním.

II.

Jest lámáno.

Máme-li dokázáno, že Kristus jest chléb, jest nám obrátiti zřetel k tomu, zdali sám Kristus nebo tělo jeho se láme, dělí, kouše, zuby drobí a tělesně žvýká. I zdá se, že tomu tak, z vyznání Berengariova, který vyznal před papežem Mikulášem a 113 biskupy, že chléb a víno, které se kladou na oltáři, jsou po posvěcení nejenom svátostí, ale i smyslově patrným pravým tělem Kristovým a krví jeho; že jsou nejenom svátostí, ale že v pravdě rukama kněží jsou dotýkány, lámány a zuby věrných drobeny, jak stojí v ‚de Consc.‘, v distinkci 2., kap. ‚Já Berengarius‘. Hle, jest patrno, že přísluší tělu Kristovu a krvi jeho býti rukama dotýkánu, lámánu a zuby drobenu.

Ale to vyvrací Glossa tamtéž, pravíc: „Nerozuměl-li bys správně slovům Berengariovým, upadl bys ve větší kacířství, než on měl, a všecko bys obracel k těmto způsobám. Neboť z těla Kristova nečiníme části.“ Tolik Glossa. Hle, veliké bylo kacířství Berengariovo, pro něž byl ve zlou pověst uveden, protože totiž držel, že chléb, který se klade na oltáři, před posvěcením jest chléb neposvěcený, ale po posvěcení jest jen chléb posvěcený a ne pravé tělo Kristovo. Podobně že víno po posvěcení jest pouze posvěcené víno, ne však krev Kristova. Ještě větším však kacířstvím nazývá Glossa, držeti, že tělo Kristovo se láme, rukama jest dotýkáno, nebo zuby drobeno: Proto praví, že vše to má se vztahovati k způsobám, aby se tak řeklo, že chléb a víno jsou nejenom svátost, ale v pravdě ten chléb, t. j., že způsoba chleba jest dotýkána, lámána a zuby věrných drobena.

Digitized by Google

A k tomu přistupuje mistr ve 4. knize sentencí, distinkci 2. pravě: „Ale ježto tělo Kristovo jest neporušitelné, může se zajisté říci, že ono lámání a ono dělení děje se ne na podstatě těla, ale na pouhé svátostné podobě chleba; neboť děje se tam skutečné lámání a dělení, kteréž děje se ne na podstatě, t. těla Kristova, ale na svátosti, t. j. na způsobě.“ Tolik mistr.

K tomutéž jest Augustin v listě k Ireneovi, jak stojí to v ‚de Consc.‘, distinkci 2., kap. ‚Kdo jí‘, a uvádí ho mistr ve čtvrté knize, distinkci 2.: „Když,“ vece, „jí se Kristus, život se jí. Leč kdy by se odvážil tělesně jísti Pána svého? A přece Pravda, vybízejíc nás k jedení, praví: ‚. . . . kdož jí mne, i on živ bude skrze mne;‘ nedává se však tělesně zabíjeti, aby byl jeden, ale aby mrtvé oživil. Když jest jeden občerstvuje, neškodí, žije, byv sněden, ježto vstává z mrtvých, byv zabit; a nečiníme z něho částek, když jej jíme, ač zajisté ve svátosti se tak děje; znajíť věřící, jak mají jísti tělo Kristovo: jeden-každý přijímá svoji zvláštní částku. Proto i onou milostí, (t. j. velebnou svátostí) nazývají se částky (totiž částky rozlomené hostie nebo způsoby). V částkách se jí a zůstává celý, neporušen, v částkách se jí ve svátosti a zůstává celý neporušen na nebi, zůstává celý neporušen v srdci tvém.“ *)

Proto tyhle věci nazývají se svátostmi, že v nich jiného něco vidíme, něco jiného pak jimi rozumíme. Vidíme chléb a kalich, což i oči nám oznamují; avšak, co žádá víra, jíž máme býti poučeni, — chléb jest tělo Kristovo, kalich krev.

Jeroným v kterémsi kázání, jak stojí v ‚de Consc.‘, distinkci 2., praví: „Jednotlivci však přijímají Krista Pána, an v jednotlivých částkách celý jest; aniž jednotlivci jest umenšován, ale skytá se neporušen v jednotlivých částkách.“

Dále Augustin v knize sentencí Prosperových, jak stojí v ‚de Consc.‘, distinkci 2., kap. ‚Když se láme‘, praví: „Když se láme hostie, když krev teče v ústa věrných, což jiného se tím značí, než oběť těla Páně a výtok krve jeho z boku?“ K tomu praví Glossa: „Toto všecko vztahuj k vnějším způsobám.“

Dále Augustin, jak stojí v ‚de Consc.‘, distinkci 2., kap. ‚Zda obrazně nebo v pravdě Krista zuby kousati není dovoleno.‘ Rovněž v církevní písni:

„Nerozlámán, nerozpojen (t. Kristus)
v celosti se požívá.

---

*) Znamenej, že tam částky se nazývají onou milostí. Sestav takto: Částky rozlomené hostie nebo způsoby nazývají se milostí, t. j. eucharistií neb svátostí tak, že kterákoliv částka svátosti jest svátost, a že v částkách jí se Kristus duchovně a zůstává celý božsky i telesně na nebi a celý zůstává i v srdci tvém jako Bůh i člověk, dokud jest v tobě svátost. Jestliže však nepřijímáš svátosti a jsi prost hříchu smrtelného, pak, jakkoli nezůstává v tobě svátostně a tělesně, přece přebývá v tobě celý božsky skrze milost.

Digitized by Google

A:

Když se svátost rozlamuje,
čehož celost obsahuje
to i každá částka má (t. tělo neb Krista).
Bytost (t. j. tělo Kristovo) *vždycky celou máme,*
jenom znamení (t .j. svátost) *se láme,*
podstata změn nemívá."

Tento výrok pak zakládá se na 12. kap. Exodu: „A kostí v něm nezlámete." Ježto totiž beránek velikonoční byl obrazem Krista i v zabíjení i v jedení beránka a nesměl býti lámán neb droben nebo zlomeny kosti jeho, jest jasno, že znamenal, že kosti Kristovy nesmí býti lámány ani zlomeny. A proto Jan Evangelista v kap. 19. význačně uvádí ono písmo řka: „Ale k Ježíšovi přišedše, jakž uzřeli jej již mrtvého, nelámali hnátů jeho... Stalo se pak to, aby se naplnilo to písmo: Kost jeho nebude zlámána."

Proto ti, kdo tohohle neuvažují, upadají v první kacířství o jedení těla Ježíše Krista, jestliže by chtěli tvrditi, že tělo Páně jedí kousáním; o tomto kacířství praví Augustin ve výkladu 4. žalmu, jak stojí to v ‚de Consc.', distinkci 2.: „První zajisté," vece, „kacířství u učedníků Kristových vzniklo jakoby z tvrdosti řeči jeho. Neboť když řekl: ‚Kdož jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný, oni nerozumějíce tomu řekli: Tvrdáť jest řeč tato; kdo ji může slyšeti?'" A dodává: „Ale jak oni rozuměli? Zajisté rozuměli tím maso, jak se prodává zabité nebo na jatkách rozsekává."

Hle, jak jasně vykládá tento svatý kacířství těch, kdo chtí tělo Pána Ježíše Krista zuby kousati, nebo jinak rozsekávati po způsobu řezníků. Jeho následuje praví papež Innocenc III.: „Já věřím srdcem, vyznávám ústy, že samého Pána Ježíše Krista jím v této svátosti, opíraje se o autoritu, s kterou praví: ‚Kdož jí mne, i on živ bude skrze mne.' Neboť když Pána jíme, nedělí se na částky, a nerozsekává se ve svátosti jako maso, které se prodává na jatkách, ale přijímáme ho nepoškozena a jíme ho neporušena." I jest patrno z uvedených slov, že tělo Kristovo ani se nedělí, ani nedrobí, ani nekouše, ani nežvýká zuby: A vskutku byli by křesťané lámajíce, drobíce a kousajíce bezútrpné tělo Páně ukrutnějšími Židů a vojínů Pilátových, kteří ani nezlámali hnátů mrtvého těla jeho. A následovně byli by horší pro vlastní ukrutnost. Proto Vykladatel, maje za to, že křesťané takto žerou tělo Páně, řekl o nich: „Nejhorší lid, který požírá svého Boha."

K vyvrácení tedy tohoto pohanského rouhání a k potvrzení katolické pravdy říkají věrní křesťané, že jedí tělo Páně, ba Pána samého neviditelně, nepožírajíce ho v částkách, jako žerou šelmy syrové maso. Proto praví Augustin v listě k Ireneovi, jak stojí v ‚de Consc.', distinkci 2.: „Toto tělo, které vidíte, nebudete jísti, (totiž viditelně), aniž píti tuto krev, kterou prolejí oni, kdo mne ukřižují; jeho zajisté a ne jeho, jeho neviditelně, ne viditelně." Proto dodává:

Digitized by Google

„Je-li nutno slaviti je viditelně, jest přece nutno neviditelně je chápati. Tolik Augustin.

III.

Jest viděno.

K jeho slovům zbývá po třetí promluviti o tom, zda tělo Kristovo a podobně i krev Kristova jest viděna od věrných ve svátosti zrakem tělesným. A dokazuje se, že tak tomu jest. Neboť obecná mluva latinská, česká a německá praví: „Vidi corpus Christi. Ibo, videbo corpus Christi." *) — „Viděl jsem boží tělo." — „Ich hab' gesehen Gottes Leichnam." Ale tato mluva trojího jazyka není bludná. Proto má býti držena od všech věrných. A ježto lid v takové mluvě užívá slova ‚vidím' o vidění smyslovém, kterým pojímá zrakem tělesným tělo Kristovo nebo krev jeho, proto tělo Kristovo a podobně i krev Kristova pojímány jsou tělesným zrakem, když od věřících ve svátosti jsou ctěny.

Ale na odpor tomu jest hořejší výrok Augustinův, kde se praví: „Je-li nutno, aby ono oslavováno bylo viditelně, jest také nutno, aby se neviditelně vyrozumívalo," totiž: viditelně co do svátosti, ale neviditelně co do krve a těla Pána Ježíše Krista.

K této pochybnosti znamenej, že dvojí jest vidění, totiž smyslové a duchovní. První náleží zraku tělesnému, druhé zraku mysli První pak děje se dvojako, totiž samo sebou a případkem. Samo sebou, když vidíme zrakem tělesným případek, jenž jest sám sebou čitelný, jako ku př. barva. Případkem pak, když vidíme zrakem tělesným podstatu, která se stává čitelnou případkem. Proto podstata sama sebou jest neviditelná, ale případkem viditelná. Neboť vidíme-li případek utvořující onu podstatu, tehdy vidíme onu podstatu prostřednictvím tohoto případku. Duchovní vidění rovněž jest dvojí, totiž v přítomnosti a v budoucnosti. V přítomnosti vírou, v budoucnosti patřením. O prvním rozumí se tato slova sv. Jana v kap. 14.: „Kdož vidí mne, vidí Otce." O druhém pak slova Matoušova v kap. 5.: „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou."

K tomu to poznamenání jest předpokládati, že vlastně víra, kterou věrný lne pevně ke katolické pravdě, jest víra o věcech nezjevných a neviditelných. To jde z výkladu svatého Augustina ‚na Jana', v kázání 40. Ten praví: „Věříme, abychom poznali, nepoznáváme, abychom věřili. Neboť co jest víra, leč věřiti, čeho nevidíš?" Jest tedy víra věřiti, čeho nevidíš a pravda, viděti, čemus uvěřil. Jde to i ze svatého Řehoře, jenž praví v ‚Rozmluvách': „Když dí Pavel: ‚Víra jest podstata věcí, v něž máme doufati, důvod neviditelných,' praví se tím, že tomu v pravdě se věří, co nemůže býti viděno. Neboť věřiti se již nemůže tomu, co může býti viděno. Tomáš něco jiného

*) Viděl jsem tělo Kristovo. Půjdu, uvidím tělo Kristovo. Pozn. překl.

Digitized by Google

viděl a něčemu jinému uvěřil. Člověka viděl, a Pána vyznal řka: ‚Pán můj a Bůh můj.'" Těmi slovy chce svatý Řehoř říci, že Tomáš viděl zrakem tělesným člověčenství, ale vírou uvěřil v božství, kterého tehdy tělesným zrakem neviděl. Neboť u Jana v kap. 1. se praví: „Boha žádný nikdy neviděl." Neboť žádný člověk za tohoto smyslového, smrtelného života nespatřil zrakem tělesným jsoucnosti božské, dle slov 33. kap. Exodu: „Neuzří mne člověk, aby živ zůstal." Z toho jest patrno, že víra, o níž jest řeč v thematě, jest víra ve věci neviditelné.

Po druhé jest předpokládati, že tajemství svátosti oltářní jde nad smysl a nadání pouhého člověka, ježto od tohoto pouhého člověka zde na světě nemůže ani úplně býti pojato, ani pochopeno, jak praví svorný výrok svatých. Proto nazývá se tajemstvím podivuhodným, jehož jest se báti. Odtud v ‚de Consc.', distinkci 2., kap. ‚Co jest krev', se praví: „Denně zajisté jíme a pijeme ho v pravdě, ale zůstává neporušen, živ a bez poskvrny." A proto jest to tajemství podivuhodné, jehož jest se báti, ježto něco jiného jest, co vidíme, a něco jiného, co chápeme. Jest tedy předpoklad správný.

Z těchto poznamenání a předpokladů jde následující závěr: „Žádný pouhý člověk nevidí zrakem tělesným Krista nebo jeho tělo, jak jest přítomno v hostii. Dokazuje se, že tělo Kristovo, jak přítomno jest v hostii, jest neviditelné. Jest tedy závěr správný. Návěst dokazuje se předně skrze Augustina, který v knize sentencí Prosperových praví, jak stojí v ‚de Consc.', distinkci 2.: „My pak ve způsobě chleba a vína, kterou (totiž způsobu) vidíme, ctíme věci neviditelné, totiž tělo a krev." Hle, svatý ten praví: věci neviditelné. Tentýž praví také, jak stojí v ‚de Consc.', distinkci 2., kap. ‚Toto jest, co pravíme': „Tělo jeho jest, které v podobě chleba skryté přijímáme ve svátosti, a krev jeho, kterou pod způsobou a chutí vína pijeme." Týž i v listě k Ireneovi, jak stojí v ‚de Consc.', distinkci 2., kap. ‚Kdo jí', praví: „Proto nazývají se svátostmi, že v nich něco jiného vidíme, něco jiného pod nimi rozumíme. Co vidíme, má způsobu těla. Co rozumíme, má plod duchovní." Ambrož v knize ‚O povinnostech', jak stojí v ‚de Consc.', distinkci 2., praví: „Řekneš snad: Jak jest to pravé tělo, jak pravá krev, když nevidím podoby s tělem, nevidím pravost těla?"

Dále Eusebius, jak stojí v ‚de Consc.', distinkci 2., kap. ‚Ježto tělo přijaté', praví: „Jediná jest pravá a dokonalá hostie, jež má býti ceněna vírou, ne způsobou, aniž má býti odhadována vnějším pohledem, ale vnitřním hnutím." A na konec se dodává: „Jako tedy bez tělesného pocitu, odloživ dřívější bezcennost, náhle novou důstojností jsi se oděl a jako to, že Bůh poranění na tobě vyléčil, nákazu smyl a skvrny setřel, tomu ne očima tvýma, ale smysly tvými bylo uvěřeno. A když přistupuješ k důstojnému oltáři, abys se nasytil pokrmy duchovními, k svatému tělu a krvi Pána svého vzhlížej, je cti, obdivuj, v mysli zachovej, rukou srdce je vezmi a zvláště přijmi ho celého douškem nitra svého."

Digitized by Google

Hle, jak jasně praví, že k pravé a jediné hostii, totiž tělu Kristovu a podobně i jeho krvi vírou, ne vnějším smyslem vzhlížíme, ji ctíme, srdcem béřeme a douškem nitra svého ji přijímáme.

Dále Jeroným, jak stojí v ‚de Consc.', distinkci 2., praví: „Tělo Kristovo, které přijímáme s oltáře, jest obrazem, vidíme-li vně chléb a víno. Pravdou však jest, věříme-li, že tělo a krev Kristova v pravdě jest uvnitř." Dále zvláště v knize ‚O obětování mší', v kap. ‚Když Martě', praví Innocenc III.: „Proto nazývá se tajemstvím víry, že v něco jiného tam věříme, než co vidíme, a jiného něco vidíme, než več věříme. Vidíme způsobu chleba a vína a věříme v pravost těla a krve Kristovy, a v moc jednoty a lásky." Totéž jde i ze svatého Tomáše a zvláště z písně mešní, kde se pěje:

„Čeho smysl nepojímá (t. čitelně)
toho právě víra přímá
pokorou svou dosáhá.

Způsobami rozličnými
jsou jen, jako znameními
kryty velké tajnosti."

A protože smysl a nadání prostého člověka jest nedostatečné, jak praví druhý předpoklad, proto pěje církev:

„Chléb tu v pravé tělo slovem
mění Slovo vtělené,
v krev i víno v divu novém;

(a dodává se k předchozímu:)

Ač jsou smysly zatměné,
srdce čisté víry slovem
v pravdě jest ujištěné."

Dále Egidius v Theorematech o těle Kristově praví v theorematě 15.: „Kristus, jak jest v hostii, nemůže býti viděn od nikoho jiného okem tělesným"; a veda trojako — totiž předně se stránky předmětu, t. těla Kristova, po druhé se stránky způsobu konání k tomuto vidění, a po třetí se stránky prostředku, kterým děje se vidění — důkaz, že nemůže tak býti, činí ku konci kapitoly závěr, že Kristus není viděn od nikoho jiného, aniž chápán nějakým smyslem, jak jest obsažen v hostii.

Týž také v theorematě 18. praví: „Křesťané zde na zemi nemohou Krista přítomného v hostii viděti nejen smyslem, ale ani rozumem." Hle, praví netoliko ‚nevidí', ale ‚viděti nemohou'. Hle, jak velká jsou na snadě svědectví — pomineme-li ostatní svědectví svatých — která dokazují, že těla Kristova a podobně ani krve Kristovy nevidíme v hostii tělesným zrakem.

Digitized by Google

Toto potvrzuje se předně ze známého: Neboť jestliže protivník vidí tělo Kristovo nebo krev Kristovu ve svátosti zrakem tělesným, tedy buď skrze ně samé, nebo skrze případek: není to správné; nemůže ho viděti ani skrze ně samé, ježto jest podstata, ani skrze případek, ježto žádný čitelný případek svátosti není v těle Kristově; neboť kdyby tam byl, utvořoval by je formálně a následovně případky by nebyly bez podmětu, ale na podmětu, protože by byly v těle Pána Ježíše Krista; ale pak by tělo Kristovo ve svátosti bylo bílé, okrouhlé a případkově utvořené veškerým případkem chleba dříve přepodstatněného. To však jest proti rozumu a výrokům svatých, protože rozměry hostie nejsou na Kristu jako na podmětu, aby byly původem svým vhodny k smyslovému poznání těla Páně.

A tímto jest vyloučeno tvrzení těch, kdo praví, že jako Sortes jest viděn skrze případek, ježto jest viděn skrze svou kolikost nebo barvu, tak tělo Kristovo jest viděno nebo čito ve svátosti skrze případek; neboť není podobnosti mezi nimi, protože na Sortovi jsou ony případky, na těle Kristově však nejsou případky svátosti, jak dovozuje Egidius v theorematě 15.

Podruhé dotvrzuje se tento výrok prvním předpokladem, který praví, že víra ve vlastním smysle, kterou věrný lne věrně ke katolické pravdě, týká se věcí nezjevných a neviditelných. Ale poněvadž věřiti, že ve svátosti oltářní jest pravé tělo a pravá krev Kristova, jest víra, kterou věrný lne věrně ke katolické pravdě, proto věřiti, že ve svátosti oltářní jest pravé tělo a pravá krev Kristova, jest víra ve věci nezjevné a neviditelné. Důsledek ten jde co do vlastnosti z figury „Darii", protože hořejší návěst jest neurčitá v přirozené látce, rovna soudu obecnému, a dolejší návěst vyznává celá církev; proto jest celý důkaz správný. A z důsledku dovozuje se takto: Věřiti, že ve svátosti oltářní jest pravé tělo a pravá krev Kristova, jest víra ve věci nezjevné a neviditelné; jest tedy uvěřeno v pravé tělo Kristovo a pravou krev Kristovu jakožto ve věci nezjevné a neviditelné ve velebné svátosti. Důsledek platí, protože ve věci ony nejprve bylo uvěřeno, nebo jako věřitelné byly označeny svátostně ve svátosti oltářní, dle hlasu Pravdy, která dí vzavši chléb: „Totoť jest tělo mé", a podobně vzavši kalich: „To jest kalich krve mé, která za vás vylita bude"; ve slovech těch chtěl tělem svým a krví svou svátostně přisluhovati.

Po třetí dovozuje se onen výrok z druhého předpokladu, který praví, že tajemství svátosti oltářní jde nad smysl a nadání pouhého člověka. Neboť jestliže tělo Kristovo jsouc ještě smrtelné a trpné tolik se zastkvělo v proměnění jeho, že učedníci, nemohouce snésti pohledu naň, padli na tvář svou pro nedostatečnost svých smyslů, (jak se praví u Matouše v kap. 17.): oč spíše nebude možno bez nehody pohlížeti tělesným zrakem pouhého člověka na tělo Kristovo ve svátosti oltářní, když již jest nesmrtelné a bezútrpné, nejvýše oslavené a nejvýše se stkvící nad veškerá těla, jež se stkvějí.

Digitized by Google

Dále: jestliže Kristus ve velebné svátosti oltářní jest pravý člověk, žijící slavně, pak i protivník vidí ho zrakem tělesným, i sám Kristus jest podstata, viděná ne skrze sebe samu, ale skrze případek, totiž skrze sezení nebo stání, nebo jinou polohu těla. Ale nic z toho; anebo ať řekne protivník, z čeho vidí ho tělesně, v jaké jest poloze, a dokáže-li toto, vše, co v předešlém bylo dovozeno jemu na odpor, pokorně učiní mu místo.

Dále: je-li Kristus člověk v hostii viditelný zrakem tělesným, jak praví protivník, tedy jest viditelný buď prostě celý, nebo dle některé části. Platí-li první, platí i druhé, protože jest nemožno, aby něco tělesného bylo pro sebe samo viděno tělesně celé, nebylo-li by viděno také dle části. Jestliže tedy vidíme to dle části, tedy může to býti dle hlavy nebo dle nohy, nebo dle jiné možné části. Avšak z uvedeného nic nedokáže protivník, leč by byl oklamán spánkem, nebo obrazotvorností; proto nedokáže ani ono první. Následovně tedy trvá tato pravda, že totiž Krista, nebo těla a krve Kristovy nevidí v hostii věrní zrakem tělesným.

Dále k důvodu, v němž se dovozuje, že obecná mluva latinská, česká a německá praví: ‚viděl jsem ve svátosti oltářní' nebo ‚v hostii tělo Kristovo', se praví, že onen výrok o vidění smyslovém máme bráti o svátosti, ale vidění duchovní rozumí se o těle a krvi Pána Ježíše Krista. Věrný křesťan tedy vidí zrakem tělesným hostii, ale zrakem mysli vidí, protože věří, tělo a krev Pána Ježíše Krista, jak bylo svrchu dokázáno výroky svatých, poněvadž něco jiného vidíme a něco jiného věříme a chápeme.

IV.

Jest dotýkáno.

Ale ještě po čtvrté zbývá říci: Zda tělo Kristovo hmatáme, neb se ho dotýkáme? I jest patrno z předeslaného, že žádným smyslem tělesným není pojímáno. Ale naproti tomu tělo Kristovo v hostii se zvedá, nosí, padá na zem, sestupuje v jícen, když je polykáme, a tedy jest nutno, abychom čili smysly jeho dotknutí. K tomu se odpovídá popřením důsledku. Neboť jako dle pohybu živého těla duše se snáší, zdvíhá, sestupuje a tak v podobných označeních pohybuje, a přece duše té nečijeme žádným smyslem tělesným, tak podobně jest v hostii božství nebo duše Kristova v těle Kristově; když pak toto se pohne následkem pohybu hostie, praví se, že se Bůh pohybuje a podobně i duše Kristova; a přece ani božství, ani duši Kristovu nečijeme tělesným smyslem. Jestliže totiž Tomáš, dotýkaje se Krista-člověka, nedotknul se božství jeho, ač přece člověčenství i božství jest osobně sloučeno v Kristu-člověku, což divu, že nedotýkáme se těla Páně, hmatáme-li svátost. Neboť kolikost dotknutelné svátosti neutvořuje těla Kristova, a tedy, jako tělo Kristovo není viditelné onou kolikostí,

Digitized by Google

tak není ani dotknutelné, jak dovozuje Egidius v theorematě 15. V hostii tedy se nedotýkáme těla Kristova, ani je nehmatáme.

V.

O jedení.

Po páté již promluviti jest o jedení těla Kristova a pití krve jeho. K tomu jest věděti, že ve svátosti oltářní jest předpokládati tři věci, totiž svátost ne věc, t. j. to, co pojímáme smysly; svátost a věc, t. j. tělo Páně; po třetí věc a ne svátost, t. j. jednotu údů církve. O tom zvláště praví Innocenc ve spise ‚O obětování mší', kap. ‚Když Martě': „Rozeznávati musíme přesně mezi třemi věcmi, jež jsou rozčástěny (t. j. rozděleny) v této svátosti, totiž: Viditelnou podobu, pravdu (těla a krve), a duchovní moc (jednoty a lásky). Podoba jest chléb a víno. Pravda — tělo a krev. Moc — jednota a láska."

První jest (toliko) svátost a ne věc, (to jest jednota lásky). Druhé jest svátost a věc, (to jest Kristus). Třetí jest věc a ne svátost, (to jest jednota lásky). Hle, tak jsou rozeznávány ty tři věci Innocencem.

Po druhé. Následovně znamenej, že jísti, t. j. jísti tělo a píti krev Kristovu, trojako můžeme uvažovati: Předně, že pravé tělo Kristovo a krev jeho se přijímá pod vlastní způsobou, jak tomu rozuměli ti, kdo odešli zpět. (Jan v kap. 6.) O těch pak svrchu bylo řečeno dle Augustina, že rozuměli tomu, že budou jísti jeho tělo tak, jako se prodává zabité nebo rozsekané na jatkách.

Po druhé, že nepřijímá se tělo to ani krev ta skutečně, ale toliko obrazně, jako ku př. Kristus nazývá se skalou.

Třetím způsobem, že v pravdě a skutečně nejí se a nepije pravé tělo a pravá krev Kristova pod způsobami vlastními, ale pod cizími.

První dvě úvahy církev zavrhuje, a drží třetí, která jest trojí. První — toliko duchovní. Druhá — toliko svátostná. Třetí — svátostná a duchovní. Neboť dle svatého Tomáše ve spise ‚O pravdě svatého bohosloví', v 3. a 4. kap. knihy 6.: „Jedni přijímají toliko svátost, totiž ti, kdo na oko přistupují k stolu Páně; neboť jakkoli přijímají tělo Kristovo ve svátosti, přece nepřijímají je milostí." Proto praví Augustin v kázání na Jana: „Kdo nepřebývá v Kristu a v kom Kristus nepřebývá, ten beze vší pochyby nejí těla jeho a nepije krve jeho, byť i svátost tak velikého významu jedl a pil sobě k odsouzení." Druzí pak přijímají toliko věc, totiž ti, kdo lítostí a oddaností víry přijímají milost, dříve než přistupují k svátosti. Třetí konečně přijímají svátost i věc, totiž ti, kdo hodně přistupují k stolu Páně. První jedení jest svátostné, kterýmžto jedí zlí s Jidášem. Druhé jest toliko duchovní, kterým jedí bez přijímání svátosti všichni svatí ve vlasti své, blažení zde na světě a ti, kdož jsou v milosti. Neboť takto jísti jest přebývati v Kristu a míti v sobě Krista přebývajícího, jak praví

Digitized by Google

Augustin v kázání na Jana. A v knize ‚O léku pokání', jak stojí v ‚de Consc.', distinkci 2., praví: „K čemu připravuješ žaludek a zuby? Věř a jedl jsi! Neboť věřiti v něho jest chléb živý jísti, kdo věří v něho, jí ho."

Týž praví v kázání na slova evangelia, jak stojí v ‚de Consc.', distinkci 2.: „Což jest jísti Krista? Není to pouze přijímati tělo jeho ve svátosti; neboť mnozí nehodně přijímají, o nichž dí Apoštol v 1. listě ke Korintským, kap. 11.: ‚Kdož jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije.' Ale jak máme jísti Krista? Jak sám praví: ‚Kdo jí' (totiž hodně) ‚mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm'; přijímá-li však nehodně svátost, vyhledává si veliké trápení."

Tentýž v knize 4. ‚o Trojici', jak stojí v ‚de Consc.', distinkci 2., kap. ‚Chléb', praví: „Chléb s oltáře duchovně jísti jest nevinnost přinésti k oltáři; odpusťte svým vinníkům dříve, než byste přistoupili k stolu Páně hříchy, ať jsou všední, nebo smrtelné; a odpustíte-li, odpouštějí se vám, bezpečně přistupte, chléb jest, ne jed." Hle, jak zřetelně nazývá tento svatý učitel jedení duchovní nevinností víry, nebo vírou s podobou lásky. Tohoto jedení nemají zlí křesťané, byť i svátostně jedli. Proto praví týž svatý, jak stojí v ‚de Consc.', distinkci 2., kap. ‚Kdo': „Kdo, vece, nesrovnává se s Kristem" (Glossa praví, ‚t. j., kdo jest zlý') „ani nejí (totiž hodně) jeho těla, ani krve jeho nepije, i kdyby jedl svátost tak velkého významu, každodenně sobě k odsouzení." Tu pak praví Glossa: „To jest, nevtěluje se v tělo jeho, jež jest církev, jídlem, t. j. vírou."

Z toho jest patrno, že jedení duchovní v člověku vždy má předcházeti jedení svátostné, jako potřebnější. Neboť duchovní spadá pod přikázání, dle slov u Jana v kap. 6.: „Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti krve jeho, nemáte života v sobě." Svátostné však není nutno ke spáse, neboť maličtí spaseni jsou bez něho; ale přece nutno jest ke spáse, jak spadá pod přikázání církevní; aby totiž člověk, jenž má povinný věk, vyznává víru, užívá rozumu a může přistoupiti v povinný čas ke stolu Páně, jedl tělo Páně ve velebné svátosti; a ne marně nebo pro lakotu, či ničemnost pokryteckou, ale proto, aby drže památku utrpení Kristova od hříchu byl očištěn, v dobrém posílen, v tajemné tělo Kristovo silněji se vtělil, více byl ospravedlněn, k životu budoucímu se připravil, na rozumu byl osvícen, od zlého chráněn, měl život věčný a byl vzkříšen v den nejposlednější. Neboť praví Spasitel u Jana v kap. 6.: „Kdož jí mé tělo a pije mou krev, máť život věčný a já jej vzkřísím v den nejposlednější."

VI.

Závěrek.

Hle, dva poslední důvody, pro něž mají věrní Kristovi stále zachovávati duchovní a svátostné jedení těla Páně. To pak uvažuje volá

Digitized by Google

Innocenc řka: „Ó přeslavné a blažené oči pravé víry, které nyní vidí vtěleného Syna nejvyššího Otce, Boha pod způsobou posvěceného chleba, ač smysly tělesné odporují tak velké pravdě! Které pouhá víra povyšuje, za niž Kristus se odměňuje sebou samým; oběť chleba nebeského plod mnohý působí, když od svaté matky církve uctivě se obětuje — Bohu Otci k slávě a k poctě svatým, aby spravedlivým milost dala, odpuštění hříšníkům. Čistým jest ochranou, útěchou duším, které utrpením ohně vede k radosti života. Kristus, chléb andělský, jest blaho slabých, jest vykupitel zajatých; jest potěšení zarmoucených, povýšení pokorných, pokrm lačných, správná cesta zbloudilých," kteráž cesta račiž nás do vlasti říditi a se svatými v blaženosti věčné umístiti. —

Toto vše jsem sebral s veškerou šetrností se snahou poučiti sprostné, aby svorně se svatými věřili a nepřeli se zlomyslně a marně.

Digitized by Google

Digitized by Google

O CÍRKVI.

Digitized by Google

Digitized by Google

Traktat Husův ze všech nejznámější širšímu obecenstvu evropskému a Husovi také nejosudnější ze všech, jest traktat „o církvi“ (De Ecclesia). Býval dříve pokládán za nejdůležitější a nejoriginelnější spis Husův; mnoho k té slávě přispěla okolnost, že od koncilu byl proklet, na jeho základě hlavně že byla sestavena žaloba i odsouzení a že již na koncilu bylo o něm prosloveno slovo okřídlené, že prý tak vyvrací papežství jako koran katolictví. Konec XIX. věku i tu značně starší tvrzení omezil: ukázalo se, že traktat není ani nejoriginelnější ani nejdůležitější.

O původnosti traktatu našeho — a tím také o původnosti Husova učení vůbec — není možná dnes již ani mluviti. Ukázalo se, že ve výkladné své části je čerpán skoro doslovně ze dvou spisů Viklefových: „o církvi“ (de Ecclesia) a „o moci papežově“ (de potestate Papae); učení Husovo jest tedy v podstatě viklefství — arci ne všechno. A viklefský jest také již celý základní motiv našeho díla, protipapežský, jímž hlavně Hus se liší od svých tehdejších vrstevníků.

Také důležitost tohoto traktatu bývala přeceňována. Dnes daleko důležitější pro výklad celé nauky Husovy jest jeho čtení o Lombardových sentencích, kde nalezneme mnohem více pro Husův názor o světě a Bohu, jeho filosofii a morálku, nežli v tomto traktatu, jenž konečně zabývá se hlavně jen jednou, arci důležitou stránkou Husova učení.

Do r. 1412 Hus dostal se sice do sporu již se svým arcibiskupem a byl dokonce i v klatbě papežské pro nestání — ježto se nedostavil k soudu do Říma. Ale při tom stále přece ještě vedl při svou v Římě svými zástupci a s přímluvou panstva i dvora; spor nebyl rozhodnut definitivně. Teprve v létě r. 1412 bojem proti odpustkům pustil se Hus přímo do zápasu se stolicí papežskou, jenž skončil na podzim nejostřejší kletbou papežskou na Husa a jeho dobrovolným vyhnanstvím.

V boji tom stála proti Husovi zejména, kromě arcibiskupa pražského, biskupa litomyšlského a ostatní domácí hierarchie, fakulta theologická: osm mistrů, z nichž většina kdysi přátelé a stoupenci Husovi; kromě Pálče a obou Znojmů byli to Ondřej z Broda, mnich Matěj ze Zbraslavě, mistr Hildessen, Jan Eliášův a mnich Herrmann.

Boj byl čím dále tím ostřejší; král snažil se strany porovnati: a k tomu konci bylo r. 1413 dvojí jednání zavedeno: v únoru o synodě v Praze a v dubnu na schůzi v Žebráce. Obě strany vyslaly k nim přední své bojovníky (Hus ovšem, stižen jsa klatbou, nemohl se jich účastniti), formulovaly své názory v řadu článků a dokazovaly je obšírnými traktaty. Jednání však obojí se rozbilo — právě o pojem církve a názor na papežství, jejž vyložili za fakultu theologickou Páleč i Stanislav ze Znojma zvláštními traktaty „o církvi“ a jejž potom zase novými traktaty bránili.

Digitized by Google

A v těchto bojích první polovice r. 1413 traktat Husův vznikl; i on, jako Páleč a Znojma, musil vyložiti pojem církve, i on musil přesně ustanoviti pojem papežství. Meškaje na venkově ve vyhnanství nemohl ovšem užiti rozsáhlého apparátu učeného, jejž mu při výkladu Lombarda poskytovala bohatá knihovna kolleje Karlovy; musil se spokojiti dvěma traktaty Viklefovými, Písmem, kanony církevními a spisy svých odpůrců. Začátek traktatu, klidný poměrně a věcný, vznikl asi ještě v březnu-dubnu jako dobré zdání Husovo, ostatek, bojovný a osobní, po rozbití vyjednávání v dubnu a květnu. Pak putoval traktat do Prahy, do kaple betlemské, kde opisovačům byl 8. června 1413 dodiktován. Vlastní rukopis vzal pak Hus s sebou do Kostnice, přátelé předložili jej koncilu a ten dal jej 6. července 1415 spolu s ostatními traktaty vmetati do ohně (I to byla jedna z četných nezákonností koncilu: koncil slíbil průvodčím pánům českým, že jim traktaty předložené zase vrátí.).

Jest tedy hlavním účelem traktatu našeho (dosud ve dvaceti rukopisích zachovaného, v XVI. století třikrát tištěného) vyložiti Husův pojem církve i papežství. Dle učení tehdejších theologů — a učení to bylo takřka oficielní — jest církev římská papež s kardinály (a jich poslušným kněžstvem, tohoto pak poslouchají věřící); hlavou církve jest papež římský. Ten — jako hlava církve — jest neomylný, nemůže hřešiti (tak učili theologové již v XV. století!); každý věřící má ho býti ve všem poslušen. Jest to učení o tak zvané „plnosti moci" papežské, které vzrostlo, když v XIII. století moc papežů dostoupila svého vrcholu, a které zvláště příkře formuloval papež Bonifác VIII. (kolem r. 1300). Toho učení hájí také fakulta theologická. Páleč i Stanislav vedou jejím jménem obranu tohoto učení až do absurdnosti; a — jak obecně známo — r. 1870 podstatná část tohoto učení, neomylnost papežova ve věcech víry, stala se dogmatem církve katolické.

Proti tomuto učení vystupoval koncem XIV. věku Viklef — a jeho nauku přednáší Hus. Dle nich církví není papež s kardinály, nýbrž církví jsou všichni předurčení k spasení. Ti, kdož jsou předvědění k zatracení, mohou sice býti v církvi — jako Jidáš byl mezi apoštoly, — ale nejsou z církve, nejsou jejími členy a budou z ní v den soudný vyvrženi, — jako Jidáš z apoštolů. Hlavou pak této církve předurčených není papež, nýbrž Kristus. Papež a kardinálové jsou jen tehdy praví nástupci apoštolů, jestliže jsou předurčení a žijí-li dle příkazů evangelia; pakli ne, jsou lotři a Jidášové, papež pak Antikristem. Věřící pak má své vrchnosti poslouchati jen ve věcech dovolených; přikazuje-li však papež něco proti zákonu Božímu, pak sluší více poslouchati Boha nežli lidí.

Z těchto hlavních zásad, pro něž Hus (jako Viklef) dovolávají se hlavně svatého Augustina a starší prakse církevní, vyplývá pak přirozeně spor, jenž ovšem tvořil mezi oběma stranami propast nepřeklenutelnou. To, co Hus v 23 kapitolách následujících slovy Viklefovými formuluje, tvrdí a dokazuje, bylo straně protivné rouháním a kacířstvím. Nesmíme ovšem zapomínati, že mnoho z toho domnělého kacířství bylo namířeno proti dogmatům, teprve později — ano velmi pozdě ustanoveným (na koncilu tridentinském v XVI., ano až na koncilu Vatikánském v XIX.

Digitized by Google

století); a musíme při tom míti na paměti, že pozdější soudcové Husovi, kteří v theorii zastávali — jako pražští theologové — mínění o svrchovanosti a plné moci papežské, v praksi se přece řídili naukou Viklefovou a Husovou, že koncil kostnický předsedajícího papeže sesadil a obžaloval, že jednal tři léta bez papeže — tedy bez hlavy církevní, že koncil basilejský se proti papeži dokonce i v theorii postavil, že řádného papeže za kacíře odsoudil a nového (Felixa V.) zvolil: tak velice lišila se theorie od prakse!

*

Kapitola první.

Ježto každý křesťan zde na světě má věrně věřiti v církev svatou katolickou, jako má milovati Pána Ježíše Krista, ženicha této církve, a církev tu, nevěstu jeho, ale ježto nemiluje tuto duchovní matku, nepoznal-li by ji alespoň vírou — proto má ji vírou poznati a tak ji jako obzvláštní matku ctíti.

K nějakému tedy objasnění této věci poznamenati jest, že církev značí předně dům boží k tomu zbudovaný, aby v něm lid sloužil Pánu svému. Jako v 1. listě ke Korintským kap. 11. stojí: „A což pak domů nemáte k jídlu a ku pití? Čili církev boží — dle Augustina ‚dům modlitby' — tupíte?"

Po druhé značí církev služebníky, náležející k onomu domu božímu; a tímto způsobem duchovní, náležející k jedné hmotné církvi, nazývají se církví. Ale protože „ecclesia" dle řečtiny zove se shromáždění, které drženo jest pod jediným řízením, jak učí Aristoteles v 2. kn. „Politiky" kap. 7., kde praví: „Na shromáždění však mají všichni účast" — proto, dle tohoto označení, shromáždění všech lidí zove se církev. Dle oněch slov Matoušových v kap. 25.: „Když pak přijde Syn člověka v slávě své a všichni svatí andělé s ním, tehdy se posadí na trůnu velebnosti své. A shromážděni budou před něj všickni národové." Ejhle, veliké shromáždění všech lidí pod řízením krále Krista. Že pak není ono shromáždění celé církev svatá, proto dodává: „I rozdělí je na různo jedny od druhých, tak jako pastýř odděluje ovce od kozlů."

Z toho jest patrno, že jedna jest církev ovcí a druhá kozlů, jedna církev svatých a jiná zavržených. Dále: Církev spravedlivých jedna jest katolická, t. j. obecná, která není částí jiné; a o té nyní bude jednáno. Druhá pak jest částečná; tato jest částí jiné dle následujících slov Spasitelových u Matouše v kap. 18.: „Nebo, kdežkoli shromáždí se dva nebo tři ve jménu mém, tuť jsem já uprostřed nich." Z toho jest patrno, že shromáždí-li se dva spravedliví ve jménu Kristově, jsou s Kristem, jakožto hlavou, částečná svatá církev; podobně tři, čtyři a tak dále až do počtu všech předurčených, tento vyjímaje. A tímhle způsobem často se rozumí církev v písmě, jako ku př. v 1. listě ke Korintským, kap. 1. praví Apoštol:

Digitized by Google

„Církvi boží, která jest v Korintu, posvěceným v Kristu Ježíši.“ Nebo v 20. kap. Skutků apoštolských: „Buďtež tedy sebe pilni i všeho stáda, v němž Duch svatý ustanovil vás biskupy, abyste pásli církev boží, které sobě dobyl svou vlastní krví.“ Tímhle způsobem tedy všichni spravedliví, kteří nyní na zemi jsou pod řízením Kristovým v arcibiskupství pražském a zejména předzřízení jsou svatá církev pražská; a stejný jest důvod pro jiné částečné církve svatých, o kterých praví se ve 24. kap. Ježíše Siracha: „V shromážděních nejvyššího otevře ústa svá.“ A tamtéž v kap. 31.: „Almužny jeho vypravovati bude všeliké shromáždění svatých.“ Avšak svatá církev katolická, t. j. všeobecná, jest veškerost všech předzřízených, t. j. všichni předzřízení v přítomnosti, minulosti i budoucnosti. Tento výrok jde z výkladu svatého Augustina na Jana, z jehož výroku v XXXII., kvestii 4., kap. ‚Recurrat‘ vidíme, kterak tatáž církev předzřízených postupovala od počátku světa až na apoštoly a odtud až ke dni soudnému. Neboť praví: „Církev, která zrodila Abela, Enocha, Noema a Abrahama, ta zrodila i Mojžíše a proroky pozdější časem, před příchodem Pána; a která tyto zrodila, ta i apoštoly, mučedníky naše a všechny dobré křesťany; neboť zrodila všecky, kdo v různých dobách se narodivše přišli na svět, ale souvisí společenstvím jednoho národa. A občané této obce zkusili nesnáze putování zde na zemi, někteří je nyní zkoušejí a ostatní až do konce zkoušeti budou.“ Hle, jak jasně ukazuje tento světec svatou církev katolickou. A podobně mluví tamtéž ihned o církvi zlých, vece: „Která zrodila Kaina, Chama, Ismaela a Esaua, tatáž zrodila i Dathana a jiné podobné v lidu tomtéž; a která tyhle zrodila, zrodila i Jidáše, falešné apoštoly, kouzelníka Šimona a ostatní falešné křesťany až po naše časy, kteří jsou neústupně zatvrzelí ve vášni zvířecí, ať jsou bližní v jednotě, nebo jsou v nesouhlasu, odkryvše odštěpení své.“ Tolik Augustin.

Z výroku jeho jest patrno, že jediná jest všeobecná svatá církev, jež jest veškerost předzřízených, od prvního spravedlivého včetně, až včetně do posledního, jenž v budoucnosti má býti spasen; a uzavírá v sobě všecky, kdož mají dojíti spásy, kteříž tvoří počet, o jehož naplnění dostalo se zabitým svatým, pod oltářem jsoucím, odpovědi božské, aby odpočívali ještě za malý čas, ažby se naplnil počet spolusluhebníků jejich a bratří jejich. (Zjevení sv. Jana, kap. 6.) Neboť Bůh vševědoucí, který všecko mírou, váhou a počtem ustanovil, předurčil, kolik lidí konečně má dojíti spásy. Jest tedy ona obecná církev zároveň i nevěstou Kristovou, jíž se týká postup ‚Písně písní‘ a o které praví Isaiáš v kap. 61.: „... jako ženicha, kterýž se strojí ozdobně, a jako nevěstu okrašlující se ozdobami svými.“ Ona jest i jediná holubice, o níž praví Kristus v ‚Písni písní‘, kap. 6.: „Jediná jest však má holubice, má upřímná.“ Ona jest i žena statečná, jejíž čeleď obláčí se v roucho dvojnásobní. (Kniha přísloví, 31. kap.) Ona jest královna, o níž dí Žalmista: „Stála královna tobě po pravici v oděvu pozlaceném.“ Ona jest Jerusalem, matka naše, chrám Páně, království nebeské a obec krále velkého, jež celá, jak vece Augu-

Digitized by Google

stin v Enchiridiu, kap. 41., má býti pojímána nejen z té části své, kterou jest na tomto světě, od východu slunce až na západ, chválíc jméno Páně, a, uchvácena stářím, pějíc novou píseň; ale i z té části, která na nebi vždycky, odkudž byla založena, splynula s Bohem, aniž zakusila nějakého zla svého pádu. Ona ve svatých andělích blažena trvá a jak jest třeba pomáhá své části, která zde na zemi jest; neboť zajisté ta, jež bude jediná společenstvím věčnosti, i nyní jest jediná poutem lásky; která celá ustanovena jest k sloužení Bohu, pročež ani celá, aniž která její část nechce býti ctěna místo Boha." Tolik Augustin. To jest svatá církev katolická, kterou vyznávají křesťané bezprostředně po víře v Ducha svatého, církev věčná. Předně proto, že dle Augustina, jak srchu řečeno, jest nejvyšší stvoření. Proto bezprostředně se klade po nestvořené Trojici. Po druhé proto, že láskou Ducha svatého věčným manželstvím se snoubí s Kristem. A po třetí, že, je-li Trojice, hodí se, aby tato měla chrám, v němž by bydlila. Proto Augustin, jak svrchu, praví řka: „Bůh tedy přebývá v chrámě svém a to nejenom Duch svatý, ale i Otec a Syn, jenž také o těle svém — kterým se stal hlavou církve boží, která mezi lidmi jest, aby byl sám vládcem mezi všemi — praví: ‚Zrušte chrám tento, a ve třech dnech jej opět vzdělám'." Tolik Augustin. Ze slov těch se vyvozuje předně, že jedna jest církev obecná, chválící Boha od počátku světa až do skonání jeho. Po druhé, že svatí andělé jsou částí svaté církve katolické. Po třetí, že ta část církve této, která jest zde na zemi, čili církev bojující, jest podporována od církve vítězné. Po čtvrté, že církev bojující a vítězná jsou sjednoceny poutem lásky. Po páté, že celá církev i kterákoli její část má ctíti Boha a ani ona, ani žádná její část nechce býti ctěna místo Boha.

Z toho následuje přirozeně, že nemají věrní věřiti v církev, ježto není Bůh, ale dům boží, jak praví Augustin ve výkladu vyznání víry. Ale mají věřiti, že církev katolická jest nevěsta Pána Ježíše Krista, nevěsta to cudná, neposkvrněná, která nemůže konečně scizoložiti. Neboť praví sv. Cyprián, slavný biskup a mučedník ve XXIV., kvestii 1., kap. ‚Mluví': „Církev jest jediná, která šíře se rozpíná v množství vzrůstem plodnosti." A dodává: „Jedna však hlava jest, jeden počátek a jedna matka hojné plodnosti. Nemůžeť cizoložiti nevěsta Kristova, jest neposkvrněná a cudná. Jeden dům zná, jednoho lůžka posvátnost ostříhá čistou cudností." Tolik onen. Jeť ona svatá církev také vinicí Otcovou, o níž praví Řehoř v kázání: „Stvořitel náš má vinici, totiž církev obecnou, která tolik jaksi vinných kmenů vydala, kolik zrodila svatých od spravedlivého Abela, až do posledního vyvoleného, který se narodí na konci světa." O níž praví také sv. Remigius v kázání postním na slova: ‚Muži Niniviští stanou na soudu s pokolením tímto a potupí je,' vece: „Církev svatá sestává ze dvou částí; jedna z nich jsou ti, kdo nezhřešili, druhá ti, kdo přestali hřešiti." Tolik onen. O ní praví také sv. Isidor v knize ‚O nejvyšším dobru', kap. 14.: „Svatá církev," kde vece, „proto se zove katolická, že obecně jest rozšířena po celém světě." Rovněž Augustin

Digitized by Google

a Ambrož praví o ní ve své písni chvály boží: „Tebe vyznává církev po celém okršku zemském." A Ambrož mluví o ní ve XXIV., kvestii 1. takto: „Který dům jest důstojnější vkročením kázání apoštolského, než sv. církev? Nebo komu zdá se náležeti přednost před všemi spíše, než Kristu, který mýval nohy přátelům svým a netrpí, aby ti, které přijal do svého domu, přebývali tam s nečistými nohami, t. j. skutky." Tolik Ambrož. O této církvi také Papež Pelagius ve XXIV., kvestii 1., kap. ‚Rozštěpení', uvádí slova Augustinova: „Dvě církve nemohou býti," a praví níže: „Jest známo, že jedna jest církev, jak často bylo řečeno, která jest tělo Kristovo, která nemůže se rozděliti ve dvě nebo více částí." I Jeroným mluví o této církvi, jak stojí v kap. ‚Církev', 1. distinkce ‚O pokání': „Církev Kristova nemá poskvrny ani vrásky neb cokoli takového; kdo však jest hříšník, neb poskvrněn nějakou nečistotou, ten nemůže se zváti jedním z církve Kristovy." Tato svatá církev obecná jest také tajemné tělo Kristovo dle slov Apoštolových v listě k Efezským, kap. 1.: „A jej dal hlavu nade všecko církvi, kteráž jest tělo jeho." A v listě ke Kolossenským, kap. 1.: „A oné jest hlava těla církve." A opět: „Za jeho tělo, jenž jest církev." A v 5. kap. listu k Efezským: „Kristus (jest) hlava církve; a oné jest Spasitel těla." A níže: „Kristus miloval církev a vydal sebe samého za ni; aby ji posvětil, očistiv ji obmytím vody skrze slovo. Aby ji sobě postavil slavnou církev, nemající poskvrny ani vrásky neb cokoli takového; ale aby byla svatá a bez úhony."

A o tyto výroky se opírají svatí učitelé, jako Augustin, který v knize ‚O učení křesťanském' praví: „Kristus jest hlava církve, která jest tělo jeho, jež bude s ním v království a věčné slávě." Řehoř v ‚Moraliích', v 35., kap. 9. dí: „Neboť Kristus a církev jsou tatáž hlava a tělo, jedna osoba." A v kázání 15. na Ezechiela: „Církev jest jedna podstata s Kristem, hlavou svou." A Bernard praví ve 12. kázání na ‚Píseň písní': „Církev jest tělo Kristovo, dražší onoho, které vydal na smrt." A Paschasius v knize ‚O svátosti těla Kristova' praví, jak nalézáme i v písmech svatých: „Církev Kristova neb nevěsta boží nazývá se tělem Kristovým v pravdě, protože veškera církev Kristova jest jeho tělo, Kristus hlava a všichni vyvolení údy se nazývají. Z těchto částí spojuje se jedno tělo církve v dokonalého muže a v míru plnosti Kristovy. A právem nazývá se církev tělem Kristovým, totiž nevěstou boží, dle těchto slov Apoštolových: ‚A budou dva v jednom těle.' Toť — vece — jest veliká svátost v Kristu a církvi, že jsou Kristus a církev v jednom těle, jako jedno tělo, jedna hlava, jeden ženich, jednotliví pak vyvolení jsou údy jeden druhého." Tolik Paschasius.

Z uvedených výroků svatých jasně se vyvozuje, že svatá církev obecná jest počet všech předzřízených a tajemné tělo Kristovo, jehož on sám jest hlavou, a nevěsta Kristova, kterou z převeliké lásky vykoupil svou krví, aby ji pojal konečně slavnou, nemající vrásky hříchu smrtelného nebo poskvrny hříchu všedního, neb co jiného,

Digitized by Google

co by jí ubíralo ceny; ale aby byla svatá a neposkvrněná věčně objímajíc Krista ženicha.

Kapitola druhá

Bylo řečeno, co jest svatá církev obecná, i že jest toliko jedna, jako jest toliko jeden počet předzřízených a že jest svými údy rozšířena po celém okršku zemském. I jest dále věděti, že tato svatá církev obecná dělí se na tré, totiž na církev vítěznou, bojující a trpící.

Církev bojující jest počet předzřízených, dokud zde na zemi putuje k vlasti. A nazývá se bojující proto, že vede boj Kristův proti tělu, světu a ďáblu.

Církev trpící jest počet předurčených, trpící v očistci. Nazývá se pak trpící proto, že by si tam jsouc nezasloužila již blaženosti, protože milostí boží posvěcující a pomáhající zasloužila si v přítomnosti, aby zadostiučinivši očistcem došla odměny ve vlasti.

Církev vítězná jsou svatí odpočívající ve vlasti, kteří, vedouce boj Kristův proti Satanovi, konečně zvítězili. Avšak z těchto všech bude v den soudu jedna veliká církev. I praví doktoři, že na znamení těchto tří částí obecné církve dělí se velebná svátost ve tři díly. První díl, vnořený v posvátný mok, znamená prý církev vítěznou, která vnořením tím splynula a vpila se v božskou jsoucnost. Jak praví hlava církve v 5. kap. ‚Písně písní' své spoluobčany a spolustolovníky obveselujíc: „Hojně se napijte," vece, „moji milí." Druhé pak dvě části, které mají se očistiti v ruce Páně a zásluhou církve, jsou značeny oněma dvěma díly, které kněz drží v rukou; větší vespod znamená církev bojující a menší, o tento se opírající, znamená církev očekávající v očistci; neboť tato se opírá o přímluvu církve bojující. A k vůli těmhle dvěma částkám zdvojujeme své modlitby k Beránku, jenž jest hlava církve, aby se smiloval nad námi. Ale k vůli částce třetí, po jejímž místě a odpočinku dychtíme, prosíme, aby již Beránek trojí přirozenosti dopřál nám konečně pokoje. A proto Kristus ve své pokoře navštívil tři místa své církve, totiž pupek našeho světa, meškaje po třicet tři léta v Judei a Jerusalemě, předpeklí, v němž otcové se očišťovali, část církve své v duši povznášejíce, a po třetí konečně vstupuje na nebesa odvedl zajaté, které po vítězství korunoval, umístiv je na pravici boží. To jsou tři části jedné církve obecné čili katolické, nechť jest kolikkoliv církví částečných.

Jest však tato církev obecná panna, nevěsta Krista, panice, z níž se rodíme duchovně jako z pravé matky. Panna, dím, naskrze krásná, na niž není poskvrny. Ve 4. kap. ‚Písně písní' se praví: „A není na tobě poskvrny." A v listě k Efezským v kap. 5.: „... aby byla svatá a bez úhony" a tak nejčistší dle sebe celé ve vlasti. Ona však zločiny jest v částech porušena smilněním s cizoložícím ďáblem a s mnohými údy jeho. Avšak nikdy přijímána není jako nevěsta v obětí, s oblažením na pravici a na lůžko ženichovo, dokud by nebyla

Digitized by Google

čistou pannou, úplně bez vrásky. Neboť Kristus jest ženich panenství; poněvadž pak on žije věčně, nelze nevěstě jeho ustoupiti od něho duchovním smilněním. Proto praví se o zástupu nebešťanů ve ‚Zjevení sv. Jana' kap. 14.: „Nebo panicové jsou. Tiť jsou, kteříž následují Beránka, kamž by koli šel." Avšak Kristus byl již v prvním okamžiku světa ženichem církve a to předzřízením; v potvrzení andělů pak dal věno části nevěsty. A tak i v potvrzení spravedlivého Abela a jiných svatých, co zatím stále trvalo totéž zasnoubení až do vtělení jeho. Svým vtělením však vešel v druhý sňatek, zvoliv si jakousi královnu, část to celé církve, která jaksi ve vlastním smyslu zove se církev křesťanská. Tehdy totiž vůdce a zákonodárce náš přátelsky oslovuje nevěstu svou, jak praví Apoštol v listě k Židům, přijav člověčenství oděl se našimi zbraněmi a jako obr přemáhá nepřátele církve a učí, jak část církve má ho jako milující manželka následovati.

Proto veškerá nauka křesťanská jest obsažena v oné církevní modlitbě, kterou prosíme, aby ženich svým příchodem v tělo naučil nás pohrdati věcmi světskými a milovati nebeské. Pohrdati, t. j. v lásce jich nedbati, milovati, t. nade vše ženicha Krista.

Z toho jest patrno, že svatá církev obecná jest jediná nevěsta Kristova, panna konečně nejčistší, s kterou Syn boží vešel v manželství pro věčnou lásku a k vůli pojetí za vlastní; v ni pevně věříme, pravíce ve vyznání víry: „Věřím v svatou církev obecnou"; a v druhém vyznání víry přidává se o ní: „a apoštolskou". Nazývá se totiž apoštolskou proto, že apoštolové jsou plné, v duchu očištěné části téže matky církve, kterou sami zasázeli naukou Kristovou a svou krví; a jejich naukou a vážností již ji řídí jejich náměstkové, dívku hledající toliko ženicha církve. A takto dí Dekret ve XXIV., kvestii 1.: „Trvá," vece papež Lev, „výsada Petrova, kdekoliv z jeho spravedlnosti pronáší se soud. Neboť on sídlí na nebesích, vida a pečuje o to, co by Bůh svázal nebo rozvázal." Proto praví Bonifác VIII. v ‚dekretalu zvláštním': „... jest povinen silnou vírou věřiti a držeti jednu svatou církev katolickou a apoštolskou."

Jednota církve katolické záleží pak v jednotě předzřízení. Neboť jednotlivé její údy jedno jsou předzřízením a jednotou blaženosti, protože jednotliví její synové jsou v blaženosti konečně sjednoceni. V přítomnosti pak záleží její jednota i v jednotě víry a otnosti a v jednotě lásky, jak dovozuje Augustin ve výkladu ‚na Jana', a to na následující jeho slova v kap. 17.: „Aby všickni jedno byli." A v listě k Dardanovi, vykládaje slova: „Jest užitečné nám, aby jeden člověk umřel za lid," vece: „Kaifáš prorokoval, že Bůh syny své shromáždí v jedno. A to ne, vece, na nějaké jedno místo tělesné, ale shromáždil je v jednoho ducha a jedno tělo, jehož jedna hlava jest Kristus"; a této jednoty dotýká se Apoštol, pravě ve 4. kap. listu k Efezským: „Usilujíce zachovávati jednotu ducha v svazku pokoje. Jedno jest tělo a jeden duch... jeden Pán, jedna víra, jeden křest;

Digitized by Google

jeden Bůh a Otec všech" — a není pochyby, že bez této jednoty, jak předesláno, není spásy.

Kapitola třetí.

Avšak proti řečenému činí se námitka předně tím, že, kdyby výrok onen platil, nikdo předzvěděný nebyl by částí svaté matky církve obecné. Důsledek jest falešný, ježto každý křesťan jest částí své církve dle slov evangelia Matoušova v kap. 13.: „Podobno jest království nebeské vrši puštěné do moře a z všeho plodu shromažďující." O tom praví svatý Řehoř v kázání: „Svatá církev přirovnává se vrši puštěné na moře, protože jest i svěřena rybářům, i každý skrze ni proudy tohoto světa unášen jest k věčnému království, aby neutonul v hlubinách věčné smrti."

Po druhé dotvrzuje se to slovy evangelia sv. Matouše v kap. 22.: „Podobno jest království nebeské člověku králi, kterýž učinil svatbu synu svému. I poslal služebníky své, aby povolali pozvaných na svatbu. ... I vyšedše služebníci ti na cesty, shromáždili všecky, kterézkoli nalezli zlé i dobré; a naplněna jest svatba hodovníky." Tu praví Řehoř v kázání: „Hle, již samou jakostí hodovníků jasně se ukazuje, že touto svatbou královskou značí se přítomná církev, v níž zlí s dobrými se scházejí, smíšená zajisté z rozdílnosti synů svých."

Po třetí se to dotvrzuje slovy evangelia sv. Matouše v kap. 13.: „Pošle Syn člověka anděly své, i vyberouť z království jeho všecka pohoršení, i ty, kteříž činí nepravost." Dále i ze slov téhož v kap. 5.: „Protož zrušil-li by kdo jedno z přikázání těchto nejmenších, a učil-li by tak lidi, nejmenší slouti bude v království nebeském." V obou těchto výrocích evangelia nazývá se naše církev dle Řehoře v kázání 12. královstvím nebeským.

Po páté potvrzuje se to následujícími slovy evangelia sv. Lukáše v kap. 3.: „Tenť vás křtíti bude Duchem svatým a ohněm; jehožto věječka v ruce jeho, a vyčistíť humno své a shromáždí pšenici do obilnice své, ale plevy páliti bude ohněm neuhasitelným." Zde označuje se humnem církev katolická, jak vykládají doktoři a zvláště Augustin, který o víře v listě k Petrovi kap. poslední praví: „Velmi pevně drž a nikterak nepochybuj o tom, že humno boží jest katolická církev a v ní že až do skonání světa s obilím směšují se různé plevy." A dotvrzením těchto slov Augustinových jest tento výrok Kristův u Matouše v kap. 13.: „Podobno jest království nebeské člověku rozsívajícímu dobré semeno na poli svém." A dále: „Nechte, ať obé spolu roste až do žní."

K porozumění toho, co bylo a bude řečeno, dlužno předpokládati ze slov Apoštolových, že Kristus jest hlava svaté církve obecné, ona jeho tělo a kdokoliv předzřízený jeho úd a následovně část této církve, která jest tělo Kristovo tajemné, t. j. skryté, mocí hlavy Krista

Digitized by Google

a vlivem jeho řízené, spojené a svázané poutem předurčení. Tento předpoklad jde ze slov Apoštolových v 1. kap.: listu k Efezským: „A jej dal hlavu nade všecko církvi, kteráž jest tělo jeho." Dále i z těch slov jeho, kde v osobě předurčených praví (k Římanům, 12. kap.): „Tak mnozí jedno tělo jsme v Kristu." A v listě k Efezským kap. 4.: „A oní dal některé zajisté apoštoly, některé pak proroky, jiné pak evangelisty, jiné pak pastýře a učitele; pro spořádání svatých k dílu služebnosti, pro vzdělání těla Kristova." A níže: „Ale upřímně se majíce v lásce rosťme v toho všelijak, kterýž jest hlava, totiž v Krista. Z kteréhož všecko tělo příslušně spojené a svázané, po všech kloubích přisluhování, podle vnitřní moci v míru jednoho každého údu, zrůst, jakž na tělo přísluší, béře k vzdělání svému v lásce."

Dále znamenej, že Kristus zve se hlavou církve proto, že jest nejdůstojnější osoba v pokolení lidském, sdílející všem údům svým pohyb a čití. Neboť jako u člověka jest hlava nejdůležitější jeho částí, sdílející jeho, člověkovu tělu a jeho částem pohyb a čití, bez které nemůže ani tělo, ani žádný jeho úd znatelně přirozeně žíti: Tak Kristus jest osoba, jež jest pravý Bůh i člověk, udílející duchovní život a pohyb této církvi a kterémukoliv jejímu údu, bez jehož vlivu nemůže žíti ni číti. A jako v hlavě lidské jsou všechny smysly, tak v Kristu jsou skryty všechny poklady moudrosti a vědění božského. To jde z 2. kap. listu ke Kolossenským. Proto vpleten jest Apoštolem výrok svrchu položený tamtéž, v 1. kap. listu ke Kolossenským, kde dí: „Všecko skrze něho stvořeno jest. A on jest přede vším, a všecko jím stojí. A oní jest hlava této církve, kterýž jest počátek a prvorozený z mrtvých, aby tak on ve všem prvotnost držel. Poněvadž se zalíbilo Otci, aby v něm všechna plnost přebývala a skrze něho aby smířil s sebou všecko."

Avšak jednotu těla církve dokazuje Apoštol v 1. listě ke Korintským, kap. 12., dokazuje předně, že rozdíl darů, přisluhování a mocí pochází od jednoho duchovního Pána, kterýž působí ve všech. Neboť musí předcházeti dar, který jest počátek přisluhování u duchovních a moci u laiků. Avšak Duch dává dar, Pán přijímá přisluhování a Bůh vyžaduje přisluhování. „Nebo někomu, vece, dána bývá skrze Ducha řeč moudrosti, jinému pak řeč umění podle téhož Ducha; jinému pak víra v témž Duchu; jinému dary uzdravování v jednostejném Duchu. Někomu pak divů činění, jinému pak proroctví, jinému pak rozeznání duchů, jinému pak rozličnost jazyků, jinému pak vykládání jazyků."

I jest patrno, že Apoštol vyslovuje toto devatero důsledně v témž pořádku o lidech, kteří dary ony přijímají: „A některé zajisté, vece, postavil Bůh v církvi, nejprv apoštoly, druhé proroky, třetí učitele; potom moci, potom ty, kteříž mají dary pozdravování, pomocníky, správce, rozličnost jazyků mající," kteréžto devatero patrně se shoduje s hořejším. A tamtéž, čině přirovnání těla církve a údů jejích k přirozenému tělu lidskému, praví Apoštol: „Nebo jakož tělo jedno

Digitized by Google

jest a mnoho má údů, ale všichni ti jednoho těla údové, mnozí jsouce, jedno tělo jsou, tak i Kristus."

Avšak znamenati jest trojí shodnost a trojí rozdílnost mezi údy těla tajemného a těla lidského. (Shodnost:) Jako totiž údy tvoří jedno tělo, s nímž duše se snoubí; a podruhé: jako každý úd jest kterémukoli druhému nutný, ježto si navzájem pomáhají ve svých úkonech, tak jest tomu i s údy církve silou společenství a poutem lásky. Po třetí pak, jako údy společně se ovládají, tak i údy církve. Neboť dle Zlatoústého ve spise ‚O díle nedokonaném' člověk jest jakási bytost svobodná, jíž veškeré náboženství Kristovo jest předepsáno: Jako totiž jest spojení mezi hlavou a nohama, tak i rozum a vůle se spojují. Jako i každý úd ušlechtilý nebo neušlechtilý beze sporu slouží duchu, tak každý úd církve slouží Kristu b e z e s p o r u v ě t š í m o c i a poslušnosti. A jako údy zvláště výborné nezpyšní na svoji ušlechtilost, ale konají svoji povinnost dle řízení duše ku pomoci jednotlivých, tak tomu má býti i s údy církve. A jako oči a líce nemají přikrývky při práci, aby zahalené nezhyzdily a neuvedly ve zkázu, tak Kristus a apoštolové pro žár lásky a vzdáleni jsouce žáru žádostivosti nebyli zahaleni na tomto světě pozemskými statky; a takovýma očima mají býti jejich náměstkové, všichni duchovní. Ale údy méně ušlechtilé, jakožto stydné, jsou skrytěji, mnohonásobněji a jemněji ukryty; a tak jest tomu s nízkými, jimiž kal církve se očišťuje. Rozdílnost pak mezi údy těchto těl takto se znamená: První jest, že části církve trvajíce v milosti neohlížejí se na položení nebo umístění polohy těla, jako se ohlížejí údy tělesné. Druhá rozdílnost: Ježto údy ty jsou tajemné, není na odpor, ale shoduje se, aby jeden úd zastával úkony různých druhů. Neboť člověk jest jaksi celek, a proto se sluší, aby horlivě konal, kolik může. Třetí rozdílnost jest: Třeba že údy církve mají schopnosti v sebe vlité od Krista, jako údy tělesné mají schopnosti vlité od duše, kterými kladou se v jsoucnost údů, přece onen vliv jest dřívější a konání údů jest volné, milostné a záslužné.

Dále znamenej, že jako některé věci jsou v těle lidském, které nejsou jeho částmi, jako jsou slina, hlen, výmět, vřed nebo moč, a tyto přece nepatří k tělu, ježto nejsou částmi jeho, kdežto jiné jsou v těle lidském jako jeho část, a to jsou všechny údy — tak i jest něco v tajemném těle Kristově, které jest církev, a přece nepatří to k církvi, neboť není to její částí; tak musí každý předzvěděný křesťan býti konečně vyvržen z tohoto těla jako výmět. I jest tedy něco jiného býti z církve, a něco jiného býti v církvi. I jest patrno, že není důsledek: „Jsou-li někteří lidé zde na zemi v církvi, pak jsou z církve," ale naopak. Neboť víme, že býlí roste mezi obilím, že havran s holubem na jednom humnu hledá si potravu a že pleva přichází na špíž mezi zrny, a přece jest neslučný rozdíl mezi těmito věcmi, jak podán byl příklad na těle lidském. Tak máme si to představovati i o svaté matce církvi a k tomu směřuje výrok Janův v 1. listě jeho, kap. 2., an dí: „Nyníť Antikristové mnozí povstali...

Digitized by Google

z nás vyšli, ale nebyli z nás; nebo byť byli z nás, byliť by zůstali s námi." Neboť jako zbytečné vychází z pokrmu a silných údů, ač přece není z nich, tak i výměty církve, totiž předzvědění vycházejí z ní, avšak nebyli z ní, jako její část, neboť žádná její část z ní konečně nevypadá, protože láska předzřízení, která ji víže, nevypadá z ní dle slov Apoštolových v 1. listě ke Korintským, kap. 13.; a dokazuje to také ve svém listě k Římanům kap. 8., řka: „Víme pak, že milujícím Boha všecky věci napomáhají k dobrému, totiž těm, kteříž podle uložení jeho povoláni jsou. Nebo kteréž předzvěděl, ty i předzřídil, aby byli připodobněni obrazu Syna jeho, aby tak on byl prvorozený mezi mnohými bratřími. Kteréž pak předzřídil, těch i povolal; a kterýchž povolal, ty i ospravedlnil;" a z dlouhého důkazu činí závěr o předzřízených, řka: „Jist jsem zajisté, že ani smrt, ani život, ani andělé, ani knížatstvo, ani mocnosti, ani nastávající věci, ani budoucí, ani vysokost, ani hlubokost, ani kterékoli jiné stvoření nebude moci nás odloučiti od lásky boží, kteráž jest v Kristu Ježíši, Pánu našem."

Ještě dále znamenej, že, jak mnozí praví, čtverý jest vztah lidí zde na zemi k svaté matce církvi. Jedni totiž jsou v církvi dle jména i ve skutečnosti, jako předzřízení katolíkové poslušní Krista. Jiní ani ve skutečnosti ani dle jména, jako předzvědění pohané. Třetí toliko jménem, jako předzvědění pokrytci. A poslední jen ve skutečnosti, třeba se zdálo, že dle jména jsou mimo církev, jako předzřízení křesťané, které sluhové Antikristovi zdánlivě v podobě církve odsuzují. Tak totiž kněží a fariseové k nejpotupnější smrti odsoudili našeho Spasitele, který jest předzřízený Syn boží, jako rouhače a následovně kacíře (dle listu k Římanům, kap. 1.).

Dále znamenej, že žádné místo nebo vyvolení lidské netvoří úd svaté církve obecné, ale božské předzřízení, s ohledem na každého, kdo vytrvale následuje Krista v lásce. Jest pak předzřízení dle Augustina ‚o předzřízení svatých', vyvolení božské vůle skrze milost, nebo, jak se obecně říká: Předzřízení jest příprava milosti v přítomnosti a slávy v budoucnosti. Klade se pak ve spise ‚O pokání', distinkci 4. paragrafu 5. ‚Odtud prorok', dvojí předzřízení. Jedno, kterým někdo předem jest určen zde ke spravedlnosti a k dosažení odpuštění hříchů, ale ne k obdržení života slávy. A s tímto předzřízením neshoduje se druhý výměr, svrchu uvedený. Jiné pak předzřízení jest to, kterým někdo jest předzřízen k dosažení života věčného v budoucnosti; a k tomuto směřuje první výměr; a ne naopak. Neboť jest-li někdo předzřízen k životu věčnému, důsledně se dodává, jest tedy předzřízen k spravedlnosti, a dostihne-li života věčného, tedy dostihl i spravedlnosti, nelze však soud tento obrátiti. Neboť mnozí stávají se účastnými v přítomné spravedlnosti, ale pro nedostatek vytrvalosti nedocházejí účasti na životě věčném. Proto ve spise ‚O pokání' v distinkci 4., paragrafu ‚Tím tedy' se praví: „Mnozí zdají se předzřízeni zásluhou přítomné spravedlnosti, nikoli však předzřízením k věčné slávě. A tento výrok zakládá Gratian na výroku Apoštolově v listu

Digitized by Google

k Efezským, kap. 1.: „Požehnaný Bůh a Otec Pána našeho Jezukrista, kterýž požehnal nám všelikým požehnáním duchovním v nebeských věcech v Kristu. Jakož vyvolil nás v něm před ustanovením světa, abychom byli svatí a neposkvrnění před obličejem jeho v lásce; předzřídiv nás k zvolení za syny skrze Ježíše Krista pro sebe, podle dobře libé vůle své. K chvále slávy milosti své, kterouž příjemné nás učinil v tom nejmilejším: v němž máme vykoupení skrze krev jeho, totiž odpuštění hříchů."

I jest dále patrno, že dvojako mohou lidé býti ze svaté matky církve: předně dle předzřízení k životu věčnému; a tak jsou všichni konečně svatí ze svaté matky církve. Nebo po druhé dle předzřízení pouze k přítomné spravedlnosti, jako všichni, kdo někdy přijímají milost odpuštění hříchů, ale konečně nevytrvají.

Dále pak jest patrno, že jest dvojí milost, totiž předzřízení k věčnému životu; kdo tou jest předzřízen, nemůže konečně vypadnouti. Druhá pak jest milost předzřízení dle přítomné spravedlnosti, která nyní jest přítomna a jindy schází, protože brzy připadá, brzy vypadá. A první milost tvoří syny svaté církve obecné a činí člověka jaksi nekonečně dokonalejšího než druhá; neboť snáší nekonečné dobro k stálému užívání; ne tak druhá. A první činí lidi syny věčného dědictví, druhá však činí je Bohem přijatými světskými úředníky. Proto zdá se býti pravdivo, že jako Pavel byl zároveň rouhač dle přítomné nespravedlivosti a spolu byl ze svaté matky církve a tím i věrný a v milosti dle předzřízení k životu věčnému — tak byl Iškariotský zároveň v milosti dle přítomné spravedlnosti, ale nikdy ze svaté matky církve dle předzřízení k životu věčnému, ježto mu scházelo toto předzřízení. A tak Iškariotský, třebaže byl apoštol nebo biskup od Krista vyvolený, což jest jméno úřadu, přece nikdy nebyl část svaté církve obecné. Jako Pavel nikdy nebyl úd ďáblův, třebaže spáchal některé skutky podobné činům lidí církvi zlořečících, podobně nebyl jím ani Petr, který upadl z dopuštění Páně v těžkou křivopřísahu, aby statečněji povstal; neboť prospívá předzřízeným, jak praví Augustin, upadati v takové hříchy.

Z toho jest patrno, že jest trojí odloučení od svaté církve. První jest nezrušitelné, a tak všichni předzvědění jsou odloučeni od církve. A druhé jest zrušitelné; a tak i někteří kacíři jsou odloučeni od této svaté církve hříchem zrušitelným, mohou však milostí boží dojíti k ovčinci Pána Ježíše Krista. Neboť o takových praví sám u sv. Jana v kap. 10.: „A mámť i jiné ovce, kteréž nejsou z tohoto ovčince; i tyť musím přivésti." Měl jiné ovce dle předzřízení, které nebyly z tohoto ovčince a z jeho církve, dle přítomné spravedlnosti, které přivedl k životu svou milostí.

A tenhle rozdíl mezi předzřízením a přítomnou milostí silně jest znamenati. Neboť někteří jsou ovce dle předzřízení, ale vlci hltaví dle přítomné nespravedlivosti, jak dovozuje Augustin ve výkladu na Jana. A podobně někteří jsou synové dle předzřízení, ale ne ještě dle přítomné milosti. Tohoto rozdílu s obou stran dotýká se Augustin

Digitized by Google

ve výkladu na Janovu kap. 11., kde se praví: „... aby syny boží rozptýlené shromáždil v jedno," vece: „Kaifáš prorokoval o jediném národě židovském, ve kterém byly ovce, o nichž praví sám Pán: „Nejsem poslán než k ovcím domu Israelského." Ale Evangelista znal, že jsou ještě jiné ovce, které nebyly z tohoto ovčince, které měly býti přivedeny. A proto dodává: „A ne toliko za tento národ, ale také aby syny boží rozptýlené shromáždil v jedno." Toto však řečeno jest dle předzřízení, neboť dosud nebylo ani ovcí jeho, ani synů božích." Tolik Augustin. Proto vzhledem k tomuto praví se ve spise ‚O pokání', distinkci 4., paragrafu ‚Tímto tedy': „Tímto tedy způsobem nejsou synové leč účastníci věčné blaženosti" a dodává se, že syny nazývají se trojím způsobem: Buď toliko předzřízením, jako ti, o nichž dí sv. Jan: „... aby syny boží rozptýlené shromáždil v jedno." Nebo předzřízením a nadějí ve věčnou blaženost, jako ti, o kterých dí Pán: „Synáčkové, ještě maličko jsem s vámi." Nebo po třetí zásluhou víry a přítomné spravedlivosti, ne však předzřízením věčné slávy, jako ti, o nichž praví Pán: „Jestliže by pak opustili synové jeho zákon můj a v soudech mých nechodili."

Kapitola čtvrtá.

Z hořejších poznámek se uzavírá, že pouze Kristus jest hlava obecné církve, která není částí jiné. I jest patrno, že je-li někdo hlavou této obecné církve, pak jest učiněn lepší nad anděly a nad vše stvořené Duchem svatým, což přísluší jedině Kristu. (K Židům kap. 1.) Neboť nutno, aby on byl prvorozený z mnoha bratří (Ke Kolossenským, kap. 1.) a následovně nutno, aby byl náčelníkem dle důstojnosti práva prvorozenství. Tento důkaz jde i z listu Apoštolova k Efezským, kap. 1., kde dí: „Kteréž dokázal na Kristu, vzkřísiv jej z mrtvých a posadiv na pravici své na nebesích, vysoce nade všecko knížatstvo, i mocnosti, i moci, i panstvo, i nad každé jméno, kteréž se jmenuje, netoliko ve věku tomto, ale i v budoucím; a všecko poddal pod nohy jeho a jej dal hlavu nade všecko církvi, kteráž jest tělo jeho." Z toho jest patrno, že kdyby některý křesťan byl s Kristem hlavou obecné církve (neboť ona nemůže býti obludou, která by měla najednou dvě hlavy, jak se praví ve zvláštním dekretálu Bonifácově, kde počínaje slovy ‚Jednu svatou'. vece: „Má tedy jedna církev jedno tělo, jednu hlavu, nikoli dvě hlavy jako obluda"), pak bylo by nutno připustiti, že tento křesťan, jenž by byl hlavou oné církve, byl by Kristus, nebo jinak musilo by se připustiti, že Kristus byl by onoho horší a nízkým údem onoho. Poněvadž však toto jest nemožno, jest jasný závěr. Proto všichni apoštolové svorně vyznali, že jsou služebníci této hlavy a pokorní služebníci církve, nevěsty jeho; nikdy však neodvážil se tvrditi žádný z apoštolů, že byl hlava nebo ženich jmenované církve, poněvadž to bylo by cizoložiti s královnou nebes a přivlastňovati si jméno důstojnosti a úřadu. Důstoj-

Digitized by Google

nosti, vzhledem k životu věčnému, a úřadu, ke kterému dle věčného určení ustanovil Bůh Krista, aby jako nejvyšší řídil svoji nevěstu. To jest také patrno skrze svatého Augustina, v jeho listě k Dardanovi, kde praví: „Ona zajisté má toliko jednu hlavu, totiž hlavu, která ji řídí, z ní vyniká a jí dává příklad, k jedinému řízení, jak duchovnímu tak světskému."

Dle toho můžeme bráti hlavu církve ve dvojím smyslu, buď jako vnitřní, nebo jako vnější. Vnitřní, totiž první osoba této církve; a to opět dvojako, buď že stojí v čele co do statků tělesných této církve, nebo co do statků duchovních v řízení jich. Hlava vnější pak jest osoba vládnoucí podřízeným své přirozenosti, která jest však mimo jejich počet a která vlivem svým je řídíc nazývá se jejich hlavou: A tak jest Kristus vnější hlava kterékoli církve částečné i obecné dle svého božství; a vnitřní hlavou církve obecné jest dle svého člověčenství; tyto pak dvě přirozenosti, božství a člověčenství, jsou jeden Kristus, jenž jest jediná hlava své nevěsty, církve obecné, která jest veškerost předzřízených. Neboť ona jest člověk, který sestupuje s nebe a vstupuje na nebe, jak se praví u Jana, v kap. 3. Ne dle sebe celé, ale dle hlavy své, jejíž sestoupení nebyl místní pohyb, ale vtělení nebo vyprázdnění; a vystoupení byl místní pohyb, kterým jiné části svého těla s sebou béře.

I jest patrno, že tomu není na odpor, aby církev částečná měla více hlav. Neboť může míti tři hlavy, totiž božství, člověčenství Kristovo, a náčelníka ustanoveného sobě od Boha k řízení; ale hlavy tyto jsou podřazeny, totiž: božství nejvýše, člověčenství Kristovo uprostřed a náčelník nejníže. Avšak církev obecná má, jak řečeno, dvě hlavy. Jednu vnější, jež jest božství, a druhou vnitřní, jež jest člověčenství.

A dále patrno jest z toho, že Kristus od prvního počátku světa byl dle božství vnější hlavou církve až po své vtělení, od svého vtělení pak jest vnitřní hlavou církve dle člověčenství; a tak celá svatá církev katolická vždy měla a má Krista hlavou, od níž nemůže odpadnouti, ježto jest nevěsta připoutaná k hlavě té věčnou láskou. Neboť u Jeremiáše v kap. 31. praví ženich této církvi: „Milováním věčným miluji tě, pročež ustavičně činím tobě milosrdenství." Od počátku tedy povždy byl přítomen celé církvi dle božství její ženich, který přijíti měl svatým otcům dle člověčenství. Proto Augustin na slova žalmu 36. ‚Mlád jsem byl a sstaral jsem se' praví takto k thematu: „Pán totiž sám v srdci svém, jež jest církev, mlád byl prvními lidmi. Ejhle, již sestaral, jak znáte, chápete a rozumíte, neboť vy v tom jste kladeni a tak jste uvěřili, že Kristus hlava naše jest, a my tělo hlavy té. Zdaliž pouze my, a ne i ti, kdo byli před námi? Všichni, kdo od počátku světa byli spravedliví, mají Krista hlavou. Neboť oni věřili, že přijde ten, o němž my věříme, že již přišel a oni byli uzdraveni u víře v toho, v koho i my: Že on jest hlava celé obce Jerusalemské, počítaje v to všechny věrné od počátku až do konce, s připojením i zástupů a vojsk andělských. Aby to

Digitized by Google

byla jedna obec pod jedním králem a jedna jaksi krajina pod jedním císařem, šťastná, ve věčném míru a blaženosti chválící Boha, blažená bez konce. Tělo však Kristovo, které jest církev, jako jeden člověk mladší bylo. Hle, již na konci světa v tučném stáří, ježto o tomto řečeno jest: ‚Ještě se rozmnoží v stáří hojném' a rozmnožilo se po všech národech a jest jeho hlas." Tolik Augustin; z jeho slov plyne, že Kristus jest hlava církve svaté, v jehož příchod dle člověčenství věřili otcové, aby jim byl hlavou jako člověk, ten, který jim byl přítomen jako Bůh. V hlavě té všichni vyvolení se svatými anděli jsou sjednoceni.

Po druhé již z řečeného se uzavírá vzhledem k námitce, že žádný předzvěděný není úd svaté matky církve katolické. Neboť jenom jediná jest svatá matka církev katolická od počátku světa, která nesmíšeně objata jest z věčné lásky pravicí ženichovou po dni soudném, jak jest patrno z výše uvedeného a předchozího dokladu Augustinova. A poněvadž ona (církev) nebude míti po dni soudném jiných údů, než ty, které má a bude míti přede dnem soudným a všichni, kdož po dni soudném mají býti spaseni, jsou předzřízeni — proto žádní z oněch nejsou přede dnem soudu předzvěděni. A následovně žádní předzvědění nebyli údy církve, nevěsty Kristovy. A poněvadž stejný důvod jest o jednom předzvěděném jako o ostatních, z toho následuje, že žádný předzvěděný není úd svaté matky, církve obecné.

Dále jest nemožno, aby Kristus někdy nemiloval nevěstu svou, nebo některou její část, neboť nutně miluje ji stejně, jako sebe sama. Ale není možno, aby někoho předzvěděného tak miloval, a proto není rovněž možno, aby některý předzvěděný byl údem oné církve. Návěst jde z onoho slavného základu, že Bůh nemůže ničeho znovu poznati neb milovati, jak dí Augustin v 6. kap. ‚O Trojici': „Bůh nemůže počíti nebo přestati něčemu rozuměti, nebo způsobiti skutek vůle. Jednak proto, že jest nezměnitelný, jednak také proto, že znalost a chtění boží nezávisí od zevnějšího.

Z toho viděti jest, že Kristus miluje celou církev jako sebe sama, neboť jednou, t. po dni soudu, bude ji tak milovati, až bude kralovati s ním, jak patrno z postupu ‚Písně písní'. Neboť jinak nebylo by to pravé manželství z věčné lásky se souhlasem Kristovým k božskému sňatku, kdyby ženich, jenž jest jedna osoba s nevěstou, nemiloval ji jako sebe sama. Neboť k tomu dí Apoštol v 5. kap. listu k Efezským: „... Kristus miloval církev a vydal sebe samého za ni; aby ji posvětil, očistiv ji obmytím vody skrze slovo. Aby ji sobě postavil slavnou církev, nemající poskvrny ani vrásky neb cokoli takového; ale aby byla svatá a bez úhony." Proto praví Bernard ve 12. kázání na ‚Píseň písní': „Církev jest tělo Kristovo dražší toho, které vydal na smrt." I jest z toho patrno, že Kristus musí milovati církev, svou nevěstu, vždy tak, jako ji bude milovati po dni soudném; a z téhož důvodu nenávidí každého předzvěděného.

Digitized by Google

jako kdy po dni soudu. Poněvadž pak Bůh plně zná, jaký konec učiní s ním kterýkoli předzvěděný a jaké pokání učiní všichni předzřízení, kteří mají padnouti, ale potom věčně býti Bohu milí, jest patrno, že kteréhokoli hříšného předzřízeného více miluje, než některého předzvěděného, byť byl v jakékoli časné milosti; neboť chce, aby předzřízený měl věčnou blaženost a předzvěděný aby měl věčný oheň, jak patrno ze žalmu: „Nenávidíš všech, kteříž činí nepravost." Z toho, poněvadž pýcha předzvěděných, ježto nenávidí Boha, vystupuje vždy za konečnou nekajicností, proto nejsou z těla Kristova. Neboť sv. Augustin v 53. kázání na slova Páně praví: „Hlava pokorná a úd pyšný buďtež sebe vzdáleny. Ten nechce býti z těla hlavy Krista, kdo miluje pýchu." A v kázání 50. dle téhož Kristus pravdivě mluvě o kterýchkoli pastýřích, neboť v sobě má pastýře dobré, pravdivě dí: „Ját jsem jeden, se mnou v jednotě všichni jsou." Avšak předzvěděný, ježto jest úd ďáblův, nepojí se řádně k této hlavě." A týž Augustin v 3. knize ‚O nauce Kristově' v kap. 32. ukázav, že Kristus a tělo jeho, jež jest církev, jsou jedna osoba, plísní Tychonia v pravidle druhém, kterým tento nazývá veškeré pokolení lidské na dvé rozděleným tělem Páně. „Neměl," vece, „tak je nazývati. Neboť není vskutku tělem Páně to, co nebude s ním na věky. Ale mělo to býti řečeno o těle Páně pravém a smíšeném, nebo pravém a předstíraném, neboť nutno říci, že pokrytci nejenom na věky, ale ani nyní nejsou s ním." Hle, jak jasně ukázal tento svatý, že předzvědění nejsou v pravdě církev Kristova. A ve 4. distinkci ‚O pokání', kap. ‚Jestliže z dobrého', odvozuje se, že nikdo není z království Kristova, které jest církev, leč v pravdě syn, kterého otec dal sobě. O němž praví Jan v 3. kap., že nutno, aby nezahynul, ale měl život věčný. Proto praví tam, kde svrchu bylo uvedeno: „A nepohniž nás, že některým synům nedává vytrvalost; chraň Bůh, aby tomu tak bylo, byli-li z oněch předzřízených a povolaných dle vyloženého svrchu, kteříž v pravdě jsou synové zaslíbení." Ale tito, poněvadž zbožně žijí, nazývají se synové boží, ale ty, kteří budou žíti bezbožně a zemrou v téže bezbožnosti, nenazývá syny. A opět tamtéž, vykládaje slova 1. listu Janova v kap. 2.: ‚Z nás' vyšli, ale nebyli z nás,' praví: „Nebyli z počtu synů, i když byli ve víře synů. Poněvadž však kdo jsou v pravdě synové, předzvědění i předurčení, podobni jsou obrazu Syna božího a dle vyloženého povolání jsou svatí, aby byli vyvoleni — neboť nezahyne syn zaslíbení, ale zatracení — proto tedy byli tito z množství povoláni, ale z malého počtu vyvolených nebyli." A tamtéž níže: ‚Neboť věděl Ježíš od počátku, kdo by byli nevěřící a kdo by ho měl zraditi. I pravil: Protož jsem vám řekl: Že žádný nemůže přijíti ke mně, leč by jemu bylo dáno od Otce mého. A z toho mnozí z učedlníků jeho odešli zpět a nechodili s ním více.' Zdaliž i tito nebyli nazváni učedníky dle slov evangelia a přece nebyli v pravdě učedníky, neboť nezůstali v řeči jeho, dle toho, jak praví: „Zůstanete-li vy v řeči mé, právě učedníci moji budete." Ježto tedy neměli vytrvalosti, proto

Digitized by Google

jako nebyli v pravdě učedníci Kristovi, tak nebyli v pravdě ani synové boží, i když jimi se zdáli a zvali.

My tedy nazýváme vyvolené i učedníky Kristovými i syny božími, kterými mají býti zváni ti, které vidíme, že obrozeni zbožně žijí. Ale tehdy jsou v pravdě to, čím jsou zváni, jestliže vytrvají v tom, proč jsou tak zváni. Nemají-li však vytrvalosti, t. j. nezůstávají-li v tom, čím počali býti, nenazývají se tak správně, proč se tak nazývají, a nejsou tím. Neboť nejsou tím u toho, jemuž známo jest, čím budou, t. j. špatnými z dobrých." Tolik dí svatý Augustin. Hle, ukazuje jasně, že mnozí jsou v církvi, kteří nazývají se synové, jsouce tak nazváni jako od lidí, kteří však přece nejsou z církve, ježto nejsou v pravdě synové boží, předzřízení k životu slávy.

A totéž jde ze svatého Jana Zlatoústého v kázání devátém ‚O díle nedokonaném', jenž dí: „Kdo byli boží, nemohou zahynouti, neboť z Boha nikdo nemůže vytrhnouti." I jest to patrno z těchto slov Janových v 10. kap.: „Ovceť mé hlas můj slyší, a já je znám, a následujíť mne. A jáť život věčný dávám jim a nezahynouť na věky, aniž jich kdo vytrhne z ruky mé." Dále pak tam dokazuje Kristus, učitel nejlepší, z nesmírnosti Otcova daru, jenž jest Duch svatý, že nikdo nemůže to učiniti, neboť Otec jeho jest všemohoucí, z jehož ruky žádný nemůže ničeho vytrhnouti; ale poněvadž Kristus a Otec jeho jedno jsou s Duchem svatým, kterýž jest dar jeho, kterým se mu zasnubuje církev, proto nikdo nemůže ovcí jeho vytrhnouti z ruky jeho. Neboť on na věky vyvolil si každý úd církve za nevěstu. A proto žádný takový úd neopustí, neboť jinak neprozřetelně by si jej byl vyvolil k slávě. A k tomu směřuje důsledek velikého filosofa Jana, v 1. jeho listu, kap. 2., když dí o předzvěděných, kteří dočasně setrvali v milosti: „Nebo byť byli z nás, byliť by zůstali s námi." Nenít pak tento soud podmínečný nemožný nebo kacířský, neboť jest utvořen Duchem svatým dle slov 10. kap. evangelia Matoušova: „Nebo ne vy jste, kteříž mluvíte, ale Duch Otce vašeho, který mluví v vás." K tomu jest i Apoštol, v 8. kap. listu k Římanům, jak jsem výše položil, kdež mluvě o sobě a předzřízených, kteří jsou údy církve, dokazuje, že žádné stvoření nebude jich moci odloučiti od lásky, která jest v Kristu Ježíši, spojujíc nerozlučitelně údy jeho, ježto láska předzřízení nevypadá (1. list ke Korintským, kap. 13.). Proto dí Apoštol v 8. kap. listu k Římanům: „Vy pak nejste v těle, ale v Duchu, poněvadž Duch boží v vás přebývá. Jestliže pak kdo Ducha Kristova nemá, tenť není jeho," a rozumí tím, že není část jeho těla.

A činí-li se námitka tím, že předzvěděný, jsa časně v lásce, má toto pouto a následovně jednotu s Kristem a že tak předzřízený jsa v hříchu, nemá tohoto pouta a následovně jednoty Kristovy, tu jest patrno, že jako na těle lidském lze ukázati vlhkost tekoucí a vlhkost základní, tak na tajemném těle Kristově lze ukázati milost dle přítomné spravedlivosti a milost dovršenou. Protož jako nežity mokvajíce přirůstají časem, nejsou však stálé pro různost přiro-

Digitized by Google

zenosti, tak jest tomu s údy ďáblovými, třebaže dočasně přirostly dle přítomné spravedlivosti. Předzřízení však, byť i dočasně byli zbaveni milosti plynoucí, přece mají milost základní, od níž nemohou vypadnouti a tak spravedliví, kteří jsou již předzřízeni, majíce dvojí milost, dvojím jsou svázáni poutem.

Ale naproti tomu se činí námitka. Neboť následuje, že nutno připustiti, že by jeden a týž člověk byl zároveň a najednou spravedlivý a nespravedlivý, věrný a nevěrný, pravý křesťan a kacíř, v obzvláštní milosti a ἄχαρις*) a tak i v jiných opačných názvech, z čehož následuje patrný protiklad. K tomu se praví, že dlužno připustiti, že jeden a týž člověk jest zároveň a najednou spravedlivý a nespravedlivý, ale na odpor tomu jest, že by byl zároveň a najednou spravedlivý a nespravedlivý dle téhož, jako odporuje tomu, aby protivné věci byly zároveň a najednou na jednom a tomtéž člověku dle téhož; a tak svrchu uvedené názvy nejsou pro dvojsmysl sobě odporné, neboť dle filosofa toliko jedno jednomu se klade na odpor a tak jeden a týž člověk jest spravedliv z milosti předzřízení a nespravedliv z proklatého hříchu; takový byl Petr, zapíraje Krista, i Pavel, pronásleduje ho. Neboť oni nevypadli tehdy od lásky předzřízení. A následovně dle ní byli v milosti a tak spravedliví; a protože byli tehdy v hříchu, a tak zbaveni milosti boží plynoucí, byli tak nespravedliví. A praví-li se: „Tedy byli tehdy nespravedliví a následovně nebyli spravedliví," odpovídá se popřením prvního důsledku. Neboť důsledek neplatí od zbavení k popření, leč s omezením, jak následuje v uvedeném případě: Petr a Pavel byli nespravedliví a tedy dle přítomné milosti nebyli spravedliví, a to jest závěr správný. Jako se správně připouští, že byli spravedliví dle milosti předzřízení a nebyli spravedliví dle milosti přítomné, tak podobně Pavel byl věrný dle předzřízení a nevěrný dle pronásledování, byl Israelita dle předzřízení a rouhač dle přítomné nespravedlivosti, byl i v lásce předzřízení a ἄχαρις, t. j. bez milosti přítomné spravedlivosti.

A k potvrzení tohohle platí výrok Pavlův, uvedený z Oseáše v 9. kap. listu k Římanům, kde se praví: „Nazvou nelid svůj lidem svým a nemilou milou a kteráž nedošla milosrdenství, milosrdenství došlou. A staneť se, že místo toho, kdež řečeno bylo jim: Nejste vy lid můj, tuť nazváni budou synové Boha živého." Protož písmu tomuto a podobnému nerozumějí leč ti, kdo vědí, že není odporu, leč by vlastnosti opačné byly na někom dle téže věci a v týž okamžik. Proto ti, kdo dovedou toto uvážiti, připouštějí, že Kristus ve svatém třídenní byl mrtev a živ. Ba, jak dí Ambrož, umíral a neumíral, protože žil duchem a zemřel tělem. umíral jako člověk a neumíral jako Bůh. A Apoštol praví v 5. kap. 1. listu k Timotheovi, že „vdova chlipná živa jsouci, již umřela", protože žije tělem, ale ne duchem; i jest patrno, že z toho nenásleduje ani odpor, ani protiklad. Z již řečeného jde konečně, že *žádný předzvěděný není v pravdě části svaté matky*

*) ἄχαρις = bez milosti jsoucí. Pozn. překl.

Digitized by Google

církve. A jestliže by sv. Tomáš nebo někdo jiný nazval předzvěděného v milosti údem církve, pak mluví dvojsmyslně s Augustinem a písmem svatým, vztahuje to k pojmenování obecnému a k uvážení církve bojující. Proto svrchu bylo řečeno, co dí Augustin: „Nemají-li v pravdě vytrvalosti, t. j. v tom, čím počali býti, nevytrvají, nejsou správně zváni, proč jsou zváni a nejsou tím. Neboť u toho tím nejsou, komu jest známo, čím budou, t. j. špatnými z dobrých.“ Tato slova Augustinova stůjtež proti všem námitkám, v nichž znamenati jest dvojsmysl.

Kapitola pátá.

Jižť jest odpověděti k dokladům, uvedeným svrchu ve třetí kapitole na odpor. Znamenej pak k pochopení jich, že praví se o lidech, že jsou různě v církvi svaté. Neboť o některých praví se, že jsou tam jen dle víry znetvořené, jako předzvědění křesťané zahrnutí hříchy, jimž dí Pán v 6. kap. Lukáše: „Co pak mi říkáte: Pane, Pane, a nečiníte to, což pravím?“ A v 7. kap. Matouše praví o nich: „Mnozí mi dějí v onen den: Pane, Pane, zdaliž jsme ve jménu tvém neprorokovali, a ve jménu tvém ďáblů nevymítali? A v tvém jménu divů mnohých nečinili? A tehdyť jim vyznám, že jsem vás nikdy neznal,“ totiž že máte býti spaseni. Proto dí žalm: „Odstuptež ode mne všickni, kteří pášete nepravost.“ Někteří však jsou v církvi toliko dle víry a milosti přítomné, jako spravedliví předzvědění, kteří nejsou v církvi dle předzřízení k životu věčnému. Někteří pak jsou v církvi toliko dle předzřízení, jako nekřtěné děti křesťanské a pohané nebo Židé, kteří budou křesťany. Jiní dle znetvořené víry a dle předzřízení, jako křesťané předzřízení, kteří nyní jsou v hříších, ale mají se vrátiti k milosti. Někteří pak dle předzřízení i přítomné milosti, jako všichni křesťané vyvolení, kteří napodobují Krista v mravech a již mohou ještě v tomto životě vypadnouti od milosti plynoucí. A někteří jsou již v církvi vítězné utvrzeni v milosti. Avšak všichni jsou rozděleni na předzvěděné a předzřízené, z nichž první jsou konečně údy ďáblovy a ostatní jsou údy tajemného těla, jež jest svatá církev, nevěsta Pána našeho Ježíše Krista.

Proto v prvním dokladu o vrši předzřízení označeni jsou rybami dobrými a předzvědění špatnými, které pryč zamítali. A proto dí svatý Řehoř: „Svatá církev přirovnává se vrši puštěné na moře, protože jest i svěřena rybářům“ — hle, první podobnost — „i každý skrze ni proudy tohoto světa,“ t. voláním, unášen jest k věčnému království, aby neutonul v hlubinách věčné smrti.“ Hle, druhá podobnost. „A z všelikého druhu ryb shromažďující,“ neboť volá k odpuštění hříchů moudré i zatemnělé, svobodné i otroky, chúdé i bohaté, statečné i slabé. Hle, třetí podobnost.

Střez se tedy říci falšovatel písma: „Svatá církev volajíc shromažďuje z všelikého druhu lidí, a tedy všichni povolaní k víře Kristově jsou údy svaté církve, nevěsty Kristovy.“ Proto v závěru ukazuje svatý

Digitized by Google

Řehoř vyvolené a zavržené, řka: „Odkudž, totiž na konci světa dobré ryby do nádob jsou vybírány, zlé pak pryč zamítány, neboť každý vyvolený jest přijat do věčného stánku, a zavržení, ztrativše světlo věčného království, jsou vlečeni v temnosti zevnitřní. Nyní pak dobré, t. j. vyvolené, i zlé, t. j. předzvěděné, společně jako smíšené ryby drží v sobě vrš víry.“ Hle, čtvrtá podobnost. Ale břeh svaté církve značí vrš, kterou táhli, totiž volajíce k víře. I dodává svatý Řehoř: „A zajisté ryby mořské, které byly chyceny, nemohou spočítány býti. My však jako zlí jsme chytáni, ale v dobrotě jsme přeměňováni.“ Tím dává na rozum, že zlí předzřízení konečně dobrotou se přeměňují. Jest tedy hlas svatého Řehoře hlas předzřízených, kteří zmítáni byvše zlobou jsou od církve k dobrotě povoláváni křtem nebo pokáním.

Z toho jde i výklad druhého dokladu o svatbě, na níž shromažďováni jsou vírou dobří i zlí, kteří jsou smíšeni ve svaté církvi; ale zlí nejsou praví synové, jako nejsou praví přátelé ti, kdo nemají roucha svatebního, jež jest láska předzřízení. A proto jim jako jedinému řekne král svatby: „Příteli, kteraks ty sem všel, nemaje roucha svatebního?“ Tu pak dí Řehoř: „Velmi podivuhodno jest, nejmilejší bratří, že toho i nazývá přítelem i káře, ač by správněji řekl: Příteli, a ne příteli, příteli vírou, ne příteli skutky.“ Tolik Řehoř.

I jest patrný výklad třetího dokladu, že z království svaté církve vyberou všecka pohoršení i ty, kteříž činí nepravost, t. j. hřích konečné nekajicnosti. Hle, zde jsou dotčeni předzvědění.

Ke čtvrtému dokladu, jenž praví: „Protož zrušil-li by kdo jedno z přikázání těchto nejmenších,“ mluví případně svatý Augustin ve výkladu na Jana, a to na jeho slova v poslední kap.: ‚... Šimon Petr vytáhl síť na zem, plnou ryb velikých sto padesáte a tři,‘ vece: „Protož zrušil-li by kdo jedno z přikázání těchto nejmenších a učil-li by tak lidi, nejmenší slouti bude v království nebeském; kdož by pak koli činil i učil, ten veliký slouti bude v království nebeském. Tento tedy bude moci náležeti k počtu ryb velikých. Nejmenší pak ten, který ruší skutky to, čemu učí slovy, může býti v takové církvi, jaké značí ono první lovení ryb, která má dobré i zlé, poněvadž i ona nazývá se království nebeské, pročež dí: ‚Podobno jest království nebeské vrši puštěné do moře a z všelikého druhu ryb shromažďující.‘ Zde chce, aby se rozuměli také dobří a zlí, o nichž dí, že budou na břehu, t. j. na konci světa rozděleni. Dále, aby ukázal, že tito nejmenší zavržení, kteříž učí dobrému slovy, ale ruší je zlým životem, nebudou ani jako nejmenší v životě věčném, ale že tam vůbec nebudou, ačkoliv řekl, nejmenší slouti bude v království nebeském, ihned dodal: ‚Nebo pravím vám: Nebudeliť hojnější spravedlivost vaše, nežli zákonníků a farizeů, nikoli nevejdete do království nebeského.‘ Ti pak jistě jsou zákonníci a farizeové, kteří se posadili na stolici Mojžíšově a o nichž dí: ‚Protož všecko, což by koli rozkázali vám zachovávati, zachovávejte a čiňte, ale podle skutků jejich nečiňte; neboť praví, ale nečiní,‘ učí řečmi a ruší mravy. Důsledek

Digitized by Google

tedy jest, že kdo jest nejmenší v království nebeském, jakým jest církev nyní, nevejde do království nebeského, jakým bude církev tehdy. Neboť takový uče tomu, co ruší, nebude náležeti ke společenství těch, kteří konají to, čemu učí, a tak nebude v počtu ryb velkých, neboť ten, kdož by činil i učil, veliký slouti bude v království nebeském." A poněvadž tento veliký byl, proto bude tam, kde onen nejmenší není. Zajisté až do té míry tam velicí budou, aby ten, kdo tam jest menší, byl větší tím, čím zde nikdo není větší, ale přece ti, kdo zde velicí jsou, t. j. kdo v království nebeském, kde vrš shromažďuje dobré i zlé, činí dobré, kterému učí, ti budou v oné věčnosti království nebeského větší; je pak nazývají ti, kteří náležejí k pravici a ke vzkříšení života, rybami." Tolik Augustin. Z jeho slov plyne týž výrok, jenž plyne ze slov Řehořových, že církev shromažďuje vyvolené i předzvěděné ve víře. Po druhé plyne, že ti, kdo v církvi učí a drží stolice důstojnosti a ruší přikázání boží, jsou zavrženi. Neboť praví: ‚Konečně, aby ukázal, že tito nejmenší zavržení, kteříž učí dobrému slovy, ale ruší je zlým životem, nebudou ani jako nejmenší v životě věčném, ale že tam vůbec nebudou.' Po třetí z toho plyne, že věrní křesťané, kteří skutkem naplňují přikázání boží, jsou velcí ve svaté církvi boží; a představení vládnoucí a rušící přikázání, že jsou nejmenší. A jsou-li předzvěděni, pak nebudou v království božím. Nechť se tedy zastydí učedníci Antikristovi, kteří žijíce na odpor Kristu, tvrdí, že jsou největší ve svaté církvi boží a nejpyšnější jsou. A veřejně jsouce silni lakomstvím a pýchou tohoto světa, nazývají se hlavami a tělem svaté církve ti, již dle evangelia Kristova nejmenšími slouti mají. Po čtvrté plyne, že ryb velikých sto padesáte a tři, chycených na pravé straně lodi, značí předzřízené, mezi nimiž ti, kdo učili a činili přikázání boží, větší jsou za rovnosti ostatních.

K pátému dokladu evangelia: ‚Tenť vás těšiti bude Duchem svatým' atd. se připouští, že církev svatá jest humno Páně, na němž jsou dle víry dobří i zlí, předzřízení i předzvědění, nyní smíšeni: předzřízení jako pšenice, předzvědění jako plevy, první aby byli shromážděni do obilnice nebeské vlasti, ostatní aby byli spáleni ohněm neuhasitelným, jak praví evangelium a výklad Augustinův. Ale jako pleva zůstane vždycky plevou, tak předzvěděný zůstane vždycky předzvěděným, a byl-li by někdy v milosti dle přítomné spravedlivosti, přece není nikdy část svaté církve. A jako pšenice zůstane vždy pšenicí, tak předzřízený zůstane vždy předzřízeným a údem církve, byť i někdy vypadl od milosti přicházející, ale ne od milosti předzřízení. Proto stojí pod výrokem Augustinovým ve XXXII., kvestii 4., kap. ‚Recurrat' takto: „A proto ať se zdají meškati uvnitř, anebo otevřeně jsou vně, kdo jest dražší, dražší jest. Ať trvají na humně ve své neplodnosti, nebo v příležitosti pokušení jako větrem ven jsou vynášeni, co jest pleva, jest pleva a vždy jest oddělen od pravdy oné církve, která jest bez poskvrny a vrásky i ten, kdo v tělesném trvání mísí se ve shromáždění svatých. Avšak o žádném

Digitized by Google

nemá se zoufati, ať se jeví takovým uvnitř, nebo ať zřejmě se protiví vně.' Tolik Augustin. Proto případně praví Jan Křtitel, že on vyčistí, totiž v den soudu, humno své, t. j. církev svatou, a shromáždí pšenici svou do obilnice, t. j. předzřízené do vlasti; ale plevy, t. j. předzvěděné, páliti bude ohněm neuhasitelným. Proto praví Augustin o víře v listě k Petrovi, kap. poslední, jak bylo uvedeno: „Velmi pevně drž a nikterak nepochybuj o tom, že humno boží jest církev katolická a v ní že až do skonání světa obsaženy jsou plevy smíšené s obilím. Také zde že mísí se zlí s dobrými přijímáním svátostí a že v každém stavu, ať kněžském ať laickém, jsou zároveň dobří i zlí." A níže: „Že při skonání světa dobří od zlých i s tělem budou odděleni, až přijde Kristus, maje věječku v ruce své, a vyčistíť humno své a shromáždí pšenici svou do obilnice; ale plevy páliti bude ohněm neuhasitelným, až spravedlivým soudem oddělí spravedlivé od nespravedlivých, dobré od zlých, přímé od zvrácených. Dobré postaví po pravici, zlé po levici, a z jeho úst pronesen bude věčný a nezměnitelný výrok věčného spravedlivého soudu. Všichni nepraví půjdou v oheň věčný, spravedliví však v život věčný. Nepraví vždy hořeti budou s ďáblem. Spravedliví pak kralovati budou bez konce." Tolik Augustin. I jest patrno z výkladu svatých, že v podobenstvích Kristových předzvědění značeni jsou rybami zlými, zlými hosty svatebními, člověkem neoděným na svatbě rouchem svatebním, plevami, koukolem, semenem zlým, stromem zlým, pannami bláznivými a kozly. A naproti tomu způsobem právě opačným předzřízení značeni jsou rybami dobrými, hosty dobrými, člověkem oděným rouchem svatebním, pšenicí, semenem dobrým, stromem dobrým, pannami opatrnými a ovcemi.

Toto uváživ má se věrný stříci tohoto důsledku: Předzvědění jsou ve svaté církvi boží, a proto jsou její částí. Neboť bylo řečeno, že něco jiného jest býti v církvi a něco jiného býti z církve, nebo býti částí, či údem církve. Jako nenásleduje: Pleva nebo koukol jest v pšenici nebo mísí se s pšenicí, tedy pleva jest pšenice, tak tomu jest i s předcházejícím. A podobně jako nenásleduje: Výmět nebo vřed jest v těle lidském, a proto jest jeho částí, tak nenásleduje: Předzvěděný jest v tajemném těle církve, proto jest jeho částí. Dále neplatí tento důsledek: Tento člověk jest v milosti dle spravedlivosti, proto jest část nebo úd svaté církve katolické. Ale dobře platí: Tento člověk jest v milosti předzřízení, proto jest část nebo úd svaté církve. A dále neplatí tento: „Petr jest v hříchu, proto není část nebo úd svaté církve. Ale správně následuje, že pak není v církvi dle milosti přítomné spravedlivosti. A takovéto důvody poznáváme, uvažujíce, co jest, býti v církvi, a co jest býti úd nebo část církve a že údem svaté církve katolické činí předzřízení, jež jest příprava milosti v přítomnosti a slávy v budoucnosti, ne však místo důstojnosti, nebo vyvolení lidské, aneb nějaké čitelné znamení. Neboť ďábel Iškariotský, aniž mu překáželo vyvolení Kristovo a dočasné dary, poskytnuté mu k apoštolství čili biskupství i přes mínění lidu, že byl pravý

Digitized by Google

učedník Kristův, nebyl pravý učedník Kristův, ale byl vlk oděný kožími ovčí, jak praví Augustin, a následovně nebyl ani předzřízený a tak ani část církve, nevěsty Kristovy.

Z toho jest patrno, že byla by velká opovážlivost, tvrditi o někom beze zjevení a bez bázně, že jest úd oné svaté církve. Neboť nikdo, leč svého času předzřízený, není bez poskvrny nebo vrásky údem oné církve. Ale nikdo by netvrdil beze zjevení a bez bázně, že sám jest předzvěděný a svatý bez poskvrny a vrásky. Jest tedy závěr: Proto velice podivuhodno jest, s jakým čelem více oddáni jsouce světu, více světsky a výstředně žijíce, vzdáleni jsouce od obcování Kristova a neplodnější jsouce v naplňování Kristovy rady a přikázání, bez bázně tvrdí, že jsou hlavy, tělo neb zvláštní údy církve, nevěsty Kristovy. Zdaž věříme, že tito jsou bez poskvrny smrtelného, nebo bez vrásky všedního hříchu, když opouštěním rady Kristovy, když nečinností ve svatém úřadě a když skutky učí nás spíše pozorovati opak toho; neboť dí ženich církve: „A tak tedy po ovocích jejich poznáte je." (Matouš kap. 7.) A u Jana v kap. 10. praví: „Skutkům věřte!" A ve 23. kap. Matoušově vece: „... ale podle skutků jejich nečiňte; neboť praví, ale nečiní."

Ale naproti tomu činí se námitka předně tím, že kterýkoli duchovní znakem neb znamením čitelným poznamenaný od preláta uvážením církve, jest část svaté matky církve a toliko množství takových duchovních jest církev řečená *κατ' ἀντονομασίαν**), kterou máme zvláště ctíti, neboť jinak následuje, že by křesťané nepoznávali své matky, ba že nepoznavše jí, neplatili by jí tělesnou povinnost, jako oběti a desátky, a následoval by z toho příliš veliký zmatek v církvi bojující.

Zde se odpovídá popřením návěsti: Neboť na Jidášovi vyvoleném k úřadu biskupskému od Krista, jenž nemohl blouditi, jest nám dána naléhavost toho. Neboť on, jako předzvěděný, nikdy nebyl pravý učedník Kristův, jak dokazuje Augustin. Ale byl vlk, pokrytý ovčí kožími a byl vždy pleva a zrno býlí nebo koukolu. Podobně se popírá druhá část návěsti. Neboť církev, řečená *ἀντονομαστικῶς*,**) jest nevěsta Kristova, jež jest veškerost předzřízených, jak bylo řečeno. Jestliže tedy tato veškerost jest nejpřednější nevěsta Kristova, pak jest ona církev nevlastním názvem svatá, neboť ona jest jediná holubice a královna stojící na pravici krále, jíž přiváděny jsou mladičké panny. Neboť jako za času života onoho kněžstva, s nímž Kristus obcoval, kněžstvo to, velekněze, kněze a farizeje hodnost kněžská a zachovávání ustanovení, která sami ustanovovali s tvrzením, že oni mají otcem Boha a že jsou símě Abrahamovo a nikomu nikdy nesloužili, i s domněním lidu, — jako tehdy toto vše nezpůsobilo, aby ono kněžstvo byla svatá církev, v pravdě řečená nevlastním názvem, neboť Kristus řekl o nich v 15. kap. Matouše, aby učedníci

*) *κατ' ἀντονομασίαν* = nevlastním názvem.
**) *ἀντονομαστικῶς* = „ „ Pozn. překl.

Digitized by Google

nechali je činiti pohoršení, neboť slepí jsou a vůdcové slepých — tak jest jisto, že částečné množství kněžstva není proto svatá církev, nevlastním názvem řečená proto, že ono množství tvrdí o sobě, že jest církev svatá. I jest patrno, že takové důsledky neplatí. V prvním se pravilo, že jinak následuje, aby křesťané nepoznávali své matky. Neboť dlužno, abychom vírou poznávali matku svou, jako vírou poznáváme církev vítěznou, Krista, jeho matku a jeho apoštoly se svatými anděly a mnoha svatými. Avšak ty, kdo jsou zde na světě a v očistci, poznáváme dosti zmateně a nedokonale. Když pak přijde, co jest dokonalé, odloženo bude, co z části jest, neboť ve vlasti jasně budeme patřiti na matku svou s jednotlivými jejími údy. A nechť nereptá věrný, ale spolu se raduje pravdě, že svatá matka církev jest mu nepoznána toliko zde na světě, neboť nad tímto stojí zásluha křesťanské víry. Neboť dle Apoštola v 11. kap. listu k Židům: „Víra pak jest nadějných věcí podstata a důvod neviditelných," t. j. těch, které smyslově nejsou nám patrny zde na světě. Avšak důvodu předzřízení nebo lásky, která nevypadá a jež jest roucho svatební, rozlišující úd církve od údu ďáblova, zde smyslově nevidíme. Neboť dle Augustina: „Úkon víry jest věřiti, čeho nevidíš." I jest patrný opak druhého důsledku. Neboť platíme povinnost svaté církve, když majíce Krista za nejvyššího biskupa, sluhům jeho, které dle zmatené víry pokládáme pro skutky za sluhy nebo otce, a o nichž zmateně předpokládáme, že jsou údy Kristovy, opatřujeme světský majetek na udržení těla.

A namítá-li se, že kterýkoli laik jest vázán věřiti o svých prelátech, že jsou hlavy církve a části církve, buď dle předzřízení, nebo dle přítomné spravedlivosti, tu se praví, že laik není vázán držeti o svém představeném, leč pravdu. To jest patrno, protože nikdo není vázán nic věřiti, leč co věřiti nabádá ho Bůh. Ale Bůh nenabádá člověka k víře v lež, byť i někdy příležitostně vzniklo z falešné víry něco dobrého, a byť i Bůh nabádal k podstatě tohoto skutku, přece nenabádá Bůh tak člověka, aby byl klamán. Proto, kdyby laik věřil o svém prelátu, že ten jest úd svaté církve, a nebylo tomu tak, pak by jeho víra nebo jeho věření bylo falešné. Jest tedy pastýř vázán, aby konáním skutků ctnostných nabádal své poddané k tomu, že jest takový. Protož jestliže poddaný nepoznává ctnostné skutky svého představeného, není vázán věřiti, že jest takový dle přítomné spravedlivosti, a s bázní a podmínečně, že jest takový prostě, t. j. dle předzřízení. Jestliže však zřejmě pozná jeho zločin, pak má vskutku předpokládati, že onen pak není spravedlivý, ale nepřítel Ježíše Krista. I jest patrno, že následek třetího důsledku jest falešný. Neboť není žádného zmatku v církvi bojující proto, že bez zjevení nepoznáváme odlišně údy tajemného těla Kristova již zde na světě.

Ale namítá se ještě: Protože milost činí syny církve, jako hřích činí syny ďáblovy, nebo i nevěřící, jest patrno, že člověk může se státi údem církve, byl-li by nevěřící, jako z údu církve může se státi úd ďáblův. Neboť kdož by pochyboval, že Iškariotský, když byl

Digitized by Google

pravý apoštol, byl i úd církve? Jako Pavel, když byl rouhačem, byl oddělen od svaté matky církve. Zde se praví, že církev béřeme pravdivě a dle domnění, nebo přezdívkou. Pravdivě, jak bylo řečeno dle předzřízených. Přezdívkou nazývá se pak církví i shromáždění předzvěděných, byť i z pouhého bludu lidí zde na světě bylo pokládáno za část svaté matky církve; a tak mnozí dle pověsti světské nazývají se hlavy nebo údy církve, byť i dle předzvědění božího byli údy ďáblovy, které toho času věří, ale potom odstoupí anebo i nyní i vždy jsou nevěrní; a takto byli, jak svrchu uvedeno dle Augustina, učedníci Kristovi, kteří odešli zpět a nechodili s ním více. A podobně Iškariotský, který byl zdánlivý učedník Kristův, a o němž praví Augustin ve výkladu na Jana, ukazuje, kterak ovce slyšely hlas Kristův, vece: „Ale což myslíme, ti, kdož uslyšeli, byli ovce? Hle, uslyšel Jidáš a byl vlk, následoval, ale pokryt kožíovčí, činil úklady pastýři." Tolik onen. Tímto tedy způsobem o mnohých se praví dle domnění, že jsou z církve i dle přítomné spravedlivosti, ale ne v pravdě dle předzřízení k slávě. Kdo však jsou tito, tomu učí Augustin ve výkladu na Jana, pravě: „Znáť Pán, kteříž jeho jsou, znáť, kteří vytrvají ke koruně, kteří vytrvají k plameni, znáť na humně svém pšenici, znáť i plevu, znáť osení, znáť koukol, avšak ostatním jest to nepoznáno, kteří jsou holubice a kteří havrani."

Kapitola šestá.

Bylo promluveno o svaté církvi katolické, jež jest tajemné tělo Kristovo, jehož on jest hlavou; i jest nyní promluviti krátce o církvi zlých, která jest tělo ďáblovo, jehož tento jest hlavou. Neboť praví svatý Řehoř ve 4. kn. ‚Moralií', kap. 9.: „Jako Vykupitel náš jest jedna osoba se shromážděním dobrých (neboť on jest hlava těla a my této hlavy tělo), tak starý nepřítel jest jedna osoba s celým sebráním ničemných, neboť on jim jako hlava vládne k nepravosti. Z toho jest patrno, že všichni předzvědění sestavují jedno tělo. Neboť praví Kristus v 8. kap. evangelia Janova Židům, knížatům kněžským a farizeům, kteří říkali o sobě, že jsou hlavy církve: „Vy z otce ďábla jste a žádosti otce svého chcete činiti." Z toho jest patrno, že musí býti jedno pokolení, jež bylo zlé v lidu prostém, horší v představených světských, ale nejhorší v prelátech, jako tomu odpovídá pokolení spravedlivých dle tří stupňů souměrně opačných oněm. Je-li tedy jedno pokolení převrácených, nutno, aby byl jeden nepravý člověk, mající části, jež jsou údy ďáblovy. A ježto nemůže býti úd nebo hlava, leč v přirovnání k celému neporušenému tělu, jest zřejmo, že jest jedno tělo ďáblovo. Ježto však tělo Kristovo nazývá se tělo tajemné pro tajemství nebeského manželství mezi Kristem a církví, tělo ďáblovo není takto tajemné, ale temné, neboť takto býti spojenu s ďáblem nevyznívá přímo v tajemství, ale v bič, a tak ono tělo ďáblovo má býti přirozené, neboť dle Augustina v knize ‚o přirozenosti dobra' všecko zlé musí se zakládati v dobrém, a tedy všecko mravní

Digitized by Google

zlé zakládá se v dobru přirozeném. A mimo býti přirozeným má ono tělo ďáblovo býti neřestné, jako tajemné tělo Kristovo má býti ctnostné. A odtud popírá svatý Augustin v 3. kn. ‚O nauce Kristově', kap. 32., že jest jedno tělo z údů Kristových a z údů ďáblových.

A tážeš-li se, jaká podoba sjednocuje údy ďáblovy v onom těle, odpovídá se, že lze ukázati podobu vnější a znetvoření vnitřní. Vnější podoba jest věčné předzvědění Boha, který zná a nařizuje, aby všichni předzvědění jakožto údy onoho těla ďáblova byli spoutáni u věčný trest. Vnitřní pak znetvoření jest konečná neposlušnost nebo pýcha, kterou svatí nazývají vinou konečné nekajicnosti, nebo hříchem proti Duchu svatému. A tak týž hřích spojuje i rozděluje. Spojuje totiž údy ďáblovy, poutaje je ve své zlobě v peklo a odlučuje je od společenství svatých, jako žár, když rozpouští smíšeninu, slučuje látky stejnorodé — neboť činí, že každý prvek smíšeniny rozpuštěné hledá svého místa — ale odděluje látky různorodé, neboť rozpouští souladnou sloučeninu, uvolňuje části smíšeniny v jich odloučené, jednoduché přirozenosti. Neboť nutno, aby v den soudu pro opačnost chladu těla ďáblova a žáru lásky těla Kristova rozloučeno bylo tělo rozdělené na dvé dle zákona poslední podoby; tehdy části lehké vznesou se s hlavou svou, jež jest oheň ztravující, ve svatých k příbytkům věčným; avšak části olověné žádostí věcí světských klesnou do pekel. Proto v 21. kap. Jobově se praví: „A v okamžení do hrobu sstupují."

Ale činí se námitka knihou svatého Tomáše ‚O Kristu', kde dí, že Kristus jest hlava všech lidí, jak věrných, kteří spojují se s ním v skutku milostí, tak nevěrných, kteří jsou toliko údy v jeho moci. A potom podděluje je na předzřízené a předzvěděné, kteří odcházejíce z tohoto světa přestávají vůbec býti údy Kristovými. A vyvrací to, řka: Co se týče tohoto svědectví svatého Tomáše, zdá se mi, že on mluví dvojsmyslně, správně pravě, že Kristus dle božství jest vnější hlava celého lidského pokolení, které hromadně může býti nazváno jedno tělo přirozené, jemuž i Kristus dobře činí, jako i celému světu; dle člověčenství pak, protože mocí utrpení Kristova je získávána jakási podružná dokonalost celému světu, a tak dle člověčenství dobře činí celému pokolení lidskému, neboť trestá všechny zatracené buď pro nevěru, jako ty, kteří neuvěřili v Pána Ježíše Krista, nebo pro zoufalství, kterého zanechajíce měli dychtiti po věcech nebeských, nebo po třetí pro nerozvážný soud, kterého zanechajíce měli konečně láskou přilnouti k Pánu Ježíši Kristu.

Z toho jest patrno, jak jest Kristus hlavou všech lidí, a jak jest hlavou předzřízených, i jak neodporuje i názvem těla ďáblova (jež jest synagoga satanova) nazývati církev Kristovu z důvodu stvoření, dobře činění a zachovávání, ale ne z důvodu jednoty lásky; jak se nazývá církev Kristova, kterou miloval tak, že si ji učinil nevěstou bez poskvrny, kterou věčně má objímati. Avšak zdali tato církev Kristova aneb synagoga Satanova jest nebo bude hojnější mezi lidmi nebo i mezi anděly, to poznáme, až Kristus Pán učiní poslední soud. Neboť on sám praví v 7. kap. Matoušově: „Vcházejte těsnou branou;

Digitized by Google

nebo prostranná brána a široká cesta jest, kteráž vede k zahynutí a mnoho jest těch, kteříž vcházejí skrze ni. Nebo těsná jest brána a úzká cesta, kteráž vede k životu; a málo jest nalézajících ji.“ K tomu dí Zlatoústý v kázání 18.: „Cesta Kristova zve se úzká a těsná, neboť Kristus nepřijímá v sebe leč ty, kdo se sebe svlékli všechny hříchy a odložili veškeré břímě světa a stali se jemní a duchovní.“ Tolik onen.

Všemohoucí Pane, jenž jsi cesta, pravda a život, tys poznal, jak málokteří kráčejí v Tobě za časů našich, málokteří Tebe, hlavu svou, napodobují v pokoře, chudobě, čistotě, pracovitosti a trpělivosti. Otevřena jest cesta Satanova, mnozí jí se berou; pomoz slabému stádu svému, aby tě neopouštělo, ale sledovalo tě konečně cestou úzkou.

Kapitola sedmá.

Ježto bylo řečeno, že jediný Kristus jest hlava svaté církve obecné a všichni předzřízení, minulí i budoucí, její tajemné tělo, a každý z nich úd tohoto těla, zbývá v krátkosti popatřiti k tomu, jest-li římská církev ona církev svatá obecná, nevěsta Kristova. I vidíme, že tomu tak, neboť jediná jest svatá církev katolická, apoštolská, ale ta není jiná než římská, a proto jest správno to, o čem byla vyslovena pochybnost. První část jest patrna skrze papeže Boniface, který v oddíle zvláštním praví: „Jest nutno, abychom, ježto víra naléhá, věřili a drželi jednu svatou církev obecnou a apoštolskou.“ A druhá část jde z téhož dekretálu, kde se praví: Církev jediná a jednotná má jedno tělo, jednu hlavu — ne dvě hlavy jako obluda — totiž Krista, Kristova náměstka Petra a Petrova následníka, dle slov Páně k tomuto Petrovi: „Pasiž ovce mé;“ to vece všeobecně, ne zvláště ty, nebo ony. Jest patrno, že se rozumí, že mu svěřil ovce veškeré. Ať říkají tedy Řekové nebo jiní, že nejsou svěřeni Petrovi a jeho nástupcům, pak nutně vyznávají tím, že nejsou z ovcí Kristových, neboť praví Pán v evangeliu Janovu, že jeden jest ovčinec a jeden pastýř. Hle, z tohoto jest patrno, že svatá římská církev jest ona svatá církev obecná, neboť značí všechny ovce Kristovy a jeden ovčinec, jednoho pastýře. A k tomu směřuje uvedený dekretál, který končí takto: „Dále prohlašujeme, pravíme a vymezujeme, že vůbec jest všelikému lidskému stvoření nutno ke spáse býti poddánu římskému biskupovi.“ Jest-li tedy každý člověk z nutnosti podroben onim výměrem biskupovi římskému, pak z toho následuje, že položený výrok jest správný. Tomu na odpor jest toto: „Římská církev jest církev, jejíž hlavou jest papež a tělem kardinálové, kteříž tvoří onu církev.“ Ale tato církev není svatá církev katolická a apoštolská, a proto jest falešné to, co vzato bylo v pochybnost. První část jde z výroků některých doktorů, mezi nimiž stojí, že papež jest hlava římské církve, tělo pak že jest sbor kardinálů. A druhá

Digitized by Google

část z toho jest zřejma, že papež s kardinály není veškerost všech předzřízených.

K porozumění této látky uvážiti jest tato slova evangelia:

„I odpověděv Šimon Petr řekl: Ty jsi Kristus, ten Syn Boha živého. A odpovídaje Ježíš, řekl mu: Blahoslavený jsi, Šimone, synu Jonášův, nebo tělo a krev toho nezjevilo tobě, ale Otec můj, kterýž jest v nebesích. A já pravím tobě, že jsi ty Petr; a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné nepřemohou jí. A tobě dám klíče království nebeského; a což bys koli svázal na zemi, budeť svázáno i na nebi; a což bys koli rozvázal na zemi, budeť rozvázáno i na nebi.“ (Matouš, kap. 16.)

V tomto evangeliu jest oznamována Kristova církev, její víra, základ i moc. Církev ve slovech: ‚vzdělám církev svou‘. Víra ve slovech: ‚Ty jsi Kristus, ten Syn Boha živého‘. Základ ve slovech: ‚a na té skále vzdělám‘. Moc ve slovech: ‚A tobě dám klíče království nebeského‘. A o těchto čtyřech věcech, totiž *církvi, víře, základu a moci* církve bude učiněna krátká zmínka.

Vzhledem k prvnímu lze ze svrchu vyloženého předpokládati, že kromě církve řečené dle domnění nebo přezdívkou, trojako zveme ji církví. Jedna jest totiž shromáždění nebo svolání věrných buď jistého času dle něčeho, aneb prostě dle přítomné spravedlivosti, a takto jsou z církve i předzvědění po ten čas, kdy jsou v milosti. Avšak tato církev není tajemné tělo Kristovo ani svatá církev katolická, aniž její část. Po druhé béře se církev smíšeně dle předzřízených i předzvěděných, dokud jsou v milosti dle přítomné spravedlivosti. A tato církev jest z části, ne však v celku, společná se svatou církví boží. A tato církev zove se smíšeně zrní i pleva, obilí i koukol, království nebeské podobné vrši vpuštěné do moře a ze všeho plodu ryb shromažďující a království nebeské podobné desíti pannám, z nichž pět bylo bláznivých a pět opatrných, jak bylo výše řečeno. A tuto církev nazval Tychonius bludně dvojdílným tělem Páně, jak jde z 3. knihy ‚O nauce Kristově‘, kap. 32. Neboť předzvědění nejsou tělo Páně nebo jeho část. Ale třetím způsobem béře se církev jako shromáždění předzřízených, ať jsou v milosti dle přítomné spravedlivosti, nebo nejsou. A tímto způsobem jest církev článek víry, o němž mluví Apoštol v 5. kap. listu k Efezským, řka: „... Kristus miloval církev a vydal sebe samého za ni; aby ji posvětil, očistiv ji obmytím vody skrze slovo. Aby ji sobě postavil slavnou církev, nemající poskvrny ani vrásky neb cokoli takového; ale aby byla svatá a bez úhony.“

A tuto církev nazývá Spasitel v uvedeném evangeliu svou církví, an dí: ‚na té skále vzdělám církev svou‘. Že pak ji označuje, to jest patrno z připojených slov. Neboť následuje: ‚a brány pekelné nepřemohou jí‘. Neboť ježto Kristus jest skála a základ oné církve, na němž založena jest dle předzřízení, proto nemůže ona býti konečně přemožena branami pekelnými, t. j. mocmi aneb nájezdy vládců ji pronásledujících, nebo zlých duchů. Neboť Kristus, král nebeský, ženich této církve, jest mocnější knížete tohoto světa. Proto, aby

Digitized by Google

ukázal svoji moc, předzvědění i předzřízení, jímž mocně vzdělává, chrání, předzvídá a předzřizuje svou církev, a aby dal naději své církvi ve vytrvalosti, připojil: ‚a brány pekelné nepřemohou jí'. K tomu dí Lyra: „Z toho jest patrno, že církev nezáleží v lidech dle důvodu moci nebo důstojnosti církevní nebo světské, poněvadž o mnohých knížatech a nejvyšších biskupech i jiných nižších bylo shledáno, že odpadli od víry." Tolik onen. A patrnost tohoto výroku jest částečně i na Jidáši Iškariotském. apoštolu i biskupovi, který také byl přítomen, když Kristus řekl: ‚a na téť skále vzdělám církev svou; a brány pekelné nepřemohou jí'. Neboť on nebyl vzdělán na Kristu, skále, dle předzřízení, a proto přemohly ho konečně brány pekelné.

Avšak z uvedených slov Páně vidíme, že církev béře se jaksi zvláštním způsobem jako všichni, kdo po jeho vzkříšení měli býti na něm zbudováni vírou a milostí doplňující. Neboť Petrovi, jenž nesl osobu veškeré církve a vyznal tuto víru: ‚Ty jsi Kristus, ten Syn Boha živého', pravil, chvále ho: ‚Blahoslavený jsi, Šimone, synu Jonášův'. Toto schválení směřuje k Petrovi a celé svaté církvi, jež jest počátečně blahoslavená zde na světě, vyznávajíc pokorně, poslušně, z duše a stále, že Kristus jest Syn Boha živého. Avšak onu víru nezjevilo na článku tak tajemném tělo, t. j. světská moudrost a krev, t. j. pouhé poznání filosofické, ale zvláště Bůh Otec. Protož pro tak jasné a pevné vyznání pravila Skála Petrovi: ‚I já' pravím tobě, že jsi ty Petr', t. j. vyznavatel pravé skály, jež jest Kristus, ‚a na téť skále', kterou jsi vyznal, to jest na sobě ‚vzdělám' pevnou vírou a milostí doplňující ‚církev svou', t. j. shromáždění předzřízených, kteří po námaze určeni jsou ke slávě. Proto také ‚brány pekelné nepřemohou jí'. A dále ze slov Spasitelových vysvítá, že jediná jest církev, neb dí: ‚církev'. Po druhé, že jest církev Kristova, neb dí: ‚svou'. Po třetí, že jest svatá, neb dí: ‚a brány pekelné nepřemohou jí'. Z toho se uzavírá, že jediná jest svatá církev Kristova, jež řecky nazývá se *καθολική* *), latinsky ‚universalis' **). Nazývá se i *ἀποστολική*, neboť od slov a skutků apoštolských jest upevněna a založena na skále Kristu, jak praví Jeroným v předmluvě výkladu na ‚Zjevení sv. Jana'.

Z toho předpokládám, že ona nazývá se svatá římská církev. Neboť praví Dekrét v distinkci 21.: „Ačkoliv Kristus jest jediný příbytek veškeré církve katolické na zemi, přece svatá římská církev katolická a apoštolská jest mnoha synodálními ustanoveními postavena v čelo ostatním církvím, což dokazuje slovy 16. kap. Matoušovy: „Ty jsi Petr, a na téť skále vzdělám církev svou." A církev tu nazývá potom církví římskou, první stolicí Apoštolskou, nemající poskvrny ani vrásky. Touto církví nemůže se rozuměti tento papež se svými kardinály a svou čeledí, neboť oni společně odstupují a při-

*) *καθολική* = všeobecná
**) universalis = všeobecná. Pozn. překl.

Digitized by Google

cházejí. Proto na tento text praví Glossa takto: „Důkaz," vece, „že kdekoliv jsou dobří, tam jest římská církev." A tento důkaz poskytoval by věrným plnou víru ku poznání, kde jest římská církev. A tak rozumí se Dekrétu ve XXIV., v kvestii 1., kap. ‚Od pravé', kde kanon o církvi římské mluví takto: „Totoť jest svatá a apoštolská matka všech církví, církev Kristova, o níž je dokázáno, že milostí Boha všemohoucího nikdy nezbloudila od stezky ustanovení apoštolského ani nepodlehla nakažena novotami kacířskými." Tu jest známo, že toto nemůže se rozuměti o kterémkoli papeži a jeho sluzích, a proto praví Glossa: „Táži se tedy, o které církvi rozumíš, že nemohla by blouditi?" Ale jest jisto, že papež může blouditi, jak praví Anastasius v 19. distinkci, a v distinkci 40. „Jestliže papež'. Tedy ani on ani jeho služebnictvo není ona církev, o níž se praví, že blouditi nemůže. Proto dí Glossa: „Toto shromáždění věrných nazývá se tou církví." A tak rozumíme i slovům sv. Jeronýma, položeným v XXV., kvestii 1., kap. ‚Tať jest víra', kde vece: „Svatá jest církev římská, která vždy zůstala bez poskvrny, an ji Bůh ostříhal a svatý Petr, apoštol, pomoc přinášel; ona zůstane i v budoucnosti bez jakéhokoli dorážení kacířů a vytrvá po všechen čas pevna a nepohnutelna." Zde nemůže se rozuměti kterýkoli papež se svým shromážděním kardinálů. Neboť oni jsou častěji poskvrněni křivým klamáním a hříchem, jako za času papeže Jana, anglické to ženy, která se jmenovala Anežka. Jak tedy zůstala vždy neposkvrněna ona římská církev, onen papež Jan-Anežka, která porodila, a jeho kollegium? A stejný jest důvod i o jiných papežích, kteří byli kacíři a sesazeni pro mnohonásobné výstřednosti.

Ježto tedy dle dekrétů má římská církev prvenství a důstojnost nade všecky jiné vzhledem k Bohu, jest patrno, že ona jest úplná církev bojující, kterou Bůh více miluje, než jinou její část. A tak zřejmě následuje z víry, že ne ono shromáždění, ale celá matka, na všecky národy a jazyky rozšířená, jest ona svatá římská církev, o níž mluví práva se svatými doktory. Proto, abychom si vštípili tento výrok, jest církvi té pořízena svatými Augustinem a Ambrožem tato píseň: „Tebe po okršku zemském svatá církev vyznává." A v kanonu mše nejprvé a především obětujeme za svatou církev katolickou, aby ji ráčil Bůh v míru zachovati, chrániti a sjednotiti po celém okršku zemském. Protož nemodlíme se pochybně za nejpřednější bojující církev, o níž předpokládám, že jest římská církev. Avšak přece mezi částmi jejími v přirovnání většiny jest papež a jeho shromáždění část obzvláštní svou důstojností, když ovšem následují blíže Krista a rušíce pýchu a ctižádost slouží účinněji a pokorněji své matce. Neboť činíce opak, obracejí se v obraz spustlosti a v shromáždění opačné pokornému shromáždění apoštolů a Pána Ježíše Krista.

Avšak jest poznamenati, že římskou církví ve vlastním smyslu bylo nazýváno shromáždění Kristových věrných, jsoucích v poslušnosti římského biskupa, jako Antiochenskou církví bylo nazýváno shromáždění Kristových věrných pod arcibiskupem antiochenským.

Digitized by Google

A tak tomu bylo i s Alexandrinskou a Cařihradskou. A tímto způsobem jmenuje církev Petr, apoštol Kristův, biskup římský, pravě v poslední kap. prvního svého listu Kristovým věrným v Pontu, Galatii, Kappadocii, Asii a Bithynii: „Pozdravuje vás ta církev, kteráž jest v Babyloně." Hle, tam béře se církev za Kristovy věrné, kteří byli v Římě se svatým Petrem. Proto i Apoštol způsobem tím nazval částečné církve, jako píše z Korintha Římanům v kap. poslední, pravě: „Pozdravujíť vás církve Kristovy." A níže: „Pozdravuji vás v Pánu já Tercius, kterýž jsem psal vám tento list. Pozdravuje vás Gaius, hospodář můj, i vší církve." Tam užívá se jména církve za všechny Kristovy věrné, kteří v Korintu s Pavlem bojovali. Dále v 1. kap. 1. listu ke Korintským stojí: „... církvi boží, kteráž jest v Korinthu, posvěceným v Kristu Ježíši..." A v první kap. prvního listu k Thessalonickým praví: „Pavel a Silván a Timotheus církvi Tessalonicenských." A často i jinde. Tak vlastně nazývají se církve částečné, jež jsou jednotlivé části církve obecné, jež jest církev Ježíše Krista.

Církev pak křesťanská vzala počátek z Judeje a první nazývala se církev Jerusalemská. Proto se praví v 8. kap. ‚Skutků apoštolských': „I přišlo v ten čas veliké protivenství na církev, kteráž byla v Jerusalémě; a všickni se rozprchli po krajinách Judských a Samařských, kromě apoštolů." Druhá církev byla Antiochenská, kde sídlel apoštol Petr, a tam ponejprv vešlo ve známost to jméno ‚křesťan'. Neboť věrní nejprvé zvali se učedníky a bratry, ale potom byli zváni křesťany. Neboť čte se v 11. kap. ‚Skutků apoštolských': „Uslyšeli pak apoštolé a bratří, kteříž byli v Judstvu." A na konci kapitoly stojí, kterak Barnabáš přivedl Pavla do Antiochie a byli přes celý rok při tom sboru a učili zástup veliký, tak že nejprv v Antiochii učedlníci nazváni jsou křesťané.

Druhým způsobem béře se církev římská za jakéhokoli papeže s jakýmikoli kardinály, ať bydlí kdekoliv a obcují zle nebo dobře. A po třetí béře se za papeže; ale tyhle dva způsoby jsou vykrouceny od učenců. Neboť není dobrá příčina nazývati svou matku církví římskou pro pýchu, nebo pro libost vládce, dařícího církev, ani pro vynášení papežovo, jenž se strany vlády provozuje nádheru ze svého prvenství, nebo panství; ani po třetí proto, aby se věřilo, že k němu se má utíkati každý křesťan a že jest nutno ke spáse míti ho za prvního a nejsvětějšího otce, ale i pro jiné příčiny se to sluší. Neboť ježto církev římská jest název zavedený mimo založení v písmě svatém, dosti jest míti dokazatelný důvod. Neboť nejprve sesílila svatá církev Kristova v Jerusalémě, za života apoštolů, kteří přebývali s Kristem, a potom v Antiochii, za času nastolení svatého Petra a pak v Římě, za doby kázání a utrpení Petra a Pavla. A tak budeme rozuměti slovům Spasitelovým ve 12. kap. Matoušově: „... přišloť jest jistě mezi vás království boží." A slovům v 17. kap. Lukášově: „Nebo aj, království boží jestiť mezi vámi... Kdežť bude tělo, tam se shromáždí i orlice." Ačkoliv tedy počala církev křesťanská z Jud-

Digitized by Google

stva a hlava církve, Kristus, byl umučen v Jerusalémě, přece církev Kristova důvodně byla nazvána dle jakéhosi vynikání církví římskou pro tři věci: Předně, protože Kristus věděl, že pohané budou připojeni pod vládou Římanů místo pod vládou Židů, nevěrně odpadlých, jak dí apoštol v 11. kap. listu k Římanům. Druhá příčina jest, že tam zvítězilo větší množství mučedníků než v jiné obci. Neboť tak, kde se člověk narodí z lůna a zvítězí slavně, odtud béře jméno. Ježto tedy církev svatá dle mnohých částí svých rodila se v Římě, shromážděna z útrob synagogy a tam zvítězila rostouc mezi pohany, proto bylo souhlasné, že vzala jméno od obce, hlavního města pohanů, jež jest Řím. Proto ve 22. distinkci, kap. ‚Svatosvaté' se praví, že Petr a Pavel jedním dnem a týmž časem posvětili svatou římskou církev a nade všecka jiná města na celém světě ji povznesli jak svou přítomností, tak velebným vítězstvím. Třetí příčina jest, aby vešlo ve známost, že ne místo nebo stáří, ale řádná víra zakládá církev Kristovu. Neboť co do osoby a co do času dříve byla církev Kristova v sídlech dřívějších. A v tom smyslu praví se v 5. kap. 2. knihy Makabejské: „Avšak ne pro místo národ, ale pro národ místo vyvolil Bůh." A proto myslím, že jest dopuštěno, aby volno bylo zváti církev Kristovu jménem kteréhokoli místa, které obývají spravedliví věrní. Jako Kristus nazývá se Nazaretský pro své početí, jež se stalo v Nazaretě, a může se zváti Betlemský pro své narození a Kafarnaumský pro konání zázraků, které vykonal v Kafarnaum, a Jerusalemský pro nejslavnější utrpení.

Z řečeného již jest patrno, co bylo by říci k pochybě vynesené na počátku této kapitoly. Nutno totiž připustiti, že církev římská jest svatá matka církev katolická, nevěsta Kristova. K důkazu opaku, jímž se dovozuje: Římská církev jest církev, jejíž hlava jest papež a tělo kardinálové, se odpovídá připuštěním toho, rozumí-li se církev druhým způsobem, totiž jako jakýkoliv papež s jakýmikoli kardinály, ať bydlí kdekoli. Ale popírá se, že by tato církev byla svatá církev katolická a apoštolská. A tak připuštěním obou částí důvodu popírá se důsledek. A praví-li se: Kladu, že papež jest svatý se všemi dvanácti kardinály, kteří s ním žijí — což-li položíme a připustíme jako nejvýš možné, pak následuje, že ten papež s kardinály jest svatá církev katolická a apoštolská — tu se popírá důsledek; ale dobrý důsledek jest, že svatý papež se svatými kardinály jsou svatá církev, která jest část svaté církve obecné a apoštolské. Proto pevná víra náleží Kristovým věrným o první a ne o druhé. Neboť o první plní se slovo Kristovo: ‚a brány pekelné nepřemohou jí', o druhé pak není mně a nikomu zde na zemi jistoty, leč by osvětlilo někoho zjevení boží. *Proto ani papež není hlava, ani kardinálové nejsou celé tělo obecné svaté církve katolické.* Neboť jen Kristus jest hlava té církve a jeho předzřízení jsou její tělo, a kterýkoli z nich její úd, neboť jediná jest osoba s Kristem Ježíšem tato jeho nevěsta.

Digitized by Google

Kapitola osmá.

Co se týče druhého, totiž *víry*, které se dotýkají slova: *„Ty jsi Kristus, ten Syn Boha živého,“* tu jest poznamenati, že vírou rozumíme jednou úkon věření, kterým věříme, po druhé způsob věření, jakým věříme a jindy pravdu, v kterou věříme, jak učí Augustin v 13. kap. ‚O Trojici‘.

Podruhé jest poznamenati, že víra, která záleží ve věření věrného člověka, jest jedna přímá a druhá jest víra nepřímá, že totiž katolík, jenž má způsob víry vlitý nebo nabytý přímo, věří v církev katolickou všeobecně, a v oné všeobecné víře věří nepřímo, cokoli zvláště jest obsaženo ve svaté matce církvi. Podobně věří-li, cokoliv chtěl Kristus, aby o něm bylo věřeno, a nevěří-li o Kristu, co nechtěl, aby o něm se věřilo, v tom věří ve všechny články, jež o Kristu mají býti věřeny, ať kladné, ať záporné. A tuto víru měl nepřímo Petr, když výslovně vyznával, že Kristus jest pravý Bůh a pravý člověk, řka: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého; a přece týž Petr přímo odporoval Kristu a jeho evangeliu, když ke slovům Kristovým: „Všickni vy zhoršíte se nade mnou této noci,“ on nevěře tomu pravil: „Byť se pak všickni zhoršili nad tebou, já se nikdy nezhorším.“ Tak také mnozí věrní všeobecně nepřímo věří ve veškerou pravdu písma, a když se jim předloží pravda neznámá, pátrají, jest-li tato pravda položena v písmě svatém; to-li pak se ukáže, ihned přistupují ke smyslu, jakého vyžaduje Duch svatý. Protož kdokoli by měl víru zřízenou všeobecně láskou, tomu stačí se ctností vytrvalosti ke spáse. Neboť Bůh, který mu dal první víru, dá svému bojovníku slavnější, nebude-li klásti překážky. Neboť Bůh nevyžaduje, aby všickni synové jeho konali bez ustání za života svého úkon částečného přemítání o kterékoli částce víry, ale dosti jest, aby člověk, odloživ lenost, měl víru zřízenou ve způsobu.

Tu jest věděti, že jest dvojí víra. Jedna znetvořená, když věří zlí duchové a viklají se. Druhá víra jest láskou zřízená. Tato s vytrvalostí spasí, ale ne první. Pročež vzhledem ke druhé se praví v 3. kap. evangelia Janova: „Kdož věří v Syna (božího), má život věčný.“ A Petrovi, jenž měl a vyznával onu víru, pravil Spasitel: „Blahoslavený jsi, Šimone, synu Jonášův.“ A tato víra jest základ jiných ctností, v nichž obcuje církev Kristova.

Dále jest poznamenati, že poněvadž víra týká se věcí, které nejsou patrny smyslu našemu, a věřiti ve věci skryté jest nesnadno, že proto dvou věcí jest k víře nevyhnutelně potřebí, aby něčemu v pravdě bylo věřeno. První jest pravda, která ozařuje mysl. Druhá jest autorita, která posiluje duši. Z toho plyne jedna vlastnost víry, totiž že ona týká se toliko pravdy s vyloučením klamu, kteroužto pravdu má věrný hájiti až do smrti. Druhá vlastnost víry jest, že nedocházejíc k ukázání a zvláštní znalosti, jest věrným temná, neboť o věci, kterou vidíme zrakem, se nepraví, že v ni věříme. A o svatých ve vlasti, kteří jasně vidí články, které my temně poznáváme, se

Digitized by Google

nepraví, že v ně věří, ale že je vidí. Ale na místo víry mají jasné vidění a na místo naděje mají věčné užívání. Třetí vlastnost víry jest, že jest člověku zde na zemi základem přístupu k pokojnému přebývání ve věcech věřených. Proto praví Apoštol v 11. kap. listu k Židům, že „víra jest nadějných věcí podstata a důvod neviditelných", totiž smyslově. Neboť doufáme a věříme ve svoji blaženost, ale nevidíme jí očima tělesnýma. A poněvadž bez víry nelze se líbiti Bohu (list k Židům, kap. 11.), proto nutno, aby každý, kdo chce býti spasen, byl především věrný. Věrný pak jest ten, kdo má víru vlitou od Boha, bez nějaké jí protivné úzkostlivosti, která by byla víře jeho přimíšena. Avšak všichni hříšníci jsou dle přítomné nespravedlivosti nevěrní, neboť jest nemožno, aby někdo hřešil smrtelně, leč nakolik klesá ve víře. Neboť kdyby uvažoval o trestu, který stihne takto hřešící a kdyby plně věřil a měl víru v božskou znalost, že totiž Bůh jasně vše zná a jest přítomen takto hřešícím, pak by beze vší pochyby takto nehřešil.

I může někdo ve víře klesnouti trojako. Prvním způsobem ve slabosti, a tímto způsobem klesá ten, kdo není dosti pevný ve věření a nevytrvává až k smrti v obraně víry. Druhým způsobem klesá ve víře tím, že mnoho, co věřiti jest, pevně věří, ale v mnohém, co věřiti jest, že klesá u víře jako v prázdných otvorech, a tak má štít víry děravý. Třetím způsobem klesá někdo ve víře užíváním onoho štítu, a to tím způsobem, že má pevný způsob ve věcech, jež mají se věřiti, avšak pro nezřízený život odpadá od konání záslužných skutků. Proto praví se o takových v 1. kap. listu k Titovi: „Vypravují o tom, že Boha znají, ale skutky svými toho zapírají." Kdokoliv tedy klesá u víře některým z těchto způsobů, ten nemá pevnosti víry.

I jest uvážiti, že víra liší se od naděje. *Předně* v tom, že naděje týká se toliko dosažení budoucí odměny, víra však týká se věcí minulých, jako toho, že Bůh stvořil svět, že Kristus se vtělil a tak jiných věcí; týká se i věcí přítomných, jako toho, že Bůh jest, že svatí jsou ve vlasti, že Kristus sedí na pravici Otcově; a týká se věcí budoucích, jako toho, že Kristus přijde soudit, že všichni, kdož ještě nevstali z mrtvých, vstanou v den soudný, a že Bůh odmění konečně v blaženosti všecky svaté, kteří v milosti dokonají tento život. *Po druhé:* Naděje nedosahuje znalosti víry v tom, več doufá, ale spokojuje se v jakémsi středním úkonu mezi pochybováním a věřením. Proto má býti věrným předkládáno mnoho věcí, o nichž po odstranění rozdílu nemají pochybovati, je připouštěti nebo popírati, ale doufati v ně. Jako předloží-li se mi: Ty budeš spasen — nemám to připouštěti, jelikož nevím, je-li to pravda, ani nemám to popírati, protože nevím, je-li to lež, ani o tom nemám pochybovati, ale doufati. *Po třetí* v tom, že naděje týká se toliko dobrého v přítomnosti možného tomu, kdo tak doufá, avšak víra týká se jak zlého, tak dobrého. Neboť věříme v odpuštění hříchů, které jest velmi dobré všem, kdož mají

Digitized by Google

býti spaseni, a věříme, že hřích rouhání nebude odpuštěn, ani na tomto světě, ani v budoucím.

A poněvadž věřiti jest úkon víry, jenž jest důvěřovati, proto věziž, že věřiti, což jest člověku k blaženosti nevyhnutelno, jest pevně, bez váznutí přilnouti k pravdě, jakožto řečené od Boha. A za tu pravdu z důvodu jistoty má člověk nasaditi život svůj i v nebezpečí smrti. A tímto způsobem vázán jest každý křesťan věřiti přímo nebo nepřímo veškeré pravdě, kterou Duch svatý položil v písmě. A tím způsobem není vázán člověk věřiti výrokům svatých mimo písmo, ani papežským bullám, leč by pravily něco z písma aneb něco takového, co by se nepřímo na písmě zakládalo. Ale člověk může věřiti bullám dle domnění, neboť jak papež, tak jeho dvůr může se klamati pro neznalost pravdy. Neboť o něm pravdivým se ukazuje, že klame a jest klamán: *Klamet papeže zisk a on jest klamán pro neznalost.* Avšak jak máme věřiti listům knížat, naučením notářů a vypravováním lidí, tomu učí zkušenost, která jest učitelka věcí. Ta totiž učí, že tyto tři věci často klamou. Jinak se tedy věří Bohu, který nemůže ani oklamán býti, ani klamati. Jinak papeži, který může býti oklamán i klamati; a tak tedy jinak věříme písmu svatému a jinak bullám, které jsou lidmi vymyšleny. Neboť není dovoleno ani nevěřiti písmu svatému ani mu odporovati, ale bullám jest někdy dovoleno i nevěřiti i odporovati, když buď doporučují lidi nehodné, nebo je v čelo staví, nebo zavánějí lakotou, nebo velebí nespravedlivé, nebo utlačují neškodící, nebo nepřímo odporují přikázáním nebo radám božím.

Z řečeného již jest patrno, která víra jest základem církve, na níž jest založena a vzdělána na skále Krista Ježíše, že ta, kterou církev vyznává, že Kristus jest Syn Boha živého. Neboť Petr řekl za všecky věrné: „Ty jsi Kristus, ten Syn Boha živého.“ — „A toť jest,“ vece Jan v 5. kap. 1. svého listu, „to vítězství, kteréž přemáhá svět, víra naše. Kdo jest, jenžto přemáhá svět, jediné ten, kdož věří, že Ježíš jest Syn Boží?“

Kapitola devátá.

Základu, jenž byl na třetím místě v předeslaném, týkala se slova: *„A na tét skále vzdělám církev svou.“* A poněvadž těchto slov Kristových nejvíce užívají papežové ve svých výrocích, chtíce dokázati, že oni jsou skála nebo základ, na němž stojí církev jako na Petrovi, kterému bylo řečeno: ‚Ty jsi Petr‘ — proto k porozumění slovům Páně jest poznamenati, že základu církve, od kterého jest založena, týká se slovo *vzdělání* a základu, na němž jest založena, týkají se slova *na tét skále* a základu, kterým jest církev založena, týkají se slova *ty jsi Kristus, ten Syn Boha živého.* Základ, od něhož jakožto prvního a na němž jakožto prvním jest založena svatá církev katolická, jest Ježíš Kristus. A základ, kterým jest založena, jest víra, která

Digitized by Google

se připravuje láskou, kterou ukázal Petr, řka: „Ty jsi Kristus, ten Syn Boha živého.“ Jest tedy Kristus základ církve, Kristus, jenž dí v 15. kap. evangelia Janova: „Nebo beze mne nic nemůžete učiniti,“ beze mne, prvního to a nejpřednějšího základu. Kristus pak zakládá a vzdělává církev svou na sobě, skále, když ji zřizuje, aby slyšela a zachovávala slovo jeho, neboť pak brány pekelné nepřemohou jí. Proto dí Kristus v 6. kap. Lukášově: „Každý, kdož přichází ke mně a slyší slovo mé a zachovává je, ukáži vám, komu podoben jest. Podoben jest člověku stavějícímu dům, kterýž kopal a vytesal hluboko, a založil základy na skále. A když se povodeň strhla, obořila se řeka na dům ten, ale nemohla jím pohnouti; nebo byl založen na skále.“ A tento základ ukazuje apoštol Pavel v 3. kap. 1. listu ke Korintským, pravě: „Nebo základu jiného žádný položiti nemůž, mimo ten, kterýž položen jest, jenž jest Ježíš Kristus.“ A v 10. kap. 1. listu ke Korintským dí: „Ta pak skála byl Kristus.“ Na tomto tedy základě a na této skále a od této skály jest založena svatá církev, neboť dí: „A na téť skále vzdělám církev svou.“

A na tomoto základě vzdělali apoštolé církev Kristovu. Neboť volali lid ne k sobě, ale ke Kristu, jenž jest první, nutný a nejúčinnější základ. Proto dí Apoštol: „Nebo základu jiného žádný položiti nemůž.“ Proto také týž Apoštol, vida, že Korintští bloudí o tom základě, káře je v 1. kap. 1. listu ke Korintským, řka: „... jedenkaždý z vás říká: Já jsem Pavlův, já Apollův, já Petrův, já pak Kristův. Zdali rozdělen jest Kristus? Zdali Pavel ukřižován jest za vás? Aneb zdali jste ve jménu Pavlovu pokřtěni byli?“ Jakoby řekl: ‚Nikoli.‘ Protož ani Petr, ani Pavel, ani někdo jiný mimo Krista není hlavní základ nebo hlava církve; proto v následujícím praví svatý Apoštol v 3. kap. 1. listu ke Korintským: „Kdo tedy jest Pavel? kdo Apollo? Než služebníci, skrze něž jste uvěřili a jakž jednomu každému dal Pán“ (sloužiti církvi). „Já,“ vece, „jsem štípil,“ totiž kázáním, „Apollo zaléval,“ totiž křtem, „ale Bůh dal vzrůst,“ totiž založením víry, naděje a lásky. „A protož ani ten, kdož štěpuje,“ jako Pavel, „jest něco,“ totiž na čem by mohla býti založena církev, „ani ten, kdož zalévá,“ jako Apollo; „ale Bůh, kterýž vzrůst dává“ ten jest základ církve. A následuje: „Ale jedenkaždý viz, jak na něm staví. Nebo základu jiného žádný položiti nemůž mimo ten, kterýž položen jest, jenž jest Ježíš Kristus.“

Avšak tento základ jest skála spravedlnosti, o které mluví Kristus v evangeliu, pravě svatému Petrovi: „Ty jsi Petr, a na téť skále vzdělám církev svou.“ Na to svatý Augustin v 13. kázání na slova Páně praví takto: „Pán náš, Ježíš Kristus, takto děl Petrovi: ‚Ty jsi Petr; a na téť skále vzdělám církev svou;‘ na té skále, kterou jsi vyznal, na té skále, kterou jsi poznal pravě: ‚Ty jsi Kristus, ten Syn Boha živého,‘ vzdělám církev svou, t. j. na sobě samém, Synu Boha živého vzdělám církev svou, na sobě vzdělám tebe, ne sebe na tobě. Neboť lidé chtíce býti vzděláni na lidech, říkali: ‚Já jsem Pavlův, já Apollův, já Petrův.‘ A jiní nechtíce býti vzděláni na Pe-

Digitized by Google

trovi, ale na skále, říkali: Já pak jsem Kristův." Tolik tam. A v posledním kázání na Jana mluví takto: „Apoštol Petr nesl pro prvenství svého apoštolství obraznou všeobecností osobu, což zajisté k němu vlastně se vztahuje, byl přirozeností jeden člověk, milostí jeden křesťan, nadbytečnou milostí jeden a týž první apoštol. Ale když mu bylo řečeno: ‚A tobě dám klíče království nebeského; a což bys koli svázal na zemi, budeť svázáno i na nebi; a což bys koli rozvázal na zemi, budeť rozvázáno i na nebi," tehdy znamenal veškerou církev, která na tomto světě jest otřásána různými pokušeními jako lijáky, řekami a bouřemi a nepadá, poněvadž byla založena na skále, odkudž Petr obdržel jméno. Neboť nemá jméno skála*) od Petra, ale Petr od skály, jako nemá jméno Kristus od křesťana, ale křesťan od Krista.

Proto zajisté dí Pán: ‚A na téť skále vzdělám církev svou,' protože Petr pravil: ‚Ty jsi Kristus, ten Syn Boha živého.' ‚A na téť,' vece, ‚skále,' kterou jsi vyznal, ‚vzdělám církev svou.' Neboť skála byl Kristus. Církev pak, která jest založena na Kristu, přijala od něho v Petrovi klíče království nebeského, t. j. moc svazovati a rozvazovati hříchy. Čím jest totiž vlastností církev na Kristu, tím jest významem Petr na skále, v kterémž významu rozumí se Kristus skálou, Petr církví. Tato tedy církev, kterou znamenal Petr, pokud tráví ve zlém, milujíc a následujíc Krista, jest osvobozována od zlého, více však následuje ho v těch, kdo bojují až do smrti za pravdu."

Toto veskrze praví Augustin, uče svorně s Apoštolem, že jediné Kristus jest základ a skála, na níž jest založena církev. Na to volá apoštol Petr v 2. kap. 1. svého listu: ‚K kterémuž přistupujíce jako ku kameni živému, od lidí zajisté zavrženému, ale od Boha vyvolenému a drahému; i vy, jako kamení živé, vzdělávejte se v dům duchovní, kněžstvo svaté, k obětování duchovních obětí, vzácných Bohu skrze Ježíše Krista. A protož praví písmo: Aj, zakládámť na Sionu kámen úhelný, vybraný, drahý, v kterýž kdokoli věří, nikoli nebude zahanben. Vám tedy věřícím jest poctivost; ale nepovolným kámen, kterýž zavrhli stavitelé, tenť jest učiněn v hlavu úhelní, a kámen úrazu, a skála pohoršení; totiž těm, kteříž se urážejí na slovu nepovolaní jsouce; k čemuž i odloženi jsou." A Pavel praví v 9. kap. listu k Římanům: „Izrael pak následovav zákona spravedlnosti, k zákonu spravedlnosti nepřišel; proč se to stalo? Nebo ne z víry, ale jako z skutků zákona ji hledali; urazili se zajisté o kámen urážky; jakož psáno jest: Aj, kladu na Sionu kámen urážky a skálu pohoršení; a každý, kdož uvěří v něj, nebude zahanben."

Hle, jak tito dva římští apoštolové a biskupové, Petr a Pavel, dokazují z písma, že ten Pán Ježíš Kristus jest kámen a skála základní. Neboť praví Pán ve 28. kap. Isaiáše: „Aj, já zakládám na Sionu kámen, kámen zkušený, úhelný, drahý, základ pevný." A v žalmu: „Kámen, kterýž zavrhli stavitelé, učiněn jest v hlavu úhelní."

*) skála = lat. petra. Pozn. překl.

Digitized by Google

Jest tedy sám Kristus základ apoštolů a celé církve, na němž tato se buduje.

Proto Apoštol praví v 2. kap. listu k Efezským: „Aj, již tedy nejste hosté a příchozí, ale spoluměšťané svatých a domácí boží; vzdělaní na základ apoštolský a prorocký, kdež jest základní úhelný kámen sám Ježíš Kristus; na němž všecko stavení příslušně vzdělané roste v chrám svatý v Pánu." K tomu praví sv. Remigius: „Základ apoštolů a proroků i všech věrných jest Kristus, neboť v jeho víře jsou upevněni a založeni. Jakož sám pravil: ‚A na téť skále,' t. j. na sobě, ‚vzdělám církev svou,' která sestává z andělů a lidí spravedlivých. Neboť každý, kdo má víru Kristovu, jest na něm založen neb jest základní úhelný kámen sám Ježíš Kristus. A čím jest Kristus základ a základní kámen? Tím, že od něho začíná se víra a v něm i od něho víra ta se dokonává a naplňuje; a proto všichni vyvolení jsou na něm založeni." Tolik Remigius a Haymo.

Z toho jest patrno, že jedině Kristus jest přední základ církve: a tento základ uvažoval Apoštol na tolik, že neodvážil se nic mluviti, leč co bylo v tom základu. Proto praví v 15. kap. listu k Římanům: „Neboť bych nesměl mluviti toho, čehož by skrze mne neučinil Kristus, aby ku poslušenství přivedeni byli pohané slovem i skutkem; v moci divů a zázraků, v síle Ducha božího... A to tak byv žádostiv kázati evangelium, kdež ani jmenován nebyl Kristus, abych na cizí základ nestavěl." Hle, tento Apoštol, jenž byl nádoba vyvolení, praví, že nesmí nic mluviti, leč co by Kristus skrze něj mluvil, neboť jinak by nezakládal nebo nestavěl na Kristu, základě nejúčinnějším, kdyby pravil, kázal nebo učil něco, co by nemělo základu v Ježíši Kristu. Z toho jde, že v Kristově evangeliu, an Kristus dí: ‚A na téť skále vzdělám církev svou,' označuje se ne Petr, ale skála Kristus.

Ale činí se námitka slovy Ambrožovými v distinkci 50., kde dí: „Petr učiněn jest věrnějším, když oplakal to, že ztratil víru, a tak nalezl větší milost, než ztratil. Neboť jako dobrý pastýř přijal v ochranu stádo, aby ten, který sobě byl málo pevný, stal se upevněním všech a ten, jenž se dal zviklati pokušením otázek, ostatní založil v pevnosti víry. A konečně se nazývá skálou dle pevnosti zbožnosti, jakož dí Pán: ‚Ty jsi Petr; a na téť skále vzdělám církev svou.' Nazývá se totiž skálou, protože první položil základy napodobování víry a spojuje jako nepohnutelný balvan sloučení a ohromnost všelikého díla Kristova." Tolik Ambrož, ukazuje, že Petr nazývá se skalou.

K tomu dím, že výklad Augustina, nejpřednějšího vykladatele písma, zdá se býti a jest spíše platný, poněvadž se zakládá na výslovném písmě, které praví, že Kristus jest skála a kámen úhelný a základ nejúčinnější. Avšak nikde nečteme v písmě výslovně, že Petr jest skála, aniž Kristus, který to lehce mohl říci, neřekl: ‚Ty jsi skála (‚petra') a na téť skále vzdělám církev svou.' Ale pravil: ‚Ty jsi Petr,' t. j. vyznavač pravé skály. ‚A na téť skále,' kterou tys vyznal, ‚vzdělám církev svou.' Vzdělává pak Kristus na sobě církev

Digitized by Google

vírou, nadějí a láskou. Proto věříme a doufáme v Kristu, a ne v Petrovi, a větší lásku nebo milování máme míti ke Kristu, než k Petrovi. Tak zajisté otcové starozákonní nevěřili ani nedoufali v budoucího Petra, ale ve skálu. Tak ani světci novozákonní nevěří nebo nedoufají v Petra, ale v Krista, jenž jest předmětně naše víra a naděje. Dlužno však připustiti, že apoštolé jsou základy církve, ale ne tím způsobem, kterým jest Kristus základem. Neboť on jest základ základů, tak jako jest i svatý svatých. Proto svatý Augustin na slova žalmu: ‚Základ, kterýž založil na horách svatých' ukazuje, že nového města Jerusaléma, města Sionu nejpřednější základ a kámen úhelný jest Kristus a hory proroci a apoštolové, na nichž jsou základy církve, praví: „Znáte, že první a největší základ jest Kristus. ‚Nebo základu,' vece Apoštol, ‚jiného žádný položiti nemůž, mimo ten, kterýž položen jest, jenž jest Ježíš Kristus.' Jak tedy jsou proroci a apoštolé základy a jak jest základem Ježíš Kristus, nad nějž ničeho není? Jak jinak bychom myslili, leč tak, jako zjevně nazývá se svatý svatých, tak obrazně nazývá se základ základů. Máš-li na mysli svátosti, jest Kristus svatý svatých. Máš-li na mysli jemu poddané stádo, jest Kristus pastýř pastýřů. Máš-li na mysli stavbu, jest Kristus základ základů."

A potom, ukazuje příčinu, proč se proroci a apoštolé nazývají základy stavby města Jerusaléma, praví: „Proč jsou proroci a apoštolé základy? Protože jejich vážnost nese naši slabost. Proč jsou branami? Protože jimi vcházíme do království božího. Neboť nám káží; a když jimi vcházíme, vcházíme Kristem; oni jest dvéře. A uvádí se dvanácte bran Jerusaléma a jedna brána — Kristus, a dvanácte bran — Kristus, poněvadž Kristus ve dvanácti branách." Tolik Augustin. A Glossa na slova 21. kap. zjevení sv. Jana: ‚A zeď městská měla základů dvanácte' praví: „To jest proroků, na jichž víře založeni jsou apoštolé, neboť z nich postoupila víra na apoštoly a rovněž kázání apoštolů mělo důvěru z proroků, kteří totéž řekli: Neb za základy přijměme apoštoly, v nichž zakládá se celé opevnění církve."

Dále tamtéž: ‚A základové zdi městské všelikým kamenem drahým ozdobeni byli. Základ první byl jaspis.' I dí Glossa: „Základy, t. j. proroci apoštolé na sobě samých ozdobeni všelikým druhem ctností." Hle, z toho jest patrno, jak jest Kristus základem církve a jak jsou apoštolé základy jejími: Kristus dle jiného pojmenování, poněvadž od něho počíná a v něm se končí a skrze něho se končí zbudování církve. Proroci pak a apoštolé jsou základy proto, že jejich vážnost nese naši slabost. A tohoto způsobu dbá také Ambrož, pravě ve svém výroku, že Petr nazývá se proto skálou, poněvadž první položil základy napodobovatelům víry a jako nepohnutelný, t. j. od konečné pevnosti, balvan spojuje sloučení a ohromnost celého díla Kristova. Avšak základ, na němž se zakládá církev v Kristu, jest víra, kterou Petr vyznal, řka: „Ty jsi Kristus, ten Syn Boha živého." A o tomto základě praví Pavel v 3. kap. 1. listu ke Korint-

Digitized by Google

ským: „Já podle milosti boží sobě dané, jako moudrý stavitel, základ jsem založil," totiž uče víře Kristově; a dodává: „Jiný pak na něm staví," t. j. činí na víře dobré skutky; „ale jedenkaždý viz, jak na něm staví," totiž duchovní život v Kristu. Neboť dodává: „Nebo základu jiného žádný položiti nemůž, mimo ten, kterýž položen jest, jenž jest Ježíš Kristus. Staví-liť pak kdo na ten základ zlato," t. j. nauku o Božství a věcech nebeských, „stříbro," t. j. nauku o člověčenství Kristovu a o stvořeních, „kamení drahé," t. j. ctnosti, ozdobující duši a její schopnosti, ten beze vší pochyby jest založen na Ježíši Kristu. Tak stavěli apoštolé, dokud zaníceně a jasně učíce nauce o božství, člověčenství a ctnostech a žijíce tělesně, krví svou štípili církev Kristovu. Který z nich pak více stavěl na Kristu a štípil církev v Kristu, to beze vší pochyby poznáme tehdy, až s pomocí Páně přijdeme do vlasti.

Připouští se však, že Petr měl od skály církve, jež jest Kristus, pokoru, chudobu, sílu víry a následovně blaženost. Ale poněvadž ve slovech evangelia: ‚A na téť skále vzdělám církev svou,' Kristus chtěl na osobě Petrově vzdělati celou církev bojující, proto odporují si víra evangelia s výkladem Augustinovým a rozum. Neboť na skále, která jest Kristus, od kterého Petr obdržel sílu, hodlal Kristus vzdělati církev svou, protože Kristus jest hlava a základ celé církve, ne však Petr. Ale naproti tomu nazývá sv. Dionysius v 3. kap. své knihy ‚O božských jménech' svatého Petra vrcholným, t. j. hlavním, nebo vůdcem. A ve spisku, který napsal o smrti apoštolů Petra a Pavla, oslovuje Tita takto: „Když byly od sebe oddělováni, vedeni jsouce k místům trestu, promluví Pavel k Petrovi těmito slovy: Pokoj s tebou základe církví a pastýři ovcí a beránků Kristových." Dále Augustin ve spise ‚O otázkách starého a nového zákona' praví, že Petr byl první mezi apoštoly. Dále ve XXIV., kvestii 1., kap. ‚Prosíme', mluví papež Marcel takto: „Prosíme vás, bratří, abyste jinému neučili, než co jste přijali od sv. Petra a ostatních apoštolů. Neboť on jest hlava celé církve, jemuž dí Pán: „Ty jsi Petr; a na téť skále vzdělám církev svou." Dále v distinkci 21., kap. ‚V novém' praví papež Anaklét: „V novém zákoně počal stav kněžský po Kristu Pánu od Petra, neboť jemu prvnímu bylo uděleno biskupství v církvi Kristově, když děl mu Pán: ‚Ty jsi Petr; a na téť skále vzdělám církev svou.' Ten tedy první přijal od Pána moc rozvazování a svazování a první mocí svého kázání přiváděl lid k víře. Ostatní pak apoštolé přijali stejným společenstvím s ním čest a moc. Dále se praví obecně, že Petr byl hlava církve, protože se nazývá Kéfas, což vykládá se v ‚hlava'.

Předpokládáme-li, co bylo řečeno výše v 1., 2., 3. a 4. kapitole, že jediná jest svatá církev obecná, jíž jsou všickni předzřízení ke spáse a že jediné Kristus jest hlava oné církve, jako on jediné jest nejdůstojnější osoba v oné církvi, udílející této a jejím údům pohyb a smysl k životu milosti, tu jest zřejmo, že Petr nebyl ani není hlava svaté církve katolické. I jest správný výrok svatého Dionysia, že

Digitized by Google

Petr byl vůdcem mezi apoštoly a že byl základem církví, jak v předcházejícím jest řečeno o apoštolích. A rovněž správný jest výrok Augustinův, že Petr byl první mezi apoštoly dle jakéhosi nadpráví. Správný jest i výrok Marcellův, že Petr byl hlava celé církve, kterou řídil naukou i příkladem. Avšak nebyl osoba důstojnější matky Kristovy ani roveň Kristu, ani zřízený vládce andělů, kteří byli tehdá vítěznou církví.

Pročež sebe prostší věrný nemá pochybnosti o tom, že Petr neodvážil by se tvrditi, že jest hlava svaté církve, protože ani celou ji neřídil, ani celou nepředčil důstojností, ani nebyl ženichem této katolické církve. Jan Křtitel, nad nějž dle svědectví Pravdy v 11. kap. Matoušově nepovstal větší mezi syny ženskými, neodvážil se říci, že jest ženich církve, ale pokorně vyznává, že jest přítelem ženicha. A proto v 3. kap. Janově pravil učedníkům, kteří horlili proň a řekli: „Mistře, ten, kterýž byl s tebou za Jordánem, jemuž's ty svědectví vydal, aj, on křtí, a všichni jdou k němu. Odpověděl Jan a řekl: Nemůžť člověk vzíti ničeho, leč by jemu dáno bylo s nebe. Vy sami svědkové jste mi, že jsem pověděl: Nejsem já Kristus, ale že jsem poslán před ním. Kdož má nevěstu, ženich jest, přítel pak ženicha, kterýž stojí a slyší ho, radostí raduje se pro hlas ženichův," jenž praví v 15. kap. evangelia Janova: „Vy přátelé moji jste, učiníte-li to, což já přikazuji vám." I jest patrno, že by byla příliš veliká odvážlivost a pošetilost, aby se člověk mimo Krista nazýval hlavou nebo ženichem svaté církve katolické.

Avšak proč Kristus Petra ustanovil po sobě vůdcem a pastýřem, to byla výbornost ctností k řízení církve. Neboť jinak otcovská moudrost neobezřetně byla by ho ustanovila biskupem své církve. A poněvadž všechny mravní ctnosti jsou v rodě spojeny, patrno, že Petr měl jakousi výbornost ve všelikém rodě ctností. Avšak tři byly ctnosti, v nichž Petr zvláště vynikal, a to víra, pokora a láska. Předně vynikala na Petrovi víra, která musí býti základem církve; a proto určil mistr nejlepší v 16. kap. Matoušově, aby vzhledem k otázce, kterou položil o sobě samém („Kým praví lidé býti mne, Syna člověka?") odpověděl Petr za všecky: „Ty jsi," vece, „Kristus, ten Syn Boha živého." Zde vyznává člověčenství na Kristu, čímž označil, že Kristus jest Messiáš slíbený otcům. A druhá část vyznává, že Kristus jest přirozený Syn Boha živého a tak vyznává Petr, že Kristus jest pravý Bůh a pravý člověk. A mezi všemi články víry, tento více se vztahuje k vzdělání církve, neboť dle svatého Jana v 5. kap. 1. listu jeho Syn boží přemáhá svět. „Kdo jest," vece, „jenžto přemáhá svět, jediné ten, kdo věří, že Ježíš jest Syn boží?" Neboť vezmeme-li toto za základ, následovně věříme, že vše, co Kristus činil neb učil, má býti přijato bez klamu od celé církve. Proto uslyšel Petr od Pána: „Blahoslavený jsi, Šimone, synu Jonášův, nebo tělo a krev toho nezjevilo tobě, ale Otec můj, kterýž jest v nebesích." A pro tuto víru přijal Petr břímě panování církve: „I já' pravím," vece skála, „že jsi ty Petr; a na té' skále vzdělám církev

Digitized by Google

svou." A proto z této příčiny jsou vázáni Petrovi náměstkové a představení církve kázati víru církvi. Pročež ve 22. kap. evangelia Lukášova dí Spasitel: „Ale jáť jsem prosil za tebe, aby nezhynula víra tvá a ty někdy obrátě se potvrzuj bratří svých." Pročež modle se za víru svou vyslyšen jest pro svou uctivost (list k Židům, kap. 5.). A podruhé vložil naň prvenství úřadu Pán: ‚A tobě dám' po své smrti ‚klíče království nebeského', t. j. církve, kterou upevním nad církev zlých, dada tobě moc svazovati a rozvazovati, abys neobdrzel zbytečně klíče církve, které jsem ti dal z důvodu tvého záslužného vyznání člověčenství a božství, jímž, poučen byv od Otce způsobem nebeským, jsi řekl: „Ty jsi Kristus, ten Syn Boha živého." Proto z důvodu tak pevného a hlubokého vyznání nazývá se v 1. kap. evangelia sv. Jana ‚Kéfas', což se vykládá ‚Petr'. K tomu praví Jeroným, zběhlý v jazycích, že Kéfas se vykládá Petr nebo síla, což jest slovo syrské, ne hebrejské. A z toho jde vyvrácení poslední námitky. Neboť evangelium a Jeroným nevykládají slovo Kéfas, t. j. ‚hlava', ale ‚Kéfas', jež se vykládá ‚Petr'.

Vzhledem k druhé ctnosti, jež jest pokora. Ježto Petr uslyšel od mistra svého v 11. kap. Matouše: „... učte se ode mne; neboť jsem tichý a pokorný srdcem" a ve 20. kap. téhož: „Nýbrž kdož by koli chtěl mezi vámi býti velikým, budiž služebník váš. A kdož by koli mezi vámi chtěl býti přední, budiž váš služebník," a ježto dále uslyšel totéž ve 23. kap. Matoušova, v 10. kap. Markova a ve 22. kap. Lukášova evangelia, jak by nebyl býval takto nad jiné jaksi pokorný, maje jakési nadpráví od Pána Ježíše Krista? Protož pravděpodobně se praví, že tázal se a odpověděl pokorně, jako pokorně se před jinými obětoval k vykonávání služby církve. Neboť dle 8. kap. ‚Skutků apoštolských' byv poslán od apoštolů do Samaří, odešel tam pokorně s Janem. Dále dle 9. kap. ‚Skutků' byv povolán do Joppe, odešel tam pokorně a pozůstal tam za mnohé dni u Šimona koželuha. Dále dle 10. kap. ‚Skutků', byv povolán od Kornelia, z Joppe pokorně odešel do Cezarie. Dále v 15. kap. ‚Skutků' na shromáždění apoštolů a církve po jeho řeči, když Jakub dokazoval a pravil: „Muži bratří, slyšte mne! Šimon teď vypravoval" atd., následuje: „Protož já tak soudím, aby nebyli kormouceni ti, kteříž se z pohanů obracejí k Bohu." Dále v 9. kap. ‚Skutků' stojí, že Petr procházel všecky sbory, totiž káže pokorně slovo boží. Dále ostře byv pokárán od Pavla v 2. kap. listu ke Galatským, pokorně to snesl. Toto vše pak konal ne pro světskou poctu nebo zisk, ale pokorně a poslušně, k vůli povinnému podporování úcty k zákonu Kristovu. Proto na těchto místech čteme povýšenost apoštola Petra, která má býti měřena dle pokory služebností, jak jest patrno z výroku Mistrova v 13. a 16. kap. Lukášova a ve 23. kap. Matoušova evangelia, kde dí: „A kdož by se ponížil, bude povýšen."

Co se týče třetí ctnosti, kteráž jest láska, tu jest patrno, že tuto měl jaksi nad jiné, jak patrno ze žáru skutků, které musí pocházeti z větší lásky. A potvrzuje se to tím, že jinak byl by Petr příliš

Digitized by Google

nevděčný, kdyby svého mistra, který ho tak obzvláště miloval, od velikého rouhání očistil a milostivě svým ovcím v čelo postavil, kdyby tohoto mistra stejnou měrou více nemiloval. A po třetí potvrzuje se to tím, že jinak by Mistr v poslední kap. Janově nepříslušně se tázal: „Šimone, synu Jonášův, miluješ-li mne více, nežli tito?" A ihned svěřil mu ovce své k pasení. Ale tu bylo by poznamenati, že způsob milovati Krista jest několikerý. Jedni totiž milují Krista více nad jiné dle způsobu božství, jak se věří o Janu Evangelistovi. Druzí zase více milují Krista dle způsobu jeho člověčenství, jak věříme o Filipovi. A jiní dle způsobu jeho těla, jež jest církev, a tak mnoha jinými způsoby, pro něž o kterémkoli svatém praví, že potvrzují se ona slova 44. kap. Ježíše Siracha: „. . . a nenalezl se v slávě podobný jemu, kterýž zachovával zákon Nejvyššího . . ." I jest patrno náčelnictví Petrovo z důvodu víry, pokory, lásky, bad chudoby a trpělivosti. Chudoby: Neboť dle 3. kap. ‚Skutků apoštolských' pravil prosícím o almužnu: „Stříbra a zlata nemám, ale což mám, to tobě dám." A poněvadž uslyšel od Mistra v 21. kap. evangelia Lukášova: „V trpělivosti své vládněte dušemi svými," jest patrně dokázáno, že Petr pro zapření Mistra stal se hotovějším k trpění mučení a to zvláště proto, že poznav ze zapření Mistra slabost svou, měl ve velmi svěží paměti vlastní svou křehkost, pro niž s jinými pokorně zemřel a hotovější byl trpěti pro Pána, jejž zapřel, žaláře až do smrti. A není pochyby, že pokorně snesl žalář Herodův v Jerusalémě, žalář Theofilův v Antiochii a žalář Neronův v Římě.

Jestliže tedy povolaný náměstek Petrův kráčí řečenými cestami ctností, pak věříme, že jest pravý jeho náměstek a obzvláštní biskup církve, kterou řídí. Jestliže však kráčí po cestách opačných, pak jest posel Antikristův, protivník Petrův a Pána Ježíše Krista. Proto svatý Bernard píše ve 4. kn. ‚K Eugeniovi' takto: „Mezi tím ty, pastýři, vystupuješ ozdoben zlatem, obklopen tak velikou rozmanitostí. Co z toho mají ovce? Odvážil bych se tvrditi, že jest to spíše pastva zlých duchů než ovcí. Takto nepočínal si Petr, ani toho neprovozoval Pavel." A následuje: „Buď zapři, že jsi pastýřem lidu, aneb se jím osvědč. Nezapřeš toho, abys netvrdil, že nejsi dědicem toho, čí stolici máš. Tenť jest Petr, o němž nevíme, že by byl vystupoval ozdoben buď klenoty nebo hedvábím, ani pokryt zlatem, nebo jeda na bílém koni, ani obklopen vojskem, ani kolem hlučícími služebníky, a přece věřil, že bez tohoto může dosti naplniti spasitelné přikázání: ‚Miluješ-li mne, pasiž ovce mé.' V tom jsi se stal nástupcem ne Petrovým, ale Konstantinovým." Tolik Bernard.

Znáť tento svatý, že papež Eugenius měl býti náměstkem v chudobě a pokoře, ne v pýše, ale v pastvě ovcí, následuje Petra. Neboť člověk jest pravým náměstkem toho, čí místo zaujímá a od koho moc správce zákonně přijme. Avšak nikdo nezaujímá v pravdě místo Kristovo neb Petrovo tak, aby to od Krista mohlo býti přijato, leč následuje-li ho v mravech. Neboť není jiného příslušného následnictví, aniž jinak, leč pod onou podmínkou, přijímá od Boha

Digitized by Google

moc správce. A proto k takovémuto úřadu náměstčímu vyhledává se i podoba mravů i autorita ustanovujícího, a Spasitel tomuto svěřuje na poslední večeři ustanovení velebné svátosti a ustanovuje učedníky za náměstky k tomu, aby tak činili na jeho památku, pravil ve 13. kap. Janově: „Příklad zajisté dal jsem vám, abyste, jakož jsem já učinil vám, i vy činili." A v 5. kap. evangelia Matoušova: „Kdož by pak koli činil i učil, ten veliký slouti bude v království nebeském.

Proto vzhledem k tomu praví svatý Jeroným ‚K Heliodorovi', jak stojí v ‚Dekretálu', dist. 40.: „Není snadno držeti na místě svatých Petra a Pavla stolici vládnoucích s Kristem, neboť tomuto jest řečeno: Nejsou synové svatých, kteří drží místa svatých, ale kteří konají jejich skutky." A svatý Řehoř praví totéž: „Místa ani řády nečiní nás nejbližšími stvořiteli našemu, ale buď nás dobré zásluhy s ním spojují, neb zlé od něho odlučují."

Dále Zlatoústý dí: „Mnoho kněží a málo kněží, mnozí jménem, málokteří skutky. Vizte tedy, jak sedíte na stolici, neboť kněze nečiní stolice, ale kněz stolici, člověka neposvěcuje místo, ale člověk místo, není každý kněz svatý, ale každý svatý jest kněz. Kdož by dobře seděl na stolici, ten činí čest stolici té, kdož by pak zle seděl, ten činí bezpráví stolici. A proto kněz zlý nachází ze svého kněžství zločin, ne důstojnost." Tolik onen.

Dále tamtéž ze ‚skutků mučedníka Bonifáce' praví se takto: „Jestliže papež nejsa dbalý spásy své a svých bratří, jest kárán jakožto neužitečný, líný ve svých skutcích a nad to mlčelivý, což více překáží jemu a ovcím, nicméně vede s sebou nesčetné národy v zástupech v první moc pekla, aby s ním byly bičovány na věky mnohými ranami." A není nutno uváděti mnoho svatých, neboť nejvyšší biskup, svatý svatých, praví v 10. kap. Janově: „Všichni, kolikž jich koli přede mnou přišlo, zloději jsou a lotři." A v 5. kap. Matoušově praví učedníkům: „Vy jste sůl země; jestliže sůl zmařena bude, čím bude osolena? K ničemuž se nehodí více, než aby byla ven vyvržena a od lidí pošlapána." A ve 14. kap. Lukášově dí: „Dobrá jest sůl; pakli sůl bude zmařena, čím bude napravena? Ani do země, ani do hnoje se nehodí; ven ji vymítají."

A nejzbožnější Spasitel a nejlepší mistr chtěje výrok ten vtisknouti v mysli lidí, ihned dodal: „Kdo má uši k slyšení, slyš!" Popatřiž tedy každý kněz, zda dobře vstoupil, jsa čist od hříchu, s čistou snahou ke cti boží, k prospěchu církve, a obcuje-li hodně málo si váže světských poct a zisku tohoto světa; neboť jinak jest lhář, Antikrist a v čím větším úřadě jest, tím větší jest Antikrist. Popatřiž člověk zde na zemi pokorně na Krista, který praví ve 14. kap. Janově: „Já jsem cesta, pravda a život." Hle, má cestu, kdo chce jíti, neboť Kristus jest cesta, kudy chce jíti, neboť Kristus jest pravda a kde chce zůstati, neboť Kristus jest život.

Digitized by Google

Kapitola desátá.

Nyní jest promluviti *o moci* dané Kristovým náměstkům od něho, kteréž se dotýkají slova: *„A tobě dám klíče království nebeského,"* t. j. moc svazovati a rozvazovati hříchy, praví Augustin v posledním kázání na Jana. A výkon této moci se ukazuje, když Kristus dodává: *„A což bys koli svázal na zemi, budeť svázáno i na nebi; a což bys koli rozvázal na zemi, budeť rozvázáno i na nebi."*

A poněvadž řečená moc jest moc duchovní, proto jest poznamenati, že moc duchovní jest moc ducha sama sebou bezprostředně zřízená, aby rozumné stvoření dle dobra milosti bylo řízeno a jak od podmětu tak od předmětu stávalo se nerozdílným. Jest pak každý člověk duch, neboť jest ze dvou přirozeností obojí, jak mluví Spasitel u Lukáše v kap. 9., pravě učedníkům: „Nevíte, čího jste vy ducha." A ve 4. kap. 1. listu Janova se praví: „Ale všeliký Duch, kterýž nevyznává Ježíše Krista... není z Boha;" tamť jest duch prostý kacíř, jenž popírá, že Ježíš jest pravý Bůh a pravý člověk. I jest patrno, že ať se moc připodobňuje k Bohu a rozumným stvořením, nebo se omezuje na moci lidí a andělů, jest pravda, že všecka moc duchovní jest moc ducha. A jakkoli člověk neudílí milost, přece přisluhuje svátostmi, aby jsa poddán, byl řízen dle dober milosti.

Tělesná pak moc, ačkoliv jest pro dobra milosti, přece bezprostředně jest proto, aby stvoření boží bylo řízeno dle dober přírody nebo štěstěny. A tak vidíme, že každý člověk má dvojí moc, neboť každý člověk má míti moc nad úkony údů a proto má moc žíti zde na zemi v milosti. Proto duchovní moc má několikeré poddělení, protože jedna jest stavu, druhá obecná. Mocí stavu nazývá se moc duchovní, kterou má duchovní k přisluhování svátostmi církevními, aby duchovně prospíval sobě i laikům; taková jest moc přepodstatňování, rozhřešování a konání jiných posvátných úkonů. Neboť moc přepodstatňování jest zřizována sama sebou a bezprostředně, aby kněz přepodstatňoval, jako roucha mravní ctnosti jsou zřizována pro skutky lepší rouch; a ježto kněz, aby hodně přepodstatňoval, jest řízen dle dobra milosti, proto jest patrno uvedené popsání.

Obecná duchovní moc pak jest moc, kterou má kterýkoli farář v konání skutků duchovních, v sobě i v jiných, které připomíná tento verš:

„Uč, radu dej, trestej, potěš, odpusť, trp a se modli."

Neboť kolikkoli lidí přijalo vírou Krista, těm dal moc státi se syny božími, aby bylo jim dovoleno říditi sebe a bratry své na cestě otce svého, Krista a v lásce je trestati, jak jde z 11. kap. Matoušovy: „Zhřešil-li by pak proti tobě," vece Kristus, „bratr tvůj, jdi a potresci ho mezi sebou a jím samým."

Moc světská jest dvojí, totiž občanská a obecná. Občanská plnomocná přísluší toliko občanskému pánovi; ale občanská náměstčí připadá úředníkům nebo služebníkům. Avšak obecná moc světská

Digitized by Google

jet moc, kterou člověk může dle dobra přírody a štěstěny říditi sebe a své, a tak jako člověk nemůže býti neporušený bez duše a těla, ani Syn boží nemůže býti přijat bez dobra přírody a milosti, tak nemůže býti člověka zde na zemi, leč by měl obecnou moc jak světskou tak duchovní, jakkoliv na dětech a mrtvých jest sloučena. Avšak duchovní jest zajisté dokonalejší a sama moc kněžská co do důstojnosti vyniká nad moc královskou, ježto dle Apoštola v 7. kap. listu k Židům větší jest ten, kdo dává požehnání, a menší, kdo béře požehnání.

A tak duchovní moc kněžská vyniká nad královskou ve starobylosti, důstojnosti a užitečnosti. Ve starobylosti, neboť z rozkazu božího bylo zřízeno kněžství, jak jest patrno z 28. kap. ‚Exodu'. Později teprvé skrze kněžství z rozkazu božího byla zřízena moc královská, jak patrno ze 17. kap. ‚Deuteronomia' a z 12. kap. 1. ‚Knihy královské'. V důstojnosti vyniká, jak bylo řečeno, poněvadž kněz jako vyšší požehnává, posvěcuje a pomazává krále. Větší užitečnost pak vysvítá z toho, že moc duchovní dostačí sama sebou k řízení národa, jak patrno na Izraeli, který až po časy Saulovy bez moci královské zdravě byl spravován. Duchovní moc tedy, poněvadž záleží v nejlepších a sebou samými postačitelných dobrech, vyniká nad moc světskou, poněvadž tato nic nezmůže bez duchovní moci, řídící nejpředněji. Ale naproti tomu moc duchovní může sama sebou postačiti bez oné. A z toho jde, že kněží zneužívající té tak vysoké moci pýchou neb jiným hříchem, hlouběji klesají s ďáblem do pekla, dle pravidla svatého Řehoře a jiných svatých: „Čím se kdo povznese výš, tím potom poklesne níž."

I jest poznamenati, že moc jmenuje jednou prostě moc k zřízení a jednou jmenuje hromadně moc takovou s označením nebo prohlášením svémocným. A ježto obojí smysl jest stejně známý, jest patrno, že není na odpor ta okolnost, že není moci, leč od Boha; a přece jest něco jiného od Boha dáti moc, t. j. svémocné prohlášení před tváří církve, aby zvolená osoba měla od Boha takovouto moc. Takové nahromadění zajisté dle části jest dáváno od člověka, ale nejinak, leč jestliže Bůh původně to potvrdí. A z toho lze dále pochopiti, že moc není rozšiřována ani sužována, nerozmnožuje se aniž umenšuje co do své jsoucnosti, ale co do konání skutku, který by z ní vyšel; a ten jest dovoleno konati, ale nejinak, leč je-li při tom důvodná příčina vzhledem k Bohu. A tento smysl vykládá kanon ve XXIV., kvestii 1., kap. ‚Divíme se': „Něco jiného jest," vece, „moc úřadu a něco jiného jeho vykonávání, a zejména na mniších a jiných jest zadržována moc úřadu jako na odvislých, kterýmž se zapovídá služba, avšak moc se neodnímá a povoluje se jim v podobném smyslu, že přirozená moc, jež jest svobodná vůle, může se jednou milostí rozšiřovati a po druhé sužovati. A tak dvojsmyslem se vyvracejí patrné neshody doktorů, z nichž jedni, jako Anselm, praví, že svobodná vůle nemůže býti ztracena nebo rozmnožena anebo umenšena. Jiní pak, jako Augustin v Enchiridiu, praví, že svobodná vůle může býti ztracena hříchem a rozmnožena milostí.

Digitized by Google

A proto jest v církvi veliká rozepře stran moci, o jejím shromažďování, ubývání nebo sužování; avšak jest známo, že když Bůh a rozum nutí k užitku církve, aby se tak stalo skrze člověka, pak — a nejinak — Bůh dává nebo ubírá anebo zužuje takovou moc.

Proto, když Kristus praví Petrovi: „Tobě dám klíče království nebeského", t. j. moc svazovati a rozvazovati hříchy, řekl to v osobě Petrově celé církvi bojující, ne aby kterákoliv bez rozdílu osoba z oné církve měla ony klíče, ale aby ona církev celá měla ony klíče dle jednotlivých svých částí k tomu schopných. Avšak ony klíče nejsou hmotné, ale jest to duchovní moc a znalost vědění evangelického; a domníváme se, že Kristus pro tuto moc a znalost jmenuje ty klíče v čísle množném.

A proto praví Mistr hlubokých smyslů v knize 4., dist. 18., kap. 2.: „Klíče praví v čísle množném, protože jeden nestačí. Klíče ty jsou znalost rozeznávání a moc rozsuzování, kterouž církevní soudce má hodné přijímati a nehodné vylučovati z království. I jest poznamenati, že třeba samotná Trojice má takovouto moc svémocnou původní, má pouhé člověčenství Kristovo takovouto moc podsvémocnou vnitřně původní, ježto Kristus jest zároveň Bůh i člověk; avšak představení církve mají sobě svěřenou moc nástrojnou nebo služebnou, jež jest moc soudcovská, záležející zvláště ve dvou věcech, totiž v moci úsudkového poznávání a v moci soudcovského rozsuzování. A prvější z těchto slove na soudě pokání ‚klíč svědomí', rozumově přípravný k druhé, přednější, neboť nikdo by neměl dovoleně moc konečného nálezu, neměl-li by dříve moc poznávání v příčině, v níž se praví: činiti úsudkem nález.

A proto první klíč není úkon neb způsob vědění, ale moc takovéhoto předchozího poznávání. Veškerá tedy moc stavu kněžského, totiž nástrojně otvírati člověku dvéře, jež jsou Kristus, nebo uzavírati řečené království před poddaným, jest klíč církve daný Petrovi a jiným, jak jest patrno z 18. kap. Matoušovy, kde praví Spasitel: „Amen pravím vám: Cožkoli svážete na zemi, budeť svázáno i na nebi, a cožkoli rozvážete na zemi, budeť rozvázáno i na nebi." A ve 20. kap. evangelia Janova: „Přijměte Ducha svatého. Kterýmžkoli odpustili byste hříchy, odpouštějí se jim; a kterýmžkoli zadrželi byste je, zadržáni jsou." A v 16. kap. Matoušově Petrovi a v něm církvi jest řečeno: „A což bys koli svázal" atd.

A tato slova z nedostatku porozumění působí strach mnoha křesťanům, takže se otrocky bojí, a jiní klamou se v nich, berouce je v plnosti moci. Proto předpokládati jest předně, že slovo Spasitelovo jest nezbytno o moci řeči, poněvadž není možno, aby kněz něco rozvázal nebo svázal, leč by ono rozvázání nebo svázání bylo v nebesích, arci ne v tělese nebeském, které obsahuje okršlek podměsíčný a vše, co v něm jest, ale ve schválení božském a přirozenosti andělské, neboť to jsou nebesa. Tu jest poznamenati, že v duši smrtelně hřešícího jest vina a milost se ruší nebo přestává tam býti, pročež smrtelně hřešící jest vázán nutností věčného zatracení, aby, neučinil-li by pokání trvaje

Digitized by Google

v nějaké vině, byl vyloučen ze shromáždění křesťanů, kteří jsou zde na zemi v milosti. Může však míti lékem pokání, kterým se vina ruší, milost snáší, pouto zatracení láme a člověk znovu se sjednocuje s církví. Toto pak pokání koná se lítostí, zpovědí a zadostiučiněním. Lítost, jež jest smutek nebo úplná bolest nad spáchaným hříchem má uzavírati zošklivení si hříchu, jak spáchaného, tak toho, který může býti spáchán; a tato by stačila člověku na smrtelném lůžku ke spáse. A proto Spasitel poznav, že mysl cizoložnice jest v zármutku (Jan, kap. 8.) udělil jí druhou část, řka: „Jdiž a nehřeš více"; a z toho svatí Augustin, Ambrož a Řehoř praví svorně, že káti se, jest spáchané hříchy oplakávati a nechtíti se dopouštěti těch, které nutno oplakávati.

Po druhé jest poznamenati, že k ospravedlnění bezbožného jest nutna nekonečná moc, kterou Bůh očišťuje duši od skvrny a poskytuje jí milost. Po druhé jest nutno milosrdenství boží, jímž on uvolňuje urážku své velebnosti a věčný trest, jenž by byl nutný, kdyby hříšník nečinil pokání. A proto církev často se modlí takto: „Všemohoucí a milosrdný Bože!" Zde ukazuje nekonečnou moc a milosrdenství boží, Že pak jest k ospravedlnění bezbožného nutna nekonečná moc, to jest patrno, protože dle Augustina snáze jest stvořiti svět, než ospravedlniti bezbožného; ale první vyžaduje nekonečné moci a proto i druhé. A důvod jest, že při ospravedlnění bezbožného jest nutno činné udělení Ducha svatého, které nemůže příslušeti, leč Bohu, jak dokazuje Augustin na mnoha místech, jak jsem uvedl ve spisu o odpustcích. A Mistr hlubokých smyslů v 1. knize, dist. 14. činí ze slov Augustinových závěr, pravě: „Nemohou tedy lidé, nechť jakkoli svatí, dáti Ducha svatého." A stejný jest důvod o činném odpuštění hříchů.

Proto význačně pravil Jan Křtitel o Kristu v 1. kap. evangelia Janova: „Aj, Beránek boží, kterýž snímá hřích světa." O tom pak praví Augustin ve 4. kázání na Jana: „Nechť nikdo si nepřivlastňuje a neříká, že sám snímá hříchy světa. Již všimněte si, proti kterým pyšným vztáhl Jan prst; nebylo ještě kacířů a již se na ně ukazovalo a volal proti nim od řeky. Proto často dopouštěli se Židé rouhání proti Kristu z té příčiny, že pokládajíce ho za pouhého člověka — ale to mylně — říkali, že nemůže prostě odpouštěti hříchy, poněvadž hřích není prostě odpouštěn, leč tím, že se zruší urážka Boha. Ale kdož odpouští bezpráví jiné, leč spáchané buď na sobě nebo na svém poddaném? Bůh zajisté dávaje takovouto moc dříve by odpouštěl svoji křivdu, než by ji odpustil jeho náměstek. Vzhledem k tomu praví Ambrož: „Ten jedině odpouští hříchy, který jedině za nás zemřel." A totéž: „Slovo boží odpouští hříchy, kněz jest soudce; kněz zajisté vykonává svůj úřad a neprovozuje cestu žádné moci" (‚O pokání', dist. I. ‚Slovo boží'). K tomu jest i Jeroným, kterého uvádí Mistr hlubokých smyslů tam, kde svrchu řečeno, a Řehoř v I., kvestii 1., ‚Pavel'. A stejný jest důvod o zadržování a svazování hříchů. Proto Mistr ve 4. knize, dist. 18., kap. 4. činí z uvedených výroků a důvodů závěr takto: „Jediný Bůh tedy očišťuje člověka uvnitř od poskvrny hříchů a od nutnosti věčného trestu" a potom takto končí. Z těchto

Digitized by Google

a jiných více svědectví se učíme, že jediný Bůh sám sebou odpouští hříchy a jako některým odpouští, tak hříchy některých jiných zadržuje.

Ale snad někdo řekne: „Jestliže jediný Bůh může odpouštěti nebo zadržovati hříchy, proč tedy řekl apoštolům a jich náměstkům: ‚Cožkoli rozvážete' atd? A ‚kterýmžkoli zadrželi byste hříchy' atd.? Co jest tedy to, že kněz rozvazuje nebo svazuje hříchy, odpouští je nebo zadržuje?" K prvnímu odpovídá Mistr hlubokých smyslův tam, kde svrchu uvedeno, pravě: „A svazují kněží, když ukládají zpovídajícím se zadostiučinění pokání. Rozvazují, když z něho něco odpouštějí, nebo lidi jím očištěné ku přijímání svátostí..." K druhému krásně mluví Richard ve spisku ‚O moci svazování a rozvazování'. Neboť praví takto: „Neboť což jest odpouštěti hříchy, leč výrok přísnosti, který přísluší hříchům, uvolněním rozvazovati a rozvázáním uvolňovati? A což jest zadržeti hříchy, leč nechtíti dáti rozhřešení těm, kdo nečiní pravého pokání? Neboť mnozí ze zpovídajících se hledají rozhřešení, kteří však nechtí hříchů svých úplně zanechati. Mnozí slibují ostražitost v budoucnosti, ale dostiučiniti nechtí. Takoví všichni, protože nečiní pravého pokání, beze vší pochyby nemají dojíti rozhřešení. Neboť to jest v pravdě pokání činiti: míti bolest nad minulými přestupky, s pevným předsevzetím vyznati se, dosti učiniti a s veškerou ostražitostí se stříci. Ti, kdo takovýmto způsobem se kají, záslužně mají dojíti rozhřešení; a jiní mají bez rozrozhřešení býti zamítnuti; a to jest zadržovati hříchy. Hle, z toho, co již bylo řečeno, zřejmě budeme moci pochopiti při rozvázání hříchů, co Pán koná skrze sebe sama, co skrze svého služebníka, co ne skrze sebe zároveň a skrze úřad služebníků; skrze sebe sama zajisté rozvazuje pouto zatvrzelosti, skrze sebe a sluhu svého nutnost věčného zatracení, skrze sužebníka pak povinnost budoucího očištění. Neboť moc prvního rozvázání zachovává sobě samému. Druhé pak rozvázání koná skrze sebe a zároveň skrze své služebníky. Třetí pak konává Pán ne tak skrze sebe sama, jako skrze služebníka svého. Správně se zajisté praví, že Pán toho, jenž v pravdě činí pokání, uvolňuje z pouta zatracení. A neméně správně se praví, že činí to kněz a Pán. Pán zajisté k obrácení srdce a kněz k vyznání úst. Neboť pouhé vyznání srdce stačí tomu, jenž v pravdě se kaje, ke spáse duše. Avšak lůžko smrtelné vylučuje zpověď ústní a kněžské rozhřešení." Tolik Richard.

Z řečeného již jde, že Bůh od věčnosti předzřizuje a dříve co do času vykonává rozhřešení toho, jenž má býti spasen a odpuštění jeho hříchu, než jest rozhřešován od služebníka církve zde na zemi. Po druhé jest patrno, že služebník církve, náměstek Kristův, nemůže rozvazovati neb svazovati hříchy, odpouštěti neb zadržovati je, leč by to dříve učinil Bůh. To jde ze slov 15. kap. evangelia Janova: „Nebo beze mne," vece, „nic nemůžete učiniti." Toto věděla nádoba vyvolení a praví proto v 3. kap. 2. listu ke Korintským, že nejsme způsobni mysliti něco sami z sebe, ale způsobnost naše z Boha jest. Nejsme-li tedy způsobni mysliti, leč by Bůh toto myšlení učinil, jakž jsme způ-

Digitized by Google

sobni svazovati nebo rozvazovati, jestliže by on sám dříve nesvázal nebo nerozvázal? A to poznávají filosofové a dí, že příčina druhá ničeho nemůže konati bez spolupůsobení příčiny první.

I jest dále patrno, že člověk nemůže býti sproštěn hříchu ani obdržeti odpuštění hříchů, leč by ho Bůh sprostil nebo mu dal odpuštění. Proto pravil Jan Křtitel v 3. kap. evangelia Janova: „Nemůžeť člověk vzíti ničeho, leč by jemu dáno bylo s nebe." Odtud jako pán světský dříve v duši odpustí hřích proti sobě spáchaný, než to rozhlásí sám nebo skrze jiného, tak nutně činí to i Bůh. A proto hrozně se míjí se smysly kněží, kteří se domnívají nebo tvrdí, že svou modlitbou rozvazují nebo svazují bez prvního rozvázání nebo svázání Krista Ježíše. Neboť boží svázání neb rozvázání jest prostě první. A proto praví evangelium: ‚Co bude svázáno na zemi, bude svázáno i na nebi', ale nepraví, že na nebi svazuje se později, ne dříve.

Proto neznalí mní, že by kněz dříve časně nebo okamžikově svazoval nebo rozvazoval a po něm teprvé Bůh; to však mysliti jest hloupost. Ale logikové dobře vědí, že jest dvojí prvenství, totiž prvenství původu, vzaté od hmotné příčiny, a prvenství důstojnosti, vzaté od příčiny konečné. A tato dvě prvenství se stýkají zároveň společně v čase a tak svazování neb rozvazování církve bojující jest jaksi dřívější než svazování neb rozvazování církve vítězné a naopak.

Ale svazování neb rozvazování boží jest prostě první. I jest patrno, že bylo by rouháním tvrditi, že člověk odpouští urážku spáchanou proti tak velikému Pánu se schválením tohoto Pána. Neboť jest nutno z všeobecnosti tohoto Pána, aby on prve rozvázal nebo svázal, činí-li tak nějaký náměstek. A jiný článek víry nemá nám býti jistější, než že bylo by nemožno rozvázati neb svázati někoho z církve bojující, leč na kolik se podobá hlavě církve, Pánu našemu Ježíši Kristu.

Proto má se věrný střici následujícího výroku: „Jestliže papež nebo někdo jiný předstírá, že nějakým znamením rozvazuje nebo svazuje, tehdy tímtéž rozvazuje se nebo svazuje." Neboť připouštěje toto, má následovně připustiti, že papeži nelze zhřešiti a tak jest Bůh; neboť jinak mohl by zblouditi a jednati nesrovnale s klíčem Kristovým. I jest jisto, že jako jest nemožno podobou klíče hmotného otevříti, schází-li podstata, tak nemožno jest, aby náměstek Kristův otvíral nebo zavíral, leč na kolik se podobá klíči Kristovu, jenž dříve otvírá neb zavírá. Neboť jako Kristus prvorozený z mnoha bratří a prvotiny zesnulých první vstoupil v království, tak on jediný mohl se hlavně zasloužiti o království duchovní, úplně uzavřené od poklesku prvních rodičů až po něj; a tak jest říci při jakémkoli částečném otvírání nebo zavírání vzhledem k vlasti. I jest patrno, že každý Kristův náměstek, dokud bude putovati zde na světě, bude moci zblouditi i v tom, co směřuje k víře a klíčům církve, jak poznali spisovatelé kronik, neboť i Petr, první náměstek Kristův, tak zhřešil.

Dále: Bůh jest jediný, který nemůže neznati, komu jest odpustiti hřích, a on jest jediný, který se nemůže dáti pohnouti zvrácenou vášní

Digitized by Google

a souditi nespravedlivě. Ale každý náměstek může neznati, komu jest odpustiti hřích a může se dáti pohnouti zvrácenou vášní k svázání nebo rozvázání; a proto kdyby člověku v pravdě se kajícímu a zpovídajícímu nechtěl uděliti rozhřešení z hněvu nebo lakomství, tím nesvazoval by ho ve vině. Podobně dejme tomu, že by někdo lživě přikročil k zpovědi, jak se přečasto přihází, a že kněz, neznaje jeho pokrytství, slovně by mu udělil rozhřešení; tehdy beze vší pochyby ho nerozvazuje, neboť v 1. kap. ‚Knihy moudrosti' praví písmo: ‚Svatý zajisté duch kázně utíká přede lstí.' Hle, v prvním případě předstíral náměstek, že svazuje neb odpouští hříchy, a nečinil tak a v druhém případě předstíral, že rozvazuje neb odpouští, a nečinil tak, i jest patrno, jak veliké šálení by se dělo jak se strany přikládajících klíče, tak se strany těch, kdo nečiní v pravdě pokání. Neboť nutno, aby ten, kdo chce dojíti rozhřešení, byl nejprvé připraven ve vůli, aby měl bolest z viny a aby měl úmysl více nehřešiti. A proto zároveň všickni kněží-náměstkové nemohou rozhřešiti od zločinu toho, kdo chce zločinně hřešiti a nechce míti bolest nad hříchem, jako všichni zároveň nemohou svázati spravedlivého ani zadržeti mu hříchy, jestliže z celého srdce se pokoří a má srdce zkroušené, jímž Bůh neopovrhuje.

Proto svatý Jeroným na slova 10. kap. evangelia Matoušova: ‚A tobě dám klíče království nebeského, a což bys koli svázal na zemi, budeť svázáno i na nebi; a což bys koli rozvázal' atd., praví: „Někteří nerozumějíce tomuto místu přijímají něco z posupnosti farizeů, aby se domnívali zatracovati nevinné nebo rozvazovati škodící, ačkoliv Bůh nehledá výroku kněží, ale života vinníků." K těmto slovům připojuje se Mistr hlubokých smyslů ve 4. knize, dist. 18., kap. 6., kde takto vece: „A zde jasně se ukazuje, že Bůh nenásleduje soudu církve, která soudí podloudně a s neznalostí." A přidává v kap. 8.: „Druhdy zajisté ten, kdo knězem ven jest posílán, t. j. mimo svatou církev, uvnitř jest. A kdo vně jest dle pravdy, ten zdá se býti uvnitř zdržován falešným soudem kněží." A v distinkci 19. praví ve 4. kap., že kněz, který jiné svazuje a rozvazuje, má býti opatrný a spravedlivý; neboť jinak usmrcuje často duše, které neumírají a oživuje ty, které živé býti nemají, a tak upadá v soud zlořečení, jak stojí v 2. kap. Malachiáše: „Zlořečiti budu požehnáním vašim a zlořečením dobrořečiti budu." Mají se tedy náměstkové Kristovi stříci, aby se neodvažovali nerozvážně, cokoliv by chtěli, rozvazovati neb svazovati.

Ale činí se námitka kanonem ‚Solitae' o větší velikosti a poslušnosti, kde praví papež Innocenc: „Pán pravil k Petrovi a v Petrovi pravil ke všem nástupcům jeho: ‚Což bys koli svázal na zemi, budeť svázáno i na nebi,' nic nevyjímaje," vece Innocenc, „ten, který řekl: ‚Což bys koli' atd."

Tu jest poznamenati, že po slovech „což bys koli rozvázal" Petr nemohl zrušiti písma, poněvadž Ježíš Kristus, Spasitel náš pravil v 10. kap. evangelia Janova: „... a nemůže zrušeno býti písmo." Po druhé nemohl dáti rozhřešení člověku, jenž se nechce káti, a proto řekl Šimonovi v 8. kap. ‚Skutků apoštolských': „Protož čiň pokání

Digitized by Google

z této své nešlechetnosti a pros Boha, zda by odpuštěno bylo tobě . . ." Po třetí nemohl rozvázati manželství, poněvadž Spasitel pravil v 19. kap. evangelia Matoušova: „Což Bůh spojil, člověk nerozlučuj." Po čtvrté nemohl dáti rozhřešení od hříchu Jidášovi, poněvadž Spasitel pravil v 17. kap. Janově: „. . . a žádný z nich nezahynul, než syn zatracení, aby se písmo naplnilo."

Kdyby tedy Petr pro ona slova Kristova: ‚Což bys koli rozvázal na zemi, budeť rozvázáno i na nebi', byl předstíral, že může rozvázati čtyři právě uvedené věci, zdaž bylo by to bývalo rozvázáno na nebi? Jistě nikoli. Neboť překážela by tomu vůle boží v písmě, v manželství a u Jidáše, a u jiného, jenž by se nechtěl káti, překážela by zatvrzelost i vůle boží. Nenásleduje tedy: Tento náměstek se domnívá, že rozvazuje nebo svazuje, kohokoliv by chtěl, a tedy činí tak. A vzhledem k tomu mluví sv. Augustin v knize ‚O pravém a falešném pokání' takto: „Bůh Lazara, kterého již mrtvého vzkřísil z hrobu, dal učedníkům rozvázati, ukazuje tím moc rozvazování, postoupenou kněžím; i řekl: ‚Cožkoli rozvážete na zemi, budeť rozvázáno i na nebi,' t. j. ‚Já Bůh, všecky zástupy nebeského rytířstva a všichni svatí ve slávě té chválící potvrzují s vámi ty, které rozvazujete a svazujete'; neřekl však, o kterých myslíte, že je svazujete neb rozvazujete, ale ty, na kterých konáte skutky spravedlnosti a milosrdenství; jiných však skutků vašich vůči hříšníkům nepoznávám." Tolik Augustin, čině přítrž domnění kněžstva o rozvazování nebo svazování.

Dále Richard ve spisku ‚O moci svazování a rozvazování' mluví takto: „Ale ještě postupuješ a pravíš: ‚Nemohu-li cokoliv stejně svázati a rozvázati, kterýmkoli hříchy odpustiti a kterýmkoli zadržeti, což jest, že se všeobecně praví Petrovi: Což bys koli svázal, což bys koli rozvázal? Jako i všeobecně se předkládá, že všem apoštolům všeobecně se dí: Kterýmkoli odpustili byste hříchy, odpouštějí se jim, a kterýmkoli zadrželi byste je, zadržáni jsou.' Tato otázka by tě pohnula právem, kdyby Pán byl řekl Petrovi: ‚Což bys koli chtěl svázati, budeť svázáno a což bys koli chtěl rozvázati, bude rozvázáno.' Ale on to ani nepravil ani nechtěl, aby se tomu tak rozumělo: Chtěl-li by kdo svázati, co svázati nemůže, zdaliž to proto bude svázáno? Kdo by to řekl? Nepraví tedy: ‚což bys koli chtěl svázati,' ale ‚což bys koli svázal, budeť svázáno i na nebi'. Ten zajisté v pravdě jest svazován, kdo dle smyslu své zpovědi zavazován jest povinností zadostiučinění. Rozvazován jest pak úkonem kněžským v pravdě ten, čí hřích k příslušnému zadostiučinění spravedlivě jest odpouštěn; svazuje tedy a rozvazuje ty, kdo výrokem kněze spravedlivě zaslouží býti rozvázáni. Avšak hříchy těch v pravdě beze vší pochyby jsou zadržovány, kterým ne nespravedlivě, ale spravedlivě se odpírá odpuštění hříchů. To tedy, co praví Pán k Petrovi, platí právě tolik, jako kdyby jinými slovy pravil: ‚Co bylo svázáno a rozvázáno od tebe, bude svázáno a rozvázáno u mne. Kdo tebou jest zavázán uložením povinného zadostiučinění, ten u mne jest držen jako dlužník téhož zadostiučinění.

Digitized by Google

A kdo si od tebe zasloužil povinné odpuštění svých hříchů, dle mého soudu z této části nebude více moci býti tísněn. Tímto způsobem máme rozuměti i tomu, co praví všem apoštolům: ‚Kterýmžkoli odpustili byste hříchy, odpouštějí se jim a kterýmžkoli zadrželi byste je, zadrženíť jsou.' Zajisté u Pána budou odpouštěny nebo zadržovány ty hříchy vinníků, které jeho služebníky, kněžími, byly spravedlivě odpuštěny nebo zadrženy; toto pak obojí děje se od nich v pravdě tehdy, když přistupují k vykonávání toho neb onoho dle řádu kanonického; avšak ani jedno ani druhé nemohou konati dle slibu, ale podle zásluhy a ustanoveného řádu." Tolik Richard.

I jest patrno z Augustina a z vysvětlení samého Richarda, že není důsledek: Kristus řekl Petrovi nebo kterémukoli jeho náměstkovi: ‚Což bys koli rozvázal na zemi,' t. j. v církvi bojující, ‚budeť rozvázáno i na nebi,' t. j. v církvi vítězné, tedy což bys koli chtěl rozvázati na zemi, bude rozvázáno i na nebi. I jest patrno, že tu připadá rozdělení na každého v pravdě pokání činícího. A ve slovech: ‚Což bys koli svázal,' připadá rozdělení na nekajícího se, neboť na každého v pravdě pokání činícího vztahuje se rozvázání a na nekajícího se svázání. A stejný důvod jest pro zadržení a odpuštění.

Učedník Kristův má se tedy stříci lživosti Antikristovy, když se takto dovozuje: „Cožkoliv by svázal náměstek Kristův na zemi, bude svázáno i na nebi; ale tohoto věrného laika, který nechce mu za rozvázání dáti peněz, svazuje na zemi, a tedy on jest svazován i na nebi." Podobně dovozuje-li takto: „Což by koli Kristův náměstek rozvázal na zemi, bude rozvázáno i na nebi; ale tohoto nezkrouženého, jenž chce mu dáti peníze, rozvazuje na zemi, a on tedy jest rozvázán i na nebi." Podobně dovozuje-li: „Cožkoli náměstek Kristův rozvazuje na zemi, bude rozvázáno i na nebi, ale tohoto, o němž jest dokázáno, že jest předzvěděný, ve smrtelném zápase rozvazuje na zemi; člověk ten jest tedy rozvazován i na nebi." Neboť v těchto důkazech dolejší návěst hřeší v látce, leč by řečený člověk v dolejší návěsti sebe sama svázal zlou vůlí, nebo rozvázal pravou lítostí; dolejší návěst jest falešná a důkaz dal by se dle Richarda napraviti takto: Což by koli náměstek Kristův *spravedlivě* svázal na zemi, bude svázáno i na nebi. Ale onoho laika, jenž nechce dáti peníze, svazuje spravedlivě na zemi. Hle, dolejší návěst jest falešná. Podobně dají se opraviti i jiné důkazy. A namítá-li se, že křesťan musí tedy býti v pochybnosti, kdy kněz řádně svazuje nebo rozvazuje a kdy ne, praví se, že následuje opak; poněvadž máme věřiti, že pouze tehdy svazuje nebo rozvazuje, když přisluhuje dle pravidel zákona Kristova; a když se jich vzdaluje, pak předstírá, že rozvazuje nebo svazuje, ale nečiní tak. A tu k výroku Innocencovu: „Pán řekl Petrovi, ‚což bys koli', nic nevyjímaje": Rozumí-li Innocenc rozdělení to dle všeho, o čem by Petr nebo jeho náměstek předstíral, že to svazuje, pak bylo by mínění Innocencovo mylné. Neboť pak by podřazením následovala věc nepříslušná, poněvadž by se důkaz vedl takto: „Což by koli svázal Petr neb jeho náměstek na zemi, bude svázáno i na nebi. Ale on předstírá, že

Digitized by Google

svazuje tohoto svatého člověka na zemi, a tedy jest tento svazován i na nebi.“ Důsledek jest falešný a nemožný; návěst dolejší pak jest správná nebo může býti správná, a tedy by hořejší dle mínění Innocencova byla falešná. Jestliže však Innocenc vztahuje s Richardem, Augustinem a Řehořem ono rozdělení na toho, na kom vskutku jest rozvázání nebo svázání, pak jest správné, že Pán dí ‚což bys koli‘, a nevyjímá nic. Neboť platí to takto: „Což bys koli v pravdě pokání činícího rozvázal na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ Podobně: „Což bys koli nekajícího svázal na zemi, bude svázáno i na nebi.“ A to dávají na rozum poznámky dekretů, které praví ‚aniž by klíč bloudil‘; a následovně, bude-li to svaté na zemi, bude to potvrzeno na nebi.

Neboť kterýkoli člověk správně se kaje byl by rozvázán od Kristova náměstka na zemi, ten i na nebi jest rozvázán. Jako kdo by uvěřil a byl pokřtěn, bude spasen, totiž kdo by uvěřil konečně v lásce; neboť tak rozumí se tam věřiti, jako i v 3. kap. Janově ve slovech: „Kdo věří v Syna božího, má život věčný.“ Odtud dovozuje-li se: „Kdokoli věří v Syna Božího, má život věčný a každý křesťan věří v Syna božího, tedy každý křesťan má život věčný;“ nebo opět: „Kdokoli věří v Syna božího, má život věčný; ale tento předzvěděný, který jest v milosti, věří v Syna božího, a tedy tento předzvěděný, který jest v milosti, má život věčný“ — jest důsledek falešný.

Odtud ony důsledky neplatí, protože jinak se béře věřiti v hořejší a jinak v dolejší návěsti. Protož k opravení toho má důvod ten býti takto vyložen: ‚Kdokoli věří v lásce vytrvale v Syna božího,‘ a pak bude důsledek dobrý, ale nutno, aby protivník dokázal dolejší návěst. Podobně staniž se v druhém důsledku podřazení takto: „Ale tento předzvěděný, jenž jest v milosti, věří v lásce vytrvale v Syna božího.“ Ale tato návěst jest falešná.

Z řečeného již jest patrno, co jest moc klíčů církve a že se má katolicky věřiti, že každý kněz Kristův řádně zřízený má moc postačující k udílení jakýchkoli svátostí, jež mu přísluší, a následovně má moc v pravdě zkroušeného rozvázati z hříchu, třeba že moc taková vzhledem k vykonávání u mnohých důvodně jest spoutána, jak jest patrno ze začátku této kapitoly. Avšak jak stejná byla tato moc u apoštolů, to stojí v kanonu, distinkci 21., kap. ‚V novém‘, kde se praví: „Avšak ostatní apoštolé přijali s ním, (totiž Petrem) stejným společenstvím čest a moc.“ A níže: „A po jich smrti na jejich místě povstali biskupové.“ Tu uvádí Glossa důkaz, že každý biskup jest roveň papeži, co do stavu a důvodu posvěcení. A ve XXIV., kvest. 1., kap. ‚Mluví‘, praví sv. Cyprián: „Po svém vzkříšení dal všem apoštolům stejnou moc.“

Proto bylo by pošetilé věřiti, že apoštolé neobdrželi od Krista žádného daru duchovního, leč který přešel na ně prostě od Petra. Neboť všem pravil v 18. kap. evangelia sv. Matouše: „Cožkoli svážete na zemi.“ A ve 20. kap. Janově: „Přijměte Ducha svatého. Kterýmžkoli odpustili byste hříchy, odpouštějí se jim.“ A ve 22. kap. Lukášově: „To čiňte na mou památku.“ A v poslední kap. Matoušově:

Digitized by Google

„Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi. Protož jdouce, učte všecky národy, křtíce je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého, učíce je zachovávati všecko, což jsem koli přikázal vám. A aj, já s vámi jsem po všecky dny až do skonání světa."

Kapitola jedenáctá.

Poněvadž mnozí kněží zanechavše napodobení Ježíše Krista, nejvyššího biskupa, v nádheře vystupují z moci udělené církvi bez příslušných skutků, proto jest ještě promluviti o takovéto moci. Neboť vymačkávají ze slov 16. kap. Matoušovy: „Což bys koli svázal na zemi, budeť svázáno i na nebi," že cokoliv by učinili, to má každý člověk úplně schváliti. A z onoho výroku Kristova ve 23. kap. evangelia Matoušova: „Na stolici Mojžíšově posadili se zákonníci a farizeové. Protož všecko, což by koli rozkázali vám zachovávati, zachovávejte a čiňte," vymačkávají, že každý poddaný má jich ve všem poslouchati; a tak ti kněží, cokoliv v evangeliu Kristově zní jim k libosti, to si ke své slávě s křikem připisují bez příslušného přisluhování v lásce. Ale co zní k práci, k odříkání světskému a k následování Krista Ježíše, to zamítají, jakožto sobě protivné nebo předstírají, že to drží, ale nedrží toho.

A proto poněvadž Ježíš pravil Petrovi: ‚A tobě dám klíče království nebeského; a což bys koli rozvázal' atd. — tato slova ku povznesení své moci velmi rádi přijímají. Ale že řekl Pán Petrovi ve 21. kap. Janově: „Pojď za mnou" a „pasiž ovce mé," tomu se vyhýbají jako jedu. A podobně, že řekl v 18. kap. Matoušově: „Cožkoli svížete na zemi, budeť svázáno i na nebi," to radostně přijímají a chlubí se tím. Ale že řekl v 10. kap. Matoušově: „Nebeřte s sebou zlata ani stříbra," tomu se vyhýbají jako škodlivému. Podobně slova k učedníkům ve 20. kap. evangelia Janova: „Přijměte Ducha svatého. Kterýmžkoli odpustili byste hříchy, odpouštějíť se jim; a kterýmžkoli zadrželi byste je, zadržániť jsou," s libostí přijímají. Ale že řekl v 11. kap. Matoušově: „... učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem —" mírnost a pokoru, která Duchu svatému místo připravuje, do srdcí svých nepřipouštějí.

Dále slov Páně k učedníkům u Lukáše, v kap. 10.: „Kdož vás slyší, mne slyší," se chápou k vůli poslušnosti, jež jim má býti prokazována. Ale že řekl ve 20. kap. evangelia sv. Matouše: „Víte, že knížata národů panují nad nimi a kteříž velicí jsou, moci užívají nad nimi. Ale ne tak bude mezi vámi; nýbrž kdož by koli chtěl mezi vámi býti velikým, budiž služebník váš. A kdož by koli mezi vámi chtěl býti přední, budiž váš služebník. Jako i Syn člověka nepřišel, aby jemu slouženo bylo, ale aby on sloužil" — s tímto předůležitým výrokem bojují slovem i skutkem: slovem tvrdíce, že mají panovati; a skutkem, protože nechtí po způsobu Pána Ježíše Krista sloužiti církvi.

A abych to shrnul krátce: Veškerá slova písma a zvláště evangelia, která zdají se jim zníti v ten smysl, aby byli bohatí, smyslní,

Digitized by Google

světsky slavní a žádnou potupu netrpěli pro Krista, ta (slova) přežvykují, vykřikují a příliš široce vykládají; cokoli však zní k následování Ježíše Krista co do chudoby, vlídnosti, pokory, snášenlivosti, čistoty, práce nebo trpělivosti, to potlačují nebo vykládají k své libosti, nebo výslovně to zavrhují, jakoby nenáležité k spasení. A ďábel, jenž jest nejhorší sofista, svádí je neznalostí důsledků, takto veda důkaz: „Kristus dal takovou moc Petrovi a ostatním apoštolům, tedy i jim.“ A z toho oni berou důsledek, že jest jim dovoleno jednati, jakkoli by chtěli; ale pak se stejnou patrností jsou s Kristem otcové nejsvětější, soudící církev a mající potom dojíti korunování na věky. Ale požehnán budiž Kristus vševědoucí, který řekl to svým apoštolům věda, že by sobě svěřenou moc řídili dle jeho libosti v sloužení jeho nevěstě.

Co se tedy týče moci, kterou se duchovní honosí, jest poznamenati, že moc někdy béře se jako moc vrchnosti nebo moc pravá, jako ve 13. kap. listu k Římanům: „Každá duše vrchnostem poddána buď;“ jindy pojímá se dvojsmyslně, jakožto moc předstíraná nebo zakrytá, jako ve 22. kap. evangelia Lukášova praví Kristus svým jímatelům, poslaným od moci biskupů: „Ale totoť jest ta vaše hodina a moc temnosti.“ A v 6. kap. ‚Zjevení sv. Jana‘ se praví: „. . . . a aj kůň plavý, a toho, kterýž seděl na něm, jméno bylo smrt; a peklo šlo za ním. I dána jest jim moc nad čtvrtým dílem země, aby mordovali mečem a hladem a morem a šelmami zemskými.“ A ve 13. kap. ‚Zjevení‘ čteme, jak drak „dal moc šelmě; a klaněli se i šelmě řkouce: Kdo jest podobný té šelmě? Kdo bude moci bojovati s ní?“ A níže: „Dáno jí i bojovati s svatými a přemáhati je; a dána jí moc nad všelikými pokolením, nad jazykem i nad národem. Protož klaněti se jí budou všickni, kteříž přebývají na zemi, jichžto jména nejsou napsána v knize života Beránka zabitého.“ Kdo jest ona šelma, které se klanějí lidé, bojíce se její moci? Kdo čte, rozumějž a postaviž se na odpor takovéto předstírané moci a nebojž se podobně, poněvadž dáno jí i bojovati s svatými a vítěziti zabíjením těla jejich; kteříž umírajíce za zákon Kristův, konečně ji přemáhají. Neboť jim praví Spasitel v 10. kap. evangelia Matoušova: „A nebojte se těch, kteříž zabíjejí tělo.“ A u Jana v kap.. 16.: „Na světě soužení míti budete, ale doufejtež, jáť jsem přemohl svět.“ Tu praví Augustin ve výkladu na Jana: „Doufali a zvítězili; v kom, ne-li v něm? Neboť on nebyl by přemohl svět, kdyby svět přemáhal údy jeho. Proto dí Apoštol: ‚Díky Bohu, který dává nám vítězství‘; a v souvislosti doložil: ‚Skrze Pána našeho Ježíše Krista, který řekl svým: Doufejtež, jáť jsem přemohl svět.“ Tolik Augustin. Přemáhají pak moc draka a šelmy ti, kdož mají moc předzřízení, jež jest přední moc; o ní v 1. kap. evangelia Janova: „. . . . dal jim moc, syny božími býti“; tuto moc následuje pak moc dovršená, a to jest moc, kterou Bůh dává svatému ve vlasti k plnému požívání Pána a v něm kteréhokoli stvoření.

Protož praví ctitelé Kristovi, chtíce dosáhnouti oné moci, mají odporovati jakékoli moci předstírané, která usiluje odvrátiti je násilím nebo lstí od napodobování Krista. Neboť odporujeme-li takto oné

Digitized by Google

moci, neodporujeme řádu božímu, ale zneužívání moci té. A toto zneužívání moci klíčů provozují svatokupci, kteří předstírají, že buď zatracují lidi, kteří si toho nezaslouží, nebo že rozvazují svázané, a to pro popírání svého předstíraného poslušenství nebo pro svůj zisk; o nich praví Pán ve 13. kap. Ezechiele: „Nebo zlehčujete mne u lidu mého pro hrst ječmene a pro kus chleba, umrtvujíce duše, kteréž umříti neměly, a obživujíce duše, kteréž živé býti nemají, lhouce lidu mému, kteříž rádi poslouchají lži." K tomu Řehoř, jak stojí v XI., kvestii 3., v kap. ‚Přemnohým', vece: „Správně jest řečeno prorokem ‚umrtvujíce duše, které umříti neměly a obživujíce duše, které živé býti nemají.' Neumírajícího zajisté umrtvuje, kdo odsuzuje spravedlivého; a nemajícího živu býti, snaží se obživovati ten, kdo usiluje vinníka zbaviti trestu." Ono zneužívání moci provozují také ti, kdo svaté stavy prodávají a kupují, biskupství kanovnictví a farářství svatokupecky nabývají a prodávají, kdo za svátosti hanebně vymáhají peníze a kdo lakomě, rozkošnicky, chlipně nebo jakkoli zločinně žijíce poskvrňují moc kněžskou. Neboť ti „vypravují o tom, že Boha znají, ale skutky svými toho zapírají" (list k Titovi, kap. 1.) a následovně nevěří v Boha a tak, jako synové nevěrní, nevěrně smýšlejí o sedmi svátostech církve, o klíčích, úřadech a trestech, o mravích, obřadech a posvátných věcech církve, o uctívání ostatků, odpustcích a stavech.

Jest patrno, že takoví zlehčují sobě jméno Páně. Proto se praví v 1. kap. Malachiáše: „Vám to mluví Hospodin zástupů, ó kněží, kteříž sobě zlehčujete jméno mé; avšak říkáte: V čem zlehčujeme jméno tvé? Kteříž přinášejíce na oltář můj oběť poskvrněnou... Anobrž, kdo jest mezi vámi, aby zavřel dvéře aneb zapálil na oltáři mém darmo? Nemám v vás žádné líbosti, praví Hospodin zástupů, a oběti nepřijmu z ruky vaší." Hle, Pán dí nepravým kněžím, že zlehčují sobě jméno jeho a přinášejí oběť poskvrněnou. Proto v I., kvest. 1., kap. ‚Mnozí z světských' stojí, a Řehoř po výkladu svátostí a moci vece: „Poskvrňujeme tedy chléb, t. j. tělo Kristovo, když nehodně přistupujeme k oltáři a nečisti jsouce pijeme čistou krev." A Apoštol v 10. kap. listu k Židům praví: „Kdož by koli pohrdal zákonem Mojžíšovým, bez lítosti pode dvěma neb třemi svědky umírá; což se vám zdá, čím přísnějšího trestání hoden jest ten, kdož by Syna božího pošlapával a krev smlouvy, kterouž byl posvěcen, za nehodnou drahého vážení by měl..."

Po druhé takoví křižují Syna božího. Neboť Apoštol praví v 6. kap. listu k Židům: „... kteříž opět sobě znovu křižují Syna božího a v porouhání ho vydávají." Po třetí takoví bezbožně jednají proti zákonu Kristovu, dle slov sv. Jeronýma v 1. knize ‚Na proroka Sofoniáše', kvestii 1.: „Kněží, kteří slouží velebné svátosti a krev Páně rozdílejí jeho národům, bezbožně jednají proti zákonu Kristovu, domnívají-li se, že velebnou svátost tvoří slova modlícího se a ne jeho život, a že jest nutna toliko slavnostní modlitba, ne zásluhy kněží." O tom se praví: „Kněz je-li v jakékoli poskvrně, nepřistupujž obětovati oběť Pánu." Po čtvrté svrchu řečení rouhají se velebnosti boží.

Digitized by Google

Proto stojí v 2. kap. 2. listu Petrova: „A zvláště těch, kteříž povolujíce tělu v žádosti nečisté chodí a vrchností pohrdají..." A níže: „Tito pak jako nerozumná hovada, kteráž za přirozením jdou, zplozená k zjímání a k zahynutí, tomu, čemuž nerozumějí, rouhajíce se..." A vzhledem k tomu svatý Augustin na žalm 146.: ‚Chvalte Hospodina, nebo dobré jest,' praví: „Jestliže příslušnou míru přírody přestupuješ nemírností obžerství a opilstvím se nalokáš, nechť jakýmikoli chvalami Boha zní tvůj jazyk, život se rouhá." Tolik onen. Jak tedy lakomci, svatokupci, chlípníci a lidé jinými zločiny vinní v dobrotě smýšlejí o Pánu a jeho svátostech, když nevěrně jeho jméno sobě zlehčují, chléb jeho poskvrňují, Syna božího Ježíše Krista sobě křižují a v porouhání ho vydávají, bezbožně proti zákonu božímu jednají a vrchností pohrdají a se rouhají?

I jest patrno, že takoví jsou kněžstvo zkázonosné, smýšlející nevěrně o sedmi svátostech církve, o klíčích a o jiných věcech vztahujících se k zákonu Kristovu. I jest patrno, že výrok doktorů, jejichž vůdcem byli tenkráte *Štěpán Páleč se Stanislavem*, vedouce za sebou Petra ze Znojma, Jana Eliášova, Ondřeje z Broda, Jana Hildesena, mnicha Matěje, Heřmana eremitu, Řehoře z Boru a Šimona Vendu, že výrok ten, položený za látku rozporu mínění, jest oprávněn na kněžstvu, které obcuje v hříších. Neboť praví na počátku svého spisu: *„Avšak látka tohoto rozporu mínění zřejma jest se strany některých z kněžstva zkázonosného."*

Neboť protože kněží Kristovi kázali proti hříchům kněžstva zkázonosného, proto povstal rozpor mínění, jelikož kněžstvo vnášející zkázu pohoršení mezi lid, nechtíc trpěti kázání proti své zkáze, povstalo proti těm, kdo kázali evangelium a chtěli slovem božím uzdraviti jejich zkázu; povstalo, chtíc zlomyslně kázání to vyhladiti. Ale mínění řečených doktorů bylo, že ti, kdo káží proti zlobě zkázonosného kněžstva, smýšlejí kacířsky o klíčích církve, což s pomocí boží po čas svého života nedokáží.

Kapitola dvanáctá.

Ke cti Pána našeho Ježíše Krista, (kteroužto čest a kteréhož Krista svrchu řečení doktorové ve svém spise nikde nejmenovali) dokazuje se tento závěr: Býti poddánu římskému biskupovi jest veškerému lidskému stvoření ke spáse nevyhnutelno. Z toho jest patrno, že nikdo nemůže býti spasen, leč by byl záslužně poddán Ježíši Kristu. Ale on jest římský biskup, jako jest hlava obecné a kterékoli částečné církve; jest tedy závěr správný. Důsledek jest patrný z hořejší návěsti; a dolejší jde ze svrchu řečeného a ze slov 2. kap. 1. listu Petrova: „Nebo jste byli jako ovce bloudící, ale nyní obráceni jste ku pastýři a biskupu duší svých." A v 7. kap. listu k Židům: „Podle čehož lepší smlouvy prostředníkem učiněn jest Ježíš. A také onino mnozí bývali kněží, protože smrt bránila jim

Digitized by Google

vždycky trvati. Ale tento, poněvadž zůstává na věky, věčné má kněžství. A protož i dokonale spasiti může ty, kteříž přistupují skrze něho k Bohu, vždycky jsa živ k orodování za ně. Takovéhoť zajisté nám slušelo míti biskupa svatého, nevinného, neposkvrněného, odděleného od hříšníků, a kterýž by vyšší nad nebesa učiněn byl; kterýž by nepotřeboval na každý den, jako onino kněží, nejprv za své vlastní hříchy oběti obětovati, potom za lid; nebo učinil to jednou, samého sebe obětovav."

Hle, tento jest nejsvětější a nejvyšší římský biskup a velekněz, který sedí vedle Boha Otce a s námi jsoucí, neboť dí v poslední kap. evangelia Matoušova: „A aj, já s vámi jsem po všecky dny až do skonání světa." Neboť Kristus onou osobou všudy jest přítomen, poněvadž jest pravý Bůh, jehož vlastností jest býti všude nepopsatelně. On jest biskup, který křtí a který snímá hříchy světa (Jan, kap. 1). v 19. kap. Matoušově: „Což Bůh spojil, člověk nerozlučuj." On činí kněží, dle 1. kap. ‚Zjevení sv. Jana": „A učinil vás krále a kněží." On přepodstatňuje velebnou svátost, řka ve 22. kap. Lukášově: „To jest tělo mé." On utvrzuje své věrné, řka v 21. kap. Lukášově: Jáť zajisté dám vám ústa a moudrost, kteréž nebudou moci odolati ani proti ní ostáti všichni protivníci vaši." On pase ovce své slovem i příkladem a pokrmem svého těla. Avšak toto vše činí se své strany bezvadně, neboť jest biskup svatý, nevinný, neposkvrněný, oddělený od hříšníků a vyšší učiněn nad nebesa. On jest biskup držící nejvýše stráž nad stádem svým, poněvadž nespí ani nedříme ostříhaje Izrael. On jest biskup, který nám připravil snadnou cestu do vlasti. On jest papež, poněvadž jest podivuhodné kníže pokoje, otec budoucího světa. Hle, slušelo nám míti takového biskupa, který poněvadž byl v podobě Boha, nepokládal za loupež, že jest roveň Bohu, ale sebe sama zmařil, přijímaje podobu svého služebníka, poněvadž pokořil sebe sama a učiněn byl poslušným až k smrti, k smrti kříže. Proto také Bůh povýšil ho a dal mu jméno, jež jest nade vše jména, aby ve jménu Ježíš poklekalo každé koleno nebešťanů, pozemšťanů i podzemšťanů.

K tomu následuje závěrek: Býti poddánu římskému biskupovi jest každému lidskému stvoření nevyhnutelno ke spáse. Ale není jiného takového biskupa, leč sám Pán Ježíš Kristus, biskup náš. Jednak proto, že žádnému jinému biskupu nepodléhá člověčenství Kristovo z nutnosti ke spáse, poněvadž jeho Bůh povýšil a dal mu jméno, jež jest jeho nejdůstojnější nad každé jiné jméno, aby ve jménu Ježíš poklekalo každé koleno, každá moc, poslouchající ho, moc nebešťanů, t. j. andělů, pozemšťanů — všech lidí, a podzemšťanů, t. j. ďáblů. Jednak také proto, poněvadž matka Kristova jest lidské stvoření, Jan Křtitel, apoštol Petr s jinými svatými jsou ve vlasti a přece žádnému z nich není ke spáse nevyhnutelno býti poddánu jinému římskému biskupovi vedle Krista, neboť jsou již spaseni a římský biskup nemůže jich rozvázati ani svázati. Příliš tedy popustil uzdu své moci papež Kliment, rozkazuje ve své bulle andělům v ráji, aby duši putujícího do Říma za odpustky, zemře-li, osvobozenou od očistce uvedli

Digitized by Google

do věčných radostí. Neboť on chtěl, aby k jeho rozkazu poklekalo koleno andělů — nebešťanů. A připojil: „Nechceme, aby byl stížen nějak trestem pekelným" a tak tam rozkázal, aby poklekla moc nebo koleno podzemšťanů k jeho rozkazu. Takové směllosti neměli apoštolé. Neboť Jan chtěl ne rozkazovati, ale klaněti se před nohami anděla. Proto praví v poslední kap. ‚Zjevení': „Já pak Jan ... padl jsem, klaněti se chtěje před nohama anděla ... Ale řekl mi: Hleď abys toho nečinil; neboť jsem spoluslužebník tvůj a bratří tvých proroků a těch, kteříž ostříhají slov knihy této; Bohu se klaněj." Hle, veliký tento apoštol a prorok, miláček boží, který beze vší pochyby předčil nynější papeže a zvláště Klimenta, rozkazujícího andělům, nechtěl nic rozkazovati andělu, ale padnuv, chtěl se klaněti před nohama jeho; a svatý anděl zabránil mu v tom, ukazuje mu, že má se klaněti Bohu.

Avšak jest poznamenati z uvedeného textu Apoštolova ze 7. kap. listu k Židům: ‚A také onino mnozí bývali kněží (dle zákona)', že každý nejvyšší kněz starého zákona předobrazoval Krista ve všech svých zákonitých skutcích. Proto dle jména a zvláště slove tento nejvyšším knězem a biskupem duší; a proto ono množství kněží a jich služebníků bylo v jediném Kristovi dovršeno, jak učí Apoštol tamtéž a v 9. kapitole. A tentoť jest důvod, proč se apoštolové nenazývali nejsvětějšími papeži, hlavami církve obecné neb biskupy obecnými. Ale majíce s sebou biskupa nejvyššího až do skonání světa, nazývali se služebníky Kristovými, soudruhy v nouzi a služebníky církve. Proto onen svatý zvyk byl zachováván za času sv. Řehoře a z jeho dekrétu se klade v distinkci 92., ‚Hle,' vece v předmluvě k listu: „Kterak mne, jenž jsem to zakázal, oslovovali jste slovem pyšného názvu? Zovouce mne obecným papežem chtěli jste vyjádřiti něco, což prosím, aby mi nejsladší svátost vaše více nečinila, poněvadž vám se ubírá, co jinému se udílí více, než potřeba vyžaduje. Já však hledím prospívati ne slovy, ale mravy, aniž pokládám za čest to, v čem poznávám, že moji bratří ztrácejí svou čest. Neboť mou ctí jest čest obecné církve, má čest jest pevná síla mých bratří. Tehdy já jsem poctěn, když všem jednotlivým není upírána povinná pocta. Jestliže mne tedy vaše svatost nazývá obecným papežem, popírá tím, že sama jest tím, čím mne vyznává býti — obecným. Ale toho chraň Bůh, ustupteť slova, která nadýmají jednotu, která poraňují lásku." Ze slov tohoto svatého papeže vysvítá, že snadno se nadýmá, kdo jsa snad v hříchu nazývá se nejsvětějším otcem; a ten, kdo nazývá ho tak pro lakomost, pochlebnictvím jest zmítán, nebo z neznalosti lže.

Proto významně praví Řehoř: ‚Já ne slovy,' vece, ‚hledím prospívati, ale skutky.' Bohužel však nehledí tak nynější biskupové, kteří bez mravů ctností v pouhém jmenu se honosí, předstírajíce, že z důvodu úřadu nebo důstojnosti církevní náleží jim jméno svatostí. Ale kdyby toto mělo důvod, pak by Jidáš byl měl býti zván svatým apoštolem. Ale požehnán budiž Pán, který k odvrácení této skrytosti pravil svým učedníkům v 6. kap. Janově: „Však jsem já vás dvanácte vyvolil a

Digitized by Google

jeden z vás ďábel jest." A to řekl, dříve než Iškariotský zradil svého mistra.

Proto svatí mužové čím více jsou chváleni od lidí, tím více se pokořují a více mysl svou tísní strachem, aby chvála je neodmrštila od zásluhy důstojnější.

Proto v 10. kap. ‚Skutků apoštolských' Petr, apoštol Kristův, byv posly povolán k pohanu Korneliovi pokorně se tam odebral a když přišel ke Korneliovi, vyšel proti němu Kornelius a byv zpraven andělem o svatosti Petrově klaněl se před nohama Petrovýma. A Petr od Boha byv poučen o Korneliovi a jist ze zjevení svou svatostí, nedopustil, aby Kornelius ležel u jeho nohou, jako činí nynější biskupové, na nichž nespatříme jiskřičku svatostí; ba často jsouce svědomi svého hříchu, z úcty, která jim jest vzdávána, s větší okázalostí si vedou, a opomine-li se slavnostní titul, hned jsou zmítáni hněvem.

A tuto pýchu chtíc vyhladiti, praví koncilium africké v dist. 99.: „Biskup první stolice nebudiž zván kníže kněžské nebo nejvyšší kněz, neb tak nějak, ale toliko biskup první stolice; avšak obecným nebudiž zván ani římský biskup." Toto vše jest prokleto pro nádheru, pochlebnictví, lakomství, a mezi prostými pro slepé svádění. Navrátíce se tedy k svému nejvyššímu biskupovi, nejpokornějšímu Kristu Ježíši, který ve 14. kap. evangelia Lukášova káže pozvanému na svatbu posaditi se na místě posledním, vyznejme si dle jeho přikázání v 17. kap. Lukášově, že služebníci neužiteční jsme. Neboť praví: „Tak i vy, když učiníte všecko, což vám přikázáno, rcete: Služebníci neužiteční jsme." Neboť když plníce přikázání onomu nejvyššímu biskupovi pokoříme své duše, předpokládáme-li, což jest možno, že naši biskupové jsou zlodějové a lotři, onen biskup duší našich nebude nás vzdálen v potřebách ke spáse, ale jako v pravdě zbožný pastýř, bude pásti, ostříhati a krmiti ovce své.

Kapitola třináctá.

Dále kladou svrchu zmínění doktorové ve svém spise následující: *„Papež jest hlavou římské církve, tělem jejím pak jest sbor kardinálů; toť jsou praví nástupcové knížete apoštolů Petra a sboru ostatních apoštolů Kristových v úřadě církevním; kteříž mají poznati a učiti veškeré látce katolické a církevní, bludy proti ní napravovati a očišťovati a ve veškeré oné látce míti péči o všecky ony církve a veškeré věrné Kristovy; neboť dlužno, aby k řízení církve na celém světě vždy trvali takovíto zřejmí a praví nástupcové v takovém úřadě knížete apoštolů Petra a sboru ostatních apoštolů Kristových. A nemohou býti nalezeni nebo dáni na zemi jiní takoví nástupcové, než papež, jenž jest hlava, a sbor kardinálů, jenž jest tělo svrchu řečené římské církve."*

Tyto velmi dlouhé tlachy, které jak myslím, pošly z větší části z hlavy Stanislavovy, jenž byl ohromen a zastrašen od římského

Digitized by Google

dvora, obsahují mnoho bodů. K tomu znamenám, že v jejich spise církev béře se za všecky křesťany zde na zemi. Toto patrně dávají na rozum, když praví: „Obec kněžstva v království Českém vždy věrně smýšlí a věří jako římská církev s obcí, ať nedím veškerého kněžstva na světě, ale i veškerého křesťanstva.“ Nebo po druhé doktorové ti nazývají římskou církví toliko papeže s kardinály, když praví, že věří jako římská církev a nejinak, kteréž římské církve papež jest hlavou a sbor kardinálů tělem. Těmito toliko způsoby, myslím, doktorové označili ve svém spise církev.

Předpokládám, že papež značí duchovně onoho biskupa, který zastupuje nejvýše a nejpodobněji Krista, jako činil Petr po nanebevstoupení Páně. Nazývá-li se však papežem kterákoli osoba, kterou západní církev přijme za římského biskupa k hlavnímu rozhodování církevních pří a k přikazování věrným, cokoli by osoba ta chtěla, pak jest to zneužívání onoho názvu, neboť podle toho musilo by se po případě připustiti, že by nejsprostší laik a ženština, neb kacíř a Antikrist byl papežem. To jest patrno, neboť Konstantin II. byl sprostý laik, který náhle byl zřízen knězem a stav se ctižádostivým ucházením papežem, byl sesazen a vše, co zřídil bylo zrušeno kolem léta Páně 707. A totéž jest patrno na Řehoři, který poněvadž byl nevzdělaný ve vědách, jiného spolu s sebou posvětil; když potom lidu se to nelíbilo, byl nad ně zvolen třetí papež; a když se tito mezi sebou svářili, císař přišed do Říma sesadil je a jiného jediného zřídil. O ženštině pak je to patrno na Anežce, která byla zvána Jan Anglický; o té píše Cestrensis v knize 5., kap. 3.: „Jakási žena seděla na stolci papežském po dvě léta a pět měsíců po Lvu; byla prý to dívka jménem Anežka, pocházející z Mohuče; od svého milence byla z Athen přivedena v oděvu mužském a nazvána Jan Anglický; tato pak v různých vědomostech tak prospívala, že přišedši do Říma četla trivium, majíc posluchače ve velikých mistřích. Byvši konečně zvolena za papeže, od svého milence jest obtěžkána a když se ubírala z kostela sv. Petra do kostela Lateranského, stísněna bolestmi porodními porodila mezi Kolosseem a sv. Klimentem a potom tam zemřela a byla pochována a proto prý papež vůbec se vyhýbá této cestě. Z toho důvodu neuvádí se v seznamu papežů.“ O kacíři jest to patrno na papeži Liberiovi, o němž píše Cestrensis ve 4. knize, že z rozkazu Konstantinova byl po tři léta ve vyhnanství, poněvadž chtěl přáti Arianům. Mezi tím na radu tohoto Konstantina kněžstvo římské zřídilo papeže Felixe, který vykonav koncilium a odsoudiv dva arianské kněze Ursacia a Valenta, vyhnal je. Když to vešlo ve známost, Liberius zpět z vyhnanství jest povolán; on pak zmožen dlouhotrvajícím vyhnanstvím a rozradostněn opětným nabytím papežství dal svůj souhlas k ničemnosti kacířské a svrhnuv Felixe, církev Petrovu, Pavlovu a Vavřincovu násilně držel, tak že duchovní a kněží, kteří přáli Felixovi v kostele, aniž tomu Liberius bránil, byli vražděni a Felix umučen.

Tu jest to patrno o Antikristovi, poněvadž každý papež, který žije Kristu protivně, jako i každý zvrácený člověk, obecně jest nazýván

Digitized by Google

Antikrist, dle oněch slov 2. kap. 1. listu Janova: „... i nyníť Antikristové mnozí povstali.“ A věrný neodváží se zatvrzele tvrditi, že není možno, aby člověk hříšný mohl seděti na místě svatém. O tom prorokoval Spasitel ve 24. kap. evangelia sv. Matouše: „Protož, když uzříte ohavnost spuštění, předpověděnou od Daniele proroka, ana stojí na místě svatém ...“ A Apoštol ve 2. kap. 2. listu k Thessalonickým dí: „Nesvodiž vás žádný nižádným způsobem; neboť nenastane den Páně, leč až prvé přijde odstoupení a zjeven bude ten člověk hříchа, syn zatracení; protivící a povyšující se nade všecko, což slove Bůh, aneb čemuž se děje božská čest; tak že se v chrámě božím jako Bůh posadí, počínaje sobě, jakoby byl Bůh.“

A jest patrno z kronik jak vzrostla moc papežská. Neboť císař Konstantin kolem léta Páně 301. to ustanovil a přikázal, aby nejvyšší biskup ode všech papežem byl nazýván a obdržením důchodu vzrostlo také ono jméno. Rovněž císař Foka kolem léta Páně 600. totéž potvrdil na naléhání kněžstva, jak čteme v jeho annálech.

Proto vypravuje Cestrensis v kn. 4., pak. 14. kterak vynikání římského císařství nad jiné podporovalo papežství svého biskupa. „Nicejská synoda,“ vece, „udělila římskému biskupovi tu výsadu, aby jako Augustus nad ostatní krále, tak římský biskup nad ostatní biskupy byl kladen a papežem, hlavním otcem byl nazýván.“ Avšak původ tohoto jména a této povýšenosti byl v důchodu církve, jak to popisuje dekrét v 96. dist. ‚Konstantin‘. Toto poznamenav dokládám pro zamezení dojsmyslu, že doktoři označují ve svém spise římskou církví tu církev, o níž pravil Spasitel Petrovi: „A na téť skále vzdělám církev svou;“ tak totiž, jak bylo řečeno v kap. 7. nazývají svatí a dekrety svatou římskou církev, jak stojí v distinkci 21., kap. ‚Ačkoli‘ a ve XXIV., kvestii 1. kap. ‚Od pravé‘, a v kv. 1., kap. ‚Tať jest víra‘. A v Klementinách kap. ‚O přísaze‘ se praví: „Římská knížata, vyznavači pravověrné víry, velebíce svatosvatou římskou církev, jejíž hlava jest Kristus, Vykupitel náš, a římského biskupa, náměstka téhož Vykupitele, zanícením víry a hotovostí jasné zbožnosti ...“ A v 6.: „Slavná matka církev.“ A ve zvláštním oddíle Bonifácově, 8.: „Svatá římská církev“; a tak jest tomu i s jinými výroky jinde položenými a hořeji uvedenými.

Z těchto tedy tlachů lžidoktorů znamenám následující body:

1. *Papež jest hlava svaté římské církve.*
2. *Sbor kardinálů jest tělo svaté římské církve.*
3. *Papež jest zjevný a pravý nástupce knížete apoštolů Petra.*
4. *Kardinálové jsou zjevní a praví nástupcové sboru ostatních apoštolů Kristových.*
5. *K řízení církve na celém světě musí povždy trvati takovíto zjevní a praví nástupcové v takovém úřadě knížete apoštolů Petra a ostatních apoštolů Kristových.*
6. *Nemožno nalézti nebo dáti na zemi jiné takové nástupce, než papeže, jenž jest hlava, a sbor kardinálů, jenž jest tělo církve římské.*

Digitized by Google

Proti všem šesti právě položeným bodům vede se důkaz v krátkosti takto: V náboženství Kristově má býti následována veškerá pravda a toliko ona, ať jest to pravda poznaná tělesným smyslem nebo nalezená neklamným rozumem, nebo poznaná zjevením aneb položená v písmě božím. Ale žádný z oněch šesti bodů není pravda poznaná smyslem tělesným, neb nalezená neklamným rozumem, nebo poznaná zjevením, aneb položená v písmě božím. A proto žádný ze šesti těch bodů není pravda, která v náboženství Kristově má býti následována. Hořejší návěst jest patrna ze svatého Augustina v Enchiridiu, kap. 3., kde mluví takto: „Tyto zajisté věci nejvíce, ba téměř samy mají v náboženství býti následovány. Kdo těmto odporuje, tomu buď vůbec je cizí jméno Kristus, anebo jest kacíř." A následuje: „Tyto mají býti hájeny rozumem počavše buď od smyslů tělesných nebo byvše nalezeny porozuměním mysli. Čeho však ani tělesným smyslem jsme nevyzkoušeli, ani myslí dosíci jsme nemohli a nemůžeme, to beze vší pochyby má býti věřeno těm svědkům, od nichž to písmo, které zasloužilo si názvu písma božího, jest sděláno, poněvad oni to buď tělesně nebo duševně Bohem jsouce podporováni mohli viděti nebo i tušiti." Tolik svatý Augustin. Dolejší pak návěsti doktorové zavrhnouti nemohou, leč by některý ze šesti bodů byl jim božsky zjeven. Neboť ony body nejdou ani z tělesného smyslu, ani z rozumu, ani z božího písma; ba zdá se, že doktoři odevzdávajíce ony body ve vážnost, aby se jim věřilo, jsou proklati oním výrokem Augustinovým, který uvádějí sami ve svém spise: „Jestliže by někdo velebil nějaká písma mimo ta, která církev katolická přijala, anebo o nichž nařídila, aby byla držena ve vážnosti, budiž proklet." I jest to patrno, protože oni sami vydali vlastní písma ve vážnost, aby se jim věřilo, a protože církev katolická oněch písem nepřijala, ježto nejsou položena ani v zákoně božím, ani v právu kanonickém. Následuje tedy, že oni doktoři jsou, jako takoví, prokletí a jest patrno, že nemá jim býti dávána co do oněch bodů náboženská víra, leč by je patrně dokázali nebo založili na písmu svatém nebo živoucím rozumu, ježto dí Augustin v listě k Jeronýmovi: „Já pouze k těm spisovatelům, kteří již kanoničtí slovou, naučil jsem se takovou úctu a bázeň míti, že se neodvažuji o žádném z nich mysliti, že zbloudil píše. Jiné však tak budu čísti, že nechť jsou mocni jakoukoli svatostí a jakoukoli naukou, nebudu to pokládati proto za pravé, že oni tak smýšleli, ale proto, že budou mne moci přesvědčiti jinými spisovateli nebo kanonikami nebo dokazatelnými důvody, že se to od pravdy neliší." (Dist. 9., ‚Já pouze'.)

Poněvadž tedy oni doktoři nejsou spisovatelé písma svatého, předpokládáme-li i, že vynikají svatostí, proto přece nemají to věrní pokládati za pravdivé proto, že oni tak smýšlejí, leč by přesvědčili jinými spisovateli písma, nebo kanonikami, nebo dokazatelnými důvody, že ony body nejsou na scestí od pravdy.

Pak podobně proti bodu: *Papež jest hlava církve římské,* držíme-li vždy jednotně, že církev římská jest nevěsta Kristova vzdělaná na Kristu, jíž nepřemohou brány pekelné, vede se důkaz takto:

Digitized by Google

Žádný papež není nejdůstojnější osoba církve katolické vedle Krista, a tedy žádný papež není hlava oné církve katolické vedle Krista. Důsledek platí od popisu k popsanému. Neboť hlava církve jest hlavní nebo přední osoba církve, ba protože hlava jest jméno důstojnosti a úřadu — důstojnosti co do předzřízení a úřadu co do služby celé církvi — následuje, že nikdo bez zjevení netvrdil by důvodně o sobě nebo o jiném, že jest hlava částečně církve svaté, ačkoli dobře jsa živ má doufati, že jest úd svaté církve katolické, nevěsty Kristovy. Odtud v tom ohledu nemáme míti sporu o tom, že tento kdokoli, obcuje s námi, jest hlava svaté církve částečné, ale máme předpokládati dle jeho skutků, že, je-li vyšší řídě svatou církev částečnou, pak jest vyšší v oné částečné církvi; to pak má se předpokládati o římském biskupovi, leč by tomu odporovaly skutky jeho, poněvadž Spasitel řekl: „Pilně se pak varujte falešných proroků, kteříž přicházejí k vám v rouše ovčím, ale vnitř jsou vlci hltaví. Po ovocích jejich poznáte je.“ (Matouš kap. 7.) A u Jana v kap. 10. dí: „... skutkům věřte.“

Dále nemá se věřiti, že tento kterýkoli římský biskup jest hlava kterékoli částečné církve svaté, leč by ho Bůh předzřídil. To jest patrno, neboť jinak musila by se křesťanská víra klamati a křesťan vyznávati by musil lež, poněvadž církev byla oklamána v Anežce a Bůh připustil to k vůli svým beze vší pochyby k jejich lepšímu, aby nebyl hned ten, kdo jest zvolen za papeže bez bázně pokládán za svatého neb za takového, jakým se předstírá. Proto přál bych si, aby doktoři poučili veřejně lid, zda když celé kněžstvo, které tehdy žilo, domnívalo se, že mají pravého papeže, zda ona Anežka byla hlavou římské církve; či zda byla církev tehdy *ἀκέφαλος* *, přes to, že jméno papeže po dvě leta a pět měsíců v církvi bojující bylo; z toho mohou věrní pochopiti, že jako nenáleží k podstatě katolické víry věřiti přímo, že tento Liberius, Jan, Bonifác, Kliment nebo Urban jest předzřízený nebo úd svaté matky církve dle výroku svrchu uvedeného, tak není také nutno k spáse všech křesťanů, kteří s ním obcují, aby přímo věřili, že on jest hlava kterékoli církve, leč by skutky a evangelický život zřejměji nabádaly k té víře. Neboť byla by přílišná smělost tvrditi, že jsme hlavy kterékoli částečné církve, jež by byla částí svaté matky církve. Jak by tedy se mohl někdo z nás odvážiti tvrditi beze zjevení o sobě nebo o jiném, že jest hlava, když v 9. kap. ‚Kazatele‘ pravdivě se praví, že nikdo neví, zda lásky či nenávisti hoden jest vzhledem k předzřízení.

Dále přihlížíme-li k smyslu a pohybu, které sdílíme poddaným, a z jiné strany k zrcadlu písma, kterým bychom celý život svůj řídili, vyvolili bychom si spíše slouti sluhy a služebníky církve, než hlavami, poněvadž jest známo, že nekonáme-li povinnost hlavy, nejsme hlavou; poněvadž dle Augustina v knize ‚O desíti strunách‘ zvrácený manžel není hlavou ženy své, daleko spíše představený církve,

* *ἀκέφαλος* = bez hlavy.

Digitized by Google

který by měl čistě od Boha takovou moc, jestliže odvrátí se od Krista, není hlava oné částečné církve.

Proto Augustin, když ukázal, že žena v pravdě křesťanská má míti bolest nad smilstvím mužovým ne k vůli tělu, ale k vůli lásce a čistotě povinné muži Kristu, praví důsledně, že Kristus mluví v srdcích dobrých žen, kde muž neslyší, řka: „Měj bol nad křivdami muže svého, ale nenapodobuj ho, aby spíše on sám napodobil tě v dobrém. Neboť v tom, co zlého činí, nepokládej ho za hlavu svou, ale mne za Pána svého." A dokazuje, že se to má díti, vece: „Jestliže v tom, co zlého činí jest hlavou a hodlá-li i tělo následovati své hlavy, pak oba jdou ve propast." Aby pak křesťan nenásledoval zlé své hlavy, nechť se drží při hlavě církve — Kristu, jsa mu povinen čistotou svou, vzdávaje mu svou poctu; vzdálen jsa, budiž muž soukromý, přítomen jsa, budiž muž zasnoubený s matkou církví. Budiž tedy požehnána hlava církve Kristus, který nemůže od své nevěsty, která jest jeho tajemné tělo, býti oddělen, jako papežové příliš často byli kacířstvím od této církve odděleni.

Ale někteří z uvedených doktorů praví, že papež jest tělesná hlava církve bojující, která vždy zde musí býti s církví, Kristus však není takto hlava tělesná. Zde se praví, že táž nesnáz jim zbývá k důkazu první části. Neboť zbývá jim dokázati, že papež jest hlava církve svaté, čehož nedokázali. A pak zbývá předně dokázati, že by Kristus nebyl tělesná hlava církve bojující, ač Kristus jest tělesná osoba, poněvadž jest člověk, který jest hlava bojující církve; kterýž Kristus jest se svou církví pro všechny dny až do skonání světa přítomen, dle čehož jest osoba božská. Podobně jest milostí, dávaje své tělo církvi jísti svátostně a duchovně; jakž by tedy nebyl více nám přítomen onen ženich, jenž jest hlava církve, než papež, který jest od nás vzdálen 200 mil, nemoha nám sám od sebe sdíleti smysl a pohyb, což jest povinnost hlavy? Stačilo by tedy říci, že papež jest náměstek Kristův a dobře by mu bylo, kdyby byl věrný služebník, předzřízený ke slávě hlavy — Ježíše Krista.

Kapitola čtrnáctá.

Druhý bod jest tento: *Sbor kardinálů jest tělo svaté římské církve.* Je-li tomu tak, jest tedy sbor kardinálů svatá římská církev. Důsledek ten platí skrze slova Apoštolova v 1. kap. listu k Efezským: „A jej dal hlavu nade všecko církvi, kteráž jest tělo jeho." A ježto církev, která jest tajemné tělo Kristovo, nemůže býti zatracena dle slov Kristových v 16. kap. Matoušově: „A na téť skále vzdělám církev svou a brány pekelné jí nepřemohou," následuje z toho, že sbor kardinálů nemůže býti zatracen; a ježto tento důsledek je falešný, nebo při nejmenším doktorům pochybný, z toho následuje, že v onom bodě položili theoreticky falešné nebo pochybné jako pravdivé. Ale jaký z toho užitek učiti takto ctitele Kristovy?

Digitized by Google

Dále sbor kardinálů jest buď pravé tělo svaté římské církve nebo předstírané. Druhé neplatí dle doktorů, tedy první, a následovně onen sbor jest předzřízený k slávě; poněvadž však oni doktorové nemají zjevení o předzřízení onoho sboru, následuje z toho, že neměli tvrditi, že onen sbor jest tělo svaté římské církve.

Dále: Tělo svaté římské církve jsou všichni předzřízení, kteří nejsou toliko onen sbor. První část jde ze slov Apoštolových, který v osobě předzřízených praví ve 12. kap. listu k Římanům: „Tak mnozí jedno tělo jsme v Kristu." A ve 12. kap. 1. listu ke Korintským, ukazuje jednotu těla církve, neklade, že sbor apoštolů jest tělo církve, ale praví: „A některé zajisté postavil Bůh v církvi, nejprv apoštoly, druhé proroky, třetí učitelé; potom moci, potom ty, kteříž mají dary uzdravování" atd.; a čině přirovnání těla církve a údů jejích k přirozenému tělu lidskému, praví: „Nebo jakož tělo jedno jest a mnoho má údů, ale všichni ti jednoho těla údové, mnozí jsouce, jedno tělo jsou: tak i Kristus," totiž jedno jest, poněvadž jest jedna osoba se svou svatou církví, jež jest jeho tělo. A druhá část, že oni všichni předzřízení nejsou onen sbor, jest sama sebou zřejma. Byli by tedy doktorové lépe řekli, že Kristus jest hlava svaté římské církve a jednotliví předzřízení její údy a všichni zároveň že jsou tělo, které jest církev, než když řekli, že papež jest hlava římské církve a sbor kardinálů tělo její; neboť tak byli by se shodli s Apoštolem a se svatými uvedenými v 1. kap. a zejména se svatým Augustinem, který ve 3. kap. ‚O nauce křesťanské' dí: „Není zajisté v pravdě tělem Páně to, co s ním nevytrvá na věky." Jestliže tedy sbor kardinálů nevytrvá na věky, což je mne tajno, jak jest tělo svaté římské církve, nebo Krista? A podobně: Jak jest papež s řečeným sborem svatá římská církev, která nemůže býti přemožena branami pekelnými?

Rcemež my tedy bezpečněji se svatým Augustinem, který v předmluvě k výkladu na žalm 79., totiž tento: ‚Ó pastýři Izraelský, pozoruj," praví: „Konečně dle svědectví tohoto vyznává i Krista i vinici, to jest hlavu a tělo, krále a lid, pastýře a stádo a celé tajemství všech křesťanů: Krista a církev." Hle, učitel svaté církve ukazuje nám jinou církev svatou s hlavou, než doktorové, kteří bez písma praví, že tělo svaté římské církve jest sbor kardinálů, kterémuž sboru dobré by bylo, kdyby jeho části byly údy svaté církve Ježíše Krista. A měli bychom uvažovati, jak tento svatý Augustin bál se Krista nazvati člověkem panujícím, protože smysl toho není patrně z písma; a tím více jest se báti nazývati některého křesťana hlavou svaté církve bojující, aby snad nebylo se rouháno Kristu, jemuž toto jméno ze sboru Trojice jest zachováno jako jemu vlastní. Jak tedy mohou doktoři bez ukázání písma učiti, že papež jest hlava oné svaté církve a sbor tělo, když tě stačí věrnému křesťanu se zřízenou vírou a vytrvalostí jakožto článek víry věřiti o církvi katolické, že jest jediná veškerost věrných předzřízených, která má býti spasena mocí zásluhy Kristovy, jenž jest hlava oné svaté církve katolické, třeba by přímo nepřistoupil (křesťan) k některému jeho náměstku, kterého by po-

Digitized by Google

znal jako hlavního. Tak zajisté byli mnozí spaseni v Judeji, v Asii a v Ethiopii věříce v Krista dle nauky apoštolů a nepoznavše přímo Petra, neb ani nevěříce přímo nic o Petrovi, jakož ani o něm ničeho neuslyšeli.

Třetí bod jest tento: *Papež jest zjevný a pravý nástupce knížete apoštolů Petra.*" O tom bylo promluveno v 7. kap. blízko konce. Praví se však ještě tolik, že doktoři tohoto bodu nedokázali. A poněvadž náměstek má zastupovati vyššího, od kterého obdržel náměstčí moc, proto nutno, aby se bezprostředněji podobal ve skutcích tomu, koho zastupuje, neboť jinak by moc přišla na něm na zmar. Tu pak se z toho sestavuje následující důkaz: Člověk jest náměstkem toho, koho zastupuje a od koho zákonitě přijal zástupnickou moc. Ale nikdo nezastupuje v pravdě Krista nebo Petra, leč následuje-li ho v mravech, poněvadž žádné jiné následování není příslušnější, ani jinak nepřijímá od Boha správcovskou moc. Žádá se tedy k tomuto náměstčímu úřadu i podoba mravů i autorita ustanovujícího. Jest-li tedy papež člověk velmi pokorný, málo si vážící poct světských a zisku tohoto světa, je-li pastýř, jenž jméno to od pasení v slově božím odvozuje, o kterémžto pasení pravil Pán Petrovi: „Pasiž ovce mé!" (Jan, kap. 21.); jestliže pase ovce slovem a příkladem ctností, stav se příkladem stáda duchem svým, jak učí Petr (v 1. listě svém, kap. 5.); je-li mírný, trpělivý, čistý a ve službách církve úzkostlivě a pečlivě přičinlivý, pokládaje veškeré pozemské statky za lejna — pak beze vší pochyby jest pravý náměstek Ježíše Krista, zjevný Bohu i lidem, co do vnějšího, smyslového posouzení. Žije-li však těmto ctnostem na odpor, pak, ježto není společenství Krista s Belialem (2. list ke Korintským, kap. 6.), a „kdož není se mnou, proti mně jest", praví Kristus (Matouš, kap. 12.) — jak jest pravý a zjevný náměstek Kristův nebo Petrův, a ne spíše náměstek Antikristův, jenž se protiví Kristu v mravech i v životě?

Proto Kristus nazval Petra, když mu odporoval slovem ve vůli (Matouš, kap. 16.) slíbiv mu dáti klíče, ‚satanem', t. j. protivníkem, řka: „Jdi za mnou, satane! Ku pohoršení jsi mi; nebo nechápáš těch věcí, kteréž jsou boží, ale kteréž jsou lidské." Jestliže tedy Petr, první náměstek Kristův, od něho samého vyvolený a pro církev duchovně určený, byl nazván od Krista satanem, on, který přece pohnut láskou zrazoval mu podstoupiti muka smrtelná, proč by jiný, daleko protivnější životem Kristu, nemohl býti nazván v pravdě satanem a následovně Antikristem nebo jeho náměstkem, aneb popředním služebníkem Antikristovým? Proto svatý Bernard ve výkladu na slova Danielova: ‚Že vyšla nepravost z Babylona od starších soudců, kteříž zdáli se zpravovati lid', praví: „Běda, běda, Pane Bože, neboť ti jsou v pronásledování tvém první, kteří se zdají prvenství držeti v církvi tvé a říditi vládu." Dále: „Všichni přátelé jsou a všichni nepřátelé, všichni příbuzní a všichni protivníci, všichni domácí a žádní strůjcové pokoje, všichni hledají což jejich jest; služebníci Kristovi jsou a Antikristovi slouží." Hle, jak jasně ukazuje tento světec, kterak zlí představení

Digitized by Google

na oko jsou přátelé, domácí a služebníci Kristovi, ale v pravdě jsou nepřátelé Kristovi a služebníci Antikristovi.

Dále Augustin ‚na Jana', ukazuje, kteří nejsou praví pastýři, ale nájemníci, praví (a klade na to v VIII., kv. 1.): „Jsouť v církvi někteří představení, o nichž apoštol Pavel praví, že svých věcí hledají a ne což jest Ježíše Krista." Co jest to tedy ‚svých věcí hledají'? Jsouť to ti, kdož nemilují Krista zadarmo, nehledají Boha proň samého, sledují časný zisk, pachtí se po užitcích a dožadují se od lidí poct. Když pak představený miluje tyto věci a pro ně slouží Bohu, každý, který takový jest, jest nájemník a nepočítejž se mezi syny. O takových zajisté i Pán praví: „Amen, amen pravím vám: vzalíť odplatu svou." Proto i sám Augustin praví, že jako apoštol Petr nesl podobu všech dobrých a zvláště biskupů, tak Jidáš nesl podobu všech zlých a zvláště kněží.

Proto ve výkladu na Jana a to na slova z jeho kap. 12.: ‚Nebo chudé vždycky máte s sebou, ale mne ne vždycky míti budete', praví: „Co si přeje? Jak tomu máme rozuměti: ‚mne ne vždycky míti budete?' Nelekejte se: Jidášovi bylo to řečeno; proč tedy nepravil ‚máš', ale ‚máte'? Poněvadž není jeden Jidáš, jeden zlý, ale značí tělo zlých, jako Petr tělo dobrých." A níže: „V osobě Petrově označeni jsou dobří v církvi, osobou Jidášovou pak označeni jsou zlí v církvi. A těmto jest řečeno: ‚Ale mne ne vždycky míti budete.' Co jest ‚ne vždycky' a co jest ‚vždycky'? Jsi-li dobrý, náležíš-li k tělu, které značí Petr, máš Krista v přítomnosti i budoucnosti. V přítomnosti vírou, v přítomnosti znamením, v přítomnosti svátostí křtu, v přítomnosti pokrmem a nápojem oltáře. Máš Krista v přítomnosti, ale máš ho vždy, poněvadž, když odtud odejdeš, přijdeš k tomu, jenž řekl lotrovi: ‚Dnes budeš se mnou v ráji.' Jestliže však špatně obcuješ, zdáš se v přítomnosti míti Krista, poněvadž vcházíš do kostela, znamenáš se znamením Kristovým, jsi křtěn křtem Kristovým, mísíš se mezi údy Kristovy, máš Krista v přítomnosti, ale zle jsa živ, nebudeš ho míti vždy." Tolik Augustin, ukazuje, že praví náměstkové Petrovi jsou spravedliví a náměstkové Jidáše Iškariotského jsou zlí, a to zejména lakomí kněží, pokrytci a rouhači. A totéž ukazuje ve výkladu na žalm: „Ó Bože chvály mé, nečiň se neslyše." A Ambrož ve XXII., kvest. poslední praví: „Bratři, střezte se lži." A níže: „Neboť lež jest praviti se křesťanem a skutků Kristových nekonati. Neboť lež jest vyznávati o sobě, že jsem biskup, kněz nebo duchovní, a jednati protivně tomuto stavu." A v II., kv. 1.: „Všichni představení nejsou pokládáni za představené. Neboť jméno nečiní biskupa, ale život." A v distinkci 4. pod rubrikou: „Není v pravdě kněz, kdo jest nazýván knězem." A Zlatoústý dí: „Mnoho kněží a málo kněží."

Hle, z těchto a jiných uvedených výroků se ukazuje, že papež není zjevný a pravý nástupce knížete apoštolů Petra, žije-li v mravech protivných Petru, a vyhledává-li lakomství; pak jest náměstek Jidáše Iškariotského, který miloval mzdu nepravosti, prodávaje Ježíše Krista. A stejně patrně nejsou kardinálové zjevní a praví nástupcové

Digitized by Google

sboru ostatních apoštolů Kristových, leč by žili v mravu apoštolů, zachovávajíce přikázání a rady Pána našeho Ježíše Krista. Jestliže totiž vcházejí jinudy než dveřmi Pána Ježíše Krista, pak jsou zlodějové a lotři. Jakož hlásá sám Spasitel, právě o všech takových: „Všichni, kolikž jich koli přede mnou přišlo, zloději jsou a lotři." (Jan, kap. 10.) Kdožkoli se tedy praví býti pravými a zjevnými náměstky Kristovými, vědouce, že jsou v hříchu, lhou. Proto praví se ve ‚Zjevení sv. Jana': „... kteříž se praví býti Židé, a nejsou, ale jsou sběř satanova."

Protož jestliže kardinálové shromažďují a směňují církevní obročí a sami nebo skrze jiné přijímají peníze za prodej jich a tak rozkošnicky požírají a stravují majetek chudých, ale nečiní zázraků, ani nekáží lidu slovo boží, ani se zbožně nemodlí, ani neposkytují náhrady za jáhny, které ustanovují apoštolové v 6. kap. ‚Skutků', poněvadž ani nevykonávají jejich povinnosti, ani nežijí jejich životem — v čem, táži se, jsou náměstky apoštolů? Zdaliž v tom, že shromažďují obročí nebo jako Jezi přijímají dary? Či v tom, že časně z rána přistupují, aby se představili papeži ve velmi pyšném vystrojení s nákladnou družinou jízdectva, ne snad pro odlehlost místa nebo obtíž cesty, ale, aby ukázali světu svojí vznešenost a opak vzhledem ke Kristu s jeho apoštoly, kteří pěšky v pokorném šatě procházeli městy, vesnicemi a hrady, kážíce království boží.

Zdaliž i v tom jsou praví a zjevní náměstkové apoštolů, že dopouštějí, aby je lidé uctívali klekajíce na kolena? Aneb v tom, že cizince navštěvující papeže nutí, aby, zatím co on sedí vysoko v nádherném rouše, které až k nohám ba i přes stolici jest napjato, aby pokorně poklekše snažili se políbiti svaté nohy, jakoby svatost tohoto „otce papeže" splývala až k chodidlu nohy. Avšak zda dostane se nemocným uzdravení od oněch nohou? Kristus zajisté snesl to, ale nerozkázal, aby žena líbala jeho nohy, jak patrno ze 7. kap. Lukášovy, poněvadž zbožná lítost a pečování a mytí nohou Kristových, t. j. chudých, ruší hříchy člověka zde na zemi. Avšak ono políbení neprospívá ani jedné ani druhé straně ke spáse. Neboť ten, jenž líbá buď z hříšné lakoty, neb strachu, aneb pochlebnictví, anebo dav se oklamati slepou oddaností, každým způsobem zhřeší, klekaje a přistupuje k nohám pečlivěji nebo uctivěji, než by činil před svátostí těla Spasitelova. U papeže pak, jenž dává se líbati, jest to každým způsobem hřích, poněvadž nemůže se rovnati Kristu, aby přijímal tak velikou důstojnost.

Jestliže se, avšak ne tak rychle, přirovnává apoštolům, pak nechť nepřestupuje v takovýchto poctách dále, než oni přijímali k rozmnožení své zásluhy, dle podobného vyznání k užitku lidu poctu vzdávajícího. Proto oni jako Kristus jali se dobře činiti, činíce se hodnými toho skutky a ne trpnými políbeními vzhledem k Bohu, neboť světské pocty zavrhovali; a proto zakazovali lidem klekati před nimi. Měli totiž na paměti slova Kristova ve 14. kap. evangelia sv. Lukáše: „Kdybys byl od někoho pozván na svatbu, nesedej na

Digitized by Google

předním místě, ať by snad vzácnější než ty nebyl pozván od něho; a přijda ten, kterýž tebe i onoho pozval, řekl by tobě: Dej tomuto místo; a tehdy počal bys s hanbou na posledním místě seděti."

Jest pak známo z výroků svatých, že Kristus mluví o pozvání, umístění a večeření duchovním, ne tělesném, neboť svatbou rozumí se sňatek Kristův s církví, který věčností bude naplněn na poslední večeři. Neboť k této svatbě mnoho jest povolaných, ale málo vyvolených, jak praví Kristus ve 22. kap. evangelia Matoušova. Ten pak usedá na místě posledním, kdo zbožně se pokládá za nejmenšího z vyvolených, jako Apoštol Kristův, který viděl tajemství, která není dovoleno člověku ani vysloviti, a přece se pokládal za nejmenšího z apoštolů. Jestliže tedy papež pokládá se za nejsvětějšího otce, aneb přijímá s libostí od poddaných toto příjmení, zdaž nevolí si opovážlivě první místo?

Proto kdyby byla v něm pokora jako ve svatém Řehoři, sám by velmi rychle zrušil nebo snažil se zrušiti onen výrok; neboť proto že zastupuje Petra a že má velký důchod, není nejsvětější. Ale následuje-li Krista v pokoře, tichosti, trpělivosti a práci, pro velké pouto lásky, pak jest svatý. Ale chraň Bůh, aby byl nejsvětější; neboť pak byl by Bůh všemohoucí a následovně nebyl by náměstek Ježíše Krista, který nechtěl, aby žena líbala nohy jeho, které byly po vzkříšení beze vší pochyby nesmrtelné a svaté, aby zrušil rouhavou opovážlivost na bídácích často lživě předstírajících, že jsou Kristovi náměstkové. Avšak nohy Kristovy a těch, kdo s Kristem vcházejí, jsou svaté a nejsou pokrm červů, hnijící úd a smrdutý pot světských vášní.

Z toho bude moci býti dokázáno, zda tento čtvrtý bod: „Kardinálové jsou zjevní a praví nástupcové apoštolů Kristových," obsahuje pravdu. Neboť strom poznáváme po ovoci, jaké nese.

Kapitola patnáctá.

Pátý bod jest tento: *K řízení církve na celém světě musí povždy trvati takovíto zjevní a praví nástupcové (t. j. kardinálové) v takovém úřadě knížete apoštolů Petra a ostatních apoštolů Kristových.*

V bodě tomto ono slovo ‚musí' nevyjadřuje nutnost ani se strany Boha řídícího církev, který bez takovýchto nástupců může říditi církev rozptýlenou po celém světě; a nevyjadřuje nutnost ani se strany církve, která může po odnětí oněch dvanácti stěžejí stejně dobře býti řízena od svatých kněží, jako byla po třicet a více let řízena po nanebevzetí Kristovu, leč by se snad řeklo, že ono slovo ‚musí' naznačuje nutnost, kterou označil Spasitel v 18. kap. Matoušově, řka: „Ačkoli musí to býti, aby přicházela pohoršení; ale však běda člověku, skrze něhož přicházejí pohoršení." Tato slova totiž řekl Spasitel pokárav učedníky své, kteří se mezi sebou tázali po tom, kdo jest největší; tu zapřísahal je, řka: „Amen pravím vám: Neobrátíte-li se a nebudete-li jako pacholátka, nikoli nevejdete do

Digitized by Google

království nebeského.“ A aby pýchou nepohoršovali věřících Krista, řekl: „Kdo by pak koli pohoršil jednoho z maličkých těchto věřících ve mne, lépe by jemu bylo, aby zavěšen byl žernov osličí na hrdlo jeho a pohřížen byl do hlubokosti mořské.“

Svatý Řehoř vykládaje tato slova ve svém Pastorale, kap. 2., vece: „Pastýři ve mravech zvrácení, co slovy káži, proti tomu mravy bojují. Z toho pak jest, že když pastýř kráčí po srázech, stádo následuje ho v propast; neboť laikové, ač poznali slova představených, skutky jejich jsou převraceni. Proto psáno jest skrze proroka: ‚Příčina zkázy lidu jsou kněží zlí . . .‘“ O nichž praví Pán skrze proroka: ‚. . . a byli domu Izraelskému příčinou pádu v nepravost.‘ Neboť nikdo v církvi více neškodí než ten, kdo zvráceně jednaje, má jméno nebo stav svatosti. Neboť takovéhoto vinníka neodvažuje se nikdo potrestati a vina pro příklad jiným prudce se rozšiřuje, když hříšníku dostává se dle důstojnosti stavu pocty. Nehodní, zajisté by znikli nebezpečí tak veliké váhy, kdyby pečlivě přemítali o výroku Pravdy: ‚Kdo by pak pohoršil jednoho z maličkých těchto věřících ve mne, lépe by jemu bylo, aby zavěšen byl žernov osličí na hrdlo jeho a pohřížen byl do hlubokosti mořské.‘ Žernovem osličím vyjadřuje se zajisté okolí a bolest světského života a hlubokostí mořskou naznačuje se krajní zatracení. Kdo tedy jsa uveden ke vzhledu svatosti kazí ostatní buď slovem nebo příkladem, vskutku lépe by jemu bylo, aby ho pozemské skutky pod vnější přikrývkou sevřely k smrti, než aby ho posvátný úřad ukazoval ostatním ve vině proměnlivého; poněvadž aspoň, kdyby sám padl, snesitelnější pekelný trest by ho mučil.“

Tento svatý papež znal povinnosti a nebezpečí náležející představenému a zvláště římskému biskupovi, neboť jeho hřích dopuštění i opuštění byl by pohoršením všemu lidu křesťanskému. Neboť v dist. 4. se praví: „Dobrota papežova jest jaksi spása všech a zvrácenost jeho ustupuje v zatracení nespočetných osob.“ A v dist. 40. ‚Kdyby papež‘, stojí: Kdyby tedy papež a kardinálové nádherným jízdectvem, stkvělostí šatstva, vybranou a podivuhodnou výstrojí, přílišnou péčí o hromadění obročí nebo peněz a zřejmou ctižádostí pocty více než světští laikové činili pohoršení věřícím v Krista, zdaž by nutně zůstávali povždy dle řízení veškeré obecné církve jako zjevní a praví nástupcové v úřadě apoštola Petra a ostatních apoštolů Kristových? Úřad apoštolů nebyl nikdy jiný, než aby následujíce Krista v mravech učili církev, křtili lidi, uzdravovali nemocné, vymítali ďábly, obětovali obět těla Kristova a moc sobě uloženou vykonávali veskrze ku prospěchu církve. Jestliže tedy papež se svými kardinály vykonává tento úřad, pak drží úřad Petrův. Jestliže se od tohoto však s kardinály odchyluje, kdož by pochyboval, že se odchyluje od pravého náměstnictví Kristova a jeho apoštolů?

A stejně patrně objasňuje se i tento šestý bod, jenž zní: *Nemožno nalézti nebo dáti na zemi jiné takové nástupce, než papeže, jenž jest hlava, a sbor kardinálů, jenž jest tělo církve římské.*

Digitized by Google

K tomu znamenám předně, že Kristus jest nejpostačitelnější hlava, jak dokázal za 30 a více let, kdy prospívala církev jeho, a že jeho zákon jest nejúčinnější k ukončení při církevních, poněvadž Bůh k tomu konci jej vydal. Neboť Kristus se svým zákonem není sláb k řízení církve, ani zbožní kněží přisluhují zákonem tím lidu, dle výroku svatých doktorů, který vydali z vnuknutí Ducha svatého. jak jest patrno o svatých Augustinu, Jeronýmu, Řehoři a Ambroži, kteří po apoštolích byli dáni církvi, aby ji učili. Proto není pochyby, že svatý Augustin více prospěl církvi, než mnoho papežů, a v učení snad více, než všichni kardinálové od prvních až po nynější. Neboť on lépe seznal písmo Kristovo v řízení církve a vymezil učení katolické, očišťuje a napravuje na církvi kacířské bludy. Jakž tedy nebyli oni čtyři učitelé pravými náměstky apoštolů a zjevnými nástupci jich a to náměstky pravdivějšími a pravějšími, vzhledem k lidu, než nynější papež se svými kardinály, kteříž nezáří lidu ani svatým životem, ani naukou? Proto tvrdím směle, že tito čtyři svatí učitelé shodují se v kterémkoliv bodě, že papež s kardinály nemůže dovoleně lidu určovati něco opačného jako víru. A podobně tomu jest i s jinými svatými, jako s Janem Zlatoústým, Janem Damascenským a Dionysem Areopagitou, kteří poučeni byvše Duchem svatým osvítili církev věděním a mravy.

Vede se pak proti onomu bodu důkaz především takto: Bůh jest všemohoucí a tedy může dáti jiné pravé nástupce apoštolů, než jsou papež a kardinálové; mohou tedy býti nalezeni nebo dáni jiní praví nástupcové apoštolů, a to ne papež nebo kardinálové. Jest tedy onen bod falešný. První důsledek jest dokázán. Neboť kdyby nemohl Bůh dáti jiné pravé nástupce, než jsou papež a kardinálové, následuje z toho, že moc císaře, člověka to, ne Boha, ustanovujíc papeže a kardinály, omezovala by moc boží; důsledek tento jest falešný a závěrek onen jest dokázán. Neboť císař Konstantin po létech třístých ustanovil papeže. Byltť římský biskup podobný ostatním biskupům, až do obdržení důchodu císaře, z jehož moci přijal vrchní panství. Proto dekrét v dist. 98., kap. ‚Což nemůžeme popříti pro ostýchavost', mluví takto: „Císař Konstantin čtvrtého dne po svém křtu udělil biskupovi římské církve výsadu, aby biskupové na celém světě měli ho tak za svou hlavu, jako mají soudcové krále. V tomto privilegiu mezi jiným čteme pak následující: Udílíme mu moc, sílu a důstojnost císařskou, ustanovujíce, aby tak měl vládu nad čtyřmi stolicemi: Alexandrijskou, Antiochenskou, Jerusalemskou a Cařihradskou a aby byl povýšený a kníže nade všemi kněžími světa" atd. Hle, že papežovo popřednictví a zřízení jeho vyplynulo z moci císařovy, která nemůže omezovati moci boží. Proto pozdější papežové ze strachu, aby neztratili ono popřednictví, dožadovali se potvrzení od jiných císařů. A proto mluví dekrét v dist. 63. takto: „Já Ludvík, císař římský, Augustus, ustanovuji a postupuji touto smlouvou potvrzení našeho tobě, svatému Petru, knížeti apoštolů, a tebou náměstku tvému, panu Paskalovi, nejvyššímu biskupovi, a jeho nástupcům na

Digitized by Google

věčné časy obec Římskou, jako jste ji od předchůdců našich až na naše časy v moci a panství drželi a spravovali."

Avšak nemáme dbáti toho slovního povolení, když dí císař: ‚Já Ludvík, povoluji tobě, svatému Petru'. Zdaliž Petr, který tehdy měl království nebeské, potřeboval držení obce Římské? Neboť nikdy nebyl Ludvík větší Petra a pravější držitel než Petr. Kéž by Petr, kdyby to byla bývala vůle boží, byl řekl: ‚Já nepřijímám tvého postoupení, poněvadž dokud jsem byl římským biskupem, zanechal jsem všeho a nežádal jsem od Nerona panství nad Římem a nepotřebuji ho, a vidím, že mým nástupcům velmi škodí, neboť jim překáží v kázání evangelia, v spasitelném modlení, v plnění přikázání a rad božích, a působí, že přemnozí pychnou.' Ježto tedy Bůh nejlepší může zrušiti výsadu těchto císařů a uvésti církev svou zase v onu nepatrnost při biskupech, jak bylo před obdržením důchodu, následuje z toho, že může dáti jiné pravé nástupce než papeže a kardinály k správě své církve, jak ji spravovali svatí apoštolé.

Ale proti tomu činí se námitka: Vždyť papež má ono ustanovení od Pána, jak praví dekrét, v dist. 22. ‚Svatosvatá', kde papež Anaklet mluví takto: „Svatosvatá římská církev obdržela prvenství ne od apoštolů, ale od samého Pána. Z toho následuje, že papež v této své povýšenosti jest zřízen ne od císaře nebo člověka, ale bezprostředně od Boha." A totéž jde po druhé z poddání království, a po třetí ze svědectví doktorů, kteří mluví o moci papežově.

K prvnímu dlužno předpokládati, že onen papež rozuměl svatosvatou římskou církví ne kamennou nebo dřevěnou basiliku, ale svaté Petra a Pavla a ostatní, kteří bydlili v onom místě. Proto v tomtéž dekrétu praví, že Petr a Pavel byli druhové v městě Římě, pročež významně se praví, že Řím obdržel prvenství.

Po druhé dlužno předpokládati, že se mluví o prvenství lidi vzhledem k Bohu dle prvenství ve ctnostech a budování církve a ne o prvenství ve světském bohatství nebo lidské slávě, kteréžto prvenství apoštolové Kristovi zavrhli. I jest patrno, jak slabá jest ta chytrost: ‚Římská církev obdržela prvenství ne od apoštolů, ale od samého Pána. Má tedy každý římský biskup vynikati světskou slávou, anebo světsky panovati.' Neboť z dekrétu následuje spíše, že římský biskup jest vázán sloužiti onomu lidu, ne panuje mu, nebo ho utlačuje, ale účinně se zaň modle, jak uvádí dekrét, že Pavel to činil v 1. kap. listu k Římanům: „Třebaže," vece, „modlitba všech svatých jest vylévána u Pána za všecky, přece přesvatý Pavel vlastním rukopisem slibuje Římanům těmito slovy: Svědek mi jest zajisté Bůh, kterémuž sloužím duchem svým v evangelium Syna jeho, žeť bez přestání zmínku o vás činím, vždycky na svých modlitbách ..." Z tohoto dekrétu vidíme, že papež Anaklet nechtěl tvrditi, že on sám měl panovati občansky nade všemi jinými, nebo míti prvenství co do panování nade všemi jinými osobami církve bojující, neboť takto, hledaje vlastní chvály, jak se praví u Jana v kap. 5., měl by velmi patrné znamení Antikristovo. Dále Bonifác VIII., v oddíle zvláštním, kap. ‚Jednu svatou', neodvažoval

Digitized by Google

se to výslovně tvrditi, neboť pak byl by sám vydával svědectví, že jest člověk nejsvětější, a tu mohli by mu jak věrní tak nevěrní příslušně namítnouti: „Ty o sobě samém vydáváš svědectví; není svědectví tvé pravé."

A proto papežové upadají v takou zmatenost z obdržení důchodu a povýšení od císaře, že táže-li se jich císař, zdali v moci, prvenství a důstojnosti vynikají co do panování nade všecky nyní žijící smrtelníky, že musí to připustiti, poněvadž jinak, jak praví, nikdo nemusí věřiti, že jsou papežové. Avšak Petr a Pavel nepřipouštěli toho o sobě, poněvadž neměli moci dané jim od císaře. A proto Pavel pravdivě a pokorně o sobě vyznal v 15. kap. 1. listu ke Korintským: „Nebo já jsem nejmenší z apoštolů, kterýž nejsem hoden slouti apoštol." Proč by tedy nemohl tak vyznati také římský biskup, kdyby mu v tom nepřekážela císařská důstojnost? Správně se tedy uzavírá, že papež má povýšenost důstojnosti bezprostředně od Boha a ne od člověka ne Boha, nebo od pouhého člověka. Ale nutno, aby si onu důstojnost pokorně zasloužil bez nádhery. A jestliže důstojnost císařská vyzdvihuje papeže vůči světu, bez pokory a bez svatého života — jak to náleží k životu Kristovu a slávě jeho, když takto jest na světě povyšován Antikrist?

K druhému, o poddání království se praví, že bylo předně nedobrovolné, jaksi ze strachu z rozkazu císařova, a po druhé, že nemá mu takto všechen lid býti podmaňován, aby on nad ním světsky panoval; a tedy ono poddání nedokazuje nutnost, aby římský biskup panoval s kardinály až do skonání světa.

K třetímu, o svědectví doktorů o moci papežově mluvících se praví, že všichni ti, kdo takto velebí moc papežovu, říkajíce, že může bezvinně činiti, cokoli chce, a že nikdo nemá práva říci mu, proč to činí, jsou mluvčí lži, svádějící lid Pána našeho Ježíše Krista. A takovým nemá se věřiti, leč na kolik založili své výroky na písmě. Tak zajisté veliký učitel Augustin často tvrdí, že nemá se mu věřiti, leč na kolik by se zakládal na písmě: I jest patrno, že Bůh může dáti jiné nástupce apoštolů nežli jsou papež a kardinálové, jako mohl dáti jiné, než byli biskupové starého zákona, zákonníci a farizeové se svými ustanoveními, kteří zákona Páně nezachovávali a jimž řekl v 21. kap. Matoušově: „Protož pravím vám, že bude odjato od vás království boží a bude dáno lidu činícímu užitky jeho." To řekl Spasitel kněžím, když oni sami obrátili se k němu se slovy: „Zlé ty zle zatratí a vinici svou pronajme jiným vinařům, kteříž budou vydávati jemu užitek časy svými." Jak by tedy byla se zkrátila ruka Páně, že by nemohl svrhnouti papeže a kardinály a jiné dosaditi, kteří by bez oněch titulů vzdělávali církev, jako činil on s apoštoly?

Dále: Všichni biskupové Kristovy církve, kteří následují Krista ve mravech, tiť jsou praví náměstkové apoštolů, ale nejsou to papež a kardinálové; mohou tedy býti nalezeni nebo dáni jiní praví nástupcové apoštolů než papež a kardinálové. Důsledek jest z dolejší návěsti znám a první část jest patrna z 21. dist., kap. ‚V novém', kde praví

Digitized by Google

papež Anaklet, že ostatní apoštolé s Petrem v rovném společenství přijali poctu a moc. A dále praví: „Po jich smrti povstali na jejich místě biskupové.“ K tomu praví Glossa: „Důvod, že každý biskup jest roveň papeži co do zřízení a důvodu posvěcení.“ Totéž jest patrno z XXIV., kv. 1., kap. ‚Mluví k Petrovi‘, kde praví Cyprian, biskup a mučedník, že (Kristus) po svém vzkříšení všem apoštolům udělil stejnou moc. A ze svatého Jeronýma v dist. 95., kap. ‚Druhdy‘, kde praví: „Druhdy byl biskup totéž co kněz a dříve než z vnuknutí ďáblova povstaly snahy a říkalo se v národech: ‚já jsem Pavlův, já jsem Apollův‘ . . .“

Dále všichni arcibiskupové, patriarchové a biskupové, kteří na koncilu Pisanském poznali, dokázali a odsoudili papeže Řehoře XII. za kacíře, ti byli a jsou i nyní pravými nástupci apoštolů, a jsou jiní než papež a kardinálové; jest tedy šestý bod falešný. Důsledek jest patrný s částí svrchu uvedenou a první část se doktoři neodvážili popříti.

Dále bylo by evangelickou moudrostí, aby všichni kněží byli posvátní a zřízení bezprostředně jediným biskupem, Pánem Ježíšem Kristem. Neboť tak bylo za času apoštolů, když vzrostla církev, a výrok ten souhlasí s písmem. Může tedy Bůh takto uvésti církev svou do dřevního stavu zruše náčelnictví papeže a kardinálů; mohou tedy býti jiní náměstkové apoštolů nežli tito.

Dále jest poznamenati ohraničení moci a úřadu: ‚Služebník církve nechť nezachází na scestí,‘ ale žádné jiné, leč toto, které Kristus ustanovil; poněvadž pak Kristus jest všemohoucí, vševědoucí a nejvýše dobrotivý, jest patrno, že jest důvodně nutno, aby on zřizoval neopravitelně; a zvláště ježto v prvotní církvi byla žeň plnější a pracovníků více, byl by Bůh zřídil více druhů služebníků. On však tehdy zřídil jen jáhny a kněží a tehdy také byl biskup totéž co kněz, jak praví Jeroným a jak jest patrno z textu Apoštola v listech k Timotheovi a Titovi, z nichž odvozuje Jeroným v dist. 93., kap. ‚Čteme‘ v listu ke knězi Euagriovi; tam praví: „Neboť co činí vyjma svěcení biskup, co by nedělal i kněz? A nemá se pokládati za jinou církev města Říma, a za jinou církev celého světa a gallská a britanská. A Afrika i Persie, Východ i Indie i všichni národové cizí klanějí se jedinému Kristu, zachovávají jediné pravidlo pravdy. Hledá-li se důvod: svět větší jest města a biskup, nechť jest kdekoliv, ať v Římě, ať v Cařihradě, ať v Alexandrii, vždy jest téže zásluhy a téhož kněžství; moc bohatství a pokora chudoby činí biskupa buď povýšenějším neb nižším.“ A následuje po vyloženém: „Ostatně,“ vece, „všichni jsou nástupcové apoštolů.“ Hle, nejen papež s kardinály jsou nástupci apoštolů.

A totéž jest patrno z Bedy, který na slova 10. kap. sv. Lukáše: ‚Potom pak vyvolil Pán i jiných sedmdesát‘, praví: „Jako není zajisté nikoho, kdo by pochyboval, že 12 apoštolů předobrazovalo způsob biskupů, tak znamenáme, že i těchto 70 bylo obrazem kněží a kněží druhého řádu.“ Hle, z již řečeného se ukazuje, že mohou býti nalezeni

Digitized by Google

a dáni jiní praví nástupcové apoštolů než papež a kardinálové. Když tedy dle zřízení Kristova stačily pro jeho církev za času apoštolů dva stavy duchovní, totiž jáhen a kněz, jak praví svatí a dekrét v 93. dist., kap. ‚Pán náš Ježíš Kristus', kde se praví: „Apoštoly, učedníky, biskupy a kněze vyvolil Pán, jáhny pak po nanebevstoupení Páně ustanovili si apoštolé za služebníky svého biskupství a církve" — což bylo by divu, kdyby Bůh všemohoucí, zahubiv tohoto papeže s těmi kardinály a dav jim třebas i život věčný, zasloužili-li by toho, dopustil, aby církev jeho týmž řádem, kterým dříve, bojovala na celém světě bez oněch stěžejí, a kdyby ustanovil dle svého bezvadného zákona, aby byla řízena tak, jako byla řízena tehdy, dada jí biskupy a kněží, kteří by horlivě pásli ovce Kristovy kázáním evangelia, modlitbou a příkladem svatého života; neboť to byl úřad Petrův vymezený mu od Krista, jak patrno z poslední kapitoly evangelia Janova.

Proto Augustin v 141. listě k Paulinovi znamená, jak v textě Apoštolově ve 4. kap. listu k Efezským jest spojován úřad pastýře a učitele: „O pastýřích," vece „a učitelích, které chtěl jsi nejvíce rozeznávati, myslím, že jsou jedno a totéž a ne pastýři něco jiného a učitelé něco jiného; a proto když napřed jmenoval pastýře, připojil učitele, aby pastýři rozuměli, že k jich úřadu náleží učení. Proto zajisté nepraví ‚některé zajisté pastýře a jiné učitele,' tím způsobem, jako před tím, ale praví: ‚jiné pak pastýře a učitele;' jakoby něco jediného pojal dvěma jmény vece: ‚jiné pak pastýře a učitele.'

A proto po odstranění zbytečností bylo by patrno, který papež, kardinál neb biskup zůstal by pravým pastýřem z pokladu Páně; a snad našlo by se více neužitečných, zlodějů a lotrů, než pravých náměstků Pána Ježíše Krista.

Ale proti řečenému činí se námitka tím, že, nejsou-li papež a kardinálové praví a zjevní nástupcové apoštolů, stejným důvodem nejsou jimi ani jiní, poněvadž nelze dokázati rozdíl mezi nimi a jinými, ježto mohou tito také býti v rouše ovčím, ale vnitř vlci hltaví, jak jde ze 7. kap. evangelia Matoušova. Zde dlužno vzíti v úvahu dva oddíly kněžstva, totiž kněžstvo Kristovo a kněžstvo Antikristovo. Kněžstvo Kristovo spokojuje se svou hlavou Kristem a svými zákony, avšak kněžstvo Antikristovo buď celé, buď převážná část opírá se o zákony lidské a zákony Antikristovy a přece předstírá, že jest kněžstvo Kristovo a církve, aby lid větší přetvářkou byl sváděn; a tyto tak protivné věci musí se opírati o dvě protivné hlavy s jich zákony. A patrnost tohoto fakta učí popisu jejich údů. Jeť známo, že kněžstvo církve belhá se na dvě strany a že proto jest nutno, aby podrobení laikové se jimi, kteří jsou tak rozdílni v pověsti a životě, viklali.

Mohou pak tyto dvě místní části nejsnáze se rozeznávati tím, že kněžstvo Antikristovo usiluje důkladněji o hájení ustanovení lidských a výsad, které chrání pýchu nebo světský zisk a chce žíti slavně, rozkošnicky a Kristu protivně, daleko za sebe odvrhujíc napodobení Pána Ježíše Krista v mravech. Ale kněžstvo Kristovo pracuje pilně

Digitized by Google

o zákonech Kristových a jeho výsadách, jimiž hledá se ukázání duchovního dobra; ono se vyhýbá pýše a rozkošem tohoto světa, hledí žíti podobně Kristu, velmi pečlivě dbajíc následování Pána Ježíše Krista. A hřích jest věrnému nevěřiti, že tato část jest pravá a prvější bludná. A jakkoliv nemůže člověk zde na zemi jasně beze zjevení poznati pravého svatého pastýře, přece ze skutků podobných zákonu Kristovu má předpokládati, že onen jest takový.

Vidí-li ho však, an žije Kristu protivně, jak jinak může souditi, leč že jest to náměstek Antikristův, neboť Kristus praví: „Po ovocích jejich poznáte je." (Matouš, kap. 7.) A ve 12. kap. téhož: „Kdož není se mnou, proti mně jest." K tomu Glossa obyčejná praví: „Kdož není se mnou, t. j. kdo koná skutky nepodobné mým, proti mně jest." Jestliže tedy představený jest pyšný, chlipný, sleduje-li lakomství, jest netrpělivý, nepase ovcí, ale potlačuje je a rozptyluje, jakž není Antikrist? A proto mohou lidé snadno poznati zlé po vnějších skutcích Kristu protivných, dobré však ne tak, poněvadž pokrytectví může se tajiti.

Kapitola šestnáctá

Dále kladou svrchu uvedení doktorové, *že někteří z duchovenstva českého málo si vážíce papeže a sboru kardinálů, nechtí s tím souhlasiti, chtějíce míti jediné písmo svaté soudcem v takových předmětech; a toto svaté písmo, že vykládají a chtí vykládati dle svých hlav, nedbajíce obecného výkladu mudrců církevních a neberouce zřetele k písmu svatému* a to k 17. kap. ‚Deuteronomia': „Znamenal-li bys při soudu něco nesnadného a pochybného, mezi krví a krví, pří a pří, malomocenstvím a malomocenstvím; a viděl bys, ano soudcové v branách tvých neshodují se v řeči: tedy vstaň a vstup na místo, kteréž by vyvolil Hospodin Bůh tvůj. A přijdeš k kněžím pokolení Levítského a k soudci, kterýž by tehdáž byl; i otážeš se jich, kteříž oznámí tobě soud pravý. A učiníš, cožkoli ti řeknou představení na tom místě, kteréž by vyvolil Hospodin, a čemuž naučí tebe vedlé zákona jeho; a následovati budeš výpovědi jejich, neuchýlíš se ani na pravo ani na levo. Kdo by pak zpýchal, nechtě poslechnouti rozkázání kněze, kterýž toho času posluhuje Hospodinu Bohu tvému, ani výpovědi soudce, umřeť člověk ten, a odejmeš zlé z Izraele; a všecken lid uslyše to báti se bude, aby žádný potom nenadýmal se pýchou." Jest pak každému věrnému známo, že římská církev jest místo, které vyvolil Hospodin, kde položil Hospodin prvenství celé církve, v němž nejvyšší kněz, představený na tom místě, jest papež, pravý a zjevný nástupce Petrův; kardinálové pak jsou kněží Levítského pokolení, kteříž s panem papežem jsou spojeni ve vykonávání kněžského úřadu; k nim jest se dle výroku božího utíkati v pochybách a nesnázích ve věcech katolických a církevních.

Proto Jeroným v listě k papeži mluví k téže věci: „Toť jest víra v nejsvětějšího papeže, které jsme se naučili v církvi katolické, kterou

Digitized by Google

vždy jsme drželi, v níž, jest-li něco řečeno méně zkušeně nebo neobezřetně, dožadujeme se nápravy od tebe, jenž máš stolici a víru Petrovu. Jestliže pak toto naše vyznání tvého apoštolství soudem jest dokázáno, kdokoliv chtěl by mne pro to obviniti, dokáže o sobě, že jest nezkušený, nebo zlovolný, ba i že jest ne katolík, ale kacíř."

Tento výklad co do začátku dle mého mínění vyšel zejména z hlavy Štěpána Pálče, kterýž snaží se v něm nejprv popuditi papeže a kardinály proti straně sobě protivné, když dí: „Někteří pak z duchovenstva českého, málo si vážíce papeže a sboru kardinálů, nechtí s tím souhlasiti; s tím totiž, že papež jest hlava římské církve a kardinálové tělo, a že jsou praví a zjevní náměstkové apoštolů; co se toho týká, bylo již řečeno. O malém si vážení pak pravím, že vzhledem k jich lakotě, marnosti a nedovoleným rozkazům, má papeže s kardinály málo si býti váženo. Tak zajisté málo si vážil Spasitel soli zkažené, ježto k ničemu není, leč aby pošlapána byla od lidí (Matouš, kap. 5.); a u Lukáše v kap. 14. dodává: „Ani do hnoje se nehodí." A Jidáše Iškariotského si tak málo vážil, že ho nazval ďáblem (Jan, kap. 6.) a synem zatracení (Jan, kap. 17.). A Petra, když se mu protivil, nazval satanem (Matouš, kap. 16.).

A v dalším doktor onen hromadí přemnoho lží proti naší straně. První lež jest, že chceme jedině písmo svaté míti v takových předmětech soudcem. V tomto výroku tvrdí, že nechceme míti soudcem ani Boha, ani apoštoly, ani svaté doktory, ani církev obecnou. Tuto lež pak čerpal z jakési rozmluvy, kterou jsme učinili mezi sebou, kde bylo řečeno, aby k svým výrokům ukázal písmo, a z toho, že jsme nechtěli souhlasiti s oněmi protivníky. Avšak to má věděti onen doktor, že nechceme ani s ním, ani se všemi jeho přívrženci souhlasiti ve věcech víry, leč na kolik by se založili na písmě nebo rozumu. Zjevení však od nich neočekávám, že by se jim stalo, abychom jinak smýšleli, než učilo písmo.

Druhá lež, kterou přičítá naší straně, jest že vykládáme písmo svaté dle svých hlav, to jest, jak sám s jinými doktory předstírá, že dle svého bludného pojetí nebo dle své vůle vykládáme svaté písmo; v tom vkládá na nás opovážlivost v chápání a blud, ale lživě, poněvadž s pomocí boží nesnažíme se písmo svaté vykládati jinak, než jak požaduje Duch svatý a jak vykládají je svatí doktorové, kterým Duch svatý dal pochopení. I přál bych si, aby onen doktor se všemi svými soudruhy ukázal, které že my písmo špatně vykládáme. A ještě více jest podezřelý ze lži proto, že přidává ‚a chtí vykládati'; poněvadž není-li znatel srdcí, jak může se odvážiti říci, že my chceme písmo jinak vykládati, než máme? Ale zlobí se proto, že dle jeho libosti nestojíme s jeho soudruhem Stanislavem; neboť se pokládají s doktory, kteří s nimi drží, za mudrce v církvi. A tím více jsou podezřelí ze lži, že se neodvážili položiti, že my nedbáme výkladu svatých doktorů.

Ale navršenou lež přidávají, pravíce: ‚A neberouce zřetele

Digitized by Google

k písmu svatému a to k 17. kap. ‚Deuteronomia': ‚Znamenal-li bys při soudu' atd.

K tomu věztež, oni doktorové, že béřeme zřetel k onomu svatému písmu a připouštíme, že jest to pravé slovo boží, které potvrzuje náš výrok. Neboť horlivý vykladatel písma Mikuláš z Lyry, praví o místě uvedeném: „Výrok žádného člověka, nechť jakékoli vážnosti jest, nemá býti držen, obsahuje-li zjevně lež nebo blud; a toto jest patrno z toho, že v textu tom se slibuje: ‚Oznámí tobě soud pravý'; a pak dodává: ‚a čemuž naučí tebe vedle zákona jeho.' Z toho jest patrno, že praví-li lež aneb uchylují-li se zjevně od zákona božího, nemáme jich slyšeti." Tolik Lyra. A k potvrzení toho přistupují slova Páně ve 23. kap. ‚Exodu': „Nepostoupíš po množství ke zlému; a nebudeš se přimlouvati k rozepři tak, abys se uchýlil po větším počtu k převrácení soudu." K tomu týž Lyra praví, že v hebrejštině stojí: ‚Neuchýlíš se po rabbim', t. j. po mistřích nebo velkých, k hřešení." A níže: „Neboť jako nesmíme se uchýliti od pravdy protože většina soudců se tak uchyluje, tak nesmíme se uchýliti pro ty, kteří mají v souzení větší vážnost." Tolik Lyra.

Hle, tomuto vykladateli důvěřuji, co se tohoto výroku týče, více, než všem dříve uvedeným doktorům. Neboť on vyvozuje příslušně z písma nejprvé, že výrok žádného člověka, nechť jest jakékoli vážnosti, a tak ani papežův nemá býti držen, obsahuje-li zjevně lež nebo blud. Zdá se mi jisto, že by Páleč se Stanislavem neodvážili se pro strach z papeže a kardinálů veřejně vyznati onen svatý výrok. Po druhé vyvozuje, že zákon boží jest míra, dle níž, a nejinak, mají jednotliví soudcové a zvláště církevní souditi. Neboť ona ukazuje, kterou pravdu bylo by přijati. Proto praví, že jest to patrno ze slov, ‚kteříž oznámí tobě soud pravý' a níže následuje: ‚A čemuž naučí tebe vedle zákona jeho'. Ó doktorové, proč nedržíte tohoto písma? Tak byli jste otázáni a žádáno od vás pro Boha veřejně na shromáždění universitním, abyste rozsoudili pravdu dle zákona božího, zda bulla o vyzdvižení kříže zavázala jako rozkaz žáky university, aby ze statků Bohem shromážděných poskytli pomoc papeži proti Ladislavovi a jeho spojencům. A odpovídáte, že nechce jich poučiti aniž bully papežské souditi nebo vykládati. Ale po straně napsali jste jinak a zejména Pálče jsem slyšel říci o článcích, které mu byly předloženy od legátů papežských, že obsahují bludy zřejmé, makavé; a články tyto byly přece vyňaty z bully a od oněch legátů, jakožto prvních komisařů pod autoritou samého papeže odevzdány oněm kazatelům k prohlášení. Proto jak jsem slyšel, kazatel mistr Brikcí řekl mistrům v jich kolleji, že by raději chtěl zemříti, než články ty hlásati; ale když ustoupil Páleč s jinými, ustoupil i Brikcí, neboť je zalekly listy pana krále, které měli legáti ke své ochraně.

Po třetí vyvozuje Lyra z uvedeného písma Páně, že praví-li soudcové lež, nebo uchylují-li se zjevně od zákona božího, nemají býti slyšeni, poněvadž Bůh dí, jak jsem uvedl: ‚Nepostoupíš po množství ke zlému; a nebudeš se přimlouvati k rozepři tak, abys se uchýlil po

Digitized by Google

větším počtu k převrácení soudu.' Jak jsme tedy měli proti onomu nejsvětějšímu přikázání božímu postupovati po množství, které shromáždění doktoři přivedli k radnici, aby ty, které nemohou přemoci písmem nebo rozumem, potlačiti strachem? Biskupové, zákonníci a farizeové neodvažovali se vstoupiti do radnice žalujíce na Ježíše, aby nebyli zneuctěni. Tihle však radostně shromáždivše zákonníky, farizeje a starší lidu, vstoupili a jeden z nich, jenž Páleč slove, četl, ani všichni poslouchali: ‚Znamenal-li bys při soudu něco nesnadného...' a níže: ‚Kdo by pak zpýchal, nechtě poslechnouti... výpovědi soudce, umřeť člověk ten.' Ten se nebál, že se dopustí nesprávnosti, a kdyby byl býval se Židy při žalování na Krista, byl by snad řekl: „Krev jeho na nás i na naše syny, neboť my zákon máme a podle zákona našeho má umříti." Proto není prost viny Pilát, který uposlechl nejvyššího biskupa s úředníky, zákonníky a staršími lidu, neboť praví Bůh: ‚Nepostoupíš po množství ke zlému' atd., k čemuž dí Lyra: „V hebrejštině stojí: ‚Neuchýlíš se po *rabbim*', t. j. po mistřích nebo velkých, k hřešení;' a takoví velcí a mistři byli na radnici, mnoho odsuzujíce a ustanovujíce, o čemž až do dneška neukázali, že má to dle jejich libosti býti odsouzeno.

A dle zámyslu doktorů v uvedeném písmě mohli by někteří počínati si jako Židé, říkajíce, že za vlády nejvyššího kněze Kaifáše nebo Annáše, který tehdy byl představený na místě svatém, které vyvolil Hospodin, a výrokem soudce Piláta Kristus Ježíš spravedlivě byl odsouzen, proti slovům 13. kap. ‚Skutků apoštolských', kde dí apoštol Pavel: „Nebo ti, kteříž přebývají v Jerusalemě a knížata jejich, toho Ježíše neznajíce odsoudili, a tak řeči prorocké, kteréž se na každou sobotu čtou, naplnili; a žádné příčiny na něm nenalezše, prosili Piláta, aby zabit byl;" i jest patrno, že při odsouzení Kristově byl nejvyšší kněz, byli i kněží Levitského pokolení na místě, které vyvolil Hospodin, byl i soudce Pilát, kterýchžto Kristus Ježíš nechtěl poslouchati ve zlém, jakkoli poslechl Boha Otce i Piláta, pokorně přijímaje smrt. Zdaliž tedy nejvyšší biskup s kněžími Levitského pokolení, s úředníky a staršími lidu, s Pilátem a vojáky, a také se zástupem, jenž volal ‚ukřižuj, ukřižuj ho,' spravedlivě odsoudili Krista Pána? Zajisté hrubě pobloudili proto, že je k tomu vedla ne láska, ale nenávist, ne pravda, ale lež a svedla je neznalost zákona božího.

A stejné svedení může se státi i na papeži a kardinálech i s našimi doktory, totiž, že by odsoudili nějakou pravdu. Neboť upadli-li apoštolé vyvolení od Krista, kteří přijali Ducha svatého, v blud dle svatých Augustina a Bedy, jakž přijali papež s kardinály větší prvotiny Ducha, aby nemohli tak nebo více pobloudit? A není pochyby, že jest poslouchati papeže a kardinálů, dokud učí pravdě dle zákona božího, jak praví výrok písma: ‚...kteříž oznámí tobě soud pravý. A učiníš, cožkoli ti řeknou... a čemu naučí tebe vedle zákona jeho.' Jestliže by však rabbi, t. j. mistři nebo velicí, jak praví Lyra, nebo papežové a kardinálové i s celým dvorem římským přikazovali nebo učili něčemu mimo pravdu, nemá jich věrný poslouchati, poznal-li by

Digitized by Google

pravdu. Neboť Bůh praví: ‚Nepostoupíš po množství ke zlému'. Tímto způsobem jednali Daniel, Nikodem a lotr visící na kříži, kteří jak praví písmo, nechtěli s množstvím souhlasiti v odsouzení pravdy. Neboť Daniel odsoudil ničemný výrok soudců synů izraelských, osvobodiv Zuzanu a rozsoudiv starší soudce, od nichž vyšla nepravost (Daniel, kap. 13.). Nikodem pak v radě biskupů a farizeů, když poslali služebníky, aby přivedli Ježíše, chtíce ho vydati na smrt, a když pravili služebníkům: „Zdali i vy jste vedeni? Zdaliž kdo z knížat uvěřil v něho, aneb z farizeů? Než zástup ten, kterýž nezná zákona; zlořečení jsou. I dí jim Nikodem ...: Zdali zákon náš soudí člověka, leč prvé uslyší od něho a zví, co by činil?" Ó požehnaný Nikodeme, dal jsi takovou sílu zákonu božímu, vydal jsi svědectví zákonu, že jest soudce člověka.

Hle, naši doktorové ve svých slovech pokládají za nepatřičné, že naše strana chce míti zákon soudcem, kterýžto soudce nejspravedlivěji soudí a který nesoudí jinak, než Bůh, soudce nejspravedlivější. Ty pravíš: ‚Zdali zákon náš soudí člověka, leč prvé uslyší od něho a zví, co by činil?' Jakobys řekl: ‚Nikoli, protože soudí spravedlivě.' K onomu soudci odkázal Kristus biskupy, farizeje, zákonníky a Židy, kteří vkládali na Krista hřích, že ruší sobotu a Otce svého praví býti Boha, když pravil: „Ptejte se na písma ... a tať svědectví vydávají o mně." (Jan, kap. 5.) Nechtěl-liž tedy Kristus, aby písmo rozsoudilo Židy, kteří nevěřili v Krista? Zajisté chtěl. Jakž tedy chtí doktorové, aby písmo nebylo soudcem, chtějí, aby jim samým bylo věřeno a cokoli odsoudí, aby bylo odsouzeno a cokoliv schválí, aby bylo schváleno. Toto zajisté žádali a chtěli na radnici, k tomu dožadovali se podpisů od mistrů, kteří by odporovali. Ale úmysl farizeů, zákonníků a biskupů byl zmařen, poněvadž věrní odporovali, nechtíce souhlasiti, leč by uslyšeli schválení ze zákona, který obsahuje veškerou pravdu, jíž lze věřiti. Ten kdyby byli poznali biskupové a farizeové, kněží a starší lidu, nebyli by odsoudili Krista. Ale odsoudili ho a rouhali se jemu. Učenější jich byl lotr, jenž vise na kříži vydal svědectví Kristu, řka: „...ale tento nic zlého neučinil." (Lukáš, kap. 23.)

A co do hlavního, jak se domnívám, tvrzení doktorů, jímž tvrdí, že papež má býti soudcem všech pří, a kdo by ho neposlouchal, že má sejíti tělesnou smrtí, tu měli by se doktorové zastyděti nad svou opičí a ukrutnou podobou, zvláště když Kristus Ježíš, Pán náš, biskup obojího zákona, nechtěl občansky souditi ani neposlušného odsouditi k smrti těla. Neboť vzhledem k prvnímu pravil ve 12. kap. evangelia Lukášova: „Člověče, kdo mne ustanovil soudcím aneb děličem nad vámi?" A vzhledem k druhému pravil v 8. kap. Janově ženě cizoložné, o níž farizeové pravili, že jest hodna smrti dle zákona: „Aniž já tebe odsuzuji; jdiž a nehřeš více."

Ale poněvadž by doktorové snad řekli: „Toto nesouhlasí s vyloženým, neboť zákon praví: ‚Kdo by pak zpýchal, nechtě poslechnouti rozkázání kněze ...' hle, uvedu případ podobný: Neboť u Matouše v kap. 18. praví Kristus: „Zhřešil-li by pak proti tobě bratr tvůj, jdi

Digitized by Google

a potresci ho mezi sebou a jím samým; uposlechl-li by tebe, získal jsi bratra svého. Jestliže by pak neuposlechl, přijmi k sobě ještě jednoho aneb dva; aby v ústech dvou neb tří svědků stálo každé slovo. Pakliť by jich neuposlechl, pověz církvi; jestliže pak i církve neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán." Hle, komu praví to nejvyšší Pán zákona a biskup? Jistě Petrovi, budoucímu po něm biskupovi římskému praví, aby bloudícího sám zbožně napomenul, neposlechnuvšího před svědky obvinil, a trval-li by v neposlušnosti, ohlásil ho církvi, t. j. množství, a zatvrzelého, jenž by neuposlechl církve, aby nezabíjel tělesně, ale varoval se ho jako veřejného publikána a pohana. Jaký jest tedy nátěr důkazu z podobnosti: ‚Ve starém zákoně měl neposlušný takto býti zabit, tedy i v zákoně milosti'? Proto byli učedníci Kristovi oklamáni oním úskokem podobnosti. Neboť když chtěli po způsobu proroka Eliáše Samaritány, kteří nechtěli přijati Krista, spáliti ohněm nebeským, řkouce: „Pane chceš-li ať díme, aby oheň sstoupil s nebe a spálil je" — nejzbožnější biskup a nejlepší učitel pokáral je. Neboť následuje: „Ale Ježíš obrátiv se potrestal jich, řka: Nevíte, čího jste vy ducha. Syn zajisté člověka nepřišel zatracovati duší lidských, ale je spasiti." (Lukáš, kap. 9.)

Tohoto zbožného evangelia doktorové nedbali a proto připojili k výrokům svým tento krvavý důsledek, řkouce: „Kdyby někdo z kněžstva v Čechách byl nalezen v odporu s předeslaným nebo něčím z předeslaného, takový má býti církevním trestem napraven; jestliže by však nechtěl se dáti napraviti, budiž vydán soudu světskému." V tom zajisté následují biskupů, zakonníků a farizeů, kteří Krista, jenž nechtěl jich ve všem poslouchati, vydali světskému soudu se slovy: „Nám nesluší zabiti žádného." Zdaliž nejsou vrahy? Vskutku jsou, a těžšími než Pilát. To dosvědčuje Spasitel, jenž di Pilátovi: „Protož, kdo mne tobě vydal, větší hřích má." Neboť oni jsou ti, jimž řekl Petr ve 3. kap. ‚Skutků apoštolských': „Vy pak tohoto svatého a spravedlivého odepřeli jste a prosili jste za muže vražedlníka, aby vám byl vydán. A dárce života zabili jste."

Tu dodávají doktoři následující: *„Jest však kterémukoli věrnému známo, že církev římská jest místo, které vyvolil Pán, kde položil Pán prvenství celé církve, v níž nejvyšší kněz, jenž jest představený na tom místě, jest papež, pravý a zjevný nástupce Petrův. Kardinálové pak jsou kněží Levitského pokolení.*

V těchto slovech doktoři nahromaďují mnoho věcí, jichž nedokazují. Neboť kdy dokáží, co jest známo kterémukoli věrnému z té jejich celé omáčky, když mnoho jest dle vlastní pochybnosti věrných, kteří nic nevědí o Římě, o papeži, o kardinálech a zvláště o tom, že papež jest pravý nástupce Petrův a kardinálové kněží Levitského pokolení. Avšak snad nazývají tihle doktorové církví římskou ono místo, o němž Spasitel prorokoval ve 24. kap. evangelia Matoušova, pravě: „Protož když uzříte ohavnost zpuštění... ana stojí na místě svatém; (kdo čte, rozuměj)..." Neboť doktoři nazývají církví římskou buď místo, basiliku sv. Petra, nebo důstojnost apoštolskou, ne-

Digitized by Google

boť těmi dvěma způsoby může tam býti pojímáno místo, na němž Pán položil vládu celé církve, poněvadž chtěl, aby tam trpěli především apoštolové Petr a Pavel, kteří jsou duchovní knížata, zřízená dle svrchu řečeného nade vší zemí, v nichž po Kristu především záleží duchovní vláda církve; v té pak církvi ne tenhle papež, ale Kristus jest nejvyšším knězem, který jest představený na tom místě, t. j. basilice nebo důstojnosti apoštolské a řídí církev, svoji nevěstu. Jestliže pak spatřujeme na papeži život protivný Kristu v pýše, lakomství, netrpělivosti, ctižádosti, ve vynášení moci a dávání přednosti zákonu jeho před zákonem Kristovým, pak vidíme ohavnost zpuštění ctností Kristových, ana stojí na místě svatém, na kterém nemá státi, jak praví Kristus ve 13. kap. Matoušově. Protož kdyby věrné duše viděly na obou stranách duchovní stav církve, jak míval v ní vládu jeden hospodář, aby milostivě přijímal pobízeje, pásl zahřívaje a hájil pomáhaje všecky své domácí, nyní však by nalezl vládnouti v témž domě jednoho povahy právě opáčné i není divu, jestliže přemnozí se spouštějí. Jako chtěl-li pocestný býti hostem u pravého hospodáře velkolepé štědrosti, zbožnosti ochoty a vůbec ctnostného obcování a potom nalezl ohyzdnou šelmu, která hostům hladově, lstivě, ukrutně, drze a zrádně vládne, tu by se pocestný vstoupiv do domu a vida takového člověka seděti na stolici zbožného hospodáře podivil, byl by zmaten a nemálo by se zpustil tím pohledem. Takto můžeme pojímati ohavnost zpuštění dle slov. 11. kap. Zachariášovy: „Vezmi sobě ještě nádobí pastýře bláznivého. Nebo aj, já vzbudím pastýře v této zemi, jenž pobloudilých nebude navštěvovati, ani jehňátka hledati, ani, což polámaného jest léčiti, ani toho, což se zastavuje, nositi; ale masa toho, což tučnějšího jest, jísti bude a kopyta jejich poláme. Ó pastýři a modlo, opouštějící stádo!" Bude-li tedy tento popis modly a opouštění stáda na papeži, jak bude moci býti pro budoucnost správným ukázán o kterémkoli papeži výrok doktorů, že jest nejvyšší kněz, pravý a zjevný nástupce Petrův, představený církvi, nevěstě Kristově? Neboť nenásleduje: Tenhle jest modla opouštějící stádo a proto jest nejvyšší kněz, pravý a zjevný nástupce Petrův, jako nenásleduje: Tento jest falešný Kristus, a proto jest pravý a zjevný Kristus, neboť pravý Kristus praví ve 24. kap. Matoušově: „Tehdy řekl-li by vám kdo: Aj, tutoť jest Kristus, anebo tamto; nevěřte. Nebo povstanou falešní Kristové a falešní proroci." Věrní mají se tedy střící, aby nenazývali z pochlebenství falešného Krista nejsvětějším a modlu nejvyšším knězem a pravým nástupcem apoštola Petra. Neboť zvouce takto nejsvětějším otcem a nejvyšším knězem, představeným římské církve, Anežku, která skutečně porodila, klamali se.

Dále ke slovům sv. Jeronýma: „Toť jest víra v nejsvětějšího papeže . . .," což se klade ve XXIV., kv. 1., se praví, že mluvil s uvážením apoštolských skutků papeže Damasia jako psal sv. Augustinu v listech, pravě: „Pánu v pravdě svatému a nejsvětějšímu papeži Augustinovi." Tak i svatí mluví s uvážením o představených, když je vidí se uchylovati od šlépějí Kristových, pravíce, že jsou hodni za-

Digitized by Google

tracení aneb údy ďáblovy. Ale běda těm, kteří vidouce na papeži skutky přímo odporné Kristu, nazývají ho nejsvětějším otcem. Neboť v 5. kap. Isaiáše se praví: „Běda těm, kteříž říkají zlému dobré! Neboť takoví lživým svým pochlebováním klamou sebe samy i onoho.“ Praví se ve 3. kap. Isaiáše: „Lide můj! Kteříž tě nazývají blaženým, svodí tě a cestu stezek tvých ukrývají. Stojíť Hospodin k rozsudku.“ Kdyby zajisté poučeni jsouce v zákoně odvážně řekli pravdu papeži a kardinálům a nelichotili jim pro strach nebo postoupení k obročím, pak by se onino snad někdy poznali a nepřipouštěli by, aby byli ctěni jako Bohové. Ale poněvadž obě strany v tom hřeší, první pokrytecky se radujíc z udílení poct a oblažení, a druhá lživě onu lechtajíc pochlebenstvím, proto obě části nutně zhynou. Neboť praví v 9. kap. Isaiáše: „Nebo vůdcové lidu toho jsou svůdcové a kteříž se jimi vésti dadí, již zhynuli.“ A kdo jsou to, ukazuje prorok bezprostředně před tím, pravě: „Protož odetne Hospodin od Izraele hlavu i ocas, ratolest i sítí jednoho dne. Stařec a vzácný člověk, onť jest hlava, prorok pak kterýž učí lži, onť jest ocas.“ Hle, sám prorok vykládá hlavu a ocas. Kdo tedy chce, znamená, kdo nazývá se otec vzácný a stařec, kterého zovou hlavou. I bude se moci pravděpodobně říci, že každý papež, od prvního do posledního, který žije Kristu na odpor a kterého nazývali nebo budou nazývati hlavou a nejsvětějším otcem, jest onen vzácný člověk a stařec, neboť od dlouhé doby takový počal dle nástupnictví. Ocas pak, který zakrývá pochlebenstvím neb smýšleným výkladem, anebo výmluvami skutky onoho otce-starce, a prorok, jenž učí lež, jest poučené kněžstvo, které učí, že papež není ani Bůh, ani člověk, ale Bůh smíšený nebo Bůh pozemský, které učí dále, že papež může mi dáti věc cizí a budu bezpečen, že papež může bez příčiny sesaditi jednoho biskupa, že může povoliti něco proti apoštolovi, proti přísaze, proti slibu i proti právu přirozenému, a že nikdo nemá práva mu říci: „Proč tak činíš?“ poněvadž on dovoleně může říci: *„Tak chci to, tak to velím, tak vůle je důvodu větší“*; a že tak jest člověk, jenž nemůže zhřešiti a ježto nemůže spáchati svatokupectví, poněvadž jest všecko jeho, proto může s tím dělati, co se mu zlíbí; ježto může také rozkazovati andělům a spasiti lidi nebo zatracovati, které chce, a co více, může ohýbati jak papeže tak poddaný lid a ty, kteří před hlavou a světsky vzácným se pochlebně neohýbají padajíce na kolena. Neboť papeže, lid i sebe svodí na scestí, rozsévajíce takové lži. A o těch, jak se zdá, pravděpodobně pravil Kristus ve 24. kap. Matoušově: „Nebo povstanou falešní Kristové a falešní proroci a činiti budou divy veliké a zázraky, takže by svedli, (by možné bylo,) také i vyvolené.“

Vraťme se však k výroku svatého Jeronýma; i praví se, že mluvil s uvážením skutků dobrých k onomu papeži. Měl-li však Jeroným zjevení o předřízení tohoto papeže a spravedlnosti jeho skutků, to se neví. Po druhé se praví, že svatý Jeroným mluví takto k papeži, jsa bezpečen vírou, kterou napsal, neboť v onom listě napsal výslovně věci obsažené v písmu a v církevních vyznáních víry, jak může býti patrno každému, kdo chce onen list čísti. A proto praví:

Digitized by Google

„Toť jest víra, které jsme se naučili v církvi katolické a kterou jsme vždy drželi." I jest patrno, jak dlužno rozuměti podmínečnému soudu Jeronýmovu, že jest-li ono jeho vyznání potvrzeno rozsouzením papežovým, kdokoli chtěl by se mu opříti, byl by kacíř. S uvážením zajisté — nic ze zjevení, nebo z jistoty víry, kterou vyložil — řekl takto a tvrdil, že by papež nepotvrdil, leč pravdu, a neopravoval by, co v církvi již dlouho před tím bylo dobře drženo. Ale bylo by bláznovstvím věřiti, že to má býti důsledně vztahováno na každého římského biskupa, poněvadž jest jisto, že mnozí z nich potvrzovali bludy a kacířství, poněvadž byli kacíři.

Proto v distinkci 23. ‚Ve jménu Páně,' vypravuje text, kterak si papež stěžuje, že častými nárazy svatokupeckého kacířství ona stolice příliš často byla otřesena. A proto, chtěje postarati se o lék pro budoucnost, ustanovil, aby po smrti papežově kardinálové, řeholníci, duchovní i laici se sešli k volbě jednoho vhodného papeže z lůna církve oné aneb jiné, kde by byl vhodnější, vždy bez porušení výsady císaře Jindřicha, že při volbě papeže má s dědici býti zúčastněn. Zvolený pak jako pravý papež bude míti před svým posvěcením jako sv. Řehoř moc rozhodovati o statcích církevních; a každého, kdo by tomuto řádu bránil, dává do klatby, jako nejhoršího Antikrista. K tomu pak praví Glossa obyčejná, že zde široce se dotýká toho, co čte se v kronikách, jak Benedikt, který nastoupil po Štěpánovi, byl vyhnán z biskupství a Jan, biskup Soluňský, stal se za peníze papežem a dostalo se mu jména Silvestr; ale byl s toho svržen a opět povolán Benedikt; ten pak opět jest vyhnán a papežství dáno Janu arciknězi před branou latinskou, jemuž dáno jméno Řehoř; a tento jest svržen od císaře Jindřicha a dopraven za hory; a toto vše stalo se v jediném roce. A proto byla dána Jindřichovi ona výsada. Tolik Glossa k dekrétu.

1. Jak se sbírá z kronik Martina, Cestrense a Rudolfa, vládl v Římě léta Páně 420. papež Bonifác; a když proti němu byl zřízen Eulalius a církev se tím rozdvojila, oba na rozkaz císaře Honoria vyjdou z města; a když Eulalius takto byl zavržen, Bonifác, který dříve byl zřízen, na rozkaz císařův na stolici apoštolskou opět jest dosazen.

2. Léta Páně 493. byl proti papeži Symmachovi sporem zřízen Vavřinec.

3. Léta Páně 768., když rozkolnický papež Konstantin byl zbaven zraku, jest ustanoven papež Štěpán. Tento shromáždí v Římě synodu a zřízené od rozkolníka Konstantina znovu zřídí.

4. Léta Páně 873. vdere se k biskupství papež Anastasius proti Benediktovi.

5. Léta Páně 907. vládne papež Lev, proti němuž povstane Krištof.

6. Léta Páně 968. svolána jest synoda biskupů celé Italie a papež jest naříčen z hříšných pří, poněvadž zatím co on váhá přijíti, vymluviv se, ustanoven jest Lev, dosud laik, všeobecnou volbou a se souhlasem císaře papežem; tak Lev učinil zařízení a jiné, což bylo apo-

Digitized by Google

štolské. Za nedlouho však Římané, změnivše slib císaři daný, přijmou opět Jana za papeže. Ten pak shromáždiv synodu sesadil Lva a jeho dílo zničil. Bylo ť ustanoveno od Lva: „Synoda tato nemá býti zvána synodou, ale nevěstkou, přející cizoložníkům.“ Kdokoliv tedy za jeho řízení byli odsouzeni, těm rozkázáno, aby své vlastní zavržení předložili na listě tohoto obsahu: „Otec můj nic neměl, nic mi nedal.“ A ti, kdo takto byli sezazeni, zůstali v těch hodnostech, jaké měli, než ještě byli zřízeni od Lva.

Tohoto papeže Jana, když se oddával rozkoši s jakousi ženou, při souloži posedl ďábel a on zemřel bez přípravy Páně na cestu.

7. Přihodilo se, že Římané proti přísaze, kterou učinili císařové, že totiž nikdy nezvolí papeže bez souhlasu jeho a jeho syna Otty, ustanoví papežem Benedikta; ale císař obsadiv Řím tak dolehl na Římany, že slíbili opět přijmouti papeže Lva; a tak Benedikt jest zamítnut.

8. Léta Páně 1047. Benedikt, který svatokupecky se vedral k papežství, poněvadž byl nevzdělaný ve vědách, dal vysvětiti druhého papeže — Silvestra, aby se s ním střídal ve vykonávání církevního úřadu. Když pak toto mnohým se nelíbilo, třetí jest nad ně zřízen, totiž Řehoř, aby on sám nahradil je oba.

9. Léta Páně 1046., když v Římě jeden proti dvěma a dva proti jednomu zápasili o papežství, král Jindřich přitrhl proti nim do Říma a po jich sesazení vládne Kliment; a od něho požehnání jest dáno Jindřichovi s přísahou Římanů, že oni bez jeho souhlasu nikdy nezvolí papeže. Tehdy totiž byl proveden zákon z 2. kap. 3. ‚Knihy královské‘, že král musí jako Šalomoun po případě sesaditi biskupa. Tehdy také král Jindřich přijal od něho pokorně požehnání a tu potom učiněno jest potvrzení, bez něhož nestává se jiný císařem; ale k čemu jest to nutno k zákonu božímu? I měli bychom dokázáno, že před zavedením kardinálů papež byl volen od lidu římského.

10. Léta Páně 1068, když v Římě dva zápasili o papežství, Alexandr, očistiv svou nevinu ze svatokupectví, jest opět přijat, Kadal pak, biskup Parmský, jest zavržen. Proto se řeklo:

„V Parmě dokud byl Kadal, zbraněmi vždy jemu jsem ukládal;
on pak když zahynul, Parmu konec neminul.“

11. Léta 1083. Jindřich vlámal se do města Říma a Viberta ustanovil na stolici apoštolskou. Avšak Hildebrand odešel do Beneventa, kde setrval až do své smrti.

12. Léta Páně 1087. Desiderius, jenž i Viktor slove, proti Klimentovi papežem jest učiněn.

13. Léta Páně 1091. byli prý dva, kteří se zvali římskými biskupy, nesvorni jsouce mezi sebou a vlekouce církev mezi sebe rozdělenou: Urban, jenž byl biskupem ostijským, a Kliment, jenž jako Vibert byl arcibiskupem ravennským.

14. Léta Páně 1130. za vlády papeže Innocence vyzdvižen jest Petr Lvův a nazván jest Anaklet; Innocenc pak odešel do Francie. Proto se říká:

„Řím Petrův sice jest, světu vládne celému Řehoř však.“

Digitized by Google

15. Léta Páně 1189. vládl papež Albert, proti němuž vyzdvižen Oktavián; ale za rozkolu zemře a tak opět jest zjednán Quido Kremský, který však byl vyzdvižen pode jménem Jan.

A tak v každém století od času důchodu církve došlo ke znamenitému sporu mezi papeži; a za našich časů počal zápas mezi Urbanem VI., který sídlil v Římě a Robertem Guilbonským, který měl sídlo v Avignoně; a zápas ten potrval mezi nástupci jejich až do léta Páně 1409., kteréhož roku na koncilu Pisanském po odsouzení dvou, totiž Řehoře a Benedikta, jakožto kacířů zvolen jest za papeže Alexandr františkán; a po jeho smrti zůstali tři zápasníci: papež Jan XXIII., Řehoř na Sicilii a Benedikt ve Španělsku.

Odkud pak má tento ďábelský zápas původ co do pohnutky, to může nahmatati slepý: od důchodu. A proto svatý Jeroným napsal v ‚Životech otců': „Církev protože vzrostla v majetku, zmenšila se v ctnostech." I jest patrna pravděpodobnost kroniky, kterou vypravuje Cestrensis, v knize 4., kap. 86., že za času obdaření církve důchodem slyšen byl ve vzduchu hlas andělů, že toho dne vylit byl jed na svatou církev boží. Neboť ať tomu bylo jakkoliv, jest to pravda, ať hlas ten vydal anděl dobrý nebo ďábel; neboť jest jisto, že zlí duchové, kteří se radují, když spáchali zlé, musí sloužiti Bohu a býti posly pravdy; a Bohu sluší hlásati lidu nebezpečí hrozící bohatstvím nepravosti. Z toho může věrný pochopiti, zdali pro tu věc, že někdo nazývá se papežem, jest nejvyšším biskupem církve, nejsvětějším otcem, nejučenějším ve víře nade všecky ctitele Kristovy a hlavou svaté boží církve.

Kapitola sedmnáctá.

Dále za základ, jímž myslí, že všecky jich výroky stanou se nutnými nebo správnými, kladou svrchu řečení doktorové, *že nižší musí poslouchati apoštolské stolice římské církve a představených ve všem, ať je to cokoli, kde se jim nezapovídá prosté dobro nebo nepřikazuje prosté zlo, ale prostřední, což může dle způsobu, místa, času nebo osoby býti i dobré i zlé dle výroku Spasitelova ve 23. kap. Matoušově: „Protož všecko, což by koli rozkázali vám zachovávati, zachovávejte a čiňte."*

A dodávají dle Bernarda v listě k mnichu Adamovi, začínajícím slovy ‚Kdybys zůstal v lásce' atd.: „Zákon poslušnosti jest položen jaksi na strom vědění dobrého a zlého, jenž byl uprostřed ráje. V tomto není vskutku dovoleno, abychom své mínění kladli nad výrok mistrů, v tomto vůbec nesmíme pohrdati ani příkazem, ani zákazem představených." A dodávají:

„Někteří pak z kněžstva v království Českém nechtí s tím souhlasiti, usilujíce, co na nich jest, navésti věrný lid k neposlušnosti vzhledem k představeným a k neúctě proti důstojnosti papežské, biskupské, kněžské a duchovenské, neberouce v úvahu slova svatého Augustina v kázání 8., jenž dí: Kdybys se postil, modlil se ve dne

Digitized by Google

v noci, kdybys byl v oděvu žíněném nebo v popeli, kdybys nic jiného nedělal, než co jest ti přikázáno v zákoně, kdybys sám sobě zdál se moudrý, ale neposlouchal bys svého otce, (rozuměj ne otce tělesného, ale duchovního), pak jsi ztratil veškeré ctnosti. Protož poslušnost více platí, než všecky ostatní mravní ctnosti.“ Tolik onen.

Ve spojování svrchu řečeného doktorové mísí pravdu se lží, pochlebenství a strach. Tyto tři věci obsaženy jsou ve slovech: ‚Někteří pak z kněžstva — zde znamenají naši stranu — nechtí s tím souhlasiti, usilujíce, co na nich jest, navésti věrný lid k neposlušnosti.‘ Hle, falešná lež, v níž dávají na rozum, že my jsme svůdcové lidu, ač snaha naší strany není sváděti lid od pravé poslušnosti, ale *aby lid byl jeden svorně řízený od zákona Kristova.* Po druhé jest snaha naší strany, aby ustanovení Antikristova nemátla aneb neoddělovala lid od Krista, ale aby čistě vládl zákon Kristův se zvykem lidu, schváleným ze zákona Páně. A po třetí jest snaha naší strany, aby kněžstvo žilo čistě dle evangelia Ježíše Krista, odloživši nádheru, lakomství a chlipnost. A po čtvrté žádá a přikazuje naše strana, aby církev bojující byla smíšena čistě dle částí, které zřídil Pán, totiž z kněží Kristových, kteří čistě zachovávají jeho zákon, ze světsky vznešených, nabádajících k zachovávání zřízení Kristových a z lidí obecných, sloužících oběma těmto částem dle zákona Kristova. Nechť tedy doktorové ukáží tuto nespravedlivost naší strany. — Pochlebnictví představeným pak, které provozují, a strach, kterým straší naši stranu, jsou obsaženy v těchto slovech: ‚Usilujíce navésti věrný lid k neposlušnosti vzhledem k představeným a k neúctě proti důstojnosti papežské, biskupské, kněžské a duchovenské.‘ Požehnán budiž Kristus Ježíš, že se neodvážili položiti, nebo že zapomněli na nás uvrci pomluvu o neposlušnosti Ježíše Krista, jemuž sloužiti jest kralovati a jehož poslušenství tak velice předčí, že není platno poslouchati nikoho, leč na kolik vyznívá to v poslušnost našeho Boha.

*

Nuže k tomuto výroku doktorů: *Nižší musí poslouchati apoštolské stolice římské církve a představených ve všem* atd.

Jest promluviti o poslušnosti. Jest tedy poznamenati, že poslušnost pojímáme předně analogicky, nebo velmi všeobecně, jako jest poslušenství každého stvoření vzhledem k božské vůli, jíž poslouchají všechna stvoření, buď bez odporu, jako kámen poslouchá padaje, nebo tíže dolů, oheň pak vystupováním a světlo osvětlováním; a tak i jiná stvoření. Nebo poslouchá stvoření s odporem, jako ďábel nebo člověk zatracený, který musí poslouchati v trpění, jak je nutno. A tímto způsobem mluví svatí, pravíce, že všechno poslouchá svého Stvořitele, jen člověk hříšný ho neposlouchá, t. j. neposlouchá vlády Stvořitelovy bez odporu vlastní vůle. Tu pak poslušnost, pokud jest úkon ctnosti nebo ctnost, jest opisována od některých takto: „Poslušnost jest podrobení vlastní vůle vůli vyššího ve věcech dovolených

Digitized by Google

a čestných." Nebo: „Poslušnost jest způsob dobrovolného vykonávání, rozkazu vyššího ve věcech dovolených a čestných."

I jest první výměr dán úkonem, druhý pak způsobem. A z výměrů těch následuje, že není poslušnosti ve věcech nedovolených a tak poslušnost vyznívá v dobré, jako neposlušnost vyznívá ve zlé. Ale první výměr zdá se mi chybným v tom, že poslušnost jest všeobecnější, než poddanství, poněvadž ona přísluší Bohu, poddanství však ne. Neboť Bůh uposlechl hlasu člověka. Praví se v 10. kap. ‚Knihy Josue': „Nebylo dne takového prvé ani potom, v kterýž by byl tak vyslyšel Hospodin hlas člověka; nebo Hospodin bojoval za Izraele." A přece Bůh Trojice nebyl podřízen nebo poddán člověku jako menší. A také není poslušnost vždy jen poslušnost vůle vyššího, neboť Kristus, jak se praví ve 2. kap. evangelia Lukášova, byl poddán svým rodičům. A jest přece jisto, že jako mezi syny ženskými nepovstal větší Jana Křtitele, tak i Kristus byl nekonečně větší než Josef nebo Maria.

Ježto pak Kristus nečinil nic. leč co měl konati, jest patrno, že větší má býti menšímu poddán neb ho poslouchati; neboť čemukoli by naučil pramen náboženství, jakožto pramen nejpřednější, to máme držeti. Proto Kristus, jenž byl dvojí přirozenosti, byl dvojmo poslušen; poslouchal totiž Boha Otce ve všem, jakožto menší Otce dle člověčenství. Neboť sám praví: „Otec větší jest nežli já" (Jan. kap. 14.). Po druhé poslouchal rodičů, jak již řečeno, menších. A byl poslušen také jiných, rád od nich snášeje utrpení; a jest poslušen pravých křesťanů a svatých, naplňuje jejich nedostatky a vyplňuje jejich vůli. I jest patrno, že nenásleduje: Tento poslouchá onoho a jest tedy menší onoho. Podobně nenásleduje: Tento slouží onomu a jest tedy menší onoho. Neboť Kristus poslouchal jiného člověka a sloužil mu, pročež ve 43. kap. Isaiáše stojí: „Ale zaměstknal jsi mne hříchy svými a obtížils mne nepravostmi svými. Já, já sám shlazuji přestoupení tvá pro sebe a na hříchy tvé nevzpomínám. Přiveď mi ku paměti, suďme se spolu." A ve 20. kap. evangelia Matoušova, praví: „Jako i Syn člověka nepřišel, aby jemu slouženo bylo, ale aby on sloužil." A Apoštol praví o něm ve 2. kap. listu k Filippenským: „Ale samého sebe zmařil, způsob služebníka přijav." A v 13. kap. evangelia Janova přepásal se zástěrou, potom vody nalil do medenice a myl nohy učedníků. A proto on jest ne lživě, ale v pravdě biskup, sluha služebníků božích, a to nejen římský, ale vůbec všech církví; on jest i biskup pražský. Ale jako jest sluha neb služebník ne od občanského konání, poněvadž činný život vykonaný mu nepříslušel, tak jest i biskup duší, ne světského bohatství nebo majetku, neboť tento biskup vystoupil ovšem jen jednou na oslátko, jsa pokorný a mírný, jak svědčí tomu Zachariáš v kap. 9. A u Matouše v kap. 8., praví: „Lišky doupata mají a ptactvo nebeské hnízda; ale Syn člověka nemá, kde by hlavu složil." A proč to? Příčinu udává Apoštol v 8. kap. 2. listu ke Korintským, pravě: „Nebo znáte milost Pána našeho Ježíše Krista, že pro vás učiněn jest chudým, ... abyste vy jeho chudobou zbohatli."

Digitized by Google

Rovněž druhý výměr jest chybný dle již řečeného, neboť praví, že poslušnost jest způsob vykonávání rozkazu vyššího. Neboť nekaždá poslušnost děje se vzhledem k vyššímu, jehož poslouchámе nebo vzhledem k rozkazu. Neboť někdy děje se vzhledem k nižšímu, jak bylo řečeno. A děje se někdy i k radě, jako když člověk poslouchá rad božích, k nimž není vázán pod trestem smrtelného hříchu. Děje se i k žádosti, jako k žádosti Josue uposlechl Bůh, rozkázav slunci zastaviti se v Gabaon a nepospíchati k západu. (Kniha Josue, kap. 10.)

A proto Jeroným v listě 113., praví: „Vidíme, že Bůh poslouchá někdy proseb svatých." I jest patrno, že poslušnost jest někdy naplnění rozkazu, jindy rady a jindy žádosti, jež není ani rozkaz, ani rada. A někdy jest naplnění přemlouvání, jak přemlouval ďábel Krista ve 4. kap. Matoušově, aby s ním šel do svatého města a na horu vysokou velmi, a Kristus nejctnostněji s ním v tom souhlasil a vůli jeho naplnil. A tak dle tohoto rozeznávání mohlo by se říci, že poslouchati jest v pravdě vyplniti vůli druhého, pročež poslušnost vždycky vyjadřuje vztah jednoho k druhému. Ne tak však ctnosti ostatní, jak jest patrno o zdrželivosti a mírnosti.

Z toho vyplývá, že trojí jest poslušnost, jako i pokora: Poslušnost většího vzhledem k menšímu — tato jest největší; poslušnost rovného vzhledem k rovnému — tato jest prostřední; a poslušnost menšího vzhledem k většímu — tato jest nejmenší a na tu se hodí onen první výměr: Poslušnost jest podrobení vlastní vůle vůli vyššího ve věcech dovolených a čestných. I může státi také takovýto výměr: Poslušnost jest úkon vůle rozumného stvoření, jímž se dobrovolně a opatrně podrobuje svému představenému; a vyznívá v dobré, jako neposlouchati vyznívá ve zlé. Obojí však vyjadřuje vzhledem k podrobení se rozumné stvoření. A po druhé vyjadřuje dle základu činnost, trpnost, mlčení nebo něco takového, nač spadá rozkázání.

Proto jako každý hřích jest neposlušnost, nebo jej provází, neboť každý ctnostný poslouchá Boha — tak každý hříšník jest neposlušný. Jest pak poslušnost v rozumu a ve vůli. V rozumu ta, která rozeznává, že v jistých věcech jest poslouchati, ve vůli pak ta, která souhlasí s rozkazujícím. Výsledky její pak jsou v ostatních mocech a vskutku vně. A poněvadž v písmě nalézáme poslušnost dobrou a neposlušnost zlou — dobrá jest patrna a o zlé praví se v 3. kap. ‚Genesis' k Adamovi: „Že jsi uposlechl hlasu ženy své (více než hlasu mého) ... zlořečená země pro tebe;" a v 15. kap. evangelia Matoušova: „Proč i vy přestupujete přikázání boží pro ustanovení vaše?" A v 5. kap. ‚Skutků': „Více sluší poslouchati Boha než lidí" — proto kdykoli poslouchámе člověka více než Boha, jako uposlechl Adam Evy, jest to vždy poslušnost zlá. A proto každý zle poslouchající jest Boha neposlušen a tak jest možno, že týž člověk jest poslušen a neposlušen vzhledem k různým rozkazujícím nebo rozkazům. A nenásleduje: ‚N. N. jest neposlušen, tedy N. N. není poslušen.' Ale následuje, že N. N. není poslušen onoho, vzhledem

Digitized by Google

k němuž jest neposlušen, nebo vzhledem k jehož rozkazu jest neposlušen. I jest patrno, že poslouchati ve své všeobecnosti jest naplniti vůli rozkazujícího, a to buď dobře — jako když člověk nebo duch stvořený, jestli v milosti, naplní dovolenou vůli rozkazujícího — nebo zle, a to buď když někdo jsa v hříchu naplňuje vůli rozkazujícího vzhledem k danému rozkazu — jako když jsa živ v přepychu postí se dle rozkazu — nebo po druhé, když naplňuje zlý rozkaz proti Bohu. Z toho jest patrno, že nelze, aby rozumné stvoření bylo mravně ctnostné, leč je-li poslušno Boha svého.

Dále ještě jest věděti, že jest trojí poslušnost dle sv. Tomáše ve XXII., kvest. 104., kap. 5., totiž poslušnost postačitelná, dokonalá a neopatrná. Postačitelná poslušnost jest ona, která poslouchá toliko v tom, k čemu jest vázána právem přirozenosti a polohy, nepřestupujíc svých mezí. Toť jest postačitelná poslušnost, kterou kdo poslouchá v tom, k čemu výslovně jest vázán; příklady pak jsou patrny ze svatého písma. Neboť dítky jsou vázány poslouchati rodičů dle slov Apoštolových ve 3. kap. listu ke Kolossenským: „Dítky, poslouchejte rodičů ve všem.“ To pak rozumí se toliko v těch věcech, které se vztahují ke kázni života vnějšího a k domácí péči, jak praví Tomáš, tam, kde svrchu podotčeno. Podobně jsou služebníci vázáni poslouchati pánů, dle slov Apoštolových: „Služebníci, poslušní buďte ve všem pánů tělesných.“ A dle slov 2. kap. 1. listu Petrova: „Služebníci, poddáni buďte ve vší bázni pánům, netoliko dobrým a mírným, ale i zlým;“ tomu rozuměti jest toliko v tom, co náleží ke skutkům služebným, dovoleně vykonatelným, jak praví Tomáš tam, kde svrchu. Manželky také jsou vázány poslouchati manželů dle slov Petrových a Apoštolových tamtéž: „Ženy, poddány buďte mužům svým, tak jakž sluší v Pánu,“ čemuž rozuměti jest toliko o těch věcech, které náležejí k zevně dovolenému obcování manželskému.

Podobně všichni křesťané jsou jednotlivě ve svých hodnostech vázáni poslouchati světských mocností, dle slov Apoštolových ve 3. kap. listu k Titovi: „Napomínej jich, ať jsou knížatům a mocnostem poddáni.“ A ve 13. kap. listu k Římanům: „Každá duše vrchnostem poddána buď“ atd. Zde dokazuje Apoštol, že jedenkaždý člověk má poslouchati vyšších jak ve věcech světských, tak i duchovních, poněvadž služebníci boží jsou zřízeni na ochranu, očištění a chválu dobrých, avšak k napravování, trestání a pomstě zlých, neboť není vrchnosti, jediné od Boha, a kdož se vrchnosti protiví, božímu zřízení se protiví. S tím shoduje se Tomáš ve XXII., kvest. 14., kap. 6. a veškerá tato poddanost nebo poslušnost rozumí se v oněch hodnostech, které spravedlivě zastávají a když spravedlivé nařizují, a ne jinak. Shoduje se s tím i Glossa řádná ve výkladu na slova: ‚Co však jest od Boha.‘ Shoduje se s tím i mistr hlubokých smyslů ve 2. knize, distinkci poslední.

Dokonalá poslušnost jest ta, kterou poslouchající klade veškeré své chtění a nechtění ve vůli svého představeného ke konání skutků, jen když rozkaz nepříčí se božské vůli, nebo svatým mravům, aneb

Digitized by Google

potřebám života, nebo není-li nepřislušný vzhledem k přikázáním neb radám Pána Ježíše Krista. A poněvadž poslušnost děje se vzhledem k přikázáním a radám, proto jest znamenati rozdíl mezi přikázáním a radou evangelickou jak se rozeznávají dle opaku.

Přikázání totiž jest všeobecné naučení boží, vížící vždy každého člověka pod trestem smrtelného hříchu, jakmile by se někdy od něho uchýlil. Protož svatí, kteří v čas života svého dopustili se přestupku, týmž časem zhřešili smrtelně, jako zatracení pro neustálé přestupky neustále hřeší v pekle.

Rada pak jest zvláštní naučení boží, vížící toliko pod trestem hříchu všedního za času tohoto života. Proto praví doktoři, že přikázání náleží nedokonalým, vížíc je důvodem, kterým jsou služebníky, rada náleží dokonalým, poněvadž také výše víže, rozuměj všeobecně a vždy pod trestem smrtelného hříchu, ale k odvrácení příležitosti k hříchu radí jim jako přátelům. Protož jestliže by svatý z velikosti božské rady příležitostně upadl v hřích smrtelný, jest to z přestoupení prvního přikázání a ne z nezachovávání božské rady. Ve vlasti však, kde není nebezpečí nebo příležitosti k hřešení, není také rady v tomto smyslu. Neboť ve vlasti není dobrovolné chudoby, ani nezavání nouzí, kterou radil Kristus v 19. kap. Matoušově: „Chceš-li dokonalým býti, jdiž a prodej statek svůj." Druhá rada jest poslušnost nuceného představeného, o níž v 9. kap. Lukášově: „Chce-li kdo přijíti za mnou, zapři sám sebe," jako nejmilejší učedník. Ani zpěčování se čistotě, o níž v 19. kap. Matoušově: „Jsouť panicové, kteříž se sami v panictví oddali pro království nebeské." Ani skutková odplata protivníkům, o níž v 5. kap. Matoušově: „Dobře čiňte nenávidícím vás." Ani pokorné snášení násilně bijících, o němž v 5. kap. evangelia Matoušově: „Ale udeří-li tě kdo v pravé líce tvé, nasaď jemu i druhého." Ani nadbytečné vykonávání skutků milosrdenství, o němž v 6. kap. Lukášově: „Každému pak prosícímu tebe dej." Ani potlačování slov a přísahy, o němž ve 12. kap. evangelia Matoušova: „... z každého slova prázdného, kteréž mluviti budou lidé, vydadí počet v den soudný." A v 5. kap. Matoušově: „Ale jáť pravím vám, abyste nepřísahali všelijak." Ani příležitost k hříchu, o níž v 5. kap. Matoušově: „Jestliže pak oko tvé (nebo noha tvá neb ruka) horší tě, vylup je (a utni) a vrz od sebe." Ani mírnost konání, abychom z chabosti prosté snahy neupadli v pokrytectví, o čemž v 5. kap. evangelia Matoušova: „Varujte se, ať spravedlnosti své nečiníte před lidmi." Ani příkladná podobnost skutků k řeči, o níž ve 23. kap. Matoušově se dí, že farizeové praví, ale nečiní. Proto radí pokrytci: „Vyvrz prve břevno z oka svého." (Lukáš, kap. 6.) Ani světská pečlivost dusící slovo, o níž v 6. kap. evangelia Matoušova: „Nepečujtež tedy říkajíce: Co budeme jísti?" atd. Ani bratrské trestání o němž v 18. kap. Matoušově: „Zhřešil-li by pak proti tobě bratr tvůj, jdi a potresci ho mezi sebou a jím samým" — všech těchto dvanácte rad ve své prvotní formě nebudou ve skutečnosti nevyhnutelně nutny, ale ve smyslu a formě

Digitized by Google

druhotní budou chrániti, jako věčná přikázání; ale na tomto světě jsou k životu velmi spasitelny.

A kéž by duchovní a zvláště klášterníci, kteří cení rady lidí a všichni, kteří se opírají o radu lidskou, obrátili zřetel k těmto radám lékaře nebeského, poněvadž jsou beze vší pochyby ochranou proti možným hříchům, očistou od spáchaných a zachováním dosaženého zdraví. A proto všichni křesťané zde na zemi jsou vázáni k těmto radám, nebo k některým z nich střídavě pod trestem všedního hříchu. K posouzení toho pak bude opatrný sám sobě nejlepším soudcem, když by, vida to, z nedostatku ochrany některé z oněch rad upadl v hřích, který nečiní rychle, leč z pohrdnutí radou božskou.

I jest poznamenati, že dvanáctá rada, totiž bratrské potrestání jest někdy radou, jako když se týká hříchů všedních, a někdy jest přikázáním, jako trestati za hříchy smrtelné. A tento druhý způsob vztahuje se na všecky a zavazuje vždycky, ale ne na vždycky, poněvadž potrestání zdá se někdy užitečným dle místa a času.

Jest ještě poznamenati, že trojí jest poslušnost lidská, totiž duchovní, světská a církevní. Duchovní, která jest povinná čistě dle zákona božího, v jaké žili Kristus a apoštolé a mají žíti jednotliví křesťané. Poslušnost světská jest poslušnost povinná dle zákonů občanských. Poslušnost církevní jest poslušnost dle výmyslů kněží církve, mimo výslovnou autoritu písma. První poslušnost vždy ze sebe vylučuje zlé, jak se strany kážícího tak se strany poslouchajícího. Neboť kdo přikazuje dle zákona božího a kdo poslouchá, správně postupuje a jak vzhledem ke kážícímu tak i k poslouchajícímu se praví ve 29. kap. Deuteronomia: „... (abys) činil všecko, jakž učiti budou vás kněží Levítové; jakož přikázal jsem jim..."

Zde míněno jest to, že rozkazovatel má kázati jenom věci se zákonem souhlasící, a poslouchající jenom na tolik má jich poslouchati, a nikdy proti vůli Boha všemohoucího. K tomu uvedl jsem jinde Augustina, Řehoře, Jeronýma, Zlatoústého, Isidora, Bernarda a Bedu s písmem svatým a kanony, což, abych byl stručnější, opomíjím. Stůjž zde jen výrok Isidorův z XI., kv. 3.: „Jestliže ten kdo vládne, praví neb poroučí něco mimo vůli boží nebo mimo to, co jest patrně v písmě svatém přikázáno, ten budiž pokládán za falešného svědka božího neb za svatokrádce."

Kapitola osmnáctá.

Předeslav tedy několik poznámek o poslušnosti, chci se opět vrátiti k výroku doktorů, z něhož jde, že *nižší musí poslouchati apoštolské stolice římské církve a představených ve všem, ať jest to cokoli, kde se jim nezapovídá pouhé dobro nebo nepřikazuje pouhé zlo, ale prostřední* atd.

Tu jest učiniti zmínku o stolici apoštolské, o níž mnozí, zejména kanonisté, mnoho káží a přece nevědí, co to jest, stolice apoštolská. Neboť někteří se domnívají, že jest to stolice vlastně dřevěná nebo ka-

Digitized by Google

menná, na níž papež tělesně sedává. Jiní myslí, že jest to dvůr římský. Jiní, že jest to stolice sv. Petra, na níž tělesně sedal. Jiní, že to jest Řím; jiní, že jest to moc papežská; jiní, že jest to kostel nebo basilika sv. Petra. Ale jest poznamenati, že ‚apoštolská' sluje od ‚apoštolský', ‚apoštolský' pak zve se od ‚apoštol' a ‚apoštol' slove ‚od Boha poslaný'. Avšak koho Bůh poslal, to praví Spasitel ve 3. kap. evangelia Janova: „... slovo boží mluvím." Proto také praví učedníkům ve 20. kap. Janově: „Jakož mne poslal Otec, tak i já posílám vás," totiž k svědectví pravdy, ke kázání spasitelného slova, k ukazování lidu cesty blaženosti životem a naukou.

Proto každý kněz, který nehledá vlastní slávy, ale cti boží, prospěchu církve a spásy lidu a který koná vůli boží a odkrývá úskoky Antikristovy a káže zákon Kristův, ten má znamení, jež ukazují, že jej poslal Bůh.

Proto vzhledem k slávě praví Kristus v 5. kap. Janově: „Chvály od lidí nepřijímám." A v 8. kap. téhož: „Jáť pak nehledám chvály své." K druhému praví v 5. kap. Janově: „Já jsem přišel ve jménu Otce svého a nepřijímáte mne; kdyby jiný přišel ve jménu svém toho přijmete." O třetím praví v 6. kap. téhož evangelia: „Nebo jsem, sstoupil s nebe, ne abych činil vůli svou, ale vůli toho, kterýž mne poslal." Konalť Kristus vůli Otce, poněvadž hledal prospěchu církve a spásy lidu. O čtvrtém praví v 7. kap. Janově: „... ale mneť nenávidí (svět), nebo já svědectví vydávám o něm, že skutkové jeho zlí jsou." A summou Kristus ukázal, že jest poslán od Boha, poněvadž činil skutky Otce. Pročež dí v 10. kap. evangelia Janova: „Nečiním-liť skutků Otce svého, nevěřte mi; pakliť činím, tedy byste pak mně nevěřili, aspoň skutkům věřte."

I jest patrno, že knězovo svaté chování a plodná práce v slově Kristově ukazují lidu, že jest od Boha poslán, neboť činí skutky Otcovy. A jinak nemá býti papežem, biskupem, knězem, nebo kazatelem, leč by byl poslán od Boha. A proto praví Apoštol v 10. kap. listu k Římanům takto: „A kterak kázati budou, jestliže nebudou posláni?" Protož svatý Augustin v ‚65 otázkách Orosiových', když Orosius se táže, jak můžeme věděti, kdo jsou posláni od Boha, praví takto: „Poznej, že poslán od Boha ten, koho nevyvolila chvála nebo spíše pochlebenství několika málo lidí, ale ten koho osvědčil i život i nejlepší mravy i zkoušení kněží apoštolských nebo soud všech národů, který nebaží po vládě, který nedává peníze, aby obdržel hodnost biskupskou. Neboť ten, kdo spěchá, aby vládl, jak kterýsi z otců výborně pověděl, věziž, že jest biskupem, který touží vládnouti, ne prospívati." Tolik Augustin.

Známe-li, co jest apoštol, můžeme všeobecně znáti, co je apoštolský. Neboť apoštolským nazývá se ten, kdo ostříhá cestu apoštolskou. Jako tedy pravým křesťanem nazývá se ten, kdo napodobuje Krista v mravech, tak pravým apoštolským jest ten kněz, který následuje učení apoštolů, žije život apoštolův a uče učení jeho. A proto každý papež na tolik slove apoštolským, na kolik učí učení apoštolů a skutkem je

Digitized by Google

koná. Jestliže však neváží si učení apoštolů, uče opaku slovem neb skutkem, pak správně zove se lži-apoštolským, nebo odpadlickým. Proto praví se v 97. distinkci: „Jestliže by někdo byl nastolen na trůn apoštolský penězi nebo lidskou milostí aneb vzbouřením lidu neb vojska, bez svorné a kanonické volby, ten budiž pokládán ne za apoštolského, ale za odpadlického.“ Ježto tedy jest větší blud v činné volbě, když volící jsou donuceni ďáblem vyvoliti osobu, kterou Bůh zavrhuje, což patrně plyne ze skutků a opomíjení duchovního úřadu, jenž jest odporný životu apoštolů — daleko spíše následuje, že takový má býti pokládán ne za apoštolského, ale za odpadlického.

Apoštolskou stolicí může se tedy nazývati dle řečeného život kněze ostříhajícího vskutku život apoštolův, jako stolice apoštolova, jest život apoštolův. Proto praví Zlatoústý ve 25. kázání: „Jednohokaždého apoštola trůn jest ta ctnost, v níž by byl dokonalejší nad ostatní. Avšak ctnosti Kristovy všecky jsou jaksi jedna stolice, neboť on jediný jest ve všech ctnostech stejně dokonalý.“ Hle, tento svatý dobře cítí, že zvláštní život kteréhokoli Kristova apoštola jest jeho stolice, na níž spočinul zde zásluhami, a z jejíž důvodu sídlí již ve slávě Ježíše Krista, dle slov jeho v 19. kap. evangelia Matoušova: „...sednete i vy na dvanácti truních.“ Tu pak rozumí se dle Augustina dvanácti stolicemi umístění apoštolů a kterýchkoli svatých představených předzřízených, jež nemůže, poněvadž jest v blaženosti, býti nedostatečno nebo býti zničeno od vládců. Dvanáctka však, jež jest počet všeobecný, neoznačuje jednotlivě oněch dvanáct apoštolů, poněvadž pak by Iškariotský kraloval a Pavel byl by mu poddán.

Avšak stolicí velebnosti Kristovy rozumíme umístění jeho ve věčném království, z něhož nebude moci býti odstraněn. A tato stolice Kristova jest jeho stolice vnitřní. Avšak jeho vnější stolice, na níž spočívá, přebývá neb sedí milostí, toť jsou všickni svatí, jako naopak stolice satanova, na níž on spočívá, přebývá neb sedí, jsou všichni nepraví. A proto v 2. kap. ‚Zjevení sv. Jana‘ pravil Anjelu, t. j. Pergamské církvi, podoben jsa Synu člověka, kterýž má meč z obou stran ostrý: „Vím... i kde bydlíš, totiž tu, kdež jest stolice satanova“ — tu praví Glossa: ‚Rozuměj, t. j. na kterých odpočívá satan‘ — „a že držíš se jména mého a nezapřel jsi víry mé... u vás tu, kdež bydlí satan.“ Ale k základnímu výroku! Stolice apoštolská jest totéž, jako stolice Mojžíšova, o níž Spasitel praví ve 23. kap. evangelia Matoušova: „Na stolici Mojžíšově posadili se zákonníci a farizeové!“ Avšak stolice Mojžíšova není Mojžíš, ani vysoká, dřevěná nebo kamenná jeho stolice, jakožto vládnoucího vůdce. Není také synagoga, ale jest stolice ta moc učiti a souditi lid. A to ukazuje se ze slov Kristových, když praví; „Na stolici Mojžíšově.‘ A následuje: „...což by koli rozkázali vám‘, t. j. učili by z autority a nauky Mojžíšovy, ‚čiňte‘. Jest tedy stolice apoštolská moc učiti a souditi dle zákona Kristova, kterému učili apoštolé, na níž mají seděti mužové moudří a bojící se Pána, v nichž jest pravda a kteří nenávidí lakomství. Neboť tak v 18. kap. ‚Exodu‘ řekl Mojžíš k svému příbuznému

Digitized by Google

Jethro: „Přichází ke mně lid raditi se s Bohem. Když mají o nějakou věc jednati, přicházejí ke mně a soud činím mezi stranami a oznamuji rady boží a ustanovení jeho.“ Hle, moc souditi a učiti zákonu božímu. I řekl jemu Jethro: „Vyhledej také ze všeho lidu muže statečné, bohabojné, muže pravdomluvné, kteříž v nenávisti mají lakomství.“ I učinil tak Mojžíš. Tu praví Lyra: „Muže statečné k souzení moudrostí a zkušeností. Pročež má jiný překlad také ‚moudré‘, kde my máme ‚statečné‘ a bojící se Boha více než lidí, v nichž jest pravda, totiž života, učení a spravedlivosti a kteří nenávidí lakomství, neboť lidé chtiví snadno se dají dary uchýliti od spravedlnosti.“ Tolik Lyra.

Kéž by nyní stolice ona měla takové muže. A kde mohou býti rozeznáváni? Jistě ve dvoře římském, kde vládnou na stolici svatého Petra, t. j. sedí v moci apoštolů, jest moc souditi duchovní věci a učiti zákonu Pána Ježíše Krista, jest-li vyloučeno ono lakomství, nespravedlivost a pýcha a vzkvétá-li život svatý. To dosvědčuje sám Spasitel, pravě ve 23. kap. Matoušově: „Na stolici Mojžíšově posadili se zákonníci a farizeové. Protož všecko, což by koli rozkázali vám zachovávati, zachovávejte a čiňte, ale podle skutků jejich nečiňte; neboť praví, ale nečiní.“ — Hle, zde se dotýká života nemajícího zákonnitých skutků. — „Svazují zajisté břemena těžká a nesnesitelná, a vkládají na ramena lidská.“ — Hle, neopatrné učení a nespravedlivost. — „Ale prstem svým nechť jimi ani pohnouti.“ — Hle, život rozkošnický. — „Všecky pak své skutky činí, aby byli vidíni od lidí.“ — Hle, marná sláva. — „Rozšiřují zajisté nápisy své“ v bullách po celém světě, jako by oni byli první, kteří zachovávají zákon Páně. — Hle, pokrytectví. — „A veliké dělají podolky pláštů svých,“ jimiž zakrývají stolice. — „A milují přední místa na večeřích (k rozkoši a poctě) a přední stolice v shromážděních“ — t. j. hromadách církevních, poněvadž jeden chce býti kardinálem, jiný patriarchou, třetí arcibiskupem. — „A pozdravování“ s poklekáním „na trhu“, t. j. na místě veřejném, „a aby byli nazýváni Rabbi“, t. j. ‚mistře náš‘ řídíce celou církev Kristovu.

Proto také dvůr římský nazývají mistryní církví. A dokázavše toto za možné, vidíme, že oni jsou stolice ne Kristovy, ale Satanovy, sedíce dle vlastního života na stolici morového nakažení, o níž praví žalmista mluvě o Kristu Ježíši: „Blahoslavený ten muž, kterýž nechodí po radě bezbožných a na cestě hříšníků nestojí a na stolici morového nakažení nesedá.“ K tomu dí Augustin: „Slova ‚na stolici morového nakažení nesedá‘ jest bráti o Pánu našem Ježíši Kristu, člověku vládnoucím. Nechtěl pozemského království s pýchou, která tak přímo se rozumí stolicí morového nakažení, poněvadž není téměř nikoho, kdo by neměl panovačnosti a nebažil po lidské slávě. Mor jest nemoc široko postupující a všecky nebo skoro všecky zachvacující, ačkoliv přiměřenější bude bráti stolici jako záhubné učení, jehož řeč leze jako rak.“ Tolik svatý Augustin, nazývaje stolici morového nakažení panovačností a záhubným učením; na kteréž stolici sedí starší

Digitized by Google

církve chtíce světsky panovati a učíce zachovávati přikázání a učení svá pevněji než přikázání boží.

V pravdě však sedí na stolici, t. j. moci zákona a učení ten, kdo učí zákonu a koná přikázání boží. Proto Augustin na slova žalmu: ‚Ale v zákoně Hospodinově jest libost jeho' praví: „Něco jiného jest býti v zákoně a něco jiného býti pod zákonem. Kdo jest v zákoně koná a jedná dle zákona. Kdo jest pod zákonem, s tím jest dle zákona jednáno." Hle, jasný výklad světcův. „Kdož by pak koli činil i učil, ten veliký slouti bude v království nebeském," praví Spasitel v 5. kap. evangelia Matoušova. V pravdě tedy sedí na stolici Mojžíšově nebo Petrově ten, kdo ve vážnosti písma i dobře žije i dobře učí, kdo nic vnějšího k zákonu nepřidává, ani ze stolice té nevyhledává zisk nebo pýchu.

Naproti tomu zle na stolici sedí ten, kdo zle učí nebo zle žije, nebo kdo dobré učí a zle žije, nebo kdo ani dobré neučí, ani dobře nežije. A takých je bohužel mnoho, kteří hledají, což jejich jest a ne což jest Ježíše Krista. O nich pak dí Spasitel náš: „Na stolici Mojžíšově posadili se zákonníci a farizeové... neboť praví, ale nečiní." A tamtéž níže praví: „Ale běda vám, zákonníci a farizeové pokrytci, že zavíráte království nebeské před lidmi; nebo sami tam nevcházíte, a těm, kteříž by vjíti chtěli, vcházeti nedopouštíte!"

Hle, jiná část v 15. kap. evangelia Matoušova: „I zlehčili jste přikázání boží pro své ustanovení. Pokrytci! Dobře prorokoval o vás Isaiáš (v kap. 29.), řka: Přibližuje se ke mně lid tento ústy svými, a rty mne ctí; ale srdce jejich daleko jest ode mne. Ale nadarmoť mne ctí učíce učení přikázání lidských." Zle tedy sedí na stolici Mojžíšově a Petrově nebo Kristově ti, kdo dobrému učí a nečiní; hůře ti, kdo ani neučí ani nečiní; a nejhůře kdo zabraňují učiti dobrému. Avšak více než nejhůře ti, kdo zle žijí, dobrému učiti zakazují a svému učí. Všichni takoví zlodějové jsou a lotři, jak praví pravý pastýř: „Všichni, kolikž jich koli přede mnou přišlo, zlodějové jsou a lotři." Neboť všichni takoví svrchu jmenovaní mimo Krista vešli do ovčince odjinud, posadili se na stolici a hledají, což jejich jest; proto mohou býti nazváni nájemníky, ne pastýři. Proto Spasitel, ukazuje, kdo jest nájemník a ne pastýř, praví v 10. kap. Janově: „Ale nájemník, a ten, kterýž není pastýř, jehož nejsou ovce vlastní, vida vlka, an jde, i opouští ovce i utíká, a vlka lapá a rozhání ovce." K tomu Augustin v kázání na Jana praví: „Zde nájemník nenese postavu dobrou, a přece v něčem jest užitečný a není zván nájemníkem, leč přijme-li od nájemce mzdu. Kdo jest tento nájemník, i vinný, i potřebný? Zde však, bratří, osvětiž nás sám Pán, abychom pochopili, co jest nájemník a nájemníky nebyli. Co jest tedy nájemník? Jsouť v církvi někteří představení, o nichž dí Pavel, že svých věcí hledají a ne těch, které jsou Ježíše Krista. Co jest tedy ‚svých věcí hledající'? Jsou to ti, kdo nemilují Krista zadarmo, nehledají Boha pro Boha, sledují světské užitky, pachtí se po ziscích a vyžadují poct od lidí. Tyto-li věci miluje představený a pro ně slouží Bohu, každý, jenž takový jest,

Digitized by Google

jest nájemník a nepočítejž se mezi syny. Neboť o takových praví Pán: Amen pravím vám, žeť mají odplatu svou.“ Tolik Augustin. Že však takoví sedí na stolici, proto po několika větách praví tamtéž: „Poslyšte však, že nájemníci jsou potřební, neboť mnozí, ač sledují v církvi pozemské užitky, přece káží Krista a hlas Kristův skrze ně jest slyšán a ovce následují ne nájemníků, ale skrze nájemníka hlasu pastýřova. Poslyšte, že nájemníci byli ukázáni od samého Pána. ‚Na stolici Mojžíšově,‘ vece, ‚posadili se zákonníci a farizeové, protož všecko, cožbykoli rozkázalí vám zachovávati, zachovávejte a čiňte, ale podle skutků jejich nečiňte.‘ Což jiného řekl, leč ‚slyšte skrze nájemníka hlas pastýřův‘. Neboť sedíce na stolici Mojžíšově zákonu božímu učí, a tedy učí Bůh skrze ně. Chtěli-li by však svému učiti, neslyšte jich, nečiňte toho, neboť takoví jistě svých věcí hledají a ne těch, které jsou Ježíše Krista. Přece však žádný nájemník neodvážil se říci lidu božímu: „Tvých věcí hledám a ne těch, které jsou Ježíše Krista.“ Tolik Augustin. A na konci tohoto kázání činí závěr, pravě: „Hle, proč se praví, že nájemník vida vlka utíká. Proč? Poněvadž nemá péče o ovce. A proč nemá péče o ovce? Poněvadž nájemník jest. Co jest nájemník? Jest to člověk, jenž hledá pozemskou mzdu a v domě na věky nebude přebývati.“ Tolik Augustin, ukazuje, kteří nájemníci, již nyní v církvi jsou, sedí na stolici, t. j. moci učiti zákonu božímu. A opět ve výkladu na Jana a to na slova jeho v poslední kapitole: ‚... Šimon Petr vytáhl síť na zem, plnou ryb velikých,‘ praví: „Tenť nejmenší jest, kdo ruší skutky to, čemu učí slovy.“ A níže konečně, aby ukázal, že tito nejmenší jsou zavržení, kteříž dobré mluvíce učí slovy tomu, co ruší zlým životem a že nebudou ani jako nejmenší v životě věčném, nýbrž že tam vůbec nebudou, proto po slovech ‚nejmenší slouti bude v království nebeském‘ v souvislosti dodal: ‚Nebo pravím vám: Nebude-liť hojnější spravedlivost vaše, nežli zákonníků a farizeů, nikoli nevejdete o království nebeského.‘ Ti pak zajisté jsou zákonníci a farizeové, kteří sedí na stolici Mojžíšově a o nichž dí: ‚Což by koli rozkázali vám ... čiňte, ale podlé skutků jejich nečiňte; neboť praví, ale nečiní,‘ učí řečmi, ale ruší mravy.“ Tolik Augustin. A podobně mluví v žalmu: ‚Blahoslavení ti, kteříž jsou čistého obcování‘ a to na verš: ‚Blahoslavení, kteříž ostříhají svědectví jeho a kteříž ho celým srdcem hledají.‘

Z řečeného již jest patrno, že stolice Mojžíšova nebo stolice apoštolská jest moc učiti zákonu božímu nebo rod svatých papežů neb biskupů po sobě nastupujících, kterýžto rod pečuje nebo smýšlí výborněji ke cti boží a užitečněji pro svatou církev a spasitelněji pro vládce i poddaného bez dávání přednosti nehodnému, bez odstrkování schopnějšího, bez nevyzkoušeného omezování někomu úřadu církevního ziskem, krví nebo nějakými osobními a soukromými zájmy.

A dále o apoštolských rozkazech je patrno, jak praví P. Linkolnský v odpovědi k listu římského biskupa o povýšení jakéhosi příbuzného za kanovníka Linkolnského kostela, odpovídaje takto: „Rozkazů apoštolských,“ vece, „se synovskou láskou poslouchám vůbec,

Digitized by Google

oddaně a uctivě. Těm pak, kteří se rozkazům apoštolským protiví, protivím se a odporuji i já horle úctou k otci. Neboť k obojímu ve smyslu synovství jsem vázán přikázáním božím. Ovšem rozkazy apoštolské nejsou a nemohou býti jiné než učení apoštolů a samého Pána našeho Ježíše Krista, učitele apoštolů." Tolik Linkolnský.

Má tedy věrný učedník Kristův uvažovati, jak rozkaz od papeže vychází, zda jest to výslovně přikázání některého apoštola nebo zákona Kristova, aneb má-li základ v zákoně Kristově, a poznav to, má uctivě a pokorně takového rozkazu uposlechnouti.

Jestliže však pravdivě pozná, že rozkaz papežův příčí se přikázání neb radě Kristově, aneb že směřuje k něčemu zlému pro církev, pak má se mu odvážně opříti, aby nebyl účasten zločinu ze souhlasu.

A proto, maje důvěru v Pána a v Krista Ježíše, který mocně a moudře chrání vyznavače své pravdy a odměňuje je odměnou věčné slávy, opřel jsem se bulle papeže Alexandra V., kterou si léta Páně 1409. vymohl pan Zbyněk, arcibiskup pražský, v níž onen rozkazuje, aby některými osobami, byť i tyto byly nad to kryty povolením apoštolským nebo jakýmkoli jiným, nedělo se kázání neb mluvení k lidu, leč v kostelích kathedrálních, kollegiátních, farních neb klášterních nebo na jich hřbitovech. Tento rozkaz, protivný skutkům a slovům Kristovým a jeho apoštolů, není zajisté apoštolský, neboť Kristus kázal lidu na moři, na poušti, na poli, v domích, v synagogách, na ulicích a veřejných cestách a dal apoštolům svým přikázání, pravě v poslední kap. evangelia Markova: „Jdouce po všem světě, kažte evangelium všemu stvoření... A oni vyšedše kázali *všudy*," t. j. kdekoliv lid chtěl slyšeti; „a Pán jim pomáhal." Onen rozkaz jest tedy na škodu církve, poutaje slovo boží, aby svobodně nekráčelo, a jest po třetí na újmu kaplím vyzdviženým a potvrzeným od diecesanů a obdrževším od stolice apoštolské řádně výsadu, aby v nich slovo boží bylo kázáno. Neboť nevidíme, že by z onoho rozkazu vycházel nějaký užitek, ale naopak klamné a nejisté šálení v tom, že místa určená službě boží a řádně obdrževší výsadu slova božího jsou olupována o své povolené svobody pro soukromé zájmy a nespravedlivé nebo ničemné žádosti, aneb pro světský užitek. A proto jsem se z onoho rozkazu odvolal k samému Alexandrovi k lepšímu jeho zpravení, a když jsem následoval odvolání, onen pan papež v nejbližší době zemřel. A aniž by mně bylo poskytnuto slyšení na dvoře římském, způsobil pan Zbyněk, arcibiskup pražský postupy zatěžující mne, z kterých odvolal jsem se léta Páně 1410. k papeži Janu XXIII., jenž po dvě léta neposkytl mým obhajcům a zástupcům žádného slyšení; a uprostřed té doby byl jsem ještě více zatížen postupy. Ježto tedy nic mi neprospělo odvolání od jednoho papeže k jeho nástupci, a odvolávati se od papeže ke koncilu jest na dlouho a na nejisto žádati pomoci v zatížení — proto odvolal jsem se naposled ke hlavě církve, Pánu Ježíši Kristu. Neboť on jest v rozhodování pře výbornější nad kteréhokoli papeže, poněvadž nemůže blouditi ani žádajícímu ode-

Digitized by Google

přiti řádně spravedlnost, ani nemůže člověka odsouditi bez zásluhy, předpokládáme-li jeho zákon.

Dále opřel jsem se nařízení o odpustcích vydaných aneb vyhlášených léta Páně 1412. bullami papeže Jana XXIII., o čemž jsem jinde dosti promluvil. Neboť papež nemůže dovoleně rozkázati nic, co by musilo všeobecně býti drženo, leč to, co jest ke zkáze zla a k vzdělání církve. To dosvědčuje Apoštol v 10. kap. 2. listu ke Korintským, pravě: „Nebo odění rytěřování našeho není tělesné, ale mocné v Bohu k vyvrácení ohrad; jímžto podvracíme rady i všelikou vysokost, povyšující se proti umění božímu." A v poslední kapitole téhož listu praví: „. . . . abych přítomen jsa nemusil býti přísný podle moci, kterouž mi dal Pán k vzdělání a ne k zkáze." A proto Linkolnský ve svém listě k papeži píše: „Stolice apoštolská, jíž od svatého svatých, Ježíše Krista, jest odevzdána moc všeobecně, jak svědčí apoštol, k vzdělání a ne k zkáze, nemůže činiti rozkol." A níže: „Nemůže," vece, „Vaše opatrnost nic přísného proto proti mně ustanoviti, neboť mé veškeré mluvení neb jednání po této stránce není odpor, ani vzpoura, ale synovské prokazováni cti, povinné otci i matce Kristu a rozumí se i církvi, poněvadž jest to zachovávání božího přikázání. V krátkosti to pak shrnuje pravím, že svatost apoštolské stolice nemůže (jednati), leč k vzdělání a ne k zkáze. Neboť to jest plnost moci, mohu-li vše jen k vzdělání. Avšak tato tak zvaná opatření nejsou k vzdělání, ale k zřejmé zkáze, nemůže jich tedy nejsvětější apoštolská stolice (konati)." Tolik Linkolnský, který se odvolal od papeže Innocence k soudu Kristovu.

Proto vypravuje Cestrensis v 7. knize, kterak za odporu Roberta Linkolnského byl slyšen na dvoře papežském hlas: „Pojď bídníče k soudu," a na zítří byl papež nalezen bezduchý, maje v boku ránu jako od hrotu hole. A ačkoliv onen Linkolnský jasně zazářil zázraky, přece nebylo kurií připuštěno, aby byl zanesen do seznamu svatých.

I jest patrno, že papež může blouditi a to tím tíže, čím hojněji, usilovněji a nepřekonatelněji rozmnožuje se jeho hřích v možném případě, jak praví Bernard v knize k papeži Eugeniovi. Hojněji, jestliže po celém křesťanstvu. Usilovněji, jedná-li se o ubírání duchovních dober směřujících k péči o duše, a nepřekonatelněji, jestliže se nikdo neodvažuje odporovati, jednak pro spojení s ramenem světským, jednak pro skryté tresty, vyhlášené proti synům poslušnosti, a jednak pro postup a důstojnosti církevní, které obstarává svým spojencům. Odtud jako stav papežský prospívající církvi větších zásluh si získává, tak stav papežský zvrácený na onom člověku, který zneužívá stavu toho, šíře v církvi větší nákazu, větší nezáslužnosti nabývá.

Jest pak znamením nedostatečnosti papežovy, jestliže neváže si zákona božího a zbožného zaměstnání evangelického, dbá ustanovení lidských, z čehož vinil Bernard Eugenia.

Druhé znamení jest, jestliže papež a představení církevní zanechávajíce obcování Kristova jsou světsky oddáni světu.

Digitized by Google

Třetí znamení jest, jestliže povyšuje kupčíky světa ve službě Kristově a snaží se hlavně, aby k následování světského života chudé církve byly zatěžovány.

Čtvrté znamení jest, jestliže svým rozkazem nebo umisťováním nevhodných v pastýřské péči zbavuje duše, které mají býti spaseny, slova božího. Proto na to mysle nechtěl Linkolnský připustiti jakéhosi příbuzného papežova za kanovníka Linkolnského kostela, udávaje proto mezi jiným také tento pravděpodobný důvod: „Po hříchu Luciferově," vece, „který týž bude na konci za času onoho syna zatracení, Antikrista, kterého zahubí Pán Ježíš dechem úst svých, není ani nemůže býti jiný druh hříchu tak protivný nebo odporný apoštolské neb evangelické nauce, tak nenáviděný samému Pánu Ježíši Kristu, tak zavržený a ohavný a tak záhubný pokolení lidskému, jako zpronevěřením pastýřské služby usmrcovati a hubiti duše, které mají býti oživovány a spaseny úřadem a službou pastýřské péče. I poznáváme z nejpatrnějších svědectví písma svatého, že tento hřích páší ti, kdo byvše ustanoveni v moci pastýřské péče, dosti činí svým tělesným rozkošem z mléka a vlny ovcí Kristových a nepřisluhují povinně službou pastýřského úřadu k zjednání věčné spásy ovcí Kristových. Neboť toto nevykonávání služeb pastýřských jest dle svědectví písma zabíjení a hubení ovcí Kristových. Že pak tyto dva druhy hříchů, jsou, třeba různě, nejhorší a že nesmírně vynikají nad každý jiný druh hříchu, to jest zřejmo z toho, čím jsou tyto přímo protivny dvěma věcem, jež jsou a slovou, třeba různě a nepodobně, nejlepšími; neboť nejhorší jest to, co jest protivné nejlepším atd. Ale poněvadž v dobrých věcech příčina dobrého jest lepší nad způsobené a ve zlých věcech příčina zlého jest horší nad způsobené, jest zřejmo, že ti, kdo uvádí do církve Kristovy takovéto nejhorší hubitele boží podobnosti a božího konání mezi ovcemi Kristovými, jsou horší nad ony nejhorší hubitele a jsou bližší Luciferovi a Antikristu; a v tom, že jsou horší, postupně více vynikají ti, kteří pro větší a božštější moc, která jim jest svěřena k vzdělání a ne ke zkáze, více jsou vázáni vylučovati a vyhlazovati z církve boží takovéto nejhorší hubitele." Tolik Linkolnský.

On tedy chce v krátkosti říci tolik, že zabíjení a hubení ovcí Kristových jsou dva hříchy nejhorší, třeba různě, poněvadž oživování ovcí milostí a oslavování jich jsou dvě nejlepší dobra ovcí, ačkoli rozdílně, kterýmž ony dvě věci, totiž zabíjení a hubení, jsou opačné. A poněvadž opakem oživování jest zabíjení a opakem oslavování hubení, následuje z toho, že tyto dva hříchy jsou o tolik těžší, o kolik jsou výbornějším dobrům na odpor. A poněvadž Bůh jest sám sebou příčina oněch dober, následuje, že vražedníci a hubitelé ovcí jsou o tolik horší jiných, o kolik horší hříchy jsou zabíjení a hubení ovcí. I jest patrno, že ti, kdo zabíjejí duše jsou nejhorší služebníci Antikristovi a Satanovi.

Z toho plyne, že bouřiti se proti bloudícímu papeži jest poslouchati Krista Pána, což nejvíce nastává v opatřeních, která za-

Digitized by Google

vánějí osobními zájmy. Volám si svět za svědka na to, že papežské rozdílení obročí rozsévá příliš široce v církvi nájemníky a se strany papežů dává příležitost vynášeti v nich moc náměstčí, přílišně ceniti důstojnost světskou a přílišně toužiti po blouznivé svatosti. Avšak ti doktorové, kteří očekávají světskou odměnu od papeže nebo se otrocky bojí jeho moci, a tak praví, že on jest nedostižné moci, nemůže zhřešiti, nemůže býti opravován a že může volně konati, cokoli by se mu zlíbilo — jsou falešní proroci a falešní apoštolé Antikristovi.

Z řečeného již jest patrno, že stolice apoštolská jest moc souditi a učiti zákonu Kristovu; nebo podruhé, že jest rod svatých papežů po sobě nastupujících, jak bylo řečeno. A tímto způsobem jest pojímána apoštolská stolice v distinkci 22. ‚Svatosvatá', kde praví papež Anaklet: „Avšak tato apoštolská stolice, hlava i stěžej, jak bylo s vrchu řečeno, jest ustanovena od Pána, ne od jiného, a jako dvéře jsou řízeny stěžejí, tak mocí této svaté apoštolské stolice jsou řízeny dle rozhodování Páně všecky jiné církve." Tento papež usiloval, aby sám byl hlavou a stěžejí, hlavou ve vládě a stěžejí v řízení. Ale má dosti slabý důvod k dokázání své snahy. Neboť dokazuje od podobného, řka: ‚Jako stěžejí řídí se dvéře, tak mocí této svaté apoštolské stolice jsou řízeny dle rozhodování Páně všecky jiné církve.' Stačilo by dokázati, že papež s kardinály dobře řídí sebe. Neboť jako jednou stěžejí toliko jedny dvéře jsou řízeny, tak bylo by dobře, aby svou naukou a mocí oni sami byli dobře řízeni a potom, aby i jiné církve byly jimi řízeny.

Neboť jak oni řídí naši Pražskou církev, leč tím, že rozdělují obročí lakomcům a shromažďují peníze? Ale kde jest učení nebo jiné přisluhování mocí?

Po třetí béře se stolice za moc; a tím způsobem jest pojímána v distinkci 21. ‚Nižší,' kde praví papež Mikuláš: „Nižší stolice nemůže mocnějšímu dáti rozhřešení;" a ze slov 10. kap. Isaiáše: ‚Zdaliž se bude sekera velebiti nad toho kdož ní seká, zdaliž se honositi bude pila nad toho kdož ní tře,' činí závěr, ale dosti drze, pravě: „Připomenuvše tedy toto z písma svatého, nad slunce jasněji jsme ukázali, že nikdo, kdo jest menší vážnosti, nemůže odsouditi svým soudem toho, kdo má větší moc, ani ho podrobiti svým určením." Hle, zde nazývá nižší stolicí člověka menší vážnosti a vyšší stolicí člověka větší vážnosti. Avšak jak béře se ‚stolice'? Neboť Pelagius praví v distinkci 21., ‚Když praví': „Jest tedy první stolicí apoštola Petra církev Římská, nemající poskvrny ani vrásky, aniž co takového." Hle, tam se praví, že stolice Petrova jest Římská církev. Ale čím jest zjištěno, že jest bez poskvrny a vrásky? Neboť ona stolice nebo církev není ani papež, ani papež s kardinály, kteří nejsou bez poskvrny, ani kamenný kostel. Vskutku nemohu to jinak pojímati, leč že stolice ona jsou všichni, kdo napodobují konečně život Petrův dle zákona Kristova; neboť oni nejprvé budou ve vlasti bez poskvrny a vrásky. Ale byla-li snaha tohoto papeže taková nevím.

Digitized by Google

Proto Augustin ve výkladu na žalm: ‚Veselím se z toho, že mi říkáno bývá' atd., na slova: ‚Nebo tamť seděly stolice na soudu,' k uvedenému praví takto: „Jak tam seděly stolice na soudu? Podivuhodná to hádanka, podivuhodná otázka, nerozumíme-li stolicí to, co po řecku nazývá se θρόνος. Θρόνος nazývají Řekové sedadla jaksi čestná. A proto, bratři moji, není divné, sedí-li lidé na stolicích nebo na sedadlech. Avšak, aby stolice samy seděly, jak tomu můžeme rozuměti? Jako kdyby někdo řekl: ‚Ať zde sedí stolice' nebo ‚ať zde sedí stolce'; ‚seděti na stolici', ‚seděti na stolicích'; na stolicích se sedí, ale samy stolice nesedí. Což to tedy jest, že ‚tamť seděly stolice na soudu?' Jistě slýcháváte Pána, an dí: ‚Nebe jest mi stolicí (trůnem), země pak podnoží noh mých.' Latinsky pak toto celé se řekne takto: ‚Coelum mihi sedes est.' Kdo jsou tito, leč spravedliví? Kdo jsou nebesa, leč spravedliví? Která jest církev? Oni jsou církev; tak jsou mnohé, aby jedna byla. Tak tedy i spravedliví; tak spravedliví jsou nebe, aby byli nebesy. Na nich pak sedí Bůh a Bůh o nich soudí. A ne bez příčiny jest řečeno: ‚Nebesa vypravují slávu Boží.' Apoštolové pak stali se nebesy. A proč stali se nebesy? Proto že byli ospravedlněni. Jako učiněn jest zemí hříšník, kterému bylo řečeno: ‚Prach jsi a v prach se obrátíš,' tak ospravedlnění učiněni jsou nebem. Nosili Boha a Bůh nad nimi konal zázraky, hřměl hrůzy a dštil útěchy. Oni tedy byli nebesy a vypravovali slávu boží. Neboť abyste poznali ona řečená nebesa, praví v tomtéž žalmu: ‚Po vší zemi rozchází se zpráva jejich až do končin okršlku slova jich.' Tážeš-li se čí, shledáš, že nebes. Jestliže tedy jsou nebesa stolicí boží, apoštolové jsou pak nebesa, stali se tedy oni stolicemi božími a jsou trůn boží. Neboť řečeno jest na místě jiném: „Duše spravedlivého jest stolice moudrosti." Veliká věc jest řečena slovy ‚duše spravedlivého jest stolice moudrosti', t. j. v duši spravedlivého sedí moudrost jako na trůně svém a odtud soudí, cokoliv soudí. Budou tedy stolicemi moudrosti a proto pravil jim Pán: „... (posadíte se) i vy na dvanácti trůních, soudíce dvanáctero pokolení Izraelské.' A jako oni budou seděti na dvanácti stolicích, tak i sami jsou stolice boží. Neboť o nich zajisté řečeno jest: ‚Tamť seděly stolice na soudu.' Jak budou tam seděti stolice? Které stolice seděly? A kdo jsou stolice, o nichž jest řečeno: ‚Duše spravedlivého jest stolice moudrosti?' Kdo jsou stolice nebes? Nebesa. Kdo jsou nebesa? Nebe. Co jest nebe, o kterém praví Pán: ‚Nebe jest mi stolicí?' I oni spravedliví jsou stolice i mají stolice i v onom Jerusalémě budou seděti stolice. K čemu? K soudu. ‚Posadíte se i vy,' vece, ‚na dvanácti trůních, soudíce dvanáctero pokolení Izraelské.' Koho soudíce? Ty, kdo jsou dole na zemi. Kdo budou souditi? Kdo se staly nebesy." Tolik Augustin, ukazuje z písma, že spravedliví jsou stolice boží a ti, kdo budou souditi.

Po čtvrté béře se stolice za místo, na kterém některý apoštol setrval značný čas, řídě lid dle zákona Kristova. Tímto způsobem Jeruzalém, ne pouhá obec, ale s lidem, byl stolicí apoštola Jakuba, který jakožto první biskup, vyvolený od apoštolů, byl tam ustanoven

Digitized by Google

od Pána. A Antiochie byla první stolicí apoštola Petra; a tak praví papež Marcel ve XXIV., kv. 1.: „Prosíme Vás bratří, abyste ničemu jinému neučili a nic jiného nemyslili, než co jste přijali od sv. apoštola Petra, od ostatních apoštolů a otců." A níže: „Jeho stolice," totiž Petrova, „byla nejprve u Vás; ta pak na rozkaz Páně byla přenešena do Říma a s pomocí milostí boží my dnes jí vládneme. Jestliže Vaše antiochenská stolice, která druhdy byla první, ustoupila stolici římské, pak není žádné, která by nebyla podřízena vládě této stolice." Hle, tento papež velmi krásně počal, ale velmi zapleteně ukončil. Nejprve praví s prosbou, aby kněží v Antiochii ničemu jinému neučili, leč, co přijali od Petra a ostatních apoštolů a od svatých otců. Ó, kéž by to činili všichni duchovní! Potom praví, že stolice Petrova byla prvotně u nich, t. j. že to bylo první jeho význačné místo sídelní, kde jako biskup učil zákonu Kristovu. A to jest pravda. Ale když praví: ‚Potom však byla přenesena do Říma,' totiž stolice Petrova, tu vskutku nevím, která jest to stolice, jež byla tak přenesena; neboť nebyla to církev, nebylo místo, nebyl to lid. Praví-li se, že to byla Petrova moc učiti zákonu — ta byla za času Petrova v Antiochii i v Římě. Co tedy bylo přeneseno, leč Petr, když přišel z Antiochie do Říma? Avšak Petrem nevládl papež Marcel, ani Petr není stolice římská. K čemu tedy vztahuje se tam ono zájmeno ‚jí', ve slovech ‚jí vládneme?' Zajisté mluví papež ten zapleteně, poněvadž po obdržení důchodu, jsa římským biskupem, snažil se, aby z moci císařovy byla nazývána římská církev první, t. j. důstojnější stolicí, kterouž on vládne; a tak se snažil, aby kněží Antiochenští se mu podřídili. Žádal-li toto Petr sídle v Římě, nevím. Ale vím, že ve svých listech požadoval, aby následovali šlépějí Ježíše Krista. Pomíjím, jak ještě mnozí papežové a kanonisté temně mluví o stolici apoštolské, avšak nepravím, že obec římská jest stolice apoštolská na tolik potřebná, že by bez ní církev Ježíše Krista nemohla státi. Neboť kdyby, což jest možno, Řím byl zničen jako Sodoma přece by ještě církev křesťanská mohla státi. A není také pravda, že kdekoliv jest papež tam jest Řím, ačkoliv jest pravda, že, kdekoliv by byl papež dokud je zde na zemi, tam jest moc Petrova na papeži, dokud tento neustupuje od zákona Pána našeho Ježíše Krista. A tolik bych řekl o stolici apoštolské vzhledem k době přítomné.

Kapitola devatenáctá.

Bylo řečeno, co jest stolice apoštolská; i jest říci v čem jest oné stolice poslouchati. A svrchu řečení doktorové praví, že nižší musí jí poslouchati ve všem, kde se jim nezapovídá pouhé dobro nebo nepřikazuje pouhé zlo, ale prostřední, což může dle způsobu, místa, času neb osoby býti dobré i zlé.

A dokazují to čtyřmi vhodnými svědky totiž Spasitelem, Bernardem, Augustinem a Jeronýmem. A poněvadž doktorové přijali rozeznávání Bernardovo o pouhém dobru a pouhém zlu v listě k mnichu

Digitized by Google

Adamovi, proto jest poznamenati, že svatý Bernard ukázav, že nikoho není poslouchati ve zlém, činí i závěr, pravě: „Jest tedy jisto, že činiti něco zlého i na něčí rozkaz není poslušnost, ale spíše neposlušnost. Ovšem jest dbáti toho, že jsou některá pouhá dobra, některá pouhá zla a v těchto, že není člověk povinnen žádnou poslušností, ježto ani oněch nesmí opomíjeti, i když jsou mu zakázována, ani těchto se dopouštěti, byť i byla přikazována. Dále mezi těmito jsou některé prostřední, které dle způsobu, místa, času neb osoby mohou býti i zlé i dobré. A na tyto položen jest zákon poslušnosti jako na strom vědění dobrého a zlého, který byl uprostřed ráje. V těchto zajisté není dovoleno dávati přednost našemu mínění před míněním učitelů; v těchto vůbec nesmíme zavrhovati ani rozkazů, ani zákazů představených." A níže: „Víra, naděje a láska a ostatní takové věci jsou pouhá dobra a nemohou býti ani zakazována ani nedržena. Pouhá zla pak jsou krádež, svatokrádež, cizoložství a ostatní takové věci, které ovšem nemohou býti ani přikazovány nebo konány dobře ani zakazovány nebo nekonány zle. Nemůžeť zajisté zákaz žádného člověka brániti přikázáním ani ničí rozkaz dávati přednost věcem zakázaným. Konečně pak jsou prostřední, o kterých sice skrze ně samé nelze poznati, ani že jsou dobré, ani že jsou zlé, přece však možno je nerozhodně a stejně dobře i zle poroučeti nebo zakazovati, ale nijak nelze, aby v nich podřízení zle poslouchali. Z těchto jest, abych k vůli příkladu to uvedl, postiti se, bdíti, čísti a některé takové věci. Avšak jest věděti, že některé prostřední věci přestupují smysl nečistých nebo zlých. Neboť manželství, ačkoliv může se státi nebo ne, stalo-li se, nesmí již býti rušeno. Co tedy před sňatkem bylo zřetelně prostřední, to nabývá síly pouhého dobra na těch, kdo již vstoupili v manželství. Dále: Míti soukromý majetek jest pro člověka světského prostřední, poněvadž jest dovoleno i nemíti jej. Ale pro mnicha jest to pouhé zlo, poněvadž není mu dovoleno míti majetek." Tolik Bernard.

Jest také poznamenati, že dle mínění těch, kdo mluví o lidských skutcích, některý skutek slove (u nich) střední, který dle své prvotní snahy nenazývá se ani dobrem mravu, ani zlem neřesti; tak na př. stavěti nebo tkáti. Skutky pak dobrými nebo zlými dle původu nazývají se ty, které vyjadřují podstatu neb povahu skutku mravně dobrého neb zlého, přece však neobsahují okolností, které samy sebou stanoví povahu takových úkonů v druhu ctnosti neb neřesti; takové jsou dávati almužnu a zabíti člověka. Neboť obojí z těchto věcí může se státi jak dobře, tak zle dle různosti příčiny nebo úmyslu člověka konajícího. Neboť dávati almužnu k vůli marné slávě jest zlé právě tak, jako zabíti člověka ze splnomocnění božího, aby nešířil nákazu v církvi, jest dobré. Některé pak skutky jsou nahromaděné, kteréž nazývají se prostě mravně dobré neb zlé, jako smilniti a krásti vzhledem k neřesti a láskou milovati Boha a bližního vzhledem k ctnosti. Zkrátka jest takto některý skutek prostě dobrý, jako láskou milovati Boha, jiný pak prostě zlý, jako nenáviděti Boha.

Dále: Některý skutek jest dobrý dle původu, který ovšem kloní

Digitized by Google

člověka spíše k tomu, aby soudil, že skutek ten je dobrý, než aby soudil, že jest zlý; tak na př. postiti se a dávati alumužnu. Jiný pak jest zlý dle původu, a ten ovšem kloní člověka k tomu, aby spíše soudil, že skutek ten jest zlý než že jest dobrý, třeba že se může dobře státi. jako ku př.: zabíti člověka. Ale střední nazývá se takový skutek, který nekloní člověka k tomu, aby spíše soudil, že jest to skutek dobrý, než že jest zlý, ani naopak; takové jsou: tkáti, jísti, orati nebo běžeti.

A proto skutek prostě dobrý jest na prvním stupni. Skutek dobrý dle původu jest jaksi na prostředním stupni a skutek střední na nejnižším stupni. Příklad těchto tří jest: Milovati Boha, postiti se a tkáti. Podobně jest to s opáčnými. Neboť skutek prostě zlý jest na př. nenáviděti Boha a skutek dle původu zlý jest ku př. zabíti člověka. Ale třetí, totiž střední zlý skutek, se nevyskytá, poněvadž pak by nebyl střední; neboť středním nazývá se proto, že se nekloní více k ctnosti než k neřesti, nebo naopak.

Dále jest poznamenati, že bezprostřední rozdělení skutků lidských jest, že jsou buď ctnostné nebo neřestné. I jest patrno, že je-li člověk neřestný a koná něco, tu koná to neřestně; a je-li ctnostný a koná něco, tu koná to ctnostně; neboť jako neřest, která nazývá se zločinem nebo smrtelným hříchem, nakazí všeobecně skutky člověka, tak ctnost oživuje veškeré skutky člověka ctnostného na tolik, že je-li v milosti, získává si prý zásluh a modlí se spánkem i konáním čehokoliv, jak praví svatí doktoři, zvláště svatý Augustin, Řehoř, Jeroným a jiní. I zakládá se výrok tento na oněch slovech Spasitele našeho Ježíše Krista, která pravil v 6. kap. evangelia Matoušova: „Protož jestli by oko tvé sprostné bylo, všecko tělo tvé světlé bude," t. j. jestliže snaha bude v milosti dobrá ke skutku, pak všecko tělo tvé, t. j. souhrn všech tvých skutků bude světlý, poněvadž čistý před Bohem. „Pakliť by oko tvé," t. j. snaha „bylo nešlechetné," t. j. zatížené vinou a poskvrněné neřestí, „všecko tělo tvé," totiž skutků, „tmavé," t. j. neřestné „bude". Proto učitel národů, apoštol Pavel takto přikazuje, řka: „Vše ku slávě boží čiňte." (2. list ke Korintským, kap. 10.). A jinde v poslední kapitole 1. listu ke Korintským dí: „Všecky věci vaše ať se dějí v lásce." A proto veškerý způsob života v lásce jest ctnostný a veškerý způsob života lidského mimo lásku jset neřestný.

Z toho jest patrno, že jako nikdo nemůže býti střední vzhledem ke ctnosti nebo neřesti, poněvadž jest nutno, aby byl buď v milosti Boha Všemohoucího nebo mimo milost, tak žádné obcování člověka nemůže býti střední. Ve věcech ctnostných tedy jest představeného poslouchati, v neřestných však jest odvážně se protiviti rozkazům.

Po poznamenání tohoto a kap. 17. ‚O poslušnosti' má se kterýkoli Kristův věrný střici, aby nevěřil, že rozkazuje-li římský biskup nebo představený něco, že jest to nutno konati jako přikázání boží, jako kdyby onen představený nemohl blouditi, jako nemůže Ježíš Kristus.

Po druhé věziž o přikázání v zákoně božím, že něco přikazuje se nám zmateně a něco zřetelně. Zmateně přikazuje se to cokoliv máme

Digitized by Google

činiti bez ustání záslužně způsobem, jak praví sv. Augustin, že veškerá pravda jest obsažena v písmě; avšak skutek přikázaný, k němuž nevede důvod nebo užitek církve Kristovy, není přímo ani nepřímo obsažen v písmu. A takový není poddaný vázán konati, byť byl rozkázán od papeže, nebo od jiného představeného, aby jím nebyla porušena svoboda zákona božího. Neboť máme přijmouti jako víru, že Bůh nekáže nám činiti nic, leč co jest záslužné a důvodné a následovně prospěšné ke spáse.

Závěrek budiž tento: Poddaní jsou vázáni poslouchati ochotně a rádi představených ctnostných ba i nepořádných, dokud tito káží naplňovati přikázání Pána Ježíše Krista. Tento závěr jest patrný. Neboť ve 23. kap. evangelia Matoušova praví Kristus: „Na stolici Mojžíšově posadili se zákonníci a farizeové. Protož všecko, což by koliv rozkázali vám zachovávati, zachovávejte a čiňte," všecko totiž, co jsem přikázal. Proto Augustin ve výkladu na Jana jak bylo řečeno v předešlé kapitole vece: „Sedíce na stolici Mojžíšově učí zákonu božímu a tedy Bůh učí skrze ně; jestliže by však chtěli svým věcem učiti, neslyšte jich, nečiňte toho." Tolik Augustin. A vzhledem k tomu praví také Kristus v 10. kap. Lukášově: „Kdož vás slyší mne slyší; a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá," a následovně i Bohem Otcem, poněvadž neposlouchá takových jako lidí, ale jako služebníků Boha, kterého především posloucháme.

Proto nikdo nemá poslouchati člověka v něčem třeba velmi nepatrném, co se příčí přikázání božímu; to nazývá sv. Bernard radou boží. Neboť v 5. kap. ‚Skutků apoštolských' praví Petr: „Více sluší poslouchati Boha než lidí." Protož jako káže se nám poslouchati představených ve věcech dovolených a čestných s přibráním okolností, tak káže se nám zjevně se jim protiviti, když kráčejí protivně božským radám neb přikázáním.

Ježto pak Pavel přikazuje, abychom byli jeho následovníky (1. list ke Korintským, kap. 2.), pro lehkou vinu zjevně odporoval Petrovi, jak se praví v 2. kap. listu ke Galatským, a ježto my jsme vázáni poslouchati ve skutcích prostředních nebo středních Pavla a kteréhokoli pisatele písma svatého více, než tohoto římského biskupa; a ježto nejsme vázáni následovati kteréhokoli apoštola, leč na kolik on následuje Pána Ježíše Krista, jak jde z vymezení apoštolova — jest patrno, že nejsme vázáni poslouchati po svatých apoštolech žádného představeného, leč na kolik přikazuje neb radí rady neb přikázání Kristova. A proto svatý Apoštol v 1. listě ke Korintským, kap. 4. a 11., když radí, aby byli jeho následovníky, ihned oznamuje způsob následování, pravě: „... jako i já Kristův." A proto opatrný poddaný má zkoumati rozkazy představeného, když tento zdá se uchylovati od zákona Kristova neb jeho pravidla. Neboť žádný představený není takový, aby nemohl býti opraven. A proto Kristus častěji přikazoval bdíti ve skutcích; tak ve 13. kap. evangelia sv. Marka praví: „Všechněm pravím bděte!" A ve 4. kap. 1. listu Janova praví apoštol tento: „Nejmilejší, ne každému duchu věřte, ale zkoušejte duchů, jsou-li

Digitized by Google

z Boha; neboť mnozí falešní proroci vyšli na svět." A ve 24. kap. evangelia Matoušova dí Spasitel: „A mnozí falešní proroci povstanou a svedou mnohé."

A vzhledem k tomu mluví velmi krásně sv. Bernard v listě k mnichu Adamovi, káraje ho, že neopatrně uposlechl svého opata proti pravidlu svého slibu. Proto praví ve zvolání, ale posměšně: „Ó mnicha toho nejposlušnějšího, jemuž z jakýchkoli slov starších neunikne ani jediné iota, který nedbá, jaké jest to, co se mu káže, jsa tím pouze spokojen, že se to káže; toť poslušnost bez prodlení. Jest-li tak nutno, to budiž vyvráceno již knihou evangelia: „Protož buďte opatrní jako hadové." Dostačí zajisté, že následuje: „... a sprostní jako holubice." A netvrdím, že mají býti posuzovány od poddaných ty rozkazy představených, kde není dopadeno nic protivného ustanovením božím. Ale tvrdím, že jest nutna i opatrnost, kterou všímáme si toho, zda něco se protiví, i svoboda, kterou zavrhujeme ohavné." A dále vece tento: „Nemám se co tázati, zda viděl ten, kdo rozkázal. Rci mi prosím, kdyby tě někdo ozbrojil proti svému hrdlu, vtisknuv ti do ruky meč, přivolil bys k tomu? Zdaž se to počítá i jiným za hřích vraždy, mohl-li bys tomu zabrániti? Nuže, tedy viz, abys snad pod rouškou poslušnosti nesloužil k něčemu těžšímu." Tolik Bernard. I uvádí mnoho svědectví z písem a činí závěr: „Tys tedy myslil, přes všecka tato á jiná toho způsobu vypočítaná svědectví pravdy, že jest poslouchati kohokoliv? Nenáviděná převrácenost poslušnosti jest vlastnost, která bojuje vždy s pravdou a opásává se proti pravdě." Tolik Bernard.

A proto týž Bernard klade v kázání o příchodu Páně patero podmínek oprávňujících poslušnost: 1. Jest-li to skutek svatý, poněvadž nesmí se uposlechnouti proti Bohu. 2. Jest-li dobrovolný. 3. Jest-li čistý dle svatého úmyslu, podle učení Spasitelova v 6. kap. evang. Matoušova: „Protož, jestliže by oko tvé sprostné bylo, všecko tělo tvé světlé bude." 4. Jest-li to skutek opatrný, poněvadž přílišnost nebo nedostatek porušuje. 5. Jest-li pevný, vytrvalý až k povinnému konci. Z toho jest patrno, že poddaný, uvažuje o neopatrném nařízení představeného, o němž jest nebo má býti známo, že směřuje ke škodě církve odvádějíc od vzývání Boha a od prospěchu k spáse duší, má se onomu představenému postaviti na odpor. Neboť takovýto odpor jest pravá poslušnost, prokázaná neřku-li Bohu, vzhledem k zákonu o bratrském potrestání, ale i onomu představenému, neboť žádný představený nemá přikazovati nic, leč dobré. Poněvadž tedy poddaný jest z poslušnosti vázán od představeného k dobrému dle původu, následuje z toho, že ho poslouchá, jestliže se mu takto staví na odpor, jak jest to jeho povinností, poněvadž odvraceje ho od zlého koná, co jest dobré. Z toho jest patrno, že poddaný, poslouchající svého představeného ve zlém, nemůže býti vymluven ze hříchu. Neboť Spasitel praví v 15. kap. evangelia Matoušova: „Povede-liť pak slepý slepého, oba v jámu upadnou," t. j. jestliže slepý, t. j. neznalý neb zlý představený vede slepého, t. j. neznalého neb zlého poddaného rozkazem ke skutku, oba upadnou v jámu bludu. Proto Kristus případně řekl učedníkům o zá-

Digitized by Google

konnících a farizejích, kteří učili, že jest hřích, jísti chléb rukama neumytýma, ač to přece není hřích: „Nechte jich; vůdcové‘ jsou slepí slepých.“ Což jest ‚nechte jich?‘ Glossa praví: „T. j. ustupte jejich vůli, slepí jsou,“ t. j. zatemnění ustanoveními.

A toto Kristovo pravidlo zachovávají hrubá zvířata; neboť kůň nebo osel, pozná-li před sebou jámu, i když jest bodán ostruhami, střeží se propasti jak může; toť patrno i na oslici, která poznavši, že anděl brání, aby nekráčela cestou, kterou chtěl Balaam, lidským hlasem pokárala nemoudrost prorokovu. A proto Bernard v listě k mnichu Adamovi mluví ironicky takto: „Ty nejposlušnější synu, ty nejoddanější žáku, kterýs nestrpěl, aby ten tvůj otec a učitel se od tebe, pokud byl živ, vzdálil ani na okamžik, nebo, jak se říká, na krok, takže bys nebyl váhal padnouti za ním do jámy a to s očima ne slepýma, ale otevřenýma jako Balaam!“ Tolik onen.

Z těchto pak pravd následuje dále, že poddaným duchovním, ba i laikům jest dovoleno souditi skutky svých představených; z toho jde, že jedno jest rozsouzení opatrného a skrytého domnění na soudě svědomí a jiné jest rozsouzení plnomocné pravomoci na soudě církevním. Prvním způsobem má poddaný souditi především sebe sama, dle slov 11. kap. 1. listu ke Korintským: „Ježto, kdybychom se sami rozsuzovali, nebyli bychom souzeni.“ A druhým způsobem má souditi vše, co důsledně náleží mu k spáse, dle slov 2. kap. 1. listu ke Korintským: „Duchovní pak (člověk) rozsuzuje všecko.“ I má laik souditi skutky svého představeného tak, jako Apoštol soudil skutky Petrovy, káraje ho v 2. kap. listu ke Galatským: „Ale já,“ vece, „uzřev, že nesprostně chodí v pravdě evangelium, řekl jsem Petrovi přede všemi: Poněvadž ty jsa Žid pohanský živ jsi a ne židovsky, proč pohany k židovskému způsobu nutíš?“ Po druhé má laik souditi představeného, aby ho znikl: Neboť v 7. kap. evangelia Matoušova praví Kristus: „Pilně se pak varujte falešných proroků, kteříž přicházejí k vám v rouše ovčím, ale vnitř jsou vlci hltaví.“ A po třetí má jej souditi k vůli prospěchu duchovnímu a k vůli výživě tělesné nebo jinému dobře činění; neboť jinak nikdy by kněží nebyli voleni od laiků za kaplany, zpovědníky neb almužníky.

Jako tedy jest dovoleno bohatým tohoto světa zkoumati bedlivým soudem, kterým představeným, jakým a jak dají almužny, při čemž mají se stříci vlků hltavých, což dle Apoštola ve 20. kap. ‚Skutků apoštolských‘ a dle Zlatoústého v kázání 20. ‚O díle nedokonalém‘ zjevně se rozeznává dle toho, že hledají více peníze poddaných než jich spásu, proti slovům Apoštolovým ve 12. kap. 2. listu ke Korintským: „Neboť nehledám toho „což jest vašeho, ale vás.“ A proto ve 20. kap. ‚Skutků apoštolských‘ prorocky předvídaje takové falešné apoštoly mluví takto: „Nebo já to vím, že po mém odjíti vejdou mezi vás vlci hltaví, kteříž nebudou odpouštěti stádu.“ A poněvadž tato vlčí povaha se poznává zřejmě po loupení světských statků a uvalování trestů, aby tyto světské statky ještě hojněji byly zachvacovány, vykládá Apoštol, že on měl způsob právě opačný: „Stříbra,“ vece, „neb zlata neb roucha

Digitized by Google

nežádal jsem od žádného. Nýbrž sami víte, že toho, čehož mi kdy potřebí bylo, i těm, kteříž jsou se mnou, dobývaly ruce tyto."

Mají tedy poddaní, žijíce zbožně v Kristu, dbáti života apoštolů a uvažovati, zdali jejich představení žijí jim podobně. Jsou-li však liknaví v duchovní službě, jsou-li pilní vymáhání peněz, pohrdajíce evangelickou chudobou a usilujíce o svět a rozsévají-li zjevně také jiné hříchy, pak o nich, jako takových, poznají dle skutků, že se uchýlili od náboženství Pána Ježíše Krista, A protož vy, srdeční milovníci zákona Kristova, nejprvé skutkům jejich věřte, směřují-li k světu, po druhé rozkazů jejich dbejte, zaváněji-li lakomstvím nebo světským ziskem, a po třetí raďte se s písmem svatým, káží-li podobně radě Kristově a dle toho jim věřte, nebo nevěřte dle opaku toho. Avšak nechť neříkají kaplanové laikům: „Což vám náleží rozsuzovati život nebo skutky naše?" Neboť Spasitel náš praví ve 23. kap. evangelia Matoušova: „... podle skutků jejich poznáte je." A potom osvětluje zástupům skutky představených, aby poznavše je dovedli se jim zdravě vyhnouti; ba když by představení říkali: ‚Což vám náleží rozsuzovati život neb skutky naše'? budiž takovým houževnatě odporováno od laiků slovy: „Což vám náleží přijímati naše almužny?" Neboť Apoštol praví v poslední kap. 2. listu k Thessalonickým: „Přikazujemeť pak vám, bratří, ve jménu Pána našeho Ježíše Krista, abyste se oddělovali od každého bratra, kterýž by se choval neřádně a ne podle naučení vydaného, kteréž přijal od nás. Nebo sami víte, kterak jest potřebí následovati nás; poněvadž jsme se nechovali mezi vámi neslušně, aniž jsme darmo chleba jedli u koho; ale s prací a s těžkostí." A níže: „Nebo, i když jsme byli u vás, to jsme vám předkládali: Kdo nechce dělati, aby také nejedl."

I jest patrno, že poddaní mají důvodně souditi o rozkazech a skutcích představených, poněvadž jinak byli by v nebezpečí věčné smrti, kdyby jich opatrně nerozsuzovali, v čem mají jim věřiti, v čem mají jich následovati a v čem jich mají důvodně dle zákona božího poslouchati. Neboť nás předem napomenul Pán, mistr nejlepší: „Pilně se pak varujte falešných proroků" (Matouš, kap. 7.) a „varujte se kvasu farizejského" (Matouš, kap. 16.). A ve 24. kap. Matoušově praví: „... nevycházejte ... nevěřte!" A ve 23. kap. Matoušově: „... ale podle skutků jejich nečiňte!" On také sám vybízel kněží a zástupy, aby soudili o jeho skutcích, pravě v 8. kap. Janově: „Kdo z vás uviní mne z hříchu?" A v 10. kap. Janově: „... byste pak mně nevěřili, aspoň skutkům věřte." Ó jak jest to zlé pro církev Kristovu, že naši představení více vyžadují, aby se věřilo jejich schvalování a zavrhování ve všech jejich soudech, než vyžadují, aby se věřilo víře v písmo svaté, kteráž jest víra katolická. A více trestají za přestupek svých ustanovení, než za rouhání proti obzvláštní víře Kristově. A tak lze o nich říci ona slova žalmu: „A kterýž jídal chléb můj, pozdvihl paty proti mně." Neboť oni právě, jak tvrdí, pojídají dědictví Kristovo a přece více cení svá přikázání než přikázání toho Pána našeho Ježíše Krista.

Digitized by Google

Kapitola dvacátá.

Dále poněvadž dvojakému výroku doktorů lépe se rozumí, když praví: *‚Nižší musí poslouchati římské církve a představených ve všem‘* atd., a opět: *‚Tedy jest jich poslouchati a poslušnu býti‘* — předpokládám dle správné mluvnice, že toto spojení ‚jest poslouchati‘ platí tolik, jako spojení ‚musí poslouchati,‘ a dále, že toto slovo ‚musí‘ vyjadřuje nutnost zavázání k poslušnosti pod trestem smrtelného hříchu. Předpoklad ten jde z toho, že doktorové uvádějí slova Spasitelova z 23. kap. evangelia Matoušova: „Protož všecko, což by koli rozkázali vám zachovávati, zachovávejte a čiňte,“ protože tento výrok Páně jest přikázání. Po druhé jde onen předpoklad ze slov doktorů, ani praví: *Někteří pak z kněžstva v království Českém nechtí s tím souhlasiti, usilujíce, co na nich jest, navésti věrný lid k neposlušnosti vzhledem k představeným a k neúctě proti důstojnosti papežské, biskupské, kněžské a duchovenské.* Jest však známo, že v poslušnosti a neúctě, kterou doktorové dávají na rozum, byl by smrtelný hřích. Po třetí jde tento předpoklad z uvedení svatého Augustina, kde dí: „... (kdybys) neposlechl svého otce (rozuměj ne otce tělesného, ale duchovního), pak jsi ztratil veškeré ctnosti.“ Jest však jasno, že člověk ctnostný nemůže ztratiti veškeré ctnosti, leč smrtelným hříchem. A tak v onom výroku neposlušnost vnucuje hřích. Tento tedy výrok doktorů: *„Nižší musí poslouchati římské církve a představených ve všem“* atd., platí dle předpokladu tolik, jako musí poslouchati pod trestem smrtelného hříchu.

A proto dle tohoto smyslu nyní křičí, že jsem neposlušen římské církve a dávají mne proto do klatby. A jest přece jasno ze zákona božího a ze zákona kanonů, že nikdo nesmí býti dán do klatby, leč pro smrtelný hřích, jak jsem řekl jinde.

Mám-li tento předpoklad, kladu následující závěr: *Nižší nemusí poslouchati žádné apoštolské stolice římské církve, t. j. žádného papeže s kardinály, jak to pojímají doktorové, ani představených v ničem, co není ani pouhé zlo, ani pouhé dobro.*

Důkaz: Král, markrabě, vévoda, pán, rytíř, měšťan nebo venkovan není vázán pod trestem smrtelného hříchu poslouchati žádné římské církve ani představených, aby nedržel svého majetku nebo nevcházel v manželství; a tyto věci, totiž držeti svůj majetek a vcházeti v manželství nejsou osobám těm ani pouhá dobra, ani pouhá zla. Závěr tedy jest správný. Důsledek je známý a návěst dolejší jde ze sv. Bernarda v listě k mnichu Adamovi, když dí: „Jest však věděti, že střední skutky nejčastěji přestupují smysl nečistých nebo zlých. Neboť manželství ačkoliv může se státi nebo ne, stalo-li se nesmí býti rušeno. Co tedy bylo před sňatkem zřetelně prostřední, to nabývá síly pouhého dobra na těch, kdo již vstoupili v manželství. Dále: Míti soukromý majetek jest pro člověka světského prostřední, poněvadž jest dovoleno i nemíti jej. Ale pro mnicha jest to pouhé zlo, poněvadž není mu dovoleno míti majetek.“ Tolik Bernard.

Digitized by Google

Hořejší návěst dokazuje se takto: Žádné římské církvi není dovoleno rozkazovati pod trestem smrtelného hříchu, aby král, markrabí, vévoda, pán, rytíř, měšťan neb venkovan vcházel ve sňatek nebo nedržel svého majetku; proto také nikdo z uvedených není vázán pod trestem smrtelného hříchu poslouchati. Důsledek je známý a návěst jest patrna, poněvadž římské církvi není dovoleno svůj rozkaz povyšovati nad radu Kristovu. Ale rozkazováním, aby král, markrabě, vévoda, pán nebo rytíř nedržel nic ze svého majetku, povyšovala by římská církev svůj rozkaz nad radu Kristovu, kteráž jest první mezi 12 předními radami evangelickými; jest to totiž dobrovolná chudoba, spočívající v odřeknutí se svého majetku, což vyrozumívá nouzi. Kristus radí, ale nepřikazuje, pravě kterémusi mladému knížeti v 19. kap. Matoušově: „Chceš-li dokonalým býti, jdiž a prodej statek svůj a rozdej chudým ... a následuj mne." Podobně římská církev přikazujíc, aby král, markrabí, vévoda nebo jiný světský člověk vešel v manželství, rozkazovala by proti radě Kristově. Jakž by tedy nejednala proti Kristu? Neboť zachování čistoty panické až do smrti jest třetí Kristova rada evangelická, o níž praví v 19. kap. evangelia Matoušova: „A jsouť panicové, kteří se sami v panictví oddali pro království nebeské;" to pak Kristus nepřikazuje, ale radí, aby ten, komu se to líbí, dobrovolně to zachovával; i praví: „Kdo může pochopiti, pochop."

Byla by tedy veliká opovážlivost od římské církve nutiti někoho pod trestem smrtelného hříchu přes rady jejího Pána. To bylo by zajisté vkládati břemena nesnesitelná na ramena lidská, jak praví Spasitel v 23. kap. evangelia Matoušova, kteráž břemena zákonníci a farizeové sedíce na stolici Mojžíšově nedrží, ale na jiné vkládají, jak praví Kristus tamtéž. A proto Apoštol Kristův, který viděl tajemství boží, kterých neviděla římská církev, neopovážil se rozkazovati vdáti se nebo zůstati v zdrženlivosti; pročež v 7. kap. 1. listu ke Korintským praví: „Ale jeden každý svůj vlastní dar od Boha má, jeden tak a jiný jinak." Nechtěl apoštol nic přikazovati, leč, co skrze něho přikázal Pán a tak co bylo užitečno poslouchajícímu. Neboť jsou mnohé rady jiným, které nám pro křehkost nebo neznalost radami nejsou. Jako ku př. jeden vchází v manželství bez hříchu smrtelného v Pánu, ač přece bylo by mu lépe zachovati pannu svou čistou; ale neví toho, domnívaje se opaku. A proto praví Apoštol: „Ale jeden každý svůj vlastní dar od Boha má, jeden tak a jiný jinak." A následuje: „Pakliť se nemohou zdržeti, nechať v stav manželský vstoupí; nebo lépe jest v stav manželský vstoupiti nežli páliti se." Jsou tedy některé věci některým více užitečny, kteréž jiným byly by méně užitečny a proto byl by očividný blud věřiti, že všechny Kristovy rady byly by užitečny všem, aby je doslovně plnili. A proto syn není vázán pod trestem smrtelného hříchu poslouchati otce, káže-li mu, aby neměl žádného majetku nebo, aby se ženil. Podobně jest i tomu s dcerou, kterou nemůže dovoleně přinutiti, aby setrvala v čistotě až do smrti, ani aby se vdala.

Dále: Kdyby onen výrok doktorů, že *nižší musí poslouchati apo-*

Digitized by Google

štolské stolice římské církve ve všem atd., byl správný, následovalo by, že král Václav, král římský a český a podobně Zikmund, král uherský hřešili by neustále smrtelně proto, že neuposlechli rozkazu římské církve a papeže Bonifáce s kardinály, aby se vzdali království a to onen království římského a tento království uherského. I jest jasno, že vzdáti se království není tomuto ani onomu pouhé zlo, jak jest patrno z výroku Bernardova. A ježto jmenovaní králové ještě nevyplnili onen rozkaz ani od téhož Bonifáce nedostalo se jim vvproštění, následuje z toho, že doposud trvají v neposlušnosti. Ale který člověk zdravého rozumu chtěl by to tvrditi? Neboť dle zákona božího onen papež Bonifác neměl o to usilovati.

Dále následuje, že někteří z řečených doktorů, jako Stanislav, Petr ze Znojma, Jan Eliášův a ještě někteří jsou ustavičně v klatbě papežské. To jest patrno, poněvadž apoštolské stolice římského dvora až podnes neuposlechli. Neboť jestliže již pro spory tajně tak učinili, přece nejsou vyproštěni od znesvěcení, poněvadž bylo jim rozkázáno papežem Inocencem, pod tresty klatby, zbavení obročí a nezpůsobilosti, aby skutečně dali a udělili mistru Maříkovi místo, které žádal; oni pak, byvše slavnostně napomenuti před svědky od notáře, až po dnes neposlouchají onoho rozkazu. Ačkoliv přece udělili místo mistru Maříkovi není pouhé zlo, které se jim rozkazuje, jakkoliv snad samému mistru Maříkovi jest zlem to, že tak neobvykle usilují o ono místo, což snad také i doktorům oněm jest zlem; poněvadž milujíce první místo ve shromážděních onoho Maříka nepřipouštějí. Kéž by z obou stran nebyli v onom pozdravování Krista, učitele nejpokornějšího, v 11. kap. Lukášově: „Běda vám farizeům nebo milujete první místa ve školách." A ve 23. kap. evangelia Matoušova se přidává: „... a aby byli nazývání od lidí mistři."

Dále ve skutcích dobrých dle původu jako jsou půst a modlitba, kteréž nejsou prostě zlé není poslouchati římské církve nebo prelátů, leč v míře určené rozumem.

To jest patrno, poněvadž se přihází, že by poddaný do té míry nepřetržitě konal modlitbu a půst, že by ochabl, škodě tak sobě i církvi; ale tomu má se jak rozkazující tak poddaný vyhýbati. Návěst tedy jest správná. Neboť jest jisto, že bylo by pokoušením Boha poslechnouti představeného nebo slíbiti sobě, že nikdy nesním a nevypiju, leč tolik a tolik, nikdy nebudu míti šatstva nebo obleku, leč tolik a tolik; a tak i o jiných radách nesprávně pojímaných. A daleko větší pošetilost od představeného by byla zavazovati obec k zvláštnímu takovému kroku, protože dle různosti doby, nemoci a zdraví, mládí a stáří, tepla a zimy nutno, aby jedna a táž osoba střídala takové věci; a daleko více jest nutno, aby v obci nestejným osobám byly přizpůsobovány různé střední míry. Neboť dle Aristotela v 2. knize Ethik není u všech tatáž střední míra. Neboť střední míra pokrmu vyměřená Milonovi, který chtěl sníst vola za den, nebyla by příslušnou střední měrou kterémukoliv mladíku nebo člověku sestárlému, zdravému nebo nemocnému.

Digitized by Google

A proto Spasitel učedníky své, když byli obviněni z toho, že se nepostí, vymluvil takto, jak stojí v 9. kap. evangelia Matoušova: „Tehdy přistoupili k němu učedníci Janovi, řkouce: Proč my a farizeové postíme se často; učedníci pak tvoji se nepostí?" A Spasitel odpověděl za své učedníky těmto pomlouvačům, kteří se spojili s farizeji, aby kárali Krista, i pravil: „Zdaliž mohou synové ženichovi rmoutiti se, dokudž s nimi jest ženich? Ale přijdou dnové, když bude od nich odjat ženich, a tehdyť se budou postiti. Žádný zajisté nepřišívá záplaty sukna nového k rouchu vetchému; nebo ta záplata jeho odtrhla by díl od roucha a větší by díra byla. Aniž lejí vína nového do nádob starých; sic jinak rozpuknou se sudové a víno se vyleje a sudové se zkazí; ale víno nové lejí do nových nádob a bývá obé zachováno." Tu Spasitel omlouvá učedníky z nezachovávání postu. Předně tím, že on jakožto ženich církve pro onen čas se svými syny se spravoval. Po druhé proto, že onen tělesný půst pro ten čas jim nepříslušel, jak praví Lyra. A proto praví ženich: ‚Zdaliž mohou synové ženichovi rmoutiti se,' t. j. býti smutni týrajíce se postem? Jakoby řekl: ‚Nikoliv, poněvadž jim nyní nepřísluší půst. Ale přijdou dnové,' totiž utrpení, ‚když bude od nich odjat ženich' smrtí, vzhledem k tělesné přítomnosti, ‚a tehdyť se budou postiti,' totiž postem žalu dle oněch slov 16. kap. evangelia Janova: „Amen, amen pravím vám, že plakati a kvíleti budete vy" — a tehdyť se budou postiti, totiž až jim bude příslušeti takový půst. A v dalším dokazuje Spasitel dvěma příklady, že tehdy nepříslušel jim tělesný půst. Avšak v 5. kap. Lukášově jsou dotčeny i modlitby, neboť stojí tam: „Proč učedníci Janovi postí se často a modlí se, podobně i farizejští; tvoji pak jedí a pijí? On pak řekl jim: Zdali můžete synům ženicha, dokudž s nimi jest ženich, kázati se postiti?" Jakoby řekl: ‚Přes vůli ženichovu nemůžete dovoleně učiniti, aby se synové jeho postili.'

Kristus jest vskutku zbožný převor a opat, který neobtěžkává svých učedníků, ale vkládaje na ně jho příjemné a břímě lehké praví o farizejích a zákonnících sedících na stolici Mojžíšově, že vkládají na ramena lidská břemena těžká a nesnesitelná, ale prstem svým nechtí jimi ani pohnouti. A tak i nynější preláti a poenitenciáři ukládají mnoho postů, mnoho modliteb a jiné věci obtěžující lid, ale sami nečiní ani těch nejmenších.

Proto častěji říkají: „Pojezme a nechme, ať se smílnici za nás postí." Ježto tedy Spasitel nazývá takové jejich rozkazy nesnesitelnými břemeny, poněvadž obtěžují lidi nad přikázání a rady Kristovy, kdo moudrý by řekl, že podřízený jest vázán v takových věcech poslouchati pod trestem smrtelného hříchu svého představeného? Dále: jísti rukama neumytýma jest skutek střední, ani prostě dobrý, ani prostě zlý, a přece nebyli učedníci Kristovi vázáni k onomu skutku na rozkaz těch, kdo seděli na stolici Mojžíšově; a tedy i nyní má se věc ta podobně. Důsledek je známý, poněvadž stejný jest důvod takovýchto ustanovení, která nejsou založena na zákoně božím.

Digitized by Google

Druhá část jde z onoho místa 15. kap. evangelia Matoušova, kde na slova farizeů a zákonníků k Ježíšovi: „Proč učedníci tvoji přestupují ustanovení starších? Nebo neumývají rukou svých, když mají jísti chléb" — on, káře je samy z přestupování přikázání božích, ukázal, že učedníci jeho nezhřešili v tom nezachovávajíce jejich ustanovení, řka: „Neumytýma rukama jísti toť neposkvrňuje člověka." Který jest tedy nyní důvod, že každý poddaný jest vázán poslouchati svého představeného v kterémkoli úkonu středním nebo prostředním, když jest jisto, že představený jest jeden z pyšných, který příliš neopatrně obtěžkává podřízeného takovými středními skutky? Protož dobře položil Bernard, jak svrchu řečeno, podmínky poslušnosti, mezi nimiž jedna jest, aby skutek rozkázaný byl opatrný, poněvadž přílišnost nebo nedostatek porušuje.

A proto žádný lidský rozkaz nebo rada nejsou platny ani nemusí býti zachovávány, leč na kolik mají původ v příkladě božském.

A odtud jest, že žádná poslušnost prokázaná představenému neprospívá k zásluze, leč na kolik se kloní k poslušnosti přikázání a rad Pána Ježíše Krista. To jest patrno, protože poslušnost Kristu povinná neb prokázaná jest sama sebou důvodem zásluhy; a jak ona roste, nebo jí ubývá, tak i zásluha (t. roste nebo jí ubývá). Proto nic není nábožnějšího, než poslušnost prokázaná Bohu, jak učí dekrét v VIII. kvestii 1., kap. ‚Jest věděti', kde se poznamenává, že prorok Samuel praví v 15. kap. 1. ‚Knihy královské': ‚Lepšíť jest zajisté poslušenství, nežli oběti a... jako hřích věštby jest odpírati; a jako nešlechetnost... nechtíti přivoliti.' „Pouhá poslušnost," vece dekrét, „je ctnost, která má zásluhu víry, bez níž každý usvědčován jest z nevěry, byť i se zdálo, že je věrný. Obětmi, vece, obětuje se maso cizí, ale poslušností obětuje se vlastní vůle." Z toho jest nad světlo jasněji patrno, že mluví o poslušnosti povinné k Bohu. Neboť v 15. kap. 1. ‚Knihy královské' praví Samuel k Saulovi: „Poněvadž jsi pak zavrhl řeč Hospodinovu, i on také zavrhl tě, abys nebyl králem. Tedy řekl Saul Samuelovi: Zhřešil jsem, že jsem přestoupil rozkaz Hospodinův a slova tvá; nebo jsem se bál lidu a povolil jsem hlasu jejich." I jest patrno, jak velice rouhají se představení lidu, kteříž přivlastňují si z písma neb ze zákona církevního onu poslušnost. Jest dále patrno, že výrok Augustinův, který si doktorové uvádějí z jeho 86. kázání, kde praví: „Kdybys se postil, modlil se ve dne v noci, kdybys byl v oděvu žíněném nebo v popeli, kdybys nic jiného nedělal, než co jest ti přikázáno v zákoně Páně, kdybys sám sobě zdál se moudrý, ale neposlouchal bys svého otce, (rozuměj ne otce tělesného, ale duchovního) pak jsi ztratil veškeré ctnosti." Jest patrno, že ten, kdo neposlouchá Boha, duchovního to otce, ztratil veškeré ctnosti. A proto Augustin dodává: „Proto poslušnost platí více, než všecky ostatní mravní ctnosti." Jest tedy vyvrácen důkaz doktorů, kterým chtí vyvoditi z onoho výroku, co si přejí.

Dále kladu tento závěr: *Křesťan má vykonávati přikázání Kri-*

Digitized by Google

stovo, aniž by mu v tom bránila hrozba uvalení klatby, ani klatba již vynesená.

To jde ze závěru sv. Petra a ostatních apoštolů v 5. kap. ‚Skutků apoštolských': „Více sluší poslouchati Boha než lidí." Z toho důsledně plyne, že kněz Kristův, který žije dle zákona jeho a má znalost písma i snahu povznášeti lid, má kázati, aniž by mu v tom bránila klatba naň uvalená. To jest patrno, poněvadž kázati slovo boží bylo kněžím přikázáno, dle svědectví apoštola Petra v 10. kap. ‚Skutků': „A přikázal nám," vece, „kázati lidu a svědčiti". A v 10 kap. evangelia Matoušova stojí: „Těchto dvanáct poslal Ježíš, přikazuje jim řka: Na cestu pohanů nechoďte." A níže: „Jdouce pak, kažte, řkouce: Že se přiblížilo království nebeské." A totéž jde i z 9. a 10. kap. evangelia Lukášova. A jde to i ze svatého Augustina, který v předmluvě k svým kázáním praví: „Málo jest kněží, kteří spravedlivě káží slovo boží, ale mnoho jest těch, kteří zavržitelně mlčí; jedni z neznalosti, kteříž zpečují se učiti, druzí z nedbalosti, kteříž opovrhují slovem božím. Ale ani ti, ani oni nemohou si najíti výmluvy z viny mlčení, poněvadž ani oni nemají státi v čele, kteří nedovedou kázati, ani ti nemají mlčeti, kteří kázati dovedou, byť i nestáli v čele." Tolik onen.

Dále jde to z výkladu sv. Jeronýma na slova 3. kap. Ezechiele: ‚Když bych já řekl bezbožnému: Smrtí umřeš, a nenapomenul bys ho, ani nemluvil jemu, abys ho odvedl od cesty jeho bezbožné, tak abys ho při životu zachoval: ten bezbožný pro nepravost svou umře, ale krve jeho z ruky tvé vyhledám.' Tu praví Jeroným: „Kněz jest vázán kázati, a hlediž, aby lidský strach ho neumlčel. Jestiť velmi nebezpečno zamlčovati řeči boží pro trojí příčinu, totiž pro strach, pro lenost, nebo pro pochlebnictví." Dále to plyne ze slov Řehořových v Pastorále, kap. 15. a v dist. 43., ‚Budiž vůdce,' kdež velmi slavnostně to dokazuje mnoha výroky písma a praví mezi jiným: „Jest zajisté psáno: ‚... aby slyšán byl zvuk jeho, když vcházeti bude do svatyně před Hospodina, i když vycházeti bude, aby neumřel.' Neboť kněz vcházeje nebo vycházeje umírá, není-li od něho slyšán zvuk, neboť vzněcuje proti sobě hněv skrytého soudce, jestliže vchází beze zvuku kázání." Tolik onen. Totéž jde i ze svatého Isidora, který ve 3. knize ‚O nejvyšším dobru' praví: „Kněží jsou odsuzováni za nepravost národů, jestliže je z neznalosti nepoučují, nebo za hříchy netrestají." Tolik onen.

Ježto tedy podle řečeného každý, kdo vstupuje v stav kněžský, přijímá z přikázání úřad kazatelský, jest patrno, že má plniti ono přikázání, aniž by mu v tom bránila kletba naň uvalená.

Dále: Žádný pravý katolík nemá býti v pochybnosti o tom, že člověk, který jest schopen učení, jest více vázán k poučování neznalých, k radění nerozhodným, k trestání zbujných a k odpouštění křivdícím, než ke konání nějakých skutků milosrdenství. Neboť ježto ten, kdo jest schopen udíleti almužny tělesné, jest k nim vázán pod trestem zatracení, jak jde z 25. kap. evangelia Matoušova, daleko více ten, jenž jest schopen almužen duchovních, jest k nim vázán. Z toho jde,

Digitized by Google

že knězi kázati a boháčovi udileti almužny nejsou skutky prostřední, ale přikázané.

Dále pak jde z toho, že *poroučí-li papež nebo jiný představený knězi, tak, jak bylo řečeno, schopnému, aby nekázal, aneb poroučí-li boháči, aby nedával almužen, nemá ho poddaný ten uposlechnouti.*

A proto opíraje se o toto přikázání Páně, nepřijal jsem rozkazu papeže Alexandra o nekázání a proto pokorně snesu kletbu, doufaje, že tím získám si požehnání svého Boha, jemuž dí Žalmista: „Nechť oni jakkoli zlořečí, ty dobrořeč," a jenž také dobrořečí v 5. kap. evangelia sv. Matouše, řka: „Blahoslavení budete, když vám zlořečiti budou a protivenství činiti a mluviti všecko zlé o vás lhouce, pro mne; radujte se a veselte se; nebo odplata vaše hojná jest v nebesích."

Kapitola dvacátá prvá.

Nyní jest krátce promluviti k výrokům, které uvedli doktorové k posílení poslušnosti lidské. Neboť praví nejprvé: Nižší musí poslouchati římské církve a představených ve všem atd. dle výroku Spasitelova ve 23. kap. evangelia Matoušova: „Protož všecko, což by koli rozkázali vám zachovávati, zachovávejte a čiňte."

Tu se divím, proč doktorové zjevně zkrátili slova Spasitelova; neboť nepoložili z předu: „Na stolici Mojžíšově posadili se zákonníci a farizeové," ani ze zadu nedoložili: „Ale podlé skutků jejich nečiňte;" ale uvedli pouze prostředek, řkouce: „Protož všecko, což by koli rozkázali vám zachovávati, zachovávejte a nečiňte." Tu se mi zdá, že učinili tak proto, že papež a jiní představení církevní nechtějí býti přirovnáni k zákonníkům a farizeům, a řekne-li se něco o jejich zlých skutcích, horší se a s druhé strany doktoři a mistři takovým pochlebují a tak oni ‚majíce svrablavé uši shromažďovati sami sobě budou učitele a odvrátíť uši od pravdy'; a mistři pochlebují. A tak na obojích naplňuje se věštba Apoštolova. Neboť ve 4. kap. 2. listu k Timotheovi zapřísahá ho Apoštol, řka: „Protož já osvědčuji před obličejem božím a Pána Ježíše Krista, kterýž má souditi živé i mrtvé v příchodu svém slavném a království svém; kaž slovo boží, ponoukej v čas neb ne v čas; tresci, žehři, napomínej ve vší tichosti a učení. Nebo přijde čas, že zdravého učení nebudou trpěti, ale majíce svrablavé uši, podle svých vlastních žádostí shromažďovati sami sobě budou učitele; a odvrátíť uši od pravdy, a k básněm je obrátí." Není tedy divu, že představení rádi přijímají slova řečených doktorů, poněvadž všecka ona slova natřeli olejem pochlebnictví a slovíčka pokárání nepoložili k potlačení jejich zloby. Ale přijdeť mistr, biskup a soudce nejspravedlivější, který nejsprávněji zváží lichocení doktorů a zlobu představených a který řekl: „Na stolici Mojžíšově posadili se zákonníci a farizeové. Protož všecko, což by koli rozkázali vám zachovávati, zachovávejte ačiňte; ale podle skutků jejich nečiňte; neboť praví, ale nečiní."

Digitized by Google

Tento mistr vskutku nelichotil zlobě a představených a doktorů, pověděl pravdu, poučil své věrné a usvědčil zákonníky sedící na stolici z jich zlých skutků; pravdu pověděl a pravdě učil, poněvadž „na stolici Mojžíšově," (o níž svrchu v kap. 18.) t. j. v moci souditi a učiti zákonu božímu, v kteréž řekl Mojžíš dle 18. kap. ‚Exodu': ‚... přicházejí ke mně a soud činím mezi stranami a oznamuji rady boží a ustanovení jeho,' „posadili se zákonníci a farizeové. Protož všecko, což by koli rozkázali vám zachovávati," dolož: ‚ke stolici náležejícího,' „zachovávejte," totiž v srdci, „a čiňte," totiž ve skutcích, „ale podle skutků jejich nečiňte," dolož: ‚držte učení jejich ne život; „neboť praví, ale nečiní." Zlatoústý vece: „Víru káží a nevěrně jednají, jiným dávají pokoj a sami ho nemají, pravdu vykřikují a milují lež, lakomství trestají a milují žádostivost." Augustin pak tam, kde svrchu podotčeno, v kap. 18. praví: „Neboť sedíce na stolici Mojžíšově učí zákonu božímu, Bůh tedy učí skrze ně; ale chtěli-li by svým věcem učiti, neslyšte jich, nečiňte toho."

Jest tedy patrn nejpravdivější Kristův výrok a přikázání, jímž jest jasno, že nepřikazuje zachovávati a činiti veškeré rozkazy těch, kdo sedí na stolici Mojžíšově, neboť jinak nepravil by dále: „Svazujíť zajisté břemena těžká a nesnesitelná" a následovně taková, která nemusí býti nesena; a jest patrno z předcházející kapitoly, kterak vymluvil učedníky své z přikázání o jedení rukama neumytýma a o postě.

Dále k výroku Augustinovu, ktefý doktorové bezprostředně připojují, bylo promluveno v kapitole předcházející na konci. K výroku sv. Jeronýma o výkladu víry bylo promluveno v kap. 16. s předpokladem, že mluvil k papeži Damasovi; ale nahlédnuvše do mnoha starých knih, shledali jsme, že psal to svatému Augustinovi, kterého častěji ve svých listech nazývá papežem. Tento Augustin byl pravý papež, drže v jednom význaniu stolici i víru Petrovu, jak jest patrno na začátku 13. kap. Bernardovy ‚K svatému', v níž mluví o pouhém dobru a pouhém zlu a o prostředním, o čemž byla řeč svrchu v kap. 19., a dodává se: „A na tyto prostřední položen jest zákon poslušnosti jako na strom vědění dobrého a zlého, který byl uprostřed ráje. V těchto zajisté není dovoleno dávati přednost našemu mínění před míněním učitelů; v těchto vůbec nesmíme zavrhovati ani rozkazů ani zákazů představených." Tu jest všimnouti si toho, že ona spojka podobnosti ‚jako' vyjadřuje jakousi podobnost, ale ne úplnou. Neboť v 2. kapitole ‚Genese' byl na strom vědění dobrého a zlého položen zákon od Boha, který ani klamati ani oklamán býti nemůže; a tento zákon byl položen pod trestem smrti, neboť řekl Bůh Adamovi: „Ale ze stromu vědění dobrého a zlého nikoli nejez; nebo v který bys koli den z něho jedl, smrtí umřeš." Zde tedy jest uvážiti přikazatele, jest uvážiti přikázání, jest uvážiti povinnost člověka, jenž měl poslechnouti: Přikazatel — Bůh, který nemůže blouditi; přikázání — velmi užitečné; a člověk — který uslyšel od samého Boha toto přikázání. Bylo tedy jísti ze stromu vědění dobrého a zlého

Digitized by Google

po záporném přikázání skutkem prostě zlým. Vedle toho budiž položeno, že by představený Petr přikázal svému poddanému Janovi sbírati jahody, a budiž uváženo, nemůže-li rozkazující v tomto zblouditi, a na kolik jest skutek ten užitečný majícímu poslechnouti, a jest-li tento ke skutku onomu schopen, jako byl schopen Adam k přikázání Božímu; i jest jasno, že ve všech těchto třech věcech není stejná podobnost. Neboť i představený může blouditi, i skutek není tak užitečný, i jest jisto, že mající poslechnouti není tak schopen k onomu skutku jako byl Adam k přikázání Páně.

Proto praví Bernard, že skutek prostřední jest takový, který může dle způsobu, místa, času neb osoby býti dobrý i zlý; tu pak tento svatý klade okolnosti se strany přikazujícího, se strany skutku a se strany majícího poslechnouti. Proto když praví: ‚Skutek prostřední jest takový, který dle způsobu . . .' tu dává na rozum povinnou míru důvodu tak, aby přikazující neuchyloval se od božských rad. Neboť kdyby představený nařizoval poddanému Petrovi, knězi to učenému v zákoně božím, aby v neděli pásl svině a Bůh radil by tomuto, aby v týž den konal skutek povinný, který není možný zároveň s úkonem oním, pak kněz Petr jest vázán poslechnouti Boha v jeho radě více, než představeného v jeho rozkazu. To jest patrno, neboť Bůh jest představený úctyhodnější, jemuž každý poddaný jest k poslušnosti více zavázán, a úkon jím uložený jest užitečnější; avšak úkon uložený od představeného, totiž pásti svině v neděli, jest co do zásluhy neurčitý, kdežto úkon uložený od Boha má sám sebou důvod zásluhy.

Proto přál bych si, aby v tomto případě odpověděl sv. Bernardovi následovně: Kdyby sv. Benedikt byl mu rozkázal pásti svině a Bůh byl by mu v týž čas radil, aby udílel v církvi přejícím si toho radu ke spáse duší, myslím, že vážnost radícího a větší užitečnost rady té než rozkazu sv. Benedikta byla by přiměla Bernarda, aby uposlechl spíše rady boží než rozkazu Benediktova ke cti Boží a ku blahu těch, kdo žádali o radu. A z toho patrně následuje, že jsme vázáni poslechnouti spíše jakékoli rady boží než rozkazu lidského, který není zároveň možný. Po druhé patrně následuje, že nikdo není vázán poslouchati soukromého rozkazu, leč na kolik tento vybízí k radě boží nebo k přikázání. I jest patrno, že ve způsobě jest obsažena povinná míra důvodu a jakost přikázání, které má uvážiti ten, kdo má poslouchati, i ten, kdo rozkazuje. Nebo jaký by byl důvod, aby kněz k rozkazu zpupného a tučného biskupa pásl svině a propouštěl bez pasení ovce Kristovy, které tento vykoupil vlastní krví?

Podobně jest uvážiti i okolnost místa. Neboť kdyby představený kázal podřízenému dostaviti se na místo otevřené nepřátelům strojícím smrt, není poddaný vázán poslechnouti. A proto papež Kliment v 5. knize ‚O výrocích a soudech' v Klementinách, v ‚Pastorale' praví: „Neboť kdo by se odvažoval nebo jakým důvodem byl by někdo vázán odvážiti se podrobiti se soudu takového shromáždění, totiž aby přišel do lůna nepřátel a dobrovolně se nabídl k smrti

Digitized by Google

násilným bezprávím, ne provedené skrze spravedlivost? Toho zajisté každý právem se obává a dle obyčeje se tomu vyhýbá, tomu vyhýbá se i lidský rozum, toho příroda se hrozí. Zpozdilý by byl tedy, kdo by takovému obeslání rozuměl tak, že obmezilo obeslaného; ani možnost obrany, která z práva přírody pochází, nesmí býti odnímána, ježto ani císaři není dovoleno rušiti to, co z práva přírody jest."

Dále papež Mikuláš císaři Michaelovi v III., kvestii 5. praví: „Že soudcové nemají býti podezřívaví a nepřátelští, to i sám rozum káže a přemnoha příklady se dokazuje. Neboť co může někdo více vhod dáti nepříteli, než svěří-li mu k obžalování toho, koho snad by chtěl uraziti?" A známo jest, že proto synoda Cařihradská v 6. kap. svých kanonů to zakazuje. V téže kapitole papež Gelasius, velestatečný bojovník proti kacířům, praví: „Táži se," vece, „po soudu, který předstírají, kde může býti poháněn a zda u nich samých, aby titéž nepřátelé byli svědky i soudci; ale takovému soudu ani záležitosti lidské nemají býti svěřovány." Jestliže tedy soudu, kde tíž jsou nepřátely, kdo jsou soudci, nemají býti svěřovány ani soudy lidské, oč méně tedy božské, t. j. církevní? Kdos moudrý, rozuměj. A vskutku známo jest, že proto Justinian, zbožný císař, v zákonech svých prohlásil, řka: „Budiž dovoleno tomu, kdo pokládá soudce sobě za podezřelého, aby, dříve než pře počne, toho zamítl, aby k jinému bylo se odvoláno. Neboť jest jakési přirozeno odkloniti nástrahy soudců a chtíti zniknouti soudu nepřátel." Tak svatý Jan Zlatoústý odmítl vejíti do kollegia koncilu proti sobě shromážděného. Tolik tam. Z toho pak Gratián činí závěr: „Mimo území pak vinník nikterak nesmí býti předvoláván." A proto i papež Fabián ve III., kvestii 6. praví: „Tam tedy vždy budiž pře vedena, kde se spáchá provinění, a kdo by nedokázal toho, z čeho jiného obvinil, ten nechť sám snáší trest, který navrhl." Dále papež Štěpán v III., kvestii 6. praví: „Volnost obžaloby nepostupuj za hranice území, ale veškeré obžaloby uvnitř území slyšeny buďtež." Totéž jest patrno z III., kvestie 6. a z římské synody kap. ‚Nikoho'.

Jaký jest tedy nátěr nebo důvod poslušnosti, aby osoba předvolaná na vzdálenost 300 mil, papeži neznámá, od nepřátelů udaná, s takovou úzkostí brala se skrze nepřátely a přišla k nepřátelským soudcům a svědkům, aby nákladně stravovala majetek chudých, nebo nemajíc nákladu, aby se ubírala v bídě o žízni a hladu? A jaký jest užitek takového dostavení se? Jistě zanedbávání práce uložené od Boha vzhledem ke spáse vlastní i jiných. A tam nenaučí se dobře věřiti, ale příti se, což není dovoleno služebníku božímu. Tam bude ve shromáždění oloupena, ochladne ve svatých mravech, bude utlačováním popouzena k netrpělivosti, a nebude-li míti co dáti, bude odsouzena, byť i byla v právu, a což těžšího, bude donucena, aby klekajíc klančla se papeži jako Bohu.

Požehnán budiž tedy Bůh, který v 18. kap. ‚Genese' pravil: „Sstoupím již a pohledím, zdaliž podle křiku jejich, kteryž přišel ke mně, učinili nepravosti dokonání; a pakli toho není, nevím." Po-

Digitized by Google

žehnán budiž Syn boží, který sestoupil s nebe, aby hledal a spasil, což bylo zahynulo (Lukáš, kap. 19.), který obcházel všecka města i městečka, uče v školách jejich, a káže evangelium království a uzdravuje všelikou nemoc i všeliký neduh v lidu. A když hleděl na zástupy, slitovalo se mu jich, že byly opuštěny a rozptýleny jako ovce nemající pastýře. (Matouš kap. 9.) Požehnán budiž ten Kristus, který v 18. kap. evangelia Matoušova přikázal Petrovi, řka: „Zhřešil-li by pak proti tobě bratr tvůj, jdi a potresci ho mezi sebou a jím samým." A proto papež nenalezne jiných míst leč o opaku toho, že Kristus chodil na takováto předvolání. Neboť kdyby papežové uvažovali onen zákon Kristův ze 7. kap. evang. Matoušova: „A protož všecko, což byste chtěli, aby vám lidé činili, tak i vy čiňte jim; toť zajisté jest zákon i proroci," pak myslím, že by důvodně nechtěli předvolávati lidi a nutiti je ke konání takové nebezpečné a neznámé cesty. Proč by tedy naléhali na jiné, aby bez zřejmé příčiny a důvodů pracovali?

Kéž by uvažovali o životě příkladném dle výroku biskupa Krista, který zbožně navštěvoval bloudící a ďáblem posedlé, nepředvolávaje jich, nedávaje jich do klatby, nežalařuje jich aniž pále, a který přikázal Petrovi a v něm kterémukoli jeho náměstku, řka: „Zhřešil-li by pak proti tobě bratr tvůj, jdi a potresci ho" atd. Tu znamenal by náměstek Petrův předně, že když chce potrestati bratra, má především sebe zachovati takovým, aby nemusil býti kárán, neboť láska má počínati od sebe samé. Jakž tedy může představený, jsa celý proniknut svatokupeckým kacířstvím, pýchou, chlipností nebo lakomstvím, dovoleně trestati bratra? Jemuť praví Pán: „Pokrytče! Vyvrz prvé břevno z oka svého a tehdy prohlédneš, abys vyňal mrvu, kteráž jest v oku bratra tvého." Nebo jak bude moci odsouditi někoho k smrti, když praví Spasitel v 8. kap. evangelia Janova: „Kdo jest z vás bez hříchu, nejprv hoď na ni kamenem." Vskutku po uvážení tohoto zákona Kristova našlo by se za naší doby pramálo představených, kteří by mohli někoho dovoleně potrestati nebo odsouditi z ničemnosti kacířské.

Po druhé znamenal by náměstek Kristův, že Spasitel přikazuje, řka: ‚Jdi,' čímž káže, že soudcové mají k potrestání poddaných navštíviti místa, kde se praví, že hřích byl spáchán, jak hlásají i práva. Neboť Kristus tak činil a podobně i apoštolé. A Kristus tak učiní na soudě posledním, jak sám předpovídá ve 25. kap. evangelia Matoušova. Po třetí znamenal by náměstek Petrův nebo představený, jak má býti ve způsobě trestání opatrný, pozorný a bedlivý, aby nedal nikoho v klatbu před koncem třetího potrestání. Po čtvrté znamenal by sobě množství věrných svědků, jimž by byl znám bratrův hřích. A po páté pověděl by církvi, jakožto vyšší; neboť tak přikázal Pán Petrovi: ‚Pověz církvi.'

Z již řečeného shrnuji, že klatba na mne uvalená mne nezasahuje nebo neváže, poněvadž v Římě zasedají soudcové a svědkové nepřátelští, a pře týká se především soudce. Mám před sebou velikou

Digitized by Google

vzdálenost, obklopenou se všech stran nepřátelskými Němci, a nevidím užitku svého dostavení se, nýbrž zanedbání lidu ve slově božím. Doufám, že Kristus mne ohradil, když pravil v 10. kap. Matoušově: „Aj já posílám vás jako ovce mezi vlky; protož buďte opatrní jako hadové a sprostní jako holubice. Vystříhejte se pak lidí; neboť vás vydávati budou do sněmů a v shromážděních svých budou vás bičovati.“ A ve 24. kap. evangelia Matoušova: „Aj, předpověděl jsem vám to. Protož řeknouliť vám: Aj, na poušti jest, nevycházejte: Aj v skrýších, nevěřte; aj tutoť jest Kristus aneb tamto; nevěřte!“ Tomuto tedy Kristovi svěřil jsem sebe, aby buď s uvalením kletby lidské, nebo mimo ně, smrtí přirozenou, nebo násilnou ukončil můj život.“

*

Dále o okolnosti času. Tu není pochyby, že se žádá, aby rozkazující a podobně i poslouchající věděl, kdy se má státi skutek dobrý dle původu nebo střední. Neboť kdyby představený kázal poddanému se zdravým tělem postiti se na Boží Hod velikonoční nebo nepostiti se na Velký Pátek, zda bylo by poddanému dovoleno uposlechnouti proti schválenému obyčeji církve a přes odpor svědomí onoho poddaného? Nebo kdyby kázal, aby o půl noci prošel bez průvodu lesy mezi dravou zvěří? A mnoho jest takových rozkazů odporujících rozumu. I nemají se činiti důsledky z toho, najde-li se leckde v ‚Životech otců‘, že poddaní uposlechli v takovýchto nepříslušných nebo středních skutcích. „Jako čteme o některých ze svatých otců“ — praví Hugo od svatého Viktora ve spisku nazvaném ‚O tom, co dovoleně státi se nemůže‘ — „jako čteme o některých ze svatých otců“, vece, „že rozkázali poddaným vykonati mnoho věcí, s rozumem lidským se nesrovnávajících, aby vyzkoušeli ctnost jejich poslušnosti; jako ku př.: zalévati suché kmeny, až vyhnaly ratolesti, rozmočiti tvrdé skály přiváděním proudu vody nebo zkrotiti divoké šelmy slovem mocným.“

Vzhledem k okolnosti osoby jest patrno, že zde má býti vůdcem rozum jak při skutku dobrém dle původu, tak i při skutku středním. Ve skutku dobrém dle původu, jestliže by představený kázal poddanému, aby dal almužnu, ožebračuje tím své děti, nebo podjal se pokání postem, kterého by příslušně nemohl snésti, nebo aby konal mnoho modliteb; neboť tak způsobují zpovědníci lidem obtíže.

V takovýchto případech jistě není nutno poslouchati ani papeže, poněvadž otec jest více vázán živiti děti, než udíleti almužny cizím, a není vázán bráti na se břemena nesnesitelná. A stejný jest důvod i ve skutcích středních. Neboť kdyby papež kázal mně, abych pískal na flétnu, stavěl věže, spravoval nebo tkal šaty a nacpával uzenice, zdaž nemusil by můj rozum souditi, že papež káže to hloupě? Proč bych nedal v tomto přednost mínění svému před míněním papežovým? Ba kdyby mi to kázal se všemi našimi doktory, rozum můj by soudil, že výrok jejich je hloupý.

Digitized by Google

Dále: Kdyby papež z vlastní pohnutky dal třeba i s rozkazem, aby onen to přijal, biskupství člověku neschopnému pro neřestný život a pro neznalost zákona božího, jakož i pro neznalost řeči lidu, který by měl říditi, zdaž by onen musil uposlechnouti přijetím toho? I jest patrno, že nikoli. Podobně ani onen lid nebyl by povinen přijmouti onoho biskupa, poněvadž ani za pastýře sviní nebo koz nechtěli by si ustanoviti člověka, který by nebyl schopen pásti tento dobytek.

I jest patrno, že věrný učedník Kristův má přihlížeti k prvnímu příkladu — Kristu a na tolik poslouchati představeného, na kolik káže jeho zákon a věci odůvodněné, povznášející a poddanému dovolené. Neboť sv. Cyprián, slavný mučedník boží, praví v dekretu v distinkci 8.: „Jest-li poslouchati samého Krista, pak nemáme dbáti toho, co by někdo jiný před námi myslil, že jest konati, ale co prvé učinil ten, jenž přede všemi jest, Kristus.“ Tohoto předůležitého pravidla málo dbají náměstkové Antikristovi, kteří tvrdí, že neposlušnost spáchaná v ustanoveních papežských má býti potrestána co nejpřísněji; tak dává se těmto přednost před Kristem a jeho zákonem. A tak předpokládáme-li, že papeže a představených jest poslouchati ve všech skutcích středních, mohl by papež, znesnadňuje takto zákon Kristův, ustanoviti, aby žádný křesťan nekonal žádný skutek střední, leč který by on později schválením svým potvrdil, a následovně mohl by zříditi své náměstky, aby předvolávali kterékoliv poddané k dostavení se a vypovídání na jeho soudě, a tak aby mohli dle přání týrati a trestati lid, jak činí při rozhřešování, při zadržování a při vyvazování.

A jak se domnívám, provozovali by to v míře ještě větší, jenže se bojí, že by lid, chápaje jejich ošemetnost, se bouřil. Neboť Bůh již osvěcuje lid, aby nebyl sveden od cest Kristových.

Neboť v 11. kap. Danielově prorokoval, pravě: „A ramena z něho stanou a poskvrní svatyně síly ... a postaví ohavnost zpuštění. A bezbožní k zákonu lstivě stavěti se budou; lid pak, kterýž zná Boha svého, obdrží a učiní.“ Ramena Antikristova, která stanou a poskvrní svatyně boží, jsou zlí představení, kteří jsou ‚ohavnost‘ pro zločiny a ‚zpuštění‘ proto, že zavrhli napodobení Krista. O této ohavnosti praví Kristus ve 24. kap. Matoušově: „Protož když uzříte ohavnost zpuštění ... ana stojí na místě svatém.“ A ve 13. kap. evangelia sv. Marka: „Když pak uzříte ohavnost zpuštění, o kteréž pověděno jest skrze Daniele proroka, ana stojí, kdež by státi neměla.“ A když dodává prorok: ‚A bezbožní k zákonu lstivě stavěti se budou,‘ poněvadž budou říkati, že drží zákon Kristův, ale nebudou ho držeti, poněvadž opatří ho škodlivě poznámkami k svému povýšení a k vymlouvání svých hříchů; ‚lid pak, kterýž zná Boha svého,‘ t. j. poznává darem milosti boží Krista napodobením, ‚obdrží a učiní‘ přikázání zákona Pána Ježíše Krista. Ale poněvadž těm, kdo takto učí, hrozí pronásledování k smrti, proto praví Daniel níže: „A učení v lidu budou učiti mnohé; a padnou mečem a plamenem a v zajetí

Digitized by Google

a v loupež za mnoho dnův. A když padnou, pozdviženi budou pomocí maličkou; a přivinou se k nim mnozí lstivě."

Porozumění tohoto textu vykládá zkušenost skutečností, poněvadž byvše naučeni milosti boží, prostí laikové a kněží učí přemnohé příkladem dobrého života a veřejně odporujíce lživému slovu Antikristovu, padají od meče, jak jest patrno na laicích Janovi, Martinovi a Staškovi, kteří odporujíce lživým žákům Antikristovým, mečem padli. Jiní pak vydávajíce hrdla svá za pravdu jsou mučeni, jímáni, žalářováni a zabíjeni a přece nezapřeli pravdy Kristovy jak kněží, tak laikové i ženy. Ale ti, kteří přivinuli se k nim lstivě, odešli, poněvadž byvše odstrašeni tresty a jímáním Antikristovým, obrátili se na cestu opačnou. Avšak Pán ještě rozmnožuje syny církve, kteří rádi trpí a hlásají pravdu Krista Pána. Požehnán budiž tedy Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, který skryl cestu pravdy moudrým a opatrným a zjevil ji prostým laikům a malým kněžím, kteří volí více poslouchati Boha než lidí, a kteří i v skutcích dobrých dle původu i v skutcích středních, majíce před očima život Kristův, na tolik poslouchají představeného, na kolik skutky ony omezené okolnostmi mohou důvodně býti uvedeny k povznesení napodobení Ježíše Krista. Neboť oni vskutku pochopují, že skutek, aby byl ctnostný, opravňuje osm okolností, které jsou patrny z tohoto verše:

„Kdož? což? kdež? na kolik? a kolik? proč? jak? a posléz: kdy?"

Kdož, vzhledem k osobě, která má poslouchati.

Což, totiž má činiti, když někdo káže.

Kdež, poněvadž na jednom místě sluší poslechnouti ve skutku dobrém dle původu nebo středním, ale ne tak na místě jiném, nebo kterémkoli.

Na kolik, totiž má poslouchati — totiž na tolik, na kolik se rozkazuje něco povznášejícího, co dá se uvésti na přikázání neb radu Ježíše Krista. Neboť nikdo není vázán poslouchati svého soukromého představeného do nekonečna, jak žvástají pošetilci, tvrdíce, že papežova moc rozkazovati rozpíná se do nekonečna, a že jednotliví křesťané mají ho na tolik poslouchati.

Kolik, totiž skutků může dovoleně konati, poněvadž se nesluší — jestliže poddaný k rozkazu kněze určujícího pokání dává dva groše neb denáry, nebo se postí po tři dny týdně — aby dával proto tolik grošů nebo postil se po tolik dní, kolik mu hlupák nařizuje nebo vymezuje, nenasytí-li měšec zpovědníkův, aby dal tolik na stavbu sv. Petra, kolik by obětoval, kdyby byl tam, a tolik komoře papežské, kolik by spotřeboval na cestě; tak je tomu i s jiným určováním poplatků vynalezených od ďábla.

Dále má věrný uvážiti také okolnost konce, totiž *proč,* t. j. k vůli jakému konci má poslechnouti ve skutku, který se mu káže, poněvadž vede-li přímo ke cti boží neb k prospěchu církve, pak jest to konec dobrý. Předstírá-li se však konec jiný, pak jest to proti slovům Apoštolovým: „A všecko, cožkoli činíte v slovu neb v skutku, všecko čiňte ve jménu Pána Ježíše." Neboť konec jest měřítkem

Digitized by Google

všech prostředků, které se k vůli němu dějí. A proto Aristoteles činí závěr ve 2. knize ‚O duši', řka: „Spravedlivo jest nazývati všecko dle konce, neboť jest-li konec dobrý, jest i prostředek, jehož k němu použito, dobrý."

Dále připojuje se i jiná okolnost, když se praví: *Jak?* Neboť nestačí konati skutek dobrý dle původu, ale žádá se, aby byl vykonán dobře. Avšak nic neděje se od člověka dobře, leč jest-li v lásce; a proto praví Apoštol: „Všecky věci vaše ať se dějí v lásce." A že nic dobrého neděje se od člověka bez lásky, to dokazuje Apoštol ve 13. kap. 1. listu ke Korintským, pravě: „A kdybych vynaložil na pokrmy chudých všechen statek svůj ... a lásky bych neměl, nic mi to neprospívá." A důvodem toho jest, že ratolest nemůže nésti ovoce sama od sebe, nezůstala-li by při kmenu, jak praví Pán v 15. kap. evangelia Janova, řka: „...tak ani vy (nemůžete nésti ovoce), leč zůstanete-li ve mně," totiž láskou. A proto se všeobecně praví, jak jakýsi filosof jménem Fantasma pravil, že Bůh jest odměňovatelem ne jmen, ale přísloví. I jest patrno, že k pravé poslušnosti vyžaduje se milost nebo láska a pak ostatní okolnosti zahrnuté v tomto přísloví, totiž *jak*? Poněvadž ten, jenž má poslouchati, má plniti přikázaný skutek s láskou, pokorně, opatrně, vesele, statečně a ochotně.

Poslední podmínka jest: *Kdy*, totiž se hodí vykonati přikázaný skutek, jak bylo dříve řečeno o čase; neboť beze vší pochyby jest mnoho skutků dobrých dle původu a středních, které neprospívá přikazovati v kterýkoli čas a následovně také neprospívá v nich v kterýkoli čas poslechnouti.

Ale k tomu vede se důkaz ještě takto: Dejme tomu, že papež uloží kterémukoli duchovnímu sobě poddanému ctností svaté poslušnosti a pod rouškou odpuštění trestu i viny, aneb pod rouškou nějaké jiné duchovní přímluvy, aby odporoval nejprve člověku papeže úplně poslušnému, a že uloží dále kterémukoli laikovi v podobné formě, aby odporoval nejprve člověku papeže neposlušnému, a že by tento úkol byl dán pod trestem nejtěžšího prokletí; dejme tomu dále, že by při tom všichni duchovní i laikové onomu papeži poddaní byli nejprvé jeho úplně poslušni, a že každý duchovní odporoval by nejprvé zvláště laikovi a naopak: Tu vidíme, že následuje odpor, poněvadž patrno, že tomu není tak ani u duchovního Petra, ani u laika Pavla, kteří si nejprvé odporují. I táži se, zda Petr jest v okamžiku odporu poslušen papeže. Je-li tomu tak, pak dlužno v případě tom říci, že Pavel jest v okamžiku onom papeže neposlušen, poněvadž když nejprvé odporuje Petrovi, který jest papeže úplně poslušen, a bylo mu uloženo, aby odporoval nejprvé člověku papeže neposlušnému, následuje z toho, že Pavel vchází ve znamení neposlušnosti; a tak i Petr: Byl-li by Petr v tomto případě v okamžiku odporu papeže neposlušen, pak nutno připustiti, že Pavel jest poslušen a následovně i Petr, poněvadž před odporem byli oba poslušni a Petr nestává se odporem neposlušným, ale jeho poslušnost

Digitized by Google

potvrzuje se podlé řečeného. A neplatí také popříti případ ten pro následující: Předně, že rozkaz ten jest jen střední nebo možný. Po druhé, že představený může rozkázati něco prostě nemožného a vůbec bezdůvodného, a tedy z důvodu téhož nebo obecnějšího může to rozkázati; a proto nezbývá odpověděti, leč pravdu, že pro jeho rozkaz duchovní ani laik nevbíhá více ani méně v trest nebo odměnu, poněvadž sluší, aby rozkaz, jehož má býti uposlechnuto, byl prvé důvodný u Boha. A pak by se to stalo, třeba by to nikdo nerozkazoval pod poslušností lidskou, neboť jinak člověk stal by se neposlušen rozumu. I jest patrno, že jako v tomto případě nezbývá vyčkávati plného odpuštění nebo klatby, tak nezbývá to vůbec ani v soudu papežském, leč na kolik by se kdo zasloužil u Boha. Neboť jest nutno, aby tento namítnutý logický důkaz byl vyvrácen. Podobně dejme tomu, že převor Petr by měl druhé klášterní oddíly po dvanácti, které by ho všecky poslouchaly a přikázal by stálejší dvanáctce, aby nerozmlouvala s jinou, leč aby ji uvedla opět k poslušnosti, kdyby tato snad neposlouchala. I jest patrno, že druhá dvanáctka nemluvila by s jinou, leč an by Petr poslouchal k utvrzení poslušnosti; i počal by Pavel prvější dvanáctky mluviti s Linem druhé dvanáctky, ani by oba vynikali v tom, zachovávati poslušnost, takže nepřetržitě před touto rozmluvou byli oba řádně poslušni Petra; i bude patrn odpor.

Dále, jak praví Bernard v listě k mnichu Adamovi, mohou skutky střední býti rozkazovány nebo zakazovány neurčitě a stejně dobře i zle; a proto rozkazuje-li představený neb zakazuje-li něco zle, má ho poddaný, sezná-li, že rozkazuje neb zakazuje zle, podle zákona lásky potrestati jako bratra, neboť, takto-li rozkazuje nebo zakazuje, hřeší proti Bohu i proti bratru. To jde z následujícího pravidla Ježíše Krista v 18. kap. evangelia Matoušova: „Zhřešil-li by pak proti tobě bratr tvůj, jdi a potresci ho mezi sebou a jím samým.“ A nic nevadí, aby výbornější ve ctnostech nepotrestal nižšího ve mravech, byť i tento byl co do stavu vyšší; neboť jinak by hynul tento zákon Kristův, který nařizuje, aby každý křesťanský představený, zhřešil-li by, byl od jiného pokárán. Neboť zákon ten praví všeobecně: ‚Zhřešil-li by pak proti tobě bratr tvůj, jdi a potresci ho.‘ A proto, kdyby, což ovšem jest nemožné, Kristus byl zhřešil, bylo by slušelo, poněvadž dle 2. kap. listu k Židům jest naším bratrem, aby byl od církve pokárán. Dávalť to sám na rozum, pravě v 8. kap. Janově zástupům: „Kdo z vás uviní mne z hříchu?“

A proto církev příslušně pěje v osobě našeho Spasitele: „Lide můj, což učinil jsem tobě nebo v čem zarmoutil jsem tebe? Odpověz mi,“ totiž námitkou. A v 1. kap. Isaiáše stojí: „Přestaňte zle činiti. Učte se dobře činiti, hledejte soudu, pozdvihněte potlačeného; dopomozte k spravedlnosti sirotku, zastaňte vdovy. Pojďtež a trescete mne, dí Hospodin.“ I jest patrno, že každý křesťan zde na zemi, hřeší-li, má býti trestán od bratra, neboť jinak byl by zákon Kristův nedostatečný, určuje prostředek proti poskvrně nevěsty jeho;

Digitized by Google

tomu však na odpor jest Pavel v 5. kap. listu ke Galatským, když pro lehkou vinu zjevně odporoval Petrovi, papeži, a zanechal to v písmě svém potomkům, aby po případě podobně činili bratru svému. A proto věrolomné jest tvrditi, že stav vyšší nemůže býti v mravech trestán od nižšího poddaného; může tedy dovoleně trestati po případě syn otce, dcera matku, poddaný představeného, žák učitele, dle pravidla lásky.

Ale proti tomu činí se námitka tím, že papež na zemi zastupuje Pána Ježíše Krista. A tohoto nebylo dovoleno nikomu trestati, jak jde ze 16. kap. Matoušovy, kde Petr, protože trestal Krista, jest nazván Satanem; není tudíž dovoleno trestati ani Kristova náměstka. Ale toto chytráctví příliš kulhá, neboť pak musilo by se říci, že žádný náměstek Kristův nemůže zhřešiti, jako nemohl Kristus. Ale správný důsledek toho jest, že ani papež ani jiný nemá býti trestán neb kárán, na kolik následuje hlavy Krista. Ale usiluje-li biskup nebo zpovědník zastupující Krista spáchati chlipnost na panně neb čisté manželce, zdaliž nemá ho jiný přísně potrestati jako Antikrista a proradného nepřítele své vlastní duše? Neboť při onom nedovoleném skutku nezastupuje Krista, ale spíše Antikrista a ďábla, nejničemněji se pokoušejícího o ženu. I jest patrno, že onomu výroku Bernardovu, který doktoři uvádějí (totiž: „V těchto, t. j. středních zajisté není dovoleno dávati přednost vašemu mínění před míněním učitelů; v těchto vůbec nesmíme zavrhovati ani rozkazů ani zákazů představených"), jest rozuměti s přibráním okolností k výkonu povinné poslušnosti, jak bylo řečeno, dle způsobu, místa, času a osoby. Neboť často žák důvodně neuposlechne ve skutku neurčitém buď středním nebo i dobrém dle původu předloživ důvod, že není prospěšno takto uposlechnouti. Jako se mě častěji přihodilo, když jsem něco rozkázal; byv pak poučen o lepším, ještě i s vděčností přijímaje naučení, uposlechl jsem žáka. A stejný důvod jest o představeném; neboť za našich časů představení, jsouce často pro neznalost v rozkazech šílení, měli by býti od poddaných s láskou a ku prospěchu církve potrestáni.

A dále činí se námitka proti tomu následovně: Stejný nemá vlády nad stejným. Ježto tedy papež vyniká nad každou osobu zde na zemi a každý představený nad svého poddaného, jest patrno, že nenáleží žádnému člověku zde na zemi kárati papeže, ani žádnému poddanému kárati svého představeného. Tu se praví, že poněvadž záporná návěst platí, protože Bůh Otec nutně nemá vlády nad Duchem svatým, a přece jsou stejné osoby, že neplatí důsledek: Bůh Otec má nutně vládu nad Synem dle člověčenství, které tento přijal, a přece naprostě jsou nevyhnutelně stejní. A tak kdyby žádný stejný neměl vládu nad stejným, katolická víra trpěla by pomluvou. A dále: Některá vláda jest náměstčí, jako jest veškerá vláda lidská, a tím způsobem mluví Apoštol v 6. kapitole 1. listu k Timotheovi: „Bohatým tohoto světa přikazuj, ať nejsou vysokomyslní." Některá vláda pak jest sama ze sebe nebo původně zaručená nad kterýmkoli stvořením.

Digitized by Google

I jest patrno, jak holé jest ono chytráctví vzhledem k látce i formě. Neboť tímto počátkem rozumí, že rovný nemá samoplatné vlády nad sobě rovným ve smyslu, kterým jest roveň takto vládnoucímu. Ale což brání, aby výbornější ve ctnosti netrestal nižšího v mravech, byť i tento byl vyšší co do stavu?

Dále pak činí se námitka z kanonu, distinkce 21., kap. ‚Nyní však', kde se praví, že žádný ze svatých biskupů neodvážil se vynésti výrok proti papeži Marcellinovi. Avšak řekli: „Svými vlastními ústy rozsuď při svou, neboť nepodléháš našemu soudu." Tu se praví, že tento výrok biskupů nemůže zrušiti zákona božího, dle kterého Bůh skrze Pavla potrestal papeže Petra. Po druhé se praví, že bylo by velice zbytečno, aby oni v případě tom byli jej potrestali, neboť pochopili z jeho lítosti, že byl úplně potrestán od Pána. Po třetí se praví, že byl od nich dosti potrestán, když řekli: „Rozsuď při svou ústy svými, ne soudem naším." A dále: „Nebudiž slyšen na soudě našem, ale sebeř při svou ve své nitro." A opět: „Poněvadž ze sebe, praví, budeš ospravedlněn, nebo z vlastních úst budeš odsouzen." Zajisté veliké jest toto potrestání, poněvadž trestající obracejí výrok trestu k papeži samotnému, a proto Marcellinus, slyše to, vynesl nad sebou výrok sesazení.

I jest patrno, že poddaný může s opatrností dle pravidla lásky kárati a k cestě pravdy opět přiváděti bloudícího vyššího.

Zajisté kdyby vyšší zabloudiv stal se kořistí lupičů aneb upadl v nebezpečí smrti, bylo by poddanému dovoleno vybaviti ho a tak zachrániti od nebezpečí. A proto z důvodu pojmu obecnějšího jest to dovoleno i tehdy, když vyšší zabloudiv ve mravech stává se kořistí zlých duchů a upadá do nebezpečí smrti nejhorší, smrti hříchů. Jestliže by se tedy vyšší radoval v prvním případě, proč neměl by se radovati ještě více v případě druhém? Béře-li si na pomoc ochránce v případě prvním, proč nebéře si ho i v druhém?

A nepříčí se tomu ani onen výrok sv. Augustina ve spise ‚O zápase ctností a neřestí': „Poddaní nemají rozhodovati o tom, jací mají býti ti, kdo vládnou." To jest pravdivé a jasné, že nemají rozhodovati nerozvážně, jací mají oni býti; avšak rozum praví jim, že mají býti dobří, že nemají žíti výstředně, a žijí-li špatně, že poddaní uvažujíce to mají se vystříhati jejich zlých skutků. Proto praví Augustin: „Jest-li poslouchati vlády lidské, jest nutno podrobiti se naučení božímu; neboť on sám praví: Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá." A dále dodává: „Ale přece, poněvadž předvídal, že ne všichni budou takoví, pojímaje osoby všech představených v učednících, praví těmto, napomínaje je: Na stolici Mojžíšově posadili se zákonníci a fariseové. Protož všecko, což by koli rozkázali vám zachovávati, zachovávejte a čiňte, ale podlé skutků jejich nečiňte." I jest patrno, že z horlivosti dobré snahy mají poddaní rozhodovati nebo uvažovati o životě vyšších, aby, jsou-li dobří, napodobili je, a jsou-li zlí, nenásledovali jejich skutků, ale v pokorném duchu modlili se za ně, a když rozkazují něco dobrého, za-

Digitized by Google

chovávali to. Jinak, kdyby neuvažovali, upadli by se slepým vůdcem v jámu a snadno by se přihodilo, že by ctili Antikrista jako Boha a spikli by se proti Kristu Pánu jako lid židovský, který souhlasil s představenými.

Kapitola dvacátá druhá.

Konečně kladou doktorové ve svém spise toto: *Konečně poněvadž postupy proti mistru Janu Husovi byly obcí kněžsstva pražského přijaty a oni jich uposlechli: Proto jest jich uposlechnouti zvláště proto, že se tam nezakazuje nic prostě dobrého ani nepřikazuje nic prostě zlého. Ale dle výroku církve a dvora římského, obvyklého a zachovávaného před otci našich otců, rozkazují se tam pouze věci prostřední mezi prostě dobrými a prostě zlými, kteréž dle způsobu, místa a času mohou býti i dobré i zlé, a v těchto prostředních dlužno dle evangelického učení a dle svatého Bernarda uposlechnouti*" atd. A dodávají: „*A není na kněžstvu pražském souditi, zda klatba uvalená na Mistra Jana Husi jest spravedlivá, či nespravedlivá*" atd.

Dle toho v postupech, o nichž nyní mluvím, uvažuji především tři věci, totiž: *Klatbu, sesazení a interdikt*; o těchto v krátkosti promluvím, vysvětliv dříve, že velmi špatný jest tento důsledek doktorů: ‚Poněvadž postupy proti Janu Husovi obcí kněžstva pražského byly přijaty a oni jich uposlechli: proto jest jich uposlechnouti.' Jako kdyby se dokazovalo: „Poněvadž obcí kněžstva Jerusalémského byly přijaty postupy proti Kristu, že on jest svůdce, zločinec a proklatý rouhač a hoden smrti, proto tito doktoři musí uposlechnouti oněch postupů." Důsledek platí od podobného prostřednictvím té příčiny, že postupy ony byly přijaty od duchovenstva, a doktoři bohosloví, zvláště Stanislav, ježto jest mezi nimi logik schopnější, měli by se za onen důsledek styděti. Snad se naučili tomuto důsledku od biskupů, zákonníků a farizeů, kteří utvořili podobný důsledek; neboť v 18. kap. evangelia Janova, když Pilát jim řekl: „Jakou žalobu vedete proti člověku tomuto? Odpověděli a řekli jemu," utvořivše tento závěr: „Byť tento nebyl zločinec, nevydali bychom ho tobě." A v 19. kap. Janově kladou následující příčinu, když Pilát jim řekl: „... nebo já na něm viny nenalézám: My zákon máme a podlé zákona našeho má umříti; nebo Synem božím se činil." V prvním důsledku Židů doktorové zahrnovali, že oni nemohli blouditi, řkouce: ‚Byť tento nebyl zločinec, nevydali bychom ho tobě,' t. j. poněvadž tento jest zločinec, vydali jsme ho tobě. Podobně naši doktorové zahrnují ve svém důsledku, že obec kněžstva pražského nemůže blouditi, neboť jinak, kdyby mohla, pak by jejich důsledek neplatil. A poněvadž tato obec může blouditi v přijímání postupů, jako také bloudí při žádání a úskočném provádění jich, proto důsledek doktorů není správný.

A divím se, jak netvorný jest ocas doktorů, kterým chtí zakrýti svůj stud; slovům: ‚Když byly protivné postupy přijaty, jest jich

Digitized by Google

uposlechnouti' neodporuje, když se přidává tento ocas: ‚A není na kněžstvu pražském souditi, zda klatba uvalená na Mistra Jana Husi jest spravedlivá, či nespravedlivá.' Jest-li totiž oněch postupů uposlechnouti stran klatby, pak jest jich uposlechnouti jakožto spravedlivých a ne nespravedlivých. A ježto kněžstvo s doktory jich poslouchá a je přijalo, tedy poslouchá jich jako spravedlivých a přijalo je jako spravedlivé, a následovně doktorové s kněžstvem usoudili, že postupy ty jsou spravedlivé. A přece ocas jejich praví, že není na kněžstvu pražském souditi, jest-li klatba uvalená na mistra Jana Husi spravedlivá, či nespravedlivá. I dotvrzuje se patrný odpor: „Kněžstvo pražské křičí, dotvrzuje a tvrdí, že klatba uvalená na mistra Jana Husi jest spravedlivá: tedy kněžstvo pražské soudí, že ona klatba jest spravedlivá, a ocas doktorů praví, že není na kněžstvu pražském souditi, zda onen výrok jest spravedlivý či nespravedlivý. I jest nejjasněji patrno, že tento ocas odporuje jednání a úsudku kněžstva pražského.

Dále: Není-li na kněžstvu pražském souditi, zda ona klatba jest spravedlivá či nespravedlivá, a kněžstvo ji přece schvaluje a jedná dle postupů, pak tedy kněžstvo pražské neví, jedná-li spravedlivě či nespravedlivě a nemá naděje, že jedná spravedlivě. Neboť nutno, aby naději předcházel úsudek.

Dále: Oni doktorové soudí, že klatba uvalená na mistra Jana Husi jest spravedlivá. To jest patrno z té okolnosti, že soudí, že postupů jest uposlechnouti a to ne jako nespravedlivých, a tedy jako spravedlivých. A následovně doktorové soudí, že klatba v postupích rozkázaná jest spravedlivá.

Dále praví doktorové, že postupů jest uposlechnouti, zvláště proto, že se v nich nezakazuje prostě dobré, ani nepřikazuje prostě zlé, ale pouze věci prostřední, v nichž dlužno dle učení evangelia a dle sv. Bernarda uposlechnouti. Soudí tedy doktorové, že věci v postupech přikázané jsou spravedlivé; mezi těmi pak jest i klatba uvalená na mistra Jana Husi, a tedy doktorové ti soudí, že klatba na mistra Jana Husi uvalená jest spravedlivá. Avšak tito doktorové jsou pražské kněžstvo: Proto doktory tyto usvědčuje onen ocas.

Dále: Oni soudí, že klatba, která se v postupech nařizuje, jest prostřední mezi prostě dobrým a prostě zlým, a když se přikazuje dle způsobu, místa, času a osoby, pak přechází v prostě dobré, totiž v rozkaz papeže a představených, a tedy doktoři, soudíce o klatbě takto, soudí, že jest spravedlivá. A přece dle svého ocasu nemají souditi, že jest spravedlivá. A tak činí, co nemají, ba nevědí co činí, poněvadž praví, že na kněžstvu pražském není souditi, zda klatba uvalená na Jana Husi jest nespravedlivá, a přece soudí, že jest spravedlivá. I jest k smíchu, že k onomu ocasu dali souhlas doktoři práva, kteří rozsuzují dekréty, dekretály a postupy, jsou-li spravedlivy, protože oni mají rozumově vykládati dekréty a dekretály a rozhodovati o postupech, jsou-li spravedlivy nebo nespravedlivy a dle potřeby raditi jiným, mají-li postupy býti připuštěny a drženy, aneb

Digitized by Google

nemají-li býti připuštěny a drženy, nebo jest-li nutno aneb dovoleno z nich se odvolati. I jest patrno, že obojí doktorové nerozumně zamezili sobě samým rozumový úsudek.

Avšak důstojný mistr Jan z Jesenic, doktor práva kanonického na universitě v Bologni, veřejnou determinací ve školách velmi jasně ukázal, jak ničemné a bludné jsou ony postupy proti mně vyhlášené. A poněvadž takovéto postupy, jak jsem řekl, rozkazují zejména klatbu, sesazení a interdikt, proto v krátkosti o těchto promluvím.

Především jest poznamenati, že klatbou (vyobcováním) nazývá se vyloučení ze společenství, dle XI., kvest. 3., kap. ‚Nic' a kap. ‚Kanonická'; dále dle XXIX., kvest. 1., kap. ‚Vdovy' a XXIV., kvest. 3., kap. ‚Když kněz', dle XI., kvest. 3., kap. ‚Každý křesťan' a kap. násl. A poněvadž klatba lépe se pozná ze svého opaku, jenž jest společenství neb obcování, neboť veškeré dobro se poznává ze svého opaku, a naopak — proto jest poznamenati, že společenství neb obcování dobré jest trojí. První jest účastenství na milosti boží působící. Tohoto přeje Apoštol Korintským, pravě v poslední kap. 2. listu ke Korintským: „Milost Pána Ježíše Krista a láska boží a účastenství Ducha svatého budiž se všemi vámi." A toto společenství jest obcování svatých, kteří jsou tajemné tělo Kristovo, jehož hlavou jest Kristus; v toto obcování pak věříme, neboť pravíme: „Věřím v svatých obcování." Druhé společenství nebo obcování jest účastenství na svátostech. Ve 4. kap. listu k Efezským stojí: „Jeden Pán, jedna víra, jeden křest." Toto pak společenství béře se zvláště jako účastenství na těle a krvi Pána našeho Ježíše Krista v 10. kap. 1. listu ke Korintským: „Kalich dobrořečení, totiž kterémuž dobrořečíme, zdaliž není společnost krve Kristovy? A chléb, kterýž lámeme, zdaliž není společnost těla Kristova? Poněvadž jeden chléb jest, jedno tělo mnozí jsme; nebo všickni jednoho chleba účastni jsme." Třetí společenství neb obcování jest účastenství na přímluvách. V onom zakládá slávu svou spravedlivý Hospodin, dle žalmu: „Účastníkem jsem já všech bojících se tebe a ostříhajících přikázání tvých." A mimo toto trojí společenství jest společenství, které jest obcování křesťanů dobrých i zlých, kdežto první tři jsou obcování toliko lidí dobrých; a tohoto čtvrtého více dbají lidé světští.

Po druhé jest poznamenati, že ve výkladu mluvím o vyobcování souhlasně se čtveřicí obcování právě uvedenou; ono pak jest předně vyobcování z účastenství milosti boží působící; a po druhé z důstojného účastenství svátostí; a po třetí jest to vyloučení z účastenství přímluv připravných vzhledem k životu věčnému; a toto stojí naproti trojímu společenství. A po čtvrté jest to veřejné vyloučení z obcování křesťanů trestem duchovního nebo světského soudce.

Z toho následuje předně, že se nikdy neděje a nemůže býti vyobcování od tří prvních společenství, leč smrtelným hříchem. To jest patrno, poněvadž nikdo nikdy není oddělován od obcování svatých, jež jest účastenství milosti boží i svátostí i přímluv pří-

Digitized by Google

pravných k životu, leč smrtelným hříchem, který jediný odlučuje neb odděluje člověka od takovéhoto obcování, jako odděluje od samého Boha. A nemůže se také státi jinak, leč smrtelným hříchem proto, že dokud jest člověk v milosti, dotud jest účasten trojího řečeného obcování dle přítomné spravedlivosti. A ježto Bůh jest soudce nejspravedlivější, nemůže odsouditi člověka, leč dle jeho zásluhy o takovéto účastenství. Jest tedy důsledek správný.

Po druhé následuje, že žádný soudce nemůže nikdy nikoho takto vyobcovati, leč by prvé zločinem vyobcoval sebe sama.

Po třetí následuje, že žádný soudce nesmí nikdy nikoho vyobcovati, leč pro zločin nebo smrtelný hřích. A toto jest patrno z XI., kvest. 3., kde se praví: „Nikdo z biskupů nezbavujž nikoho bez jisté a zřejmé příčiny hříchu církevního obcování pod klatbou, jelikož klatba jest věčné zatracení smrti a nesmí býti uvalována, leč za smrtelný hřích a to jen na toho, kdo nemohl jinak býti napraven." A ve XXIV., kvest. 3., kap. ‚Těmto odpovídá se takto', se praví: „Bůh nehledá výroku kněží, ale života vinníků; neboť výrokem nemá býti označen ten, jehož nenakazila skvrna hříchu." Dále Lyra ve výkladu na 4. kap. Ozeáše praví na konci: „Opusť Izrael, Judo, pro zlobu jeho, neboť odděleno jest hodování jejich,' t. j. vyobcováno." A v II., kvest. 1., kap. ‚Mnozí': „Nikdo nemá býti vyobcován leč za zločin." (Z Augustina.)

Praví se pak všeobecně, že vyobcování jest dvojí, totiž větší a menší, jak vysvítá z ‚Výroků vyobcování, zda má se státi vyobcování některého z kněžstva', z výňatku kap. 2., kde stojí, že menší vyobcování zamezuje přijímání svátostí. Větší vyobcování pak odlučuje od obcování věřících. Menší vyobcování jest odloučení smrtelným hříchem od účastenství na dobrech duchovních, kterýmž se člověk stává zločinem nehodným dosáhnouti účastenství na milosti, a toto nikdo nemůže uvaliti na člověka, který trvá v milosti. Větší vyobcování jest vyloučení, které představení církevní prohlašují nad člověkem jako nad veřejným hříšníkem, a jímž uzavírají ho od obcování s křesťany a od přijímání svátostí.

A touto klatbou znamenají nyní v postupech a udáváních mne, uzavírajíce mne od veškerého lidského účastenství. Ale požehnán budiž Bůh, který nedal oné klatbě tak velikou sílu, aby mohla člověku spravedlivému, dokud ji pokorně snáší, odníti ctnost nebo spravedlivost; a nemůže také uvrhnouti naň hřích, ale spíše, snesl-li by ji pokorně, jest s to ho očistiti, jako pila železo a oheň zlato, a jest s to shromážditi mu odměnu blahoslavenství, neboť praví Pán v 6. kap. Lukášově: „Blahoslavení budete, když vás nenáviděti budou lidé a když vás vyobcují a haněti budou a vyvrhnou jméno vaše jako zlé pro Syna člověka. Radujte se v ten den a veselte se; nebo aj, odplata vaše bude mnohá v nebesích. Takť zajisté činívali prorokům otcové jejich."

Avšak tato klatba má býti léčivá, t. j. má býti lékem k uzdravení člověka v duchu a přivedení zpět do ovčince Kristova a má býti

Digitized by Google

zřízena k životu věčnému jakožto poslednímu konci. Proto sv. Augustin v kázání ‚O pokání', jak stojí v II., kvest. 1., kap. ‚Mnozí', praví: „Klatba nemá býti usmrcující, ale léčivá." A v VII., kap. ‚Ježto léčivá', v 6. kn. ‚O výrocích klatby' stojí: „Obcování známého hříšníka totiž, kdyby se nechtěl dáti potrestati po trojím napomenuti nebo veřejném předvolání pro zločin, dlužno se stříci dle přikázání Spasitelova v 18. kap. evangelia Matoušova, kde pravil Petrovi: „Zhřešil-li by pak proti tobě bratr tvůj, jdi a potresci ho mezi tebou a jím samým; uposlechl-li by tebe, získal jsi bratra svého. Jestliže by pak neuposlechl, přijmi k sobě ještě jednoho nebo dva; aby v ústech dvou neb tří svědků stálo každé slovo. Pakliť by jich neuposlechl, pověz církvi; jestliže pak i církve neuposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán." Toto bylo vyloženo výše v kapitole 21., v níž dávají se na rozum povinnosti představeného. Avšak to ještě jest poznamenati, že Kristus praví: ‚Zhřešil-li by,' t. j. spáchal-li by hřích zločinu, že proto jest hoden potrestání a nemá býti pro cokoliv takového vyobcován. Ale ukázal-li by se nenapravitelným po třetím potrestání, pak ovšem má se mu každý opatrně jako pohanu a publikánu vyhýbati, ale jinak ne. Viztež tedy představení, aby jednali ostražitě, aby tak snadno nedávali poddané pro světský zisk v klatbu.

A proto praví sv. Augustin v kázání 40.: „My nemůžeme nikoho zbaviti obcování, jakkoliv toto zbavení není ještě usmrcující, ale léčivé, leč jestliže se buď sám od sebe vyzná, anebo jest na některém soudě světském neb církevním naříčen a usvědčen." A totéž praví ve výkladu na slova 5. kap. 1. listu ke Korintským: „. . . . kdyby kdo maje jméno bratr byl smilník, neb lakomec, neb modlář, neb zlolejce, neb opilec, neb dráč; s takovým ani nejezte." Dále jest věděti, že každý, kdo smrtelně hřeší, jest vyobcován od Boha, dle slov žalmu: „Zlořečení, kteříž se uchylují od přikázání tvých." A v poslední kap. 1. listu ke Korintským stojí: „Jestliže kdo nemiluje Pána Ježíše Krista, budiž proklet." A jakkoli tato klatba slove menší, protože neděje se slavnostně a veřejně od představeného, přece se jí bojím více než větší, kterou na mne nyní představení uvalují. Ale ještě více se bojím největší klatby, kterou nejvyšší biskup sedě na soudě před tváří všech andělů a lidí vyobcuje zatracené z účastenství na věčné blaženosti, řka dle 25. kap. evangelia Matoušova: „Jděte ode mne zlořečení do ohně věčného, kterýž jest připraven ďáblu i andělům jeho." O této klatbě má přemítati soudce a stříci se, aby nevyobcoval nespravedlivě. Neboť kdokoli dává jiného do klatby pro časný zisk, zejména pro vlastní poctu nebo pro potrestání vlastní křivdy, aneb vědomě bez příčiny zločinu, ten sebe sama dává do klatby. Neboť má dáti do klatby toho, koho do klatby dává Bůh, a to pro zločin, který ví, že člověk ten spáchal a po trojím napomenutí, z lásky, ke cti boží a ke spáse člověka toho, kterého dává v klatbu, ku prospěchu jiných, jednak aby se báli, jednak aby jich nenakazil. Jakož učinil Pavel v poslední kap. 1. listu ke Korintským, přikázav

Digitized by Google

veřejného smilníka vyvrhnouti, aby jiné nenakazil a aby duch byl spasen.

A toto uváživ, poznal by věrný, jak mnoho jest představených, duchovních i laiků, od Boha vyobcováno, poněvadž jsou to všichni, kteříž se uchylují od přikázání Páně; a jak mnozí dávají v klatbu sebe samy, uvalujíce aneb prohlašujíce klatbu nad jinými; a jsou to zvláště duchovní, kteří jaksi denně se modlí na ranní hodince, říkajíce: „Zlořečení, kteříž se uchylují od přikázání tvých."

Tolik v krátkosti o klatbě, o níž učinil slovný výklad zbožný křesťan svaté paměti a veliký horlitel pro zákon Kristův, mistr Bedřich Epinge, bakalář práva kanonického, vykládaje první článek: „Žádný představený nesmí vyobcovati nikoho, leč by dříve věděl, že jest vyobcován od Boha." O tom psal jsem i jinde. A nechceš-li věřiti, uč se v Betlémě na zdi; tam nalezneš, že spravedlivému neškodí klatba, ale prospívá, a proč se má i spravedlivý báti nespravedlivé klatby představeného nebo Piláta: 1. Proto, aby nebyl z jiné strany vinen. 2. Pro nebezpečí toho, jenž vydává nespravedlivou klatbu. 3. Pro škodu bratří, která může vzejíti z převráceného užívání trestu. 4. Aby nebyli pohoršeni ti, kdo ustupují od pravdy. 5. Aby nekřivdili vyobcovanému posmíváním. 6. Aby nechtěje trpěti nevypadl od zásluhy neb neuchýlil se od spravedlivosti; a tak i z jiných příčin, jinde plněji a případněji vyložených.

Pak bylo by promluviti o klatbě, kterou zlí odlučují od sebe dobré. Krista zajisté a slepého od narození vyhnali zlí, jak patrno z 9. kap. evangelia sv. Jana. A může býti seznána i ze svého opaku, jenž jest společenství ve zlém, o němž v 5. kap. listu k Efezským: „A neobcujte s skutky neužitečnými tmy." A ve 2. listě sv. Jana: „Nebo kdož takového pozdravuje, obcuje skutkům jeho zlým." A ve 13. kap. Ježíše Siracha: „Jaká jest společnost svatému člověku se psem," jakoby řekl: ‚Žádná.' A proto každý, kdo jest v milosti dle přítomné spravedlivosti, jest vyobcován od nepravých. A toto jest vyobcování svaté, kterým se praví o spravedlivém, že jest vyobcován, t. j. položen mimo společenství nebo účastenství zloby. A proto praví Jan v 18. kap. ‚Zjevení': „I slyšel jsem jiný hlas s nebe, řkoucí: Vyjděte z něho, lide můj, abyste neobcovali hříchům jeho a abyste nepřijali z jeho ran. Neboť dosáhli hříchové jeho až k nebi." Prosme Pána, aby ráčil nás ve svém obcování zachovati a od nedovoleného vystříhati.

Kapitola dvacátá třetí.

Nyní jest promluviti o *sesazení*. Tu jest poznamenati, že sesaditi v tomto smyslu jest zakázati někomu pro zločin vykonávati úřad nebo něco dobrého. Tu pak co staré dekrety nazývají sesazením, to nová práva a dekretály jmenují zápovědí (interdiktem); a pak jmenují sesazení církevní s úřadu neb církevního obročí, aneb zápověď církevní vykonávati církevní úřad.

Digitized by Google

Předpokládáme-li tento výměr právě řečeného sesazení, jest poznamenati, že jako jest Bohu vlastní, aby sám od sebe nejprvé člověka vyobcoval, tak jest tomu i se sesazením. A proto jest nemožno, aby papež nebo biskup spravedlivě sesadil někoho, leč by ho prvé Bůh sesadil, jako jest nemožno, aby papež o něčem spravedlivě přemýšlel, kdyby Bůh nezpůsobil prvé ono přemýšlení. A proto správně praví Apoštol v 3. kap. 2. listu ke Korintským, že nejsme způsobní mysliti něco sami z sebe, jakožto sami z sebe; ale způsobnost naše z Boha jest. A sám nejvyšší biskup praví v 15. kap. evangelia Janova: „Nebo beze mne nic nemůžete učiniti." Z toho jest patrno, že sesazení ustanovené od představeného platí pouze na tolik, na kolik je činí Bůh všemohoucí. A proto činné sesazení od Boha rozpíná se na kněží, krále a kterékoli představené, které za trest odstraňuje z úřadu nebo zbavuje života. A proto někoho sesazuje s důstojnosti kněžské, jak psáno jest ve 4. kap. Ozeáše: „Poněvadž jsi ty pohrdl uměním, i já tebou pohrdnu, abys mi kněžství nekonal." A v 1. kap. Isaiáše: „Nepřinášejte více obětí nadarmo." A u Malachiáše v 1. kap.: „Nemámť v vás žádné líbosti... a oběti nepřijmu z ruky vaší." A Apoštol Kristův sesazuje všechny, kdo jsou v hříchu, s přisluhování tělem a krví Kristovou, pravě v 11. kap. 1. listu ke Korintským: „A protož, kdokoli by jedl chléb tento a pil kalich Páně nehodně, vinen bude tělem a krví Páně." Dále v 2. kap. 1. ‚Knihy královské' čteme o těžkém sesazení Helí a rodu jeho, protože on netrestal povinně synů svých; proto pravil Bůh k Helí: „Proč pošlapáváte oběť mou, i suchou oběť mou, kterouž jsem přikázal obětovati v příbytku tomto, a víces ctil syny své nežli mne; toliko abyste byli prvotinami všech obětí suchých Izraele lidu mého. Protož praví Hospodin Bůh Izraelský: Řeklť jsem byl zajisté, že dům tvůj a dům otce tvého přisluhovati měl přede mnou až na věky; ale nyní praví Hospodin: Odstup to ode mne; nebo těch, kteříž mne ctí, poctím, kteříž pak mnou pohrdají, v pohrdání přijdou. Aj dnové přicházejí, že odetnu rámě tvé a rámě domu otce tvého." A níže: „A to měj za znamení, což přijde na dva syny tvé, Ofni a Finesa; oba jednoho dne umrou. Vzbudím pak sobě kněze věrného, kterýž vedlé srdce mého a vedlé duše mé vše konati bude." A dále o sesazení krále čteme v 15. kap. 1. ‚Knihy královské' o Saulovi, který přes příkaz boží ušetřil nepřátel Boha svého: „Nebo jsi zavrhl řeč Hospodinovu; tebe také zavrhl Hospodin, abys nebyl králem..."

I jest patrno, kterak sesazení jest různé, neboť jiné jest sesazení s úřadu, jiné s obročí nebo nějakého dobra, s něhož jest hříšník spravedlivě sesazován pro zločin. Dále jiné jest sesazení skutkem a jiné právem, s jinými ještě podděleními. Sesazení právem pak, jak bylo řečeno, musí především Bůh způsobiti a zaříditi. Sesazení skutkem však způsobuje Bůh někdy skrze služebníky dobré, někdy skrze zlé; avšak sám od sebe sesazuje každého hříšného představeného s jeho úřadu neb služby, když jest skutečně činně v hříchu; neboť tím skutkem, jímž upadl ve smrtelný hřích, hřeší, byť konal cokoliv,

Digitized by Google

a následovně jest mu zakázáno Bohem, aby toho nekonal a následovně sesazen jest od Boha s onoho úřadu. Odtud v žalmu 49. praví prorok: „Sic jinak bezbožníku praví Bůh: Což tobě do toho, že ty vypravuješ ustanovení má a béřeš smlouvu mou v ústa svá; poněvadž jsi vzal v nenávist kázeň a zavrhl jsi za sebe slova má? Vidíš-li zloděje, hned s ním běžíš a s cizoložníky díl svůj máš. Ústa svá pouštíš ke zlému a jazyk tvůj skládá lest. Usazuješ se a mluvíš proti bratru svému a na syna matky své lehkost uvodíš.“ Tu vypočítává Bůh hříchy, pro něž sesazuje hříšníka s vypravování smlouvy své, jež jest zákon pravdy: První hřích jest neposlušnost Boha. Druhý zavrhování slov. Třetí krádež. Čtvrtý cizoložství. Pátý zloba úst, která se dělí v lež, rouhání, falešné svědectví, křivou přísahu, lest, utrhání, mluvení na prázdno, zlořečení, hanu a tak více jiných. Šestý hřích — uvádění lehkosti na Krista.

Z toho se shrnuje, že málo jest soudců, kazatelů a jiných, kteří vypravují lidem smluvu boží, kteří by nebyli od Boha sesazeni s vypravování smlouvy té. Znamenejž tedy věrný v řečeném již sesazení s úřadu vypravování služby boží, a dle tří svrchu uvedených příkladů, zda naši představení a duchovní od Pána jsou sesazováni. Předně, zapuzují-li od sebe znalost písma a kázání evangelia, neboť pak jsou sesazováni od Pána, jak čteme v dolejším případě ve 4. kap. Ozeášově. Neboť představení naši mají z obou stran větší lásku ke kázání a způsob i některé příčiny, pro něž by měli více kázati, než kněží starého zákona; a přece úřad ten vykonávají méně. A proto ježto jest tu větší důvod a přítomen jest týž Pán, který nemůže konečně ubrati trestu za větší zločin, neboť to vyžaduje jeho spravedlnost, jest patrno, že naši představení, jsou-li kteří takoví, tíže jsou sesazeni a to tím tíže opět, čím horlivěji měli by usilovati o zákon Kristův za časů Antikristových.

Vzhledem k druhému sesazení, které učinil Bůh, totiž sesazení Helí, znamenej věrný, zda naši představení buď netrestají aneb trestuhodněji trestají své duchovní syny, než byli Helím trestáni jeho přirození synové. A vzhledem k poznání větší velikosti oné viny má věrný znamenati následující dvě věci: Předně, že představený více jest vázán vzhledem k synu duchovnímu, než dle smyslu, v jakém jest vázán vzhledem k svému přirozenému synu. A po druhé, že trestání dle vyssátých peněz, za něž se hřích prodává, jest ohavnější, nežli trest, k pokutování křivdy proti Bohu spáchané, odpuštěný z přirozené lásky, jak patrno na Helím, že ušetřil svých synů.

Vzhledem k třetímu sesazení znamenej věrný, jak na představených (církevních) tak na králích a jiných knížatech světských, že oni více poskytují veřejným nepřátelům Páně pro soukromý zisk, než poskytl Saul Amalechovi pro žádost statků jeho. A jest-li tomu tak, pak není pochyby, že týž Bůh, který nemůže pominouti téže spravedlnosti, tíže potrestá vinníky ony. Jest pak patrným znamením tíže trestu toho, že Bůh odkládá trest až po smrti a netrestá jich

Digitized by Google

jinak v tomto životě, ale dopouští, aby se potloukali v prospěších světských jako nenapravení zavržení.

Ale lidé si bohužel nevšímají tohoto trojího sesazení; zvláště pak vyšší tohoto světa měli by vskutku častěji opět přemýšleti o tom, že budou sesazeni jak s úřadu, tak s věčného obročí. Proto o slovech 25. kap. ‚Numeri', kde Hospodin rozhněvav se řekl Mojžíšovi: ‚Vezmi všecka knížata lidu a zvěšej ty nešlechetníky Hospodinu před sluncem,' praví Origenes ve 20. kázání takto: „Hospodin řekl Mojžíšovi, aby vzal všecka knížata lidu a ukázal je Hospodinu před sluncem. Hle, lid hřeší a knížata ukazována jsou před sluncem, to jest ke zkoušení jsou předváděna, aby byla usvědčena od světla. Vidíš, jaká jest povinnost knížat lidu: nejen za své vlastní přečiny jsou souzeni, ale nuceni jsou vydati počet za hříchy lidu, aby snad jejich nebyla vina, že lid hřešil, aby snad nebyli nepoučili, aby snad nebyli nenapomenuli a nebyli nedbalí toho, odsouditi ty, kdo počátek viny dali, aby špatný příklad nerozšířil se na více lidí. Neboť toto všecko náleží činiti knížatům a učitelům. Jestliže by tedy, když tito by to nedělali, ani péče nevedli o lid, lid zhřešil, sami jsou ukazováni a sami k soudu předváděni. Usvědčuje je Mojžíš, t. j. zákon božský, jako nedbalé, líné a neschopné. ‚A na ně obrátí se hněv boží a odstoupil od lidu.' Toto kdyby uvažovali lidé, nikdy by nežádali ani nedomáhali se knížectví nad lidem. Stačí mi zajisté, jsem-li obviňován ze svých vlastních hříchů a přestupků, stačí mi vydávati počet za sebe sama a za své hříchy. Nač mi třeba, abych já i za hříchy lidu byl ukazován před sluncem, před kterým nic nemůže býti skryto nebo utajeno." A níže: „Jsou tedy ukazována knížata, a je-li na nich vina, ustává hněv boží od lidu." Tolik Origenes, ukazuje, kterak knížata těžce byla potrestána za hřích smilstva, kterého se dopustil lid.

Běda tedy nynějším knížatům duchovním i světským, která sama provozují chlipnost, dávajíce tak poddaným špatný příklad; a nekáří poddaných, anebo když je káří, činí tak z lakoty; takoví beze vší pochyby jsou Pánem sesazeni s úřadu. Neboť ze zákona papežského psáno jest v 3. kn. dekretálů, kap. ‚O životě a počestnosti duchovních': „Přikazujeme tvé Bratrské Milosti, abys duchovní, kteří náleží naší pravomoci a kteří by od podjáhna nahoru měli nevěstky, horlivě ráčil napomínati, aby je od sebe odstranili a nadále jich vůbec nepřipouštěli. Kdyby však nedbali povoliti, pak sesaďte je s církevních obročí až po vhodné zadostučinění, a kdyby i po sesazení opovážili se držeti si je, račte je z oněch obročí na vždy vyloučiti." Odtud, ježto není nedostatku v zákoně, ale na představených, kteří by jej provozovali, proto výše pod tímže titulem praví papež: „Představení pak, kteří by se opovážili takové ve svých nepravostech si podržeti, zejména k vůli penězům nebo jinému světskému zisku, chceme podrobiti stejnému trestu." A v distinkci 83. praví se pod výrokem sv. Řehoře: „Kdyby některý z biskupů souhlasil se smilstvem duchovních za odměnu nebo slávu, nebojuje proti tomu vážností svého úřadu, pak má býti sesazen se svého úřadu." Toto se-

Digitized by Google

sazení pak má dle Arcijáhna býti na vždycky, rovno složení s úřadu, pro nesnadnost shromážditi biskupy k složení takových biskupů nebo takového biskupa, kteří nebo který svatokrádežně prodávali nebo prodával spravedlnost. A poněvadž metropolita, jako jest římský biskup, mohl by býti vzhledem k svým kardinálům liknav ve vykonávání tohoto svatého ustanovení, proto po třetí zřídili jako prostředek proti zmatkům zákony, aby nebyla slyšena mše knězova od toho, komu jest známo, že onen kněz tak smilní, ani aby tomuto nebyly udělovány statky církevní k podporování hříchu. Neboť v distinkci 32., kap. ‚Žádný' mluví papež Mikuláš takto: „Nikdo nechť neslyší mše kněze, o němž ví, že nepochybně živí souložnici" atd. A proto Alexandr II. mluví v téže distinkci takto: „Rozkazem nařizujeme, aby nikdo neslyšel mše kněze, o němž ví, že nepochybně má souložnici." A následuje: „A proto i svatá synoda ustanovila to pod klatbou, říkouc: Kdož by koli z kněží, jáhnů a podjáhnů po ustanovení o čistotě kněží vydaném od předchůdce našeho svaté paměti, svatého papeže Lva nebo Mikuláše, veřejně si vzal souložnici, anebo, vzal-li si ji již, nepropustil by ji, o tom se strany Boha všemohoucího a z autority knížat Petra a Pavla nařizujeme a vůbec zapovídáme, aby mše nezpíval a nečetl ani evangelia, ani epištoly ke mši, ani nezůstával v kněžství k službám božím s těmi, kdo byli poslušni řečeného ustanovení, ani aby nedostal dílu od církve." O tom pak praví Arcijáhen, že národ má takovému odníti dobrovolně desátky, neboť obročí se nedává leč za úřad. A poněvadž týž nebo větší jest soud o jakémkoli větším smilství duchovním, jest patrno, že nižší má od vyššího představeného býti sesazen pro jakýkoli těžší hřích duchovní. A poněvadž jest jisto, že u představeného ďábelská pýcha, nedbalost v kázání evangelia a jidášská lakomost jsou hříchy těžší než tělesné smilstvo, jest na bíledni, že nejvyšší představený, Kristus Ježíš, jemuž tyto těžší hříchy jsou nejvýše známy, nedá se odvrátiti od sesazení takových lidí nějakou výmluvou hodnou toho hříchu.

Dle toho, pátráme-li po stavu církve, můžeme shrnouti, že od papeže až ke knězi nejnižšímu za času našeho málokterý jest vyňat od sesazení, leč ten, který následuje Ježíše Krista, aniž by musil býti kárán.

Bylo již tedy řečeno, jak jsou sesazováni smilníci. Dále svatokupci v I., kvest. 1., kap. ‚Kterýkoli', dle Řehoře a v kap. ‚Nalézají se', dle Ambrože. Dále jsou sesazováni duchovní lpějící na hanebných výdělcích a ziscích. (Distinkce 88. a násl.) A ježto všichni takoví dle zákona Kristova nehodně slouží církvi, jest patrno, jak mnohonásobně jsou zapuštěny zlořády a prostopášnosti v kněžstvu církve.

O prostopášnosti jsem promluvil v traktátě proti skrytému protivníkovi, ukazuje, jak každý ničemný kněz profanuje, t. j. poskvrňuje, znesvěcuje a zneuctívá duchovní chrám boží, který jest ve své přirozenosti dle svatých beze vší pochyby důstojnější, než

Digitized by Google

všecky chrámy světské, které po dni soudu nebudou trvati. A běda mi, budu-li mlčeti, nebojuje proti lakomství nebo zřejmé chlipnosti kněžstva. Neboť v distinkci 83. se praví: „Blud, jemuž se neodporuje, schvaluje se a pravda, když pramálo jest hájena, se potlačuje. Neboť nedbati, ačkoli by člověk mohl trestati převrácené, není zajisté nic jiného, než jim přáti. A kdo ustává překážeti zjevnému zločinu, ten není bez starosti tajného společenství na něm." Tamtéž stojí dále: „Neboť co prospívá to, že se neposkvrňuje vlastním bludem člověk, který dává souhlas bloudícímu?" Tamtéž: „Ten, kdo nespěchá k ničení, toho co dlužno kárati, zdá se souhlasiti s bloudícím."

A proto sv. Řehoř v 15. kap. svého Pastorálu, uváděje slova 2. kap. ‚Pláče Jeremiášova': ‚Proroci tvoji předpovídali tobě lživé a ničemné věci a neodkrývali nepravosti tvé, aby odvrátili zajetí tvé' mluví takto: „Proroci zajisté v posvátné mluvě leckdy nazýváni jsou učiteli; kteříž pokládajíce přítomné věci za prchavé, zjevují, co má přijíti. Je pak pokárala božská řeč, že lživé věci předpovídají, poněvadž bojíce se trestati viny, ničemně vinníkům, slíbivše jim bezpečnost, lichotí, poněvadž nepravost hříšníků nikterak neodkrývají; neboť umlkají od hlasu kárání. Klíč zajisté odkrytí jest řeč kárání. Neboť káráním odkrývá vinu, kterou často nezná ani ten, kdo ji páše." Tolik onen, a stojí to v dist. 43., kap. ‚Tak vládce'.

A kéž by naši doktorové toho dbali; pak nelichotili by zajisté životu prelátů a nebyli by líní odkrývati jim nepravost, aby je k pokání vyzývali. Sami by viděli, kolika způsoby někdo souhlasí s jiným ve hříchu. Neboť souhlasí, když pomáhá, hájí, radu dává a splnomocňuje, nehrozí a nekáře.

*

Nyní chci promluviti o *interdiktu,* jímž duchovní pro jednoho nebo více lidí tísní lid Kristův. Neboť oněmi třemi tresty: klatbou, sesazením a interdiktem kněžstvo k svému povýšení prostý lid si podrobuje, lakomost rozmnožuje, zlobu chrání a připravuje cestu Antikristovi. Avšak všecky ony tři tresty dovršují svrchu neposlušností tím způsobem, že kdokoli by jich dle jich vůle neuposlechl, toho dávají do klatby a sesazují s úřadu, a kdyby jejich vůli vytrvale odpíral, kladou na lid interdikt, zapovídajíce vykonávati boží úřad, poskytovati svátosti a pohřeb i lidem jakkoli spravedlivým, aby oním vymyšleným stížením dosáhli své vůle.

Avšak patrné znamení toho, že takové tresty, které ve svých postupech nazývají vyhlášeními, pocházejí od Antikrista, jest, když jsou uvrhovány na ty, kdo káží zákon Kristův a káří ničemnost duchovních. Druhé znamení jest, že ony tresty více jsou rozmnožovány pro neposlušnost, spáchanou proti nim, než pro neposlušnost, spáchanou proti Bohu, a tak pro jich vlastní křivdu více, než pro křivdu našeho Boha. Dávný nepřítel, vycvičený ve zlobě, zajisté postupuje tím způsobem, že poslušnost Antikrista vyvyšuje nad po-

Digitized by Google

slušnost Krista a tak uchvacuje pro neposlušnost vůči sobě klatbu, kterou Kristus ustanovil pro neposlušnost spáchanou proti Bohu.

Postupuje pak tímto způsobem: Nejprvé učedníka Kristova očerní, potom ho obžaluje, pak předvolá, dá do klatby, sesadí a nemůže-li ho vsaditi do žaláře nebo vydati na smrt, pak vyzve světské rámě, a nemůže-li ani tak zvítěziti, svrchu navrší zlobou interdikt. Zejména pak postupuje takto proti těm, kdo obnažují nepravost Antikristovu, který kněžstvo z největší části pro sebe urval. A proto k vůli svému kněžstvu rozpíná ony tresty, jako ku př. k vůli těm, kdo se hádají v lakomství o obročí a nedal-li by lid dle slibu desátky, jestliže by kníže zabavil majetek kněžstva nebo jej odňal, jestliže by některý duchovní, třeba nejničemnější zloděj nebo jinak hříšný, byl od lidí světských chycen a podržen ve vězení, nebo jestliže by kněz byl do krve poraněn, nebo také, jestliže by lid někdy dovoleně oněm představeným odňal svoji poslušnost. Avšak Kristus, biskup nejvyšší, když byl zajat prorok, nad nějž nepovstal větší mezi syny ženskými, nevyhlásil interdikt, ani když Herodes ho sťal. Ba on ani tehdy, když sám byl svlečen, tepán a rouhán od vojáků, zákonníků, farizeů, úředníků a biskupů, nemetal na ně zlořečení, ale modlil se za ně, řka dle 23. kap. evangelia Lukášova: „Otče, odpusť jim; neboť nevědí, co činí." A toto učení odevzdal svým údům, řka v 5. kap. evangelia sv. Matouše: „Milujte nepřátely své, dobrořečte těm, kteříž vás proklínají, dobře čiňte nenávidícím vás a modlete se za ty, kteříž vás utiskují a vám se protiví; abyste byli synové Otce vašeho, kterýž jest v nebesích; nebo slunci svému velí vzchoditi na dobré i na zlé a déšť dává na spravedlivé i nespravedlivé."

A proto následuje onoho učení v slově i skutku, učí Petr, první Kristův náměstek, biskup římský, věrné, pravě v 2. kap. 1. listu svého: „Nebo i k tomu povoláni jste, jako i Kristus trpěl za nás, nám pozůstaviv příklad, abyste následovali šlépějí jeho. Kterýž hříchu neučinil, aniž jest lest nalezena v ústech jeho. Kterýžto, když mu zlořečili, nezlořečil zase, trpěv nehrozil..." A Pavel, jenž kráčel touž cestou, praví ve 12. kap. listu k Římanům: „Dobrořečte protivníkům svým; dobrořečte a nezlořečte." Tohoto pak učení následovali i jiní svatí, kteří při svém pronásledování nevyhlašovali klatbu ani sesazení, a neuvalovali interdikt; ale když přicházelo těžší pronásledování, horlivěji konali služby boží.

Ale po tisíci letech, když Satan se rozpoutal a kněžstvo ztučnělo lejny tohoto světa a vyvýšilo se v rozkoši, pýše a netrpělivosti — vzal svůj původ interdikt. Neboť papež Hadrian, jenž nastoupil léta Páně 1153, uvrhl na celý Řím interdikt pro poranění jediného kardinála. Ó jak trpělivý byl tento papež! Přece však ne tak, jako Kristus, Petr nebo Pavel, aneb apoštol Ondřej.

Potom i Alexandr III., jenž nastoupil léta Páně 1159, dal v interdikt království Anglické. (O zasnoubeních, kap. 2. ‚Není vám'.)

Papež Celestin III., jenž nastoupil léta Páně 1182, praví v kap. ‚Tázal se' něco o interdiktu, větší velikosti a poslušnosti.

Digitized by Google

Potom Innocenc III., který nastoupil léta Páně 1199, rozhlásil interdikt mnohými dekretály, jako na koncilu Lateránském v kap. ‚O prebendách' v 3. knize dekretálů.

Potom Bonifác VIII., Innocenc IV. a Kliment V. rozšířili v VI. a v ‚Klementinách' takovéto interdikty. A tak, ano kněžstvo neustále plane lakomstvím, světskou nádherou a netrpělivostí, množí se interdikty takové.

Proto žádám vždycky základ nebo důvod takového všeobecného interdiktu, kterýmž spravedliví bez zásluhy jsou zbavováni svátostí, jako přijímání, zpovědi a ostatních, a druhdy i děti křtu. A podobně: proč jest u mužů spravedlivých zmenšována služba boží interdiktem uvaleným k vůli jedinému člověku? Bylo by zajisté prapodivné, kdyby světskému králi byla přerušena služba ode všech dobrých služebníků pro jednoho jeho služebníka, jenž by se mu zprotivil. A vůbec, kdyby pro jednoho, jenž by byl dobrý a věrný služebník králův, vasal, chtěje ho nakloniti k své libosti, zapověděl všem sluhům královým konati službu onomu králi. Jak tedy může papež nebo biskup tak bezradně bez písma neb zjevení velice snadno zapovídati službu králi Kristu? Neboť uvalením všeobecného interdiktu na obec nebo diecesi hřích se neumenšuje, ale zveličuje. Neboť spravedlivým odpírán pohřeb proti písmu, totiž 7. kap. Ježíše Siracha: „... ani mrtvému neodpírej lásky." Kdož by pochyboval, že mrtvé pohřbívati jest skutek milosrdenství? Neboť ve 12. kap. ‚Knihy Tobiášovy' promluvil anděl Rafael k Tobiášovi takto: „Když jsi se modlíval s pláčem a pochovával mrtvé a nechával's oběda svého a mrtvé ukrýval jsi přes den v domě svém a v noci pochovával je, jáť jsem obětoval modlitby tvé Pánu." Kdož by také pochyboval, že slyšeti zpověď, raditi ke spáse a kázati slovo boží jsou skutky milosrdenství? Podobně podávati velebnou svátost zbožnému lidu a křtíti? Jaký jest tedy důvod ubírati lidu božímu tyto věci, aniž by toho zasloužil?

Proto píše sv. Augustin biskupu Maximovi, jak se to klade ve XXIV., kvest. 3.: „Máš-li," vece, „o této věci mínění vyzkoumané jistými důvody nebo svědectvími písma, rač nás poučiti, proč by správně byl proklet syn za vinu otcovu, nebo manželka za manželovu, nebo sluha za pánovu, aneb každý v domě, i dosud nenarozený, jestliže by se narodil v té době, kdy veškeren dům ten jest spoután klatbou, tak aby nemohlo se mu v nebezpečí smrti pomoci obmytím obrození? To byl zajisté tělesný trest, jímž, jak čteme, jacísi lidé, pohrdnuvší Bohem, se všemi svými, kteří měli účast na téže bezbožnosti, zahynuli mezi svatými. Tehdy zajisté byla k postrachu živoucích usmrcována smrtelná těla, která dříve nebo později stejně by zemřela. Avšak trest duchovní, jímž takto to, co jest psáno: „A což bys koli svázal na zemi, budeť svázáno i na nebi," zavazuje duše, o nichž řečeno jest: ‚Jak duše otcova tak duše synova má jest.' Duše, která zhřešila, ta zemře. Snad jste slyšeli, že někteří kněží velkého jména uvrhli v klatbu některého z hříšníků i s jeho domem; ale kdyby byli otázáni, shledalo by se asi, že nemohou mi udati správ-

Digitized by Google

ného důvodu. Já pak, kdyby se mne někdo tázal, správně-li se to děje, nenalézám, co bych mu odpověděl; nikdy neodvážil jsem se to učiniti při některých zločinech souhlasně spáchaných proti církvi, leč že bych udělil nejtěžší napomenutí. Ale zjevil-li ti Pán, jakým způsobem se to děje spravedlivě, nikterak nepohrdám tvým mladým věkem a prvními pokusy o církevní břímě. Já zajisté, stařec, od mladíka a tak dlouholetý biskup od kollegy ještě ani ne ročního jsem hotov se naučiti, jak mohu buď Bohu nebo lidem udati spravedlivý důvod, jestliže my trestáme duchovním trestem duše nevinné za hřích cizí, který nepřijímají od Adama, v němž všichni zhřešili. A věru kdo by byl v nejistotě, že ke Klazianovi, synu, třebaže přijal od otce vinu prvního člověka, jež má býti očištěna posvátným pramenem křtu, přece se nevztahují jakékoli hříchy, které otec spáchal po jeho splození, při nichž on nebyl účasten? A co mám říci o manželce? Co o tolika duších celé rodiny? Protož jestliže by jedna duše tou přísností, kterou celý dům ten byl proklet, zahynula, vyšedši z těla bez křtu, nemůže se ke škodě té přirovnati smrt nesčíslných těl, byli-li by lidé nevinní násilím z církve vylučováni a zabíjeni. Můžeš-li tedy udati důvod této věci, sděl jej v odpise i nám, abychom i my mohli; nemůžeš-li však, co ti jest činiti v bezradném pohnutí ducha? Protož kdybys byl otázán, nemůžeš obrátiti správnou odpověď." Tolik Augustin.

Z toho činí Gratian závěr takto: Jak se tedy z výroku toho velmi patrně ukazuje, nepříslušně jest v klatbu dáván někdo pro hřích druhého, a ti, kdo pro hřích jednoho vynášejí výrok klatby nad celou rodinou, neopírají se o žádný důvod. Avšak klatba nepříslušná nepoškozuje postiženého, ale toho, jenž ji vynáší."

Tu jest poznamenati, že ke slovům Augustinovým praví Glossa dekretu v kap. summární, že onen biskup za hřích Klazianův dal do klatby celou jeho rodinu; i zdálo se mu, že to může se správně státi, jednak protože trestem tělesným leckdy jeden jest trestán za hřích jiného, jednak protože někteří kněží velkého jména dali do klatby některé lidi za hřích cizí. V první části kapitoly žádá Augustin od něho příčinu a důvod jeho domněnky. V následujícím poučuje ho, že žádný z obou svrchu uvedených důvodů nestačí k posílení jeho mínění. Po třetí sestupuje k skutku samému a dokazuje výrok vynesený nad rodinou Klazianovou jako nespravedlivý. Konečně pak radí onomu biskupovi, že nechce-li udati důvod své domněnky, zanechav bludu, má napodobiti Pravdu. Tolik Glossa.

Kéž by tedy tato slova svatého Augustina s oním výkladem uvažovali ti, kdo vyhlašují klatbu a uvalují pro jednoho člověka v církvi neb obci všeobecný na ni interdikt. Proč stihají klatbou a interdiktem obec, která není vinna, a vůbec zbavují dobré a zbožné kněží služby boží, zbožný lid boží svátostí, samého Boha pocty, jež se mu tehdy prokazuje, mrtvé pohřbu a častěji křtu dítky, které bez něho umírají a jsou dle výroku Augustinova zatracovány? Proto Glossa dekrétu na ona slova „Jestliže by jedna duše tou přísností,

Digitized by Google

kterou celý dům ten byl proklet, zahynula, vyšedši z těla beze křtu, nemůže se ke škodě té přirovnati smrt nesčíslných těl, byli-li by lidé nevinní násilím z církve vylučováni' — praví důvod: „Větší jest hřích, zahyne-li jedna duše hříchem nevěry, než zabijí-li lidé pro Boha těla nesčíslných mučedníků." A to zdá se do slova vyjadřovati následující: ‚Byli-li by z církve vylučováni nevinní a hynula-li by těla mučedníků, není to škoda,' ale dle obyčejného výrazu se praví, že jest v tom vražda. Dále praví Glossa: „Tíže hřeší ten, čí vinou by duše dítěte odešla z tohoto života bez křtu, než ten, kdo by zahubil mnohé nevinné, vylučuje je z církve."

Ale toho všeho si bohužel nevšímá zlobou zaslepené kněžstvo, které pro nezaplacení obnosu někdy nepatrného třeba i u člověka chudého, jenž nemůže platiti, zbavuje interdiktem svátostí církve, jak bylo řečeno, lid. Tak neučil Kristus, který zvláště učil kněžstvo nezápasiti soudem, pravě v 6. kap. Lukášově: „A udeřil-li by tebe kdo v líce, nastav mu i druhého; a tomu, kterýž tobě odnímá plášť, také i sukně nebraň. Každému pak prosícímu tebe dej; a od toho, kterýž béře tvé věci, zase nežádej." Ale netrpělivé kněžstvo, uslyšíc ono nejspasitelnější Kristovo naučení, vysměje se. I není divu, že potom praví Spasitel v 7. kap. evangelia Matoušova: „Každý pak, kdož slyší slova má tato a neplní jich, připodobněn bude muži bláznu, kterýž ustavěl dům svůj v písku."

Kdo, pravím, bláznivější muž jest, než kněžstvo, které zakládajíc se na lejnech tohoto světa, v posměch má život a učení Kristovo? Vždyť kněžstvo skleslo již do té míry, že nenávidí ty, kdo často káží a jmenují Pána Ježíše Krista; a uvede-li někdo k své ochraně Krista, praví ihned s roztaženými ústy a s hněvivým obličejem: „Jsi ty Kristus?" A po způsobu farizeů tupí a proklínají ty, kdo vyznávají Krista.

A proto, jelikož já jsem kázal Krista a jeho evangelium a odkrýval jsem Antikrista, chtěje, aby kněžstvo žilo podlé zákona Kristova, způsobili preláti nejprvé s panem Zbyňkem, arcibiskupem pražským, od papeže Alexandra bullu, aby v kaplích nekázalo se lidu slovo boží. Z bully té jsem se odvolal a nikdy nemohl jsem dosíci slyšení. Potom, byv obeslán, z důvodných příčin jsem se nedostavil, pročež vešedše ve svornost způsobili skrze Michaela de Causis klatbu a nyní konečně opatřili interdikt, jímž tísní lid Kristův bez viny.

Přál bych si tedy, aby doktoři, kteří praví, že v postupech nezakazuje se pouhé dobro, ani nepřikazuje pouhé zlo, ale toliko prostřední, to dokázali. A nejprvé, aby dokázali, že tak všeobecný interdikt jest prostřední mezi pouhým zlem a pouhým dobrem, interdikt, který zbavuje nevinné svátostí a pohřbu, překáží službě boží a nezavádí nic dobrého, leč pohoršení, utrhání a nenávist. A jak budou moci doktoři ukázati, že jest to dovoleno vyobcovati takto lid boží od svátostí, od pohřbu a od služeb božích, z čehož, jak řečeno, káral nejmocnější doktor církve, svatý Augustin, biskupa Auxilia? A důkaz doktorů, složený z pokryteckého předstírání a chytráctví hlupáků,

Digitized by Google

nepostačily by Augustinovi za důvod; neboť doktorové praví: ‚Ale dle výroku církve a dvora římského, obvyklého a zachovávaného' — hle, pokrytecké předstírání — ‚před otci našich otců' — hle chytráctví hlupáků — ‚rozkazují se tam pouze věci prostřední.' Ó doktoři, které církve je to výrok? Nikdy apoštolské! Rcete, kterého apoštola, nebo kterého svatého po apoštolích jest onen výrok? Nikdy to není výrok Krista, oné hlavy církve svaté, v jehož výroku jest obsažena veškerá pravda prospěšná církvi.

Ale táži se, kde jsou obsažena tato slova: „Každé místo, obec, město, vesnici, hrad ať vykoupený nebo nevykoupený, ke kterémukoli neb k čemukoli z těchto týž Jan Hus by se uchýlil, to, pokud by tam byl a tam prodléval i po jeho odchodu odtud po tři přirozené dny za sebou jdoucí vrháme v tomto listě v tak velký církevní interdikt a chceme, aby se v oněch místech ustalo od bohoslužeb.

Snad se výrok ten zakládá na slovech: „... potřebí bylo, vždycky se modliti a neoblevovati." (Lukáš, kap. 18.) Nebo na slovech: „Chvalte Hospodina všickni národové". A na slovech „Na všech místech chvalte Hospodina". Ale co by řekli původcové výroku, kdyby se stalo, že by Jan Hus přišel do svatého města Jerusaléma, kdež Cherubin a Serafin neustávají denně jedním hlasem volati, řkouce: „Svatý, svatý, svatý Pán Bůh zástupů"? Zdaž pro vyhlášení interdiktu ustanou tam od služeb božích, tak že by Kristus, obhájce spravedlivý, nezakročoval u Boha Otce za věrné své údy, nebo že by kůr andělský nevolal: ‚Svatý, svatý, svatý Pán Bůh zástupů.' Zdaž ustane onen hlas, o němž Jan v 5. kap. ‚Zjevení' praví: „... slyšel jsem hlas anjelů mnohých okolo trůnu a těch zvířat a starců, a byl jich počet stokrát tisíc tisíců... řkoucích velikým hlasem: Hoden jest ten beránek zabitý vzíti moc a bohatství, i moudrost i sílu i čest i slávu i požehnání. Též všecko stvoření, kteréž jest na nebi i na zemi, i pod zemí i v moři, i všecko, což v nich jest..."

A nechť neříkají doktorové, že toto sem nepatří; neboť dle výroku římské kurie všechna rozumná stvoření podléhají rozkazu kurie té. Neboť veškeré stvoření lidské podléhá římskému biskupu, jak praví jeho výrok v oddíle zvláštním Bonifáce VIII.: *„Dále prohlašujeme, pravíme a určujeme, že býti poddánu římskému biskupu jest veškerému lidskému stvoření ke spáse nevyhnutelno."* Podobně i stvoření andělské podléhá tomuto římskému biskupovi, dle slov výroku římské kurie v bulle papeže Klimenta: „Nařizujeme andělům ráje, aby duši onoho člověka uvedli od očistce úplně osvobozenou do slávy ráje."

Ježto tedy dle onoho výroku kurie podléhá veškeré stvoření rozumné, jak andělské tak lidské, v rozkaze římskému biskupovi, a výrok v postupu téže kurie praví: ‚Ke kterémukoliv místu vykoupenému nebo nevykoupenému by se Jan Hus uchýlil, pokud by tam byl, vrháme je v církevní interdikt,' následuje z toho, že kdyby, což jest neomezené moci boží nanejvýš možné, Jan Hus zemřev uchýlil se k nebeskému Jerusalému, tento musil by býti uvržen v církevní

Digitized by Google

interdikt. Ale požehnán budiž Bůh všemohoucí, který přikázal, aby andělé se všemi svatými v onom nebeském Jerusalémě nepodléhali takovému interdiktu. Požehnán budiž i Kristus, nejvyšší římský biskup, který dal svým věrným milost, že mohou, i když v jisté době není nějakého římského papeže, dojíti do nebeské vlasti pod vedením Pána Krista. Neboť kdo by tvrdil, že nikdo z lidí nebyl by býval spasen tehdy, když žena Anežka byla jedině zjevným papežem po dvě léta a pět měsíců. Nebo po druhé po smrti papežově by za doby mezi smrtí papežovou a zvolením jeho nástupce nebyl žádný z lidí umírajících spasen. Požehnán budiž také Bůh všemohoucí, který řídí svou bojující církev, aby žila tak, že po smrti papežově není proto ona zbavena hlavy ani nezemře. Poněvadž život její závisí ne od papeže, ale od hlavy Krista, a jelikož i za papeže zkaženého a upadšího v kacířství církev bojující zůstává věrnou nevěstou Pána Ježíše Krista. Požehnán také budiž Pán, který jsa jedinou hlavou církve, zachovává ji v jednotě tak účinně, že i za tak zvané trojdílné hlavy v papežích ona zůstává jedinou nevěstou Pána Ježíše Krista.

Nyní zajisté Baltazar, nazvaný Jan XXIII., jest v Římě, Angelus Korrarius, nazvaný Řehoř XII., v Arimině a Petr z Luny, nazvaný Benedikt v Aragonii. Proč jeden z nich, zvaný nejsvětějším otcem, nedonutí plností moci ostatní s jejich přívrženci, aby podléhali jeho pravomoci? Proč praví výrok římské kurie: ‚... jenž má plnost moci nad kterýmkoli člověkem na zemi'? Jest to tedy dosti slabý základ místo základu a důkazu, aby něco bylo nezlomně vázáno přijati výrok římského dvora. Neboť v 6. knize ‚O ustanoveních' uvádí se jako pravidlo, že obdrží-li dva lidé jednoho dne od papeže list týkající se jednoho a téhož jmenování v úřadě, má obdržeti ten, jemuž udělil papež kanovnictví, přednost před tím, jemuž kanovnictví nedal, neví-li vykonavatel, kdo první toho dosáhl. Jsou-li však rovni v milosti vzhledem k formě výroku papežského, ten, který se dříve dostavil, bude přednější v prebendě. A po třetí, byli-li by si v těchto třech věcech rovni, pak kanovníci, k nimž se udělení vztahuje, anebo většina jich má vyvoliti jednoho, zatím co by druhý nepožíval milosti, leč by ze znění papežského listu výslovně bylo patrno, že papež jednoho z nich chce jmenovati.

Avšak toto trojdílné pravidlo výroku kurie zdá se býti počátkem proti Kristu, neboť předpokládáme-li, jak se větším dílem stává, že ten, jenž obdržel v kanovnictví přednost buď dobou dostavení se, nebo ukázáním milosti, nebo po třetí volbou kapitoly, jest v ostatním vzhledem k Bohu třeba sebe méně toho hoden, pak se tímto pravidlem výroku nutně soudí proti soudu Kristovu. Z toho následuje, že ono pravidlo výroku jest proti svědomí a následovně proti Kristu. Jaký jest tedy důvod: Výrok římského dvora obvyklý a zachovávaný to připouští nebo tvrdí, tedy jest to katolicky přijati jakožto souhlasné se zákonem.

Ona pak chytrost hlupáků, kterou doktorové kladou, že před otci našich otců bylo tak věřeno nebo zachováváno, uzavírala by dosti,

Digitized by Google

totiž že oni doktoři by věřili a zachovávali bludné zvyky pohanů a Židů, ba že by musili ctíti Beela, jako ho ctili Čechové, dokud byli pohany. Mají proti sobě slova 20. kap. ‚Ezechiele': „V ustanoveních otců svých nechoďte a soudů jejich neostříhejte." Jaký jest tedy nestydatý důvod doktorů: ‚Před otci našich otců bylo to věřeno, zachováváno nebo drženo, tedy i námi má to býti věřeno, zachováváno a drženo.'

Takovéto nechutné důkazy činí zajisté nechutní lidé k vymlouvání výmluv v hříších. Z počtu těchto však není ten, jenž praví v žalmu 105.: „Zhřešili jsme i s otci svými, neprávě jsme činili a bezbožnost páchali. Otcové zajisté naši v Egyptě nerozuměli předivným skutkům tvým, aniž pamatovali na množství milosrdenství tvých."

A jestliže by snad doktorové řekli, že ve svém výroku označují otci otců svaté proroky neb apoštoly, nebo pozdější svaté, pak byli by položili výslovně jejich písmo, proti němuž nebylo by nikomu dovoleno se bouřiti, a bylo by ustalo jejich úsilí, oslabující chytrost nebo důvod, když praví, že se v postupech dle výroku církve a dvora římského, obvyklého a zachovávaného před otci našich otců, přikazují tam pouze věci prostřední mezi pouhými dobry a pouhými zly. Neboť který ze svatých otců, proroků, apoštolů nebo jiných svatých přikazuje, aby kamkoliv by se uchýlil člověk třeba i nejhorší, aby tam ustali od bohoslužeb? Vždyť Kristus vida nejneposlušnějšího Jidáše a svého zrádce neustal na veliké své večeři od bohoslužeb. Ba za jeho přítomnosti vykonal posvátný úkon a dal mu své nejsvětější a nejbožštější tělo jísti a horlivěji napomínal učedníky, aby bděli a modlili se, aby nevešli pro násilné dorážení zákonníků, farizeů a biskupů v pokušení. A biskup nejzbožnější také neustal od nejpobožnější modlitby, když se mu rouhali a křižovali ho; ale modlil se za své křižovatele, řka: „Otče, odpusť jim; neboť nevědí co činí." (Lukáš, 23.) Proto: „... s křikem velikým a slzami vzdávaje, vyslyšen jest pro svou uctivost." Protož i jeho praví a zjevní náměstkové, apoštolé a jiní svatí napodobili ho v tom, a nejprvé Štěpán, který dle 7. kap. ‚Skutků apoštolských' řekl: „Pane, nepokládej jim toho za hřích," neboť nevědí co činí.

I jest ku podivu, že nevyhlašují interdikt k vůli Židům, kteří popírají, že Kristus jest Bůh a tak nečiní celého jeho zákona, nebo k vůli svatokupcům, kteří jsou přední kacíři a písmy svatých apoštolů a jiných svatých zlořečeni, prokleti, sesazeni a v interdikt dáni a cizí svatému kněžství. Důvod jest ten, že oni svatokupci prodávají a kupují klatby, sesazení a interdikty a jimi jako zbraněmi nejvíce živí a hájí své svatokupectví. A tu není třeba důkazu, neboť svatokupecké kupčení jest očividno i lidem prostým, kteří od oněch svatokupců jsou tísněni, týráni, utlačováni a loupeni. Neboť šimoněnské a jezenské kacířství vzmohlo se do té míry, že lidé ne obezřele, ale vhodně nebo nevhodně jsou dohánění ke kupčení i proti své vůli k takovému zločinu.

Digitized by Google

A veškeré takové kupčení pochází z kurie římské, která jinak kurie biskupské ve výroku šimoněnském a jezenském si podřizuje. To jest patrno na propouštěcích listinách o biřmování, rozhřešení, připouštění ke stolu Páně a na jiných, vynalezených k vydírání peněz.

*

Ještě bylo by promluviti o odsouzení 45 článků. Ale dím zkrátka, že až do dnešního dne doktoři z radnice nedokázali o kterémkoli z článků oněch, že jest buď kacířský nebo bludný aneb pohoršlivý. Ale divím se, že doktorové už neučí na radnici, aby nebyl provozován článek o odnímání světských statků, totiž tento: „Světští pánové mohou dle svého uznání odníti světské statky církevním osobám habituálně se proviňujícím." Nyní již mlčí s biskupy a farizeji a neshromažďují se na radnici, aby odsoudili ty, kdo provozují onen článek; zajisté to, čeho se báli, přihodilo se jim a přihodí budoucně.

Neboť ztratí světské statky, ale dejž Bůh, aby zachovali své duše.

Říkalit doktorové, že až se stane odsouzení článků, pak bude mír a svornost. Ale jejich proroctví obrátilo se v jakost opačnou. Neboť radovali se odsuzujíce a želi dávajíce daně. Odsoudilit tento článek: „Desátky jsou čistě almužny." A mnozí přicházejíce k radnici žádali, aby jejich daně, které jsou almužny, nebyly rušeny. Ale někteří páni z radnice odpovídali, řkouce: „Hle, vy jste dříve odsoudili článek, že desátky jsou čistě almužny, a nyní pravíte, že jsou almužny a tak bojujete proti odsouzení."

A tolik pro tentokrát; ostatní zůstaveno na dobu pozdější k projednání.

Digitized by Google

UKAZATEL JMEN.

(Čísla za jmenem značí stránky. Vysvětlení věcí jest v úvodech k jednotlivým spisům.)

Adam, mnich středověký, 353, 356, 377, 385
Aeneis, báseň římského básníka Vergila, 10, 198
Alan, básník XII. století a jeho hlavní skladba 15, 17, 197
Albert, papež, 353
Alexandr III., papež, 406
Alexandr V., papež, 47, 49, 56, 63, 64, 67, 99, 100, 199, 210, 352, 353, 365
Alexandreis, báseň středověkého básníka Gualthera, 10, 13, 19, 20
Ambrož, světec IV. století, „učitel církve", arcibiskup v Miláně, 82, 249, 250, 270, 283, 295, 303, 313, 338
Amos, prorok, 89, 143, 171
Anaklet, papež, 305, 339, 341, 352
Anastasius, papež, 351
Anežka, báječná papežka v. Jan Anglický.
z Ankoranu Petr, advokát papežský, 68
Annáš, velekněz Židovský, 346
Anselm, světec XI. století, arcibiskup v Canterbury, 311
Antiklaudianus, báseň Alanova, 13
Antiochie, město v Syrii, 308, 338, 370
Apollo, osoba novozákonní, 301, 341
Apologetikus, spis sv. Bernarda, 173
Ardicinus, advokát papežský, 68
Ariané, bludaři IV. století, 83, 327
Ariminum, město italské, 411
Aristoteles, mudřec řecký IV. stol. př. Kristem, hlavní autorita středověku, 19, 23, 24, 211, 267, 379, 391
Arnošt z Pardubic, první arcibiskup Pražský, 106, 123, 127, 143
Asie, 296, 333
Asmodeus, ďábel smilství, 166
Athény, město v Řecku, 327
Augustin, latinsky Aurelius Augustinus, světec IV. století, „učitel církve", biskup v Hippu, přední autorita theologická, 28, 58, 59, 62, 65, 97, 99, 128, 139, 150, 162, 176, 215, 228, 230—249, 252, 254, 260, 267—269, 272, 273, 276, 279, 280, 282, 284—288, 290, 295, 298, 301—303, 305, 306, 301, 311, 313, 317—319, 323, 329, 331—334, 338, 340, 349, 359, 360—363, 369, 370, 373, 381, 389, 394, 399, 408
Augustus, prvý císař římský, 68, 81, 328, 338
Aurelius, v. Augustin.
Avicenna (arabsky Ibu Sina), středověký mudřec, 211
Avignon, město francouzské, ve XIV. stol. sídlo papežů, 353
Babylon 296
Balaam, prorok, 166
Barbora, paní, 56
Barnabáš, apoštol, 296
Beda, světec IX. století, 341, 346, 359
Bedřich, vévoda Saský, 70
Behemot, mythický, netvor hebrejský, 91, 166
Bél, bůh pohanský fenický, 166
Belial, spis Jakuba z Terama, 56
Benátky, město italské, 19
Benedikt XIII., vzdoropapež avignonský, vlastním jménem Petr z Luny, 88, 351, 352, 385
Beneš, kazatel u sv. Víta, 53, 54, 58
Beneventum, město italské, 352
Berengarius, bludař XI. století, 251
Berlín, kramář staroměstský, 57
Bernard, křižovník, farář svatomichalský, 54
Bernard, biskup Castelský, 74
Bernard, světec XII. věku, „medový učitel," opat v Clairwaux, zakladatel řádu cisterckého, 19, 65, 81, 84, 88, 89, 99, 131, 151—158, 172—178, 182, 194, 203, 222, 308, 333, 353, 359, 366, 370—374, 377, 385, 390

Digitized by Google

Betlém, kaple „sv. Mladátek", Husovo působiště, 33, 46, 47, 55, 60—63, 99, 297
z Bibrachu Mikuláš, básník středověký, 194
Biceps Mikuláš, pražský theolog XIV. věku, 199
Bithynie, země v Malé Asii, 296
Bodamské jezero 53
Boecius, filosof římský, 10—12
Bologna (latinsky Bononie), město italské, 7, 397
Bonifác VIII., papež, 60, 222, 266, 272, 330, 339, 351, 379, 407, 410
Bonifác, mučeník, 309
Bononie, v. Bologna.
z Bora Jiří, pražský kanonista, 47, 323
de Brancatiis, kardinál, soudce Husův, 47, 69
Brikcí, mistr, kazatel pražský, 345
z Brodu Něm. Michal, v. de Causis
z Brodu Ondřej, pražský theolog, Husův odpůrce, 47, 54, 55, 59, 61, 265, 323
Bukolika, báseň Vergilova, 198
de Caniculo Marek, advokát papežský, 68
Cařihrad 296, 338
de Causis Michal, také Michal z Němec. Brodu dle rodiště, Michal ze Smradař, dle své fary, Hlavní odpůrce Husův, 9, 47, 48, 52, 53, 94, 409
Ca— v. i Ka—.
Celestin III., papež, 406
Cestrensis, spisovatel středověký, 327, 328, 351, 366
Cezaria, město syrské, 307
Cicero, státník římský, 7
Copiosus, mnich, 236
Co— v. i Ko—.
Cyprián, světec III. století, biskup karthaginský, 83, 259, 319, 341
Dagon, modla, 166
Damascenský, v. Jan.
Damasius, papež, 349, 384
Daniel, prorok, 143, 333, 347, 389
Darii, figura logická, 257
David 143, 199
Desiderius, papež, 352
Dionysius treopagita, osoba novozákonná, 338
Dionysius, světec III. století, učitel církve, 305
Efesus, město v Malé Asii, 303, 342, 397
Egidius, spisovatel středověký, 256, 257, 259
Eliášův Jan, theolog pražský, 59, 323, 348
Ethiopie 333
Euagrius, kněz, 341
Euander, mnich, 158
Eugen, papež, 151, 174, 308
Eulalius, protipapež, 351
Eusebius, spisovatel církevní IV. století, 255, 351
Ezechiel, prorok, 322
Fabian, papež, 386
Facetus, spis středověký, 15, 18
Fantasma, kněz, 391
Felix V., papež, 267, 327
Fokas, císař byzantský, 81, 318
Francie 352
Gabaon, místo starozákonní, 356
Galatie, krajina v Malé Asii, 296, 307
Ganefredus (Ganifred), středověký spisovatel, 10, 12, 16
Gelasius, papež, 386
Georgika, báseň Vergilova, 198
Gerson Jan (Jean de Charlier), kancléř pařížské university, odpůrce Husův, 74
Gezitové, v. Jezenci.
Glossa (řádná, pořádná), výklad Písma od sv. Tomáše Akvinského, Straba, Walafrieda a jiných učenců, 205, 295, 304, 341
Gottlieben, hrad biskupů Kostnických, žalář Husův, 94
Gratianus, mnich XII. století, 108, 276, 386
Gualther, de Castellione, básník XII. století, 10, 17, 19, 20
Hadrian, papež, 406
Harrasser Walther, pražský professor, Husův kollega.
Haymo, spisovatel středověký, 303
Heliodoros 309
Heřman, eremita, mnich augustinian, Husův odpůrce, 265, 323
Herodes 308
Hilarius, světec V. století, biskup arelatský, 83
Hilbert, Hildebert de Lavardin, básník středověký XII. století, 197
Hildebrand v. Řehoř VII.
Hildessen Jan, theolog pražský, odpůrce Husův, 265, 323
Honorius, císař římský, 351
Horacius, básník římský, 7
Hora Kutná 59
Hübner Jan, pražský profesor, 57, 58
Hugo, mnich středověký, 123, 188, 388
Hus Jan z Husince, 5—10, 15, 19, 22, 23, 27—35, 40—63, 66—68, 70—74, 91, 94, 98, 101, 105, 106, 110, 137, 142, 160, 161, 180, 193, 202, 210, 218, 224, 243, 247, 265, 295, 396, 410
Hvězda duchovních, středověký traktát, 238

Digitized by Google

Chrysostomos, v. Ján Zlatoústý.
Innocenc III., papež, 30, 45, 175, 222, 252, 316, 352, 407
Ireneus, světec III. století, biskup lyonský, 249, 252
Isaiáš, prorok, 41, 268, 302, 350, 401
Isidor (u Husa také Isiodor), biskup sevillský v VII. století, 84, 97, 113, 211, 228, 359, 384
Jakub sv. 194
Jan Křtitel 306, 315
Jan svatý, evangelista, 40, 121, 139, 144, 148, 153, 162—165, 176, 184—190, 195, 214, 225, 230, 232, 251, 254, 259, 260, 268, 272, 281, 291, 298, 302, 309—316, 320, 321, 325, 328, 330, 334, 339, 347, 360, 363, 387, 391—395, 400, 401, 410
Jan Zlatoústý (Chrysostomos řecky), světec IV. století, patriarcha cařihradský, 28, 106, 112, 113, 132, 147, 163, 282, 292, 338, 359, 375, 384
Jan Damascenský, světec VIII. století, 338
Jan XXIII., papež, 47, 64, 67, 68, 88, 98, 210, 217, 351, 353, 365, 366, 411
Jan Anglický, báječný papež, dle bajek středověkých žena Anežka — t. zv. papežka Johanka, 57, 97, 295, 327, 411
Jan Železný, biskup litomyšlský, 58
Jaroslav, odpůrce Husův, biskup sareptský, 62
Jenek, pražský professor, 200
Jeronym Pražský 55
Jeronym, světec IV.—V. století, překladatel bible, 19, 28, 44, 55, 65, 83, 84, 138, 158, 212, 249, 256, 270, 295, 309, 313, 322, 329, 338, 341, 343, 349, 350, 351, 356, 359, 370, 382, 386
Jeruzalém 296, 304, 308, 338
z Jesenic Jan, doktor práv, Husův obhájce, 48, 397
Jezenci, Gezité: ti, kdož jako Gezi (Jézi) berou peníze za svátosti, 35, 37, 156
Ježíš Sirach v. Sirach.
Jindřich IV., císař římsko-německý, 29, 351, 352
Jindřich Chudý, Septimellenský, básník XII. věku a jeho skladba, 10, 12, 13
z Jistebnice Mikuláš, žák Husův, 19, 20
Jonáš, prorok, 295, 306, 308
Joppe, město syrské, 307
Jordán 306
Jošt, markrabě moravský, strýc Václava IV., 217
Judea, 296, 333
Justinian, císař byzantský, 72, 174, 386
Justus, mnich, 235
Kafarnaum 297
Kadal, biskup parmský, 352
Kaifáš 346
Kappadocie, země v Malé Asii, 296
Kardinal Jan, theolog, Husův přítel, 242
Karel IV. 5, 60, 180, 193
Kato, skladba středověká, 8—10, 13—16, 20
Kbel, generální vikář, 62
Kéfas, název Petra, 307
Klaudian, básník římský V. století po Kr., dle něhož pojmenoval Alan hlavní své dílo (Anti)klaudianení, 197
Klazianus 408
Klementiny, nařízení papeže Klimenta, 328, 385
Kliment V., papež, 72, 325, 327, 330, 352, 407
Kliment, arcibiskup ravenský, 352
z Knína Matěj, Husův stoupenec, 8, 247
z Kolína Štěpán, professor pražský, betlemský kazatel, 193, 200
Kolosseum, římské divadlo, 327
z Kolumny Odo, kardinál, později papež Martin V. (vlasky Colonna), 69
Konrád, pražský arcibiskup, 71
Konstantin, císař, 65, 81, 327, 328, 338, 349
Korarius Angelo, vlastní jméno papeže Řehoře XII., 88, 411
Korinth 296, 301, 314, 333, 340, 372, 375
Kornelius, novozákonní osoba, 307, 326
Kostnice 30, 48, 53, 66, 74, 93, 94, 266
Krakovec, hrad, 345
Křišťan z Prachatic, v. z Prachatic Křišťan.
Kristof, vzdoropapež, 351
Kříž, kramář, 55
z Krumlova Jan, stoupenec a žák Husův, 23
z Labouně Zdeněk, dvořan královský, Husův stoupenec, 193
Ladislav, král neapolský, 64, 92, 345
Lateran, palác papežův, 327, 407
Lev, papež, 272, 327, 351, 352
Leviathan, mythická obluda hebrejská, 166
Liberius, papež, 327, 339
Linkoln, město v Anglii, Linkolnský = biskup Grossetête, 88, 90, 214, 363—367
Lipsko 193
z Litomyšle Mikuláš, professor theologie, Husův učitel, 57, 197, 200
Lombardus Petr, biskup pařížský, opravovatel XII. věku, 105, 106, 265, 266
Londýn 100

Digitized by Google

Lubek: biskup Lubecký, Jan 74
Ludvík, císař římsko-německý, 83, 338, 339
Lukanus, římský básník I. století, 10
Lukáš sv., evangelista, 39, 40, 213, 216, 221, 228, 249, 273, 284, 296, 301, 307, 308, 319—321, 324, 326, 335, 341, 344, 347, 355, 358, 373, 379, 380, 387, 409
z Luny Petr, v. Benedikt XIII.
z Lyry Mikuláš, theolog středověký, 294, 345, 346, 362, 398

Macedonius, bludař IV. století, 178
Makabejští 297
Malachiáš, prorok, 238, 322, 401
Marcel, papež, 305, 306, 370, 394
Marek sv., evangelista, 307, 373, 389
Mařík, v. Rvačka.
Martin (Martinus Polonus), kronikář středověký, 351
Martin, stoupenec Husův, 390
Matěj, mnich zbraslavský, odpůrce Husův, 323
Matouš sv., evangelista, 19, 40, 41, 111, 212, 216, 219—222, 227, 231, 232, 254, 273, 282, 288, 291, 293—296, 306—312, 316—321, 324, 330, 331, 336, 340—344, 347—350, 355—358, 362, 363, 373, 374—378, 381, 384, 388—393, 399
Mauritius v. Rvačka.
z Meziříčí Petr, pán český, 56
Michael, císař byzantský, 72, 74, 386
sv. Michala kostel 55
Mikéska Václav, měšťan staroměstský, 55
Mikuláš, biskup Nazaretský, inkvisitor pražský, 19, 30, 53, 60
Mikuláš Augustinův, zámožný měšťan pražský, 61
Mikuláš, papež, 72, 251, 368, 404
z Miličína Mikuláš, stoupenec Husův, 19
Mohuč, město v Německu, 327
Mojžíš 361
Nercida 38
Nero, císař římský, 308
Nicea, město v Malé Asii, 328
z Nieheimu Dětřich, sekretář papežský, 74
Nikodem 347

Oktavian, vzdoropapež, 353
Olomoucký biskup 70
Ondřej, apoštol, 406
Ondřejův Jan, 202, v. Šindel.
Origenes, mučedník III. století, 124, 191, 241
Oseáš, prorok, 240, 253
Ostijský biskup 222
Otto, císař římský, 352
Ovidius, básník římský I. století, 18, 19
Oxfordská universita 100
z Pálče Štěpán, Husův učitel a odpůrce, 53, 74, 91, 94, 265, 266, 323, 345
z Pardubic, v. Arnošt.
Parma, město v Italii, 352
Paschasius, světec IX. století, opat corbejský, 270
Paskal (Paschal), papež, 83
Paulinus, kněz, 342
Pavel, kazatel od sv. Haštala, 54, 58
Pavel, farář, 15
Pavel sv. 39, 57, 58, 99, 283, 296, 297, 301, 302, 307, 308, 327, 339, 340, 349, 361, 363, 391—393, 406
Peklo Jan, kněz, 54, 57
Pelagius, papež, 270, 368
Pergamská církev 361
Persius, básník římský, 7, 15, 17
Petr Alfons, středověký básník, 194, 198, 214
Petr sv. 34, 296, 297, 300—308, 312, 315, 317, 320, 323—327, 333, 336—344, 349, 360, 368, 370, 385, 387, 391, 393
Pilát 121, 346
Pisa, město v Italii, 47, 353
Plzeň 105
Podkoní a žák, staročeská báseň, 27
z Podviní Mikuláš, 54, 60
Poecilian, odpůrce křesťanů, 62
z Pomuka Jan, kanovník svatovítský, 42, 43
Pontus, země černomořské, 296
Poříčí, ulice a čtvrt Pražská, 43
Preciosus, opat, 237
Protiva Jan, farář pražský, odpůrce Husův, 42, 43, 44, 53, 54—56

Quidamoni, traktát Pálčův, 91
Quido Kremský, protipapež, 353

z Rakovníka Mikuláš, pražský theolog, 200
Raňkův Vojtěch, kanovník pražský, mistr pařížský, 193
Rebeka 59
Remigius, světec, spisovatel církevní, 65, 83, 88, 269, 303
Richard II., král anglický, 29, 314, 317, 318
Richard, mnich, 80
Robert Guilbonský 353
Rothomagenský biskup 190
Roudnice 218
Rožmberská kniha, staročeský spis právnický, 28
Rudolf, kronikář středověký, 351
Rvačka, mistr Mařík (lat. Mauritius), Husův odpůrce, 30, 43, 279
Rýn 53

Digitized by Google

Řehoř IV. sv., papež, 28, 38—43, 49, 55, 79, 83, 84, 97, 169, 175, 190, 202, 212, 220, 225, 233—237, 241, 249, 273, 284, 313, 319, 325, 336—338, 351, 359, 403, 405
Řehoř VII., papež, vlastním jménem Hildebrand, 352
Řehoř XII. 62, 64, 67, 81, 88, 92, 143, 160, 284, 285, 411
Řehoř Lvův z Prahy, mistr, 55, 60, 61
Řím 242, 295, 296, 302, 303, 308, 321, 327, 339, 348, 351, 352
Sádoch, osoba starozákonní, 220
Samaří 296
Samaritán 348
Satan 159, 166
Saul 311
Seneka, římský filosof, 23
Septimelenský, v. Jindřich.
Sextus, filosof římský, 9.
Silván, osoba novozákonní, 296.
Silvestr, papež, 65, 352
Sion 302, 304
Sirach Ježíš 212, 233, 268, 308, 400, 407
Skribanus Jan, advokát papežský, 68
ze Smradař, v. de Causis.
Soluň, město v Turecku, 351
Sortes, scholastická značka asi jako N. N. nyní, 257
ze Stoupna Petr, professor theologie, 200
ze Sušice Václav, žák Husův, 8
Sylván Jan, spolužák Husův, 19
Šalomoun 112, 220, 352
Šimon magus, osoba novozákonní, 35, 38
Šimoněnci 36 (srovn. Jezenci).
Šindel, Jan Ondřejův, professor mediciny, 202
Štěkna Jan, pražský theolog, 200
Štěpán, papež, 351, 386
Táboři 161
z Těrama Jakub, středověký skladatel XIV. věku, složil Beliala, 100, 243
Tercius, mnich, 296
Theofil, osoba novozákonní, 308
Thessalonika (= Soluň) 296
de Thomariis Jan, advokát papežský, 68
Tiem Václav, prodavač odpustků, 92
Timotheus, osoba novozákonní, 215, 283, 296, 393
Titus, osoba novozákonní, 211, 322, 341, 357
Tomáš sv., apoštol, 235
Tomáš Akvinský, světec XIII. stol., „učitel andělský", „kníže scholastiky", 59, 284, 291, 357
z Třebovle Kuneš, kanovník pražský, 160
Triburská synoda 35
Tychonius, bludař, 293
z Újezda Matěj, žák Husův, 8
Urban VI., papež, 352, 356
Ursacius, bludař, 327
Václav, klerik Ondřeje z Broda, 60
Václav, češíř, 42, 43, 55
Václav IV., král český, 68, 70, 217, 221
Valens, bludař, 327
Vavřinec, papež, 327
Venda Šimon, professor theologie, 323
de Veneficiis, kardinál, 69
Vergilius,, římský básník I. stol., složil Aeneidu, Bukolika a Georgika, 11, 198
Vigbertus, vzdoropapež, 352
Viklef Jan, theolog anglický XIV. věku, 10, 28, 34—40, 45—49, 51, 56, 62, 67, 68, 97—101, 105, 210, 218, 220, 224, 242, 244, 266
Viktor, protipapež, 352
Vlaška, kramář pražský, 57
z Voděrad Václav, notář, 54, 61
ze Všerub Petr, mistr, kanovník pražský, 32—39, 224
Vyšehradská kapitula 53
Walter-Gualther, v. toto.
de Zabarellis František, kardinál, 69
Zachariáš, prorok, 89, 349
ze Zbraslavě Matěj, mnich, odpůrce Husův, 265
Zbyněk Zajíc z Hasenburka, arcibiskup Pražský, 42, 45, 63, 66, 67, 70, 365, 409
Zikmund, císař, 31, 53, 66, 217, 379
ze Znojma Petr, pražský theolog, odpůrce Husův, 265, 323
ze Znojma Stanislav, odpůrce Husův, slavný theolog pražský, 91, 265, 323
Zoul, loupežný rytíř, 142
Zuzana 131
ze Zvířetic Zdislav, žák a stoupenec Husův, 10, 11, 13
Žebrák, hrad královský, 265
Židé 105, 297, 299, 311
Žofie, královna, 68

Digitized by Google

OBSAH.

Str.

Úvod III

Řeči akademické 3
Rekommendace bakaláře Václava 8
Rekommendace pana Zdislava 10
Rekomendace kněze Pavla 15
Rekommendace Mikuláše a Matouše 19
Rekommendace inceptora Jana 23

Odpovědi k žalobám 25
Žaloby z roku 1408 32
Žaloby z roku 1409 42
Články Michalovy 47
Výpovědi svědků 1414 53
Zlomek obrany 63
Řád postupu 66
Artikule Pálčovy 74
Poslední obrana Husova 94

Výklad desatera 103

Synodální kázání 135
Kázání o poslušnosti kněží 137
Kázání proti hříšnému kněžstvu 142
Kázání r. 1407 160
Kázání ke kněžstvu na památku Karla IV. 193
Kázání k universitě 202
Kázání k lidu 210
Kázání nedělní 218
Kázání dušičkové 1411 224
Kázání betlemské 243

O těle Kristově 245

O církvi 263

Ukazatel 414

Digitized by Google

Opravy hrubších omylů.

Na	str.	6	ř.	11	místo	čtvrtstoletí čti čtvrtletí.
»	»	46	»	21	»	Němec čti vlastní.
»	»	57	»	38	»	Litomyšlský čti z Litomyšle.
»	»	61	»	27	»	Augustinovi čti Augustinovu.
»	»	158	»	28	»	Enandrovi čti Euandrovi
»	»	200	»	3	»	konečně čti naposled.
»	»	200	»	4	»	Janek čti Jenek.
»	»	267	»	7	»	kociře čti kacíře.
»	»	323	»	9	»	Řehoře čti Jiřího.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

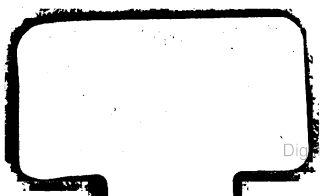

Digitized by Google

Digitized by Google